BŪTIS IR LAIKAS

MARTIN HEIDEGGER

VGTU LEIDYKLA TECHNIKA
2014

UDK 111.1(075.8)
He76

Versta iš leidinio:
Martin Heidegger
Sein und Zeit

ISBN 3-484-70153-6

Vertėjas *Tomas Kačerauskas*

The translation of this work was supported by a grant
from Goethe-Institut which is funded
by the German Ministry of Foreign Affairs.

Kūrinio vertimą rėmė Goethe's institutas, finansuojamas
Vokietijos užsienio reikalų ministerijos.

VGTU leidyklos TECHNIKA 1489-S mokomosios literatūros knyga
http://leidykla.vgtu.lt

ISBN 978-609-457-619-5

Pagarbiai ir bičiuliškai skiriama

EDMUNDUI HUSSERLIUI

Todtnaubergas Bad. Švarcvalde, 1926 m. balandžio 8 d.

Vertėjo pratarmė

Iš gausaus M. Heideggerio palikimo (102 tomai) iki šiol į lietuvių kalbą išversta: 1) „Meno kūrinio prigimtis“ (1980, vert. J. Girdzijauskas), 2) „Helderlinas ir poezijos esmė“ (1988, vert. A. Sverdiolas), 3) „Rinktiniai raštai“, kuriuose šalia kitų tekstų pateikti 25–27, 35–38 „Būties ir laiko“ paragrafai (1992, vert. A. Šliogeris), 4) „Meno kūrinio ištaka“ (2003, vert. T. Sodeika, J. Jonutytė). Taigi M. Heideggerio pagrindinis veikalas verstas tik fragmentiškai su visomis iš to išplaukiančiomis problemomis. Nepaisant to, turime net 2 vertimus toli gražu ne pagrindinio teksto (*Der Ursprung des Kunstwerkes*). Be A. Šliogerio, T. Sodeikos ir A. Sverdiolo, kurie vertė M. Heideggerio tekstus, paminėtini ir kiti Lietuvos ar išeivijos filosofai, interpretavę juos ir siūlę įvairius autoriaus sąvokų vertimo variantus: A. Maceina, J. Girnius, R. Šerpytytė, D. Jonkus, M. Gutauskas, D. Bacevičiūtė ir kt.

Pasaulyje šis veikalas iki šiol išverstas į 23 kalbas (iš mūsų ar mums artimo regiono paminėtini rusų, lenkų, suomių, švedų, norvegų, danų, olandų, čekų, vengrų, slovėnų, kroatų, rumunų, gruzinų vertimai), į kai kurias (anglų, japonų) – po du kartus. Taigi veikalas išverstas į tas kalbas, kuriomis kalba didelės tautos arba kurios turi gilias gimtosios kalbos puoselėjimo tradicijas. Veikalo vertimas į lietuvių kalbą – tam tikras lietuvių filosofinės kalbos brandos egzaminas. Vertėjas pajėgus jį išlaikyti tik dėl ligšiolinio įdirbio, atlikto minėtų vertėjų ir filosofų tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje.

Vertimo problemos susijusios tiek su lietuvių ir vokiečių kalbų skirtingumu, tiek su M. Heideggerio įvestais naujadarais, tiek su jo laviravimu tarp kalbos kasdienės vartosenos ir filosofinio šios kalbos turinio. Vertėjas – visada pasirinkimo kryžkelėje: norėdamas kuo tiksliau išversti, t. y. likti kuo arčiau autoriaus, jis dažnai atitolina nuo jo, jei išverstos konstrukcijos neįprastos ir nenatūralios. Apskritai vertėjas turėtų priartinti ne tiek prie autoriaus kalbos, kiek prie jo minties, todėl vertimas – jau tam tikra interpretacija, vertėjui bandant perteikti vienaip ar kitaip suprastą autoriaus mintį. Viliuosi, čia pasirinkta vertimo strategija – aiškumas ir paprastumas – atitinka filosofo atsigręžimą į kasdienį buvimą su kitais pasaulyje. Tiesa, šią strategiją įgyvendinti sunku ne tik dėl ilgų ir sudėtingų sakinių, bet ir dėl didelio fenomenologinio krūvio kiekviename iš jų. Fenomenologinė prieiga čia apima tiek „sugrįžimą prie daiktų“, drauge atsigręžiant į kasdienę kalbą, tiek kiekvieno iš mūsų laikiškos egzistencijos myriop išskirtinumą, tiek žmogaus kalbinio buvimo bei supratimo (ne)įprastumą, tiek besiformuojančią filosofinę mokyklą, kurios tėvo E. Husserlio nubrėžtas horizontas tampa per ankštas kūrybingiems jo mokinio M. Heideggerio užmojams. Todėl vertėjas – vėl kryžkelėje: kaip aiškia ir paprasta kalba perduoti visas šias raukšles heidegerianos rūbe, kurį kasmet užgula vis nauji „Būties ir laiko“ interpretacijos sluoksniai visame pasaulyje.

M. Heideggerio terminų vertimo klausimas tėra antraeilis: kiekvienas vertinys išplaukia iš vertimo visumos, kuri neišvengiamai yra ir interpretacija. Vis dėlto yra ir kitas kontekstas, į kurį, laimei, galėjo atsiremti vertėjas: lietuviškoji M. Heideggerio terminija, cirkuliuojanti filosofiniame diskurse plačiąja prasme (ne tik negausiuose vertimuose, bet ir originaliose monografijose, mokslo straipsniuose ar disertacijose). Tiesa, šis kontekstas nėra vienalytis, priešingai, kupinas polemikos ir kūrybinės įtampos. Tarkim, *Dasein* versta tiek „čia-būtis", tiek „štai-būtis", tiek „egzistencija", tiek „žmogaus būtis"; *das Seiende* versta tiek „esinys", tiek „būtybė", tiek „buvinys", tiek „tai, kas egzistuoja" ir t. t., o kai kurių terminų apskritai nedrįstama versti (pavyzdžiui, *das Man*).

Renkantis vieną ar kitą lietuviškoje filosofinėje apytakoje cirkuliuojantį terminą, ne tik vadovautasi minėtu aiškumo ir paprastumo principu, bet ir atsižvelgta į termino svorį lyginant su konkuruojančiais terminais. Čia vertėjas lenkia galvą prieš pirmąjį (tegu tik ištraukų) „Būties ir laiko" vertėją A. Šliogerį, kurio nuopelnas – ne tik pralaužti vertimo ledai, ne tik įtvirtinti kai kurie vertiniai Lietuvos padangėje, bet ir M. Heideggerio bei apskritai fenomenologinių idėjų kūrybinga interpretacija. M. Heideggerio pavyzdys rodo, kad fenomenologija gyva tik tol, kol ji kūrybingai plėtojama.

Vis dėlto kai kuriuos vertinius, ypač jei jie nesutampa su A. Šliogerio pasiūlytaisiais, čia aptarsiu. Bene pagrindinė M. Heideggerio sąvoka *Dasein* verčiama „čiabūtis". Šį pasirinkimą lėmė ne tik šimtametis precedentas (plg. čiabuvis), ne tik A. Šliogerio autoritetas, bet ir galimybė šį terminą perskirti (čia-būtis), kaip tai kartais daro M. Heideggeris (*Da-sein*), bei apeliuoti į buvimo vietą („čia"), tiesa, ne vien fizine prasme. Kaip versti *da*, veikalo 132 originalo puslapyje pasufleruoja pats M. Heideggeris: „čia" (*da*) apima „štai čia" (*hier*) ir „ten" (*dort*). *Das Seiende* verčiama ne „esinys", kaip siūlo A. Šliogeris, bet „buvinys": čia svarbu ne tiek bendra šaknis su „būtis" (kaip pažymi A. Sverdiolas), bet ir tai, kad verčiant *vorhanden* kaip „esamą" (taip verčiama pasirinkus mažesnę blogybę už „turimas"), atsirastų bereikalinga sąsaja. *Sein* verčiama tiek „būtis" (kaip tai daro A. Šliogeris), tiek „buvimas" (kaip tai daro T. Sodeika su J. Jonutyte), tiek padalyviu ar pusdalyviu („būnant", „būdamas"): terminu „buvimas" ar padalyviu (pusdalyviu) verčiama tiek stilistiniais sumetimais (pvz. „čiabūties buvimas" vietoj „čiabūties būtis"), tiek siekiant išvengti bereikalingo hipostazavimo (tarkim, *In-der-Welt-sein* – „buvimas-pasaulyje"). *In-sein* verčiama ne „kame-būtis", bet „į-būtis" pagal analogiją su „įnamis". *Mitsein* verčiant „sambūvis", o ne „su-būtis", nušaunami du zuikiai: išvengiama bereikalingo brūkšnelio, kurio nėra originale, ir įvedamas labiau įprastas žodis. Dėl panašių sumetimų *Mitdasein* verčiama ne „su-čia-būtis", bet natūraliu, nors kiek gremėzdišku „buvimas (kartu) su kitais". *Angst*, skirtingai nei A. Šliogerio siūlytas „siaubas", verčiama „baimė" ne tik dėl M. Heideggerio cituojamo S. Kierkegaardo veikalo *Baimės sąvoka* (beje, būtent taip A. Šliogeris

verčia šio veikalo pavadinimą), bet ir dėl išvestinių veiksmažodžio *ängsten sich* (baugintis) ir būdvardžio *ängstlich* (baimingas), kurių neįmanoma išversti siejant su siaubu. *Das Man* verčiamas kiek primirštu (*Dasein* taip pat buvo primirštas vokiečių kalboje) žodžiu „tūlas“, kuris tinka labiau nei „jie“ (atsirastų daugiskaita) ar „žmonės“ (atsirastų bereikalinga prasmė). Apskritai verčiant siekta atsispirti pagundai įvesti kuo daugiau naujadarų, kurie trukdytų sekti M. Heideggerio mintį, vadinasi, atitolintų nuo autoriaus: pirmiausia ieškota atitikmenų įprastoje kalboje.

Dėl minėto aiškumo ir paprastumo siekio vartota lietuvių (o ne M. Heideggerio vokiečių) kalbai įprasta skyryba. Dėl tos pačios priežasties asmenvardžiai nerašomi pasvirusiu šriftu, kaip yra originale. Nelietuviški žodžiai, atvirkščiai, rašomi pasvirusiu šriftu (nors originale jie neišskiriami), kaip tai įprasta. Išimtis: laužtiniuose skliaustuose palikti originalūs vokiški žodžiai, kurie rašomi tiek paprastu, tiek pasvirusiu šriftu – taip, kaip jie rašomi originale. Išskyrus kelias išimtis (*Mitbefindlichkeit* – pajaustis-kartu, *Miterschlossenheit* – atvertumas-kartu, *Mitgeschehen* – įvykis-kartu, *Mitsehenlassen* – matuma-kartu, *Mitvorhandensein* – esamybė-kartu), brūkšneliai sudurtiniuose žodžiuose rašomi ten, kur jie rašomi ir M. Heideggerio. Siekiant sudaiktavardinti ir įsąvokinti kai kuriuos žodžius, rašomos viengubos kabutės (pvz. tas ‚čia‘), nors M. Heideggeris to nedaro. Apskritai visur, kur kitaip nenurodyta, viengubos kabutės ir laužtiniai skliaustai – vertėjo. Siekiant išvengti bereikalingo sureikšminimo, sąvokos didžiąja raide nerašomos (originale tai neišvengiama, kadangi vokiečių kalboje visus daiktavardžius sutarta rašyti didžiąja raide). Išimtis taikoma sąvokai *Andere*, kuri verčiama „Kitas“ ar „Kiti“ atsižvelgiant į E. Levino vėlesnį fenomenologijos indėlį. Kita išimtis – žodis „Ich“ („Aš“), kuris rašomas didžiąja raide ten pat, kur ir autorius tai daro.

Šio veikalo vertimas – tai kupinas kūrybinės įtampos beveik trejų metų darbas, kuriam ruoštasi daugiau nei dešimt metų. Vertėjas dėkingas KAAD už galimybę du kartus po pusmetį stažuotis Freiburgo universitete Vokietijoje, Goethe's institutui už vertimo finansavimą, VGTU rektoriui A. Daniūnui už idėjos palaikymą ir leidybos finansavimą, VGTU leidyklos „Technika“ direktorei E. Dagienei už sėkmingas derybas dėl autoriaus teisių, N. Keršytei už prancūziškų pasažų vertimą, N. Kardeliui už patarimus verčiant lotyniškas ir graikiškas frazes, A. Šliogeriui už palaikymą, visiems vertimo fragmentų, išspausdintų žurnale *Santalka: filosofija, komunikacija*, kritikams už patarimus ir keiksnojimus, savo šeimai, iš kurios vogti šiokiadienių vakarai ir šventadienių bei atostogų rytai. Vis dėlto didžiausia padėka – L. Barkauskui, su kuriuo surėmus pečius kelerius metus gludinta vertimo kalba. Šis darbas rodo, kad didelio entuziazmo negali sužlugdyti toks niekingas dalykas kaip pinigai, tiksliau, jų stygius.

Tomas Kačerauskas

Autoriaus pratarmė VII leidimui (1953 m.)

Veikalas „Būtis ir laikas“ pirma pasirodė 1927 m. pradžioje E. Husserlio leidžiamo almanacho, skirto fenomenologijai ir fenomenologijos tyrimui, VIII tome ir tuo pat metu atskiru leidimu.

Šio devintu leidimu pasirodžiusio naujo spausdinio tekstas nepakeistas, tačiau iš naujo peržiūrėtas citatų ir skyrybos atžvilgiu. Naujo spausdinio puslapių numeracija, nepaisant nežymių nukrypimų, sutampa su ankstesniųjų leidimų.

Ligšioliniuose leidimuose įvestas pažymėjimas „Pirmoji dalis“ išbrauktas. Antrosios dalies negalima pridėti po ketvirčio amžiaus, naujai nepavaizdavus pirmosios. Tačiau jos kelias lieka ir šiandien dar labiau neišvengiamas, jei buvimo klausimas turi paveikti mūsų čiabūtį.

Svarstant šį klausimą galima nukreipti į toje pačioje leidykloje pasirodžiusį „Metafizikos įvadą“. Jame pateikiamas 1935 m. vasaros semestre skaitytų paskaitų tekstas.

Turinys

Antras skyrius

Buvimas-pasaulyje apskritai kaip čiabūties pamatinė sąranga

Trečias skyrius

Pasaulio pasauliškumas

A. Aplinkiškumo ir pasauliškumo apskritai analizė

B. Pasaulio analizės priešpastatymas Descartes'o pasaulio interpretacijai

C. Aplinkos apimtis ir čiabūties erdviškumas

Ketvirtas skyrius

Buvimas-pasaulyje kaip sambūvis ir savastybė. „Tūlas"

Penktas skyrius

Į-būtis kaip tokia

A. To ‚čia' egzistenciali konstitucija

B. Kasdienė to ‚čia' būtis ir čiabūties nuopuolis

Šeštas skyrius

Rūpestis kaip čiabūties buvimas

Antras skirsnis

Čiabūtis ir laikiškumas

Pirmas skyrius

Galimas čiabūties visybiškumas ir būtis myriop

Antras skyrius

Autentiškos gebos būti čiabūtiškas paliudijimas ir ryžtingumas

Trečias skyrius

Čiabūties autentiška visybiškumo geba ir laikiškumas kaip rūpesčio ontologinė prasmė

Ketvirtas skyrius

Laikiškumas ir kasdienybė

Penktas skyrius

Laikiškumas ir istoriškumas

Šeštas skyrius

Laikiškumas ir įlaikiškumas kaip vulgarios laiko sampratos ištaka

. . . δῆλον γὰρ ὡς ὑμεῖς μὲν ταῦτα (τί ποτε βούλεσθε σημαίνειν ὁπόταν ὂν φθέγγησθε) πάλαι γιγνώσκετε, ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ μὲν ᾠόμεθα, νῦν δ' ἠπορήκαμεν... „Taigi juk akivaizdu, kad jums seniai žinoma, ką iš tikrųjų numanote vartodami išraišką *būnantis*, išties mes kažkada manę suprantą dabar esame sumišę“[1]. Ar šiandien turime atsakymą į klausimą, ką iš tikrųjų numanome žodžiu „būnantis“? Jokiu būdu. Taigi verta vis tik atnaujinti *būties prasmės klausimą*. Ar vis tik ir šiandien esame sumišę nesuprasdami išraiškos „būtis“? Jokiu būdu. Taigi vis tik prieš tai verta vėl visų pirma pažadinti suprastį dėl šio klausimo prasmės. Klausimo konkreti plėtotė „*būties*“ prasmės atžvilgiu yra šio veikalo siekis. *Laiko*, kaip buvimo bet kokios suprasties apskritai įmanomo horizonto, interpretacija yra veikalo išankstinis tikslas.

Numatant tokį tikslą, tokiame užmojyje implikuotiems ir jo peršamiems tyrinėjimams bei keliui į šį tikslą reikia įvadinio paaiškinimo.

---

[1] Platonas, *Sofistas*, 244a.

Buvimo prasmės klausimo ekspozicija

Pirmas skyrius

Buvimo klausimo būtinumas, struktūra ir pirmumas

§ 1. Buvimo klausimo raiškios kartotės būtinumas

Minėtas klausimas šiandien yra užmirštas, nors mūsų laikas, vėl patvirtinantis „metafiziką“, laikomas pažangiu. Vis dėlto laikoma, kad mes atleisti nuo pastangų naujai įplieksti *γιγαντομαχία περὶ τῆς οὐσίας*[1] [gigantų kovą dėl buvimo][2]. Juk taip iškeltas klausimas jokiu būdu nėra bet kuris. Jis neleido atsikvėpti Platonui[3] ir Aristoteliui jų tyrime, – tiesa, nuo tada kiek prislopo, – *kaip tikroviško tyrinėjimo tematinis klausimas*. Tai, ką jiedu laimėjo, ištvėrė įvairias spekuliacijas ir „perpiešimus“ iki pat Hegelio „Logikos“. Ir tai, kas kažkada su didžiausia mąstymo įtampa buvo atkovota iš fenomenų, nors ir su pertrūkiais ir preliminariai, seniai paversta trivialumu.

Ne tik tai. Graikų nuostatų, interpretuojant būtį, dirvoje susiformavo dogma, kad ne tik būties prasmės klausimas aiškintas kaip perteklinis, bet ir, maža to, buvo duota sankcija klausimą praleisti. Sakoma: „būtis“ yra visuotiniausia ir tuščiausia sąvoka. Kaip tokia, ji priešinasi bet kokiam bandymui apibrėžti. Šiai visuotiniausiai, todėl neapibrėžiamai sąvokai ir nereikia definicijos. Kiekvienas nuolat ją vartoja ir kaskart supranta, ką jis tuo numano. Drauge tai, kas neramino antikos filosofavimą kaip paslėpta ir įgavo paslėptumą, tapo visiškai akivaizdžiai savaime suprantama būtent taip, kad jei kas dar apie tai klausia, apkaltinamas metodiniu nusižengimu.

Pradedant šį tyrinėjimą negalima detaliai apsvarstyti prietarų, kurie vis iš naujo keroja ir veša nesant buvimo klausimo reikmės. Jų šaknys slypi

---

[1] Platonas, *Sofistas*, 245–246 (vert. past.).

[2] Laužtiniai skliaustai čia ir toliau – vertėjo, jei kitaip nenurodyta (vert. past.).

[3] Autorius asmenvardžius visur išryškinęs kursyvu, tuo tarpu veikalų pavadinimai – normaliuoju šriftu su kabutėmis ar be jų. Lietuviškame vertime asmenvardžiai rašomi normaliuoju šriftu, veikalų pavadinimai – kursyvu ar kabutėse, kaip dabar įprasta rašyti (vert. past.).

pačioje antikinėje ontologijoje. Ši vėlgi tėra pakankamai interpretuotina krei- 3
piant prieš tai paaiškintam ir atsakytam buvimo klausimui – atsižvelgiant į dirvą, kurioje išaugo ontologinės pamatinės sąvokos siejant su kategorijų ir jų išsamumo deramu pademonstravimu. Taigi norime diskutuoti apie prietarus tik tiek, kiek tai leis įžvelgti būtinai kartojamą būties prasmės klausimą. Yra trys prietarai:

1. „Būtis“[1] yra „bendriausia“ sąvoka: *τὸ ὄν ἐστι καθόλου μάλιστα πάντων*[2] [būtis yra pats bendriausias dalykas]. *Illud quod primo cadit sub apprehensione, est ens, cuius intellectus includitur in omnibus, quaecumque quis apprehendit.* „Būties suprastis kaskart jau įeina į viską, ką kažkas suvokia drauge su buviniu“[3]. Tačiau „būties“ „bendrumas“ nėra *rūšies* bendrumas. „Būtis“ nustato ne buvinio viršutinio regiono ribas, kadangi šis yra artikuliuotas sąvokiškai pagal rūšį ir tipą: *οὔτε τὸ ὂν γένος*[4] [būtis nėra ir rūšis]. Būties „bendrumas“ *„peržengia“* bet kokį rūšies bendrumą. „Būtis“, kaip pažymi viduramžių ontologija, yra *„transcendens“*. Šio transcendentalaus „visuotino dalyko“ vienį, lyginamą su aukščiausių giminės sąvokų dalykinga įvairove, jau Aristotelis pripažino *analogijos vieniu.* Šitai atskleisdamas Aristotelis, nors ir kaip būdamas priklausomas nuo Platono ontologinės klausinijos, būties problemai suteikė iš principo naują pagrindą. Žinoma, jis irgi neišsklaidė kategorialių sąsajų tamsos. Viduramžių ontologijoje apie šią problemą įvairiapusiškai diskutuota visų pirma tomistinėse ir skotistinėse mokyklose, iš principo jos neišaiškinus. Ir kai pagaliau Hegelis „būtį“ apibrėžia kaip „neapibrėžtą betarpiškąjį“ ir šia apibrėžtimi pagrindžia visas tolesnes kategorialias savo „Logikos“ eksplikacijas, jis laikosi to paties akiračio kaip ir antikinė ontologija, tik išleidžia iš rankų jau Aristotelio iškeltą būties vienio, lyginamo su dalykingų „kategorijų“ įvairove, problemą. Taigi, kai sakoma, kad „būtis“ yra bendriausia sąvoka, tai negali reikšti, kad ji aiškiausia ir nereikalinga tolesnių svarstymų. Sąvoka „būtis“ yra veikiau tamsiausia.

2. „Būties“ sąvoka neapibrėžiama. Tai buvo išvedama iš jos aukščiausio 4
bendrumo[5]. Beje, teisėtai – jei *definitio fit per genus proximum et differentiam*

---

[1] Būvantysis, buvumas. (aut. past. paraštėse)

[2] Aristotelis, *Metafizika*, IV t., 1001a 21.

[3] Tomas Akvinietis, *Teologijos suma*, II.1 qu. 94 a 2.

[4] Aristotelis, *Metafizika*, III t., 998 b 22.

[5] Plg. Pascalis, *Pensées et Opuscules* [*Mintys ir veikalėliai*] (leid. Brunschvicg), *Paris 1912, 169 p.: On ne peut entreprendre de définir l'être sans tomber dans cette absurdité: car on ne peut définir un mot sans commencer par celui-ci, c'est, soit qu'on l'exprime ou qu'on le sous-entende. Donc pour définir l'être, il faudrait dire c'est, et ainsi employer le mot défini dans sa définition* [Negalima imtis apibrėžti būties nesusiduriant su štai tokiu absurdu: bet kokio žodžio apibrėžimas neišvengiamai turi prasidėti nuo jos, tai yra, nesvarbu, ar šis junginys bus išreikštas, ar tik numanomas. Tad norint apibrėžti žodį „būtis“, reikėtų sakyti tai yra, ir taip apibrėžime panaudoti apibrėžiamą žodį].

specificam [apibrėžta per tiesioginę rūšį ir specifinę skirtį]. Iš tikrųjų, „būtis“ negali būti apibrėžiama kaip buvinys; *enti non additur aliqua natura*: „būtis“ negali įgyti apibrėžtumo jai priskiriant buvinį. Būtis apibrėžiant neišvestina iš aukštesnės sąvokos ir nevaizduotina žemesniąja. Tačiau ar iš to seka, kad „būtis“ nebekelia jokių problemų? Anaiptol; iš to teseka, kad „būtis“ nėra kažkas panašaus į buvinį[1]. Todėl tam tikru mastu pateisintas buvinio apibrėžimo būdas – tradicinės logikos, kurios pačios pamatai glūdi antikinėje ontologijoje, „definicija“ – nepritaikomas būčiai. Būties neapibrėžiamumas ne atleidžia nuo jos prasmės klausimo, bet kaip tik jį perša.

3. „Būtis“ yra savaime suprantama sąvoka. „Būtis“ vartojama bet kaip pažįstant, ištariant, bet kaip elgiantis su buviniu, bet kaip elgiantis-su-pačiu-savimi, o išraiška taip suprantama „iš karto“. Kiekvienas supranta, kad „dangus *yra* žydras“; „*esu* linksmas“ ir pan. Vis tik šis vidutinis suprantamumas tedemonstruoja nesuprantamumą. Jis praveria tai, kad bet kaip elgiantis su buviniu ir jam būnant kaip buviniui *a priori* glūdi mįslė. Tai, kad jau kaskart gyvename suprasdami buvimą ir kad būties prasmė drauge aptemdyta, įrodo principinį būtinumą pakartoti „būties“ prasmės klausimą.

Apeliavimas į savaime suprantamumą filosofinių pamatinių sąvokų apsuptyje ir netgi atsižvelgiant į „būties“ sąvoką yra abejotina priemonė, jei jau tai, kas „savaime suprantama“ ir tik tai, – „sveiko proto slapti sprendiniai“ (Kantas), – tampa ir turi likti analitikos raiški tema („filosofų reikalas“).

Tačiau prietarų išnagrinėjimas drauge paaiškino ne tik tai, kad stinga *atsakymo* į buvimo klausimą, bet ir kad net pats klausimas yra tamsus ir nenukreiptas. Taigi pakartoti buvimo klausimą reiškia: kada nors bent pakankamai *išplėtoti klausiniją*.

5 *§ 2. Buvimo klausimo formali struktūra*

Būties prasmės klausimas turi būti *iškeltas*. Jei jis vienas fundamentalių ar net *vienintelis* toks, šiam klausinėjimui reikia deramos skaidros. Todėl privalu trumpai pasvarstyti, kas apskritai priklauso klausimui, kad galėtume iškelti aikštėn buvimo klausimą kaip *išskirtinį*.

Kiekvienas klausimas yra ieškojimas. Kiekvienas ieškojimas turi savo išankstinę direktyvą ieškant. Klausimas yra pažįstantis buvinio ieškojimas jam kad-būnant ir taip-būnant. Pažįstantis ieškojimas gali tapti „tyrinėjančiu“ atkasdamas to, dėl ko klausimas iškeltas, apibrėžimą. Klausinėjimas kaip klausinėjimas apie... turi savo *klausiamąjį*. Bet koks klausinėjimas apie... yra

[1] Ne! Bet negalima nuspręsti dėl būvio [Seyn] pasitelkiant tokį sąvokiškumą. (aut. past. paraštėse)

tam tikru būdu užklausa ko... Be klausiamojo klausimui priklauso *apklaustasis*. Tyrinėjančiu, t. y. specifiniu teoriniu, klausimu klausiamasis turi būti apibrėžtas ir įsąvokintas. Tuomet klausiamajame glūdi *išklausiamasis* kaip pirminė intencija, tai, kuo klausimas artėja link tikslo. Pats klausinėjimas kaip buvinio, klausėjo elgesys turi nuosavą būties pobūdį. Klausinėjimas gali būti kaip „vien-šiaip-paklausimas“ arba kaip eksplicitinė klausinija. Pastarosios savitumas tas, kad klausimas tampa anksčiau permatomas nei visi minėti klausimo konstitutyvūs bruožai.

Klausimas turi būti *iškeltas* apie būties prasmę. Tuo būtina apsvarstyti buvimo klausimą atsižvelgiant į pateiktus struktūrinius momentus.

Kaip ieškojimui, klausimui reikia ieškomojo pirminio vadovavimo. Todėl būties prasme privalome tam tikru būdu jau disponuoti. Buvo išryškinta: mes visada judame jau tam tikroje buvimo suprastyje. Iš jos išauga raiškus būties prasmės klausimas ir jos sampratos tendencija. Mes *nežinome*, ką reiškia „būtis“. Tačiau jau klausdami „kas *yra* ‚būtis‘[1]?“ laikomės to „yra“ suprasties negalėdami sąvokiškai fiksuoti, ką reiškia tas „yra“. Mums net nežinomas horizontas, kuriame turėtume pagauti ir užfiksuoti prasmę. *Ši vidutinė ir miglota buvimo suprastis yra faktas.*

Ši buvimo suprastis gali dar taip labai pleventi ir blukti bei judėti ties pat vien žodinio pažinimo riba – šis kaskart jau disponuojamos buvimo suprasties neapibrėžtumas pats yra pozityvus fenomenas, kurį reikia išaiškinti. Tačiau būties prasmės tyrinėjimas jo iš pradžių nepateiks. Vidutinės buvimo 6
suprasties interpretacija įgyja savo būtinas kreiptis tik drauge su būties suformuota samprata. Šviesiai suvokiant ir tokiu būdu eksplicitiškai ją suprantant sudarytina tai, ką suponuoja aptemdyta, atitinkamai dar nenušviesta buvimo suprastis, kokie galimi ir būtini būties prasmės eksplicitinio nušvietimo aptemdymų, atitinkamai kliuvinių tipai.

Be to, vidutinė, miglota buvimo suprastis gali būti persmelkta perduotų būties teorijų ir nuomonių būtent taip, kad šios teorijos kaip viešpataujančių suprasčių šaltiniai lieka paslėptos. Ieškomasis klausinėjant apie būtį nėra visiškai nežinomas, nors ir kol kas visiškai nepagaunamas.

Plėtotino klausimo klausiamasis yra būtis, tai, ką apibrėžia buvinys kaip buvinys, tai, kieno atžvilgiu buvinys, kaip jis visada bebūtų svarstomas, kaskart jau suprastas. Buvinio būtis pati „nėra“ buvinys. Pirmasis filosofinis žingsnis suprantant buvimo problemą yra ne *μῦθόν τινα διηγεῖσθαι*, „nepasakoti istorijos“, t. y. buvinį kaip buvinį apibrėžti ne suvedant jį su kitu buviniu jo kilmėje tarsi būtis turėtų įmanomo buvinio pobūdį. Todėl būtis kaip klausiamasis perša nuosavą nurodymo būdą, kuris iš esmės skiriasi nuo

---

[1] Jei kitaip nenurodyta, viengubos kabutės čia ir toliau – vertėjo (vert. past.).

buvinio atskleisties. Tad ir išklausiamasis, būties prasmė, reikalauja nuosavo sąvokiškumo, kuris vėlgi esmingai išsiskiria iš sąvokų, kuriomis buvinys pasiekia savo reikšminį apibrėžtumą.

Kadangi būtis sudaro klausiamąjį, o būtis reiškia buvinio būtį, pats buvinys iškyla kaip buvimo klausimo apklaustasis. Šis tarsi apklaustas dėl savo būties. Tačiau kad galėtų nesuklastotai teikti savo būties bruožus, jis privalo savo atžvilgiu prieš tai tapti tokiu prieinamu, koks jis pats yra sau. Buvimo klausimą reikia pasiekti ir iš anksto užtikrinti teisėtą prieigos prie buvinio būdą savo apklaustojo atžvilgiu. Tačiau „būvančiu“ vadiname daug ką ir įvairiomis prasmėmis. Būnantis yra viskas, apie ką šnekame, ką numanome, su kuo vienaip
7 ar kitaip elgiamės, būnantis yra taip pat, kas ir kaip mes patys esame. Būtis glūdi kad-būtyje ir taip-būtyje, realume, esamume, sande, galiojime, čiabūtyje[1], tame „duotas“. Kokiame buvinyje turi būti išskaityta būties prasmė[2], iš kokio buvinio turi būti paimtas būties atverties išeities taškas? Ar išeities taškas bet kuris, o gal tam tikras buvinys pirmenybiškas plėtojant buvimo klausimą? Koks tas pavyzdinis[3] buvinys ir kokia prasme jis pirmenybiškas?

Jei buvimo klausimas turi būti raiškiai iškeltas ir visiškai skaidriai išskleistas savo atžvilgiu, kaip lig šiol svarstyta, šio klausimo plėtotei reikia būties įžvelgimo būdo eksplikacijos, prasmės supratimo ir sąvokinės pagavos, pavyzdinio buvinio teisėto parinkimo galimybių parengimo, prieigos prie šio buvinio natūralaus [genuinen] būdo išplėtojimo. Ko nors įžvelgimas, ko nors supratimas ir suvokimas, pasirinkimas, prieiga prie ko yra klausimų konstitutyvios elgsenos ir drauge tam tikro buvinio, *to* buvinio, kuriuo mes, klausiantieji, kaskart patys esame, buvimo modusai. Taigi buvimo klausimo plėtotė reiškia klausiančiojo buvinio praskaidrinimą jo būtimi. Šio klausimo klausinėjimas pats yra esmiškai apibrėžtas kaip buvinio *buvimo* modusas to, kas ja klausiama – būtimi[4]. Šį buvinį, kuriuo mes patys kaskart esame ir kuris be kitko turi klausinėjimo būties galimybę, terminologiškai pagauname kaip *čiabūtį*. Raiškiai ir skaidriai keliant būties prasmės klausimą reikia buvinio (čiabūties) išankstinės deramos eksplikacijos savo būties atžvilgiu[5].

---

[1] Nei įprasta sąvoka, nei jokia kita. (aut. past. paraštėse)

[2] Čia sugretinti du skirtingi klausimai; nesusipratimas, pirmiausia dėl čiabūties vaidmens. (aut. past. paraštėse)

[3] Nesusipratimas. Čiabūtis pavyzdinė, nes ji yra pa-vyzdys [Bei-spiel], kuris savo esme kaip čia-būtis (tiesinanti būties tiesą) vaizdijama [zu-spielt] ir vaizdija [bei-spielt] – iškelia į vaizdą [ins Spiel des Anklangs bringt]. (aut. past. paraštėse)

[4] Čia-būtis: įkelta į būvio niekį, laikoma santykiu. (aut. past. paraštėse)

[5] Tačiau būties prasmė neišskaitoma iš šio buvinio. (aut. past. paraštėse)

Tačiau ar toks sumanymas nepakliūna į akivaizdų ratą? Prieš tai turint apibrėžti buvinį *jo būtimi* ir šiuo pagrindu tenorint iškelti buvimo klausimą – kas tai, jei ne judėjimas ratu? Ar plėtojant klausimą jau „nesuponuota“ tai, ką visų pirma turi pateikti atsakymas į šį klausimą? Formalios prieštaros, kaip antai „įrodinėjimo ratu“ argumentas, kuris kaskart lengvai iškyla tiriant pradus, yra visada sterilios svarstant konkrečius tyrinėjimo kelius. Dalyko suprasčiai jie nieko neteikia ir trikdo prasibraunant į tyrinėjimo lauką.

Tačiau faktiškai pažymėtoje klausinijoje neglūdi apskritai joks ratas. Buvinys gali būti apibrėžtas savo būtimi nebūtinai disponuojant būties prasmės eksplicitine sąvoka. Jei taip nebūtų, iki šiol negalėtų būti jokio ontologinio pažinimo, kurio faktinis sandas turbūt nepaneigiamas. Nors „būtis“ 8
„suponuojama“ bet kokioje ligšiolinėje ontologijoje, tačiau ne kaip disponuojama *sąvoka* – ne kaip tai, ko yra ieškoma. Būties „suponavimas“ turi išankstinio atsižvelgimo į būtį pobūdį būtent taip, kad žvelgiant į tai laikinai artikuliuojamas išankstinis buvinys savo būtimi. Šis kreipiantis žvelgimas į būtį išauga iš vidutinės buvimo suprasties, kurioje mes jau visada judame *ir kuri galiausiai*[1] *pati priklauso čiabūties esminei sąrangai*. Toks „suponavimas“ neturi nieko bendra su pamatinio teiginio, iš kurio deduktyviai išvedama teiginių seka, nustatymu. „Įrodinėjimo ratu“ apskritai negali būti keliant būties prasmės klausimą, nes atsakant į šį klausimą kalbama ne apie išvestinį pagrindimą, bet apie nurodantįjį pagrindo atkasimą.

Būties prasmės klausime glūdi ne „įrodinėjimas ratu“, bet veikiau nepaprastas klausiamojo (būties) „sangrąžinis arba pirminis santykinumas“ su klausinėjimu kaip buvinio buvimo modusu. Klausinėjimo esmingas sąlytiškumas su savo klausiamuoju priklauso saviškiausiai buvimo klausimo prasmei. Tačiau tai tereiškia, kad čiabūtiškas buvinys pats susijęs – galbūt net išskirtinai – su buvimo klausimu. Tačiau ar tuo jau neparodytas tam tikras buvinys savo būties pirmenybe ir iš anksto neduotas pavyzdinis buvinys, kuris turi veikti kaip pirminis buvimo klausimo *apklaustasis*?[2] Ligšioliniuose svarstymuose nei parodytas čiabūties pirmumas, nei nuspręsta dėl jos galimos ar būtinos funkcijos kaip pirminės apklausiamajam buviniui. Tačiau turbūt apsiskelbė kažkas panašaus į čiabūties pirmumą.

---

[1] t. y. iš pradžių. (aut. past. paraštėse)

[2] Vėlgi, kaip ir 9 p. aukščiau, apmąstomas esminis supaprastinimas, bet vis tik teisingas dalykas [Rechte]. Čiabūtis nėra buvinio atvejis vaizdijamai būties abstrakcijai, tačiau greičiausiai būties suprasties vieta. (aut. past. paraštėse)

Buvimo klausimo apibūdinimas, kreipiant klausimo kaip tokio formaliai struktūrai, paaiškina šį klausimą kaip savitą būtent taip, kad jo plėtojimas ir net sprendimas perša daug pamatinių samprotavimų. Tačiau buvimo klausimo išskirtinumas tik tada visiškai iškils aikštėn, kai bus pakankamai nustatytos jo ribos atsižvelgiant į jo funkcijas, siekį ir motyvus.

Iki šiol klausimo kartotės būtinumas kartą buvo motyvuotas savo garbinga
9 kilme, tačiau visų pirma stingant apibrėžto atsakymo, net trūkstant pakankamos klausinijos apskritai. Tačiau galima pareikalauti žinojimo, kam šis klausimas turi tarnauti. Ar jis lieka, ar apskritai *yra* vien laisvai plevenančios spekuliacijos apie bendriausius visuotinumus reikalas, *ar jis yra drauge principingiausias ir konkrečiausias klausimas*?

Būtis yra kaskart buvinio buvimas. Buvinio visata pagal savo įvairias sferas gali tapti tam tikrų dalykų sričių atkasimo ir ribų nustatymo laukas. Šias sferas, pvz.: istoriją, gamtą, erdvę, gyvenimą, čiabūtį, kalbą ir pan., savo ruožtu galima dalykiškai [zu Gegenständen] tematizuoti atitinkamais moksliniais tyrinėjimais. Mokslinis tyrimas dalykų sritis iškelia ir pradeda fiksuoti naiviai ir grubiai. Sritys savo pamatinėmis struktūromis yra tam tikru būdu jau išplėtotos priešmoksliškai patiriant ir išskleidžiant būties sferą, kurioje dalyko sritis pati apribojama. Taip išaugusios „pamatinės sąvokos“ kol kas lieka kreiptimis pirmajai konkrečiai srities atverčiai. Nesvarbu, ar tyrimo svoris kaip visada glūdi šiame pozityvume, jo autentiška pažanga vyksta ne tiek renkant rezultatus ir juos slepiant „žinynuose“, kiek klausiant, dažniausiai reaguojant į tokią augančią dalykų žiniją, apie pamatinę būtent tos srities sąrangą.

Autentiškas mokslų „judėjimas“ rutuliojasi daugiau ar mažiau radikalioje, sau pačiai skaidrioje pamatinių sąvokų revizijoje. Mokslo lygis nustatomas pagal tai, kiek jis *geba* pasiduoti savo pamatinių sąvokų krizei. Tokiose mokslų imanentinėse krizėse pozityviai tyrinėjančio klausinėjimo ir apklaustų dalykų santykis pats susvyruoja. Šiandien visur įvairiose disciplinose išryškėjo tendencijos atlikti tyrimą remiantis naujais pamatais.

Atrodo, griežčiausias ir tvirčiausiai sudarytas mokslas – *matematika* – pateko į „pagrindų krizę“. Kova tarp formalizmo ir intuityvizmo vyksta siekiant laimėti ir užtikrinti šio mokslo pirminį prieigos prie to, kas turi būti šio mokslo objektas [Gegenstand], būdą. *Fizikos* reliatyvumo teorija išauga iš tendencijos iškelti pačios gamtos nuosavą sąsają, kokia ji yra „sau“. Kaip prieigos prie pačios gamtos sąlygų teorija, apibrėždama bet kokius reliatyvumus, ji bando
10 išsaugoti judėjimo dėsnių nekintamumą drauge susidurdama su klausimu apie iš anksto duotos dalykų srities struktūrą, su materijos problema.

Biologijoje ryškėja tendencija atsiklausti organizmo bei gyvenimo apibrėžčių, kurias teikia mechanicizmas ir vitalizmas, ir iš naujo apibrėžti gyvenančiojo kaip tokio būtiškumą. *Istoriografiniuose humanitariniuose moksluose* vis stipriau veržiamasi į pačią istorinę tikrovę ją perduodant ir tradiciškai vaizduojant: literatūros istorija turi tapti problemų istorija. *Teologija* ieško žmogaus Dievop būties pirmapradiškesnės išsklaidos, nužymėtos remiantis paties tikėjimo prasme ir pasiliekančios jame. Ji pamažu vėl ima suprasti Lutherio įžvalgą, kad jos dogmatinė sistematika stūkso ant „pamato“, kuris išaugo ne iš pirminio tikinčiojo klausimo ir kurio sąvokiškumas teologinei problematikai ne tik nepakankamas, bet ir ją uždengia bei iškreipia.

Pamatinės sąvokos yra apibrėžtys, kuriomis dalyko sritis, grindžianti bet kokius tematinius mokslo objektus [Gegenstände], teikia išankstinę suprastį, kreipiančią bet kokius pozityvius tyrinėjimus. Taigi pačios šios sąvokos tinkamai pademonstruoja ir „pagrindžia“ tik atitinkamai pirmiausia ištyrus pačią dalykų sritį. Tačiau kadangi kiekviena ši sritis laimima iš paties buvinio sferos, toks išankstinis ir pamatines sąvokas sukaupiantis tyrimas reiškia ne ką kita kaip šio buvinio išsklaidą jo būties pamatinės sąrangos atžvilgiu. Toks tyrimas turi vykti pirma pozityvių mokslų; ir jis tai *gali*. Platono ir Aristotelio darbas – argumentas to naudai. Toks mokslų pagrindimas iš principo skiriasi nuo besivelkančios iš paskos „logikos“, kuri savo „metodais“ tyrinėja atsitiktinę mokslo padėtį. Ji yra produktyvi logika ta prasme, kad ji tarsi iššoka prieš apibrėžtą būties sritį, visų pirma atveria ją jos buvimo sąranga ir pateikia gautas struktūras pozityviesiems mokslams kaip skaidrius klausinėjimo pavedimus. Taip, pavyzdžiui, filosofinis pirmumas yra ne istoriografijos sąvokdaros teorija ir ne istoriografinio pažinimo teorija, bet ir ne istorijos kaip istoriografijos objekto teorija, o autentiškai istoriško buvinio interpretacija savo istoriškumo atžvilgiu. Tokia ir Kanto *Grynojo proto kritikos* pozityviai svarbi nuostata – išplėtoti tai, kas apskritai priklauso prigimčiai, o ne pažinimo „teorijai“. Jo transcendentali logika yra 11
apriorinė dalykinė būties srities – gamtos – logika.

Tačiau toks klausinėjimas – ontologija, paimta plačiausia prasme ir nesiremiant ontologinėmis kryptimis bei tendencijomis, – pats reikalingas dar vienos kreipties. Išties, ontologinis klausinėjimas yra pirmapradiškesnis už pozityvių mokslų ontinį klausinėjimą. Tačiau jis pats išlieka naivus ir neskaidrus, jei jam tiriant buvinio būtį lieka apskritai neapsvarstyta būties prasmė. Ir kaip tik ontologinei užduočiai, deduktyviai nesukonstruojant įvairių įmanomų buvimo būdų genealogijos, reikia išankstinio susitarimo, „ką gi autentiškai numanome šia išraiška ‚būtis‘[1]“.

---

[1] Viengubos kabutės – autoriaus (vert. past.).

Todėl buvimo klausimas nukreiptas ne tik į mokslų, kurie ištiria buvinį kaip tokį ar anokį ir kurie jau kaskart skleidžiasi tam tikru būdu suprasdami buvimą, galimybės apriorinę sąlygą, bet ir į pačių ontinius mokslus funduojančių ontologijų, kurios glūdi prieš ontinius mokslus, galimybės sąlygą. *Bet kokia ontologija, disponuodama turtingiausia ir standžiausia kategorijų sistema, išlieka iš principo akla ir iškreipia savo saviškiausius siekius, jei ji prieš tai nepakankamai paaiškinusi būties prasmę ir šio paaiškinimo nesuvokusi kaip savo fundamentalios užduoties.*

Teisėtai suprastas ontologinis tyrimas pats teikia buvimo klausimui jo ontologinį pirmumą vien atnaujindamas garbingą tradiciją ir piršdamas iki šiol neskaidrią problemą. Tačiau šis dalykiškai mokslinis pirmumas nėra vienintelis.

§ 4. Buvimo klausimo ontinis pirmumas

Mokslas apskritai gali būti apibrėžtas kaip pagrindžiančių sąsajų teisingų teiginių visuma. Šis apibrėžimas nei išsamus, nei apima mokslo prasmę. Mokslai kaip žmogaus elgsenos turi šio buvinio (žmogaus) būtiškumą. Šį buvinį terminologiškai pagauname kaip *čiabūtį*. Mokslinis tyrimas – ne vienintelis ir ne artimiausias įmanomas šio buvinio būtiškumas. Maža to, čiabūtis pati išskirta iš kitų buvinių. Šį išskirtinumą
12 verta iš anksto iškelti aikštėn. Šis svarstymas turi užbėgti už akių vėlesnėms ir vien autentiškai nurodančioms analizėms.

Čiabūtis yra buvinys, kuris ne tik iškyla tarp kitų buvinių. Ji veikiau ontiškai išskirta tuo, kad *su* ja šis buvinys susiduria šitaip būdamas. Tačiau tada šiai čiabūties buvimo sąrangai priklauso tai, kad ji savo būtyje turi buvimo santykį su šia būtimi. O tai vėlgi reiškia, kad čiabūtis save kažkaip supranta ir išreiškia pati būdama. Šiam buviniui būdinga, kad jo būtimi ir per jo būtį šis yra atvertas sau pačiam. *Buvimo suprastis pati yra čiabūties buvimo apibrėžtumas*[1]. Čiabūties ontinis išskirtinumas tas, kad ji *yra* ontologiškai.

Būti-ontologiškai čia dar nereiškia formuoti ontologiją. Todėl jei ontologijos pavadinimą rezervuojame eksplicitiniam teoriniam klausinėjimui dėl buvinio prasmės, numanytas čiabūties ontologinis-buvimas pažymėtinas kaip priešontologinis. Tačiau tai reiškia ne, tarkim, tiesiog ontiškai-būnantį, bet būnantį suprantant būtį.

---

[1] Tačiau čia būtis – ne tik kaip žmogaus buvimas (egzistencija). Tai paaiškėja iš štai ko. Buvimas-pasaulyje apima savyje egzistencijos link būties apskritai ryšį – būties suprastį. (aut. past. paraštėse)

Pačią[1] būtį, su kuria[2] čiabūtis gali elgtis taip ar kitaip, bet visada kažkaip elgiasi, vadiname *egzistencija*. Kadangi šio buvinio esmė negali būti apibrėžta pateikiant dalykinį ‚kas' [Was], o jos esmė veikiau yra ta, kad ji kaskart turi būti savo būtimi kaip savąja, šiam buviniui pažymėti parinktas čiabūties pavadinimas kaip gryna [reiner] buvimo išraiška.

Čiabūtis save supranta visada iš savo egzistencijos, savo pačios galimybės būti savimi arba ne savimi. Arba šias galimybes parinko pati čiabūtis, arba ji pakliuvo į jas, arba kaskart jau išaugo jose. Apie egzistenciją sprendžiama užčiuopiant arba praleidžiant tik pačia būtent ta čiabūtimi. Egzistencijos klausimas visada išgrynintinas tik pačiu egzistavimu. *Kartu* pagrindinę savęs pačios suprastį vadiname *egzistencine*. Egzistencijos klausimas yra čiabūties ontinis „reikalas". Čia nereikia egzistencijos teoriškai skaidrios ontologinės struktūros[3]. Šiuo klausimu taikomasi išnagrinėti tai, kas konstituoja egzistenciją. Šių struktūrų sąsają vadiname *egzistencialumu*. Pastarojo analitikai būdingas ne egzistencinis, bet *egzistencialus* supratimas. Čiabūties egzistencialios analitikos užduotis yra nužymėta čiabūties galimybės ir būtinumo at- 13
žvilgiu jos ontinėje sąrangoje.

Juk kadangi egzistencija apibrėžia čiabūtį, šio buvinio ontologinei analitikai kaskart jau reikia iš anksto atsižvelgti į egzistencialumą. Tačiau šį suprantame kaip buvinio, kuris egzistuoja, buvimo sąrangą. Tačiau tokios buvimo sąrangos idėjoje jau glūdi būties idėja. Taip ir čiabūties analizavimo galimybė priklauso nuo būties apskritai prasmės klausimo išankstinės plėtotės.

Mokslai yra čiabūties buvimo būdai, kuriais ji santykiauja ir su buviniu, kuriam pačiam nereikia būti. Tačiau čiabūčiai esmingai priklauso būtis pasaulyje. Todėl čiabūčiai priklausanti buvimo suprastis lygiapradiškai susiduria su kažko panašaus į „pasaulį" supratimu ir pasaulio viduje prieinamo buvinio būties supratimu. Taigi ontologijos, kurios tematizuoja nečiabūtiško buvimo pobūdžio buvinį, pačios yra funduotos ir motyvuotos čiabūties ontine struktūra, kuri savyje apima priešontologinės buvimo suprasties apibrėžtumą.

Todėl *fundamentali ontologija*, iš kurios tegali išplaukti visos kitos, ieškotina *čiabūties egzistencialioje analitikoje*.

Tad čiabūtis turi keleriopą pirmumą bet kokio kito buvinio atžvilgiu. Pirmasis pirmumas yra *ontinis*: šis buvinys yra apibrėžtas savo būtimi per egzistenciją. Antrasis pirmumas yra *ontologinis*: čiabūtis dėl savo egzistencinio apibrėžtumo pati savaime yra „ontologinė". Tačiau juk čiabūčiai

---

[1] Tąją (aut. past. paraštėse)
[2] kaip savo nuosava (aut. past. paraštėse)
[3] Taigi ne egzistencijos filosofija. (aut. past. paraštėse)

lygiapradiškai priklauso – kaip egzistencijos suprasties konstitutas – bet kokio nečiabūtiško buvinio būties supratimas. Todėl čiabūtis turi trečiąjį pirmumą kaip bet kokios ontologijos galimybės ontiškai-ontologinę sąlygą. Taip čiabūtis pasirodė kaip ontologiškai pirminis apklausiamasis bet kokių kitų buvinių atžvilgiu.

Tačiau egzistencialioji analitika savo ruožtu galiausiai yra *egzistencinė*, t. y. *ontiškai* įsišaknijusi. Tik kai filosofiškai-tiriantis klausinėjimas pats yra egzistenciškai užčiuoptas kaip kaskart egzistuojančios čiabūties buvimo galimybė, galima egzistencijos egzistencialumo atvertis, o drauge – pakankamai funduotos ontologinės problematikos apskritai pradžios galimybė.
14 Tačiau drauge paaiškėjo buvimo klausimo ontinis pirmumas.

Čiabūties ontiškai-ontologinis pirmumas buvo matomas jau anksti, taip nepagavus pačios čiabūties savo prigimtine [genuinen] ontologine struktūra ar net neiškilus ten besitaikančiai problemai. *Aristotelis* sako: *ἡ ψυχὴ τὰ ὄντα πώς ἐστιν*[1]. (Žmogaus) siela tam tikru būdu yra buvinys; „siela“, kuri sudaro žmogaus būtį, savo buvimo būdais – *αἴσθησις* ir *νόησις* – atskleidžia bet kokį buvinį jo kad-buvimo ir taip-buvimo atžvilgiu, t. y. visada irgi jo būtimi. Šį teiginį, kuris sugrąžina prie Parmenido ontologinės tezės, Tomas Akvinietis įsisavino charakteringai svarstydamas. Keliant užduotį išvesti „transcendencijas“, t. y. buvimo bruožus, kurie dar iškyla virš kiekvieno galimo buvinio dalykinio-rūšinio apibrėžtumo, kiekvieno *modus specialis entis* [savitasis buvinio modusas] ir kiekvieno kažko, koks jis visada būtinai tinkamas bebūtų, reikia įrodyti ir *verum* kaip tokio *transcendens*. Tai įvyksta apeliuojant į buvinį, kuris savo būtiškumu pats tinka „susieiti“ su kiekvienu kažkaip būvančiu. Šis išskirtinis buvinys, *ens, quod natum est convenire cum omni ente* [buvinys, kurio prigimtis yra susieiti su bet kokiu buviniu], yra siela (*anima*)[2]. Štai čia iškylantis, nors ontologiškai neišaiškintas „čiabūties“ pirmumas bet kokio kito buvinio atžvilgiu akivaizdžiai neturi nieko bendra su buvinio visatos blogu subjektyvavimu.

Buvimo klausimo ontiškai-ontologinio išskirtinumo argumentas pagrįstas čiabūties ontiškai-ontologinio pirmumo išankstiniu rodmeniu. Tačiau buvimo klausimo kaip tokio struktūros analizė (§ 2) susidūrė su šio buvinio išskirtine funkcija iškeliant patį klausimą. Čiabūtis kartu atsidengė kaip buvinys, kuris pirma turi būti ontologiškai pakankamai išplėtotas, kad klausinėjimas taptų skaidrus. Tačiau dabar pasirodė, kad čiabūties apskritai ontologinė analitika sudaro pamatinę ontologiją, tad čiabūtis veikia kaip iš principo iš anksto *apklaustin*as dėl savo būties buvinys.

---

[1] *De anima* Γ, 8, 431 b 21, plg. ibid. 5, 430 a 14 ir kt. psl.

[2] *Questiones de veritate [Klausimai apie tiesą]*, qu. I a 1 c, plg. transcendencijų „dedukavimą“, kuris iš dalies griežtesnis ir nukrypstantis nuo minėtojo, veikalėlyje „De natura generis“ [*Apie gamtos kilmę*].

Jei užduotimi tampa būties prasmės interpretacija, čiabūtis yra ne tik pirminė apklaustino buvinio atžvilgiu, bet ir buvinys, kuris kaskart jau savo būtimi santykiauja su *tuo*, ko šiuo klausimu klausiama. Tačiau tuomet 15
buvimo klausimas yra ne kas kita kaip esmingos buvimo tendencijos, kuri pati priklauso čiabūčiai, priešontologinės buvimo suprasties radikalizavimas.

Antras skyrius

Dvejopa užduotis plėtojant buvimo klausimą Tyrinėjimo metodai ir jo apžvalga

§ 5. Čiabūties ontologinė analitika kaip horizonto išlaisvinimas interpretuojant būties apskritai prasmę

Pažymint užduotis, kurios glūdi „iškeliant“ buvimo klausimą, buvo parodyta ne tik tai, kad reikia fiksuoti *tą* buvinį, kuris turi veikti kaip pirma apklaustas, bet ir tai, kad mes verčiami raiškiai įsisavinti ir užtikrinti teisėtą prieigos prie šio buvinio būdą. Buvo svarstyta, koks buvinys perima pirmenybinį vaidmenį, klausiant apie buvimą. Tačiau kaip šis buvinys, čiabūtis, turi būti prieinamas ir tarsi nutaikytas į suprantančią išsklaidą?

Įrodytas čiabūties ontiškai-ontologinis pirmumas lenktų prie nuomonės, esą šis buvinys taip pat turėtų būti pirma duotas ontiškai-ontologiškai ne tik paties buvinio „betarpiško“ apčiuopiamumo prasme, bet ir iš anksto lygiai taip „betarpiškai“ teikiant jo būtiškumą. Nors čiabūtis ontiškai yra ne tik arti ar net artimiausia – netgi mes patys kaskart *esame* ji. Nepaisant to arba kaip tik dėl to ji yra ontologiškai tolimiausia. Išties, jos saviškiausiai būčiai priklauso turėti suprastį apie tai ir laikytis savo būties kaskart jau tam tikru būdu ją išskleidžiant. Tačiau tuo visai nepasakyta, kad ši artimiausia priešontologinė savęs pačios išsklaida būnant galėtų būti perimta kaip derama kreiptis, tarsi ši buvimo suprastis, tematiškai ontologiškai įsisąmoninant, turėtų išplaukti iš saviškiausios buvimo sąrangos. Veikiau čiabūtis turi tendenciją, išplaukiančią iš jai priklausančio būtiškumo, savo būtį suprasti remiantis *tuo* buviniu, su kuriuo ji esmiškai nuolat ir pirmiausiai santykiauja, remiantis „pasauliu“[1]. Pačioje čiabūtyje, o drauge jos nuosavoje buvimo suprastyje glūdi tai, ką mes nurodysime kaip pasaulio suprasties ontologinį atšvaitą išskleidžiant čiabūtį. 16

[1] t. y. čia remiantis esamuoju. (aut. past. paraštėse)

Todėl dėl čiabūties ontiškai-ontologinio pirmumo jai lieka uždengta jos specifinė buvimo sąranga, suprantama jai priklausančios „kategorialios“ struktūros prasme. Čiabūtis sau pačiai yra ontiškai „arčiausiai“, ontologiškai tolimiausiai, tačiau priešontologiškai vis tik nesvetima.

Tuo kol kas teparodyta, kad šio buvinio interpretacija turi savitų sunkumų, kurie patys pagrįsti tematinio objekto [Gegenstand] bei tematizuojančio elgesio būtiškumu, o ne, tarkim, nepakankamai aprūpinant mūsų pažinimo gebėjimą arba stokojant deramo sąvokiškumo, o tai tariamai lengvai pašalinama.

Tačiau kadangi čiabūčiai priklauso juk ne tik buvimo suprastis, o ši pati susidaro arba suyra drauge su čiabūties būtent tuo būtiškumu, ji gali būti gausiai išskleista. Filosofinė psichologija, antropologija, etika, „politika“, poezija, biografija ir istorijos rašymas – tai vis kitokie keliai ir skirtingi mastai sekant čiabūties elgsenomis, gebėjimais, jėgomis, galimybėmis ir lemtimis. Tačiau lieka klausimas, ar šitai išskleista lygiapradiškai egzistencialiai, kaip jie galbūt buvo egzistenciškai pirmapradiški. Abu nebūtinai sueina, tačiau vienas kito ir nepašalina. Egzistencinė išsklaida gali piršti egzistencialią analitiką, jei jau filosofinis pažinimas suvoktas pagal savo galimybę ir būtinumą. Tik kai čiabūties pamatinės struktūros pačios pakankamai išplėtotos raiškiai orientuojantis į buvimo problemą, tai, kas lig šiol laimėta išskleidžiant čiabūtį, pateisinama egzistencialiai.

Taigi čiabūties analitika turi likti pirmuoju siekiniu klausiant apie būtį. Tačiau tuomet problema, kaip laimėti ir užtikrinti kreipiantį prieigos prie čiabūties būdą, iš tiesų tampa opi. Negatyviai kalbant, šiam buviniui negali būti konstruktyviai-dogmatiškai pakišta bet kuri būties ir tikrovės idėja, kokia ji „savaime suprantama“ bebūtų, nė viena iš tokia idėja nužymėtų „kategorijų“ negali būti primesta be ontologinės priežiūros. Veikiau prieigos ir išsklaidos būdas turi būti taip parinktas, kad šis buvinys galėtų juo save rodyti savimi pačiu iš savęs paties. Būtent jis turi parodyti buvinį tuo, kuo šis *pirmiausiai ir dažniausiai* yra, – savo vidutine *kasdienybe*. Iš pastarosios išvestinos ne bet kurios ir ne
17 atsitiktinės, bet esmingos struktūros, kurios išsilaiko kaip apibrėžiančios buvimą prie bet kokio faktinio čiabūties būtiškumo. Atsižvelgiant į čiabūties kasdienybės pamatinę sąrangą, tada preliminariai iškyla šio buvinio būtis.

Taip pagauta čiabūties analitika lieka visiškai orientuota į kreipiančią užduotį, plėtojant buvimo klausimą. Tuo apibrėžiamos jos ribos. Ji negali pateikti čiabūties išsamios ontologijos, kurią, tiesa, privalu pakankamai filosofiškai pagrįsti kažkuo panašiu į „filosofinę“ antropologiją. Siekiant galimos antropologijos, atitinkamai jos pagrindimo, tolesnė interpretacija tepateikia kelias, nors ir neesmines „dalis“. Tačiau čiabūties analizė yra ne tik neišsami,

kol kas ji *išankstinė*. Ji teiškelia vien šio buvinio būtį neinterpretuodama jos prasmės. Ji turi veikiau preliminariai išlaisvinti horizontą pirmapradiškiausiai buvimo išsklaidai. Vos laimėjus šį horizontą, preliminarią čiabūties analitiką reikia pakartoti ant aukštesnės ir autentiškos ontologinės bazės.

Kaip buvinio, kurį vadiname čiabūtimi, būties prasmė nurodomas *laikiškumas*. Šį argumentą privalu patvirtinti laikiškumo modusais, pakartotinai interpretuojant iš anksto parodytas čiabūties struktūras. Tačiau šitaip skleidžiant čiabūtį kaip laikiškumą, juk dar neatsakoma į kreipiantį klausimą dėl būties apskritai prasmės[1]. Tačiau dirva šiam atsakymui turbūt išpurenta.

Buvo pabrėžtinai parodyta, kad čiabūčiai priklauso priešontologinė būtis kaip ontinė sąranga. Čiabūtis *yra* taip, kad būdama būtų suprasta kaip kažkas panašaus į būtį. Laikantis šios sąsajos turi būti parodyta, kad tai, iš ko čiabūtis apskritai neraiškiai supranta ir išskleidžia kažką panašaus į būtį, yra *laikas*. Šį privalu nušviesti ir natūraliai [genuin] suvokti kaip bet kokios buvimo suprasties ir kiekvienos buvimo išsklaidos horizontą. Tai įžvelgiant reikia *pirmapradiškai eksplikuoti laiką kaip horizontą, buvimą suprantant remiantis laikiškumu – kaip būtį suprantančios čiabūties buvimą*. Šios užduoties visuma drauge verčia atriboti taip laimėtą laiko sampratą nuo vulgarios laiko suprasties, kuri tapo eksplicitiška išskleidžiant laiką tradicinėje laiko sampratoje, kuri išsilaiko nuo Aristotelio 18
iki Bergsono. Taip paaiškintina, kad ši laiko samprata ir vulgari laiko suprastis apskritai išplaukia iš laikiškumo ir kaip tai vyksta. Tuo vulgāriai laiko sampratai grąžinama jos savita teisė – priešingai Bergsono tezei, pasak kurios laikas esąs erdvė.

„Laikas" seniai veikia kaip ontologinis arba veikiau ontinis įvairių buvinio regionų naivios perskyros kriterijus. „Laikiški" buviniai (gamtos vyksmai ir istorijos nutiktys) atribojami nuo „nelaikiškų" buvinių (erdvės ir skaičių santykių). Rūpinamasi priešpastatyti „belaikę" teiginių prasmę „laikiškai" jų ištarų eigai. Be to, aptinkama „praraja" tarp „laikiško" buvinio bei „viršlaikiško" amžinumo ir bandoma ją įveikti. „Laikiškas" čia reiškia kaip vis būnantį „laike", apibrėžtį, kuri, tiesa, dar pakankamai tamsi. Faktas, kad laikas prasme „būti laike" veikia kaip būties regionų atskyros kriterijus. Kaip laikas įgauna šią išskirtinę ontologinę funkciją ir kokia teise kaip tik kažkas panašaus į laiką kaip toks kriterijus veikia, juk iki šiol visiškai nebuvo nei klausta, nei tyrinėta, nors šitaip naiviai ontologiškai vartojant ‚laiką' išreiškiama jo galima autentiška ontologinė relevancija. „Laikas" būtent vulgarios

---

[1] καθόλου, καθ' αὑτό. (aut. past. paraštėse)

laiko suprasties horizonte tarsi „iš savęs“ įgijo šią „savaime suprantamą“ ontologinę funkciją ir iki šiandien jos laikosi.

Priešingai tam, remiantis išplėtotu būties prasmės klausimu, parodytina, *kad – ir kaip – bet kokios ontologijos centrinė problematika įsišaknijusi teisėtai pamatytuose ir teisėtai eksplikuotuose laiko fenomenuose.*

Jei būtis turi būti suvokiama remiantis laiku, o įvairūs savo modifikacijomis ir išvedimais būties modusai ir vediniai tampa iš tikrųjų suprantami atsižvelgiant į laiką, tada drauge pati būtis – tarkim, ne tik būvančioji kaip buvinys „laike“ – iškelta aikštėn savo „laikišku“ pobūdžiu. Tačiau tuomet „laikiškas“ nebegali reikšti tik „būvančio laike“. Tiek „nelaikiškas“, tiek „viršlaikiškas“ savo būties atžvilgiu yra „laikiški“. Ir vėlgi ne privatyviai lyginant su „laikišku“ kaip būvančiu „laike“, bet *pozityviai*,
19 žinoma, pirma paaiškintina prasme. Kadangi išraiška „laikiškas“ pateikta reikšme patvirtinta priešfilosofinės ir filosofinės kalbos vartosenos ir kadangi šiai išraiškai tolesniuose tyrinėjimuose dar bus suteikta kita reikšmė, būties ir jos laikiškų bruožų bei modusų pirmapradį prasminį apibrėžtumą pavadinsime *temporalia* apibrėžtimi. Todėl fundamentali ontologinė užduotis, interpretuojant būtį kaip tokią, apima *būties temporalumo* išplėtojimą. Eksponuojant temporalumo problematiką, visų pirma pateikiamas konkretus atsakymas į būties prasmės klausimą.

Kadangi būtis kaskart tepagaunama atsižvelgiant į laiką, atsakymas į buvimo klausimą negali glūdėti izoliuotame ir aklame teiginyje. Atsakymas suvokiamas ne persakant tai, ką jis ištaria teiginiu, juolab kai jis perduodamas kaip laisvai plevenantis rezultatas vien tik susipažįstant, kai pozicija siekdama toliau galbūt nukrypsta nuo ligšiolinės aptarinėjamos „pozicijos“. Tai, ar atsakymas „naujas“, nėra svarbu ir lieka išoriška. Jame pozityvu turi būti tai, kad jis pakankamai *senas* mokyti suvokti „senių“ parengtas galimybes. Atsakymas savo saviškiausia prasme teikia pavedimą konkrečiam ontologiniam tyrimui, pradėtinam išlaisvinus horizontą tyrinėjančiu klausinėjimu – ir jis teikia tik tai.

Jei atsakymas į buvimo klausimą taip tampa kreipiančiu pavedimu tyrimui, tuomet jame glūdi tai, kad jis vien tada pakankamas, kai jame pačiame įžvelgiami ligšiolinės ontologijos specifinis būtiškumas, jos klausinėjimo, atradimo ir atmetimo lemtys kaip tai, kas čiabūtiškai būtina.

§ 6. Ontologijos istorijos destrukcijos užduotis

Bet koks tyrimas – ypač jam judant centrinio buvimo klausimo srityje – yra čiabūties ontinė galimybė. Jos būtis randa savo prasmę laikiškume.

Tačiau šis drauge yra istoriškumo kaip pačios čiabūties laikiško būtiškumo
sąlyga, nepaisant to, ar – ir kaip – čiabūtis yra būnanti „laike“. Istorišku-
mas kaip apibrėžtis yra prieš tai, kas vadinama istorija (pasaulio istorišku
įvykiu). Istoriškumas suponuoja čiabūties kaip tokios „įvykio“ buvimo sąran- 20
gą, dėl čiabūties visų pirma įmanoma kažkas panašaus į „pasaulio istoriją“
ir istoriškai priklauso pasaulio istorijai. Čiabūtis savo faktine būtimi kaskart
yra, kaip ir „kas“ [was] jau buvo. Raiškiai ar ne, ji *yra* savo praeitis. Beje, ne
tik taip, kad jos praeitis tarsi velkasi „už“ jos, – ji turi praeitį kaip dar esamą
savybę, kuri kartais joje tebeveikia. Čiabūtis „yra“ savo praeitis *savo* būtimi,
kuri, grubiai tariant, vis „įvyksta“ iš savo ateities. Čiabūtis būtent taip savaip
yra įbūtintina, tad ir su jai priklausančia buvimo suprastimi įaugusi ir išau-
gusi perleistoje čiabūties išsklaidoje. Iš šiosios ji pirmiausiai ir tam tikroje
srityje nuolat save supranta. Ši suprastis atveria jos būties galimybes ir jas
reguliuoja. Jos nuosava praeitis – o tai visada reiškia jos „kartos“ praeitį – ne
nuseka paskui čiabūtį, bet kaskart jau eina pirma jos.

Šis elementarus čiabūties istoriškumas gali jai pačiai likti paslėptas. Tačiau
jis gali būti tam tikru būdu atskleidžiamas ir savaip globojamas. Čiabūtis gali
atskleisti, išsaugoti tradiciją ir ja raiškiai sekti. Tradicijos atskleidimas ir to,
ką ji „perduoda“ ir kaip perduoda, atvėrimas gali būti užčiuopiami kaip savi-
ta užduotis. Taip čiabūtis susiduria su istoriografinio klausinėjimo ir tyrimo
būtiškumu. Tačiau istoriografija – tiksliau, istoriografiškumas – teįmanoma
kaip klausinėjančios čiabūties būtiškumas, nes ji apibrėžta per istoriškumą
savo buvimo pagrindu. Jei istoriškumas lieka paslėptas čiabūčiai ir kol toks
lieka, jai neprieinama ir istoriografinio klausinėjimo bei istorijos atskleidimo
galimybė. Istoriografijos stygius – argumentas ne *prieš* čiabūties istoriškumą,
bet jo naudai kaip šios buvimo sąrangos defektyvus modusas. Epocha gali
būti neistoriografiška tik būdama „istorinė“.

Kita vertus, jei čiabūtis užčiuoptų joje glūdinčią galimybę ne tik sau praskai-
drinti savo egzistenciją, bet ir iš anksto atsiklausti dėl paties egzistencialumo
prasmės, t. y. būties apskritai prasmės, ir jei taip klausinėjant atsivertų čiabū-
ties esminio istoriškumo akiratis, tada neapeinama tokia įžvalga: būties, paro-
dytos savo ontiškai-ontologinio būtinumo atžvilgiu, klausinėjimas pats api-
būdintas per istoriškumą. Plėtojant buvimo klausimą, jį privalu taip istoriškai
pavesti, nuovokiai atsiklausiant savo nuosavos istorijos, t. y. jis turi tap- 21
ti istoriografiniu, kad būtis visiškai save iškeltų saviškiausioms klausimo
galimybėms, pozityviai įsisavindama praeitį. Būties prasmės klausimas
būčiai suprastinas kaip istoriografinis pagal jam priklausantį įgyvendi-
nimo būdą, t. y. kaip išankstinė čiabūties eksplikacija savo laikiškumu
ir istoriškumu, pačiam klausimui įvedus tai, kad jis būtų suprastas kaip
istoriografinis.

Tačiau čiabūties pamatinių struktūrų preliminari interpretacija atsižvelgiant į jos artimiausią ir vidutinį būtiškumą, kuriuo ji tad irgi yra pirmiausiai istoriška, pravers štai ką: čiabūtis turi ne tik polinkį nupulti savo pasaulin, kuriame ji yra, ir iš jo save išskleisti refleктyviai, čiabūtis drauge pasiduoda taip pat savo daugiau ar mažiau raiškiai užčiuoptai tradicijai. Ši iš jos perima jos vadovavimą, klausinėjimą ir pasirinkimą. Tai galioja ypač kalbant apie *tą* suprastį ir jos formuotinumą, ontologinę suprastį, kuri įsišaknijusi čiabūties saviškiausiame buvime.

Kartu įsivyraujanti tradicija pirmiausiai ir dažniausiai daro tai, ką ji „perduoda“, taip mažai prieinamą, kad ji tai veikiau uždengia. Pasitikėdama perleistu savaime suprantamumu ji užtveria prieigą prie pirmapradžių „šaltinių“, iš kurių buvo iš dalies tikruoju būdu semiamos perduotos kategorijos ir sąvokos. Tradicija užmaršina net tokią kilmę apskritai. Ji taip pat suformuoja savipakankamumą bent jau suprasti tokią atogrąžą į savo būtinumą. Tradicija išrauna čiabūties istoriškumą tokiu mastu, kad čiabūtis tebejuda domėdamasi galimų tipų, krypčių, filosofavimo pozicijų daugialypumu tolimiausiose ir svetimiausiose kultūrose ir šiuo susidomėjimu bando dangstyti savo nepamatuojamumą. Iš to seka tai, kad čiabūtis nepaisydama bet kokio istoriografinio susidomėjimo ir bet kokio įkarščio dėl filologinės „dalykinės“ interpretacijos nebesupranta elementariausių sąlygų, kurios vienintelės teįgalina pozityvią atogrąžą į praeitį produktyvaus įsisavinimo prasme.

Pradžioje (§ 1) buvo parodyta, kad būties prasmės klausimas ne tik neišspręstas, ne tik nepakankamai iškeltas, bet ir užmirštas nepaisant bet kokio „metafizikos“ susidomėjimo. Graikų ontologija ir jos istorija, kuri dar ir šiandien apibrėžia filosofijos sąvokiškumą po įvairių posūkių ir perlenkimų, yra argumentas, kad čiabūtis supranta save ir būtį
22 apskritai remdamasi „pasauliu“ ir kad taip išauganti ontologija nupuola į tradiciją, kuri leidžia ontologijai nusileisti iki savaime suprantamumo ir iki vien tik naujai apdorotinos medžiagos (kaip kad Hegeliui). Ši išrauta graikų ontologija viduramžiais tampa tvirtu mokymo sandu. Taigi jos sistematika yra visai ne perleistų dalių sujungimas į vieną statinį. Dogmiškai perimant graikų būties pamatines koncepcijas, šioje sistematikoje glūdi dar daug neiškelto tęstinio darbo. Graikų ontologija su scholastiniu spaudu iš esmės perduodama per Suarezo *Disputationes metaphysicae* [*Metafiziniai svarstymai*] naujųjų laikų „metafizikai“ ir transcendentaliajai filosofijai ir dar apibrėžia Hegelio „Logikos“ pamatus bei tikslus. Tiek, kiek per šią istoriją prieš akis iškyla tam tikros išskirtinės būties sferos ir nuo šiol pirminiu būdu kreipia problematiką (Descartes’o *ego cogito*, subjektas, aš, protas, dvasia, asmuo), šios lieka neapklaustos dėl buvimo ir savo būties struktūros, visuotinai praleidus buvimo klausimą. Veikiau kategorialus tradicinės ontologijos

su atitinkamais formalizavimais ir vien tik negatyviais apribojimais sandas perkeliamas į šį buvinį arba kviečiamasi dialektikos pagalbos, siekiant ontologiškai interpretuoti subjekto substancialumą.

Jei pačiam buvimo klausimui turi būti laimėta jo nuosavos istorijos skaidra, reikia išpurenti sustabarėjusią tradiciją ir nuplėšti ja įlaikintą uždangą. Šią užduotį suprantame kaip antikinės ontologijos perduoto sando *destrukciją, buvimo klausimui kreipiant* į pirmapradžius patyrimus, kuriais buvo laimėtos pirmosios ir nuo šiol kreipiančios būties apibrėžtys.

Šis ontologinių pamatinių sąvokų kilmės argumentas, kaip tyrinėjantis jų „gimimo liudijimo" išstatymas joms, nesusijęs su blogu ontologinių pozicijų santykio nustatymu. Destrukcija vargiai turi *negatyvią* ontologinės tradicijos nusimesties prasmę. Priešingai, ji turi užbrėžti tradiciją jos pozityviomis galimybėmis, o tai visada reiškia savo *ribomis*, kurios faktiškai duotos būtent ta klausinija ir šitaip nužymint galimo tyrinėjimo lauko ribų nustatymą. Neigdama destrukcija santykiauja ne su praeitimi, jos kritika apima tą „šiandien" ir viešpataujantį ontologijos istorijos aptarinėjimą, pritaikytą kaip doksografija, idėjų ar prob- 23
lemų istorija. Tačiau destrukcija nenorima palaidoti praeities niekumo, ji turi *pozityvų* siekį; jos negatyvi funkcija lieka neraiški ir netiesioginė.

Šiame veikale, kurio tikslas – buvimo klausimo principinė plėtotė, destrukcija galima kaip esmiškai priklausanti klausinijai ir vien tik joje, ją taikant ontologijos istorijai tik šiosios principinėse lemiamose stotyse.

Pagal destrukcijos pozityvią tendenciją pirmiausiai iškeltinas klausimas, ar – ir kiek – ontologijos apskritai per istoriją būties interpretacija buvo ir galėtų būti tematiškai susieta su laiko fenomenu ir ar tam būtina temporalumo problematika – iš principo išskleista ir gali būti išskleidžiama. Pirmasis ir vienintelis, kuris tyrinėdamas šiek tiek pajudėjo link temporalumo dimensijos, atitinkamai galėjo ten spraustis verčiant fenomenams, yra Kantas. Tik pirma užfiksavus temporalumo problematiką, gali pasisekti išsklaidyti schematizmo teorijos tamsą. Tačiau tuomet šiame kelyje taip pat paaiškėja, *kodėl* Kantui turi likti uždara ši sritis savo autentiškomis dimensijomis ir savo centrinėmis ontologinėmis funkcijomis. Todėl Kantas pats žinojo, kad jis įsivogė į tamsią sritį: „Šis mūsų intelekto schematiškumas reiškinių ir pačių jų formų atžvilgiu yra žmogaus gelmėse paslėptas menas, kurio tikruosius metodus mums vargu ar kada pavyks atskleisti ir įminti gamtos mįslę."[1] Tai, ko Kantas štai čia tarsi išvengia, turi būti tematiškai ir iš principo apšviesta,

---

[1] *Kritik der reinen Vernunft*, B, 180 p. [Kantas, I. 2013. *Grynojo proto kritika*. Vertė R. Plečkaitis. Vilnius: Mintis, 169 p.].

jei jau išraiška „būtis“ turi turėti pademonstravimo prasmę. Galiausiai būtent fenomenai, tolesnėje analizėje iškeliami pavadinimu „temporalumas“, yra *slapčiausi* „sveiko proto“ sprendiniai, kurių analitiką Kantas apibrėžia kaip „filosofų reikalą“.

Sekant temporalumo problematikos kreipiama destrukcijos užduotimi, toliau veikale bus bandoma interpretuoti schematizmo skyrių ir iš jo išplaukiančią
24 Kanto laiko teoriją. Drauge bus parodoma, kodėl Kantas privalėjo atsisakyti temporalumo problematikos įžvalgos. Šiai įžvalgai sutrukdė du dalykai: pirma, buvimo klausimo apskritai praleidimas ir su tuo susijęs čiabūties tematinės ontologijos stygius, kantiškai tariant, subjekto subjektyvumo išankstinės ontologinės analitikos stygius. Vietoj to Kantas dogmiškai perima Descartes'o poziciją, nors ir esmingai ją ištobulinęs. Tada nepaisant to, kad šis fenomenas atšaukiamas subjekte, Kanto laiko analizė lieka orientuota į perduotą vulgarią laiko suprastį, o tai Kantui galiausiai trukdo išplėtoti „transcendentalios laiko apibrėžties“ fenomeną savo nuosava struktūra ir funkcija. Dėl šio tradicijos dvigubo poveikio lemiama *sąsaja* tarp laiko ir to „aš mąstau“ lieka visiškai miglota, ji net netampa problema.

Perimdamas Descartes'o ontologinę poziciją Kantas praleidžia esminį dalyką: čiabūties ontologiją. Šis praleidimas Descartes'o saviškiausios tendencijos prasme yra lemiamas. Su „*cogito sum*“ Descartes'as pretenduoja suteikti filosofijai naują ir užtikrintą dirvą. Tačiau ką jis palieka neapibrėžta šioje „radikalioje“ pradžioje, yra *res cogitans* būtiškumas, tiksliau, *to „sum“ būties prasmės* būtiškumas. „*Cogito sum*“ neraiškių ontologinių pamatų išplėtojimas patenkina antrą stotį pakeliui į destruktyvią atogražą į ontologijos istoriją. Interpretacija ne tik pateikia įrodymą, kad Descartes'as turėjo apskritai praleisti buvimo klausimą, bet ir parodo, kodėl jis priėjo nuomonę, kad absoliuti to *cogito* „tikrenybė“ jį iškelia virš šio buvinio būties prasmės klausimo.

Tačiau Descartes'ui tai nėra vien šis praleidimas ir drauge to *res cogitans sive mens sive animus* [mąstančio daikto, proto ar sielos] visiškas ontologinis neapibrėžtumas. Descartes'as iškelia savo *Meditationes* [*Meditacijų*] pamatinius samprotavimus perduodamas viduramžių ontologiją šiam buviniui, jo nustatytam kaip *fundamentum inconcussum* [nepajudinamas pamatas]. *Res cogitans* ontologiškai apibrėžiamas kaip *ens*, o to *ens* būties prasmė viduramžių ontologijai užfiksuota to *ens* kaip *ens creatum* suprastimi. Dievas kaip *ens infinitum* yra *ens increatum*. Tačiau sukurtumas plačiausia pagamintumo iš kažko prasme yra antikinės buvimo sampratos esminis struktūrinis momentas. Tariamai nauja filosofavimo

pradžia atsidengia įdiegiant lemtingą prietarą, dėl kurio vėlesnis laikas pra- 25
leido „nuovokos“ tematinę ontologinę analitiką, kreipiant buvimo klausimui ir drauge kritiškai aiškinantis perleistą antikinę ontologiją.

Tai, kad Descartes'as „priklausomas“ nuo viduramžių scholastikos ir vartoja jos terminologiją, mato kiekvienas viduramžių žinovas. Tačiau šia „atskleistimi“ filosofijai nieko nelaimėta tol, kol lieka tamsu, koks šio viduramžių ontologijos poveikio ontologinei apibrėžčiai, atitinkamai *res cogitans* neapibrėžčiai, principinis mastas vėlesniu laiku. Šis mastas įvertintinas tik parodžius antikinės ontologijos, orientuojantis į buvimo klausimą, prasmę ir ribas. Kitaip tariant, destrukcijai iškyla užduotis interpretuoti antikinės ontologijos dirvą temporalumo problematikos šviesoje. Kartu paaiškėja, kad antikinė buvinio buvimo išsklaida orientuota į „pasaulį“, atitinkamai į „gamtą“, plačiausia prasme ir kad ji iš tikrųjų laimi būties suprastį iš „laiko“. Išorinis to dokumentas – tačiau, žinoma, *tik* toks – yra apibrėžtis būties prasmės kaip *παρουσία*, atitinkamai *οὐσία*, o tai ontologiškai-temporaliai reiškia „buvojamumą“. Buvinys savo būtimi suvoktas kaip „buvojamumas“, t. y. jis suprastas atsigręžiant į tam tikrą laiko modusą – „*dabartį*“.

Graikų ontologijos problematika, kaip ir bet kuri ontologija, turi save kreipti iš čiabūties. Čiabūties, t. y. žmogaus būties, vulgaria, lygiai kaip ir filosofine „definicija“ ribos nustatytos kaip *ζῷον λόγον ἔχον*, gyvenančiojo, kurio būtis esmiškai apibrėžta per šnekėjimo gebą. *Λέγειν* (plg. § 7, B) yra kreiptis įgyjant sutinkamo prakalbinimu ir aptarimu buvinio buvimo struktūras. Todėl Platono dėka susiformavusi antikinė ontologija virsta „dialektika“. Toliau plėtojant pačią ontologinę kreiptį, t. y. *λόγος* „hermeneutiką“, didėja galimybė radikaliai pagauti buvimo problemą. „Dialektika“, kuri buvo tikras filosofinis keblumas, tampa perteklinė. *Todėl* Aristotelis nebeturėjo „jokios suprasties“ jos atžvilgiu, nes jis ją pastatė ant radikalios dirvos ir panaikino. Pats *λέγειν*, atitinkamai *νοεῖν*, – paprasta nuovoka dėl kažko esamo jo grynu [puren] esamumu, kurį jau Parmenidas laikė būties išsklaidos
gaire, – turi temporalią struktūrą, kažką grynai [rein] „dabartinant“. Todėl 26
buvinys, kuris pasirodo juo bei jam ir kuris suprantamas kaip autentiškas buvinys, išskleidžiamas dairantis į dabar-tį[1] (Gegen-wart), t. y. suvokiamas kaip buvojamumas (*οὐσία*).

Tačiau ši graikiška buvimo išsklaida – be jokio raiškaus taip veikiančios kreipties žinojimo, be laiko fundamentalios ontologinės funkcijos žinijos ar net suprasties, be žvilgsnio į šios funkcijos pagrindo galimybę. Atvirkščiai, pats laikas imamas kaip buvinys tarp kitų buvinių, ir jį patį bandoma

---

[1] *Gegen-wart* pažodžiui – lauktìs-priešais (vert. past.).

pagauti iš horizonto, neraiškiai-naiviai orientuojantis į jo buvimo suprastį jo buvimo struktūroje.

Toliau iš principo plėtojant buvimo klausimą, negali būti komunikuojama detali temporali antikinės ontologijos pamatų interpretacija – visų pirma jos moksliškai aukščiausios ir gryniausios [reinsten] pakopos Aristotelio veikaluose. Vietoj to ji išskleidžia Aristotelio[1] laiko veikalą, kuris gali būti parinktas kaip antikinio būties mokslo bazės ir ribų *bandinys*.

Aristotelio veikalas apie laiką yra pirmoji mums perduota šio fenomeno paaiškinančioji interpretacija. Ji esmingai apibrėžė visas vėlesnes laiko koncepcijas, įskaitant Bergsono. Iš Aristotelio laiko sampratos analizės drauge retrospektyviai paaiškėja, kad Kanto laiko koncepcija juda Aristotelio iškeltose struktūrose, tai reiškia, kad Kanto pamatinė ontologinė orientacija – nepaisant to, kad naujai klausinėjama visai kitaip – lieka graikiškoji.

Tik taikant destrukciją ontologiškai perduotajam, buvimo klausimas iš tiesų įgauna savo konkretumą. Tokiu būdu jis išsikovoja pilnatvišką įrodymą, kad būties prasmės klausimas neapeinamas ir taip demonstruoja prasmę, šnekant apie šio klausimo „kartotę“.

Bet koks tyrinėjimas šiame lauke, kur „pats daiktas giliai paslėptas“[2], atsivers savo rezultatų pervertinimui. Kadangi toks klausinėjimas verčia atverti dar pirmapradiškesnį universalų horizontą, iš čia gali būti išvedamas atsakymas į klausimą: ką reiškia „būtis“? Tokios galimybės
27 tik tada svarstytinos, jas rimtai ir pozityviai įgyjant, kai apskritai pirma pažadintas buvimo klausimas ir įgytas kontroliuojamų aiškinimųsi laukas.

§ 7. Tyrinėjimo fenomenologinis metodas

Iš anksto apibūdinant tyrinėjimo tematinį objektą (buvinio būtis, atitinkamai būties apskritai prasmė), atrodo, jau nužymėti ir jo metodai. Buvinio būties išskyrimas ir pačios būties eksplikacija yra ontologijos užduotis. Ir ontologijos metodas lieka aukščiausiu laipsniu abejotinas, kol, tarkim, norima prašyti patarimo, istoriškai perduodant ontologijas ar panašiai norint ieškoti patarimo. Kadangi ontologijos terminas vartojamas šiam tyrinėjimui formaliai plačiąja prasme, savo metodų išaiškinimo kelias, sekant jos istorija, užsikerta pats savaime.

Vartojant ontologijos terminą, taip pat nieko nepasakyta apie apibrėžtą filosofinę disciplingą, kuri būtų susijusi su kitomis. Apskritai reikia tenkinti

---

[1] *Fizika,* A 10, 217, b 29–14, 224, a 17.

[2] *Kritik der reinen Vernunft* B, 121 p. [Kantas, I. 2013. *Grynojo proto kritika.* Vertė R. Plečkaitis. Vilnius: Mintis, 129 p.].

ne iš anksto duotos disciplinos užduotį, bet atvirkščiai – iš dalykiškai būtinų tam tikrų klausimų ir iš „pačių daiktų“ peršamo aptarinėjimo daugių daugiausia gali formuotis disciplina.

Kreipiant būties prasmės klausimui, tyrinėjimas susiduria su filosofijos apskritai fundamentaliu klausimu. Šio klausimo aptarinėjimas yra *fenomenologinis*. Tuo šis veikalas neatsiduoda nei kokiai nors „pozicijai“, nei „kryp-čiai“, nes fenomenologija nėra nė viena iš jų ir niekada negali tapti, kol ji supranta save. Išraiška „fenomenologija“ pirmiausia reiškia *metodų sampratą*. Ji apibūdina ne filosofinio tyrimo objektų [Gegenstände] dalykingą ‚kas‘ [Was], bet jos *kaip*. Kuo tikriau metodų samprata paveikia ir kuo platesnę bei principingesnę mokslotyrą ji apibrėžia, tuo ji pirmapradiškiau įsišaknijusi aiškindamasi pačius daiktus [Sachen] ir juo toliau nutolusi nuo to, ką vadiname techniniu metodu [Handgriff], kurio daug esama ir teorinėse disciplinose.

Taigi pavadinimas „fenomenologija“ išreiškia maksimą, kuri gali būti suformuluota taip: „prie pačių daiktų!“ – prieš visas plevenančias konstrukcijas, atsitiktinius radinius, prieš perėmimą visų tik tariamai pademonstruotų są- 28
vokų, prieš tariamą klausinėjimą, kurie dažnai išsikeroja kaip „problemos“ ištisoms kartoms. Tačiau ši maksima juk – norima atsakyti – visiškai savaime suprantama, o be to yra kiekvieno mokslinio pažinimo principo išraiška. Neįžvelgiama, kodėl šis savaime suprantamumas turi būti aiškiai įtrauktas nusakant tyrimo pavadinimą. Iš tikrųjų kalbama apie „savaime suprantamumą“, kurį norime prisiartinti, kiek tai svarbu nušviečiant šio darbo veikseną. Eksponuojame vien fenomenologijos išankstinę sampratą.

Išraiška turi du sandus: fenomeną ir *logos*; abu kilę iš graikiškų terminų: *φαινόμενον* ir *λόγος*. Išoriškai imant fenomenologijos pavadinimas sudarytas atitinkamai kaip teologija, biologija, sociologija, kurių vardai verčiami taip: Dievo, gyvenimo, visuomenės mokslai. Taigi fenomenologija būtų *fenomenų mokslas*. Fenomenologijos išankstinė samprata turi būti iškeliama apibūdinant tai, kas suponuota abiem pavadinimo sandais, „fenomenu“ ir „logos“, ir užfiksuojant iš jų *susidedančio* vardo prasmę. Paties žodžio, kuris, matyt, kilo Wolffo mokykloje, istorija čia neturi reikšmės.

A. Fenomeno sąvoka

Graikų *φαινόμενον*, iš kurio kilęs terminas „fenomenas“, čia išvestas iš veiksmažodžio *φαίνεσθαι*, tai reiškia rodyti save; taigi *φαινόμενον* reiškia tai, kas rodo save, savirodantysis, pravertasis; pats *φαίνεσθαι* yra *medialinis* darinys iš *φαίνω* – iškelti į dienos šviesą, apšviesti; *φαίνω* šaknis priklauso *φα-* kaip ir *φῶς* – šviesa, šviesumas, t. y. tas, kuriame kažkas gali

tapti pravertas, jam pačiam matomas. Taigi kaip išraiškos „fenomenas“ reikšmė *laikytinas pasi-rodantis-sau-pačiam*, pravertasis. Tada *φαινόμενα*, „fenomenai“, yra visetas to, kas yra vidury baltos dienos arba kas gali būti iškelta į šviesą, ką graikai kartais tapatindavo tiesiog su *τὰ ὄντα* (buvinys). Buvinys juk gali pačiu savimi rodytis įvairiais būdais, kaskart pagal prieigos prie jo būdą. Net yra galimybė, kad buvinys pasirodys kaip tai, ko jame pačiame *nėra*. Šioje savirodoje buvinys „atrodo taip,
29 kaip...“. Tokią savirodą pavadinsime *atroda*. Tokiu būdu išraiška *φαινόμενον*, fenomenas, ir graikų kalboje turi atrodančiojo kaip, „tariamojo“, „regimybės“ reikšmę; *φαινόμενον ἀγαθόν* suponuoja kokį nors gėrį, kuris atrodo taip kaip, tačiau „iš tikrųjų“ nėra toks, kokiu save pateikia. Tolesnei fenomeno sąvokos suprasčiai svarbu pamatyti visa tai, kaip susijusios pagal savo struktūrą abi *φαινόμενον* minėtos reikšmės (save rodantis „fenomenas“ ir regimybės „fenomenas“). Tik kadangi kažkas apskritai pagal savo prasmę pretenduoja rodytis, t. y. būti fenomenas, jis *gali* save rodyti *kaip* kažką, kas jis *nėra*, *gali* „tik taip atrodyti kaip...“. Reikšmėje *φαινόμενον* („regimybė“) jau glūdi kartu įtraukta pirmapradė reikšmė (fenomenas – pravertasis) kaip funduojanti antrąją. Pavadinimui „fenomenas“ terminologiškai priskiriame pozityvią bei pirmapradę *φαινόμενον* reikšmę ir atskiriame fenomeną nuo regimybės kaip fenomeno privatyvios modifikacijos. Tačiau tai, ką *abu* terminai išreiškia, kol kas visiškai nieko neturi bendra su tuo, kas vadinama „reiškiniu“ ar net „vien tik pasireiškimu“.

Taip šnekama apie „ligos pasireiškimus“. Numanomi kūno [Leib] procesai, kurie rodo save ir rodydami save kaip šie savirodantieji „indikuoja“ kažką, kas pats *ne*pasirodo. Tokie procesai, jų saviroda sueina su trikdžių, kurie patys nesirodo, esamybe. Taigi reiškinys kaip „kažko“ reiškinys reiškia būtent *ne* pasirodymą, bet saviskelbą kažko, kas nepasirodo, tuo, kas pasirodo. Reiškimasis yra[1] *ne-savi-roda*. Tačiau šis „ne“ jokiu būdu negali būti painiojamas su tuo privatyvo ‚ne‘, kuriuo jis apibrėžia regimybės struktūrą. Kas *ne*pasirodo pasireikš*damas*, niekada negali ir atrodyti. Visos indikacijos, vaizdavimai, simptomai ir simboliai turi pateiktą formalią reiškimosi pamatinę struktūrą, nors jie ir skiriasi tarpusavyje.

Nors „reiškimasis“ niekada nėra saviroda fenomeno prasme, vis tik reiškimasis įmanomas tik *dėl* kažko *savirodos*. Tačiau šis reiškimasis su įgalinančia saviroda nėra pats reiškimasis. Reiškimasis yra savi-*skelba* kažkuo, kas pasirodo. Tada, kai sakoma, kad žodžiu „reiškinys“ nurodome kažką, kuo kažkas reiškiasi pats nebūdamas reiškinys, tuo ne nustatomos fenomeno sąvokos ribos, o *suponuojama*, kokia prielaida vis tik

[1] šiuo atveju (aut. past. paraštėse)

lieka uždengta, nes šia „reiškinio“ apibrėžtimi išraiška „reiškiasi“ vartojama 30
dviprasmiškai. Tai, kuo kažkas „reiškiasi“, reiškia tai, kuo kažkas skelbiasi, t. y. nepasirodo; o posakyje „būti be paties ‚reiškinio‘[1]“ reiškinys reiškia *savirodą*. Tačiau ši saviroda esmiškai priklauso tam „kuo“ [Worin], kuriuo kažkas skelbiasi. Taigi fenomenai *niekada* nėra reiškiniai, tačiau turbūt kiekvienas fenomenas yra pavestas reiškiniams. Jei fenomenas apibrėžiamas pasitelkiant be to dar neaiškią „reiškinio“ sąvoką, tada viskas apverčiama žemyn galva, o tuo pagrįstos fenomenologijos „kritika“ yra, žinoma, nepaprastas sumanymas.

Išraiška „reiškinys“ vėlgi pati gali turėti dvejopą reikšmę: viena vertus, *reiškimasis* saviskelbos prasme kaip ne-savi-roda, kita vertus, skelbiantysis pats, kuris savo saviroda parodo kažką *ne-pasi-rodantį*. Galiausiai ‚reiškimąsi‘ galima vartoti pavadinti fenomenų kaip savirodos tikrajai prasmei. Jei šios trys dalykų padėtys žymimos kaip „reiškiniai“, neišvengiama painiava.

Tačiau ji esmingai dar labiau padidėja dėl to, kad „reiškinys“ gali įgauti dar vieną reikšmę. Jei skelbiantysis, savo saviroda parodantis nepravertąjį, pagaunamas kaip tai, kas iškyla pačiu nepravertuoju, ir iš šiojo sklinda būtent taip, kad nepravertasis mąstomas kaip esmiškai *niekada* nepravertas, tada reiškinys reiškia ne ką kita kaip iškėlą, atitinkamai iškeltąjį, kuris vis dėlto nesudaro iškeliančiojo autentiškos būties – reiškinį „vien tik pasireiškimo“ prasme. Išties iškeltas skelbiantysis pasirodo pats būtent taip, kad jis it skleisdamas tai, ką skelbia, kaip tik nuolat savimi dangsto. Tačiau šis dangstomas nerodymas vėlgi nėra regimybė. Šitaip suvedant, Kantas vartoja terminą ‚reiškinys‘. Reiškiniai, pasak jo, yra, viena vertus, „empirinės stebėsenos objektai [Gegenstände]“, tai, kas joje pasirodo. Šis savirodantysis (fenomenas tikrąja pirmaprade prasme) yra drauge „reiškinys“ kaip skelbianti kažko, kas *slypi* reiškinyje, sklaida.

Kadangi „reiškiniui“ saviskelbos, rodant save, reikšme fenomenas yra konstitutyvus, o šis privatyviai gali keistis į regimybę, ir reiškinys gali virsti vien tik regimybe. Prie tam tikro apšvietimo kai kas gali atrodyti taip tarsi paraudusiais skruostais, kurių rodantis raudonis gali būti laikomas skelbiančiu karščiavimo esamybę, karščiavimas savo ruožtu vėlgi indikuoja organiz- 31
mo sutrikimą.

Fenomenas – savi-roda-sau-pačiam – reiškia išskirtinį kažko sutikties būdą. Vis dėlto *reiškinys* reiškia būnantį nukreipties ryšį pačiame buvinyje, „fenomenas“ yra būtent taip, kad *nukreipiantysis* (skelbiantysis) gali tenkinti savo galimą funkciją, tik jam pasirodžius sau. Reiškinys ir regimybė patys skirtingai funduoti fenomenu. Paini „fenomenų“, vadinamų fenomenu,

[1] Viengubos kabutės – autoriaus (vert. past.).

regimybe, reiškiniu, vien tik pasireiškimu, įvairovė tegali būti išpainiota, iš pradžių fenomeno sąvoką suprantant kaip pasi-rodančio-sau-pačiam.

Jei šioje fenomeno sąvokos pagavoje lieka neapibrėžta, koks buvinys prakalbinamas kaip fenomenas, ir apskritai lieka atvira, ar savirodantysis kaskart yra buvinys, ar buvinio buvimo pobūdis, tuomet laimėta vien tik *formali* fenomeno sąvoka. Tačiau savirodantįjį suprantant kaip buvinį, kuris prieinamas, tarkim, per empirinę stebėseną Kanto prasme, formali fenomeno sąvoka čia pritaikoma teisėtai. Šitaip vartojamas fenomenas patenkina *vulgarios* fenomeno sampratos reikšmę. Tačiau ši vulgarioji nėra fenomeno fenomenologinė samprata. Kantiškosios problematikos horizonte tai, ką paisydami kitų sričių fenomenologiškai suvokiame kaip fenomeną, galima iliustruoti taip, kad mes sakome: kas jau pasirodo reiškiniuose, kaskart iškylančiuose prieš vulgariai suprantamą fenomeną ir drauge su juo, nors netematiškai, gali būti tematiškai iškelta savirodai, o šis taip-pasirodantis-sau-pačiam („stebėsenos formos“) yra fenomenologijos fenomenai. Taigi akivaizdu, kad erdvė ir laikas turi gebėti taip pasirodyti, jie turi gebėti tapti fenomenais, jei Kantas tuo pretenduoja į dalykiškai pagrįstą transcendentalią ištarą sakydamas, kad erdvė yra tas tvarkos apriorinis ‚kame‘.

Tačiau jei fenomeno fenomenologinė sąvoka apskritai suprantama, nepaisant to, kaip savirodantysis gali būti apibrėžtas arčiau, neapeinama to prielaida yra įžvelgti formalios fenomeno sąvokos prasmę ir sąvokos teisėtos vartosenos vulgarią reikšmę. Prieš užfiksuojant fenomenologijos išankstinę sąvoką nustatytinos ribos λόγος reikšmei, kad tuo paaiškėtų, kokia prasme fenomenologija apskritai gali būti „mokslas apie“ fenomenus.

32 *B. Logos sąvoka*

Sąvoka λόγος Platono ir Aristotelio veikaluose daugiareikšmė būtent taip, kad reikšmės krypsta viena nuo kitos, pozityviai neįvedus pamatinės reikšmės. Iš tikrųjų tai tik regimybė, trunkanti tol, kol interpretacija negeba deramai pagauti pamatinės reikšmės savo pirminiu turiniu. Kai sakome, kad λόγος pamatinė reikšmė yra šneka, šis pažodinis vertimas galioja tik apibrėžus tai, ką reiškia pati šneka. Vėlesnė žodžio λόγος reikšmės istorija ir visų pirma įvairialypės ir savavališkos vėlesnės filosofijos interpretacijos nuolat uždengia autentišką šnekos reikšmę, kuri pakankamai aiški. Λόγος „verčiamas“, t. y. visada išskleidžiamas, kaip protas, sprendinys, sąvoka, definicija, pagrindas, santykis. Tačiau kaip turi „šneka“ galėti taip pasikeisti, kad λόγος reikštų visa, kas išvardyta, būtent mokslinėje kalbos vartosenoje? Net kai λόγος suprantamas ištaros prasme, o ištara – kaip „sprendinys“, šitaip, atrodo, teisėtai verčiant vis tik gali būti praleista fundamentali reikšmė, ypač kai sprendinys suvokiamas kokios nors šiandieninės „sprendimo

teorijos“ prasme. *Λόγος* reiškia ir bet kokiu atveju pirma ne sprendinį, kai juo suprantamas „sujungimas“ arba „nusistatymas“ (pripažinimas – atmetimas).

Veikiau, *λόγος* kaip šneka reiškia tą patį, ką ir *δηλοῦν*, – praverti tai, apie ką „šnekama“ šnekant. Aristotelis šią šnekos funkciją detaliau eksplikavo kaip *ἀποφαίνεσθαι*[1]. *Λόγος* leidžia kažką pamatyti (*φαίνεσθαι*), būtent tai, apie ką šnekama ir *tiems* šnekantiesiems (*medium*), atitinkamai šnekantiems vienam su kitu. Šneka „leidžia pamatyti“ *ἀπὸ*... iš ten, apie ką šnekama. Šnekoje (*ἀπόφανσις*), kiek ji tikra, turi būti pasemta tai, *kas* [was] šnekėta, *iš* to, apie ką šnekama, taip, kad šnekanti komunikacija savo posakiu pravertų tai, apie ką komunikacija šneka, ir taip padarytų prieinamą kitiems. Tokia yra *λόγος* kaip *ἀπόφανσις* struktūra. Ne kiekviena „šneka“ būdinga *šiam* pra-vėrimo [Offenbar-machen] modusui nurodančios matumos prasme. Prašymas (*εὐχή*), pavyzdžiui, taip pat praveria, bet kitaip.

Konkrečiai šnekėjimas (matuma) turi kalbėjimo, balsinio įgarsini-
mo žodžiais, pobūdį. *Λόγος* yra *φωνή*, būtent *φωνὴ μετὰ φαντασίας* – 33
balsinis įgarsinimas, kuriame kaskart kažkas išvystama.

Ir tik dėl to, kad *λόγος* kaip *ἀπόφανσις* funkcija glūdi nurodančioje kažko matumoje, *λόγος* gali turėti *σύνθεσις* struktūrinę formą. *Synthesis* čia reiškia ne vaizdinių sujungimą ir sukabinimą, manipuliavimą psichiniais vyksmais, dėl kurių jungčių tuomet turi kilti „problema“, kaip jie būdami vidumi atitinka fiziškumą išorėje. Tas *συν* čia turi grynai [rein] apofantinę reikšmę ir reiškia: leisti matyti kažką *drauge* su kažkuo, kažką *kaip* kažką.

Ir vėlgi: kadangi *λόγος* yra matuma, *dėl to* jis gali būti teisingas arba klaidingas. Viskas taip pat priklauso nuo išsilaisvinimo iš sukonstruotos tiesos sampratos „atitikties“ prasme. Ši idėja jokiu būdu nėra pirminė *ἀληθεύειν* sąvokoje. To *λόγος* kaip *ἀληθεύειν* „tiesybė“ reiškia išimti buvinį, apie kurį šnekama, tuo *λέγειν* kaip *ἀποφαίνεσται* iš jo pasleptumo ir jį leisti matyti kaip nepaslėptąjį (*ἀληθές*), *atskleisti*. Panašiai „klaidybė“ *ψεύδεσται* reiškia ne ką kita kaip apgavimą *uždengimo* prasme: kažką išstatyti (matumos būdu) kažkam ir drauge tai pateikti *kaip* kažką, kas jis *nėra*.

Tačiau kadangi „tiesa“ turi šią prasmę, o *λόγος* yra tam tikras matumos modusas, *λόγος* kaip tik *ne*gali būti prakalbinamas kaip tiesos pirminė „vieta“. Kai tiesa, kaip tai tapo visuotinai įprasta šiandien, apibrėžiama kaip tai, kas „autentiškai“ tinka sprendiniui, be to, šia teze apeliuojama į *Aristotelį*, tuomet tiek šis apeliavimas neteisėtas, tiek nesuprasta, pirmiausia, graikiškoji tiesos samprata. „Teisinga“ graikiškąja prasme, būtent pirmapradiškesne

[1] Plg. *De interpretatione* [*Apie aiškinimą*], 1–6 sk. Be to, *Metafizika*, Z 4 ir *Nikomacho etika*, Z.

nei minėtasis *λόγος*, yra *αἴσθεσις*, paprasta, jusliška kažko nuovoka. Tiek, kiek *αἴσθεσις* visada taikosi į savo *ἴδια*, į kaskart natūraliai [genuin] tik būtent *ja* [*durch* sie] ir *jai* [*für* sie] prieinamą buvinį, pavyzdžiui, žiūrėjimą į spalvas, nuovoka visada teisinga. Tai reiškia, kad matymas visada atskleidžia spalvas, klausymas visada atskleidžia garsus. Gryniausia [reinste] ir pirmapradiškiausia prasme „teisinga", t. y. vien atskleidžiant taip, kad to niekada negalima uždengti, yra grynas *νοεῖν*, paprastai įžvelgianti paprasčiausių buvinio kaip tokio buvimo apibrėžčių nuovoka. Šis *νοεῖν* niekada negali uždengti, niekada negali būti klaidingas; daugių daugiausia jis gali likti *nenuovokus*, *ἀγνοεῖν*, kurio neužtenka paprastai, deramai prieigai.
34 Kas nebeturi grynos [reinen] matumos įgyvendinimo formos, bet kaskart nurodydamas kitą yra nukreiptas ir taip kaskart leidžia kažką matyti *kaip* kažką, tas šia sintezės struktūra perima uždengimo galimybę. Tačiau „sprendinio tiesa" tėra šio uždengimo kontratvejis, t. y. *keleriopai funduotas* tiesos fenomenas. Realizmas ir idealizmas vienodai nepagrįstai prasilenkia su graikų tiesos sampratos prasme, iš kurios apskritai tegalima vienodai pagrįstai suprasti galimybę kažko panašaus kaip „idėjų teorija" filosofiškai *pažįstant*.

Ir kadangi *λόγος* funkcija glūdi kažko paprastoje matumoje, buvinio *nuovokiškume*, *λόγος* gali reikšti *protą*. Ir kadangi vėlgi *λόγος* vartojamas ne tik *λέγειν*, bet drauge ir *λεγόμενον*, parodytojo kaip tokio, reikšme, ir kadangi pastarasis yra ne kas kita kaip *ὑποκείμενον*, kuris kaskart jau glūdi esamas kaip prakalbinimo ir aptarimo *pagrindas*, *λόγος qua λεγόμενον* reiškia pagrindą, *ratio*. Galiausiai, kadangi *λόγος* qua *λεγόμενον* taip pat gali reikšti tai, kas prakalbintas kaip kažkas, kas tapo matomu savo sąryšiu su kažkuo, savo „santykinumu", *λόγος* įgauna *sąryšio* ir *santykio* reikšmę.

Šios „apofantinės šnekos" interpretacijos turėtų užtekti paaiškinti pirminei *λόγος* funkcijai.

C. Fenomenologijos išankstinė samprata

Konkrečiai įdabartinant tai, kas iškyla interpretuojant „fenomeną" ir „*logos*", krenta į akis vidinis ryšys tarp to, kas numanoma šiais pavadinimais. Išraiška ‚fenomenologija' suponuoja graikišką formuluotę *λέγειν τὰ φαινόμενα*; tačiau *λέγειν* reiškia *ἀποφαίνεσθαι*. Tada fenomenologija reiškia: *ἀποφαίνεσται τὰ φαινόμενα* – leisti pamatyti iš savęs tą, kuris pasirodo taip, kaip jis pats save iš savęs rodo. Tai formali tyrimo, save vadinančio „fenomenologija", prasmė. Tačiau ši išraiška yra ne kas kita kaip aukščiau suformuluota maksima „Prie pačių daiktų!"

Taigi fenomenologijos pavadinimas savo prasmės atžvilgiu kitoks nei tokie nusakymai kaip teologija ir pan. Šie vadina minėto mokslo objektus

[Gegenstände] pagal jų būtent tą dalykingumą. „Fenomenologija“ nei vadina savo tyrimų objektą [Gegenstand], nei apibūdina jų dalykingą pavadinimą. Šis žodis tepaaiškina mums, *kaip* nurodoma ir aptariama tai, *ką* turi gvildenti šis mokslas. Mokslas „apie“ fenomenus reiškia *tokią* jo 35
objektų pagavą, kad viskas, kas apie juos svarstytina, turi būti gvildenama tiesiogiai nurodant ir pademonstruojant. Iš principo tautologinė išraiška „aprašomoji fenomenologija“ turi tą pačią prasmę. Čia aprašymas reiškia ne priemonę, kaip antai morfologija botanikoje, – pavadinimas vėlgi turi draudimo prasmę: bet kokio nedemonstratyvaus apibrėžimo atmetimą. Paties aprašymo pobūdis, specifinė λόγος prasmė, visų pirma gali būti užfiksuojama tik remiantis to, kas „aprašyta“, „dalykumu“, t. y. remiantis tuo, kas iškeltina į mokslinį apibrėžtumą sutinkant fenomenus. Fenomeno sąvokos formali ir vulgari reikšmė formaliai pateisina kiekvieno buvinio, kai šis rodo save sau, nurodymo vadinimą fenomenologija.

Į ką gi reikia atsižvelgti išformalizuojant fenomeno formalią sampratą iki fenomenologinės ir kuo ši skiriasi nuo vulgarios sampratos? Kas yra tai, ką fenomenologija turi „leisti matyti“? Kas yra tai, ką privalu vadinti „fenomenu“ išskirtine prasme? Kas yra pagal savo esmę *raiškaus* nurodymo *būtina* tema? Akivaizdžiai tokia, kuri pirmiausiai ir dažniausiai kaip tik *ne*pasirodo, lyginant su tuo, kas pirmiausiai ir dažniausiai pasirodo, yra *paslėpta*, tačiau drauge kažkas, kas esmingai priklauso tam, kas pirmiausiai ir dažniausiai pasirodo, yra būtent taip, kad sudaro jo prasmę ir pagrindą[1].

Tačiau tai, kas ypatinga prasme lieka *paslėpta* arba kas vėl atkrenta už *uždangos*, arba kas tepasirodo *„pakeistas“*, nėra šis ar anas buvinys, bet, kaip parodė ankstesni samprotavimai, buvinio *būtis*. Ji gali būti uždengta taip plačiai, kad ji užmirštama, o jos ir jos prasmės klausimo nelieka. Taigi tai, kas dėl savo saviškiausio dalykų turinio verčia tapti fenomenu išskirtine prasme, fenomenologija tematiškai „pagriebė“ kaip objektą [Gegenstand].

Fenomenologija yra prieigos prie to būdas ir demonstratyvios apibrėžties to, kas turi tapti ontologijos tema, būdas. *Ontologija įmanoma tik kaip fenomenologija*. Fenomeno fenomenologinė samprata kaip savirodanti numano buvinio būtį, jos prasmę, modifikacijas ir vedinius. Beje, saviroda čia ne bet kokia, juolab ne kažkas panašaus į reiškimąsi. Buvinio būtis mažiausiai gali kaskart būti kažkas, „už ko“ stovi dar kažkas, „kas nesi- 36
reiškia“.

„Už“ fenomenologijos fenomenų esmingai niekas kitas nestovi, turbūt tai, kas turi tapti fenomenu, gali būti paslėpta. Ir kaip tik todėl, kad fenomenai

[1] Būties tiesa. (aut. past. paraštėse)

pirmiausiai ir dažniausiai *nėra* duoti, reikia fenomenologijos. Uždengtumas yra „fenomeno“ kontrsąvoka.

Fenomeno galimo uždengtumo tipai įvairūs. Pirma, fenomenas gali būti uždengtas ta prasme, kad jis apskritai dar *neatskleistas.* Nei žinoma, nei nežinoma apie jo sandą. Be to, fenomenas gali būti *užverstas.* Čia glūdi tai, kad jis anksčiau buvo atskleistas, bet vėl nupuolė už uždangos. Šioji gali tapti pilnutinė arba vis tik paprastai atskleistasis dar matomas, nors ir kaip regimybė. Tačiau kiek regimybės, tiek „būties“. Ši uždanga kaip „pakeistis“ dažniausia ir pavojingiausia, nes čia ypač užsispyrusios apgaulės ir suklaidinimo galimybės. „Sistemos“ viduje disponuojamos, bet dėl savo sėslumo dangstomos buvimo struktūros ir jų sąvokos turbūt pretenduoja į savo teises. Dėl konstruktyvaus sukabinimo sistemoje jos pateikia save kaip kažkas, kam nebereikia tolesnio pateisinimo ir kas yra „aiškus“, todėl gali tarnauti kaip išeities taškas tolesnei dedukcijai.

Pati uždanga, pagaunama kaip paslėptumas, užverstis ar pakeistis, vėlgi turi dvigubą galimybę. Yra atsitiktinės uždangos ir būtinosios, t. y. tokios, kurios pagrįstos atskleistojo sando tipu. Bet kokia pirmapradiškai gauta fenomenologinė sąvoka ir teiginys kaip iškomunikuota ištara gali išsigimti. Ji toliau perduodama tuščia suprastimi, praranda savo sėslumą ir tampa laisvai plevenančia teze. Pačiame konkrečiame fenomenologijos darbe glūdi sąstingio ir „pagauliojo“ pirmapradžio nepagaulumo galimybė. O šio tyrimo sunkumas yra kaip tik tas – kaip jį padaryti kritišku savo atžvilgiu pozityvia prasme.

Būties ir buvimo struktūrų sutikties būdą fenomeno modusu visų pirma privalu *atkariauti* iš fenomenologijos objektų [Gegenständen]. Taigi analizės *išeities taškas*, *prieiga* prie fenomenų ir *praeiga* per viešpataujančias uždangas savaip metodiškai užtikrinti. Fenomenų „pradinės“ [originär]
37 ir „intuityvios“ pagavos ir eksplikacijos idėjoje glūdi priešingybė atsitiktinio, „betarpiško“ ir nemąstomo [unbedachten] „žiūrėjimo“ [Schauen] naivumui.

Remiantis fenomenologijos išankstine sąvoka nustatytomis ribomis juk galima užfiksuoti terminus *„fenomenalus“* ir *„fenomenologinis“* jų reikšme. „Fenomenaliu“ vadinama tai, kas duota ir eksplikuojama sutinkant fenomeną; šia prasme šnekame apie fenomenalias struktūras. „Fenomenologiniu“ vadinama viskas, kas priklauso nurodymo ir eksplikacijos tipui ir kas sudaro šio tyrimo peršamą sąvokiškumą.

Kadangi fenomenologiškai suprastas fenomenas visada tėra tai, kas sudaro būtį, o būtis kaskart *yra* buvinio būtis, numatant būties išlaisvinimą prieš tai reikia teisėtai įdiegti patį buvinį. Šis taip pat turi pasirodyti natūraliai [genuin] jam priklausančios prieigos būdu. Taip fenomeno vulgari samprata tampa fenomenologiškai relevantiška. „Fenomenologiškai“ užtikrinant

pavyzdinį buvinį, išankstinė užduotis, kaip autentiškos analitikos išeities taškas, visada jau nužymėta analitikos tikslu.

Fenomenologija dalykiniu turiniu yra buvinio būties mokslas – ontologija. Taip paaiškinant ontologijos užduotis, būtina fundamentali ontologija, kurios tema būtų ontologiškai-ontiškai išskirtinis buvinys, čiabūtis, būtent taip, kad susidurtų su kardinalia problema, būties apskritai prasmės klausimu. Iš paties tyrinėjimo išplauks, kad fenomenologinio aprašymo metodinė prasmė yra *išsklaida*[1]. Čiabūties fenomenologijos λόγος'ui būdingas ἑρμενεύειν, kuriuo autentiška būties prasmė ir pačios būties pamatinės struktūros *paskelbiamos* per buvimo, priklausančio pačiai čiabūčiai, suprastį. Čiabūties fenomenologija yra *hermeneutika* pirmaprade šio žodžio, žyminčio išsklaidos klausimą, reikšme. Juk kadangi nudengiant būties prasmę ir pamatines čiabūties struktūras vis tik apskritai iškeliamas horizontas bet kokiam tolesniam ontologiniam nečiabūtiško buvinio tyrimui, ši hermeneutika drauge tampa „hermeneutika" bet kokio ontologinio tyrinėjimo galimybės sąlygų plėtotės prasme. Ir pagaliau, kadangi čiabūtis ontologiškai pirminė bet kokio buvinio atžvilgiu – kaip buvinys egzistencijos galimybe – hermeneutika kaip čiabūties buvimo išsklaida įgauna specifinę trečiąją, o, suprantant filo- 38
sofiškai, *pirminę* egzistencijos egzistencialumo analitikos prasmę. Kadangi ši hermeneutika ontologiškai išplėtoja čiabūties istoriškumą kaip istoriografijos galimybės ontinę sąlygą, joje įsišakniję tai, ką tegalima pavadinti „hermeneutika" išvestinai: istoriografinių humanitarinių mokslų metodologija.

Būtis kaip filosofijos pamatinė tema nėra buvinio rūšis, ir vis tik ji susiduria su kiekvienu buviniu. Jos „universalumas" ieškotinas aukščiau. Būtis ir buvimo struktūra iškyla virš bet kokio buvinio ir bet kokio būvančio buvinio įmanomo apibrėžtumo. *Būtis yra tiesiog transcendens*[2]. Čiabūties buvimo transcendencija yra išskirtinė, kadangi joje glūdi radikaliausios *individuacijos* galimybė ir būtinumas. Kiekviena būties kaip *transcendens* atvertis yra *transcendentalus* pažinimas. *Fenomenologinė tiesa* (*būties atvertumas*) yra *veritas transcendentalis [transcendentali tiesa].*

Ontologija ir fenomenologija nėra dvi skirtingos disciplinos, su kitomis priklausančios filosofijai. Abu pavadinimai apibūdina pačią filosofiją pagal jos objektą ir aptarinėjimą. Filosofija yra universali fenomenologinė

---

[1] Būtis – ne rūšis, ne būtis buviniui visuotinai; tas „apskritai" = καθόλου = apskritai *to* buvinio *būtis*; skirtumo prasmė. (aut. past. paraštėse)

[2] žinoma, *transcendens* – nepaisant bet kokio metafizinio atgarsio – ne scholastinis ir graikiškas-platoniškas κοινόν, bet transcendencija kaip ekstatiškasis – laikiškumas – temporalumas, visgi „horizontas"! Būvis [Seyn] ‚mąstomas anapus' [viengubos kabutės – autoriaus] būvinio [Seyende]. Vis dėlto transcendencija – iš būvio [Seyn] tiesos: atsitikimas. (aut. past. paraštėse)

ontologija, išplaukianti iš hermeneutikos čiabūties, kuri kaip *egzistencijos* analitika[1] užbaigė bet kokio filosofinio klausinėjimo kreiptį ten, iš kur jis *išplaukia* ir kur *atsimuša*.

Tolesni tyrinėjimai teįmanomi E. Husserlio, kuris *Loginiais tyrinėjimais* suteikė fenomenologijai proveržį, išpurentoje dirvoje. Fenomenologijos išankstinės sampratos aiškinimai parodo, kad jos esmė *iš tikro* nėra būti filosofine „kryptimi“[2]. Aukščiau už tikrovę yra *galimybė*. Fenomenologijos suprastis tegalima užčiuopiant ją kaip galimybę[3].

Kai toliau analizuojama atsižvelgiant į išraiškos gremėzdiškumą ir „negražumą“, galima pastebėti, kad viena yra papasakoti apie *buvinį*,
39 o kita – pagauti buvinį jo *būtimi*. Pastarajai užduočiai paprastai stinga ne tik žodžių, bet ir visų pirma „gramatikos“. Jei leista daryti nuorodą į ankstesniuosius ir savo lygiu neprilygstamus analitinius būties tyrimus, tuomet palyginus ontologinius Platono „Parmenido“ skirsnius arba Aristotelio „Metafizikos“ septintosios knygos ketvirtąją dalį su Tukidido pasakojimo skirsniu, matysis negirdėtos formuluotės, kurios buvo graikų išreikalautos iš savo filosofų. Ir ten, kur jėgos esmingai menkesnės, o, be to, atvertinos būties sritis ontologiškai kur kas sudėtingesnė nei graikų iš anksto duota, teks smulkmeniškiau sudaryti sąvokas ir griežčiau teikti išraiškas.

§ 8. Veikalo apžvalga

Būties prasmės klausimas universaliausias ir tuščiausias, tačiau drauge jame glūdi ir detaliausio jo atskyrimo iki būtent tos čiabūties galimybė[4]. Laimint pamatinę sąvoką „būtis“ ir nužymint jos peršamą ontologinį sąvokiškumą bei jos būtinus pavidalus, reikia konkrečios kreipties. Būties sąvokos universalumui neprieštarauja tyrinėjimo „specialumas“, t. y. prasibrovimas prie jo, specialiai interpretuojant apibrėžtą buvinį, čiabūtį, siekiant laimėti horizontą būties suprasčiai ir galimai jos išsklaidai. Tačiau pats šis buvinys vėlgi savyje yra „istoriškas“ taip, kad šio buvinio saviškiausias ontologinis peršvietimas būtinai tampa „istoriografine“ interpretacija.

---

[1] „Egzistencija“ – fundamentaliai ontologiškai, t. y. pati susijusi su būties tiesa ir tik taip! (aut. past. paraštėse)

[2] t. y. ne transcendentaliai-filosofiškai kreipiant Kanto kritiniam idealizmui. (aut. past. paraštėse)

[3] Jei toliau tyrinėdami keliais žingsniais judame priekin taip atverdami „pačius daiktus“, už tai autorius pirmiausia dėkingas E. Husserliui, kuris primygtinai asmeniškai vadovaudamas autoriui jo Freiburgo studijų metais ir teikdamas be apribojimų nespausdintus tyrinėjimus supažindino jį su įvairiomis fenomenologinio tyrimo sritimis

[4] autentiškai: laikymo tame ‚čia‘ įgyvendinimas. (aut. past. paraštėse)

Buvimo klausimo plėtotė išsišakoja į dvi užduotis; jas atitinka veikalo padalijimas į dvi dalis.

Pirma dalis: Laikiškoji čiabūties interpretacija ir laiko, kaip buvimo klausimo transcendentalaus horizonto, eksplikacija.

Antra dalis: Ontologijos istorijos fenomenologinės destrukcijos pamatiniai bruožai kreipiant link temporalumo problematikos.

Pirma dalis susideda iš *trijų skirsnių*:

1. Preliminari čiabūties fundamentali analizė;
2. Čiabūtis ir laikiškumas;
3. Laikas ir būtis[1].

Antra dalis panašiai skaidosi *trejopai*: 40

1. Kanto schematizmo ir laiko teorija kaip temporalumo problematikos išankstinė pakopa;
2. Descartes'o „*cogito sum*" ontologinis pamatas ir viduramžių ontologijos perėmimas į „*res cogitans*" problematiką;
3. Aristotelio veikalas apie laiką kaip fenomenalios bazės ir antikinės ontologijos ribų bandinys.

---

[1] Transcendentinis skirtumas.
Horizonto kaip tokio įveika.
Atogrąža prie kilmės.
Buvojimas anapus kilmės. (aut. past. paraštėse)

41 *Pirma dalis*

Čiabūties laikiška[1] interpretacija ir laiko, kaip būties klausimo[2] transcendentalaus horizonto, eksplikacija

Pirmas skirsnis

Čiabūties preliminari fundamentali analizė

Pirminis būties prasmės apklaustasis yra čiabūtiškas buvinys. Čiabūties preliminariai egzistencialiai analitikai pačiai dėl savo savitumo reikia nužymінčios ekspozicijos ir atribojimo nuo tariamai jos atžvilgiu sinchroninių tyrinėjimų (Pirmas skyrius). Laikantis užfiksuotos tyrinėjimo nuostatos atkastina čiabūties pamatinė struktūra – buvimas-pasaulyje (Antras skyrius). Šis čiabūties išsklaidos „*a priori*" yra ne iš dalių sudėtas apibrėžtumas, bet pirmapradiškai ir nuolat visuminė struktūra. Tačiau ji atsižvelgia į įvairius ją konstituojančius momentus. Nuolat sulaikant-akiratyje kaskart ankstesnę šios struktūros visumą, fenomenaliai išskirtini šie momentai. Taip analizės objektu [Gegenstand] tampa: pasaulis savo pasauliškumu (Trečias skyrius), buvimas-pasaulyje kaip sambūvis ir savastybė (Ketvirtas skyrius), į-būtis kaip tokia (Penktas skyrius). Šios pamatinės struktūros analizės dirvoje tampa įmanomas išankstinis čiabūties buvimo rodmuo. Jos egzistenciali prasmė yra rūpestis (Šeštas skyrius).

---

[1] Tik šioji šioje paskelbtoje dalyje. (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. Marburgo paskaitos, SS 1927 (*Die Grundprobleme der Phänomenologie* [*Pamatinės fenomenologijos problemos*]). (aut. past. paraštėse)

Pirmas skyrius

Čiabūties preliminarios analizės užduoties ekspozicija

§ 9. Čiabūties analitikos tema

Buvinys, kurio analizė iškyla kaip užduotis, yra kaskart mes[1] patys. Šio buvinio būtis *kaskart manoji*. Pastaroji šio buvinio būtimi santykiauja su savo būtimi[2]. Kaip šios būties buvinys ji patikėta savo nuosavai būčiai. *Būtis*[3] yra tai, su kuo šis buvinys kaskart susiduria. Iš šio čiabūties apibū- 42
dinimo išplaukia du dalykai.

1. Šio buvinio „esmė“ glūdi jam būnant-prie[4]. Šio buvinio kas-būtis (*essentia*) turi būti suvokiama jo būtimi (*existentia*) tiek, kiek apskritai galima apie tai kalbėti. Taip ontologinė užduotis yra kaip tik parodyti: jei šio buvinio būčiai nusakyti pasirenkame egzistenciją, šis pavadinimas neturi ir negali turėti perduoto termino *existentia* ontologinės reikšmės; ontologiškai *existentia* reiškia tai, ką *esamybė*, būtiškumas, kuris esmiškai netinka čiabūtiškam buviniui. Painiavos išvengiame vietoj pavadinimo *existentia* visada vartodami interpretacinę išraišką *esamumas*, o egzistenciją kaip buvimo apibrėžtį priskirdami vis tik čiabūčiai.

Čiabūties „esmė“ glūdi jos egzistencijoje. Todėl šiuo buviniu iškeliami bruožai yra ne esamo buvinio, „atrodančio“ taip ar kitaip, esamos „savybės“, bet kaskart jo galimi būdai būti ir tik tai. Šio buvinio bet koks taip-buvimas pirminiu būdu yra būtis. Todėl „čiabūties“ pavadinimas, kuriuo nusakome šį buvinį, išreiškia ne tą jo ‚kas‘ [Was], kaip antai stalas, namas, medis, bet būtį[5].

2. Būtis, *su kuria* šis buvinys susiduria būdamas, kaskart yra manoji. Taigi čiabūtis ontologiškai niekada nepagautina kaip tam tikro esamo buvinio rūšies atvejis ir pavyzdys. Šiam buviniui jo būtis „nesvarbi“, tiksliau, jis „yra“ taip, kad jo būtis negali jam būti nei svarbi, nei nesvarbi. Pagal šio buvinio *manybės* pobūdį prakalbinant čiabūtį visuomet privalu kartu tarti *asmeninį* įvardį: „aš esu“, „tu esi“[6].

Ir čiabūtis yra manoji, vėlgi kaskart vienaip ar kitaip būnanti. Visada jau kažkaip nuspręsta, kaip čiabūtis yra kaskart manoji. Buvinys,

---

[1] kaskart „aš“ (aut. past. paraštėse)

[2] Tačiau šioji yra istorinis buvimas-pasaulyje. (aut. past. paraštėse)

[3] Kokia? Būti tuo ‚čia‘ ir tuo sudaryti būvį apskritai. (aut. past. paraštėse)

[4] tai ‚turi‘ [viengubos kabutės – autoriaus] būvoti (seyn); apibrėžtis! (aut. past. paraštėse)

[5] būvis ‚to‘ [viengubos kabutės – autoriaus] ‚čia‘, ‚to‘ [viengubos kabutės – autoriaus]: *genetivus objectivus*. (aut. past. paraštėse)

[6] t. y. manybė reiškia būdingumą anapus (Übereignetheit). (aut. past. paraštėse)

kuriam kalbama jo būtimi apie jį patį, santykiauja su savo būtimi kaip su savo saviškiausia galimybe. Čiabūtis kaskart *yra* jos galimybė ir „turi“ ją ne vien kaip kažko esamo ypatybę. O kadangi čiabūtis kaskart yra esmingai savo galimybė, šis buvinys savo būtimi *gali* save „pasirinkti“, laimėti, prarasti, atitinkamai niekada nelaimėti ir tik „tariamai“ laimėti. Prarasti ir kol kas dar nelaimėti savęs ji tegali pagal savo esmę būdama galimai *autentiška*, tai yra priklausydama sau. Abu *autentiškumo*
43 ir *neautentiškumo* būties modusai – šios išraiškos terminologiškai pasirinktos griežtąja žodžio prasme – pagrįsti tuo, kad čiabūtis apskritai apibrėžta per manybę. Tačiau čiabūties neautentiškumas reiškia ne, tarkim, „menkesnį“ buvimą ar „žemesnį“ buvimo laipsnį. Neautentiškumas gali veikiau apibrėžti čiabūtį visiškai konkrečiai jos veiklumu, susijaudinimu, suinteresuotumu, geba mėgautis.

Abu nuškicuoti čiabūties bruožai – viena, „*existentia*“ pirmumas *essentia* atžvilgiu, o tada manybė – jau parodo, kad šio buvinio analitika išstatoma savitai fenomenalumo sferai. Šis buvinys niekada neturi vien esamojo pasaulio viduje būtiškumo. Todėl jis taip pat niekada tematiškai nėra iš anksto duotinas aptinkant esamąjį. Jo teisėta išankstinė duotis taip mažai savaime suprantama, kad pati šio buvinio apibrėžtis sudaro esminę jo ontologinės analitikos dalį. Galimybė įvesti šį buvinį suprasčiai didėja ir mažėja, apskritai užtikrintai įgyvendinus šio buvinio teisėtą išankstinę duotį. Kokia išankstinė bebūtų analizė, ji visada jau verčia užtikrinti teisėtą nuostatą.

Čiabūtis kaip buvinys kaskart apibrėžia save galimybe, kokia ji *yra* ir kaip savo buvimu kažkaip supranta. Tai formali čiabūties egzistencijos sąrangos prasmė. Tačiau čia glūdi pavedimas *ontologiškai* interpretuoti šį esinį, jo būties[1] problematiką plėtojant iš jo egzistencijos egzistencialumo. Tačiau tai negali reikšti, kad čiabūtis konstruotina pagal konkrečią galimą egzistencijos idėją. Remiantis analize, čiabūtis kaip tik neinterpretuotina skiriant apibrėžtą egzistavimą – ji nudengiama tuo savo indiferentišku ‚pirmiausiai ir dažniausiai‘. Ši čiabūties kasdienybės indiferencija yra *ne niekis*, o šio buvinio pozityvus fenomenalus pobūdis. Bet koks egzistavimas, koks jis bebūtų, išplaukia iš tokio būtiškumo ir grįžta į jį. Šią kasdienę čiabūties indiferenciją vadiname *vidutinumu*.

Ir kadangi vidutinė kasdienybė juk sudaro šio buvinio ontinį ‚pirmiausiai‘, ji buvo ir yra vis *peršokama* eksplikuojant čiabūtį. Ontiškai artimiausias ir pažįstamas ontologiškai yra tolimiausiasis, nepažintasis ir nuolat pražiūrimas

---

[1] geriau: jo buvimo suprasties. (aut. past. paraštėse)

savo ontologine reikšme. Augustinas klausdamas: *Quid autem propinquius meipso mihi?* [kas man gali būti arčiau už mane patį?] turi atsakyti: *ego certe laboro hic et laboro in meipso: factus sum mihi terra difficultatis et sudoris* 44 *nimii*[1] [tikrai vargstu ties tuo ir vargstu su savimi pačiu: tapau sau sunkiai įdirbama ir daug prakaito reikalaujančia žeme], o tai galioja ne tik ontinei ir priešontologinei čiabūties neskaidrai, bet ir dar didesniu mastu ontologinei užduočiai ne tik neprasilenkti su šiuo buviniu jo būties fenomenaliu artimiausiu būtiškumu, bet ir padaryti jį prieinamą pozityviai apibūdinant.

Tačiau čiabūties vidutinės kasdienybės negalima imti vien tik kaip „aspekto". Joje taip pat net neautentiškumo moduse *a priori* glūdi egzistencialumo struktūra. Joje taip pat čiabūtis apibrėžtu būdu susiduria su savo buvimu, su kuriuo ji santykiauja vidutinės kasdienybės modusu, tegu bėgsmo nuo *jos* ir *savęs* užmaršties modusu.

Tačiau čiabūties eksplikacija jos vidutine kasdienybe ne tik teikia, tarkim, vien vidutines struktūras migloto neapibrėžtumo prasme. Kas ontiškai *yra* vidutinumo būdu, ontologiškai turbūt puikiai gali būti pagautas taikliomis struktūromis, kurios struktūriškai nesiskiria, tarkim, nuo čiabūties *autentiško* buvimo ontologinių apibrėžčių.

Visi aiškiniai, išplaukiantys iš čiabūties analitikos, pasiekti atsižvelgiant į jos egzistencijos struktūrą. Kadangi jie apibrėžiami egzistencialumu, čiabūties buvimo bruožus vadinsime *egzistencialais*. Jie griežtai atskirtini nuo nečiabūtiško buvinio buvimo apibrėžčių, kurias vadiname *kategorijomis*. Taip ši išraiška imama ir jos laikomasi jos pirmine ontologine reikšme. Antikinės ontologijos pavyzdinė dirva, išskleidžianti jų buvimą, yra pasaulio viduje sutinkamas buvinys. Prieigos prie jo būdas laikomas νοεῖν, atitinkamai λόγος. Jais sutinkamas buvinys. Tačiau šio buvinio būtis turi būti pagavi kažkokiu išskirtiniu λέγειν (leisti matyti) taip, kad ši būtis iš anksto taptų suprantama kaip tai, kas ji yra ir jau yra kiekviename buvinyje. Kaskart jau išankstinis būties prakalbinimas aptariant (λόγος) buvinį yra κατηγορεῖσθαι. Kol kas tai reiškia: viešai apkaltinti, išsakyti kažkam kažką tiesiai į akis. Ontologiškai vartojamas šis terminas reiškia: tarsi pasakyti buviniui tiesiai į akis tai, kas kaskart jau buvo kaip buvinys, t. y. leisti visiems jį pamatyti savo būtimi. Taip matomi išvystamasis ir matomasis yra κατηγορίαι. Jie apima buvinio 45 apriorines apibrėžtis, skirtingai prakalbindami ir aptardami λόγος'ą. Egzistencialai ir kategorijos yra dvi pagrindinės buvimo bruožų galimybės. Juos atitinkantis buvinys perša kaskart skirtingus pirminės apklausos būdus:

---

[1] *Confessiones* [Išpažinimai], Hb. 10, cap. 16 (liet. leid. 2004: 230, versta V. Staliorai-tytės).

buvinys yra tas *Kas* [*Wer*] (egzistencija) arba tas *ką* [*Was*] (esamumas plačiausia prasme). Apie šių dviejų buvimo bruožų sąsają galima kalbėti vien remiantis jau išaiškinto buvimo klausimo horizontu.

Įvade jau buvo išryškinta, kad čiabūties egzistencialioje analitikoje kartu peršama užduotis, kuri vargu ar mažiau primygtinė nei pats buvimo klausimas: atkasimas *to a priori*, kuris turi būti matomas, kad būtų galima filosofiškai svarstyti klausimą „kas yra žmogus". Čiabūties egzistenciali analitika yra *prieš* bet kokią psichologiją, antropologiją ir juolab biologiją. Atsiribojusi nuo šių galimų čiabūties tyrinėjimų analitikos tema gali įgauti dar detalesnį ribų nustatymą. Jos būtinumą drauge galima bus įrodyti dar skvarbiau.

§ 10. Čiabūties analitikos atribojimas nuo antropologijos, psichologijos ir biologijos

Po pirmojo pozityvaus tyrinėjimo temos nužymėjimo visada svarbu draudžiančiai apibūdinti, nors svarstymai apie tai, kas neturi įvykti, lengvai tampa nevaisingi. Turi būti parodyta, kad ligšiolinės čiabūties klausinijos ir tyrinėjimai[1], besitaikantys į čiabūtį, nepaisydami savo dalykų gausos prasilenkia su autentiška, *filosofine* problema; kad jie laikydamiesi šio nusižengimo negali pretenduoti *galėti* apskritai įvykdyti tai, ko jie iš principo siekia. Egzistencialios analitikos atribojimai nuo antropologijos, psichologijos ir biologijos siejasi tik su iš principo ontologiniu klausimu. Taigi jų neišvengiamai nepakanka „mokslo teorijai" jau vien todėl, kad minėtų disciplinų mokslinė struktūra – ne, tarkim, jų iššūkius plėtojančiųjų „moksliškumas" – šiandien yra vis labiau abejotina ir reikalinga naujų postūmių, turinčių išplaukti iš ontologinės problematikos.

Taigi istoriografiškai egzistencialios analitikos siekį galima paaiškinti:
46 Descartes'as, kuriam priskiriama *cogito sum* atskleistis kaip Naujųjų laikų filosofinio klausinėjimo išeities bazė, tam tikru mastu tyrinėjo to *ego* tą *cogitare*. Vis dėlto jis palieka *sum* visiškai nesvarstytą, nors jis ir nustatomas taip pat pirmapradiškai kaip *cogito*. Analitika iškelia to *sum* būties ontologinį klausimą. Tik ją apibrėžus tepagaunamas tos *cogitationes* būtiškumas.

Žinoma, šis analitikos siekio paaiškinimas istoriografiniu pavyzdžiu drauge apgaulingas. Viena iš jos pirmųjų užduočių bus parodyti, kad pirmiausiai duoto Aš ir subjekto nustatymas iš principo prasilenkia su čiabūties fenomenaliu sandu. Bet kokia „subjekto" idėja *ontologiškai* kartu nustato – jei ji nenuskaidrinta ankstesnės ontologinės pamatinės apibrėžties – ir tą *subjectum* (*ὑποκείμενον*), kad ir kaip aiškiai bei ontiškai kas nors besipriešintų „dvasinei substancijai" ar „sąmonės sudaiktinimui". Pačiam daiktiškumui reikia vien

---

[1] Jie apskritai nesitaikė į čiabūtį. (aut. past. paraštėse)

pademonstruoti savo ontologinę kilmę, kad galima būtų drauge paklausti, kas gi vis tik *pozityviai* supràstina nesudaiktinus subjekto, sielos, sąmonės, dvasios, asmens *būties*. Šie pavadinimai įvardija visas apibrėžtas „suformuojamas“ fenomenų sferas, tačiau juos vartojant visada drauge keistai trūksta reikmės klausti apie pažymėto buvinio būties prasmę. Todėl tai visai ne terminologinis originalumas, kai mes vengiame šių pavadinimų, kaip ir išraiškų „gyvenimas“ bei „žmogus“, pažymėti buviniui, kuriuo esame mes patys.

Kita vertus, teisėtai suprastoje visos moksliškos, rimtos „gyvenimo filosofijos“ tendencijoje – šiuo terminu pasakoma tiek pat, kiek pasakymu „augalų botanika“ – neraiškiai glūdi čiabūties buvimo suprasties tendencija[1]. Lieka neįprasta, – o tai jos principinė stoka[2], – kad pats „gyvenimas“ kaip būtiškumas ontologiškai netampa problema.

W. Dilthey'aus tyrimai įkvėpti nuolatinio „gyvenimo“ klausimo. Šio „gyvenimo“ „išgyvenimus“ jis bando suprasti pagal jų struktūros bei raidos sąsają su paties šio gyvenimo visuma. Filosofiškai relevantiška jo „humanitarinė psichologija“ ieškotina ne ten, kur ji nebeorientuojama į psichinius elementus ir atomus ir ne ten, kur nebenorima sudėti psichinio gyvenimo iš fragmentų, taikantis veikiau į „gyvenimo visumą“ ir „figūras“, bet ten, kur su visu tuo ji visų *pirma* buvo pakeliui į „gyvenimo“ klausimą. Žinoma, čia stipriausiai pasirodo ir jos problematikos bei sąvokiškumo, kuriuo ji turėjo būti prakalbinta, ribos. Tačiau su Dilt- 47
hey'umi ir Bergsonu šią ribą dalijasi visos jų apibrėžtos „personalizmo“ kryptys ir visos filosofinės antropologijos tendencijos. Net iš principo radikalesnė ir skvarbesnė fenomenologinė personalumo interpretacija nepriartėja prie čiabūties būties klausimo dimensijos. Nors Husserlio[3] ir Schelerio

---

[1] ne! (aut. past. paraštėse)

[2] Ne tik tai, bet ir tai, kad tiesos klausimas yra visiškai ir esmiškai nepasiekiamas. (aut. past. paraštėse)

[3] E. Husserlio „personalumo“ tyrinėjimai iki šiol nepaskelbti. Problematikos principinė orientacija pasirodo jau veikale „Filosofija kaip griežtas mokslas“, *Logos* I (1910), 319 p. Tyrinėjimas išplečiamas „Grynosios fenomenologijos ir fenomenologinės filosofijos idėjų“ (Husserliana IV) antrojoje dalyje; jų pirmoji dalis (plg. šio almanacho I t. [1913]) „grynos (reinen) sąmonės“ problematiką vaizduoja kaip bet kurio realumo konstitucijos tyrimo dirvos problematiką. Antrojoje dalyje pateikiama nuodugni konstitucijos analizė, ji susideda iš trijų skyrių: 1) Materialiosios gamtos konstitucija; 2) Gyvosios gamtos konstitucija; 3) Dvasinio pasaulio konstitucija (personalistinis nusistatymas, priešinamas natūralistiniam). Husserlis pradeda savo dėstymą žodžiais: „Nors Dilthey'us pagavo tikslines problemas, atliktino darbo kryptis, jis dar neprasismelkė prie problemų lemiamų formuluočių ir metodiškai teisingų sprendimų“. Pradėdamas šia pirma plėtote Husserlis dar labiau priartėjo prie problemų ir savo Freiburgo paskaitose apie tai išdėstė esminius dalykus.[a]

[a] Tačiau viskas pagal tikslą ir rezultatą kitaip nei čia norėta ir pasiekta. (aut. past. paraštėse)

klausinėjimo, taikymo ir pasaulėžiūros orientacija skiriasi, jų personalumo interpretacijos daug kuo sutampa. Jie nebekelia klausimo apie pačią „asmen*ybę*“ [Person*sein*]. Schelerio interpretaciją pasirenkame kaip pavyzdinę ne tik todėl, kad ji literatūriškai prieinama[1], bet ir todėl, kad Scheleris raiškiai pabrėžia ir bando apibrėžti asmenybę kaip tokią atribodamas aktų specifinę būtį nuo bet ko, kas „psichiška“. Pasak Schelerio, asmuo niekada nemąstomas kaip daiktas ar substancija, jis „veikiau yra iš-gyvenimo betarpiškai kartu išgyventas *vienis* – ne tik mąstomas daiktas už ar anapus betarpiškai išgyventojo“[2]. Asmuo nėra daiktiška substancinė būtis. Be to, asmens būtis negali pasinerti į subjekto protingų aktų su tam tikru teisėtumu būtį.

Asmuo nėra nei daiktas, nei substancija, nei objektas [Gegenstand]. Tuo pabrėžtas tas pats dalykas, kurį išryškina Husserlis[3], asmens vienybei
48 piršdamas iš esmės kitokią konstituciją nei gamtos daiktams. Tai, ką Scheleris sako apie asmenį, jis taip pat formuluoja aktams: „Tačiau niekada aktas nėra ir objektas [Gegenstand], nes aktų būties esmė yra būti išgyvenamiems įgyvendinant ir būti reflektuojamiems“[4]. Aktai yra kažkas nepsichiška. Iš esmės asmuo egzistuoja tik atlikdamas intencionalius aktus, taigi jis esmingai *nėra* objektas [Gegenstand]. Bet koks psichinis objektyvavimas, taigi bet kokia aktų kaip kažko psichiško pagava, sutampa su nuasmeninimu. Bet kokiu atveju asmuo duotas kaip intencionalių aktų, susietų prasmės vieniu, atlikėjas. Taigi psichiškoji būtis nesusijusi su asmenybe. Aktai atliekami, asmuo – aktų atlikėjas. Tačiau kokia „atlikimo“ ontologinė prasmė, kaip pozityviai ontologiškai apibrėžtinas asmens būtiškumas? Vis dėlto kritinis klausimas negali tuo apsiriboti. Klausimas kyla apie viso žmogaus, kurį įprasta pagauti kaip kūno-sielos-dvasios vienį, būtį. Kūnas, siela, dvasia vėlgi gali įvardyti fenomenų, kurie tematiškai atskiriami apibrėžtų tyrinėjimų siekiais, sritis; tam tikru mastu jų ontologinis neapibrėžtumas gali būti nesvarus. Tačiau, klausiant apie žmogaus būtį, šiosios negalima apskaičiuoti sumuojant dar tik apibrėžtinus kūno, sielos, dvasios būtiškumus. Ir net taip iš anksto ontologiškai bandant, visuminės būties idėja turėtų tapti prielaida. Tačiau tai, kuo principinis čiabūties buvimo klausimas užtvertas arba suklaidintas, yra visuotina orientacija į antikinę-krikščioniškąją antropologiją, prieš kurios nepakankamus ontologinius pamatus personalizmas ir gyvenimo filosofija užmerkia akis. Tradicinė antropologija apima šiuos dalykus.

1. Žmogaus definiciją *ζῷον λόγον ἔχον*, interpretuojamą kaip *animal rationale*, protinga būtybė. Tačiau *ζῷον* būtiškumas čia suprantamas esamybės

[1] Plg. šio almanacho I, 2 (1913) ir II (1916), plg. ypač p. 242 ir kt. p.

[2] Ibid. II, 243 p.

[3] Plg. *Logos* I, ibid.

[4] Ibid., 246 p.

ir pasitaikymo prasme. *Λόγος* – labiau aprūpintas, jo būtiškumas lieka toks pat tamsus kaip ir taip sudėto buvinio.

2. Kita kreiptis į būties apibrėžtį ir žmogaus esmę yra *teologinė*: *καὶ εἶπεν ὁ θεός ποιήσομεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ᾽ ὁμοίωσιν, faciamus hominem ad imaginem nostram et similitudinem nostram*[1] [ir tarė Dievas: padarykime žmogų pagal mūsų paveikslą ir mūsų panašumą]. Krikščioniškoji teologinė antropologija, kartu įsisavindama antikinę definiciją,
iš čia išskleidžia buvinį, kurį vadiname žmogumi. Tačiau Dievo būtis tartum 49
ontologiškai interpretuojama antikinės ontologijos priemonėmis, juo labiau taip interpretuojama ir *ens finitum* [baigtinio buvinio] būtis. Krikščioniškoji definicija buvo paversta neteologine Naujaisiais laikais. Tačiau „transcendencijos" idėja – žmogus esąs kažkas, siekiantis už savęs – turi savo šaknis krikščionybės dogmatikoje, apie kurią vargiai galima pasakyti, kad ji kada nors ontologiškai būtų suprobleminusi žmogaus būtį. Ši transcendencijos idėja, pasak kurios žmogus yra daugiau nei supratinga būtybė, turėjo poveikį įvairiais pavidalais. Jos kilmę galima pailiustruoti šiomis citatomis: „*His praeclaris dotibus excelluit prima hominis conditio, ut ratio, intelligentia, prudentia, iudicium non modo ad terrenae vitae gubernationem suppeterent, sed quibus* transcenderet *usque ad Deum et aeternam felicitatem*"[2]. „Tuo, kad žmogus *lenkėsi* Dievui ir Jo Žodžiui, jis aiškiai parodo, kad savo prigimtimi jis kažkiek labiau giminingas Dievui, kažkiek labiau *atsigimęs* į jį, turi su juo kažkokį *ryšį*, ir visa tai, be abejo, išplaukia iš to, kad jis sukurtas pagal Dievo *paveikslą*"[3].

Tradicinei antropologijai relevantiškos ištakos – graikų definicija ir teologinė kreiptis – parodo, kad apibrėžiant buvinio „žmogus" esmę jo būties klausimas lieka užmirštas, ši būtis suvokiama veikiau kaip „savaime suprantama" kitų sukurtų daiktų *esamybės* prasme. Abi šios kreiptys persipina Naujųjų laikų antropologijoje su metodiniu to *res cogitans*, sąmonės ir išgyvenimo ryšio išeities tašku. Tačiau kadangi tie *cogitationes* taip pat lieka ontologiškai neapibrėžti, atitinkamai vėlgi neraiškiai „savaime suprantami" kaip kažkas „duoto", kurio „būtis" niekaip neapklausiama, antropologinė problematika lieka neapibrėžta savo lemiamais ontologiniais pagrindais.

Tas pats ne mažiau galioja „*psichologijai*", kurios antropologinės tendencijos šiandien neabejotinos. Stingamas ontologinis pamatas negali būti pakeistas ir tuo, kad antropologija ir psichologija įtrauktos į

---

[1] *Pradžios knyga* I, 26.

[2] Calvin, *Institutio* [*Institucija*] I, 15, § 8.

[3] Zwingli, *Von der Klarheit des Wortes Gottes [Apie Dievo žodžio aiškumą] (Deutsche Schriften [Vokiški raštai] I, 58).*

bendrąją *biologiją*. Galimos pagavos ir išskleidimo tvarkoje biologija kaip „gyvenimo mokslas“ funduota čiabūties ontologija, nors ir neišimtinai ja.
50 Gyvenimas yra savitas būtiškumas, bet jis esmiškai prieinamas tik čiabūtimi. Gyvenimo ontologija įgyvendinama privatyviai interpretuojant; ji apibrėžia tai, kas turi būti, kad galėtų būti kažkas kaip vien-dar-gyvenimas. Gyvenimas nėra nei gryna [pures] esamybė, nei juolab čiabūtis. Vėlgi čiabūtis niekada ontologiškai neapibrėžtina nustatant ją kaip gyvenimą (ontologiškai neapibrėžtą), be to, dar kažkuo kitu.

Nurodant, kad antropologijai, psichologijai ir biologijai stinga vienareikšmio ir ontologiškai pakankamai pagrįsto atsakymo į klausimą apie šio buvinio, kuris yra mes patys, *būtiškumą*, neseka joks sprendinys dėl šių disciplinų pozityvaus darbo. Tačiau, kita vertus, reikia vis įsisąmoninti, kad šie ontologiniai pamatai niekada vėliau negali būti hipotetiškai atverti iš empirinės medžiagos, kad jie taip pat veikiau visada jau „čia“ ir tada, kai empirinė medžiaga tiesiog dar *terenkama*. Tai, kad pozityvus tyrimas nemato šių pamatų ir juos laiko savaime suprantamais, nėra argumentas, kad jie neglūdi kaip pagrindai ir nėra problemiški radikalesne prasme nei kaskart gali būti pozityvaus mokslo tezė[1].

§ 11. Egzistenciali analitika ir primityvios čiabūties interpretacija. „Natūralios pasaulėvokos“ išgavimo sunkumai

Tačiau čiabūties interpretacija jos kasdienybe netapati čiabūties primityvios pakopos aprašymui, kai čiabūties žinija gali būti empiriškai įtarpinta antropologijos. *Kasdienybė nesutampa su primityvumu.* Kasdienybė veikiau yra čiabūties buvimo modusas ir tada, kaip tik tada, kai čiabūtis skleidžiasi labai išplėtotoje ir diferencijuotoje
51 kultūroje. Kita vertus, ir primityvi čiabūtis turi savo nekasdienės būties galimybes, o ji turi *savo* specifinę kasdienybę. Čiabūties analizės orientavimas į „primityvių tautų gyvenimą“ gali turėti pozityvią metodinę reikšmę, kadangi plačiai skleidžiantis minėtai čiabūčiai „primityvūs fenomenai“ dažnai būna mažiau paslėpti ir komplikuoti. Primityvi čiabūtis dažnai byloja tiesiau pirmapradžio pasinėrimo „fenomenuose“ (priešfenomenologine prasme) atžvilgiu. Tie, mūsų požiūriu, turbūt bejėgiški ir grubūs sąvokiškumai

---

[1] Tačiau to *a priori* atvertis nėra „aprioristinė“ konstrukcija. Iš E. Husserlio vėlgi išmokome ne tik suprasti bet kokios tikros filosofinės „empirijos“ prasmę, bet ir įvaldyti tam būtinus įrankius. „Apriorizmas“ yra bet kokios mokslinės filosofijos, kuri supranta save, metodas. Kadangi jis neturi nieko bendra su konstrukcija, apriorinis tyrimas reikalauja fenomenalios dirvos teisėto išpurenimo. Artimiausias horizontas, kuris turi būti parengtas čiabūties analitikai, glūdi jos vidutinėje kasdienybėje.

gali pozityviai prisidėti, natūraliai [genuin] iškeliant fenomenų ontologines struktūras.

Tačiau iki šiol žiniją apie primityvus mums teikia etnologija. Ji, jau pirmąkart „įsisavindama", peržiūrėdama ir apdorodama medžiagą, juda su išankstinėmis žmogaus čiabūties apskritai sampratomis ir išsklaidomis. Neaišku, buitinė ar net mokslinė psichologija ir sociologija, kurias atsineša etnologas, siūlo deramos prieigos prie ištirtinų fenomenų galimybės, jų išsklaidos ir pateikimo mokslinę garantiją. Ir štai čia dalykų padėtis pasirodo tokia pat kaip aukščiau minėtose disciplinose. Pati etnologija jau suponuoja čiabūties pakankamą analitiką kaip kreiptį. Tačiau kadangi pozityvūs mokslai nei „gali", nei turi laukti filosofijos ontologinio darbo, tolesnė tyrimų eiga bus atliekama ne kaip „pažanga", bet kaip ontiškai atskleistojo *kartotė* ir ontologiškai skaidresnis apvalymas[1].

Koks bebūtų lengvas ontologinės problematikos atribojimas nuo ontinio 52
tyrimo, čiabūties egzistencialios analitikos įgyvendinimas, o pirmiausia jos *nustatymas* – ne be sunkumų. Jos užduotyje glūdi pageidavimas, kuris seniai neramina[2] filosofiją ir kurią gi patenkinant ji vis suklumpa – *„natūralios pasaulėvokos" idėjos plėtotė.* Šios užduoties vaisingai pradžiai atrodo palankios šiandien prieinamos įvairiausių ir tolimiausių kultūrų bei čiabūties formų turtingos žinijos. Tačiau tai tik regimybė. Iš principo tokia perteklinė žinija yra nuokrypis neįvertinus autentiškos problemos. Sinkretinis visko palyginimas ir tipizavimas patys savaime dar neteikia tikrojo esmės pažinimo. Įvairovės registruojamumas lentoje nelaiduoja tikroviškos to, kas čia tvarkingai pateikta, suprasties. Tikrasis tvarkos principas turi savo nuosavą dalykinį turinį, niekada neaptinkamą tvarkant, bet jame jau suponuojamą. Taip jam reikia pasaulio apskritai eksplicitiškos idėjos pasaulėvaizdžių sutvarkymo. Ir jei „pasaulis" pats yra čiabūties konstitutyvas, pasaulio fenomeno sąvokiška plėtotė reikalauja čiabūties pamatinių struktūrų įžvalgos.

---

[1] Pastaruoju metu E. Cassireris tematizavo mitinę čiabūtį filosofinei interpretacijai, plg. „Philosophie der symbolischen Formen" [„Simbolinių formų filosofija"], Antroji dalis: Mitinis mąstymas (1925). Šiuo tyrinėjimu iškeliamos platesnės kreiptys etnologiniam tyrimui. Atsižvelgiant į filosofinę problematiką čia lieka klausimas, ar interpretacijos pamatai pakankamai skaidrūs, ar ypač Kanto *Grynojo proto kritikos* architektonika ir jos sisteminis turinys apskritai gali pasiūlyti galimą apžvalgą tokiai užduočiai, o gal čia reikia naujos ir pirmapradės nuostatos. Cassireris pats mato tokios užduoties galimybę, kaip rodo pastaba 16 p. ir toliau, kur jis nurodo Husserlio atvertus fenomenologinius horizontus. Pasisakydamas apie „Fenomenologinio tyrimo uždavinys ir kelius" pranešimo Kanto draugijos Hamburgo skyriuje proga 1923 m. gruodį autorius galėjo įvertinti Casirerį, jau čia pasirodė atitikties egzistencialiai analitikai, kurios apmatai buvo pateikti minėtame pranešime, reikmė.

[2] Visai ne! Vis tik pasaulė-voka visai nesuvokta. (aut. past. paraštėse)

Šiame skyriuje pozityviai apibūdinant ir negatyviai išnagrinėjant siekta nukreipti teisėta vėže tolesnės interpretacijos tendencijos ir klausinijos suprastį. Susidarančių pozityvių disciplinų iššūkiui ontologijos galimas indėlis tėra netiesioginis. Ji pati turi savo savarankišką siekiamybę, jei jau būties klausimas yra bet kokio mokslinio ieškojimo stimulas, peržengiantis susipažinimą su buviniu.

Antras skyrius

Buvimas-pasaulyje apskritai kaip čiabūties pamatinė sąranga

§ 12. Buvimo-pasaulyje nužymėjimas orientuojantis į į-būtį kaip tokią

Preliminariuose svarstymuose (§ 9) jau išskyrėme buvimo bruožus, turinčius užtikrintai nušviesti tolesnius tyrinėjimus, bet drauge šiame tyrinėjime įgaunančius savo struktūrinį konkretumą. Čiabūtis yra buvinys, kuris
53 suprasdamas savo būtimi santykiauja su ja. Tuo parodyta formali egzistencijos sąvoka. Čiabūtis egzistuoja. Be to, čiabūtis yra buvinys, kuris kaskart esu aš pats. Manybė priklauso egzistuojančiai čiabūčiai kaip autentiškumo ir neautentiškumo galimybės sąlyga. Čiabūtis kaskart egzistuoja vienu iš šių modusų, atitinkamai jos modalia indiferencija.

Tačiau šios čiabūties buvimo apibrėžtys juk turi būti matomos ir suprantamos aprioriškai dėl buvimo sąrangos, kurią vadiname *buvimu-pasaulyje*. Čiabūties analitikos teisėta nuostata yra šios sąrangos išsklaida.

Sudurtinė išraiška „buvimas-pasaulyje“ jau savo žodžių junginiu parodo, kad ja numanomas *bendras* fenomenas. Šiuos pirminius duomenis privalu pamatyti kaip visumą. Neišskaidomumas į sudedamus sandus nepašalina šios sąrangos konstitutyvių struktūrinių momentų daugialypumo. Šia išraiška parodyti fenomenalūs duomenys iš tikrųjų laiduoja trejopą atsižvelgimą. Jei mes ją sekame, pirmiausia laikydamiesi visuminio fenomeno, mes galimė iškelti tokius dalykus.

1. Tą „*pasaulyje*“; dėl šio momento išauga užduotis atsiklausti „pasaulio“ ontologinės struktūros ir apibrėžti *pasauliškumo* kaip tokio idėją (plg. šio skirsnio 3 skyrių).

2. *Buvinį*, kaskart esantį būnant-pasaulyje. Su juo ieškotina tai, ko atsiklausiame klausimu „Kas [Wer]?“ Fenomenologiškai nurodant turi būti

apibrėžta, kas [wer] iškyla čiabūties vidutinės kasdienybės modusu (plg. šio skirsnio 4 skyrių).

3. *Į-būtį* kaip tokią; iškeltina paties šio vidujumo ontologinė konstitucija (plg. šio skirsnio 5 skyrių). Bet kokia vieno iš šių sąrangos momentų iškeltis reiškia ir kitų iškeltį, kitaip tariant, būtent tą visuminio fenomeno pamatymą. Nors buvimas-pasaulyje yra aprioriškai būtina čiabūties sąranga, tačiau toli gražu nepakankama pilnai apibrėžiant jos būtį. Prieš tematiškai analizuojant skyrium tris iškeltus fenomenus, reikia pabandyti orientaciškai apibūdinti paskiausiai paminėtą sąrangos momentą.

Ką reiškia *į-būtis*? Kol kas šią išraišką papildome: į-būtis „pasaulyje", o šią į-būtį mes linkę suprasti kaip „būtį tame...". Šiuo terminu vadinamas būtiškumas buvinio, kuris yra „tame" kitur, kaip vanduo „toje" stiklinėje, 54
drabužis „toje" spintoje. Šiuo „tame" numanome dviejų „erdvėje" tįsių buvinių buvimo santykį vienas kito vietos šioje erdvėje atžvilgiu. Vanduo ir stiklinė, drabužis ir spinta vietos „atžvilgiu" „toje" erdvėje yra vienodai. Šį buvimo santykį galima išplėsti, pavyzdžiui: nuo suolo auditorijoje, auditorijos universitete, universiteto mieste ir t. t. iki – suolo „pasaulio erdvėje". Šie buviniai, kurių „į"-būtis-vienas-kitame gali būti taip apibrėžta, visi turi tą patį esamybės būtiškumą kaip ir daiktai, pasitaikantys pasaulio „viduje". Esamybė „tame" esamajame, esamybė kartu su kažkuo, turinčiu tą patį būtiškumą apibrėžto vietos santykio prasme, yra ontologiniai bruožai, kuriuos vadiname *kategorialiais*, tokie, kurie priklauso nečiabūtiškos būties buviniui.

Vis dėlto į-būtis numano čiabūties buvimo sąrangą ir yra *egzistencialas*. Tačiau tada to negalima mąstyti kaip kūniško daikto [Körperding] (žmogaus kūno) esamybės esamame buvinyje. Į-būtis taip mažai numano esamųjų erdvišką „vienas kitame", kiek „į" pirmapradiškai reiškia ne minėto tipo erdvišką sąryšį[1]; „į" [in] kilęs iš *innan-*, gyventi kur [wohnen], *habitare*, susilaikyti; „an" reiškia: esu pripratęs, artimas, globoju kažką; jis reiškia *colo – habito* ir *diligo* prasme. Šį buvinį, kuriam šia reikšme priklauso į-būtis, apibūdinome kaip buvinį, kuris kaskart esu aš pats. Išraiška „esu" susijusi su „ties"; „esu" vėlgi reiškia: gyvenu kur [wohne], laikausi ties... pasauliu kaip vienaip ar kitaip artimu. ‚Būti'[2] kaip to „esu" bendratis, t. y. suprantama kaip egzistencialas, reiškia gyventi pas..., būti artimam su... *Taigi į-būtis yra čiabūties*[3], *turinčios buvimo-pasaulyje esmingą sąrangą, buvimo formali egzistenciali išraiška.*

---

[1] Plg. Jacob Grimm, *Kleinere Schriften* [*Mažieji raštai*], VII t., 247 p.

[2] ‚Būti' yra ir to ‚yra' (viengubos kabutės – autoriaus) bendratis: buvinys yra. (aut. past. paraštėse)

[3] Tačiau ne būties apskritai ir juolab ne paties buvimo – tiesiog. (aut. past. paraštėse)

„Būtis ties“ pasauliu, kuriame yra į-būtimi funduotas egzistencialas, dar išsamiau išskleistina pasinėrimo pasaulyje prasme. Kadangi šiose analizėse, kurių fenomenalų turinį privalu artikuliuoti pagal buvimo sampratas, kalbama apie pirmapradės čiabūties buvimo struktūros *matymą* ir kadangi ši struktūra iš principo nepagavi perleistomis ontologinėmis
55 kategorijomis, šią „būtį ties“ taip pat reikia išsamiau panagrinėti. Vėl pasirenkame priešpastatymo ontologiškai esmiškai kitam dalykui, t. y. tomis pačiomis kalbos priemonėmis išreiškiamam kategorialiam buvimo santykiui, kelią. Tokius lengvai ištrinamų pamatinių ontologinių skirčių įdabartinimus privalu atlikti *raiškiai*, net rizikuojant svarstyti tai, kas „savaime suprantama“. Tačiau ontologinės analitikos padėtis rodo, kad mes toli gražu nepakankamai „sugriebę“ šiuos savaime suprantamumus ir dar rečiau juos išskleidę jų buvimo prasme ne taip užtikrintai turėdami deramas struktūrines sąvokas.

Kaip egzistencialas, „būtis ties“ pasauliu niekada nesuponuoja kažko panašaus į pasitaikančių daiktų esam-ybę-drauge. Nėra kažko panašaus į tą buvinio, vadinamo „čiabūtimi“, ir kito buvinio, vadinamo „pasauliu“, „vienas šalia kito“. Žinoma, dviejų esamųjų draugumą kartais rūpinamės kalbiškai išreikšti, pavyzdžiui, taip: „stalas stovi ‚prie‘[1] durų“, „kėdė ‚liečia‘[2] sieną“. Griežtąja prasme apie „lietimąsi“ čia niekada negali būti net šnekos būtent ne todėl, kad, galiausiai papildomai patikrinus, tarp kėdės ir sienos galima nustatyti tarpinę erdvę, bet todėl, kad kėdė iš principo, net jei tarpinė erdvė lygi nuliui, negali liesti sienos. Tam turėtume padaryti prielaidą, kad siena galėtų būti „tos“ kėdės *sutinkama*. Buvinys tegali liesti pasaulio viduje esamą buvinį, tik jei iš pat pradžių turi į-būties būtiškumą, jei su jo čia-būtimi jam jau atskleista kažkas panašaus į pasaulį, iš kurio buvinys gali prasiverti liečiamas, taip tapdamas prieinamas savo esamybe. Du buviniai, esantys pasaulio viduje ir, maža to, patys savaime *bepasauliai*, niekada negali „liestis“ ir joks buvinys negali „*būti*“ „*ties*“ kitu. Pridėkime: „maža to, tų bepasaulių“ negali stigti, nes ir buvinys, kuris nėra bepasaulis, – pavyzdžiui, pati čiabūtis, – esantis „tame“ pasaulyje, tiksliau, su tam tikra teise tam tikru mastu *gali* būti *pagautas* vien kaip esamas. Tam būtina visiškai numatyti, atitinkamai nematyti į-būties būtinos egzistencialios sąrangos. Tačiau su šia galima „čiabūties“ kaip esamojo ir dar tik būsimojo koncepcija negalima painioti tam tikro *nuosavai* čiabūčiai būdingo „esamumo“. Šis esamumas tampa neprieinamu numatant čiabūties specifines struktūras – vien jas anksčiau suprantant. Čiabūtis supranta savo saviškiausią būtį

[1] Viengubos kabutės– autoriaus (vert. past.).
[2] Viengubos kabutės – autoriaus (vert. past.).

tam tikros „tikrybinės esamybės“[1] prasme. Tačiau juk nuosavos čiabūties 56
tikrybės „tikrybiškumas“ ontologiškai visiškai kitoks nei tikrybiškai pasitaikantys uolienų tipai. Čiabūties fakto tikrybiškumą, kuriuo būtent taip yra bet kokia čiabūtis, vadiname jos *faktiškumu*. Paini šio buvimo apibrėžtumo struktūra pati *kaip problema* tepagaunama vien jau išplėtotų čiabūties egzistencialių pamatinių sąrangų šviesoje. Faktiškumo sąvoka implikuoja „įpasauliško“ buvinio buvimą-pasaulyje būtent taip, kad šis buvinys galėtų save suprasti kaip sukaustytą savo „lemtimi“ su buvinio, jo sutinkamo savo nuosavo pasaulio viduje, būtimi.

Kol kas verta pamatyti vien ontologinę skirtį tarp į-būties kaip egzistencialo ir esamojo tarp kitų kaip kategorijos „vidujybės“. Tuo atribodami į-būtį neginčijame kiekvieno čiabūties „erdviškumo“ tipo. Atvirkščiai, pati čiabūtis turi nuosavą „buvimą-erdvėje“, tačiau tai savo ruožtu įmanoma tik *dėl buvimo-pasaulyje apskritai*. Todėl į-būtis ontologiškai negali būti paaiškinama ir apibūdinant ontiškai, tarkim, teigiant, kad į-būtis pasaulyje yra dvasinė ypatybė, o žmogaus „erdviškumas“ – jo kūno [Leiblichkeit] savybė, visada „funduojama“ kartu su kūniškumu [Körperlichkeit]. Drauge vėl atsiduriama ties taip parūpinto dvasinio daikto buvimu-esant-kartu su kūnišku daiktu [Körperding], o taip sudėto buvinio būtis kaip tokia juo labiau lieka tamsi. Buvimo-pasaulyje kaip čiabūties esminės struktūros suprastis teįgalina čiabūties *egzistencialaus erdviškumo* įžvalgą. Ji apsaugo nuo šios struktūros nematymo, atitinkamai jos ankstesnio užbraukimo, kuris motyvuotas ne ontologiškai, bet turbūt „metafiziškai“ naiviai manant, esą žmogus pirmiausiai dvasinis daiktas, kuris vėliau persodinamas „į“ tam tikrą erdvę.

Su savo faktiškumu čiabūties buvimas-pasaulyje kaskart jau apibrėžtais į-būties būdais išblaškytas ar net išsklaidytas. Tokių į-būties būdų įvairovę galima parodyti išvardijant tokius pavyzdžius: turėti ką bendra su kažkuo, gaminti iš kažko, paskirti ir rūpintis kažkuo, vartoti kažką, atsisakyti kažko ir leisti kažkam prapulti, imtis, persmelkti, teirautis, apklausti, nagrinėti, aptarti,
apibrėžti... Šie į-būties būdai turi dar nuodugniau apibūdintiną *rūpinimosi* 57
būtiškumą. Rūpinimosi būdai taip pat yra *defektyvūs* neatlikimo, praleidimo, atsisakymo, ilsėjimosi modusai, visi to „dar tik“ modusai atsižvelgiant į rūpinimosi galimybes. Pavadinimas „rūpinimasis“ pirmiausiai turi savo priešmokslinę reikšmę ir gali reikšti: kažką įvykdyti, išbaigti, „išgryninti“. Išraiška taip pat gali reikšti: kažkuo rūpintis „kažką išsikovojant“. Be to, mes tą išraišką vartojame dar ir charakteringai sakydami: rūpinuosi, kad sumanymas pavyktų. „Rūpintis“ čia reiškia kažką panašaus į ‚būgštauti‘. Lyginant su

[1] Plg. § 29.

šiomis priešmokslinėmis, ontinėmis reikšmėmis, išraiška „rūpinimasis“ šiame tyrinėjime vartojama kaip ontologinis terminas (egzistencialas) pažymėti galimo buvimo-pasaulyje būčiai. Pavadinimas parinktas ne todėl, kad, tarkim, čiabūtis pirmiausiai ir dideliu mastu ekonomiška ir „praktiška“, bet todėl, kad pats čiabūties buvimas iškeltinas aikštėn kaip *rūpestis*. Ši išraiška vėlgi pagautina kaip ontologinė struktūrinė sąvoka (plg. šio skirsnio 6 skyrių). Išraiška nesusijusi su „vargais“, „liūdesiu“ ir „gyvenimo rūpesčiais“, ontiškai aptinkamais kiekvienoje čiabūtyje. Panašūs dalykai, lygiai kaip „nerūpestingumas“ ir „linksmumas“, ontiškai galimi tik dėl to, kad čiabūtis, *ontologiškai* suprasta, yra rūpestis. Kadangi čiabūčiai esmingai priklauso buvimas-pasaulyje, jos buvimas pasaulin esmingai yra rūpinimasis[1].

Pagal tai, kas pasakyta, į-būtis yra ne „savybė“, kurią ji kartais turi, o kartais ne, *be* kurios ji galėtų *būti* tokia pat gera kaip ir su ja. Žmogus ne „yra“, be to, dar būtiškai santykiaudamas su „pasauliu“, kurį jis sau prideda progai pasitaikius. Čiabūtis „pirmiausiai“ niekada nėra tarsi laisvas-nuo-į-būties buvinys, kuris kartais įsigeidžia įsisavinti sąryšį su pasauliu. Toks sąryšių su pasauliu įsisavinimas tegalimas, *kadangi* čiabūtis yra, kokia ji yra, būdama-pasaulyje. Ši buvimo sąranga iškyla ne vien todėl, kad be čiabūtiško buvinio esamas yra dar kitas buvinys, kuris su pastaruoju susitinka. „Susitikti“ šis kitas buvinys „su“ čiabūtimi gali tik tiek, kiek apskritai geba pats iš savęs pasirodyti *pasaulio* viduje.

Šiandien dažnai vartojamas posakis „žmogus turi savo aplinką“ ontologiškai nieko nereiškia, kol šis „turėjimas“ lieka neapibrėžtas. „Turėjimas“ pagal savo galimybę funduotas į-būties egzistencialia sąranga.
58 Čiabūtis, kaip esmingai būnanti tokiu būdu, gali raiškiai atskleisti aplinkoje sutinkamą buvinį, žinoti apie jį, disponuoti juo, *turėti* „pasaulį“. Ontiškai trivialus posakis „turėti aplinką“ ontologiškai iškyla kaip problema. Jos sprendimas reikalauja ne ko kito kaip anksčiau ontologiškai pakankamai apibrėžti čiabūties buvimą. Jei biologinė vartosena – ypač vėlgi po K. E. von Baerio – išplaukia iš šios buvimo sąrangos, negalima daryti išvados, kad jos filosofinė vartosena suponuoja „biologizmą“. Vis tik ir biologija kaip pozityvus mokslas niekada negali rasti ir apibrėžti šios struktūros – ji privalo ją suponuoti ir nuolat vartoti[2]. Tačiau pati struktūra kaip tematinio biologijos objekto [Gegenstand] aprioriškumas tegali būti filosofiškai eksplikuota, anksčiau ją suvokus kaip čiabūties struktūrą. Tik orientuojantis

[1] Žmogaus-būtis [Mensch-sein] čia prilyginama čia-būčiai. (aut. past. paraštėse)

[2] Ar apskritai čia teisėta šneka apie ‚pasaulį‘ (viengubos kabutės – autoriaus)? Tik apyduotė [Umgebung]! Ši ‚teduoda‘ (viengubos kabutės – autoriaus) atitinka tą ‚turėk‘ (viengubos kabutės – autoriaus). Čia-būtis niekada „neturi“ pasaulio. (aut. past. paraštėse)

į taip suvoktą ontologinę struktūrą, galima privacijos būdu aprioriškai nustatyti „gyvenimo“ buvimo sąrangos ribas. Ontiškai, kaip ir ontologiškai, buvimas-pasaulyje kaip rūpinimasis yra pirmenybiškas. Ši struktūra patiria savo pagrindžiančią interpretaciją čiabūties analitikoje.

Tačiau ar šios buvimo sąrangos lig šiol duota apibrėžtis neskleidžiama vien negatyviomis ištaromis? Mes visada tegirdime, kad šios neva tokios fundamentalios į-būties *nėra.* Iš tikrųjų. Tačiau šis negatyvaus apibūdinimo vyravimas – ne atsitiktinumas. Ji pati išreiškia veikiau fenomeno savitumą ir tuo yra pozityvi tikrąja prasme, derančia pačiam fenomenui. Buvimo-pasaulyje fenomenologinei nuorodai būdingas pakeisčių ir uždangų atsisakymas, *nes* šis fenomenas visada jau „matomas“ kiekvienoje čiabūtyje tam tikru būdu. O taip yra, *nes* tai sudaro pamatinę čiabūties sąrangą, ji jau kaskart atverta savo būtimi savo buvimo suprasčiai. Tačiau fenomenas taip pat dažniausiai lygiai taip išsamiai visada klaidingai aiškinamas arba išskleistas ontologiškai nepakankamai[1]. Vis dėlto šis ‚matymas tam tikru būdu ir vis tik dažniausiai klaidingai aiškinant‘[2] pats pagrįstas ne kuo kitu kaip šia pačios čiabūties buvimo sąranga, pagal kurią čiabūtis ontologiškai supranta save, – o tai reiškia taip pat savo buvimą-pasaulyje, – pirmiausiai iš *šio* buvinio ir jo būties, kurios pačios *nėra*, bet kuri jos sutinkama savo „pasaulio“ viduje[3].

Ši buvimo sąranga tiek pačioje čiabūtyje, tiek jai visada jau kažkaip žinoma. Jei ji dabar pažįstama, raiškus *pažinojimas*, kurį suponuoja ši užduotis, kaip tik *save patį* iškelia pavyzdiniam „sielos“ sąryšiui su pasauliu, pažindamas pasaulį. Todėl pasaulėžina (*νοεῖν*), atitinkamai „pasaulio“ prakalbinimas ir aptarimas (*λόγος*) veikia kaip buvimo-pasaulyje pirminis modusas, jo nesuvokiant kaip tokio. Tačiau kadangi ši buvimo struktūra juk lieka ontologiškai neprieinama, vis dėlto ontiškai patirta kaip „sąryšis“ tarp buvinio (pasaulis) ir buvinio (siela), o kadangi būtis pirmiausiai suprantama ontologiškai atsiremiant į buvinį kaip įpasaulišką buvinį, bandoma šį sąryšį tarp minėtų buvinių suvokti šių buvinių pagrindu bei jų būties prasme, t. y. kaip esamybę. Buvimas-pasaulyje – nors patiriamas ir žinomas priešfenomenologiškai – tampa *nematomas* išskleidžiant jį ontologiškai nederamai. Dabar težinoma čiabūties sąranga – būtent kaip kažkas savaime suprantama – dar tik nederamai išskleistas pavyzdys. Taip ji tada tampa „akivaizdžiu“ išeities tašku pažinimo teorijos ar „pažinimo metafizikos“ problemoms. Vis tik kas labiau savaime suprantama už tai, kad „subjektas“ susijęs su „objektu“ ir atvirkščiai? Šį „subjekto-objekto-sąryšį“ privalu suponuoti. Tačiau, nors nepriekaištinga

59

[1] Žinoma! Būčiai būnant, jos apskritai nėra ! (aut. past. paraštėse)
[2] Viengubos kabutės – autoriaus (vert. past.).
[3] Priešinga traktuotė. (aut. past. paraštėse)

savo faktiškumu, kaip tik todėl ji lieka iš tiesų lemtinga prielaida, jei jos ontologinis būtinumas ir visų pirma jos ontologinė prasmė lieka tamsios.

Kadangi pasaulėžina dažniausiai ir išimtinai atstovauja į-būties fenomenui kaip pavyzdys ir ne tik pažinimo teorijoje, – vis tik praktinis elgesys suprantamas kaip „*ne*teorinis“ ir „ateorinis“ elgesys, – kadangi šiuo pažinojimo pirmumu suklaidinama savo saviškiausio būtiškumo suprastis, buvimas-pasaulyje turi būti dar detaliau iškeltas, atsižvelgiant į pasaulėžiną, o jis pats turi būti iškeltas aikštėn kaip į-būties egzistencialus „modalumas“.

§ 13. Į-būties paaiškinimas funduoto moduso pavyzdžiais. Pasaulėžina

Jei buvimas-pasaulyje yra čiabūties pamatinė sąranga, jai skleidžiantis jame ne tik apskritai, bet ir pirmiausia kasdienybės modusu, tuomet ji taip pat turi būti patirta visada jau ontiškai. Pilnutinis dangstomumas būtų nesuprantamas, juolab kad čiabūtis disponuoja savo pačios
60 buvimo suprastimi, kad ir kaip neapibrėžtai tai beveiktų. Tačiau vos tik „pasaulėžinos fenomenas“ pats buvo pagautas, jis taip pat jau buvo išskleistas „išoriškai“, formaliai. Tai rodo šiandien dar įprastas pažinojimo kaip „sąryšio tarp subjekto ir objekto“ nustatymas; čia slypi tiek „tiesa“, tiek tuštuma. Tačiau subjektas ir objektas nesutampa, tarkim, su čiabūtimi ir pasauliu[1].

Net jei reikėtų ontologiškai pirma apibrėžti į-būtį remiantis *pažįstančiu* buvimu-pasaulyje, tuomet čia taip pat glūdėtų pažinojimo kaip buvimo pasaulyje ir pasaulin fenomenalus apibūdinimas kaip pirmoji įpiršta užduotis. Reflektuojant šį buvimo santykį pirmiausiai duotas buvinys, vadinamas gamta, kaip tai, kas pažįstama. Pats pažinojimas neužtinkamas šiame buvinyje. Jei jis apskritai „yra“, tuomet jis priklauso vien pažįstančiam buviniui. Tačiau šiame buvinyje, žmogaus būtybėje, pažinojimas taip pat nesamas. Bet kokiu atveju jis nustatomas ne taip išoriškai kaip, tarkim, kūniškos [leibliche] savybės. Kadangi pažinojimas juk priklauso šiam buviniui, tačiau nėra išorinė savybė, jis turi būti „viduje“. Juk kuo nedviprasmiškiau laikomasi to, kad pažinojimas pirmiausiai ir autentiškai yra „ten viduje“, juk apskritai neturi nieko iš buvinio fizinio ir psichinio būtiškumo, tuo nepagrįsčiau tikima, kad pirma einama klausiant apie pažinimą bei santykio tarp subjekto ir objekto išaiškinimo esmę. Vis tik vien nuo šiol gali iškilti problema, būtent klausimas: kaip šis pažįstantis subjektas išeina iš savo vidinės „sferos“ į „kitą ir išorinę“, kaip pažinojimas apskritai gali turėti objektą [Gegenstand], kaip privalu apmąstyti patį objektą [Gegenstand], kad subjektas galiausiai jį pažintų nedrįsdamas peršokti į kitą sferą? Tačiau

---

[1] Žinoma, ne! Juolab, kad jau gretinant juos peršasi atmestasis. (aut. past. paraštėse)

daug kartų varijuojant šia nuostata, visuotinai nepavyksta paklausti apie šio pažįstančio subjekto, kurio neišsakytas buvimo būdas juk nuolat tematizuojamas nagrinėjant jo pažinojimą, būtiškumą. Tiesa, vis užtikrinama, kad subjekto vidus ir „vidinė sfera“ esą nemąstomi kaip „dėžė“ ar „kiautas“. Tačiau niekas nežino, ką pozityviai reiškia imanencijos „vidus“, kur pirmiausiai uždarytas pažinojimas, ir kaip šios „vidujybės“ buvimo pobūdis pažįstant pagrįstas subjekto būtiškumu. Tačiau kaip visada ir ši vidinė sfera gali būti išskleidžiama teiškeliant klausimą, kaip pažinojimas ištrūktų „iš“
jos ir pasiektų „transcendenciją“, į dienos šviesą iškyla, kad pažinojimas 61
problemiškas, prieš tai nepaaiškinus, kaip ir kas šis, tokias mįsles teikiantis pažinojimas apskritai yra.

Šioje nuostatoje liekama aklu tam, kas jau raiškiai kartu pasakoma, iš anksto tematizuojant pažinimo fenomeną: pažinojimas yra čiabūties kaip buvimo-pasaulyje buvimo modusas, jis ontiškai funduotas šia buvimo sąranga. Šiai nuorodai į fenomenalius duomenis – *pažinojimas yra buvimo-pasaulyje būtiškumas* – norima prieštarauti, tačiau juk taip interpretuojant pažinojimą sunaikinama pažinimo problema; vis tik ko dar turi būti klausiama, jei *suponuojama*, kad pažinojimas yra jau savo pasaulyje, kurį jis turi juk pasiekti vien transcenduodamas subjektą? Nepaisant to, kad pastarajame klausime vėl pasirodo fenomenaliai nepademonstruota, konstruktyvi „pozicija“, vis tik kokia instancija nusprendžia dėl to, *ar* ir *kokia prasme* turi susidaryti pažinimo problema, kažkas kita nei paties pažinojimo fenomenas ir pažįstančiojo būtiškumas?

Jei dabar pagal tai paklausime, kas pasirodo paties pažinojimo fenomenaliais duomenimis, tada reikia laikytis to, kad pats pažinojimas iš anksto pagrįstas jau-buvimu-ties-pasauliu, kuriuo esmingai konstituotas čiabūties buvimas. Šis jau-buvimas-ties pirmiausiai yra ne vien tik gryno [puren] esamojo stingus spoksojimas. Buvimas-pasaulyje kaip rūpinimasis yra *užgožtas* rūpimo pasaulio. Kad pažinojimas kaip nagrinėjantis esamojo apibrėžimas būtų galimas, jam iš anksto reikia *defektyvumo* rūpestingai turint-ką-bendra su pasauliu. Susilaikant nuo bet kokio gaminimo, manipuliavimo ir pan. rūpinimasis išsidėsto dabar jau vieninteliu pasilikusiu į-būties modusu, dar-tik-liktimi ties... *Dėl* šio būtiškumo pasaulin, kuris leidžia sutikti pasauliškai sutinkamą buvinį vien tik savo gryna [puren] *išvaizda* (*εἶδος*) ir *kaip* šio būtiškumo modusas galimas taip sutinkamojo raiškus įžvelgimas[1]. Šis *įžvelgimas* yra kaskart apibrėžtas nukreipimas į..., esamojo nusitaikymas. Jis iš

[1] Įžvelgimas negalimas vien atsisakant [durch Ab-sehen-von]: įžvelgimas turi savo ištaką, o numatymas [Absehen] būtinai seka iš jo; nagrinėjimas savaip pirmapradiškas. To *εἶδος* akiratis reikalauja kitko. (aut. past. paraštėse)

anksto išveda „požiūrį“ iš sutinkamo buvinio. Toks įžvelgimas pats įgauna savarankiško susilaikymo ties įpasaulišku buviniu modusą. Tokiu „sustojimu“ kaip susilaikymu nuo bet kokio manipuliavimo ir naudojimo *suvokiamas* esamasis. Nuovoka įgyvendinama *prakalbinant* ir *aptariant* kažką kaip kažką.
62 Remiantis šiuo *išskleidimu* plačiąja prasme nuovoka tampa *apibrėžimu*. Suvokiamasis ir apibrėžiamasis gali būti išsakytas teiginiais, kaip taip *ištartasis* sulaikomas bei išsaugomas. Šis ištaros apie... nuovokus sulaikymas pats yra buvimo-pasaulyje būdas ir negali būti interpretuojamas kaip „vyksmas“, kuriuo subjektas susikuria apie kažką vaizdinius, liekančius išsaugotus „viduje“ kaip taip įsisavintus, tada jų atžvilgiu progai pasitaikius gali kilti klausimas, kaip jie „atitinka“ tikrovę.

Lygiuodamasi į... ir pagaudama čiabūtis ne, tarkim, vien išeina iš savo vidinės sferos, kurioje ji kol kas užsklęsta, bet pagal savo pirminį būtiškumą ji visada jau „išorėje“ ties kaskart jau sutinkamu buviniu atskleistame pasaulyje. Beje, apibrėžiantis susilaikymas ties pažintinu buviniu yra ne, tarkim, vidinės sferos palikimas, bet ir šitaip „būnant-išorėje“ ties objektu [Gegenstand] čiabūtis yra „viduje“ teisėtai suprasta prasme, t. y. ji pati yra kaip pažįstantis buvimas-pasaulyje. Ir vėlgi pažintojo nuovoka yra ne sugrįžimas į sąmonės „kiautą“ su laimėtu grobiu, prieš tai išėjus jo pagauti, bet ir suvokdama, apsaugodama bei sulaikydama pažįstanti čiabūtis *lieka kaip buvimas čia išorėje*. „Vien tik“ žinodamas apie buvinio buvimo sąsają, „tik“ įsivaizduodamas tai, „vien tik“ „mąstydamas“ apie tai esu ne mažiau išorėje pasaulyje ties buviniu nei *pradiniu būdu* pagaudamas. Pati kažko užmarštis, kuria tariamai kiekvienas buvimo su kažkada pažintuoju sąryšis ištrintas, turi būti suvokiama *kaip pirmapradės į-būties modifikacija*, lygiai tą patį galima pasakyti apie bet kokią apgaulę ir paklydimą.

Parodyta konstitutyvaus pasaulėžinai buvimo-pasaulyje moduso funduojanti sąsaja paaiškina: pažindama čiabūtis laimi naują *buvimo padėtį* čiabūtimi jau kaskart atskleisto pasaulio atžvilgiu. Ši nauja buvimo galimybė gali susiformuoti savitai, tapti užduotimi ir kaip mokslas perimti vadovavimą buvimui-pasaulyje. Tačiau pažinojimas visų pirma nei *sukuria* subjekto „*commercium*“ su pasauliu, nei *kyla* iš pasaulio įtakos subjektui. Pažinojimas yra čiabūties modusas, funduotas būnant-pasaulyje. Todėl buvimas-pasaulyje kaip pamatinė sąranga *pirmiausia* reikalingas interpretacijos.

Pasaulio pasauliškumas

§ 14. Pasaulio apskritai pasauliškumo idėja

Buvimas-pasaulyje turi būti pirma iškeltas aikštėn „pasaulio“ struktūrinio momento atžvilgiu. Šios užduoties atlikimas atrodo lengvas ir toks trivialus, kad dar vis tikima, jog galima jo atsikratyti. Ką gali reikšti aprašyti „pasaulį“ kaip fenomeną? Leisti matyti, kas pasirodo „buviniu“ pasaulio viduje. Taip pirmas žingsnis yra išvardyti, kas duota „tame“ pasaulyje: namai, medžiai, žmonės, kalnai, šviesuliai. Galime *atvaizduoti* šio buvinio „išvaizdą“ ir *papasakoti* tai, kas jam ir su juo nutiko. Tačiau tai akivaizdžiai lieka priešfenomenologinis „klausimas“, kuris fenomenologiškai apskritai negali būti relevantiškas. Aprašymas lieka prikaustytas prie buvinio. Jis yra ontiškas. Tačiau juk ieškoma būties. „Fenomenas“ fenomenologine prasme buvo formaliai apibrėžiamas kaip tai, kas pasirodo kaip būtis ir buvimo struktūra.

Tuomet fenomenologiškai aprašyti „pasaulį“ reikš nurodyti pasaulio viduje esamo buvinio buvimą ir jį užfiksuoti sąvokiškai-kategorialiai. Buvinys pasaulio viduje yra daiktai, gamtos daiktai ir daiktai „su prikaustyta verte“. Jų daiktiškumas tampa problema; o kadangi pastarųjų daiktiškumas remiasi gamtos daiktiškumu, gamtos daiktų būtis, gamta kaip tokia, yra pirminė tema. Viską funduojantis gamtos daiktų, substancijų buvimo pobūdis yra substancialumas. Kas sudaro jo ontologinę prasmę? Tuo nukreipėme tyrinėjimus į vienareikšmį klausimą.

Tačiau ar kartu ontologiškai klausiame apie „pasaulį“? Be abejonės, pažymėta problematika yra ontologinė. Visgi net jei jai pačiai pasiseka gamtos būties gryniausia eksplikacija derinant su pagrindinėmis ištaromis apie šį buvinį matematiniuose gamtos moksluose, ši ontologija niekada neapima „pasaulio“ fenomeno. Pati gamta yra buvinys, sutinkamas pasaulio viduje ir atskleidžiamas įvairiais keliais ir pakopomis.

Taigi ar tuomet turime prieš tai laikytis buvinio, ties kuriuo čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai susilaiko, daiktų „su prikaustyta verte“? Ar jie „autentiškai“ nerodo pasaulio, kuriame gyvename? Gal jie iš tikrųjų skvarbiau rodo kažką panašaus į „pasaulį“? Tačiau šie daiktai juk taip pat yra 64
buvinys pasaulio „viduje“.

Nei įpasauliško buvinio ontinis atvaizdavimas, nei šio buvinio būties ontologinė interpretacija kaip tokia neapima „pasaulio“ fenomeno. Abu prieigos prie „objektyvios būties“ būdai būtent skirtingais keliais jau suponuoja „pasaulį“.

Galiausiai ar „pasaulis“ apskritai negali būti prakalbintas kaip minėto buvinio apibrėžtis? Tačiau šį buvinį juk vadiname įpasaulišku. Ar „pasaulis“ tėra čiabūties buvimo pobūdis? Ir ar turi tada kiekviena čiabūtis „pirmiausiai“ savo pasaulį? Ar „pasaulis“ taip netampa kažkoks „subjektyvus“? Kaip vis tik turi būti galimas dargi „bendras“ pasaulis, „kuriame“ mes juk *esame*? Ir jei iškeliamas „pasaulio“ klausimas, *koks* pasaulis numanomas? Nei šis, nei tas, bet *pasaulio apskritai pasauliškumas*. Kokiu būdu užtinkame šį fenomeną?

„Pasauliškumas“ yra ontologinė sąvoka ir reiškia buvimo-pasaulyje konstitutyvaus momento struktūrą. Tačiau buvimą-pasaulyje žinome kaip čiabūties egzistencialią apibrėžtį. Taigi pasauliškumas pats yra egzistencialas. Kai ontologiškai klausiame apie „pasaulį“, jokiu būdu nepaliekame čiabūties analitikos tematinio lauko. Ontologiškai „pasaulis“ *nėra* apibrėžtis *to* buvinio, kuris esmingai yra *ne* čiabūtis, bet pačios čiabūties pobūdis. Tai nekliudo „pasaulio“ fenomeno tyrinėti imant įpasaulišką buvinį ir jo būtį. Pasaulio fenomenologinio „aprašymo“ užduotis tokia neaiški, kad jos pakankama apibrėžtis jau reikalauja esmingų ontologinių paaiškinimų.

Šitaip išnagrinėjus ir dažnai vartojant žodį „pasaulis“ krenta į akis jo daugiaprasmybė. Šios daugiaprasmybės išpainiojimas gali parodyti įvairiomis reikšmėmis numanytus fenomenus ir jų sąsajas.

1. ‚Pasaulis‘ vartojamas kaip ontinė sąvoka ir tada reiškia buvinio visatą galimai esamo pasaulio viduje.

2. ‚Pasaulis‘ veikia kaip ontologinis terminas ir reiškia pirmame punkte įvardyto buvinio būtį. Būtent „pasaulis“ gali tapti regiono, kuris kaskart apima buvinio įvairovę, pavadinimu; pavyzdžiui, kai matematikai šneka apie pasaulį, jis reiškia tiesiog galimų matematikos objektų
65 [Gegenstände] regioną.

3. Pasaulis vėlgi gali būti suprantamas ontine prasme, tačiau dabar ne kaip buvinys, kuris esmingai nėra čiabūtis ir kuris gali būti sutinkamas įpasauliškai, bet kaip tas, „*kuriame*“ „gyvena“ faktinė čiabūtis kaip šioji. Pasaulis čia turi priešontologinę egzistencinę reikšmę. Čia vėl susidaro įvairios galimybės: pasaulis reiškia „viešą“ mes-pasaulį arba „nuosavą“ ir artimiausią (namų) aplinką.

4. Pagaliau pasaulis žymi ontologiškai-egzistencialią *pasauliškumo* sąvoką. Pats pasauliškumas gali būti keičiamas į atskirų „pasaulių“ būtent tas struktūrines visumas, tačiau implikuoja pasauliškumo apskritai aprioriškumą. Terminologiškai pareikalausime išraiška ‚pasaulis‘ išreikšti trečiame punkte užfiksuotą reikšmę. Jei ji kartais bus vartojama pirmąja paminėta prasme, ši reikšmė bus pažymėta kabutėmis.

Tada pavidalas „pasauliškas" terminologiškai reiškia čiabūties būtiškumą, bet niekada nenumano tokio „tame" pasaulyje esamo buvinio. Pastarąjį vadiname priklausančiu[1] pasauliui arba įpasaulišku.

Žvilgsnis į ligšiolinę ontologiją rodo, kad nepasiekus buvimo-pasaulyje čiabūties sąrangos drauge *peršokamas* pasauliškumo fenomenas. Vietoj jo bandoma pasaulį interpretuoti remiantis įpasauliškai esama, bet, maža to, kol kas visai dar neatskleista buvinio būtimi – gamta[2]. Gamta – ontologiškai-kategorialiai suprantant – yra galimo įpasauliško buvinio būties ribinis atvejis. Buvinys kaip gamta gali atskleisti čiabūtį tik savo buvimo-pasaulyje apibrėžtu modusu. Šiam pažinojimui būdingas tam tikras pasaulio išpasaulinimas. „Gamta" kaip tam tikro įpasauliškai sutinkamo buvinio buvimo struktūros kategorialus įkūnijimas niekada negeba padaryti *pasauliškumo* suprantamo[3]. Tačiau ir fenomenas „gamta", tarkim, romantinės gamtos sąvokos prasme tėra ontologiškai pagaunamas iš pasaulio sąvokos, t. y. iš čiabūties analitikos.

Atsižvelgiant į pasaulio pasauliškumo ontologinės analizės problemą perduota ontologija juda – jei ji apskritai mato problemą – akligatvyje. Kita vertus, čiabūties pasauliškumo ir jos įpasaulinimo galimybių bei tipų interpretacija turi parodyti, *kodėl* čiabūtis pasaulėžinos būtiškumu ontiškai ir ontologiškai peršoka pasauliškumo fenomeną. Tačiau šio peršokimo faktas drauge nu- 66
rodo, kad jam reikia ypatingos priemonės siekiant įgyti teisėtą fenomenalų išeities tašką, kuris prieigą prie pasauliškumo fenomeno nugręžia nuo peršokimo.

Metodinis pavedimas tam jau buvo pateiktas. Buvimas-pasaulyje, tad ir pasaulis, turi tapti analitikos tema vidutinės kasdienybės kaip čiabūties *artimiausio* būtiškumo horizonte. Sekant kasdienį buvimą-pasaulyje ir į šį fenomenaliai atsiremiant prieš akis turi iškilti kažkas panašaus į pasaulį.

Artimiausias kasdienės čiabūties pasaulis yra *aplinka*. Tyrinėjimas veda nuo šio vidutinio buvimo-pasaulyje egzistencialaus pobūdžio prie pasauliškumo apskritai idėjos. Aplinkos pasauliškumo (aplinkiškumo) ieškome, prāeiga ontologiškai interpretuodami artimiausiai sutinkamą *aplinkos*-viduje buvinį. Išraiška ‚aplinka' turi savyje nuorodą į erdviškumą tame „ap". Tas „aplinkui", kuris konstitutyvus aplinkai, vis dėlto pirma neturi „erdviškos" prasmės. Aplinkai neginčytinai priklausantis erdvės pobūdis yra veikiau aiškintinas vien pasauliškumo struktūra. Čia fenomenaliai matomas § 12 parodytas čiabūties erdviškumas. Tačiau ontologija juk kaip tik bandė interpretuoti

[1] Čia-būtis kaip tik priklausoma nuo pasaulio (welthörig). (aut. past. paraštėse)

[2] Čia numanoma kantiškoji ‚gamta' (viengubos kabutės – autoriaus) naujųjų laikų fizikos prasme. (aut. past. paraštėse)

[3] kaip tik atvirkščiai! (aut. past. paraštėse)

„pasaulio“ kaip *res extensa* būtį remdamasi erdviškumu. Tokios „pasaulio“ ontologijos, būtent kontrorientuojančios į *res cogitans*, kuris su čiabūtimi nesutampa nei ontiškai, nei ontologiškai, labiausiai kraštutinė tendencija pasirodo Descartes'o veikaluose. Atsiribojant nuo šios ontologinės tendencijos gali paaiškėti čia plėtota pasauliškumo analizė. Tai vyks trimis etapais: A. Aplinkiškumo ir pasauliškumo apskritai analizė; B. Pasauliškumo analizės iliustruojantis priešpastatymas Descartes'o „pasaulio“ ontologijai; C. Aplinkos apimtis ir čiabūties „erdviškumas“.

A. Aplinkiškumo ir pasauliškumo apskritai analizė

§ 15. Aplinkoje sutinkamo buvinio būtis

Artimiausiai sutinkamo buvinio būtis fenomenologiškai nurodoma kreipiant kasdieniu buvimu-pasaulyje, kurį taip pat vadiname *apsieitimi tame* pasaulyje ir *su*
67 įpasaulišku buviniu. Apsieitis jau išsiblaškė rūpinimosi būdų įvairovėje. Tačiau artimiausias apsieities tipas, kaip buvo parodyta, yra ne tik dar nuovokus pažinojimas, bet ir manipuliuojantis, naudojantis rūpinimasis, kuris turi savo nuosavą „pažinimą“. Fenomenologinis klausimas galioja pirmiausiai tokiu rūpinimusi sutinkamo buvinio būčiai. Siekiant užtikrinti čia pareikalautą matymą reikia metodinės pratarmės.

Atveriant ir eksplikuojant būtį, buvinys vis iškyla prieš temą ir kartu su ja, kai autentiška tema yra būtis. Dabartinės analizės sferoje kaip prieštematinis buvinys nustatyta tai, kas pasirodo rūpinimusi aplinkoje. Taip šis buvinys yra ne teorinės „pasaulė“-žinos objektas [Gegenstand], jis naudojamas, gaminamas ir pan. Kaip taip sutinkamas buvinys, jis prieštematiškai iškyla prieš akis „pažinojimui“, kuris kaip fenomenologiškai pirminis žiūri į būtį, o kartu tematizuoja būtent taip būnantįjį, šitaip tematizuodamas būtį. Taigi šis fenomenologinis išskleidimas yra ne būvančių buvinio savybių pažinojimas, bet jo būties struktūros apibrėžimas. Tačiau kaip būties tyrinėjimas, ji tampa savitu ir raiškiu įgyvendinimu buvimo suprasties, kuri kaskart jau priklauso čiabūčiai ir yra „gyvybinga“ kiekviena buvinio apsieitimi. Fenomenologiškai prieštematinis buvinys, taigi čia taip pat naudojamas, pajaustis gaminant, tampa prieinamas persikėlus į tokį rūpinimąsi. Griežtai imant ši šneka apie persikėlimą yra apgaulinga, kadangi šiame rūpestingos apsieities būtiškume mums nereikia vien persikelti. Kasdienė čiabūtis jau visada *yra* šitokia, pavyzdžiui, atidarydamas duris naudoju rankeną. Fenomenologinė prieiga prie taip sutinkamo buvinio pasiekiama veikiau nustumiant prasismelkiančias ir lydinčias išsklaidos tendencijas, kurios apskritai uždengia tokio „rūpinimosi“ fenomeną, o drauge su juo juolab buvinį, *kaip* jis pats savęs sutinkamas *rūpindamasis* [*im* Besorgen] savimi. Šie klastingi apsirikimai paaiškėja, mums

tyrinėjančiai paklausus: koks buvinys turi tapti išankstine tema ir turi būti nustatytas kaip priešfenomenali dirva?

Atsakoma: daiktai. Tačiau šiuo savaime suprantamu atsakymu tur-
būt jau prasilenkta su ieškoma priešfenomenalia dirva. Vis tik šiame bu-
vinio kaip „daikto“ (*res*) prakalbinime glūdi neraiškiai už akių užbėgantis
ontologinis apibūdinimas. Analizė, toliau klausinėjanti tokį buvinį link 68
būties, susiduria su daiktiškumu ir realumu. Taip žengdama į priekį, ontologinė eksplikacija randa tokius buvimo bruožus kaip substancialumas, materialumas, ištęstumas, gretimumas... Tačiau rūpinantis sutinkamas buvinys yra taip pat priešontologiškai kol kas paslėptas šioje būtyje. Daiktus vadinant „pirmiausiai duotu“ buviniu ontologiškai klystama, nors ontiškai numanoma kažkas kita. Kas autentiškai numanoma, lieka neapibrėžta. Arba vis dėlto šie „daiktai“ apibūdinami kaip daiktai su „prikaustyta verte“. Ką ontologiškai reiškia vertė? Kaip kategorialiai pagautinas šis „prikaustymas“ ir vertės prikaustomumas? Ar tuo apimamas sutinkamojo fenomenalus buvimo pobūdis rūpestingai apsieinant, nepaisant vertės prikaustomumo struktūros tamsumo?

Graikai turėjo deramą terminą „daiktams“ – *πράγματα*, t. y. tai, su kuo turima kažkas bendra rūpestingai apsieinant (*πρᾶξις*). Tačiau jie paliko ontologiškai tamsų kaip tik tų *πράγματα* specifinį pragmatinį pobūdį ir juos apibrėžė „pirmiausiai“ kaip „vien tik daiktus“[1]. Rūpinantis sutinkamą buvinį vadinsime *įrankiu*. Apsieinant aptinkami rašymo, siuvimo, darbo, važiavimo, matavimo įrankiai. Iškeltinas įrankio būtiškumas. Tai įvyksta kreipiant link išankstinio ribų nustatymo tam, kas įrankį daro įrankiu, įrankiškumui.

Griežtąja prasme niekada nėra *tokio* įrankio, kuris „yra“. Įrankio būčiai jau visada priklauso įrankių visuma, kurioje šis įrankis, kuris yra, gali būti. Įrankis esmingai yra „kažkas tam, kad...“. Įvairūs „tam-kad“ būdai, kaip antai tarnaujamumas, prisidėjamumas, vartojiškumas, patogumas, konstituoja įrankių visybę. Struktūroje „tam-kad“ glūdi *nukreiptis* nuo kažko prie kažko. Šiuo pavadinimu parodytą fenomeną galima bus iškelti aikštėn savo ontologine geneze tik tolesnėse analizėse. Verta iš anksto fenomenaliai iškelti prieš akis nukreipčių įvairovę. Įrankis pagal savo įrankiškumą visada yra *priklausydamas* kitiems įrankiams: rašikliui, plunksnai, rašalui, popieriui, padėklui, stalui, lempai, baldams, langui, durims, kambariui. Šie „daiktai“ niekada nepasirodo pirmiausiai sau, kad tada užpildytų kambarį kaip realiųjų suma. Artimiausiai sutinkamas, nors tematiškai nepagavus, yra

---

[1] Kodėl? Tas *εἶδος* – *μορφή* – *ὕλη*! Juk – iš *τέχνη*, taigi iš ‚meninės‘ (viengubos kabutės – autoriaus) išsklaidos! Jei *μορφή* netraktuojamas kaip *εἶδος*, *ἰδέα*! (aut. past. paraštėse)

kambarys, o šis vėlgi – ne kaip „tarp keturių sienų“ geometrine erdviška prasme, bet kaip gyvavimo įrankis. Iš jo pasirodo „įrengimas“, o šiame –
69 būtent tas „atskiras“ įrankis. *Iki* jo jau kaskart atskleista įrankių visybė.

Kaskart priderinta prie įrankio apsieitis, vien kurioje natūraliai [genuin] gali pasirodyti savo būtimi, pavyzdžiui, kalimas plaktuku nei tematiškai *pagauna* šį buvinį kaip pasitaikantį daiktą, nei, tarkim, žino įrankio struktūrą kaip tokią naudojant jį. Kalant ne vien tik nežinomas plaktuko įrankiškumas, bet ir šis įrankis įsisavinamas taip, kaip deramiau negalima. Taip naudodamasis ir apsieidamas rūpinimasis yra palenkiamas būtent tam įrankio konstitutyviam ‚tam-kad‘; kuo mažiau vien spoksoma į kalimo daiktą, kuo vikriau jis naudojamas, tuo pirmapradiškesnis tampa santykis su juo, tuo jis mažiau dangstomai sutinkamas kaip tas, kas yra, kaip įrankis. Pats kalimas atskleidžia specifinį plaktuko „patogumą“. Įrankio būtiškumą, kuriuo jis prasiveria pats sau, vadinsime parankumu. Tik turėdamas *šį* „buvimą-sau“ ir ne vien tik dar pasitaikydamas, įrankis yra patogus plačiausia prasme ir disponuojamas. Detaliausias taip ar kitaip parūpintos daiktų „išvaizdos“ dar-tik-*įžvelgimas* negeba atskleisti parankinio. Vien „teoriškai“ įžvalgus žvilgsnis į daiktus apsieina be parankumo supratimo. Tačiau naudojant-manipuliuojanti apsieitis nėra akla, ji turi savo nuosavą žiūros manierą, kuri vadovauja manipuliavimui, jam teikdama jo specifinį daiktuoliškumą. Apsieitis su įrankiu pajungiama to „tam-kad“ nukreipčių įvairovei. Tokio prisitaikymo žiūra yra *apdaira*.

„Praktinis“ elgesys nėra „ateorinis“ žiūros nebuvimo prasme, o ji skiriasi nuo teorinio elgesio ne tuo, kad čia nagrinėjama, o ten *veikiama*, ir kad veikimas pritaiko teorinį pažinojimą, kad neliktų aklas, bet tuo, kad nagrinėjimas yra toks pirmapradis kaip rūpinimasis, kaip kad veikimas turi *savo* žiūrą. Teorinis elgesys yra neapdairus vien-įžvelgimas. Įžvelgimas – kadangi neapdairus – nėra netvarkingas, jo kanonas susidaro *metodu*.

Parankinys nei teoriškai apskritai pagautas, nei jis pats pirmiausiai apdairiai tematinis apdairai. Pirmiausiai parankiojo savitumas yra tarsi pasišalinimas į savo parankumą, kad jis kaip tik būtų autentiškai parankus. Tai, ties kuo pirmiausiai susilaiko kasdienė apsieitis, taip pat nėra patys darbo įrankiai, bet dirbinys, būtent tas pagamintinys,
70 kuris yra pirma rūpimas ir todėl taip pat parankus. Dirbinys palaiko nukreipčių visybę, kurios viduje įrankis sutinkamas.

Viena vertus, pagamintinas dirbinys kaip tas plaktuko, obliaus, adatos *kam* turi įrankio būtiškumą. Pagamintini batai yra nešiojimui (batų įrankis), padirbtas laikrodis – laiko išskaitymui. Ypač rūpestingai apsieinant sutinkamas dirbinys – pajautus darbe – leidžia kaskart jau kartu sutikti tą

savo vartojiškumo ‚kam‘ savo jam esmingai priklausančiu vartojiškumu. Kita vertus, užsakytas dirbinys tėra dėl savo naudosenos ir ja atskleistos buvinio nukreipčių sąsajos.

Tačiau pagamintinas dirbinys vis tik nėra naudojamas kam..., pats gaminimas kaskart yra *kažko* [*von* etwas] naudojimas kažkam. Dirbinyje drauge glūdi nukreiptis į „medžiagas“. Jis pavedamas odai, siūlui, adatai ir pan. Oda vėlgi pagaminta iš odos žaliavos. Ši nudirta nuo gyvulių, kurie veisiami kitų. Gyvuliai pasitaiko pasaulio viduje ir be veisimo, ir net veisiami šie buviniai gaminasi patys tam tikru būdu. Taigi aplinkoje tampa prieinamas ir buvinys, kuris pats nereikalingas pagaminimo, visada jau būdamas parankus. Plaktukas, replės, vinys patys savimi nukreipia į – susidėdami iš to – plieną, geležį, rūdą, akmenį, medį. Naudojant naudojamą įrankį kartu gamtos produktų šviesoje atskleidžiama „gamta“

Tačiau gamtos čia negalima suprasti kaip vien dar būsimojo – taip pat kaip *gamtos galios*. Miškas yra mediena, kalnas – akmens skaldykla, upė – jėgainė, vėjas – vėjas „burėse“. Su atskleista „aplinka“ sutinkama taip atskleista „gamta“. Jos – parankios – būtiškumą galima numatyti, ji pati atskleidžiama ir apibrėžiama vien tik savo grynu [puren] esamumu. Tačiau šitaip atskleidžiant gamtą, ji kaip tai, kas „juda ir veržiasi“, kas mus užklumpa, kas užburia kaip gamtovaizdis, lieka paslėpta. Botaniko augalai nėra gėlės prie Reino, geografiškai užfiksuotas upės „ištekėjimas“ nėra „gelmių šaltinis“.

Pagamintas dirbinys nukreipia ne tik į tą savo vartojiškumo ‚kam‘ ir į tą savo sandaros ‚iš ko‘, paprastomis amato sąlygomis dirbinyje drauge glūdi nukreiptis į dėvėtoją ir naudotoją. Dirbinys priderinamas prie jo kūno, taip jis „yra“ kartu atsirandant dirbiniui. Gaminant serijines prekes, šios 71
konstitutyvios nukreipties jokiu būdu nestinga; ji tėra neapibrėžta, rodo bet kurį, vidurkį. Taigi su dirbiniu sutinkamas ne vien buvinys, kuris yra parankus, bet ir čiabūties būtiškumo buvinys, kuriam gaminamasis tampa parankus juo rūpinantis; drauge taip sutinkamas pasaulis, kuriame gyvena nešiotojai ir vartotojai ir kuris kartu yra mūsų. Kaskart rūpimas dirbinys yra parankus ne tik, tarkim, dirbtuvės namų pasaulyje, bet ir *viešame pasaulyje*. Su šiuo atskleista ir kiekvienam prieinama *gamtinė aplinka*. Rūpinantis keliuose, gatvėse, tiltuose, pastatuose tam tikra kryptimi atskleista gamta. Dengtas peronas apskaičiuotas darganai, viešieji apšvietimo įrenginiai – tamsai, t. y. specifinei dienos šviesos, jai šviečiant ar ne, kaitai, „saulės padėčiai“. Laikrodžiuose kaskart apskaičiuota apibrėžta pasaulio sistemos konsteliacija. Žiūrėdami į laikrodį neraiškiai naudojame „saulės padėtį“, pagal kurią oficialiai astronomiškai reguliuojamas laiko matavimas. Naudojant pirmiausiai ir nepastebimai parankų laikrodžio įrankį kartu paranki yra gamtos aplinka. Būtent to rūpestingo pasinėrimo į artimiausią darbo

pasaulį atskleisties funkcijai priklauso tai, kad kaskart pagal pasinėrimo į jį manierą, t. y. pagal savo konstitutyvias nukreiptis, atskleidžiamas kartu įdiegtas įpasauliškas buvinys įvairiais raiškumo laipsniais, įvairia apdairaus prasibrovimo apimtimi. Šio buvinio būtiškumas yra parankumas. Tačiau jis neturi būti suprantamas kaip vien koncepcijos pobūdis[1], tarsi pirmiausia sutinkamam „buviniui" būtų įsiūlyti tokie „aspektai", tarsi pirmiausiai sau esama pasaulio medžiaga tokiu būdu būtų „subjektyviai nuspalvinta". Taip nukreipta interpretacija pražiūri, kad tam buvinys anksčiau turi būti suprastas bei atskleistas kaip grynas [pures] esamasis ir turėtų būti pirmenybiškas bei pagrindinis apsieinant su atskleidžiamu ir įsisavinamu „pasauliu". Tačiau tai jau prieštarauja pažinojimo, kurį parodėme kaip buvimo-pasaulyje *funduojantį* modusą, ontologinei prasmei. Buvimas-pasaulyje prasiskverbia vien *pro* parankinį rūpindamasis atkasti dar tik būsimąjį. *Parankumas yra buvinio, kaip jis yra „sau", ontologinė-kategoriali apibrėžtis.* Tačiau parankinys juk „duotas" tik esamojo pagrindu. Šią tezę kartą pripažinus, ar vis dėlto iš čia seka, kad parankumas ontologiškai funduotas esamumu?
72 Tačiau net ir pasitvirtinus parankumui kaip įpasauliškai pirmiausiai atskleisto buvinio būtiškumui toliau skleidžiamoje ontologinėje interpretacijoje, net ir pasirodžius jo pirmapradiškumui lyginant su grynu [puren] esamumu, ar pasiekta bent mažiausia pasaulio fenomeno ontologinė suprastis tuo, kas lig šiol eksplikuota? Juk pasaulį visada jau „suponavome" interpretuodami šį įpasaulišką buvinį. Šio buvinio sujungtis kažką panašaus į „pasaulį" juk teikia ne kaip sumą. Ar vis tik apskritai kelias veda nuo šio buvinio būties prie pasaulio fenomeno nurodymo?[2]

§ 16. Įpasauliškam buviniui besiskelbianti aplinkos pasaulybė

Pats pasaulis nėra įpasauliškas buvinys, ir vis dėlto jis taip apibrėžia šį buvinį, kad jis tegali būti sutinkamas, o atskleistas buvinys tegali pasirodyti savo būtimi, kadangi pasaulis „duotas". Tačiau kaip „duotas" pasaulis? Jei čiabūtis ontiškai konstituota būnant-pasaulyje, o jos būčiai lygiai taip pat esmingai priklauso jos savasties buvimo suprastis, kokia ji bebūtų neapibrėžta, ar ji tuomet neturi pasaulio suprasties, priešontologinės suprasties, nors ir išsilenkiančios bei galinčios išsilenkti eksplicitinių ontologinių įžvalgų? Ar nepasirodo kažkas panašaus į pasaulį rūpestingai būnant-pasaulyje su įpasauliškai susitinkamu buviniu, t. y. su jo įpasauliškumu? Ar šis fenomenas

---

[1] Tačiau vis tik vien kaip sutikties pobūdis. (aut. past. paraštėse)
[2] Autorius gali pastebėti, kad jis pakartotinai savo paskaitose analizavo aplinką ir apskritai čiabūties „faktiškumo hermeneutiką" nuo 1919–1920 m. žiemos semestro.

priešfenomenologiškai neiškyla prieš akis, ar jis visada taip neiškyla, nepiršdamas tematiškai ontologinės interpretacijos? Ar pati čiabūtis būdama ties parankiu įrankiu gali rūpestingai pasinerti į sritį, tam tikru būdu *su* rūpimu įpasaulišku buviniu nušviesdama jo pasauliškumą?

Jei rūpestingai apsieinant galima parodyti tokias čiabūties buvimo galimybes, tada atsiveria kelias sekti taip nušvitusį fenomeną ir pabandyti jį tarsi „išstatyti“ bei apklausti dėl jame pasirodančių struktūrų. Buvimo-pasaulyje kasdienybei priklauso rūpinimosi modusai, kurie leidžia taip sutikti susirūpinusį buvinį, kad drauge pasirodo įpasauliškojo 73
pasaulybė. Rūpinantis artimiausiai parankus buvinys gali būti užtinkamas kaip nevartojamas, kaip nenukreiptas į savo apibrėžtą vartojimą. Darbo įrankis iškyla kaip sugadintas, medžiaga netinkama. *Įrankis* kartu bet kokiu atveju parankus. Tačiau tai, kas atskleidžia nevartojiškumą, yra ne įžvalgus savybių nustatymas, bet naudojančios apsieities apdaira. Taip atskleidžiant nevartojiškumą, įrankis tampa neįprastas. *Neįprastis* pateikia parankų įrankį tam tikru neparankumu. Tačiau čia glūdi tai, kad netinkamasis mėtosi vien čia, – jis pasirodo kaip daiktiškas įrankis, kuris atrodo taip ar kitaip ir nuolat buvo esamas savo parankumu kaip taip atrodantis. Grynas [pure] esamumas skelbiasi įrankiu, kad vis dėlto vėl pasišalintų į rūpimojo, t. y. atstatomo pajaučiančiojo, parankumą. Šis nenaudojamojo esamumas dar ne tiesiog išsilenkia bet kokio parankumo, *taip* esamas įrankis dar ne vien kažkur pasitaikantis daiktas. Įrankio sugadinimas toli gražu nėra vien tik daikto pokytis, vien tik pasitaikanti esamojo savybių kaita.

Tačiau rūpestinga apsieitis susiduria ne tik su nepritaikomuoju kaskart jau parankiojo *viduje*, ji taip pat randa tokį, kurio stinga, kuris ne tik nėra „patogus“, bet ir kurio apskritai nėra „po ranka“. Tokio tipo pasigedimas vėl atskleidžia parankinį aptikdamas neparankųjį tam tikra vien-esamybe. Parankinys neparankiojo pastebimas *įkyrumo* modusu. Kuo primygtiniau naudojamas stingantysis, tuo autentiškiau jis sutinkamas savo neparankumu, kad kuo įkyriau taptų parankiniu būtent taip, kad atrodytų beprarandąs parankumo pobūdį. Jis atsidengia kaip dar tik būsimas, kurio negalima nukelti be stingančiojo. Bejėgiškas stovėjimas priešais atskleidžia parankinio dar-tik-būsimybę kaip defektyvų susirūpinimo modusą.

Apsieinant su rūpimu pasauliu neparankusis gali būti sutinkamas ne tik nepritaikomojo arba tiesiog stingančio prasme, bet ir kaip neparankusis, kurio kaip tik *ne*stinga ir kuris *ne*pritaikomas, tačiau kuris stovi „skersai kelio“ rūpinimuisi. Tai, į ką rūpinimasis negali kreipti dėmesio, kam jis „neturi laiko“, yra *ne*parankusis nepriklausančiojo, neišbaigtojo būdu.

74 Šis neparankusis trukdo ir aikštėn iškelia to, kuris rūpestingajam matomas pirmiausiai ir anksčiau, užsispyrimą. Su šiuo užsispyrimu naujai pasireiškia parankinio esamumas kaip būtis to, kas visada dar pateiktas ir šaukiasi išbaigos.

Neįprastumo, įkyrumo ir užsispyrimo modusai turi funkciją parodyti parankiniui esamumo pobūdį. Tačiau taip parankinys nagrinėjamas ir apžiūrimas dar ne vien tik kaip esamasis, save paskelbiantis esamumas, dar nesusietas įrankio parankumu. Įrankis dar nesidangsto vien tik nuo daiktų. Įrankis tampa „įrankiu“ to, ką norėtųsi atstumti, prasme; tačiau tokia atmetimo tendencija parankinys pasirodo kaip visada dar parankus savo nepalenkiamu esamumu.

Tačiau ką turi atidengti ši nuoroda į modifikuotą parankinio, kuriame atsiskleidžia jo esamumas, sutikimą išaiškinant pasaulio fenomeną? Analizuodami šią modifikaciją taip pat dar stovime prie įpasauliškojo būties, dar nepriartėję prie pasaulio fenomeno. Jis dar nepagautas, bet dabar atvėrėme sau galimybę iškelti prieš akis tą fenomeną.

Neįprastumu, įkyrumu ir užsispyrimu parankinys tam tikru būdu praranda savo parankumą. Tačiau apsieinant su parankiniu šis pats suprantamas, nors ir netematiškai. Jis ne paprastai išnyksta, bet tarsi atsisveikina nepritaikomojo neįprastumu. Parankumas pasirodo dar kartą ir kaip tik kartu pasirodo ir parankinio pasaulybė.

Parankinio kaip įrankio būties struktūra apibrėžta nukreipiant. Tas artimiausių „daiktų“ savitas ir savaime suprantamas „sau“ sutinkamas rūpinantis, kaip juos panaudoti ir taip neraiškiai kreipti dėmesį, galimai susiduriant su nenaudojamuoju. Įrankis nepritaikomas: čia glūdi tai, kad to ‚tam-kad‘ konstitutyvi nukreiptis į tą ‚kam‘ sutrikdyta. Pačios nukreiptys ne nagrinėjamos, o yra „čia“ rūpestingai išsistačiusios tarpusavyje. Tačiau nukreiptis tampa raiški *ją sutrikdžius* – nevartojant kam... Tiesa, ir dabar dar ji iškyla ne kaip ontologinė struktūra, bet ontiškai apdairiai, apdairai susiduriant su darbo įrankio gadinimu. Šitaip apdairiai pažadinant nukreiptimi į būtent tą ‚tam‘ pasirodo
75 pats šis dirbinys, o su juo – dirbinio kontekstas, visa „dirbtuvė“, būtent kaip tai, kuo rūpinimasis visada jau tenkinasi. Įrankio kontekstas švysteli ne kaip dar niekada nematyta, bet kaip nuolat apdairiai iš anksto jau išvystama visuma. Tačiau šia visuma skelbiasi pasaulis.

Panašiai stygius parankinio, kurio kasdienis prieš-statymas buvo toks savaime suprantamas, kad į jį net nekreipėme dėmesio, yra apdairiai atskleistų nukreipties sąsajų *trūkis*. Apdaira susiduria su tuštuma ir vien dabar mato, *kam* ir *su kuo* stingantysis buvo parankus. Vėlgi skelbiasi aplinka. Kas taip nušvinta, pats nėra *parankinys* tarp kitų ir juolab ne esamasis, kuris funduoja, tarkim, parankų įrankį. Jis yra tame „čia“ prieš bet kokį nustatymą ir

nagrinėjimą. Jis pats neprieinamas apdairai, kadangi ši visada nukreipta į buvinį, bet jis jau kaskart atvertas apdairai. „Atvėrimas“ ir „atvertumas“ toliau bus terminologiškai vartojami ir reikš „atidaryti“ – „atidarumą“. Taigi „atverti“ niekada nereiškia kažko panašaus į „netiesiogiai pasiekti užbaigiant“.

Tai, kad pasaulis „susidaro“ ne iš parankinio, pasirodo tarp kitko iš to, kad pasauliui nušvintant rūpinimusi interpretuotais modusais parankinys drauge išpasaulinamas taip, kad juo pasirodo vien-esamybė. Kad kasdien rūpinantis „aplinka“ parankus įrankis savo „buvimu-sau“ galėtų būti sutinkamas, nukreiptys ir nukreipčių visybės, kuriose „pasinėrusi“ apdaira, pastarajai ir juolab neapdairiai, „tematinei“ pagavai privalo likti netematinės. Pasaulio ne-savi-skelba yra parankinio neišsiveržimo iš jo neįprastumo galimybės sąlyga. Ir čia konstituojasi šio buvinio buvimo-sau fenomenali struktūra.

Tokios privatyvios išraiškos kaip įprastumas, neįkyrumas, neužsispyrimas numano pirmiausiai parankinio būties pozityvų fenomenalų pobūdį. Šis „ne“ numano parankinio laikymosi sau pobūdį, tai, ką su buvimu-sau turėdami prieš akis vis dėlto charakteringai priskiriame „pirmiausiai“ esamajam kaip tematiškai nustatomam. Pirma ir išimtinai orientuojantis į esamąjį, tas „sau“ ontologiškai visai neišaiškintinas. Tačiau išsklaidos privalu reikalauti, jei šneka apie tą „sau“ turi būti ontologiškai svarbi. Į šį būties ‚sau‘ paprastai apeliuojama ontiškai empatiškai 76
ir fenomenaliai teisėtai. Tačiau šis *ontinis* apeliavimas jau nebepatenkina taip apeliuojant menamai duotos *ontologinės* ištaros pretenzijos. Ligšiolinė analizė jau paaiškina, kad įpasauliško buvinio buvimas-sau ontologiškai tepagaunamas dėl pasaulio fenomeno.

Tačiau jei pasaulis tam tikru būdu gali nušvisti, jis turi būti apskritai atvertas. Pasaulis kaskart jau iš anksto atviras, kai įpasauliškas parankinys prieinamas apdairiam susirūpinimui. Taigi jis yra kažkas, „kuriame“ čiabūtis kaip buvinys kaskart jau buvo, kur tegalima visada grįžti kiekvienąkart kažkaip raiškiai ateinant.

Pagal ligšiolinę interpretaciją, buvimas-pasaulyje reiškia netematinį, apdairų pasinėrimą į nukreiptis, konstitutyvias įrankių visumos parankumui. Rūpinimasis kaskart jau yra, kaip yra, su pasauliu dėl artimumo. Šiuo artimumu čiabūtis gali pasimesti įpasauliškai sutinkamajame ir gali būti jo užgožta. Kas yra tas, kam artima čiabūtis, kodėl gali nušvisti įpasauliškojo pasaulybė? Kaip išsamiau suprastina nukreipčių visybė, kurioje „skleidžiasi“ apdaira ir kurios galimi lūžiai persmelkia buvinio esamumą?

Atsakymas į šiuos klausimus, kuriais siekiama išplėtoti pasauliškumo fenomeną ir *problemą*, verčia analizuoti konkrečias struktūras, į kurių sudarymo kontekstą smelkiasi iškelti klausimai.

§ 17. Nukreiptis ir ženklas

Iš anksto interpretuojant parankinio („įrankio“) buvimo struktūrą tapo matomas nukreipties fenomenas, žinoma, taip eskiziškai, kad drauge pabrėžėme būtinumą nudengti pirma tik parodytą fenomeną jo ontologinės kilmės atžvilgiu. Maža to, paaiškėjo, kad nukreiptis ir nukreipčių visybė kažkokia prasme turi tapti konstitutyvūs pačiam pasauliškumui. Lig šiol pasaulį tematėme nušvitusį, parankiniui rūpinantis aplinkoje apibrėžtais būdais ir dėl jų, būtent *su* parankinio parankumu. Kuo toliau prasiskverbiame suprasdami įpasaulišką buvinį, tuo platesnė
77 ir užtikrintesnė tampa fenomenali dirva atkasant pasaulio fenomeną.

Vėl pradėsime nuo parankinio būties, dabar būtent siekdami detaliau pagauti pačios *nukreipties* fenomeną. Šiam tikslui pabandysime ontologiškai analizuoti tokį įrankį, kuris leidžia aptikti „nukreiptis“ keliomis prasmėmis. Panašiai „įrankį“ iš anksto randame *ženkluose*. Šiuo žodžiu vadinama daug kas: ne tik įvairūs ženklų *tipai*, juk ženklybė kam... gali būti formalizuojama į *universalų sąryšių tipą* taip, kad pati ženklo struktūra teiktų ontologinę kreiptį, „apibūdindama“ bet kokį buvinį apskritai.

Tačiau ženklai pirmiausiai yra patys įrankiai, kurių specifinis įrankiškumas susidaro *rodant*. Panašiai ženklai yra kelrodžiai, ežios akmenys, plūdurai laivybai, signalai, vėliavos, gedulo ženklai ir panašiai. Rodymas gali būti apibrėžiamas kaip nukreipimo „tipas“. Nukreipimas, ypač formaliai imant, yra *surišimas*. Tačiau sąryšis veikia ne kaip nukreipčių, kurios diferencijuojasi, tarkim, į ženklą, simbolį, išraišką, reikšmę, „tipų“ rūšis. Sąryšis yra formali apibrėžtis, kuri „formalizuojant“ tiesiogiai išskaitoma iš kiekvieno dalykiškumo ir buvimo būdo sąsajų tipo[1].

Kiekviena nukreiptis yra sąryšis, bet ne kiekvienas sąryšis yra nukreiptis. Kiekvienas „parodymas“ yra nukreiptis, bet ne kiekvienas nukreipimas yra rodymas. Drauge čia glūdi: kiekvienas „parodymas“ yra sąryšis, bet ne kiekvienas sąryšis yra rodymas. Tuo iškyla švieson formaliai-bendras sąryšio pobūdis. Tyrinėjant nukreipties, ženklo ar net reikšmės fenomeną, nieko nepasiekiama jį apibūdinus kaip sąryšį[2]. Galiausiai net privalu parodyti, kad pats „sąryšis“ *dėl* savo formaliai-bendro pobūdžio ontologiškai randasi iš nukreipties.

---

[1] Plg. E. Husserlis, *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie* [Grynosios fenomenologijos ir fenomenologinės filosofijos idėjos], šio almanacho I t., I dalis, § 10 ir kt. p.; be to, *Logische Untersuchungen* [Loginiai tyrinėjimai], I t., 11 sk. Apie ženklų ir reikšmių analizę ibid. II t., I tyrinėjimas.

[2] Pamatinį argumentui dėl logistikos pretenzijos galimybės. (aut. past. paraštėse)

Jei ši analizė apsiriboja ženklo, skirtingo nuo nukreipties fenomeno,
interpretacija, tada net ir taip apribojus negalima deramai tyrinėti galimų
ženklų uždaros įvairovės. Tarp ženklų duota žymė, požymis ir atžyma, žy- 78
muo, atžymėjimas, kurių parodymas vis kitoks visiškai nepaisant to, kam
jis kaskart tarnauja kaip toks ženklas. Nuo šių „ženklų“ atskirtinas pėdsa-
kas, likutis, paminklas, dokumentas, liudijimas, simbolis, išraiška, reiškinys,
reikšmė. Šiuos fenomenus galima lengvai formalizuoti dėl jų formalaus sąry-
šingumo; šiandien, kreipiami tokio „sąryšio“, mes ypač lengvai linkę pateikti
„interpretacijai“ bet kokį buvinį, interpretacija visada „tinka“, nes iš principo
ji nieko nesako – kaip ir lengvabūdiška formos ir turinio schema.

Kaip ženklo pavyzdį pasirenkame tokį, kuris turi veikti kaip pavyzdys vėliau analizuojant kitais atžvilgiais. Pastaruoju metu prie sunkvežimių pritvirtinama raudona, pasukama strėlė, kurios padėtis, pavyzdžiui, kryžkelėje, vis rodo, kuriuo keliu važiuos automobilis. Strėlės padėtis reguliuojama automobilio vairuotojo. Šis ženklas yra įrankis, kuris parankus ne tik automobilio vairuotojui rūpinantis (vairuojant). Ir nevažiuojantieji kartu – ypač jie – naudoja šį įrankį, būtent išsilenkdami į atitinkamą pusę arba likdami stovėti. Šis ženklas yra įpasauliškai parankus eismo priemonių ir eismo reguliavimų įrankio konteksto visumoje. Kaip įrankis, šis rodymo įrankis konstituotas nukreiptimi. Jis turi to ‚tam-kad‘ pobūdį, savo apibrėžtą tarnaujamumą, jis yra rodymui. Šis ženklo rodymas gali būti pagaunamas kaip „nukreipimas“. Tačiau taip atkreiptinas dėmesys, kad šis „nukreipimas“ kaip rodymas nėra ženklo kaip įrankio ontologinė struktūra.

„Nukreipimas“ kaip rodymas veikiau pagrįstas įrankio buvimo struktū-
ra, tarnaujamumu. Šis buvinį padaro ženklu ne iš karto. Ir įrankis „plak-
tukas“ konstituotas tarnaujamumu, tačiau tuo plaktukas netampa ženklu.
Rodanti „nukreiptis“ yra tarnaujamumo ‚kam‘ ontinis konkretizavimas
ir šiam ‚kam‘ apibrėžia įrankį. „Tarnavimo kam“ nukreiptis, priešingai,
yra ontologinis-kategorialus įrankio *kaip* įrankio apibrėžtumas. Tai, kad
tas tarnaujamumo ‚kam‘ įgauna savo konkretumą rodydamas, nėra įran-
kio sąrangos kaip tokios atsitiktinumas. Šiuo ženklo pavyzdžiu jau apta-
kiai matyti skirtumas tarp nukreipties kaip tarnaujamumo ir nukreipties
kaip rodymo. Abu taip mažai turi bendra, kad jie kartu teįgalina tam tikrą
konkrečią rodymo manierą. Tačiau kiek gi tikrai rodymas iš principo skiriasi 79
nuo nukreipimo kaip įrankio sąrangos, tiek neginčijamai ženklas juk vėl turi
savitą ir net išskirtinį ryšį su kaskart aplinkoje parankios įrankių visumos ir
jos pasaulybės būtiškumu. Rodymo įrankis rūpestingai apsieinant yra varto-
jamas *pirmenybiškai*. Tačiau ontologiškai negana tiesiog konstatuoti šį faktą.
Privalu išaiškinti šios pirmenybės pagrindą ir prasmę.

Ką reiškia ženklo rodymas? Atsakymas gautinas tik mums apibrėžus deramą apsieities su rodmeniu būdą. Atsakant privalu natūraliai [genuin] pagauti ir jo parankumą. Koks deramas turėjimas-ko-bendra su ženklu? Orientuojantis į minėtą pavyzdį (strėlė) privalu pasakyti, kad atitinkamas elgesys (būtis) su sutinkamu ženklu yra „išsilenkimas“ arba „pasilikimas stovėti“ lyginant su atvykstančiu automobiliu, kuris su savimi veža strėlę. Išsilenkimas kaip nukreipimas esmingai priklauso čiabūties buvimui-pasaulyje. Čiabūtis visada kažkaip nukreipta ir yra pakeliui; stovėjimas ir pasilikimas tėra šio nukreipto „pakeliui“ ribiniai atvejai. Ženklas adresuoja save specifiškai „erdviškam“ buvimui-pasaulyje. Ženklas kaip tik *nėra* autentiškai „pagaunamas“ būtent tada, kai mes į jį įsistebeilijame, nustatydami kaip pasitaikantį rodantį daiktą. Net ir sekdami žvilgsniu strėlės rodymo kryptimi ir įžiūrėdami kažką, kas yra esamas apylinkės viduje ir ką rodo strėlė, ženklą sutinkame neautentiškai. Jis kreipiasi į apdairą rūpestingai apsieidamas būtent taip, kad jo nurodymu sekanti apdaira taip eidama kartu būtent tą aplinkos ap-imtį įveda į raiškią apžvalgą. Apdairus pražiūrėjimas ne*pagauna* parankinio; jis veikiau įgauna orientaciją aplinkos viduje. Kita įrankio patyrimo galimybė yra ta, kad strėlė sutinkama kaip automobiliui priklausantis įrankis; taip nereikia atskleisti specifinio strėlės įrankiškumo; gali likti visiškai neapibrėžta, ką ir kaip jis turi rodyti, o vis dėlto sutinkamasis nėra grynas [pures] daiktas. Daikto patyrimas reikalauja savo nuosavo *apibrėžtumo* lyginant su artimiausiu plačiai neapibrėžto įrankių įvairovės aptikimu.

Aprašyto tipo ženklai leidžia sutikti parankinį, tiksliau, jo sąsajai tapti tokia prieinama, kad rūpestinga apsieitis sau teikia ir užtikrina orientaciją. Ženklas
80 yra ne daiktas, kurį su kitu daiktu sieja rodantis sąryšis, bet *įrankis, kuris raiškiai kelia įrankių visumą apžiūrai taip, kad tuo drauge skelbiasi pa-rankinio pasaulybė*. Žyme ir požymiu „pasirodo“, „kas ateina“, tačiau ne vien pasitaikančiojo, kuris ateina ties jau esamuoju, prasme; „kas ateina“ yra toks, kuriam mes ruošiamės, atitinkamai „buvome nepasiruošę“, kadangi užsiiminėjome kitkuo. Atžymint tampa apdairiai prieinama tai, kas įvyko ir rutuliojosi. Žymuo rodo, „iš ko“ vis esama [man ist]. Ženklai pirma rodo visada tai, „kur“ gyvenama [man lebt], ties kuo susilaiko susirūpinimas, su kuo jis aplinkybiškas.

Savitas ženklų įrankiškumas tampa ypač aiškus „steigiant ženklą“. Tai vyksta apdairiu numatymu ir iš jo, kuriam reikia parankios galimybės, kad būtent ta aplinka leistų kaskart apdairiai skelbtis parankiniu. Tačiau įpasauliškai artimiausiai parankiojo būčiai juk priklauso savęs besilaikančio ne-išsiveržimo aprašomasis pobūdis. Todėl apdairiai apsieinant aplinkoje, reikia parankaus įrankio, kuris savo įrankiškumu iš parankinio perima *neįprastai*

iškylantį „dirbinį“. Dėl to tokio įrankio (ženklų) gamybą privalu apmąstyti dėl jų neįprastumo. Tačiau jie kaip tokie neįprasti taip pat esami ne bet kaip, o tam tikru būdu „įvedami“ siekiant lengvo prieinamumo.

Tačiau ženklus nebūtina taip steigti, kad būtų pagaminamas apskritai dar neparankus įrankis. Ženklai taip pat atsiranda parankųjį jau *laikant-ženklu.* Šiuo modusu ženklų steigtis praveria dar pirmapradiškesnę prasmę. Rodymas parūpina ne tik apdairiai orientuotą parankios įrankių visumos ir aplinkos apskritai disponuojamumą, ženklų steigimas visų pirma gali net atskleisti. Kas laikoma ženklu, tampa vien prieinama savo parankumu. Pavyzdžiui, jei žemdirbystėje pietys „galioja“ kaip lietaus ženklas, šis „galiojimas“ arba prie šio buvinio „prikaustyta vertė“ nėra priedas prie jau esamojo – oro srovių ir tam tikros geografinės platumos. Pietys kaip šis dar tik pasitaikantis, koks galėtų būti prieinamas meteorologiškai, *niekada* nesamas *pirmiausiai,* kad tada progai pasitaikius perimtų požymio funkciją. Veikiau žemdirbystės apdaira atskleidžia kaip tik vien pietį paisy- 81
dama jo būties.

Tačiau, bus prieštaraujama, tai, *kas* laikoma ženklu, juk privalo iš anksto tapti prieinamu sau pačiam ir būti pagautas *prieš* ženklo steigtį. Žinoma, tai turi būti apskritai jau kažkokiu būdu aptikta. Telieka klausimas, *kaip* buvinys atskleistas: ar šitaip iš anksto sutinkamas, ar kaip grynas [pure] pasitaikantis daiktas, o ne veikiau kaip nesuprastas įrankis, kaip parankinys, dėl kurio lig šiol nežinota, „nuo ko pradėti“, taigi kuris dar dangstėsi nuo apdairos. *Ir čia vėl negalima nei apdairiai atskleisto, nei dar neatskleisto parankinio įrankiškumo interpretuoti kaip vien daiktiškumo, iš anksto duoto tik būsimojo pagavai.*

Kasdien apsieinant ženklui priklausanti ženklo parankybė, skirtingu tikslu ir būdu pagaminamas neįprastumas dokumentuoja ne tik artimiausiai parankiajam konstitutyvų nepastebimumą, pats ženklas atima kasdienybėje „savaime suprantančios“ parankios įrankių visumos įprastą savo neįprastumą, pavyzdžiui, garsusis „nosinės mazgas“ kaip žymuo. Ką jis turi parodyti, kaskart yra kažkaip rūpestingoje kasdienybės apdairoje. Šis ženklas gali parodyti daug ir įvairiausių tipų. Rodomojo šiuo ženklu platumas atitinka suprantamumo ir naudosenos siaurumą. Maža to, kad jis kaip ženklas paprastai parankus vien „steigėjui“, jis gali tapti neprieinamas jam pačiam taip, kad reikėtų antro ženklo, pirmąjį vartojant galimai apdairiai. Tuo nevartojamas kaip ženklas mazgas ne praranda savo ženkliškumą, bet laimi artimiausiai parankiojo nerimastingą įkyrumą.

Galima būtų pabandyti ženklų pirmenybinį vaidmenį, kasdien rūpinantis pačia pasaulio suprastimi, iliustruoti gausia „ženklo“ naudosena

primityvioje čiabūtyje, tarkim, fetišu ir burtais. Žinoma, tokią ženklo naudoseną grindžianti ženklo steigtis vyksta ne teoriniu siekiu ir ne teorinės spekuliacijos keliu. Ženklo naudosena visiškai lieka „betarpiško“ buvimo-pasaulyje viduje. Tačiau artimiau pažvelgus taps aišku, kad ženklo idėjos kreipiamos fetišo ir burtų interpretacijos apskritai nepakanka
82 pagauti primityviame pasaulyje sutinkamo buvinio „parankybės“ tipui. Atsižvelgiant į ženklo fenomeną iškyla šios interpretacijos: primityviems žmonėms ženklas sutampa su parodytuoju. Pats ženklas gali atstovauti parodytajam ne tik pavadavimo prasme, bet ir taip, kad pats ženklas visada *yra* parodytasis. Tačiau šis keistas ženklo sutapimas su parodytuoju yra ne todėl, kad daiktženklis tam tikru būdu jau „objektyvuotas“, patiriamas kaip grynas [pures] daiktas ir persodinamas su parodytuoju į tą patį esamojo buvimo regioną. „Sutapimas“ nėra iš anksto izoliuotojo identifikavimas, bet ženklo dar-ne-laisvėjimas nuo nusakytojo. Tokia ženklo vartosena dar visiškai pasinėrusi būnant link parodytojo taip, kad ženklas kaip toks apskritai dar negali atsiskirti. Sutapimas pagrįstas ne pirmąja objektyvacija, bet šiosios visišku stygiumi. Tačiau tai reiškia, kad ženklas apskritai atskleistas ne kaip įrankis, kad galiausiai įpasauliškai „parankusis“ apskritai neturi įrankio būtiškumo. Turbūt ir ši ontologinė kreiptis (parankumas ir įrankis) negeba nieko nukreipti, primityviai interpretuojant pasaulį, juo mažiau, žinoma, daiktiškumo ontologiją. Tačiau jei buvimo suprastis konstitutyvi primityviai čiabūčiai ir primityviam pasauliui apskritai, jai juo labiau reikia išplėtoti „formalią“ pasauliškumo idėją, atitinkamai fenomeną, kuris modifikuojamas taip, kad visos ontologinės ištaros, kurios iš anksto duotomis fenomenaliomis sąsajomis būtų *dar ne* tai arba *jau nebe* tai, įgauna *pozityvią* fenomenalią prasmę iš to, ko *nėra*. Ženklo ankstesnė interpretacija turėtų vien tik pasiūlyti fenomenalią atramą, apibūdinant nukreiptį. Sąryšis tarp ženklo ir nukreipties trejopas.

1. Rodymas kaip galimas tarnaujamumo ‚kam‘ konkretumas įrankio struktūroje apskritai funduotas tuo ‚tam-kad‘ (nukreiptimi).

2. Ženklo rodymas kaip parankinio įrankiškumas priklauso įrankių visybei, nukreipčių sąsajai.

3. Ne tik ženklas yra parankus su kitu įrankiu, bet ir aplinka savo parankumu kaskart tampa raiškiai prieinama apdairai. *Ženklas yra ontinis parankinys, kuris kaip šis apibrėžtas įrankis drauge veikia kaip kažkas, kas parodo parankumo, nukreipčių visybės ir pasauliškumo ontologinę struktūrą.* Čia įsišaknijusi šio parankinio apdairiai rūpestingos aplinkos viduje pirmenybė.
83 Todėl pati nukreiptis negali būti suvokiama net kaip ženklas, kiek ji ontologiškai turi būti ženklo pamatas. Nukreiptis nėra parankinio, kur ji juk konstituoja patį parankumą, ontinis apibrėžtumas. Kokia prasme nukreiptis

yra parankinio ontologinė „prielaida“ ir kiek ji kaip šis ontologinis pamatas drauge yra pasauliškumo apskritai konstitutas?

§ 18. Aplinkybė ir reikšmingumas; pasaulio pasauliškumas

Parankinys sutinkamas įpasauliškai. Taigi šio buvinio būtis, parankumas, turi kažkokį ontologinį ryšį su pasauliu ir pasauliškumu. Pasaulis bet kokiame parankinyje visada jau „čia“. Pasaulis pirmiausia jau atskleistas[1] su bet kokiu sutinkamuoju, nors ir netematiškai. Tačiau jis gali nušvisti tam tikru būdu apsieidamas aplinkoje. Pasaulis yra tai, dėl ko parankinys yra parankus. Kaip gali pasaulis leisti parankinį sutikti? Ligšiolinė analizė parodė, kad įpasauliškai sutinkamasis atlaisvintas savo būtimi rūpestingai apdairai, paisymui. Ką reiškia šis ankstesnis atlaisvinimas ir kaip jis suprastinas kaip pasaulio ontologinis išskirtinumas? Kokią problemą iškelia pasaulio pasauliškumo klausimas?

Parankinio įrankio sąranga buvo parodyta kaip nukreiptis. Kaip gali pasaulis atlaisvinti šio būtiškumo buvinį jo būties atžvilgiu, kodėl šis buvinys pirma sutinkamas? Kaip apibrėžtas nukreiptis, paminėjome tarnaujamumą, kenksmingumą, vartojamumą ir panašius dalykus. Tarnaujamumo ‚kam‘ ir vartojamumo ‚dėl ko‘ kaskart nužymi galimą nukreipties konkretizavimą. Tačiau ženklo „rodymas“, plaktuko „kalimas“ nėra buvinio ypatybės. Tai apskritai ne savybės, jei šis pavadinimas turi žymėti galimo daiktų apibrėžtumo ontologinę struktūrą. Bet kokiu atveju parankinys turi savo tinkamumą ir netinkamumą, o jo „savybės“ pastarosiose dar tarsi susijusios kaip esamumas it parankinio galimas būtiškumas parankume. Tačiau tarnaujamumas (nukreiptis) kaip įrankio sąranga taip pat yra ne buvinio tinkamumas, bet to, kas gali būti apibrėžta tinkamumais, galimybės būtiška sąlyga. Tačiau ką tuomet turi reikšti nukreiptis? Tai, kad parankinio būtis turi nukreipties struktūrą, reiškia, jog juo pačiu būtis turi *nukreiptumo* pobūdį. Buvinys atskleistas atsižvelgiant į tai, kad jis kaip šis 84
buvinys, kuris yra, į kažką nukreiptas. Buvinys *su* pastaruoju *ties* kažkuo pasitenkina. Parankinio buvimo pobūdis yra *aplinkybė*. Aplinkybėje glūdi pasitenkinamumas su kažkuo ties kažkuo. Ryšys „su... ties“ turi būti parodytas terminu ‚nukreiptis‘.

Aplinkybė yra įpasauliško buvinio būtis, kuri jau kaskart buviniui pirmiausiai atlaisvinta. Su juo kaip buviniu ji kaskart turi aplinkybę. Buvinys turėdamas aplinkybę yra šio buvinio būties *ontologinė* apibrėžtis, o ne

[1] apšviestas (aut. past. paraštėse)

ontinė ištara apie buvinį. Aplinkybės ‚ties kuo‘ yra tarnaujamumo ‚kam‘, vartojamumo ‚dėl ko‘. Su tarnaujamumo ‚kam‘ ji gali vėlgi turėti savo aplinkybę; pavyzdžiui, *su* šiuo parankiniu, kurį todėl vadiname plaktuku, ji turi aplinkybę kalant, su kalimu ji turi savo aplinkybę tvirtinant, su tvirtinimu – apsaugant nuo darganos; apsauga „yra“ dėl-to čiabūties prieglobsčio, tai yra dėl jos buvimo galimybės. Iš aplinkybių visybės kaskart jau nužymėta, *kokią* aplinkybę ji turi su parankiniu. Aplinkybių visybė, kuri konstituoja, pavyzdžiui, parankinį jo parankumu dirbtuvėse, yra „anksčiau“ nei atskiras įrankis, nelyginant ūkio visybė su visais savo prietaisais ir pastatais. Tačiau pati aplinkybių visybė galiausiai kilusi iš to ‚kam‘, ties kuriuo nebeturima *jokios* aplinkybės, prie to, kas pats yra ne buvinys parankinio būtiškumu pasaulio viduje, bet buvinys, kurio būtis apibrėžta kaip buvimas-pasaulyje, kurio buvimo sąrangai priklauso pats pasauliškumas. Tas pirminis ‚kam‘ nėra ‚tam‘ kaip aplinkybės galimas ‚ties kuo‘. Pirminis „kam“ yra ‚dėl-ko‘. Tačiau tas „dėl-to“ visada susijęs su buvimu *čiabūties*, kuriai būnant esmingai kalbama *apie* patį šį buvimą. Parodytąja sąsaja, kuri veda nuo aplinkybės struktūros prie pačios čiabūties buvimo kaip autentiško ir vienintelio ‚dėl-ko‘, neturi būti kol kas sekama nuodugniau. Prieš tai „pasitenkinamumas“ reikalauja toli vedančio aiškinimo: *taip* apibrėžiame pasauliškumo fenomeną, kad galėtume šio apibrėžtumo atžvilgiu apskritai kelti problemas.

Pasitenkinamumas ontiškai reiškia: parankiniui taip ar kitaip leisti *būti*[1] faktiškai rūpinantis, kaip jis nuo šiol yra, ir *kad* taip būtų. To „tebūnie“ ontinę prasmę pagauname iš principo ontologiškai. Tuo interpretuojame
85 pirmiausiai įpasauliškai parankiojo ankstesnio atlaisvinimo prasmę. Pirmiausia leisti „būti“ reiškia ne kažką anksčiau pateikti ir pagaminti vien savo būtyje, bet kaskart jau atskleisti „buvinį“ savo parankumu ir taip leisti jį sutikti kaip šios būties buvinį[2]. Šis „apriorinis“ pasitenkinamumas yra sąlyga tokios galimybės, kad parankinys bus sutinkamas, jog čiabūtis gali leisti ontine prasme pasitenkinti taip sutinkamu buviniu, ontiškai apsieidama. Ontologiškai suprantamas pasitenkinamumas vis dėlto susijęs su *kiekvieno* parankinio kaip parankinio atlaisvinimu, ar jis taip, ontiškai imant, pasitenkintų, ar veikiau būtų buvinys, taip ontiškai kaip tik *ne*pasitenkindamas, kuris pirmiausiai ir dažniausiai yra rūpimasis, kuriam ne leidžiame „būti“ kaip atskleistam buviniui, kaip jis yra, bet kurį apdirbame, pageriname, sudaužome.

---

[1] Būvin-umas [Seyn-lassen]. Plg. „Apie tiesos esmę“, kur būvinumas principinis ir plataus masto bet kuriam buviniui! (aut. past. paraštėse)

[2] Taigi leisti buvoti savo tiesoje. (aut. past. paraštėse)

Tas aplinkybei atlaisvinantis ‚kaskart-jau-pasitenkinti‘ yra *apriorinis tobulumas*[1], kuris pats apibūdina čiabūties būtiškumą. Ontologiškai suprantamas pasitenkinamumas yra ankstesnis buvinio atlaisvinimas jo parankumui aplinkos viduje. Iš pasitenkinamumo ‚ties kuo‘ atlaisvintas aplinkybės ‚su kuo‘. Rūpinantis jis sutinkamas kaip šis buvinys. Kadangi apskritai jam pasirodo *buvinys*, kitaip tariant, kadangi jis atskleistas savo būtimi, jis jau visada yra parankus aplinkoje ir kaip tik ne „pirmiausiai“ vien tik esama „pasaulio medžiaga“.

Aplinkybė pati kaip parankinio būtis tėra kaskart atskleista dėl aplinkybių visybės išankstinio atskleistumo. Taigi atskleistoje aplinkybėje, tai yra sutinkamame parankinyje, glūdi iš anksto atkleista tai, ką pavadinome parankinio pasaulybe. Ši iš anksto atskleista aplinkybių visybė slepia savyje ontolo-ginį ryšį su pasauliu. Pasitenkinamumas, atlaisvinantis buvinį aplinkybių visybei, privalo kažkaip pats jau turėti atverta tai, kieno atžvilgiu jis atlaisvina. Šis, kurio atžvilgiu parankinys aplinkoje atlaisvintas būtent taip, kad tampa prieinamas visų pirma *kaip* įpasauliškas buvinys, negali būti suvokiamas kaip šio atskleisto būtiškumo buvinys. Jis esmingai neatskleidžiamas, jei *atskleistumą* nuo šiol laikysime kaip terminą bet kokio *ne*čiabūtiško buvinio buvimo galimybei.

Tačiau ką gi reiškia: tai, kam įpasauliškas buvinys pirmiausiai yra atlaisvintas, turi būti pirmiausia atverta? Čiabūties buvimui priklauso buvimo suprastis. Suprastis turi savo būtį suprasdama. Jei čiabūčiai esmingai tinka buvimo-pasaulyje būtiškumas, tai jos buvimo suprasties esminis sandas 86
yra buvimo-pasaulyje supratimas. Ankstesnis atvėrimas to, kieno atžvilgiu atlaisvinamas įpasauliškai sutinkamasis, yra ne kas kita kaip pasaulio, su kuriuo čiabūtis kaip buvinys visada jau santykiauja, supratimas.

Ankstesnis pasitenkinamumas ties... su... pagrįstas kažko panašaus į pasitenkinamumo, aplinkybės ‚ties kuo‘, aplinkybės ‚su-kuo‘ supratimą. Toks – ir kas be to jį grindžia – kaip ‚tam‘, kaip turintis ‚ties kuo‘ aplinkybę, ‚dėl-ko‘, iš kurio galiausiai kilęs bet koks ‚kam‘ – visa tai turi būti

---

[1] Toje pačioje pastraipoje šnekama apie „ankstesnį atlaisvinimą“ – būtent (bendrai kalbant) apie būtį galimam esinio pravertumui. ‚Ankstesnis‘ (viengubos kabutės – autoriaus) šia ontologine prasme reiškia lot. *a priori*, graikiškai *πρότερον τῇ φύσει*, Aristotelio „Fizika“, A1; dar aiškiau: „Metafizika“, E 1025 b 29 *τὸ τί ἦν εἶναι*,tai, kas jau buvo, – būtis‘ (viengubos kabutės – autoriaus), ‚kaskart jau iš anksto buvęs‘ (viengubos kabutės – autoriaus), buvusysis, būtasis. Graikų kalbos veiksmažodis *εἶναι* neturi būtojo laiko formos; šioji čia išreiškiama tuo *ἦν εἶναι*. Ne ontinis praėjusysis, bet kaskart ankstesnysis, į kurį mes *su*grąžinami [*zurück*verwiesen] klausdami apie buvinį kaip tokį; vietoj apriorinio būtojo tai galėtų taip pat reikšti ontologinį ar transcendentalųjį būtąjį (plg. Kanto schematizmo teorija). (aut. past. paraštėse)

pirmiausia atverta tam tikru suprantamumu. O kas yra tas, kuriame čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje priešontologiškai save supranta? Suprasdama minėtą ryšio sąsają čiabūtis nukreipė save į tą ‚tam-kad' iš raiškiai arba neraiškiai užčiuoptos, autentiškos arba neautentiškos būties gebos, dėl kurios ji pati yra. Šis ‚tam-kad' nužymi tą ‚tam' kaip tą pasitenkinamumo ‚ties kuo', pasitenkinamumo, kuris struktūriškai leidžia *tuo* kažkuo pasitenkinti. Čiabūtis nukreipia save kaskart jau iš to ‚dėl-ko' prie to aplinkybės ‚su kuo', tai yra ji visada kaskart jau leidžia, kadangi ji yra, sutikti buvinį kaip parankinį. Tas, *kuriame* čiabūtis save pirmiausia supranta savinukreipimo modusu, yra tas buvinio ankstesnio sutiktumo ‚kieno atžvilgiu'. *Tas savinukreipiančio supratimo ‚kuriame' kaip buvinio sutiktumo ‚kieno atžvilgiu' aplinkybės būtiškumu yra pasaulio fenomenas.* To, kurio atžvilgiu čiabūtis save nukreipia, struktūra yra tai, kas sudaro pasaulio *pasauliškumą*.

Čiabūtis pirmapradiškai artima tam, kuriame ji šiuo būdu kaskart jau save supranta. Šis artimumas pasauliui nebūtinai reikalauja pasaulį kaip pasaulį konstituojančių ryšių teorinės skaidros. Tačiau šio ryšio raiškios ontologinės-egzistencinės interpretacijos galimybė turbūt pagrįsta čiabūčiai konstitutyviu pasaulio artimumu, kuris savo ruožtu kartu sudaro čiabūties buvimo suprastį. Ši galimybė gali būti raiškiai užčiuopiama, kadangi čiabūtis pati iškėlė uždavinį pateikti savo buvimo ir jo galimybių ar netgi buvimo prasmės pirmapradę interpretaciją.

Tačiau ligšioline analize pirma tėra išlaisvintas vien horizontas, kurio viduje ieškotina kažko panašaus į pasaulį ir pasauliškumą. Tolesniam
87 nagrinėjimui pirmiausiai privalu labiau paaiškinti, kaip ir ką norima pagauti čiabūties savinukreipimo sąsaja.

Toliau dar nuodugniau analizuosimas *supratimas* (plg. § 31) parodytus ryšius laiko ankstesniame atvertume. Artimai ten-laikydamasis jis laiko sau juos *iš anksto* kaip tai, kur skleidžiasi jo nukreipimas. Supratimas leidžia save nukreipti pačiais šiais ryšiais ir juose. Šių nukreipimo ryšių rišlumą pagauname kaip *reiškimą*. Šių ryšių artumoje čiabūtis „reiškia" save pačią; jai pirmapradiškai duotas jos buvimas ir buvimo geba suprastini jos buvimo-pasaulyje atžvilgiu. ‚Dėl ko' reiškia tą ‚tam-kad', šį ‚tam', šį pasitenkinamumo ‚ties kuo', šį aplinkybės ‚kuo'. Patys šie ryšiai yra sukabinti tarp savęs kaip pirmapradė visybė, jie yra, kas jie yra, kaip šis reišk-imas, kuriuo čiabūtis duoda sau pačiai pirmiausia suprasti savo buvimą-pasaulyje. Šio reiškimo ryšių visumą vadiname *reikšmingumu*. Jis yra tai, kas sudaro pasaulio, kuriame čiabūtis[1] kaip tokia kaskart jau yra, struktūrą.

[1] Čia-būtis, kurioje žmogus būva [west]. (aut. past. paraštėse)

Čiabūtis savo artimumu reikšmingumui yra buvinio, kuris aplinkybės (parankumo) būtiškumu sutinkamas pasaulyje ir taip gali pasireikšti savuoju ‚sau', atskleistumo galimybės ontinė sąlyga. Čiabūtis kaip tokia būdama kaskart yra ši jau esmingai atskleista parankinio sąsaja – čiabūtis, kadangi ji *yra*, kaskart jau pavedusi save[1] sutinkamam „pasauliui", jos buvimui esmingai priklauso šis *pavestumas*.

Tačiau pats reikšmingumas, su kuriuo čiabūtis kaskart jau artima, slepia savyje galimybės ontologinę sąlygą tam, kad suprantanti čiabūtis kaip išskleidžianti galėtų atverti kažką panašaus į „reikšmes", kurios savo ruožtu vėl funduoja žodžio ir kalbos galimą būtį[2].

Atvertas reikšmingumas kaip čiabūties, jos buvimo-pasaulyje egzistenciali sąranga yra aplinkybių visybės atskleistumo galimybės ontinė sąlyga.

Ar mums taip apibrėžiant parankinio (aplinkybės) būtį ir net patį pasauliškumą kaip nukreipčių sąsają neišgarinama įpasaulisko buvinio „substancinė būtis" į relacijų sistemą, o įpasaulisko buvinio būtis ar neištirpinama „gryname [reine] mąstyme", kadangi relacijos visada yra „mąstiniai"? 88

Dabartinio tyrinėjimo lauko viduje iš principo išskirtinos pakartotinai pažymėtos ontologinės problematikos struktūrų ir dimensijų skirtys: 1) pirmiausiai sutinkamo įpasaulisko buvinio (parankumo) būtis; 2) *to* buvinio (esamumo), kuris aptinkamas ir apibrėžiamas pirmiausiai sutinkamu buviniu savarankiškai atskleidžiančioje praeigoje, būtis; 3) įpasaulisko buvinio apskritai atskleidžiamumo galimybės ontinės sąlygos būtis, pasaulio pasauliškumas[3]. Pastaroji būtis yra buvimo-pasaulyje, tai yra čiabūties, *egzistenciali* apibrėžtis. Abi paminėtos būties sąvokos yra *kategorijos* ir susiduria su nečiabūtiškos būties buviniu. Nukreipties sąsają, kuri konstituoja pasauliškumą kaip reikšmingumas, formaliai galima pagauti relacijų sistemos prasme. Teatkreiptinas dėmesys į tai, kad panašūs formalizavimai taip niveliuoja fenomenus, kad prarandamas autentiškas fenomenalus turinys, juolab esant tokiems „paprastiems" ryšiams, kokius savyje slepia reikšmingumas. Šios aplinkybės to ‚tam-kad', to ‚dėl-ko', to ‚su kuo' „relacijos" ir „saitai" pagal savo fenomenalų turinį prieštarauja kiekvienam matematiniam funkcionalizavimui; jie nėra ir mąstiniai, nutariami vien „mąstant", bet ryšiai, kuriais kaskart jau tenkinasi rūpestinga

---

[1] Tačiau ne kaip ašiška [ichhafte] subjekto veika [Tathandlung], veikiau čiabūtis ir buvimas. (aut. past. paraštėse)

[2] Netiesa. Kalba ne pateikta, o yra pirmapradė tiesos kaip to ‚čia' esmė. (aut. past. paraštėse)

[3] Geriau: pasaulio valdymas [Walten]. (aut. past. paraštėse)

apdaira kaip tokia. Ši „relacijų sistema“ kaip pasauliškumo konstitutyvas taip mažai išgarina įpasauliško parankinio būtį, kad šis buvinys visų pirma atskleidžiamas dėl pasaulio pasauliškumo savo „substanciniame“ „sau“. Ir tik tada, kai įpasauliškas buvinys apskritai gali būti sutinkamas, susidaro galimybė dar tik būsimąjį padaryti prieinamą šio buvinio lauke. Šis buvinys gali būti matematiškai apibrėžiamas „funkcinėmis sąvokomis“ dėl savo dar-tik-būsimybės atsižvelgiant į jo „savybes“. Šio tipo funkcinės sąvokos yra ontologiškai apskritai tegalimos remiantis buviniu, kurio būtis turi gryno [reiner] substancialumo pobūdį. Funkcinės sąvokos visada tegalimos kaip formalizuotos substancinės sąvokos.

Kad dar detaliau būtų galima išskirti specifiškai ontologinę pasauliškumo problematiką, prieš analizuojant toliau turi būti paaiškinta pasauliškumo interpretacija kraštutiniu kontratveju.

89

B. Pasaulio analizės priešpastatymas Descartes'o pasaulio interpretacijai

Tyrinėjimas galės užtikrinti pasauliškumo sampratą ir šiame fenomene glūdinčias struktūras tik žingsnis po žingsnio. Kadangi pasaulio interpretacija pirmiausiai nustatoma įpasaulišku buviniu, pabandysime šią nuostatą ontologiškai paaiškinti ją įgyvendindami turbūt kraštutiniausiu būdu, kad vėliau pasaulio fenomenas apskritai nebeiškiltų prieš akis. Ne tik trumpai pavaizduosime Descartes'o „pasaulio“ ontologijos pamatinius bruožus, bet ir klausime apie jų prielaidas ir pabandysime jas apibūdinti ligšiolinių pasiekimų šviesoje. Šis svarstymas turi leisti atpažinti, kokiais iš principo nediskutuotinais ontologiniais „pamatais“ paremtos pokartezinės ir juolab prieškartezinės pasaulio interpretacijos.

Descartes'as pasaulio ontologinę pagrindinę apibrėžtį mato tame *extensio*. Kadangi tįsumas drauge konstituoja erdviškumą ir, pasak Descartes'o, net yra jam tapatus, erdviškumas vis dėlto kažkokia prasme lieka konstitutyvus pasauliui, „pasaulio“ kartezinės ontologijos svarstymas drauge siūlo negatyvią atramą aplinkos ir pačios čiabūties erdviškumo pozityviai eksplikacijai. Atsižvelgdami į Descartes'o ontologiją aptarsime tris dalykus: 1. „Pasaulio“ kaip *res extensa* apibrėžtį (§ 19); 2. Šios ontologinės apibrėžties pamatus (§ 20); 3. „Pasaulio“ kartezinės ontologijos hermeneutinę diskusiją (§ 21). Savo detalų pagrindimą tolesnis nagrinėjimas įgaus tik fenomenologiškai destruktuojant „*cogito sum*“ (plg. II dalies, 2 skirsnį).

§ 19. „Pasaulio“ kaip res extensa *apibrėžtis*

Descartes'as atskiria *„ego cogito“* nuo *„res corporea“*. Ši perskyra iš anksto ontologiškai apibrėžia „gamtos ir dvasios“ skirtį. Kiek bebūtų ši prieštara ontiškai užfiksuojama daugeliu turinio pavidalų, jos ontologinių pamatų ir priešybės narių neišaiškinamumas pats artimiausiai įsišaknijęs Descartes'o taikytoje perskyroje. Kokia buvimo suprastimi ši prieštara apibrėžė šio buvinio būtį? Sau pačiai būvančios būties pavadinimas skamba taip: *substantia*. Ši išraiška numano tai buvinio kaip substancijos *būtį*, *substancialumą*, tai patį buvinį, *substanciją*. Šis tos *‚substantia‘* dviprasmiškumas, atsiradęs jau 90
antikinėje sąvokoje *οὐσία*[1], nėra atsitiktinis.

Ontologinė tos *‚res corporea‘* apibrėžtis reikalinga substancijos eksplikacijos, tai yra šio buvinio kaip substancijos substancialumo. Kas sudaro tos *‚res corporea‘* autentišką buvimą-sau-pačiai? Kaip apskritai pagaunama substancija kaip tokia, tai yra jos substancialumas? *Et quidem ex quolibet attributo substantia cognoscitur; sed una tamen est cuiusque substantiae praecipua proprietas, quae ipsius naturam essentiamque constituit, et ad quam aliae omnes referuntur*[2]. Substancijos tampa prieinamos savo „atributais“, ir kiekviena substancija turi išskirtinę savybę, iš kurios išmąstoma [*cognoscitur*] apibrėžtos substancijos substancialumo esmė. Kokia yra su ta *‚res corporea‘* susijusi savybė? *Nempe* extensio *in longum, latum et profundum, substantiae corporeae naturam constituit*[3]. Tįsumas būtent ilgiu, pločiu ir gyliu sudaro autentišką kūniškos [*corporeae*, körperlichen] substancijos, kurią vadiname „pasauliu“, būtį. Kas teikia tam *extensio* šį išskirtinumą? *Nam omne aliud quod corpori tribui potest, extensionem praesupponit.*[4] Tįsumas yra *ta* šnekoje glūdinčio buvinio buvimo sąranga, kuri jau turi „būti“ prieš visas kitas buvimo apibrėžtis, kad šiosios galėtų „būti“ tuo, kas jos yra. Tįsumas turi būti „priskiriamas“ kūniškam daiktui [Körperding]. Tįsumo ir juo apibūdinto „pasaulio“ substancialumo įrodymas atitinkamai pateikiamas parodant, kaip visi kiti šios substancijos apibrėžtumai, ypač *divisio*, *figura*, *motus*, gali būti suvokiami tik kaip to *extensio* modusai, o *extensio*, atvirkščiai, lieka suprantamas *sine figura vel motu* [be kontūrų arba be judėjimo].

Taip kūniškas daiktas [Körperding] išlaikydamas savo visuminį tįsumą vis dėlto gali daug kartų keisti jo paskirstymą į įvairias dimensijas ir įvairiais

---

[1] Taip, o ypač tas ὄν, τὸ ὄν: 1) būvantysis (buvinybė), 2) buvinys. (aut. past. paraštėse)

[2] *Principia* [*Filosofijos pradmenys*] I, n. 53, 25 p. (*Oeuvres* [*Raštai*], ed. Adam-Tannery, VIII t.).

[3] Ibid.

[4] Ibid.

pavidalais atrodyti kaip vienas ir tas pats daiktas. *Atque unum et idem corpus, retinendo suam eandem quantitatem, pluribus diversis modis potest extendi: nunc scilicet magis secundum longitudinem, minusque secundum latitudinem vel profunditatem, ac paulo post e contra magis secundum latitudinem et minus secundum longitudinem*[1] [Taigi vienas ir tas pats kūnas, išlaikydamas tą pačią savo savybę, gali iškilti daugybe skirtingų modusų, dabar, tarkim, labiau ilgyn ir mažiau platyn arba gilyn, o tuoj po to, atvirkščiai, labiau platyn ir mažiau ilgyn].

91 Figūra yra to *extensio* modusas, ne mažiau – judėjimas; nes *motus* tepagaunamas, *si de nullo nisi locali cogitemus, ac de vi a qua excitatur non inquiramus*[2]. Jei judėjimas yra būnanti tos *res corporea* savybė, tada jį privalu suvokti remiantis pačia šio buvinio būtimi, remiantis ta ‚*extensio*', tai yra grynu [rein] vietos pasikeitimu, kad jis taptų pažinus savo būtimi. Taip kažkas panašaus į „jėgą" nieko neišsprendžia apibrėžiant šio buvinio *būtį*. Tokios apibrėžtys kaip *durities* (kietumas), *pondus* (svoris), *color* (spalva) gali būti atimtos iš materijos, ji juk liks tokia, kokia yra. Šios apibrėžtys nesudaro autentiškos savo būties, o kadangi jos *yra*, jos pasirodo kaip tos ‚*extensio*' modusai. Descartes'as bando tai detaliai parodyti siedamas su „kietumu": *Nam, quantum ad duritiem, nihil aliud de illa sensus nobis indicat, quam partes durorum corporum resistere motui manuum nostrarum, cum in illas incurrunt. Si enim, quotiescunque manus nostrae versus aliquam partem moventur, corpora omnia ibi existentia recederent eadem celeritate qua illae accedunt, nullam unquam duritiem sentiremus. Nec ullo modo potest intelligi, corpora quae sic recederent, idcirco naturam corporis esse amissura; nec proinde ipsa in duritie consistit*[3]. Kietumas patiriamas liečiant. Ką mums „sako" lyta apie kietumą? Kieto daikto dalys „priešinasi" rankos judesiui, tarkim, norui nustumti. Vis dėlto jei kieti, tai yra nepasitraukiantys, kūnai keistų savo vietą taip pat greitai, kaip vietą keičia pas kūnus „atbėganti" ranka, tada niekada niekas nesiliestų, kietumas nebūtų patiriamas, tad jo niekada ir ne*būtų*. Tačiau niekaip neįžvelgtina, kiek, tarkim, tokiu greičiu pasitraukiantys kūnai [Körper] dėl to turėtų kažką prarasti iš savo kūniškumo [Körpersein]. Jei šį jie sulaiko ir keičiantis greičiui, darančiam negalimą kažką panašaus į „kietumą", tada šis irgi nepriklauso šio buvinio būčiai. *Eademque ratione ostendi potest, et pondus, et colorem, et alias omnes eiusmodi qualitates, quae in materia corporea sentiuntur, ex ea tolli posse, ipsa integra remanente: unde sequitur, a nulla ex illis eius (sc. extensionis) naturam dependere*[4] [Tuo pačiu svarstymu

[1] Ibid., n. 64, 31 p.
[2] Ibid., n. 65, 32 p.
[3] Ibid., II, n. 4, 42 p.
[4] Ibid.

gali būti parodyta, kad tiek svoris, tiek spalva, tiek visos panašios kokybės, juntamos kūniškoje materijoje, gali būti iš jos atimtos, jai liekant visuminei: iš čia seka, kad jo (t. y. tįsumo) prigimtis nepriklauso nuo jųjų]. Taigi tai, kas sudaro tos *,res corporea'* būtį, yra *extensio*, tas *omnimodo divisibile, figurabile et mobile*, tai, kas gali keistis kiekvienu dalumo, formavimo ir judėjimo būdu, tas *capax mutationum*, tai, kas ištveria visus šiuos pokyčius, *remanet* [lieka]. 92
Tai, kas kūniškame daikte [Körperding] tenkina tokią *nuolatinę pasiliktį*, yra autentiškas buvinys jame būtent taip, kad tuo apibūdinamas šios substancijos substancialumu.

§ 20. „Pasaulio" ontologinės apibrėžties pamatai

Būties idėja, iš kurios kilęs tos *,res extensa'* ontologinis apibūdinimas, yra substancialumas. *Per* substantiam *nihil aliud intelligere possumus, quam rem quae ita existit, ut nulla alia re indigeat ad existendum.* Substancijos negalime suprasti niekaip kitaip kaip buvinio, kuris *yra* taip, jog jam nereikia kito buvinio, kad jis *būtų*[1]. „Substancijos" būtis apibūdinta savipakankamumu. Kas jos būtyje tiesiog savipakankama be kito buvinio, to pakanka substancijos idėjai autentiška prasme – šis buvinys yra *ens perfectissimum. Substantia quae nulla plane re indigeat, unica tantum potest intelligi, nempe Deus*[2] [Vienintelė tegalima mąstyti substancija, nereikalinga visiškai jokio kito daikto, yra būtent Dievas]. „Dievas" čia grynai [rein] ontologinis pavadinimas, jei jis suprantamas kaip *ens perfectissimus.* Drauge su sąvoka ,Dievas' kartu „savaime suprantamai" numanomasis įgalina substancialumo, savipakankamumo konstitutyvaus momento ontologinę išsklaidą. *Alias vero omnes (res), non nisi ope concursus Dei existere posse percipimus*[3] [Tačiau visi kiti (daiktai), pabrėžiame, negali būti be Dievo pagalbos]. Bet kokį buvinį, kuris nėra Dievas, reikia pagaminti plačiausia prasme ir išlaikyti. Gamyba esamajam, atitinkamai gamybos savipakankamumas, sudaro horizontą, kurio viduje suprantama „būtis". Kiekvienas buvinys, kuris nėra Dievas, yra *ens creatum.* Tarp abiejų buvinių susidaro „begalinė" jų būties skirtis, ir vis dėlto kūriniją, kaip ir kūrėją, prakalbiname *kaip buvinį.* Taigi mes vartojame žodį ,būtis' taip plačiai, kad jo prasmė apima „begalinę" skirtį. Taip galėtume ir sukurtą buvinį tam tikru mastu teisėtai vadinti substancija. Nors šis buvinys santykinai reikalingas Dievo gamybos ir išlaikymo, tačiau sukurto buvinio regiono viduje, „pasaulyje" to *ens creatum* prasme, jis duotas taip, kad jam santykinai

---

[1] Ibid., n. 51, 24 p.
[2] Ibid.
[3] Ibid.

„nereikia kito buvinio“, pavyzdžiui, žmogaus, jam kūrybingai gaminant ir išlaikant. Tokių panašių substancijų yra dvi: *res cogitans* ir *res extensa*.

93 Pagal tai *tos* substancijos, kurios išskirtinę *proprietas* atvaizduoja ta *extensio*, būtis ontologiškai iš principo apibrėžiama, kai paaiškinta *„bendra“* trims substancijoms – vienai begalinei ir abiem baigtinėms – būties *prasmė*. Vis tik *nomen substantiae non convenit Deo et illis* univoce, *ut dici solet in Scholis, hoc est<...> quae Deo et creaturis sit communis*[1] [substancijos vardas netinka Dievui ir kitiems buviniams *ta pačia prasme*, kaip įprasta scholastikoje, tarsi ji būtų<...> bendra Dievui ir kūrinijai]. Taip Descartes’as pamini problemą, kuria daug kartų užsiėmė viduramžių ontologija, klausimą, kokiu būdu būties reikšmė vis reiškia prakalbintą buvinį. Ištaromis „Dievas yra“ ir „pasaulis yra“ ištariame būtį. Tačiau šis žodis „yra“ negali reikšti būtent to buvinio ta pačia prasme (*συνωνύμως*, *univoce*)[2], juk tarp abiejų buvinių – *begalinė* būties skirtis; jei to „yra“ reikšmė būtų vienprasmė, kūrinija reikštų it nesukurtąjį arba nesukurtasis būtų nusmukdytas iki kūrinijos. Tačiau „būtis“ veikia ir ne kaip vien tik vienodas vardas, bet abiem atvejais suprantama kaip „būtis“. Scholastika pagauna reiškimo „būtimi“ pozityvią prasmę kaip „analogišką“, skirtingai nei vienprasmį ar tiesiog bendravardį reiškimą. Remiantis Aristoteliu, kuris nustatydamas graikų ontologiją apskritai iš anksto suformuluoja šią problemą, užfiksuojami skirtingi analogijos būdai, pagal kuriuos skiriasi ir „mokyklų“ koncepcijos būties reikšmės funkcijos atžvilgiu. Ontologiškai išplėtodamas problemą Descartes’as atsilieka toli už scholastikos[3], jis gi išsilenkia klausimo. *Nulla eius* [*substantiae*][4] *nominis significatio potest distincte intelligi, quae Deo et creaturis sit communis*[5] [Negali būti tiksliai suprantama nė viena reikšmė jos [substancijos] vardo, bendro Dievui ir kūrinijai]. Šis išsilenkimas reiškia, kad Descartes’as palieka nesvarstytą substancialumo idėjoje glūdinčią būties prasmę ir šios reikšmės „visuotinumo“ pobūdį. Tiesa, to, ką reiškia pati būtis, viduramžių ontologija klausinėjo taip pat mažai kaip ir antikinė. Todėl nestebina, jei toks klausimas apie būties reiškimo būdą nepajuda iš vietos, kol jį norima svarstyti būties, kurią „išreiškia“ reikšmė, nepaaiškintos prasmės pagrindu. Prasmė liko nepaaiškinta, nes ji buvo laikoma[6] „savaime suprantama“.

---

[1] Ibid.

[2] Skvarbia reikšme. (aut. past. paraštėse)

[3] Tam plg. *Opuscula omnia* [*Raštai*] Thomas de Vio Caietani Cardinalis. Lugduni 1580, Tomus III, Tractatus V: de nominum analogia, 211–219 p

[4] Laužtiniai skliaustai – autoriaus (vert. past.).

[5] Descartes, *Principia* [*Filosofijos pradmenys*] I, n. 51, 24 p.

[6] ir rėmėsi kuriuo nors suprantamumu. (aut. past. paraštėse)

Descartes'as ne tik apskritai išsilenkia substancialumo ontologinio klausimo, jis raiškiai pabrėžia, kad substancija kaip tokia, tai yra jos substancialumas, esanti pirmiausia pati sau [an sich] neprieinama savyje [für sich]. *Verumtamen non potest substantia primum animadverti ex hoc solo, quod sit res existens, quia hoc solum per se nos non afficit*[1] [Tačiau substancija negali būti pirma suvokta vien atsižvelgiant į tai, kad ji egzistuoja, nes vien tai savaime mūsų neveikia]. Pati „būtis" „mums afektų nekelia", todėl ji negali būti suvokiama. Pasak Kanto, kuris tai išsakydamas teperteikia Descartes'o teiginį, „būtis nėra realus predikatas"[2]. Tuo iš principo atsisakoma būties grynos [rein] problematikos galimybės ir ieškoma landos, kuria tuomet pasiekiamos substancijų pažymėtos apibrėžtys. Kadangi „būtis" iš tikrųjų prieinama ne *kaip buvinys*, būtis išreiškiama būvančiais susijusių buvinių apibrėžtumais, atributais. Tačiau ne bet kokiais, o tais, kurie gryniausiai [am reinsten] tenkina būties ir substancialumo vis dėlto neraiškiai suponuotą prasmę. Toje *substantia finita* kaip *res corporea* pirminė būtina „priskirtis" yra *extensio*. *Quin et facilius intelligimus substantiam extensam, vel substantiam cogitantem, quam substantiam solam, omisso eo quod cogitet vel sit extensa*[3] [Ir net lengviau suprantame tįsią substanciją ar mąstančią substanciją nei substanciją atskirai, praleisdami tai, kad ji mąsto arba yra tįsi]; nes substancialumas yra *ratione tantum*, o ne atskiriamas *realiter*[4] ar aptinkamas substanciškai kaip pats buvinys. 94

Taip paaiškėjo „pasaulio" kaip tos *res extensa* apibrėžties ontologiniai pagrindai: ne tik nepaaiškinta savo būties-prasme, bet ir pateikta kaip neišaiškinama substancialumo, pavaizduoto būtent tos substancijos pirmenybiškiausių substancinių savybių aplinkkeliu, idėja. Substancijos apibrėžtyje substanciškai būnantis juk glūdi ir termino dviprasmiškumo pagrindas. Pretenduojama į substancialumą ir jis suprantamas remiantis substancijos būvančia savybe. Kadangi ontologiškasis grindžiamas ontiškuoju, išraiška ‚*substantia*' veikia tiek ontologine, tiek ontine, tačiau dažniausiai miglota ontine-ontologine reikšme. Tačiau už šio nežymaus reikšmės skirtumo slypi principinės buvimo problemos[5] neįveika. Ją apdorojant reikia *teisėtai* „atsekti" dviprasmybes [Äquivokationen]; kas bando kažką panašaus, ne tik „užsiima" „vien žodžių reikšmėmis", bet ir turi įsivogti į „pačių daiktų [Sachen]" 95
pirmapradiškiausią problematiką, kad išgrynintų tokius „niuansus".

---

[1] Ibid., n. 52, 25 p.

[2] tas ‚realus' (viengubos kabutės – autoriaus) priklauso dalykumui, tam ‚kas' [Was], kuris mus vienaip ar kitaip gali kliudyti. (aut. past. paraštėse)

[3] Ibid., n. 63, 31 p.

[4] to ‚kas' [Was] turiniu (aut. past. paraštėse)

[5] ontologinis skirtumas. (aut. past. paraštėse)

Iškyla kritinis klausimas: ar ši „pasaulio“ ontologija apskritai ieško pasaulio fenomeno, o jei ne, ar ji bent jau apibrėžia įpasaulišką buvinį taip plačiai, kad juo gali būti iškelta aikštėn pasaulybė? *Abu klausimai paneigtini.* Buvinys, kurį Descartes'as bando iš principo ontologiškai pagauti su *extensio*, yra veikiau toks, kuris visų pirma atskleidžiamas praeinant per pirmiausiai parankų įpasaulišką buvinį. Tačiau tebūnie tai teisinga ir tegu *šio* apibrėžto įpasauliško buvinio (gamtos) pats ontologinis apibūdinimas – kaip ir substancialumo idėja bei jos definicija įsisavinant *existit* ir *ad existendum* – veda į tamsą, vis tik susidaro galimybė, kad remiantis ontologija, kuri pagrįsta Dievo, to ‚Aš‘, „pasaulio“ radikalia atskyra, pasaulio ontologinė problema kažkokia prasme išstatoma ir peršama. Tačiau net jei ši galimybė nesusidaro, privalu pateikti raiškų argumentą, kad Descartes'as ne tik teikia, tarkim, klaidingą pasaulio ontologinę apibrėžtį, bet ir kad jo interpretacija ir jos pamatai suponuotų pasaulio fenomeno kaip ir pirmiausiai parankaus įpasauliško buvinio būties *peršokimą*.

Eksponuojant pasauliškumo problemą (§ 14) buvo nurodytas deramos prieigos prie šio fenomeno išgavimo mastas. Taigi kritiškai svarstydami kartezinę nuostatą turėsime paklausti: koks čiabūties būtiškumas fiksuojamas kaip deramas prieigos prie *to* buvinio, kurio būtį kaip *extensio* Descartes'as sulygina su „pasaulio“ būtimi, būdas? Vienintelė ir tikra prieiga prie šio buvinio yra pažinojimas, *intellectio*, būtent matematinio-fizikinio pažinimo prasme. Matematinis pažinimas laikomas tokiu buvinio pagavos būdu, kuris kiekvieną kartą gali būti tikras, kad užtikrintai turi juo pagauto buvinio būtį. Tai, kas pagal jo būtiškumą yra taip, kad to užtenka būčiai, kas tampa prieinamu matematiniu pažinimu, *yra* autentiška prasme. Šis buvinys yra tai, *kas visada yra, kas jis yra*; todėl pažįstančiame pasaulio buvinyje
96 jo autentiška būtis sudaro tai, ką galima parodyti turintį *nuolatinės pasilikties* pobūdį kaip *remanens capax mutationum*. Nuolat liekantysis *yra* autentiškai. Tokį pažįsta matematika. Kas *per ją* prieinama buvinyje, sudaro jo būtį. Taip iš apibrėžtos būties idėjos, kuri glūdi užslėpta substancialumo sąvokoje, ir iš jo pažinimo, kuris *taip* pažįsta buvinį, idėjos „pasauliui“ drauge tarsi paskiriama jo būtis. Descartes'as negali iš anksto pateikti pastarosios įpasauliško buvinio būtiškumo, bet kartu jis tarsi priskiria pasauliui jo „autentišką“ būtį dėl neatidengtos savo ištaka, iš tiesų nepademonstruotos būties idėjos (būtis = nuolatinis esamumas). Taigi pirma tai nėra atrama į atsitiktinai ypač vertinamą mokslą, matematiką, apibrėžiančią pasaulio ontologiją[1], bet iš

[1] bet nukreipimas į matematiškąjį kaip tokį, μάθημα ir ὄν. (aut. past. paraštėse)

principo tai ontologinė orientacija į būtį kaip nuolatinį esamumą, kurio pagavai užtenka išimtinai matematinio pažinimo. Taip Descartes'as filosofiškai raiškiai perjungia tradicinės ontologijos poveikį naujųjų laikų matematinei fizikai ir jos transcendentaliems pamatams.

Descartes'ui nereikia išstatyti problemos, kaip deramai prieiti prie įpasauliško buvinio. Nepertraukiamai viešpataujant tradicinei ontologijai iš anksto nuspręsta dėl autentiško buvinio tikrojo pagavos būdo. Jis glūdi *νοεῖν*, „stebėsenoje" plačiausia prasme, kurios *διανοεῖν*, „mąstymas", tėra funduota įgyvendinimo forma. Ir iš šios principinės ontologinės orientacijos Descartes'as pats „kritikuoja" nuovokų, galimai stebimą prieigos prie buvinio būdą, tą *sensatio* (*αἴσθησις*), lyginamą su *intellectio*.

Todėl Descartes'as puikiai žino, kad buvinys pirmiausiai pasirodo ne savo autentiška būtimi. „Pirmiausiai" duotas šis tam tikros spalvos, kvapo, kietumo, šaltumo, skambesio vaškinis daiktas. Tačiau tai ir apskritai tai, ką teikia juslės, lieka ontologiškai nesvarbu. *Satis erit, si advertamus sensuum perceptiones non referri, nisi ad istam corporis humani cum mente coniunctionem, et nobis quidem ordinarie exhibere, quid ad illam externa corpora prodesse possint aut nocere*[1] [Užteks, jei pažymėsime, kad juslių suvokimas teišplaukia iš žmogaus kūno ir proto jungties, taigi jie iš esmės atskleidžia, kaip išoriniai kūnai gali prisidėti prie šios jungties arba jai pakenkti]. Juslės apskritai neleidžia pažinti buvinio savo būtimi, jos teskelbia „išorinių" įpasauliškų daiktų naudingumą ir žalingumą kūniškai [leibbehaftet] žmogiškai būtybei. *Nos non docent, qualia (corpora) in seipsis existant*[2] [Jie 97
mums neatskleidžia, kaip (kūnai) egzistuoja patys sau]; juslėmis apskritai nieko nepaaiškiname apie buvinį ir jo būtį. *Quod agentes, percipiemus naturam materiae, sive corporis in universum spectati, non consistere in eo quod sit res dura, vel ponderosa, vel colorata, vel alio aliquo modo sensus afficiens: sed tantum in eo, quod sit res extensa in longum, latum et profundum*[3] [Taip darydami pasiekiame, kad materijos prigimtis arba kūnai apskritai susideda ne iš to, kad šis daiktas tvirtas arba sunkus, arba nudažytas ar kokiu kitu būdu veikiantis jusles, bet tik iš to, kad šis daiktas tįsus ilgyn, platyn ir gilyn].

Iš Descartes'o kietumo ir atsparos patyrimo interpretacijos, kritiškai ją analizuojant (§ 19), aiškėja, kad Descartes'ui jusliškai pasirodantysis vargiai gebėjo pateikti ir net apibrėžti save iš anksto savo nuosavu būtiškumu ir šį net apibrėžti.

---

[1] Ibid., II, n. 3, 41 p.
[2] Ibid.
[3] Ibid.

Kietumas pagaunamas kaip atspara. Tačiau ši vargiai suprantama kaip kietumas fenomenalia prasme, tarsi kažkas ja pačia patiriama ir tokiu patyrimu apibrėžiama. Atspara Descartes'ui reiškia tai: nepasitraukti iš ploto, tai yra nepatirti vietos pasikeitimo. Tuomet daikto atsparumas reiškia: pasilikti apibrėžtoje vietoje kito keičiančio savo vietą daikto atžvilgiu, atitinkamai tokiu greičiu keičiančio vietą, kad jis gali būti „pavytas" šio daikto. Šitaip interpretuojant kietumo patyrimą, ištrinamas jusliškos nuovokos būtiškumas, o drauge tokia nuovoka sutinkamo būvančio buvinio pagavos galimybė. Descartes'as kažko nuovokos būtiškumą išverčia į vienintelį jam žinomą dalyką; kažko nuovoka tampa apibrėžta dviejų esamų *res extensae* esamybe-vieno-šalia-kito, jųdviejų judėjimo santykis pats iškyla *extensio* modusu, kuris pirma apibūdina kūniško daikto [Körperdinges] esamumą. Tiesa, galimas lytėjimo „išpildymas" reikalauja išskirtinės liečiamojo „artumos". Tačiau tai nereiškia, kad palytėjimas ir, tarkim, juo pasireiškiantis kietumas susideda, pagaunant ontologiškai, iš skirtingo dviejų kūniškų daiktų (Körperdinge) greičio. Kietumas ir atspara apskritai nepasirodo, jei nėra čiabūties būtiškumo buvinio arba mažų mažiausiai gyvenančiojo.

Taip Descartes'o galimų *prieigų prie* įpasauliškai būvančiojo svarstymą užvaldo būties idėja, kuri pati išskaityta apibrėžtame šio buvinio regione.

98 Būties idėja kaip nuolatinis esamumas visgi motyvuoja ne įpasauliško buvinio būties kraštutinę apibrėžtį ir jos tapatinimą su pasauliu apskritai, ji drauge trukdo ontologiškai deramai iškelti prieš akis čiabūties elgsenas. Tačiau tuo visiškai užtvertas kelias juolab matyti dar ir bet kokio jusliško bei supratingo elgesio funduotą pobūdį ir tą idėją suprasti kaip buvimo-pasaulyje galimybę. Tačiau „čiabūties" būtį, kurios pamatinei sąrangai priklauso buvimas-pasaulyje, Descartes'as pagauna tuo pačiu būdu kaip *res extensa* būtį, kaip substanciją.

Tačiau ar šiais kritiniais svarstymais nepakišama Descartes'ui užduotis, kuri glūdi visiškai anapus jo horizonto, o tada „įrodoma", kad jis jos tarsi neišsprendė? Kaip Descartes'as turi tapatinti apibrėžtą įpasaulišką buvinį ir jo būtį su pasauliu, jei jis apskritai nežino pasaulio fenomeno, o drauge kažko panašaus į įpasauliškumą?

Iš principo aiškinantis galima laikytis šios ne tik doksografiškai pagaunamos tezės – ji turi orientuoti problematikos dalykinę tendenciją, net jei ši neišsiveržia iš vulgarios pagavos. Iš „Meditacijų" (plg. ypač I ir IV) aiškėja, kad Descartes'as problemą „Aš ir pasaulis" ne tik norėjo išstatyti su *res cogitans* ir *res extensa*, bet ir pretendavo į radikalų jos sprendimą. Ankstesni svarstymai turėjo parodyti, kad išsilenkianti bet kokios pozityvios kritikos ontologinė pamatinė orientacija į tradiciją negalėjo jam pasitarnauti atkasant čiabūties pirmapradę ontologinę problematiką, jo žvilgsnį turėjo nukreipti

nuo pasaulio fenomeno, o „pasaulio“ ontologiją jam leido įsprausti į apibrėžto įpasauliško buvinio ontologiją.

Tačiau bus paprieštarauta, kad net jei tai iš tikrųjų pasaulio problema,
o artimiausiai sutinkamo aplinkoje buvinio būtis lieka uždengta, Descar-
tes'as juk padėjo pagrindą ontologiškai apibūdindamas *tą* įpasaulišką bu-
vinį, kuris būdamas funduoja bet kokį kitą materialios prigimties[1] buvi-
nį. Ant jo – fundamentalaus sluoksnio – statomi kiti įpasauliškos tikrovės
sluoksniai. Tįsiame daikte kaip tokiame pirmiausiai pagrįsti apibrėžtumai,
kurie nors pasirodo kaip kokybės, tačiau „iš principo“ patys yra *extensio*
moduso kiekybinės modifikacijos. Tuomet šiomis kokybėmis, kurios dar pa- 99
čios redukuojamos, remiasi specifinės kokybės, kaip antai gražu, negražu, tin-
kama, netinkama, naudinga, nenaudinga; šios kokybės, pirma orientuojantis
į daiktiškumą, turi būti pagaunamos kaip nesukiekybinami vertės predikatai,
kuriais į gėrį štampuojamas pirmiausiai vien materialus daiktas. Tačiau šitaip
sluoksniuojant nagrinėjimas vis tik priartėja prie buvinio, kurį ontologiškai
apibūdinome kaip parankų įrankį. Taip kartezinė „pasaulio“ analizė vien įga-
lina pirmiausiai parankiojo struktūros užtikrintą sudarymą; struktūrai tereikia
lengvai įgyvendinamo gamtos daikto papildymo iki visiško naudmens.

Tačiau ar šiuo keliu ontologiškai pasiekiama įpasauliškai pirmiausiai sutinkamojo būtis, kada nors nepaisant pasaulio specifinės problemos? Ar materialiu daiktiškumu nebyliai nenustatoma būtis (nuolatinis daikto esamumas), kuri vėliau aprūpinant buvinį vertės predikatu taip mažai ontologiškai papildoma, kad šie vertės bruožai veikiau patys telieka ontiniai apibrėžtumai buvinio, turinčio daikto būtiškumą? Pridedant vertės predikatus, negebama bent kiek naujai paaiškinti apie gėrių būtį, *bet šiems vėl tesuponuojamas gryno (purer) esamumo būtiškumas*. Vertės yra daikto *esami* apibrėžtumai. Galiausiai pačių verčių ontologinė ištaka – vien ankstesnė daiktų tikrovės kaip pamatinio sluoksnio nuostata. Tačiau jau priešfenomenologinis patyrimas rodo daiktiškai tariamu buviniu kažką, kas nevisiškai suprantamas daiktiškumu. Taigi daiktiškai būčiai reikia papildymo. Vis tik ką ontologiškai reiškia verčių būtis arba jų „galiojimas“, kurį Lotze pagavo kaip „patvirtinimo“ modusą? Ką ontologiškai reiškia šis verčių „prikaustymas“ prie daiktų? Kol šios apibrėžtys lieka tamsios, naudmens rekonstrukcija iš gamtos daikto yra ontologiškai abejotinas sumanymas, visai nepaisant problematikos principinio iškreipimo. O ar šiai pirmiausiai „nulupto“ naudmens rekonstrukcijai nereikia visada jau *ankstesnio, pozityvaus žvilgsnio į fenomeną, kurio visybė turi būti*

[1] Husserlio ‚ontologijų‘ (viengubos kabutės – autoriaus) sudarymo kritika! Kaip apskritai visa Descartes'o kritika čia įterpta su šiuo siekiu! (aut. past. paraštėse)

atgaminama rekonstruojant? Jei jo saviškiausia buvimo sąranga vis dėlto prieš tai nederamai eksplikuota, ar tuomet rekonstruojama be statybos plano? Kadangi ši tradicinės „pasaulio" ontologijos rekonstrukcija ir „papildymas" savo rezultatu prieina prie to paties *buvinio*, kuriuo rėmėsi ši įrankio parankumo
100 ir aplinkybių visybės analizė, ji sukuria regimybę, tarsi šio buvinio *būtis* iš tikrųjų būtų išaiškinta arba bent jau tapusi *problema*. Kiek Descartes'as su *extensio* kaip *proprietas* vos apima substancijos būtį, tiek metimasis ‚prie' „verčių" savybių taip pat vos tegali iškelti prieš akis būtį kaip parankumą, jau nekalbant apie ontologinį tematizavimą.

Descartes'as paaštrino pasaulio klausimą jį susiaurindamas iki klausimo apie gamtos daiktiškumą kaip pirmiausiai prieinamą, įpasaulišką buvinį. Jis įtvirtino nuomonę, kad buvinio neva stipriausias ontinis *pažinojimas* esąs ir galima prieiga prie tokiu pažinimu atskleisto buvinio pirminės būties. Tačiau drauge verta įžvelgti, kad ir daikto ontologijos „papildymai" skleidžiasi iš principo tuo pačiu dogminiu pagrindu kaip Descartes'o.

Mes jau išryškinome (§ 14), kad pasaulio ir pirmiausiai sutinkamo buvinio peršokimas neatsitiktinis, ne tiesiog atsigriebtinas neapsižiūrėjimas, bet jis pats pagrįstas čiabūties esmingu būtiškumu. Jei čiabūties analitika praskaidrino čiabūties svarbiausias pagrindines struktūras šios problematikos rėmuose, jei būties sąvokai apskritai priskirtas jos galimo suprantamumo[1] horizontas ir taip tetampa ontologiškai pirmapradiškai suprantami parankumas bei esamumas, tuomet tik dabar pateiktą kartezinės ir iš principo dar šiandien įprastos pasaulio ontologijos kritiką galima filosofiškai įteisinti.

Tam privalu parodyti (plg. I dalis, 3 skirsnis):

1. Kodėl mums lemiamos ontologinės tradicijos pradžioje – eksplicitiškai Parmenido filosofijoje – buvo peršoktas pasaulio fenomenas; iš kur kilęs šio peršokimo nuolatinis pasikartojimas?
2. Kodėl peršoktas fenomenas ontologiškai tematizuojamas įšokus įpasauliškam buviniui?
3. Kodėl šis buvinys pirmiausiai randamas „gamtoje"?
4. Kodėl tokia pasaulio, patiriamo kaip būtino, ontologija papildoma vertės fenomenu?

Atsakant į šiuos klausimus pasiekta vien pasaulio *problematikos* pozityvi suprastis, parodyta jos nusižengimo ištaka ir įrodytas tradicinės pasaulio ontologijos atsisakymo teisėtas pagrindas.

101 Descartes'o nagrinėjimai turėjo atvesti prie įžvalgos, kad tariamai savaime suprantamas išeities taškas iš pasaulio daiktų, kaip ir orientacija į neva

[1] *Sic*! Kur, žinoma, ‚suprantamumas' (viengubos kabutės – autoriaus) remiasi supratimu kaip apmatu, o šis – kaip ekstatinis laikiškumas. (aut. past. paraštėse)

griežčiausią buvinio pažinimą, neužtikrina dirvos, ant kurios fenomenaliai užtiktinos pasaulio, čiabūties ir įpasauliško buvinio artimiausios ontologinės sąrangos.

Tačiau jei prisiminsime, kad erdviškumas akivaizdžiai kartu konstituoja įpasauliškai būnantį, tuomet galiausiai galėsime „išgelbėti" kartezinę „pasaulio" analizę. Radikaliai iškeldamas *extensio* kaip *praesuppositum* bet kokiai to *res corporea* apibrėžtumui, Descartes'as parengė suprasčiai *a priori*, kurios turinį po to skvarbiau fiksavo Kantas. *Extensio* analizė tam tikru mastu lieka nepriklausoma, praleidus tįsaus buvinio buvimo raiškią interpretaciją. *Extensio* kaip „pasaulio" pamatinio apibrėžtumo nustatymas savaip fenomenaliai teisėtas, net jeigu atsigręžiant į ją negali būti ontologiškai suvokiamas nei pasaulio erdviškumas, nei aplinkoje sutinkamo buvinio pirmiausiai atskleistas pasaulio erdviškumas, nei juolab pačios čiabūties erdviškumas.

C. Aplinkos apimtis ir čiabūties erdviškumas

Siejant su pirmuoju į-būties nužymėjimu (plg. § 12) čiabūtį privalu atriboti nuo buvimo erdvėje būdo, kurį vadiname vidujybe. Ši reiškia, kad pats tįsus buvinys yra apsuptas tįsiojo tįsių ribų. Viduje būnantis ir apsupantysis – abu esami erdvėje. Tačiau čiabūties tokios vidujybės erdvės inde atmetimas iš principo turėtų ne pašalinti kiekvieną čiabūties erdviškumą, o teatverti kelią čiabūčiai konstitutyvaus erdviškumo matymui. Dabar erdviškumą privalu iškelti. Tačiau kadangi *įpasauliškai* būnantis taip pat yra erdvėje, jo erdviškumas ontologiškai susijęs su pasauliu[1]. Todėl apibrėžtina, kokia prasme erdvė yra pasaulio, kuris savo ruožtu buvo apibūdintas kaip buvimo-pasaulyje struktūrinis momentas, konstitutas. Skyrium imant, privalu parodyti, kaip apimtis aplinkos, kuri pati funduoja aplinkoje sutinkamo buvinio specifinį erdviškumą pasaulio pasauliškumu, o ne atvirkščiai, pasaulis savo ruožtu esamas erdvėje. Čiabūties erdviškumo ir pasaulio erdvės apibrėž- 102
tumo tyrinėjimas pats prasideda nuo įpasauliško erdvėje parankinio analizės. Bus nagrinėjama trimis pakopomis: 1) įpasauliškai parankiojo erdviškumas (§ 22); 2) buvimo-pasaulyje erdviškumas (§ 23); 3) čiabūties ir erdvės erdviškumas (§ 24).

§ 22. Įpasauliškai parankiojo erdviškumas

Jei erdvė konstituoja pasaulį dar apibrėžtina prasme, tada negali stebinti, jei mes jau anksčiau ontologiškai apibūdindami įpasauliškojo būtį, pastarąjį

[1] Taigi pasaulis taip pat erdviškas. (aut. past. paraštėse)

privalėjome turėti prieš akis ir kaip įerdviškąjį. Lig šiol šis parankinio erdviškumas nebuvo pagautas fenomenaliai raiškiai ir nenurodytas jo sukabinimas su parankinio buvimo struktūra. Tai dabartinė užduotis.

Kiek mes apibūdindami parankinį jau susidūrėme su jo erdviškumu? Buvo šnekėta apie *pirmiausiai* parankųjį. Tai ne tik reiškia buvinį, kaskart sutinkamą *pirma* kito, bet ir drauge numanomas buvinys, kuris yra „arti“. Parankinys, kasdien apsieidamas, turi *artumos* pobūdį. Tiksliau žiūrint ši įrankio artuma jau išryškinta terminu, išreiškiančiu jo būtį, „parankumu“. Tas buvinio „po ranka“ kaskart turi skirtingą artumą, kuri nenustatoma išmatuojant atstumus. Ši artuma reguliuojama, apdairiai „apskaičiuojamai“ manipuliuojant ir naudojant. Besirūpinanti apdaira rūpinantis tokiu būdu drauge užfiksuoja artùmą krypties, kurioje įrankis kiekvieną kartą prieinamas, atžvilgiu. Nukreipta įrankio artuma reiškia ne vien tik tai, kad, kažkur esamas, šis turi savo padėtį erdvėje, bet ir tai, kad jis, kaip įrankis, yra esmingai įvestas, patalpintas, išdėstytas, paruoštas. Įrankis turi savo *plotą* arba vis dėlto jis „mėtosi“, o tai iš principo atskirtina nuo gryno [puren] pasitaikymo bet kuriame erdvės punkte. Būtent tas plotas apibrėžiamas kaip šio įrankio plotas kam... iš vienas į kitą nukreiptų plotų, susijusių parankiais aplinkoje įrankiais, visumos. Plotas ir plotų įvairovė negali būti išskleidžiami kaip bet kurios daikto esamybės ‚kur‘. Plotas kaskart yra įrankio *priklausymo* apibrėžtas „ten“ ir „čia“. Būtent tas priklausomumas atitinka parankinio įrankiškumą, tai
103 yra savo aplinkybišką priklausomybę įrankių visumai. Tačiau įrankių visumos priklausomumas patalpinant pagrįstas kaip savo galimybės sąlyga tuo ‚kur link‘ apskritai, kuriuo įrankių kontekstui pavedama plotų visybė. Šį galimos įrankiškos priklausomybės ‚kur link‘, pirma apdairiai laikytą prieš akis, rūpestingai apsieinant, vadiname *apylinke*.

„Apylinkėje ko“ reiškia ne tik „nukreiptą į“, bet drauge ir apsuptą kažko, kas nukreiptas. Nukreipiant ir nutolinant – artuma tėra nuotolumo modusas – konstituotas plotas yra jau orientuotas į apylinkę ir jos viduje. Taip kažkas panašaus į apylinkę turi būti prieš tai atskleista, kad galima būtų pavesti ir aptikti apdairiai disponuojamos įrankių visybės plotus. Šis parankinio plotų įvairovės apylinkiškas orientavimas sudaro artimiausiai sutinkamo aplinkoje buvinio apimtį, tą ‚aplink-mus‘. Pirmiausiai niekada neduota galimų punktų, kurie užpildomi esamais daiktais, trimatė įvairovė. Šis erdvės matmeniškumas yra dar dangstomas parankinio erdviškumu. „Viršuje“ yra „palubėje“, „apačioje“ – „ant grindų“, „už“ – „prie durų“; visi ‚kur‘ atskleisti ir apdairiai išskleisti eigomis ir būdais, kasdien apsieinant, o ne nustatyti ir užrašyti nagrinėjant erdvės išmatavimą.

Apylinkės sudaromos ne vien drauge esant daiktams, bet jos jau kaskart yra parankios atskiruose plotuose. Patys plotai pavedami parankiniui

apdairiai besirūpinant arba jie aptinkami iš anksto. Dėl to nuolat parankusis, iš anksto paisomas apdairiai būnant-pasaulyje, turi savo plotą. Jo parankumo ‚kur' yra paisomas rūpinantis ir orientuotas į kitą parankinį. Taip saulė, kurios šviesa ir šiluma skirtos kasdieniam naudojimui, iš kintančio to, ką ji teikia, vartojiškumo turi savo apdairiai atskleistus išskirtinius plotus: patekėjimą, vidudienį, saulėlydį, vidurnaktį. Šiuo kintančiu būdu, bet vis tik tolygiai pastoviai parankiojo plotai tampa pabrėžtais juose glūdinčių apylinkių „rodmenimis". Šios dangaus apylinkės, kurioms dar netgi nereikia geografinės prasmės, iš anksto nustato ankstesnį ‚kur link', kaskart ypatingai suformuojant apylinkes, užimamas plotų. Namas turi savo saulėtą ir vėjuotą pusę; į ją orientuotas „erdvių" paskirstymas, o šios vėlgi „apstatomos" kaskart pagal savo įrankiškumą. Pavyzdžiui, baž- 104
nyčios ir kapai suplanuoti pagal saulės tekėjimą ir laidą, pagal gyvenimo ir mirties apylinkes, kuriomis pati čiabūtis apibrėžta atsižvelgiant į jos savišskiausias galimybes būti pasaulyje. Čiabūties, kuri pati būdama susiduria su pačia šia būtimi, rūpinimasis pirmiausia atskleidžia apylinkes, ties kuriomis kaskart nulemtas pasitenkinimas. Ankstesnė apylinkių atskleistis kartu apibrėžta aplinkybių visybe, kuriai atlaisvinamas parankinys kaip sutinkamasis.

Būtent tos apylinkės ankstesniam parankumui *būdingas nepastebimas artimumas* dar pirmapradiškesne prasme nei parankinio būtis. Jis pats tampa tematomas neįprastu būdu, apdairiai atskleidžiant parankinį būtent rūpinimosi defektyviu modusu. *Savo* plote kažko neužtikusi ploto apylinkė dažnai tampa pirmą kartą raiškiai prieinama kaip tokia. Erdvė, atskleista kaip įrankių visumos erdviškumas, apdairiai būnanti-pasaulyje, pati kaskart priklauso buviniui kaip jos plotas. Vien erdvė dar dangstoma. Erdvė suskaldyta į plotus[1]. Tačiau šis erdviškumas turi savo nuosavą vienį per erdviškai parankiojo pasaulišką aplinkybių visybę. „Aplinka" ne apstatoma iš anksto duotoje erdvėje, bet jos specifinis pasauliškumas artikuliuoja jos reikšmingumu būtent tos apdairiai pavestų plotų visybės aplinkybinę sąsają. Būtent tas pasaulis kaskart atskleidžia jai priklausančios erdvės erdviškumą. Parankinio sutiktumas jo aplinkos erdvėje lieka galimai ontinis tik todėl, kad pati čiabūtis yra „erdviška" savo buvimo-pasaulyje atžvilgiu.

§ 23. Buvimo-pasaulyje erdviškumas

Jei *čiabūčiai* priskiriame erdviškumą, tada šią „būtį erdvėje" akivaizdžiai privalu suvokti remiantis šio buvinio būtiškumu. Čiabūties, kuri esmingai nėra esamybė, erdviškumas negali reikšti nei kažko panašaus į pasitaikymą

---

[1] Ne, kaip tik plotų savitas ir nesuskaldytas vienis! (aut. past. paraštėse)

„pasaulio erdvės“ punkte, nei parankybės tam tikrame plote. Abu yra įpasauliškai sutinkamo buvinio būtiškumai. Tačiau čiabūtis yra „tame“ pasaulyje [„in“ der Welt], rūpestingai-artimai apsieidama su įpasauliškai sutinkamu buviniu. Tad jei jam kažkaip tinka erdviškumas, tada tai teįmanoma
105 dėl šios į-būties. Tačiau jos erdviškumas rodo *nuo-tolio* ir *nukreipimo* bruožus.

Nuotolį kaip čiabūties, atsižvelgiant į jos buvimą-pasaulyje, būtiškumą suprantame ne kaip kažką panašaus į nuotolumą (artumą) ar net atstumą. Išraišką ‚nuotolis‘ vartojame aktyvia ir tranzityvia reikšmėmis. Ji reiškia čiabūties buvimo sąrangą, kurios atžvilgiu nutolimas nuo kažko, kaip pašalinimas, tėra apibrėžtas, faktinis modusas. Nutolimas reiškia tolumos[1] pradanginimą, tai yra kažko nuotolumą, priartėjimą. Čiabūtis esmingai nu-tolstanti, ją galima sutikti artumoje[2] kaip buvinį, kuris yra kaskart būnantis. Nuo-tolis atskleidžia nuotolumą. Šis, lygiai kaip atstumas, yra nečiabūtiško buvinio kategoriali apibrėžtis. Vis dėlto nuotolį privalu laikyti egzistencialu. Tik tiek, kiek buvinys savo nuotolumu apskritai atskleistas čiabūčiai, „nuotoliai“ ir atstumai tampa prieinami pačiame įpasauliškame buvinyje kito atžvilgiu. Du taškai taip mažai nutolę vienas nuo kito kaip apskritai du daiktai [Dinge], nes nė vienas iš šių buvinių pagal savo būtiškumą negali nutolti. Jie turi vien tik nutolimu[3] aptinkamą ir išmatuojamą atstumą.

Nu-tolimas pirmiausiai ir dažniausiai yra apdairus priartėjimas, įvedimas į artumą kaip parūpinimas, paruošimas, turėjimas po ranka. Tačiau ir grynai [rein] pažįstančio buvinio apibrėžti atskleidimo tipai turi priartėjimo pobūdį. *Čiabūtyje glūdi esminga tendencija link artumos*[4]. Visi greitinimo, prie kurio šiandien daugiau ar mažiau esame priversti prisidėti, tipai spaudžia įveikti nuotolumą. Pavyzdžiui, šiandien „radiju“ čiabūtis dar nepražiūrimai savo čiabūties prasme nutolina „pasaulį“ išplėsdama kasdienę aplinką.

Nu-tolime nebūtinai glūdi parankinio tolumos raiškus įvertinimas čiabūties atžvilgiu. Visų pirma nuotolumas niekada nepagaunamas kaip atstumas. Jei tolumas įvertinamas, tai įvyksta nuotolių, kuriuose laikosi kasdienė čiabūtis, atžvilgiu. Skaičiuojant šie vertinimai gali būti netikslūs ir svyruojantys, čiabūties kasdienybėje jie turi savo nuosavą ir visuotinai suprantamą *apibrėžtumą*. Sakome: iki ten pasivaikščiojimas, katės šuolis, „pypkės

---

[1] Iš kur randasi toluma, kuri nu-tolina? (aut. past. paraštėse)

[2] Artuma ir *buvojamumas*, ne atstumo dydis, yra esminiai. (aut. past. paraštėse)

[3] Nu-tolimas detalesnis nei priartėjimas. (aut. past. paraštėse)

[4] Kiek ir kodėl? Būtis *qua* nuolatinis buvojamumas yra pirmenybinė, sudabartinama. (aut. past. paraštėse)

ilgis". Šie matai išreiškia ne tik tai, kad jie nenori būti „matuojami", bet ir tai, kad įvertintas nuotolumas priklauso buviniui, prie kurio artėjama rūpestingai apdairiai. Tačiau taip pat mums naudojantis tvirtesniu matu ir 106
sakant „iki namų pusvalandis", šį matą privalu imti kaip įvertį. „Pusvalandis" yra ne 30 minučių, o trukmė, kuri apskritai neturi ilgio kiekybinės tąsos prasme. Ši trukmė kaskart išskleista iš įprastų kasdienių „susirūpinimų". Nuotolumai yra apdairiai įvertinti pirmiausiai netgi ten, kur žinomi „oficialiai" apskaičiuoti matai. Kadangi taip vertinamas nu-tolusysis yra parankus, jis išlaiko specifinį įpasaulišką pobūdį. Jam priklauso net tai, kad apsieities būdai, kasdien vedantys pas nutolusį buvinį, yra skirtingo ilgio. Aplinkos parankinys juk esamas ne amžinam stebėtojui be čiabūties naštos, bet sutinkamas čiabūties apdairiai rūpestingoje kasdienybėje. Keliaudama čiabūtis ne išmatuoja erdvės ruožą kaip esamas kūniškas daiktas [Körperding], ne „ėda kilometrus"; priartėjimas ir nuo-tolis yra kaskart rūpestingas buvimas priartėjusiajam ir nu-tolusiajam. „Objektyviai" ilgas kelias gali būti trumpesnis nei „objektyviai" labai trumpas kelias, kuris galbūt „varginantis" ir pasitaiko kaip be galo ilgas. *Tačiau šitaip „pasitaikydamas" būtent tas pasaulis parankus vien autentiškai.* Esamų daiktų objektyvūs atstumai susikloja ne su įpasauliškai parankiojo nuotolumu ir artuma. Pirmieji gali būti tiksliai žinomi, visgi šis žinojimas lieka aklas, jis neturi aplinkos apdairiai atskleidžiančio priartinimo funkcijos; toks žinojimas tepanaudojamas rūpestingai būnant, kai matuojami ne ruožai, ir tokiam buvimui pasaulin, kuris „kliudo".

Pirmiausia orientuojantis į „gamtą" ir „objektyviai" matuojamus daiktų atstumus, tokią nuotolio išsklaidą ir vertinimą linkstama pateikti kaip „subjektyvų". Tačiau „subjektyvumas", kuris atskleidžia turbūt realiausią pasaulio, kuris neturi nieko bendra su „subjektyvia" savivale ir to „sau" kitaip būvančiojo subjektyvistinėmis „koncepcijomis", „realumo" dalyką. *Čiabūties kasdienybės apdairus nu-tolimas atskleidžia „teisingo pasaulio", buvinio, ties kuriuo kaskart jau yra čiabūtis kaip egzistuojanti, buvimą-sau.*

Pirminė ir netgi išimtinė orientacija į nuotolumus kaip matuojamus atstumus uždengia į-būties pirmapradį erdviškumą. Menamas „artimiausiasis" yra visiškai ne tai, kas turi mažiausią atstumą „nuo mūsų". „Artimiausiasis" glūdi tame, kas nutolęs vidutine siekio, griebimo ir žvilgsnio apimtimi. Kadangi čiabūtis 107
yra esmingai erdviška nuo-tolio būdu, apsieitis visada laikosi „aplinkoje", kaskart nutolusioje nuo jos tam tikra veiksmo erdve, todėl mes visada pirmiausiai praklausome ir nusisukame nuo „artimiausiojo" atstumo atžvilgiu. Matymas ir girdėjimas yra toliajuslės ne dėl jų masto, bet dėl to, kad čiabūtis kaip nutolinanti daugiausia tenkinasi jomis. Pavyzdžiui, tam, kuris nešioja akinius, kurie atstumo atžvilgiu yra taip arti, kad jam „sėdi ant nosies", šis naudojamas įrankis aplinkoje nutolęs labiau nei paveikslas ant priešais

pajaučiamos sienos. Šis įrankis turi taip mažai artumos, kad jis dažnai pirmiausiai visai nerandamas. Įrankis matymui, kaip ir girdėjimui, pavyzdžiui, telefono ragelis, turi pirmiausiai parankiojo pažymėtą nepastebimumą. Tai galioja, pavyzdžiui, ir gatvei, ėjimo įrankiui. Einant ji kas žingsnis liečiama, o apskritai parankiajam tariamai artimiausioji ir realiausioji, ji tarsi prasispraudžia į apibrėžtas kūno vietas, pėdas. Bet juk ji labiau nutolusi nei pažįstamasis, kažkieno, šitaip einančio, sutiktas „gatvėje", nutolęs „už dvidešimt žingsnių". Apie pirmiausiai parankiojo aplinkoje artumą ir tolumą sprendžia apdairus rūpinimasis. Tai, ties kuo šis iš anksto susilaiko, yra artimiausiasis ir reguliuojantis nuo-tolius.

Jei čiabūtis rūpindamasi priartina kažką prie savęs, tada tai nereiškia kažko fiksavimo erdvės punkte, kuris turi menkiausią atstumą nuo kažkokio kūno [Körper] taško. Tas ‚arti' reiškia: apdairiai pirmiausiai parankiojo apsuptyje. Priartinimas orientuotas ne į kūnišką [körperbehaftete] ašdaiktį, bet į rūpestingą buvimą-pasaulyje, tai yra į tai, kas šiame kaskart pirmiausiai sutinkama. Todėl čiabūties erdviškumas taip pat neapibrėžiamas pateikiant punktą, kuriame esamas kūniškas daiktas [Körperding]. Tiesa, ir apie čiabūtį sakome, kad ji visada užima plotą. Tačiau šis „užėmimas" iš principo atskirtinas nuo parankybės tam tikrame plote iš tam tikros apylinkės. Ploto užėmimą privalu suvokti kaip parankiojo aplinkoje nutolimą apdairiai iš anksto atskleistoje apylinkėje. Jo ‚štai čia' supranta čiabūtį iš to ‚ten' aplinkoje. Tas ‚štai čia' reiškia ne esamojo ‚kur', bet tą nu-tolinančio buvimo ties..., ‚ties kuo' drauge su šiuo nuo-toliu. Čiabūtis pagal savo erdviškumą pirmiausiai niekada nėra štai čia, bet ten, iš kur ‚ten' ji grįžta į savo ‚štai čia', ir vėlgi
108 tik tuo būdu, kuriuo ji savo rūpestingą buvimą link... [Sein zu...] išskleidžia iš ‚ten parankiojo'. Tai visiškai paaiškėja iš į-būties nuo-tolio struktūros fenomenalaus savitumo.

Čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje esmingai laikosi nutoldama. Šis nuo-tolis, paties parankinio toluma, gali *niekada nesikirsti* su čiabūtimi. Išties, pats čiabūties parankinio nuotolumas gali būti šiojo aptinkamas kaip atstumas, jei jis apibrėžiamas siejant su daiktu [Ding], kuris mąstomas kaip esamas plote, kurį čiabūtis užėmusi anksčiau. Šis atstumo ‚tarp' vėliau gali perskrosti čiabūtį, tačiau tik taip, kad pats atstumas tampa labiau nutolusiu. Čiabūtis savo nuo-tolį ne perkerta, o veikiau yra jį pasiėmusi ir nuolat pasiima, *nes ji esmingai yra nuo-tolis, tai yra erdviška.* Čiabūtis, būtent taip apsupta savo nuo-tolių, negali jų apkeliauti, ji visada tegali juos pakeisti. Čiabūtis erdviška apdairiai atskleisdama erdvę būtent taip, kad ji nuolat nutoldama santykiauja su taip erdviškai sutinkamu buviniu.

Čiabūčiai kaip nu-tolinančiai į-būčiai drauge būdingas *nukreipimas.* Kiekvienas priartėjimas pirma jau įsisavinęs kryptį apylinkėje, iš kurios artinasi

nu-tolusysis, kad taip taptų aptinkamas savo ploto atžvilgiu. Apdairus rūpinimasis yra nukreipiantis nu-tolimas. Šitaip rūpinantis, tai yra pačiai čiabūčiai būnant-pasaulyje, iš anksto reikia „ženklo“; šis įrankis perima raiškią ir bent kiek patogią krypčių pateiktį. Jis laiko apdairiai naudojamas apylinkes raiškiai atviras: būtent tą priklausymo, nuėjimo, išnešimo, atnešimo ‚kur link‘. Jei čiabūtis *yra*, kaip nukreipiančiai-nutolinanti, ji kaskart jau turi savo atskleistą apylinkę. Nukreipimas lygiai kaip ir nuo-tolis kreipiami it buvimo-pasaulyje būties modusai pirmiausia *apdairiai* rūpinantis.

Iš šio nukreipimo išplaukia nepajudinamos kryptys dešinėn ir kairėn. Kaip ir jos nuo-toliai, čiabūtis nuolat pasinaudoja šiomis kryptimis. Čiabūties įerdvinimas į jo „kūniškumą“ [Leiblichkeit], kuris savyje slepia savo nuosavą problematiką, čia nenagrinėtiną, kartu yra išskirtinis šiose kryptyse. Todėl parankusis ir kūno naudojamasis, pavyzdžiui, pirštinės, kurios turi kartu judėti su ranka, privalo būti nukreiptos dešinėn ir kairėn. Vis dėlto rankų darbo įrankis, kuris laikomas rankoje ir su ja judinamas, nejuda specifiškai „patogiai“ su ranka. Todėl nėra dešiniųjų ir kairiųjų plak- 109
tukų, nors jie ir įvaldomi ranka.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad nukreipimas, priklausantis nuo-toliui, funduotas būnant-pasaulyje. Kairėn ir dešinėn yra ne kažkas „subjektyvu“, ką subjektas jaučia, bet yra nukreipiamumo kryptys, įstatytos į kaskart jau parankų pasaulį. „Vien tik jausdamas savo dviejų pusių skirtį“[1] niekada negalėčiau susigaudyti pasaulyje. Subjektas „vien tik jausdamas“ šią skirtį yra konstruktyviai nustatomas, nekreipiant dėmesio į tiesiąją subjekto sąrangą, į tai, kad čiabūtis šitaip „vien tik jausdama“ kaskart jau yra *ir privalo būti* pasaulyje, kad galėtų orientuotis. Tai aiškėja iš pavyzdžio, kuriuo Kantas bando paaiškinti orientavimosi fenomeną.

Sakykime, įžengiu į žinomą, bet tamsų kambarį, kuris man nesant buvo taip perstatytas, kad viskas, kas stovėjo dešinėje, nuo šiol stovi kairėje. Jei turiu susiorientuoti, tai, kad „vien tik jaučiu“ savo dviejų pusių „skirtis“, visai nepadeda, kol nepagautas apibrėžtas objektas [Gegenstand], apie kurį Kantas prabėgomis sako: „jo padėtį atsimenu“. Tačiau ką kita tai reiškia, jei ne tai, kad orientuojuosi būtinai kaskart jau būdamas ir remdamasis buvimu „žinomame“ pasaulyje[2]. Kurio nors pasaulio įrankių kontekstas privalo būti iš anksto nustatytas čiabūčiai. Tai, kad kaskart jau esu pasaulyje, orien-

---

1 I. Kant, *Was heißt: Sich im Denken orientieren?* [*Ką reiškia orientuotis mąstant?*] (1786) WW. (Akad. Ausgabe) VIII t., 131–147 p.

2 Remdamasis žinoma priklausomybe, kurią turiu iš anksto [vorhalten], o *po to* pakeičiu. (aut. past. paraštėse)

tavimosi galimybei ne mažiau konstitutyvu nei dešinės bei kairės jausena. Tai, kad ši čiabūties buvimo sąranga savaime suprantama, nepateisina, kad ji nuvertinama savo ontologiškai konstitutyviu vaidmeniu. Kantas jos taip pat nenuvertina, kaip ir bet kokios kitos čiabūties interpretacijos. Tačiau nuolatinė šios sąrangos naudosena ne atleidžia nuo deramos ontologinės eksplikacijos, bet ją perša. Psichologinė interpretacija, kad Aš kažką „atsimenu“, iš principo reiškia egzistencialią buvimo-pasaulyje sąrangą. Kadangi Kantas nemato šios struktūros, jis neįvertina ir pilnos galimo orientavimosi konstitucijos sąsajos. Nukreipiamumas dešinėn ir kairėn pagrįstas
110 esmingu čiabūties apskritai nukreipimu, kuris savo ruožtu kartu esmingai apibrėžtas būnant-pasaulyje. Žinoma, Kantas tematiškai neinterpretuoja orientavimosi. Jis nori vien tik parodyti, kad kiekvienam orientavimuisi reikia „subjektyvaus principo“. Tačiau „subjektyvus“ čia turės reikšti *a priori*. Visgi nukreipiamumo dešinėn ir kairėn *a priori* pagrįstas „subjektyviu“ *a priori* būnant-pasaulyje, o tai neturi nieko bendra su apibrėžtumu, pirmiausia apribotu bepasauliu subjektu.

Nuo-tolis ir nukreipimas kaip konstitutyvūs į-būties bruožai apibrėžia čiabūties erdviškumą, rūpestingai-apdairiai būnant atskleistoje, įpasauliškoje erdvėje. Ligšiolinė įpasauliškai parankiojo erdviškumo ir buvimo-pasaulyje erdviškumo eksplikacija teikia vien prielaidas išplėtoti pasaulio erdviškumo fenomenui ir iškelti erdvės ontologinei problemai.

§ 24. Čiabūties ir erdvės erdviškumas

Čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje būtent taip jau atskleidusi kokį nors „pasaulį“. Šis pasaulio pasauliškumu funduotas atskleidimas buvo apibūdinamas kaip buvinio atlaisvinimas aplinkybių visybei. Išlaisvinantis pasitenkinamumas įgyvendinamas apdairiai nukreipiant save, o tai pagrįsta reikšmingumo ankstesniu supratimu. Iki šiol parodyta, kad apdairus buvimas-pasaulyje yra erdviškas. Ir tik todėl, kad čiabūtis yra erdviška nu-toldama ir nukreipdama, pa-rankinys aplinkoje gali būti sutinkamas savo erdviškumu. Aplinkybių visybės atlaisvinimas yra lygiapradiškai nu-tolinantis-nukreipiantis pasitenkinamumas ties apylinke, tai yra parankinio erdviško priklausomumo atlaisvinimas. Reikšmingume, su kuriuo čiabūtis, kaip susirūpinusi į-būtis, yra artima, glūdi esmingas erdvės atvertumas-kartu.

Taip atverta su pasaulio pasauliškumu erdvė dar nieko neturi iš trijų matmenų grynos [reinen] įvairovės. Šitaip artimiausiai atveriama erdvė dar lieka paslėpta kaip tas grynas [reine] punktų tvarkos ir padėčių apibrėžties metrais ‚kuriame‘. Tas erdvės ‚kieno atžvilgiu‘ pirmiausia atskleistas čiabūtimi, kurią jau parodėme apylinkės fenomenu. Ją suprantame kaip tą parankaus įrankių

konteksto galimos priklausomybės ‚kur link', konteksto, kuris turi būti sutinkamas kaip nukreiptas nutolęs, tai yra patalpintas. Bendrumas apibrėžia save remdamasis pasauliui konstitutyviu reikšmingumu ir artikuliuoja tą 111
‚link čia' ir ‚ten link' to galimo ‚kur link' viduje. Tas ‚kur link' apskritai nužymėtas to susirūpinimo ‚dėl-ko' įtvirtinta nukreipčių visybe, kurios viduje atlaisvinantis pasitenkinamumas nukreipia save. *Su* tuo, kas sutinkama kaip parankinys, jis kaskart turi aplinkybę ties apylinke. Aplinkybių visybei, kuri sudaro parankinio aplinkoje būtį, priklauso apylinkiška erdvės aplinkybė. Dėl jos pa-rankinys aptinkamas ir apibrėžiamas pagal formą ir kryptį. Faktiškai būnant čiabūčiai, įpasauliškai parankusis nutolęs ir nukreiptas, kaskart pagal galimą susirūpinusios apdairos skaidrą.

Buvimui-pasaulyje konstitutyvus įpasauliškai būvančiojo sutiktumas yra „erdvės-teiktis". Ši „erdvės-teiktis", kurią taip pat vadiname *suerdvinimu*, yra parankinio palaisvinimas jo erdviškumui. Šis suerdvinimas kaip galimos aplinkybėmis apibrėžtos ploto visybės atskleidžianti išankstinė duotis įgalina būtent tą faktinį orientavimąsi. Čiabūtis kaip pasaulio apdairus rūpinimasis tik todėl gali perstatyti [umräumen], pašalinti [wegräumen] ir „suerdvinti" [einräumen], kad suerdvinimas – suprastas kaip egzistencialas – priklauso savo buvimui-pasaulyje. Tačiau nei kaskart pirmiausia atskleista apylinkė, nei apskritai būtent tas erdviškumas raiškiai nekrenta į akis. Jis yra sau nepastebimai parankiniui, į kurį rūpindamasi pasineria apdaira, kuriai jis priešpastatytas. Būnant-pasaulyje erdvė pirmiausiai atskleista šiuo erdviškumu. Taip atskleisto erdviškumo dirvoje pati erdvė tampa prieinama pažinojimui.

Nei erdvė yra subjekte, nei pasaulis – erdvėje. Erdvė yra veikiau „tame" pasaulyje, kadangi čiabūčiai konstitutyvus buvimas-pasaulyje atvėręs erdvę. Erdvė nesanti subjekte, o šis nenagrinėja pasaulio, „tarsi" jis būtų erdvėje, – ontologiškai tinkamai-suprastas „subjektas", čiabūtis, yra erdviškas. O kadangi čiabūtis erdviška aprašytuoju būdu, erdvė pasirodo kaip *a priori*. Šis pavadinimas nereiškia kažko panašaus į ankstesnę priklausomybę kol kas dar bepasauliui subjektui, kuris išmeta erdvę iš savęs. Aprioriškumas čia reiškia erdvės (kaip apylinkės) sutikimo pirmybiškumą būtent taip parankiniui būnant sutinkamam aplinkoje.

Apdairiai pirmiausia sutinkamojo erdviškumas gali tapti tema pačiai apdairai ir skaičiuotės bei matuotės užduotimi, pavyzdžiui, statant namą ir matuojant žemę. Taip dar daugiausia apdairiai tematizuojant aplin- 112
kos erdviškumą, erdvė pati sau jau tam tikru būdu iškyla prieš akis. Taip pasirodžius erdvei gali sekti grynasis [reine] įžvelgimas, prieš tai atsisakius vienintelės prieigos prie erdvės galimybės, apdairios skaičiuotės. Erdvės „formali stebėsena" atskleidžia erdviškų sąryšių grynąsias [reinen] galimybes.

Kartu susidaro pakopų seka atkasant gryną [reinen], homogenišką erdvę nuo grynos erdviškų figūrų morfologijos analizuojant padėtį iki grynai metrinio erdvės mokslo. Šių sąsajų nagrinėjimas neįeina į šį tyrinėjimą[1]. Iš jo problematikos turėtų būti ontologiškai užfiksuojama vien tik fenomenali dirva, kurioje nustatoma grynosios erdvės tematinė atskleistis ir plėtotė.

Neapdairus, dar vien įžvalgus erdvės atskleidimas neutralizuoja apylinkes aplinkoje grynoms [reinen] dimensijoms. Plotai ir apdairiai orientuota parankaus įrankio plotų visybė susmenga į punktų įvairovę bet kokiems daiktams. Įpasauliškai parankiojo erdviškumas tuo praranda savo aplinkybių pobūdį. Pasaulis praranda specifinę apimtį, aplinka tampa gamtos pasauliu. „Pasaulis“ kaip parankinė įrankių visuma įerdvinamas į dar tik būsimų tįsių daiktų sąsają. Homogeniška gamtos erdvė tepasirodo atskleidžiant sutinkamą buvinį taip, kad parankinio pasaulybė specifiškai *išpasaulinama*.

Būnančiai-pasaulyje čiabūčiai kaskart jau iš anksto duota, nors ir netematiškai, atskleista erdvė. Vis dėlto erdvė pati sau lieka kažkieno pirmiausiai dar uždengta atsižvelgiant į joje glūdinčios grynos [puren] erdvybės gryną [reine] galimybę. Tai, kad erdvė save esmingai *rodo pasaulyje*, dar nenulemia jos būties manieros. Erdvei nereikia turėti paties erdviškai parankiojo ar esamojo būtiškumo. Erdvės būtis taip pat neturi čiabūties būtiškumo. Iš to, kad pati erdvės būtis negali būti suvokiama *res extensa* būtiškumu, neišplaukia nei tai, kad ją privalu ontologiškai apibrėžti kaip šio *res*
113 „fenomeną“, – ji savo būtimi nesiskirtų nuo *res*, – nei juolab tai, kad erdvės būtis galėtų būti prilyginama *res cogitans* ir suvokiama vien tik kaip „subjektyvi“, visiškai nepaisant šio subjekto *būties* abejotinumo.

Iki šiandien tebegyvuojantis keblumas dėl erdvės būties interpretacijos pagrįstas ne tiek nepakankama pačios erdvės dalykų turinio žinija, kiek būties apskritai galimybių principinės skaidros ir jų ontologiškai sąvokinės interpretacijos stoka. Ontologinės erdvės problemos suprasčiai lemiamas yra erdvės būties klausimo išlaisvinimas iš atsitiktinai disponuojamos ankštumos, o, be to, dažniausiai su aptakiomis būties sąvokomis, ir kreipties pateikimas išaiškinant būties galimybes erdvės būties problematikoje, atsižvelgiant į patį fenomeną ir įvairius fenomenalius erdviškumus.

Erdvės fenomene negali būti randamas nei atskiras, nei tarp kitų esantis pirminis įpasauliško buvinio būties ontologinis apibrėžtumas. Ji dar mažiau konstituoja pasaulio fenomeną. Erdvė tegali būti suvokiama atsigręžiant į pasaulį. Vis tik erdvė netampa vien prieinama išpasaulinant aplinką,

---

[1] Tam plg. O. Becker, *Beiträge zur phänomenologischen Begründung der Geometrie und ihrer physikalischen Anwendungen* [*Geometrijos ir jos fizikinių taikymų fenomenologinio pagrindimo klausimai*]. Jahrbuch VI t. (1923), 385 p.

erdviškumas apskritai tėra atskleidžiamas dėl pasaulio būtent taip, kad erdvė pasaulį juk *kartu* konstituoja pagal esmingą pačios čiabūties erdviškumą, atsižvelgdama į jo buvimo-pasaulyje pamatinę sąrangą.

Ketvirtas skyrius

Buvimas-pasaulyje kaip sambūvis ir savastybė. „Tūlas"

Pasaulio pasauliškumo analizė nuolat kėlė prieš akis visą buvimo-pasaulyje fenomeną, taip neišskirdama vienodai fenomenaliai aiškiai visų jo konstitutyvių momentų kaip paties pasaulio fenomenas. Pasaulio ontologinė interpretacija praeidama per į-pasaulišką parankinį yra priešakinė, nes čiabūtis savo kasdienybe, kurios atžvilgiu ji lieka nuolatinė tema, ne tik apskritai yra pasaulyje, bet ir santykiauja su pasauliu vyraujančiu būtiškumu. Čiabūtis yra pirmiausiai ir dažniausiai užgožta savo pasaulio. Šis pasinėrimo pasaulyje būtiškumas, o drauge jį grindžianti įbūtis apskritai esmiškai apibrėžia fenomeną, kurį dabar sekame klausdami: *kas* [wer] yra tas, kuris yra čia- 114
būtis kasdienybėje? Visos čiabūties buvimo struktūros, tad ir fenomenas, kuris atsako į šį klausimą-kas, yra jos buvimo būdai. Jų ontologinis apibūdinimas yra egzistencialus. Todėl reikia klausimo teisėto nustatymo ir kelio, kuriuo turi būti prieš akis iškelta čiabūties kasdienybės tolesnė fenomenali sfera, nužymėjimo. Tolesnis ištyrimas judant link fenomeno, leidžiančio atsakyti į klausimą apie ‚Kas' [Wer], veda prie čiabūties struktūrų, kurios yra lygiapradės kaip ir buvimas-pasaulyje: *sambūvio* ir *čiabūties su kitais*. Šiuo būtiškumu pagrįstas modusas kasdienės savastybės, kurios eksplikacija iškelia aikštėn tai, ką galime vadinti kasdienybės „subjektu", *tūlu*. Taigi skyrius apie tą vidutinės čiabūties „Kas" [Wer] suskirstytas taip: 1) egzistencialaus klausimo apie tą čiabūties ‚Kas' [Wer] nustatymas (§ 25); 2) Kitų čiabūtis su kitais ir kasdienis sambūvis (§ 26); 3) kasdienė savastybė ir tūlas (§ 27).

§ 25. Egzistencialaus klausimo apie tą čiabūties ‚Kas' [Wer] nustatymas

Atsakymas į klausimą, kas [wer] kaskart yra šis buvinys (čiabūtis) tariamai jau buvo duotas, formaliai parodant čiabūties pamatinius apibrėžtumus (plg. § 9). Čiabūtis yra buvinys, kuris kaskart esu aš pats, buvimas kaskart yra mano. Ši apibrėžtis *parodo ontologinę* sąrangą, bet nieko daugiau. Drauge ji turi savyje *ontinę* – nors ir aptakią – pateiktį, pagal kurią ji yra kaskart šio buvinio Aš, o ne Kitas. Tas ‚Kas' [Wer] kyla iš paties Aš, iš „subjekto", iš

„savasties“. Tas ‚Kas‘ [Wer] yra tai, kas [was] ištveria keičiantis elgsenoms ir išgyvenimams kaip tapatumas ir kas [was] taip susijęs su šia įvairove. Ontologiškai tai suprantame kaip kaskart jau ir nuolat esamąjį uždarame regione bei regionui, esamąjį, glūdintį pirmenybine prasme kaip pagrindą, kaip *subjectum*. Šis kaip savastingas turi *savasties* pobūdį įvairialypėje kitybėje. Galima atmesti sielos substanciją, kaip ir sąmonės daiktiškumą bei asmens objektiškumą [Gegendständlichkeit], ontologiškai tai lieka nustatant kažką, kuo būtis raiškiai arba neraiškiai išlaiko esamumo prasmę. Substancialumas yra ontologinė kreiptis apibrėžiant buvinį, kurio atžvilgiu atsakoma į klausimą ‚kas‘. Čiabūtis nebyliai iš anksto suvokiama kaip esamasis. Bet kokiu atveju
115 jos buvimo neapibrėžtumas visada implikuoja šią buvimo prasmę. Tačiau esamumas yra ne-čiabūtiško buvinio būtiškumas.

Ištaros ontinė savaime suprantamybė, kad tai esu aš, kuris kaskart yra čiabūtis, negali lenkti prie nuomonės, esą tuo nužymėtas be nesusipratimų taip „duotojo“ ontologinės interpretacijos kelias. Abejotina lieka net tai, ar šios ištaros vien ontinis turinys taip pat deramai perteikia kasdienės čiabūties fenomenalų sandą. Galėtų būti, kad tas kasdienės čiabūties ‚Kas‘ [Wer] kaip tik *ne* kaskart esu aš pats.

Jei, fenomenaliai nurodant, iš paties buvinio būtiškumo laimėjus ontines-ontologines ištaras išlaikomas pirmumas net savaime suprantamiausių ir nuo seno įprastų atsakymų bei iš šiųjų semiamų problemų išstatų atžvilgiu, tuomet siejant su dabar keltinais klausimais čiabūties fenomenologinė interpretacija privalo likti apsaugota nuo problematikos iškreipimo.

Tačiau ar neprieštaraujama bet kokios sveikos metodikos taisyklėms, jei nustačius problematiką nesilaikoma akivaizdžių duotumų tematinės srities? Ir kas mažiau abejotinas nei Aš duotumas? Ir ar šiame duotume neglūdi pavedimas atsisakyti, siekiant jo pirmapradžio išplėtojimo, nuo bet kokio kitaip dar „duotojo“, ne tik nuo būvančio „pasaulio“, bet ir nuo kitų „Ašai“ būties? Galbūt iš tikrųjų tai, ką teikia šis duoties tipas – paprasta, formali, reflektyvi Aš-nuovoka – akivaizdu. Ši įžvalga atveria net prieigą prie savitos fenomenologinės problematikos, kuri turi teikiančią rėmus reikšmę kaip „sąmonės formali fenomenologija“.

Šiame faktinės čiabūties egzistencialios analitikos kontekste iškyla klausimas, ar Aš duoties minėtas būdas atveria čiabūtį jos kasdienybėje, jei jis apskritai tai atveria. Ar vis tik *a priori* savaime suprantama, kad prieiga prie čiabūties privalo būti paprasta nuovoki refleksija to veiksmų ‚Aš‘ atžvilgiu? O jei šis čiabūties „saviteikties“ tipas būtų egzistencialios analitikos nuokrypis, būtent toks, kuris pats pagrįstas čiabūties buvimu? Galbūt čiabūtis, pati save artimiausiai prakalbindama,

visada sako: tai aš, ir galiausiai taip sako garsiausiai tada, kai šio buvinio „nėra". O jei čiabūties, kuri kaskart yra mano, sąranga būtų priežastis, dėl kurios čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai *nėra ji pati*? O jei egzistenciali 116
analitika, kaip anksčiau minėta, tarsi patektų į spąstus prie to Aš duotumo pačiai čiabūčiai ir jos aiškios savisklaidos? O jei išplauktų, kad ontologinis horizontas lieka iš principo neapibrėžtas, paprastai teikiant prieinamąjį apibrėžtumui? Turbūt visada galima ontiškai teisėtai pasakyti apie šį buvinį, kad tai esu „Aš". Tačiau ontologinė analitika, vartojanti tokias ištaras, privalo jas išstatyti su principinėmis išlygomis. Tas „Aš" tegali būti suprantamas neįpareigojant *formaliai parodyti* kažko, kas būtent ta fenomenalia buvimo sąsaja turbūt atsidengia kaip jo „priešingybė". Taip „ne-aš" tada jokiu būdu nereiškia buvinio, kuriam esmingai trūksta „ašybės", bet suponuoja apibrėžtą paties „Aš" būtiškumą, pavyzdžiui, saviprarastį[1].

Tačiau ir iki šiol pateikta pozityvi čiabūties interpretacija jau draudžia išeiti iš formalaus to ‚Aš' duotumo, siekiant fenomenaliai pakankamo atsakymo į klausimą ‚kas'. Buvimo-pasaulyje paaiškinimas parodė, kad vien tik subjektas be pasaulio „yra" pirmiausiai ir jis taip pat niekada nėra duotas. Taip pat galiausiai vargiai yra pirmiausiai duotas izoliuotas Aš be kitų[2]. Tačiau jei „kiti" kaskart jau *kartu yra čia* būdami-pasaulyje, tuomet šis fenomenalus nustatymas irgi negali leisti taip „duotojo" *ontologinės* struktūros laikyti savaime suprantama ir nereikalinga tyrinėjimo. Užduotis – fenomenaliai iškelti aikštėn ir ontologiškai deramai interpretuoti šios čiabūties su kitais tipą artimiausioje kasdienybėje.

Kaip įpasauliškai būvančiojo buvimo-sau ontinis savaime suprantamumas lenkia įsitikinti dėl šios būties prasmės ontologinio savaime suprantamumo ir leidžia pražiūrėti pasaulio fenomeną, taip ir ontinis savaime suprantamumas, kad čiabūtis kaskart yra mano, savyje slepia priklausančios ontologinės problematikos galimą nuokrypį. Tas čiabūties ‚Kas' [Wer] *pirmiausiai* nėra problema vien ontologiškai – tai lieka uždengta ir *ontiškai*. Tačiau ar klausimo-kas [Wer-frage] egzistencialus-analitinis atsakymas aps- 117
kritai vis tik lieka be kreipties? Jokiu būdu. Žinoma, anksčiau (§ 9 ir § 12) formaliai parodžius duotą čiabūties buvimo sąrangą kaip tokią, veikia ne tiek iki šiol aptartieji rodmenys, kiek veikiau tie, kuriais pagrįsta čiabūties „esencija" savo egzistencija. *Jei „Aš" yra čiabūties esencinis apibrėžtumas, jis turi būti interpretuojamas egzistencialiai.* Tuomet tas ‚Kas' [Wer] tėra atsakytinas

[1] Arba kaip tik ir tikras savastumas lyginant su vargšu ašiškumu. (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. fenomenologiniai nurodymai: M. Scheler, *Zur Phänomenologie und Theorie der Sympathiegefühle* [*Apie simpatijos jausmų fenomenologiją ir teoriją*], 1913, Priedas, 118 p.; taip pat II leidimas pavadinimu *Wesen und Formen der Sympathie* [*Simpatijos esmė ir formos*], 1923, 244 p.

fenomenaliai nurodant apibrėžtą čiabūties būtiškumą. Jei čiabūtis tik *egzistuodama* kaskart yra savo savastis, tada savasties nuolatinumas, kaip ir jo galimas „nesavarankumas", lygiai taip pat reikalauja egzistencialiai-ontologinės klausinijos kaip vis tik deramos prieigos prie savo problematikos.

Vis dėlto jei savastis suvokiama „tik" kaip šio buvinio buvimo būdas, tuomet tai, atrodo, juk turi prilygti čiabūties autentiško „branduolio" išgarinimui. Tačiau tokie būgštavimai maitinasi iškreiptu numanymu, kad ginčijamas buvinys vis dėlto iš principo turi esamojo būtiškumą, net iš jo išmetus pasitaikančio kūniško daikto [Körperdinges] masyvą. Vis tik žmogaus „*substancija*" yra ne dvasia, kaip sielos ir kūno [Leib] sintezė, bet *egzistencija*.

§ 26. Kitų čiabūtis su kitais ir kasdienis sambūvis

Atsakymas į klausimą apie tą kasdienės čiabūties ‚Kas' [Wer] turi būti pasiekiamas analizuojant *tą* būtiškumą, kuriame čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai laikosi. Tyrinėjimas orientuojasi į buvimą-pasaulyje, kurio čiabūties pamatine sąranga kartu apibrėžiamas kiekvienas jo buvimo modusas. Jei teisėtai sakėme, kad anksčiau eksplikuojant pasaulį jau iškilo prieš akis ir kiti buvimo-pasaulyje struktūriniai momentai, tuomet eksplikuojant tam tikru būdu ir turi būti paruoštas atsakymas į klausimą-kas.

Artimiausios aplinkos, pavyzdžiui, amatininko darbo pasaulio, „aprašymu", iškelta tai, kad dirbant „kartu sutinkami" pajaučiamu įrankiu kiti, kuriems skirtas „dirbinys". Šio parankinio būtiškume, tai yra jo aplinkybėje, glūdi esminga nukreiptis į galimus nešiotojus, prie kurių „kūno" [Leib] jis turi būti „priderintas". Panašiai naudojant medžiagą gamintojas arba jos „tiekėjas" sutinkamas kaip tas, kuris „aptarnauja" gerai arba blogai. Pavyzdžiui, laukas, išilgai
118 kurio einame „užmiestyje", pasirodo kaip priklausantis tam ar kitam, jo tvarkingai prižiūrimas, skaityta knyga pirkta iš..., padovanota kieno... ir panašiai. Laivas su nuleistu inkaru prie kranto savo buvimu-sau nukreipia į pažįstamąjį, kuris juo plaukioja, tačiau ir kaip „svetimas laivas" rodo Kitus. Taip parankiu aplinkos įrankio kontekstu „sutinkami" Kiti neprimąstomi, tarkim, tik prie pirmiausiai vien esamo daikto, šie „daiktai" sutinkami pasaulio, kuriame jie parankūs kitiems ir kuris iš anksto visada jau ir manasis, atžvilgiu. Ligšiolinėje analizėje buvo pirmiausiai susiaurinta įpasauliškai sutinkamojo apsuptis iki parankaus įrankio, atitinkamai iki esamos gamtos, tad iki nečiabūtiško buvinio. Šis apribojimas buvo būtinas ne tik siekiant supaprastinti eksplikaciją, bet visų pirma ir todėl, kad Kitų įpasauliškai sutinkamos čiabūties būtiškumas skiriasi nuo parankumo ir esamumo. Taigi čiabūties pasaulis išlaisvina buvinį, kuris ne tik skiriasi nuo įrankio ir daiktų apskritai, bet ir pagal savo būtiškumą pats *kaip čiabūtis* būdamas-pasaulyje

yra „tame“ pasaulyje, kuriame jis drauge sutinkamas įpasauliškai. Šis buvinys nėra nei esamas, nei parankus, bet yra *taip, kaip* pati atlaisvinanti čiabūtis – jis *yra taip pat ir kartu čia.* Taigi norint pasaulį apskritai jau tapatinti su įpasauliškai būvančiuoju, privalu sakyti, kad „pasaulis“ taip pat yra čiabūtis.

Tačiau apibūdinant *Kitų* sutikimą vis dėlto taip orientuojamasi vėl į kaskart *nuosavą* čiabūtį. Ar tai nesiremia taip pat to „Aš“ išskirtinumu ir izoliavimu taip, kad tuomet iš šio izoliuoto subjekto privalu ieškoti perėjimo į Kitus? Norint išvengti šio nesusipratimo atkreiptinas dėmesys į tai, kokia prasme čia šnekama apie „Kitus“. „Kiti“ reiškia ne tiek visus anapus manęs likusiuosius, iš kurių iškyla Aš, Kiti yra veikiau tie, nuo kurių tūlas pats dažniausiai *ne*siskiria, tarp kurių tūlas irgi yra. Ši irgi-čiabūtis su jais turi neontologinį esamybės-„kartu“ kokio nors pasaulio viduje pobūdį. „Kartu“ yra čiabūtiškas, „irgi“ reiškia būties kaip apdairiai-rūpestingo buvimo-pasaulyje lygybę. „Kartu“ bei „irgi“ suprastini *egzistencialiai*, o ne kategorialiai. Dėl šio *tarsi kartu* buvimo-pasaulyje pasaulis kaskart jau tas, kurį dalinuosi su Kitais. Čiabūties pasaulis yra *bendrapasaulis.* Į-būtis yra sambūvis su Kitais. Įpasauliškas Kitų buvimas sau yra *čiabūtis su kitais.*

Kiti sutinkami ne anksčiau kaip pagaunant pirmiausiai esamą nuosavą 119
subjektą, atskiriamą nuo kitų taip pat pasitaikančių subjektų, ne pirma įžvelgiant save pačius – tuo vien nustatomas tas skirties ‚nuo ko‘. Jie sutinkami *pasaulio,* kuriuo esmingai tenkinasi rūpestingai-apdairi čiabūtis, atžvilgiu. Lyginant su lengvai prasismelkiančiais teoriškai pramanytais Kitų esamybės „paaiškinimais“, privalu laikytis parodytos jų sutikimo *aplinkoje* faktinės medžiagos. Šis artimiausias ir elementarus pasauliškas čiabūties sutikties būdas siekia taip toli, kad netgi nuosava čiabūtis pirmiausiai „aptinkama“, kai ji pati *nusisuka,* atitinkamai dar „nemato“ „išgyvenimų“ ir „veiksmo centro“. Čiabūtis „pati save“ randa pirmiausiai per tai, *kuo* ji užsiima, *ko* jai reikia, *ko* ji laukia, *ką* ji apsaugo – pirmiausiai *rūpimame* aplinkos parankinyje.

Ir net kai čiabūtis pati save raiškiai prakalbina kaip ‚Aš-štai-čia‘, tuomet privalu vietos asmens apibrėžtį suprasti čiabūties egzistencialaus erdviškumo atžvilgiu. Pastarąjį interpretuodami (§ 23), jau išryškinome, kad šis Aš-štai-čia reiškia ne ašdaikčio išimtinį tašką, bet save supranta kaip į-būtį parankaus pasaulio Ten, ties kuriuo čiabūtis susilaiko kaip *rūpinimasis,* atžvilgiu.

W. von Humboldtas[1] nurodė kalbas, kurios tą „Aš“ išreiškia tuo „štai čia“, tą „Tu“ – tuo „čia“, tą „Jis“ – tuo „ten“, taigi jos – gramatiškai formuluojant – asmeninius įvardžius perteikia vietos prieveiksmiais. Kontroversiška, kokios

---

[1] *Über die Verwandtschaft der Ortsadverbien mit dem Pronomen in einigen Sprachen* [*Apie vietos prieveiksmių ir įvardžių giminystę kai kuriose kalbose*] (1829), *Ges. Schriften* [*Rinktiniai raštai*] (herausg. von der Preuß. Akad. der Wiss.), VI t., 1 skirsnis., 304–330 p.

greičiausiai yra pirmapradės vietos išraiškos reikšmės – prieveiksminės ar įvardinės. Ginčas praranda dirvą, jei atkreipiamas dėmesys į tai, kad vietos prieveiksmiai susiję su Aš *qua* čiabūtimi. „Štai čia“, „ten“ ir „čia“ visų pirma yra ne grýnos [reinen] įpasauliškų erdvės punktuose esamų buvinių vietos apibrėžtys, o čiabūties pirmapradžio erdviškumo bruožai. Numanomi vietos prieveiksmiai yra čiabūties apibrėžtys, jie turi pirma egzistencialią, o ne kategorialią reikšmę. Vis dėlto jie taip pat nėra įvardžiai, jų reikšmė glūdi prieš vietos prieveiksmių ir asmeninių įvardžių skirtį, tačiau šių išraiškų autentiškai erdviška čiabūties reikšmė dokumentuoja tai, kad teoriškai nepaslėpta
120 čiabūties išsklaida ją betarpiškai mato jos erdviškoje, tai yra nu-tolinančiai-nukreipiančioje „būtyje ties“ rūpimu pasauliu. Tuo „štai čia“ į savo pasaulį pasinerianti čiabūtis priskiriama ne sau, bet nuo savęs tam apdairiai parankiojo „ten“ ir vis tik reiškia *save* egzistencialiame erdviškume.

Čiabūtis supranta save pirmiausiai ir dažniausiai savo pasaulio atžvilgiu, o kitų čiabūtis su kitais plačiai sutinkama įpasauliškai parankiojo atžvilgiu. Tačiau ir kai Kiti tarsi tematizuojami savo čiabūtimi, jie sutinkami ne kaip esami asmendaikčiai – mes juos sutinkame „dirbdami“, tai yra kai jie pirma būna pasaulyje. Net jei matome Kitą „vien tik stoviniuojantį“, jis niekada nepagautas kaip esama žmogaus būtybė, o „stoviniavimas“ yra egzistencialus būties modusas – nerūpestinga, neapdairi liktis su viskuo ir su niekuo. Kitas sutinkamas pasaulyje savo čiabūtimi su kitais.

Tačiau išraiška „čiabūtis“ juk aiškiai rodo, kad šis buvinys „pirmiausiai“ yra nesantykiaudamas su Kitais, kad jis vėliau, beje, gali būti dar ir „kartu su“ kitais. Tačiau negalima praleisti to, kad terminą ‚čiabūtis su kitais‘ vartojame susieti *tai* būčiai, kurios atžvilgiu būnantys Kiti įpasauliškai atlaisvinti. Ši Kitų čiabūtis su kitais tėra įpasauliškai atverta čiabūčiai, taip pat čiabūčiai su kitais, nes čiabūtis esmingai sau pačiai yra sambūvis. Fenomenologinė ištara ‚čiabūtis esmingai yra sambūvis‘ turi egzistencialiai-ontologinę prasmę. Ja nenorima ontiškai nustatyti, kad aš faktiškai esu esamas ne vienas, veikiau dar pasitaiko mano tipo kiti. Jei teiginys, kad čiabūties buvimas-pasaulyje esmingai konstituotas sambūviu, reikštų kažką panašaus, tada sambūvis būtų ne egzistencialus apibrėžtumas, ateinantis pas čiabūtį jos pačios iniciatyva iš jos būtiškumo, bet savybė, vis pasirodanti dėl Kito pasitaikymo. Sambūvis egzistencialiai apibrėžia čiabūtį ir tada, kai Kitas faktiškai nesamas ir nepastebėtas. Čiabūties vienatis taip pat yra sambūvis pasaulyje. Kito *stigti* gali tik *būnant* kartu [*in* Mitsein] ir *tam* sambūviui. Vienatis yra sambūvio defektyvus modusas, jos galimybė – argumentas to naudai. Kita vertus, faktinė vienatis pašalinama ne todėl, kad „šalia“ manęs pasitaiko antras žmogaus egzempliorius arba galbūt dešimt tokių. Net kai šių esama dar daugiau, čiabūtis gali būti viena. Todėl sambūvis ir buvimo vieno su kitu faktiškumas pagrįstas

ne drauge pasitaikant daugeliui „subjektų“. Vis dėlto su daugelio būtimi susijusi vienatis „tarp“ daugelio vėlgi nereiškia, kad jie taip vien tik esami. Taip pat būnant „tarp jų“ jie yra *čia kartu*; jų čiabūtis su kitais sutinkama nesvarbos ir svetimumo modusu. Stygius ir „tolybė“ yra čiabūties su kitais modusai ir tėra galimi, čiabūčiai kaip sambūviui leidžiant sutikti kitų čiabūtį savo pasaulyje. Sambūvis yra kaskart nuosavos čiabūties apibrėžtumas; čiabūtis su kitais apibūdina kitų čiabūtį, kadangi ji yra atlaisvinta sambūviui jo pasauliu. Turėdama sambūvio esminę struktūrą, nuosava čiabūtis tėra kaip kitiems sutinkama čiabūtis su kitais. 121

Jei čiabūtis su kitais lieka egzistencialiai konstitutyvi buvimui-pasaulyje, tuomet ją privalu interpretuoti lygiai taip kaip apdairią apsieitį su įpasauliškai parankiuoju, kurį užbėgdami už akių pažymėjome kaip rūpinimąsi, kuriuo remiantis interpretuojamas *rūpesčio* fenomenas ir kuriuo apskritai apibrėžiamas čiabūties buvimas (plg. šio skirsnio 6 sk.). Rūpinimosi buvimo pobūdis negali būti būdingas sambūviui, nors šis būtiškumas yra *buvimas link* įpasauliškai sutinkamo buvinio, kaip kad rūpinimasis. Tačiau buvinys, su kuriuo čiabūtis santykiauja kaip sambūvis, neturi parankaus įrankio būtiškumo, jis pats yra čiabūtis. Šiuo buviniu ne rūpinamasi, bet jis *globojamas*.

Taip pat „rūpinimasis“ maistu ir drabužiais, ligoto kūno [Leibes] slaugymas yra globa. Tačiau šią išraišką, panašiai kaip vartojant išraišką ‚rūpinimasis‘, suprantame kaip egzistencialo terminą. „Globa“ kaip faktinė socialinė priemonė pagrįsta, pavyzdžiui, čiabūties kaip sambūvio buvimo sąranga. Jos faktinė skvarba yra motyvuota tuo, kad čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai laikosi globos defektyviais modusais. Buvimas vieno dėl kito, nepaisant vienam kito, vieno be kito, neatsižvelgimas vieno į kitą, dėmesio-nekreipimas-vieno-į-kitą yra galimi globos būdai. Ir kaip tik paskiausiai paminėti defektyvumo ir indiferencijos modusai apibūdina kasdienį ir vidutinį buvimą vieno su kitu. Šie buvimo modusai vėl rodo nepastebimumo ir savaime suprantamumo pobūdį, kuris lygiai taip būdingas kasdienei kitų įpasauliškai čiabūčiai su kitais kaip kasdien rūpimo įrankio parankumui. Šie indiferentiški buvimo vieno su kitu modusai palengva lenkia ontologinę interpretaciją prie šios būties, pirmiausiai kaip grynos [pures] keleto subjektų esamybės, išsklaidos. Atrodo, pateikti vien nežymūs to paties būtiškumo veiksmų tipai, bet vis tik ontologiškai tarp bet kokių daiktų „nesvarbaus“ pasitaikymo-drauge ir buvinių dėmesio-nekreipimo vieno į kitą glūdi esminga skirtis. 122

Savo pozityvių modusų atžvilgiu globa turi dvi kraštutines galimybes. Ji Kitam gali tarsi nuimti „rūpestį“ ir rūpindamasi atsidurti jo vietoje, jį pavaduoti. Ši globa iš Kito perima tai, kuo reikia rūpintis. Šis Kitas taip išmetamas iš savo padėties, jis atsitraukia, kad vėliau perimtų rūpimąjį kaip pasirengusį disponavimui, atitinkamai save visiškai nuo to atleistų. Taip

globojamas Kitas gali tapti priklausomu ir pavaldžiu, ši viešpatystė taip pat gali būti tyli ir likti paslėpta nuo pavaldžiojo. Ši pavaduojanti, nuimanti „rūpestį“ globa apskritai apibrėžia buvimą vieno su kitu, ir ji dažniausiai susiduria su parankinio rūpinimusi.

Lyginant su ja susidaro globos, kuri ne tiek pavaduoja Kitą, kiek prieš jį, patį gebantį būti egzistenciškai, *iššoka*, galimybė ne jam nuimti „rūpestį“, bet vien autentiškai grąžinti jį kaip tokį. Ši globa, kuri esmingai susiduria su autentišku rūpesčiu, Kito egzistencija, o ne su tuo *kas* [Was], kuriuo jis rūpinasi, padeda Kitam *tuo* savo rūpesčiu tapti *sau* [*für* sie] skaidriu ir *laisvu* rūpesčiu.

Globa pasirodo kaip čiabūties buvimo sąranga, kuri pati pagal savo įvairias galimybes sukabinta su čiabūties buvimu link rūpimo pasaulio lygiai kaip sukabinta su autentišku buvimu link savęs pačios. Buvimas vieno su kitu pagrįstas pirmiausiai ir daug kartų išimtinai tuo, kuo taip būnant bendrai rūpinamasi. Vieno su kitu buvimas, išplaukiantis iš to, kad užsiimama tuo pačiu, paprastai ne tik laikosi tarp išorinių ribų, bet ir priartėja atstumo ir rezervo modusu. Tų vieno su kitu, kurie pristatyti prie to paties dalyko, buvimas dažnai maitinasi vien nepasitikėjimu. Priešingai, bendras nusistatymas tam pačiam dalykui kaskart apibrėžtas remiantis kaskart specialiai užčiuopta čiabūtimi. Ši *autentiška* sąjunga įgalina vien teisėtą dalykiškumą, kuris atlaisvina kitą jo laisve sau pačiam.

Tarp abiejų pozityvios globos kraštutinumų – pavaduojančiai-užvaldančiojo ir iššokančiai-išlaisvinančiojo – laikosi kasdienis buvimas vieno su kitu ir rodo įvairias mišrias formas, kurių aprašymas ir klasifikacija – anapus šio tyrinėjimo ribų.

123 Kaip *apdaira* priklauso rūpinimuisi it parankinio atskleidimo būdui, taip globa lydima *atodairos* ir *atlaidos*. Abudu su globa gali pereiti atitinkamus defektyvius ir indiferentiškus modusus iki *beatodairos* ir neatidos, kuri vadovauja nesvarbai.

Pasaulis išlaisvina ne tik parankinį kaip įpasauliškai sutinkamą buvinį, bet ir čiabūtį, Kitus savo čiabūtimi su kitais. Tačiau šis aplinkoje išlaisvintas buvinys pagal savo saviškiausią buvimo-prasmę yra į-būtis tame pačiame pasaulyje, kuriame jis sutinkamas už kitus, yra čia kartu. Pasauliškumas buvo interpretuojamas (§ 18) kaip reikšmingumo nukreipčių visuma. Iš anksto suprantančia artimybe su šiąja, čiabūtis leidžia sutikti parankinį kaip atskleistą savo aplinkybe. Reikšmingumo nukreipčių sąsaja yra įtvirtinta čiabūties buvimu link jos saviškiausios būties, kad ji negalėtų esmingai turėti aplinkybės, kuri veikiau yra būtis, *dėl kurios* pati čiabūtis yra tokia, kokia yra.

Tačiau po dabar įgyvendintos analizės sambūvis su Kitais priklauso buvimui čiabūties, apie kurią kalbėta, kai ji pati buvo. Todėl čiabūtis kaip sambūvis esmingai „yra“ dėl Kitų. Tai privalu suprasti kaip egzistencialią esminę ištarą. Ir jei būtent ta faktinė čiabūtis *ne*kreipia dėmesio į Kitus, jai jų neva nereikia arba ji tiesiog apsieina be jų, ji *yra* būdama kartu. Kiti jau atverti savo čiabūtimi sambūvyje kaip egzistencialiame Kitų ‚dėl‘. Taigi šis pirmiausia sambūviu konstituotas Kitų atvertumas kartu sudaro ir reikšmingumą, t. y. pasauliškumą, kuriuo jis įtvirtintas egzistencialiu ‚dėl-ko‘. Todėl taip konstituotas pasaulio, kuriame čiabūtis esmingai kaskart jau yra, pasauliškumas leidžia taip sutikti parankinį aplinkoje, kad kartu su juo kaip apdairiai rūpimuoju sutinkama Kitų čiabūtis su kitais. Pasaulio pasauliškumo struktūroje glūdi tai, kad kiti esami pirmiausiai ne kaip laisvai plevenantys subjektai šalia kitų daiktų, bet patys pasirodo rūpestingoje aplinkoje, būdami pasaulyje šio pasaulyje esančio parankiojo atžvilgiu.

Sambūviui priklausantis Kitų čiabūties su kitais atvertumas reiškia, kad čiabūties buvimo suprastyje jau glūdi Kitų suprastis, nes jos buvimas yra sambūvis. Šis supratimas, kaip supratimas apskritai, nėra iš pažinojimo išaugusi žinija, bet pirmapradiškai egzistencialus būtiškumas, kuris visų pirma įgalina pažinojimą ir žiniją. Savižina pagrįsta pirmapradžiu 124
suprantančiu sambūviu. Ji skleidžiasi pirmiausiai pagal artimiausią kartu būvančio buvimo-pasaulyje būtiškumą suprantančiu žinojimu apie tai, ką čiabūtis su Kitais apdairiai aptinka aplinkoje ir kuo rūpinasi. Globojantis rūpinimasis suprantamas atsižvelgiant į rūpimąjį ir jį suprantant. Kitas yra taip pirmiausiai atvertas rūpestingai globojant.

Tačiau kadangi pirmiausiai ir dažniausiai globa tenkinasi juk defektyviu arba bent jau indiferentišku modusu, – nesvarba neatsižvelgiant vienam į kitą, – artimiausiai ir esmingai savižinai reikia susižinoti. O jei net savižina pasimeta sulaikymo, savislėpos ir pakeitimo būduose, buvimui vieno su kitu reikia ypatingo kelio priartėti prie Kitų, atitinkamai užeiti „už jų“.

Tačiau kaip prasivėrimas, atitinkamai užvėrimas, pagrįstas būtent tuo būtiškumu būnant vienam su kitu, kuris juk *yra* ne kas kitas kaip pats būtiškumas, taip ir raiškus globojantis Kito atvėrimas kaskart teišauga iš pirminio sambūvio su juo. Toks *tematinis*, bet ne teoriškai-psichologinis Kito atvėrimas juk lengvai tampa pirmiausiai iškylančiu prieš akis fenomenu „svetimo sielos gyvenimo“ supratimo teorinei problematikai. Kas [was] taip fenomenaliai „pirmiausiai“ atvaizduoja suprantančio vieno su kitu buvimo būdą, vis dėlto drauge priimamas kaip tas, kuris pradžioje ir pirmapradiškai įgalina ir konstituoja apskritai buvimą link Kitų. Šis fenomenas, nelabai vykusiai nusakytas kaip *„įsijautimas“*, tada turi ontologiškai tarsi pirma nutiesti tiltą

nuo kol kas vien tik duoto nuosavo subjekto į kol kas apskritai užvertą kitą subjektą.

Išties, buvimas link Kitų ontologiškai skiriasi nuo buvimo link esamų daiktų [Dingen]. „Kitas“ buvinys pats turi čiabūties būtiškumą. Taigi būtyje su Kitais ir link Kitų glūdi buvimo santykis nuo čiabūties link čiabūties. Tačiau šis santykis, norėtųsi pasakyti, juk yra jau konstitutyvus kaskart nuosavai čiabūčiai, kuri pati turi buvimo suprastį ir taip santykiauja su čiabūtimi. Tada buvimo santykis link Kitų tampa nuosavo buvimo projekcija į save patį „Kitame“. Kitas yra savasties dublikatas.

Tačiau lengva pamatyti, kad šis tariamai savaime suprantamas pasvarstymas liula ant silpnos dirvos. Pareikalauta šios argumentacijos prielaida, kad čiabūties
125 buvimas sau pačiam yra buvimas link Kito, neteisinga. Kol pati ši prielaida akivaizdžiai nepasirodė teisėta, tol lieka mįslė, kaip ji turi atverti čiabūties santykį su ja pačia Kitam kaip Kitam.

Buvimas link Kitų yra ne tik savitas, neredukuojamas buvimo ryšys, kuris yra jau būnantis kaip sambūvis su čiabūties buvimu. Nors negincytina, kad dėl sambūvio gyvybinga abipusė-savi-žina dažnai priklausoma nuo to, kaip plačiai nuosava čiabūtis būtent taip save supratusi, tačiau tai teparodo, kaip plačiai ji sau praskaidrino esmingą sambūvį su kitais praskaidrėdama ir nepasikeisdama, o tai teįmanoma, jei čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje kaskart jau yra su Kitais. „Įsijautimas“ konstituoja ne vien sambūvį, bet kaip neapeinamas tėra galimas dėl jo ir motyvuotas sambūvio vyraujančiais defektyviais modusais.

Tačiau tai, kad „įsijautimas“, kaip ir pažinojimas apskritai, nėra pirmapradis egzistencialus fenomenas, vis dėlto nereiškia, jog dėl jo nesusidaro problemų. Jo speciali hermeneutika turės parodyti, kaip pačios čiabūties įvairios buvimo galimybės suklaidina ir užtveria buvimą vieno su kitu ir jo savižiną taip, kad tikrasis „supratimas“ užgniaužiamas, o čiabūtis metasi prie surogatų; ši pozityvi egzistenciali sąlyga suponuoja teisėtą svetimojo supratimą čiabūties galimybėms. Analizė parodė, kad sambūvis yra egzistencialus buvimo-pasaulyje konstitutas. Čiabūtis su kitais pasirodo kaip nuosavas įpasauliškai sutinkamo buvinio būtiškumas. Kadangi čiabūtis apskritai *yra*, ji turi buvimo vieno su kitu būtiškumą. Vieno su kitu buvimas negali būti suvokiamas kaip suminis daugelio „subjektų“ pasitaikymo rezultatas. Aptikti tam tikro skaičiaus „subjektus“ teįmanoma pirmiausiai savo čiabūtimi su kitais sutinkamus Kitus aptariant vien tik kaip „numerius“. Toks skaičius tėra atskleidžiamas apibrėžtai būnant vienam su kitu ir būnant vienam-link-kito. Šis „beatodairiškas“ sambūvis „skaitosi“ su Kitais rimtai „jų neskaičiuodamas“ arba taip pat nenorėdamas su jais „turėti nieko bendra“.

Nuosava čiabūtis, lygiai kaip Kitų čiabūtis su kitais, pirmiausiai ir dažniausiai sutinkama rūpimo aplinkoje bendrapasaulio atžvilgiu. Rūpimame pasaulyje, tai yra drauge sambūvyje link kitų, pasinerdama čiabūtis nėra ji pati. Taigi ‚Kas' [Wer] yra tas, kuris perėmęs būtį kaip kasdienį buvimą vieno su kitu?

§ 27. Kasdienė savastybė ir tūlas 126

Sambūvio ankstesnės analizės *ontologiškai* relevantiškas rezultatas glūdi įžvalgoje, kad nuosavos čiabūties ir Kitų „subjektyvus pobūdis" apibrėžiamas egzistencialiai, tai yra remiantis tam tikru būdu būti. Aplinkoje rūpimajame Kiti sutinkami kaip tai, kas jie yra; jie *yra* tai, kuo jie užsiima.

Rūpinantis tuo, kas buvo užčiuopiama su Kitais, Kitiems ir prieš Kitus, nuolat kirba rūpestis dėl skirties nuo Kitų, tegu dėl išlygintinos skirties nuo kitų, tegu norint nuosavą, nuo Kitų atsiliekančią čiabūtį patempti palyginus su jais, tegu čiabūčiai, pirmenybiškai Kitų atžvilgiu, nuslopinant juos. Buvimą vieno su kitu – paslapčia nuo jo paties – neramina rūpestis dėl šio atstumo. Egzistencialiai išsireiškiant, jis turi *atstumiškumo* pobūdį. Kuo neįprastesnis yra šis būtiškumas pačiai kasdienei čiabūčiai, tuo labiau užsispyrusiai ir pirmapradiškiau ji save paveikia.

Tačiau šiame sambūviui priklausančiame atstumiškume glūdi tai, kad čiabūtis kaip kasdienis buvimas vieno su kitu *priklauso* nuo Kitų. Ne ji pati *yra*, Kiti iš jos atėmė būtį. Kitų nuožiūra disponuoja čiabūties kasdienėmis galimybėmis būti. Taip šie Kiti nėra *apibrėžti* Kiti. Priešingai, kiekvienas Kitas gali jiems atstovauti. Lemiama tėra neišskirtinė, čiabūties kaip sambūvio neapsižiūrėjus jau perimta Kitų viešpatystė. Kitiems priklausoma ir jų galia įtvirtinama savaime. „Kiti", kurie taip vadinami siekiant uždengti nuosavą esmingą priklausomybę jiems, yra tie, kurie kasdien būdami vieni su kitais pirmiausiai ir dažniausiai *„yra čia"*. Tas ‚Kas' [Wer] yra ne šis ir ne tas, ne jis pats [man selbst] ir ne keletas, ir ne visų suma. Tas ‚Kas' [Wer] yra bevardis, *tūlas*.

Anksčiau buvo parodyta, kaip artimiausioje aplinkoje vieša „aplinka" kaskart jau paranki ir bendrai rūpima. Naudojant viešas transporto priemones, sekant naujienas (spaudą) kiekvienas Kitas yra kaip Kitas. Šis buvimas vieno su kitu visiškai ištirpina nuosavą čiabūtį „Kitų" būtiškume būtent taip, kad Kitų skirtingumas ir raiškumas dar labiau dingsta. Šiame nepastebimume ir nenustatomume tūlas paskleidžia savo autentišką diktatūrą. Mėgaujamės ir smaginamės, kaip mėgauja*ma*si; skaitome, matome ir sprendžiame apie literatūrą bei meną, kaip mato*ma* ir sprendžia*ma*; ta- 127
čiau ir pasišaliname iš „minios", kaip pasišalina*ma*; mus „piktina" tai, kuo

piktina*ma*si. Tūlas, kuris yra neapibrėžtas ir kuris yra Visi, nors ne kaip suma, nurodo kasdienybės būtiškumą.

Pats tūlas turi savo nuosavus būdus būti. Minėta sambūvio tendencija, kurią pavadinome atstumiškumu, pagrįsta tuo, kad buvimas vieno su kitu kaip toks rūpinasi *vidutinumu*. Jis yra tūlo egzistencialus pobūdis. Tūlas būdamas esmingai susiduria su juo. Dėl to jis faktiškai laikosi vidutinumu to, kas pridera, kam leidžiama galioti ir kam ne, kam pripažįstama sėkmė ir kam ne. Šis vidutinumas nužymėdamas tai, ką pajėgiama ir įstengiama išdrįsti, prižiūri kiekvieną prasismelkiančią išimtį. Kiekvienas pirmumas tyliai nuslopinamas. Bet kuris pirmapradiškumas žaibiškai išlyginamas kaip seniai žinomas. Bet koks iškovojimas tampa patogus. Kiekviena paslaptis praranda savo jėgą. Vidutinumo rūpestis vėl atidengia esmingą čiabūties tendenciją, kurią vadiname visų galimybių būti *sulyginimu*.

Atstumiškumas, vidutinumas, sulyginimas kaip tūlo buvimo būdai konstituoja tai, ką žinome kaip „viešumą". Jis pirmiausiai reguliuoja bet kokią pasaulio bei čiabūties išsklaidą ir išlaiko visas teises. Beje, ne dėl išskirtinio ir pirminio buvimo santykio su „daiktais" [Dingen], ne todėl, kad viešumas disponuoja raiškiai įsisavinta čiabūties skaidra, bet nepriartėdamas prie „daiktų" [Sachen], nes jis nejautrus visoms lygio ir tikrumo skirtims. Viešumas aptemdo viską ir tai pateikia taip uždengtą kaip žinomą ir kiekvienam prieinamą.

Drauge tūlas yra visur, bet vis tik taip, kad jis visada jau išslinkęs iš ten, kur lemtingai spaudžia čiabūtis. Tačiau kadangi tūlas iš anksto pateikia bet kurį sprendimą ir nulemtį, jis atima atsakomybę iš būtent tos čiabūties. Tūlas gali tarsi sau leisti tai, kad į jį nuolat būtų apeliuoja*ma*. Jis gali lengviausiai už viską atsakyti, nes niekam nereikia už nieką laiduoti. Tai visada „buvo" tūlas ir vis tik galima pasakyti, kad tai nebuvo „niekas". Čiabūties kasdienybėje paprastai randasi tai, apie ką privalome pasakyti, kad tai nebuvo niekas.

Taip tūlas *nukrauna naštą* būtent nuo tos čiabūties jos kasdienybėje. Be to, šia buvimo nuokrova tūlas pataikauja čiabūčiai, kadangi joje
128 glūdi lengvabūdiškumo ir supaprastinimo tendencija. Ir kadangi tūlas nukraudamas buvimą nuolat pataikauja būtent tai čiabūčiai, jis išlaiko ir įtvirtina savo atkarią viešpatystę.

Kiekvienas yra Kitas ir Nė vienas nėra jis pats. *Tūlas*, kuriuo atsakoma į kasdienės čiabūties klausimą apie tą *Kas* [Wer], yra tas *niekas*, kuriam bet kuri čiabūtis būdama tarp kitų kaskart jau atsidavusi.

Iškeltuose kasdienių buvimo tarp kitų, atstumiškumo, vidutinumo, sulyginimo, viešumo, buvimo nuokrovos ir pataikavimo buvimo bruožuose

glūdi artimiausias čiabūties „nuolatinumas“. Šis nuolatinumas susiduria ne su nepaliaujama kažko esamybe, bet su čiabūties kaip sambūvio būtiškumu. Nuosavos čiabūties savastis ir Kito savastis, būnanti minėtuose modusuose, dar savęs neradusi, atitinkamai praradusi. Esama [man ist] nesavarankiškumo ir neautentiškumo būdais. Šie būdai būti nereiškia čiabūties faktiškumo sumenkinimo, tūlas kaip niekas veik nėra niekis. Priešingai, šiuo būtiškumu čiabūtis yra *ens realissimum*, jei „realumas“ suprantamas kaip čiabūtiška būtis.

Žinoma, tūlas, kaip ir čiabūtis apskritai, nėra esamas. Kuo tūlas akivaizdžiau elgiasi, tuo jis mažiau pagaunamas ir labiau paslėptas, tačiau tuo mažiau jis ir niekis. Nešališkam ontiškai-ontologiniam „matymui“ jis atsidengia kaip kasdienybės „realiausias subjektas“. Ir jei jis neprieinamas kaip esamas akmuo, tada tai nė kiek nelemia jo būtiškumo. Negalima nei per greitai paskelbti, kad šis tūlas „iš tikrųjų“ niekis, nei laikytis nuomonės, esą fenomenas ontologiškai interpretuotas, jei jis, tarkim, „aiškinamas“ kaip vėliau sujungtas keleto subjektų esamybės-drauge rezultatas. Veikiau priešingai, privalu kreiptis į buvimo sampratų plėtotę pagal šiuos neatmetamus fenomenus.

Tūlas nėra ir kažkas panašaus į „visuotiną subjektą“, plevenantį virš keleto subjektų. Prie šios koncepcijos tegalima priartėti, jei „subjektų“ būtis suprantama nečiabūtiškai, o šie nustatomi kaip pasitaikančių rūšių tikrybiškai esami atvejai. Šitaip nustatant ontologiškai tesusidaro galimybė viską, ko nėra, suprasti tipo ir rūšies prasme. Tūlas nėra būtent tos čiabūties rūšis ir jo negalima taip pat aptikti kaip liekančios šio buvinio savybės. Tai, kad 129
tradicinė logika irgi nepajėgi šių fenomenų atžvilgiu, negali stebinti apmąstant tai, kad jos pačios pamatas – esamojo ontologijoje, be to, dar aptakioje. Todėl ji nepadarytina lankstesnė jokiais, net daugeriopais pagerinimais ir išplėtimais. Šios logikos reformos, orientuotos į „humanitarinius mokslus“, tik didina ontologinę painiavą.

Tūlas yra egzistencialas ir kaip pirmapradis fenomenas priklauso čiabūties pozityviai sąrangai. Jis pats vėl turi įvairias savo čiabūtiško konkretumo galimybes. Jo viešpatystės primygtinumas ir raiškumas gali istoriškai keistis.

Kasdienės čiabūties savastis yra *pats-tūlas*, kurį skiriame nuo autentiškos, tai yra specialiai užčiuoptos, *savasties.* Kaip pats-tūlas, būtent ta čiabūtis *išblaškyta* tūle ir pirma turi atrasti save. Šis išsiblaškymas apibūdina tokio būtiškumo, kurį žinome kaip rūpestingą pasinėrimą į artimiausiai sutinkamą pasaulyje, „subjektą“. Jei čiabūtis artima sau kaip artimas sau pats-tūlas, tai drauge reiškia, kad tūlas nužymi artimiausią pasaulio ir buvimo-pasaulyje

išsklaidą. Pats tūlas, dėl-kurio čiabūtis kasdien yra, artikuliuoja reikšmingumo nukreipčių sąsają. Čiabūties pasaulis atlaisvina sutinkamą buvinį aplinkybių visybei, kuri artima tūlui, ir tuo mastu, kuris nustatytas su tūlo vidutinumu. Faktinė čiabūtis *pirmiausiai* yra vidutiniškai atskleistame bendrapasaulyje. *Pirmiausiai* „esu“ ne „aš“ nuosavos savasties prasme, bet Kiti tūlo būdu. Iš šio ir kaip šis aš pats sau pirmiausiai „duodamas“. Čiabūtis pirmiausiai yra tūlas ir dažniausiai taip lieka. Jei čiabūtis specialiai atskleidžia pasaulį ir prisiartina, jei ji atveria sau pačiai savo autentišką būtį, tada šis „pasaulio“ atskleidimas ir čiabūties atvėrimas visada vyksta kaip uždangų ir aptemdymų pašalinimas, kaip pakeisčių, kuriomis čiabūtis užsisklendžia nuo savęs, sulaužymas.

Interpretuojant sambūvį ir savastybę tūlu atsakoma į klausimą apie tą kasdienio buvimo vieno su kitu ‚Kas‘ [Wer]. Šie samprotavimai drauge pateikė konkrečią čiabūties pamatinės sąrangos suprastį. Buvimas-pasaulyje tapo matomas savo kasdienybe ir vidutinumu.

130 Kasdienė čiabūtis gauna savo buvimo priešontologinę išsklaidą iš tūlo artimiausio būtiškumo. Ontologinė interpretacija vadovaujasi pirmiausiai šia išsklaidos tendencija, ji supranta čiabūtį pasaulio atžvilgiu ir aptinka ją kaip įpasaulišką buvinį. Ne tik tai; ir būties prasmę, kurios atžvilgiu suprantami šie būnantys „subjektai“, galima iš anksto pateikti iš „pasaulio“ „artimiausia“ čiabūties ontologija. Tačiau kadangi šitaip pasinerdamas pasaulyje pasaulio fenomenas pats peršokamas, jo vietoje iškyla įpasauliškai esamasis, daiktai. Buvinio, kuris *kartu-čia-yra*, būtis suvokiama kaip esamumas. Taip artimiausio kasdienio buvimo-pasaulyje pozityvaus fenomeno nuoroda įgalina šios buvimo sąrangos ontologinės interpretacijos nusižengimo šaknų įžvalgą. *Pati buvimo sąranga savo kasdieniu būtiškumu yra tai, kas pirmiausiai iškreipia ir uždengia.*

Jei jau kasdienio buvimo vieno su kitu būtis, kuri tariamai ontologiškai priartėja prie gryno [puren] esamumo, iš principo skiriasi nuo pastarojo, tada autentiškos savasties būtis galės būti dar mažiau suvokiama kaip esamumas. *Autentiška savastybė* remiasi ne nuo tūlo atskirta subjekto išimtine būkle, bet *yra tūlo kaip esmingo egzistencialo egzistencinė modifikacija*.

Tačiau tada autentiškai egzistuojančios savasties patybė yra ontologiškai atskirta praraja nuo to Aš, kuris ištveria išgyvenimus įvairovėje, tapatumo.

Penktas skyrius

Į-būtis kaip tokia

§ 28. Į-būties tematinės analizės užduotis

Čiabūties egzistencinės analitikos kreipianti tema jos preliminarioje stadijoje yra šio buvinio pamatinė sąranga, buvimas-pasaulyje. Jos artimiausias tikslas yra čiabūties buvimo bendros pirmapradės struktūros fenomenali iškeltis, kurios atžvilgiu ontologiškai apibrėžiamos čiabūties galimybės ir būdai „būti“. Iki šiol buvimo-pasaulyje fenomenalus apibūdinimas buvo nukreiptas į pasaulio struktūrinį momentą ir atsakymą į klausimą apie tą šio buvinio ‚Kas‘ [Wer] jo kasdienybėje. Tačiau jau pirma pažymėjus čiabūties preliminarios fundamentalios analizės užduotį buvo iš anksto orientuotasi į *į-būtį kaip* 131
tokią[1] ir tai pademonstruota konkrečiu pasaulėžinos modusu[2].

Šiam palaikančiam struktūriniam momentui užbėgta už akių siekiant iš pat pradžių apsupti atskirų momentų analizę, nuolat apžvelgiant struktūrinę visumą ir apsaugant bendrą fenomeną nuo bet kokio suardymo ir suskaldymo. Dabar verta interpretaciją atsukti prie į-būties fenomeno apsaugant tai, kas laimėta konkrečiai analizuojant pasaulį ir tą ‚Kas‘ [Wer]. Tačiau skvarbesnis į-būties nagrinėjimas turi ne tik iš naujo ir užtikrinčiau įsprausti buvimo-pasaulyje struktūros visybę į fenomenologinį akiratį, bet ir nutiesti kelią pačios čiabūties buvimo, rūpesčio, pirmapradei pagavai.

Tačiau kas gali būti dar toliau parodyta buvimu-pasaulyje anapus esmingų būties ties pasauliu (rūpinimasis), sambūvio (globa) ir savastybės (to ‚Kas‘ [Wer]) ryšių? Daugių daugiausia dar lieka galimybė praplėsti analizę palyginamai apibūdinant rūpinimosi bei jo apdairos, globos bei jos atodairos pavidalus ir priešpastatyti čiabūtį nečiabūtiškam buviniui, paaštrintai eksplikuojant bet kurių galimų įpasauliškų buvinių būtį. Be abejo, šioje kryptyje yra neišbaigtų užduočių. Tai, kas iškelta lig šiol, reikia įvairiai papildyti atsižvelgiant į filosofinės antropologijos egzistencialaus *a priori* uždarą plėtotę. Tačiau šis tyrinėjimas į tai nesitaiko. *Jo siekis yra fundamentaliai ontologinis.* Tad jei tematiškai atsiklausiame į-būties, tada, beje, negalime norėti sunaikinti fenomeno pirmapradiškumo išvesdami iš kitų, t. y. nederamai analizuodami išsprendimo prasme. Tačiau pirmapradiškojo neišvestumas nepašalina jam konstitutyvių buvimo bruožų įvairovės. Jei tokie pasirodo, tada jie yra egzistencialiai lygiapradiški. Konstitutyvių momentų

[1] Plg. § 12, 52 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 13, 59–63 p.

lygiapradiškumo fenomenas dažnai nepaisomas ontologijoje dėl metodiškai nepažabotos tendencijos argumentuoti visų ir kiekvieno kilmę iš paprastos „pirmosios priežasties".

132 Kokia kryptimi verta žvelgti fenomenaliai apibūdinant į-būtį kaip tokią? Gausime atsakymą prisimindami tai, kas buvo patikėta fenomenologiškai įdėmiam žvilgsniui parodant fenomeną: į-būtis, skirtingai nei esamojo „tame" kitame [„in" einem anderen] esama vidujybė; į-būtis ne kaip „pasaulio" esamybės paveikta arba ir esamo subjekto vien sukelta savybė; į-būtis veikiau kaip paties šio buvinio esmingas būtiškumas. Tačiau tada kas kitas vaizduojamas šiuo fenomenu kaip esamu *commercium tarp* esamo subjekto ir esamo objekto? Ši išsklaida jau priartėtų prie fenomenalaus sando, jei būtų sakoma: *čiabūtis yra* šio „tarp" *buvimas*. Nepaisant to, orientacija į tą „tarp" liktų apgaulinga. Ji kartu daro beatodairišką ontologiškai neapibrėžtą nuostatą buvinio, tarp kurio „yra" šis ‚tarp' kaip toks. Tas ‚tarp' yra jau suvoktas kaip tos dviejų esamųjų *convenientia* rezultatas. Tačiau ankstesnė šiųjų nuostata visada jau *susprogdina* fenomeną, ir yra neperspektyvu jį kaskart vėl sudėlioti iš sproginių. Ne tik stinga „klijų", bet ir pati „schema", pagal kurią turi vykti sujungtis, susprogdinta, atitinkamai niekada prieš tai neatidengta. Ontologiškai lemiama yra iš anksto apsaugoti fenomeną nuo sprogimo, tai yra užtikrinti jo pozityvų fenomenalų sandą. Tai, kad tam reikia toli einančio smulkmeniškumo, tėra išraiška to, kad kažkas ontiškai savaime suprantama, „pažinimo problemą" traktuojant perduotame aptarinėjime, buvo įvairiai ontologiškai pakeista iki nematomumo.

Buvinys, kuris esmingai konstituojamas būnant-pasaulyje, pats kaskart *yra* jo „čia". Pagal įprastą žodžio reikšmę „čia" [da] nurodo „štai čia" [hier] ir „ten" [dort]. To „aš-štai-čia" tas „štai čia" visada suprantamas parankaus „ten" atžvilgiu nutolinančiai-nukreipiančiai-rūpestingos būties link jo prasme. Čiabūties egzistencialus erdviškumas, kuris jam taip apibrėžia jo „vietą", pats pagrįstas buvimu-pasaulyje. Tas ‚ten' yra *įpasauliškai* sutinkamojo apibrėžtumas. „Štai čia" ir „ten" tėra įmanomi tame „čia", tai yra kai yra buvinys, kuris kaip to „čia" būtis atvėręs erdviškumą. Šis buvinys savo saviškiausioje būtyje turi neuždarumo pobūdį. Išraiška „čia" reiškia šį esmingą atvertumą. Juo šis buvinys (čiabūtis) yra sau pačiam „čia" drauge su pasaulio čia-būtimi.
133 Ontiškai vaizdus posakis *lumen naturale* žmoguje reiškia ne ką kita kaip šio buvinio egzistencialiai-ontologinę struktūrą, t. y. kad jis *yra* būdamas savuoju ‚čia'. „Apšviesta" reiškia: apšviesta[1] ne kitu buviniu, o juo pačiu *kaip*

[1] Ἀλήθεια – atvirumas – proskyna, šviesa, švietimas. (aut. past. paraštėse)

buvimu-pasaulyje, bet taip, kad jis pats *yra*[1] proskyna. Tik taip egzistencialiai apšviestam buviniui esamasis tampa šviesoje prieinamas, o tamsoje paslėptas. Čiabūtis atsineša tą savo ‚čia' iš pat pradžių, išsilenkdama jo ji ne tik nėra faktiškai, bet ir apskritai nėra šios esmės buvinys. *Čiabūtis yra*[2] *savo pačios atvertumas.*

Šios būties konstitucija turi būti iškelta. Tačiau kadangi šio buvinio esmė yra egzistencija, egzistencialus teiginys „čiabūtis *yra* savo pačios atvertumas" drauge reiškia: būtis, su kuria šis buvinys būdamas susiduria, yra buvimas savuoju „čia". Analizuojant maža apibūdinti atvertumo būties pirminę konstituciją, reikia interpretuoti būtiškumą, kuriuo šis buvinys *kasdien* yra savuoju ‚čia'.

Skyrius, kuriame eksplikuojama į-būtis kaip tokia, tai yra to ‚čia' būtis, skyla į dvi dalis. A. To ‚čia' egzistenciali konstitucija. B. To ‚čia' kasdienė būtis ir čiabūties nuopuolis.

Abu lygiapradžius konstitutyvius būdus būti tuo ‚čia' matome *pajaustyje* ir *supratime*; jų analizė būtinai fenomenaliai pasitvirtina vis interpretuojant konkretų ir vėlesnei problematikai svarbų modusą. Pajaustis ir supratimas lygiapradiškai apibrėžti *šneka.*

Taigi A dalyje (to ‚čia' egzistenciali konstitucija) aptariama: čia-būtis kaip pajaustis (§ 29), išgąstis kaip pajausties modusas (§ 30), čia-būtis kaip supratimas (§ 31), supratimas ir išsklaida (§ 32), ištara kaip išsklaidos išvestinis modusas (§ 33), čia-būtis, šneka ir kalba (§ 34).

Čia-būties buvimo bruožų analizė – egzistenciali. Tai reiškia: bruožai yra ne esamojo savybės, bet esmingai egzistencialūs būdai būti. Jų būtiškumą privalu iškelti kasdienybėje.

B dalyje (to ‚čia' kasdienė būtis ir čiabūties nuopuolis) šnekalai (§ 35), smalsulys (§ 36), dviprasmybė (§ 37) analizuojami kaip to ‚čia' kasdienio buvimo egzistencialūs modusai pagal konstitutyvų šnekos fenomeną,
pagal supratime glūdinčią žiūrą ir pagal jam priklausančią išsklaidą (trak- 134
tuotę). Šiais fenomenais pasimato to ‚čia' būties pamatiškumas, kurį interpretuojame kaip *nuopuolį*, kurio „sukritimas" rodo judrumo egzistencialiai nuosavą būdą (§ 38).

---

[1] bet ne pagaminta. (aut. past. paraštėse)

[2] Čiabūtis egzistuoja ir tik tai; kartu egzistencija yra iškilimas [Ausstehen] ir ištrūkimas [Hinausstehen] į to ‚čia' atvirumą: eg-zistencija. (aut. past. paraštėse)

§ 29. Čia-būtis kaip pajaustis

Tai, ką *ontologiškai* parodome pavadinimu ‚pajaustis‘, *ontiškai* yra žinomiausia ir kasdieniškiausia: nuotaika, nuotaikybė. Iki bet kokios nuotaikų psichologijos, kuri, be to, dar visiškai neįdirbta, verta šį fenomeną pamatyti kaip fundamentalų egzistencialą ir jį nubrėžti jo struktūroje.

Kasdienio rūpinimosi nesutrikdytas šaltakraujiškumas, kaip ir nuslopintas apmaudas, nuslydimas nuo vieno į kitą ir atvirkščiai, paslydimas sudirgus, nėra ontologiškai niekis, šie fenomenai kaip neva nesvarbiausieji ir trumpalaikiškiausieji čiabūtyje galėtų likti nepastebėti. Tai, kad nuotaikos gali būti sugadintos ir gali pasikeisti, tesako, kad čiabūtis kaskart jau visada nuteikta. Dažnai ilgas, vienodas ir rūškanas nenuotaikumas, kurio negalima painioti su sudirgimu, nėra niekis – būtent juo čiabūtis sau pačiai įgrysta. Būtis prasivėrė kaip našta[1]. Kodėl – ne*žino*ma. O čiabūtis panašiai negali žinoti, nes pažinojimo atverties galimybės daug menkesnės nei pirmapradžio atvėrimo nuotaikų, kuriose čiabūtis prieš savo buvimą įvesta kaip ‚čia‘. Ir vėlgi pakelta nuotaika gali nuimti akivaizdžią būties naštą; ši nuotaikos galimybė taip pat atveria čiabūties naštos pobūdį, nors ją ir nuimdama. Nuotaika praveria, „kaip kiekvienam kad būna“. Šiuo „kaip kiekvienam“ nuotaikybė pateikia būtį tam jos „čia“.

Nuotaikume visada jau yra nuotaikiškai atverta čiabūtis kaip *tas* buvinys, kuriam čiabūtis savo būtimi buvo patikėta kaip buvimui, kuriuo jis egzistuodamas turi būti. Atvertas nereiškia pažintas kaip toks. Ir kaip tik į nesvarbiausią ir nekenksmingiausią kasdienybę gali įsilaužti čiabūties buvimas kaip nuogas „kad tai yra ir turi būti“. Pasirodo grynas [pures] „kad tai yra“, o tie ‚iš kur‘ ir ‚kur link‘ lieka tamsūs. Tai, kad čiabūtis lygiai taip kasdieniškai „nepasiduoda“ panašioms nuotaikoms, neseka jų atvėrimu
135 ir neleidžia savęs iškelti prieš atvertąjį, ne argumentas *prieš* to „čia“ savuoju „kad“ buvimo nuotaikiško atvertumo fenomenalią faktinę medžiagą, bet jos patvirtinimas. Čiabūtis dažniausiai *ontiškai*-egzistenciškai išsilenkia nuotaika atvertos būties; *ontologiškai*-egzistencialiai tai reiškia: tame, į kurį tokia nuotaika nekreipė dėmesio, čiabūtis, pati patikėta tam ‚čia‘, yra atidengta. Tas ‚čia‘ *yra* atvertas tiesiog išsilenkiant.

---

[1] ‚Našta‘ (viengubos kabutės – autoriaus): tas ‚per-nešantysis‘ [Zu-tragende]; žmogus patikėtas, priskirtas [übereignet] čia-būčiai. Nešti: perimti iš priklausomybės pačiai būčiai. (aut. past. paraštėse)

Šį savuoju ‚iš kur' ir ‚kur link' dangstomą, tačiau savimi pačiu juolab nedangstomą atvertą čiabūties buvimo pobūdį, šį „kad tai yra" vadiname šio buvinio *įmestumu* į jo ‚čia' būtent taip, kad jis, kaip buvimas-pasaulyje, yra ‚čia'. Išraiška ‚įmestumas' turi išryškinti *patikėjimo faktiškumą*. Čiabūties pajaustyje atvertas „kad tai yra ir turi būti" yra ne anas „kad", kuris ontologiškai-kategorialiai išreiškia esamumui priklausantį tikrybiškumą. Šis tampa prieinamas tik įžvalgiu nustatymu. Veikiau pajaustyje atvertą ‚kad' privalu suvokti kaip egzistencialų apibrėžtumą *to* buvinio, kuris yra būdamas-pasaulyje. *Faktiškumas yra ne esamojo* factum brutum, *bet čiabūties buvimo pobūdžio, įsisavinto egzistuojant, nors ir pirmiausiai nustumto, tikrybiškumas.* Tas faktiškumo ‚kad' niekada neaptinkamas stebint.

Čiabūties pobūdžio buvinys yra savo paties ‚čia', raiškiai ar ne, pajautus savo įmesties būdu. Pajaustimi čiabūtis visada jau įvesta priešais save, ji save jau visada radusi ne kaip suvokianti savi-aptiktis, bet kaip nuteiktas saviesinumas. Kaip buvinys, kuris patikėtas savo būčiai, ji lieka taip pat patikėta todėl, kad ji visada jau privalo būti radusi save – radusi atrasdama, tai kyla ne tiek iš tiesioginio ieškojimo, kiek iš bėgsmo. Nuotaika atveria neatsižvelgdama į įmestį, ji atveria kaip atsigręžimas ir atsižadėjimas. Ji daugiausia atsigręžia ne į joje prasiveriantį čiabūties naštos pobūdį, mažiausiai – nuimdama naštą pakilioje nuotaikoje. Šis atsižadėjimas yra, kas jis yra, visada pajausties būdu.

Tai, *ką* ir *kaip* nuotaika atveria, fenomenaliai būtų visiškai neįvertinta norint su atvertuoju gretinti tai, ką „drauge" pažįsta, žino ir kuo tiki nuteikta 136
čiabūtis. Net jeigu čiabūtis tikėdama savuoju „kur link" yra „užtikrinta" arba racionaliai išaiškindama mano žinanti apie tą ‚iš kur', visa tai neprieštarauja fenomenaliai faktinei medžiagai, pagal kurią nuotaika iškelia čiabūtį tam savojo ‚čia' ‚kad', kuris veizi į ją su nepermaldaujamu mįslingumu. Egzistencialiai-ontologiškai visiškai neteisėta susiaurinti pajausties „akivaizdumą" matuojant pagal gryno [purem] esamojo teorinio pažinojimo apodiktinį tikrumą. Tačiau nė kiek ne menkesnis yra *tas* fenomenų falsifikavimas, kuris nustumia juos į iracionalumo prieglobstį. Iracionalizmas – kaip racionalizmo priešingybė – vien šnairuodamas šneka apie tai, ko pastarasis nemato.

Tai, kad čiabūtis su nuotaikos žinia ir valia faktiškai gali, turi ir privalo tapti viešpačiu, gali reikšti norėjimo ir pažinimo pirmumą tam tikromis egzistavimo galimybėmis. Tik tai neturi lenkti prie nuotaikos kaip pirmapradžio čiabūties būtiškumo ontologinio neigimo, būtiškumo, kuriuo ji pati sau atsivėrusi *prieš* bet kokį pažinojimą bei norėjimą ir *anapus* jų atverties masto. Maža to, niekada netampame nuotaikos viešpačiu išsilaisvindami nuo

nuotaikos, juo tampame kaskart pereidami į priešingą nuotaiką. Kaip *pirmąjį* ontologinį pajausties esmiškumą pasiekiame tai: *pajaustis atveria čiabūtį jos įmestimi ir pirmiausiai bei dažniausiai išsilenkiančio atsižadėjimo būdu.*

Jau iš to pasimato, kad pajaustis labai nutolusi nuo kažko panašaus į sielos būsenos aptikimą. Jam nebūdinga besisukiojanti ir besigręžiojanti pagava, todėl bet kuri imanentinė refleksija gali aptikti „išgyvenimus" tik todėl, kad tas ‚čia' jau atvertas pajaustimi. „Vien tik nuotaika" atveria tą ‚čia' pirmapradiškiau, tačiau ji ir *užveria* jį atkariau nei kiekvienas *ne*-suvokimas.

Tai rodo *sudirgimas.* Sudirgusi čiabūtis nemato savęs pačios, rūpima aplinka užsimaskuoja, besirūpinanti apdaira suklaidinama. Pajaustis taip mažai reflektuota, kad ji užklumpa čiabūtį kaip tik nerefleksyvia atsidavyste ir pasidavyste rūpimam „pasauliui". Nuotaika užklumpa. Ji neateina nei iš „išorės", nei iš „vidaus", bet kaip buvimo-pasaulyje būdas pakyla iš jo paties. Tačiau tuo pajaustį negatyviai atribodami nuo reflektuojančios „vidaus" pagavos, priartėjame prie pozityvios jos atvertinumo įžvalgos.
137 *Nuotaika kaskart jau turi atvertą buvimą-pasaulyje kaip visumą ir visų pirma daro galimą lygiuotę į...* Nuotaikybė pirmiausiai susijusi ne su sielos dalykais, ji pati nėra vidinė būsena, kuri tada mįslingu būdu ištrūkusi persiduoda daiktams bei asmenims. Čia pasirodo *antrasis* pajausties esmiškumas. Pajaustis yra pasaulio, čiabūties su kitais ir egzistencijos *lygiapradžio atvertumo* egzistencialus pamatiškumas, nes jie patys esmingai yra būdami-pasaulyje.

Šalia šių dviejų eksplicitinių pajausties esminių apibrėžčių, įmestumo atvėrimo ir būtent to viso buvimo-pasaulyje atvėrimo, atkreiptinas dėmesys į *trečiąją,* kuri visų pirma prisideda prie pasaulio pasauliškumo skvarbesnės suprasties. Anksčiau[1] buvo pasakyta: prieš tai jau atvertas pasaulis leidžia sutikti įpasauliškąjį. Šis ankstesnis pasaulio atvertumas, priklausantis į-būčiai, yra kartu konstituotas pajaustimi. Ne vien tik pajautimas ar įsistebeilijimas, bet ir sutiktumas yra pirma *apdairus.* Apdairiai rūpestingas sutiktumas turi – taip galime dabar detaliau matyti pajausties atžvilgiu – sąlyčio pobūdį. Tačiau sąlytiškumas per parankinio netarnaujamumą, atsparumą, grėsmingumą ontologiškai tėra taip įmanomas, kad į-būtis kaip tokia egzistencialiai pirmiausia taip apibrėžta, jog ji gali būti *kliudoma* šiuo įpasauliškai sutinkamojo būdu. Šis kliudomumas pagrįstas pajaustimi, kuria jis atvėręs pasaulį, pavyzdžiui, grasumui. Tik tai, kas yra nuogąstavimo, atitinkamai benuogąstumo pajaustimi, gali atskleisti aplinkoje parankinį kaip grėsmingąjį. Pajausties nuotaikumas egzistencialiai konstituoja čiabūties pasaulio atvirumą.

---

[1] Plg. § 18, 83 p. ir kt. p.

Ir tik todėl, kad „juslės“ ontologiškai priklauso buviniui, kuris turi pajaučiančio buvimo-pasaulyje būtiškumą, jos gali būti „sujaudintos“ ir „turėti ko pojūtį“ taip, kad jaudintojas pasirodo afektuotas. Panašiai kaip nevyktų jokios afektacijos stipriausiai spaudžiant ir spiriantis, taip ir atspara liktų esmingai neatskleista, jei nepajaučiantis buvimas-pasaulyje jau nebūtų pavestas nuotaikomis nužymėtam kliudomu-mui [Anhänglich-keit] įpasauliškai būnant. 138
Pajaustyje egzistencialiai glūdi atveriantis pavestumas pasauliui, kurio atžvilgiu kliudantysis gali būti sutinkamas. Iš tikrųjų privalome *ontologiškai* iš principo pirminę pasaulio atskleistį palikti „vien tik nuotaikai“. Grynas [reines] stebėjimas, net prasisprausdamas iki esamojo būties kaulų smegenų, niekada neįstengtų atskleisti kažko panašaus į grėsmingąjį.

Tai, kad dėl pirma atveriančios pajausties kasdienė apdaira neapsižiūri plačiai apgaudinėjama, pamatuota absoliutaus „pasaulio“-pažinimo, μὴ ὄν, idėja. Tačiau apgaunamumo egzistencialus pozityvumas visiškai neįvertinamas tokiais ontologiškai nepateisinamais įverčiais. Kaip tik nepatvariu, nuotaikiškai blykčiojančiu „pasaulio“ matymu pasirodo parankinys savo specifiniu pasauliškumu, kuris nė vieną dieną nėra tas pats. Teorinis įžvelgimas visada jau aptemdęs pasaulį gryno [puren] vienarūšiško esamojo, kurio viduje, žinoma, glūdi uždaryti nauji atskleidžiamojo turtai, grynai [rein] apibrėžiant. Tačiau ir gryniausia [reinste] θεωρία už savęs paliko ne visas nuotaikas; ir jai įžvelgiant dar tik būsimasis savo gryna [puren] išvaizda tepasirodo tada, kai ji gali jam leisti prieiti prie savęs *ramia* liktimi prie... tame ῥαστώνη ir διαγωγή[1]. Pažįstančio apibrėžimo egzistencialiai-ontologinės konstitucijos nurodymas pajaustimi būnant-pasaulyje nepainiotinas su bandymu mokslą ontiškai atiduoti „jausmui“.

Šitaip tyrinėjant problematiką, negali būti interpretuojami įvairūs pajausties modusai ir jos fundavimo sąsajos. Afektų ir jausmų pavadinimais fenomenai ontiškai seniai žinomi, jie visada jau buvo nagrinėjami filosofijoje. Neatsitiktinai pirmoji perduota, sistematiškai įvykdyta afektų interpretacija gvildenta ne „psichologijos“ rėmuose. *Aristotelis* tyrinėja πάθη savo „Retorikos“ antrojoje knygoje. Ją privalu suvokti kaip pirmąją sistematinę buvimo vieno su kitu kasdienybės hermeneutiką, nepaisant retorikos sąvokos tradicinės orientacijos į kažką panašaus kaip „disciplina“. Viešybė kaip tūlo būtiškumas (plg. § 27) ne tik apskritai turi savo nuotaikumą, ji rei- 139
kalinga nuotaikos ir ją „kuria“ sau. Joje ir pagal ją kalba šnekėtojas. Jam reikia nuotaikos galimybių suprasties, kad ją teisėtai pažadintų ir nukreiptų.

---

[1] Plg. Aristoteles, *Met.* A 2, 982 b 22 ir toliau.

Tolesnis afektų interpretavimas Stojoje panašiai kaip jos perdavimas patristine bei scholastine teologija Naujiesiems laikams žinomi. Lieka nepastebėta, kad afektyviojo principinė ontologinė interpretacija nuo Aristotelio apskritai vos galėjo žengti priekin paminėjimo vertą žingsnį. Atvirkščiai: afektai ir jausmai tematiškai priskiriami psichiniams fenomenams, paprastai veikdami kaip jų trečioji klasė šalia vaizdijimo ir norėjimo. Jie nusmunka iki lydinčiųjų fenomenų.

Fenomenologinio tyrimo nuopelnas – atkurta laisvesnė žiūra į šiuos fenomenus. Ne tik tai; pirmiausia Scheleris įsisavindamas Augustino ir Pascalio[1] postūmius nukreipė problematiką į fundavimo sąsajas tarp „vaizdijančių“ ir „suinteresuotų“ veiksmų. Žinoma, ir čia egzistencialiai-ontologiniai veiksmo fenomeno pamatai apskritai dar lieka tamsūs.

Pajaustis atveria ne tik čiabūtį, įmestą į pasaulį ir pavestą pasauliui, kuris jai būnant ja kaskart atvertas, ji pati yra egzistencialus būtiškumas, kuriuo ji nuolat atsiduoda „pasauliui“, juo leidžiasi kliudoma taip, kad pati savęs tam tikru būdu išsilenkia. Egzistenciali šio išsilenkimo sąranga bus paaiškinta nuopuolio fenomenu.

Pajaustis yra egzistencialus pamatiškumas, kuriuo čiabūtis yra savuoju ‚čia‘. Ji ne tik ontologiškai apibūdina čiabūtį, bet ir drauge yra iš principo metodiškai reikšminga egzistencialiai analitikai dėl savo atvėrimo. Kaip kiekviena ontologinė interpretacija apskritai, ši gēba tarsi išklausyti tik prieš tai jau atvertą būnantį buvinį. Ir ji laikysis čiabūties išskirtinių svarbiausių atverties galimybių, kad iš jų išgautų šio buvinio paaiškinimą. Fenomenologinė
140 interpretacija privalo pačiai čiabūčiai suteikti pirmapradžio atvėrimo galimybę ir jai tarsi leisti save išskleisti. Ji tepalydi šį atvėrimą, kad egzistencialiai iškeltų į sąvoką atvertojo fenomenalų turinį.

Atsižvelgiant į vėlesnę čiabūties vienos tokios egzistencialiai-ontologiškai reikšmingos pamatinės pajausties – baimės – interpretaciją (§ 40), pajausties fenomenas turi būti dar konkrečiau pademonstruotas apibrėžtu *išgąsties* modusu.

---

[1] Plg. *Pensees,* ibid. *Et de là vient qu'au lieu qu'en parlant des choses humaines on dit qu'il faut les connaître avant que de les aimer, ce qui a passé en proverbe, les saints au contraire disent en parlant des choses divines qu'il faut les aimer pour les connaître, et qu'on n'entre dans la vérité que par la charité, dont ils ont fait une de leurs plus utiles sentences* [O iš to išplaukia štai kas: svarstant apie žmogiškus dalykus, sakoma (tai tapo patarle), kad reikia pirmiau juos pažinti prieš pamilstant, bet šventieji, svarstydami apie dieviškus dalykus, sako atvirkščiai, esą reikia pirmiau juos pamilti, kad pažintum, ir į tiesą kelias vedąs tik per artimojo meilę (tai tapo viena parankiausių jų sentencijų)] ; plg. Augustinus, *Opera* [*Raštai*] (Migne P. L. T. VIII), Contra Faustum lib. 32, cap. 18: *non intratur in veritatem, nisi per charitatem* [neįžengiama tieson kitaip nei per meilę].

§ 30. Išgąstis kaip pajausties[1] *modusas*

Išgąsčio fenomeną galima nagrinėti žvelgiant trejopai; analizuosime išgąsčio ‚ko‘ [Wovor], nuogąstavimą ir išgąsčio ‚dėl ko‘ [Worum]. Šie galimi ir vieni kitiems priklausantys atžvilgiai neatsitiktiniai. Jais pasirodo pajausties struktūra apskritai. Analizė papildoma nuoroda į galimas išgąsčio modifikacijas, kurios kaskart susijusios su jos skirtingais struktūriniais momentais.

Išgąsčio *‚ko‘* [Wovor], „išgąstingasis“, yra įpasauliškai vis sutinkamas parankinio, esamojo arba čiabūties su kitais būtiškumu. Turi būti ne ontiškai pranešta apie buvinį, kuris daug kartų ir dažniausiai gali būti „išgąstingas“, bet išgąstingasis yra fenomenaliai apibrėžtinas savo išgąstingumu. Kas priklauso išgąstingajam kaip tokiam, kuris sutinkamas nuogąstaujant? Išgąsčio ‚ko‘ turi grėsmingumo pobūdį. Tam priklauso keletas dalykų. 1. Sutinkamasis turi kenksmingumo aplinkybiškumą. Jis pasirodo aplinkybių sąsajos viduje. 2. Šis kenksmingumas taikosi į apibrėžtą jo interesų sritį. Taip apibrėžtas, jis pats iškyla iš apibrėžtos apylinkės. 3. Pati apylinkė ir iš jos atslenkantysis yra žinomi kaip tokie, su kuriais „nejauku“. 4. Kenksmingasis kaip grasintojas dar nėra užvaldomoje artumoje, bet artėja. Taip artindamasis kenksmingumas skleidžiasi ir tuo turi grasinimo pobūdį. 5. Šis artinimasis kaip toks yra artumos viduje. Išties, kas aukščiausiu laipsniu gali būti kenksmingas ir net nuolat artinasi, bet tolumoje, lieka dangstomas savo išgąstingumu. Tačiau kaip besiartinantis artumoje kenksmingasis yra grasinantis, jis gali užklupti, bet vis tik negali. Artėdamas
šis „gali, bet galiausiai vis tik negali“ didėja. Sakome, tai išgąstinga. 6. Čia 141
glūdi: kenksmingasis kaip prisiartinantis artumoje turi savyje atidengtą galimybę neateiti ir praeiti, o tai ne sumažina ir ne ištrina nuogąstavimą, bet jį suformuoja.

Pats nuogąstavimas yra leidžiantis-save-kliudyti taip apibūdinto grėsmingojo palaisvinimas. Pirmiausiai nustatoma ne, tarkim, bloga ateitis (*malum futurum*), o tada nuogąstaujama. Tačiau ir nuogąstavimas konstatuoja ne vien besiartinantį, bet prieš tai atskleidžia savo išgąstingumu. Tada ir išgąsdinantis išgąstis, raiškiai įžvelgdamas, gali sau „išaiškinti“ išgąstingąjį. Apdaira mato išgąstingąjį, nes ji yra išgąsčio pajaustyje. Nuogąstavimas kaip snaudžianti pajaučiančio buvimo-pasaulyje galimybė, „nuogąstumas“, turi pasaulį jau atvertą taip, kad iš jo gali priartėti kažkas panašaus į išgąstingąjį. Pati geba priartėti yra atlaisvinta esmingu egzistencialiu erdviškumu būnant-pasaulyje.

Tai, *dėl ko* išgąstis nuogąstauja, yra pats išgąsdinantis buvinys, čiabūtis. Tik buvinys, kuris būdamas susiduria su šiąja pačia, gali nuogąstauti dėl

---

[1] Plg. Aristoteles, *Rhetorik* [*Retorika*] B 5, 1382 a 20-1383 b 11.

savęs. Nuogąstavimas atveria šį buvinį savo grėslumu, pasiliktumu sau pačiam. Net jeigu keičiasi raiškumas, išgąstis visada atidengia čiabūtį to jos ‚čia' būtimi. Jei nuogąstaujame dėl namo ir ūkio, tada čia neglūdi jokia priešpriešа šiai išgąsčio ‚dėl ko' apibrėžčiai. Taigi čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje yra kaskart rūpestingas buvimas ‚ties'. Dažniausiai ir pirmiausiai čiabūtis *yra* to, *kuo* ji rūpinasi, atžvilgiu. Jos grėslumas yra būties ‚pas' grėsmė. Išgąstis atveria čiabūtį daugiausia privatyviu būdu. Jis supainioja ir priverčia „pamesti galvą". Išgąstis drauge užveria grėslią įbūtį, leisdamas ją matyti taip, kad čiabūtis, išgąsčiui pasitraukus, privalo pirma vėl susigaudyti.

Nuogąstavimas ‚dėl' [um] kaip savinuogąstavimas ‚ko' [vor] visada lygiapradiškai atveria – privatyviai ar pozityviai – įpasaulišką buvinį jo grėsmingumu ir į-būtį jos grasumo atžvilgiu. Išgąstis yra pajausties modusas.

Tačiau nuogąstavimas ‚dėl' gali būti susijęs ir su kitais, o tada kalbame apie nuogąstavimą už [für] juos. Šis nuogąstavimas ‚už'... neperima išgąsčio iš Kito. Tai neįmanoma vien todėl, kad kitam, *už* kurį nuogąstaujame, savo ruožtu visai nereikia nuogąstauti. Nuogąstaujame *už* Kitą dažniausiai kaip tik tada, kai *jis ne*nuogąstauja dėl savęs ir pramuštgalviškai metasi prieš
142 grasintoją. Nuogąstavimas ‚dėl...' yra pajausties-kartu su Kitais būdas, tačiau nebūtinai savi-nuogąstavimas-kartu arba net nuogąstavimas vieno su kitu. Galima nuogąstauti ‚dėl...' nenuogąstaujant dėl savęs. Tačiau atidžiau apžiūrėjus, nuogąstavimas ‚dėl...' juk yra *savi*nuogąstavimas. „Būgštaujantis" drauge yra sambūvis su Kitu, kuris galėtų būti išplėštas iš kurio nors. Išgąstingasis taiko ne tiesiai į išgąsdinantįjį kartu. Nuogąstavimas ‚dėl...' save žino tam tikru būdu nesusijęs ir vis tik kartu susijęs su čiabūties su kitais, už kurią jis nuogąstauja, sąlytiškumu. Dėl to nuogąstavimas ‚dėl' nėra susilpnintas savinuogąstavimas. Čia kalbama ne apie „jausmų tonų" laipsnį, bet apie egzistencialius modusus. Tuo nuogąstavimas ‚dėl...' taip pat nepraranda savo specifinio tikrumo, kai jis „autentiškai" vis tik nenuogąstauja dėl savęs.

Konstitutyvūs išgąsčio pilnatviško fenomeno momentai gali varijuoti. Tuo išplaukia įvairios nuogąstavimo buvimo galimybės. Grėsmingojo sutikties struktūrai priklauso priartėjimas artumoje. Kadangi grėsmingasis savuoju „nors dar ne, tačiau kiekvieną akimirksnį" pats staiga įpuola į rūpestingą buvimą-pasaulyje, išgąstis virsta *išsigandimu*. Tad kalbant apie grėsmingąjį, išskirtina tai: artimiausias grasintojo priartėjimas ir paties priartėjimo sutikimo būdas, staigumas. Tas išsigandimo ‚ko' [Wovor] yra pirmiausiai kažkas žinoma ir artima. Vis dėlto jei grėsmingasis turi visiško neartimojo pobūdį, tada išgąstis virsta *klaiku*. O kai grasinantysis sutinkamas klaikumos pobūdžiu, o drauge turi išsigandusiojo sutikties pobūdį, staigumą, tada išgąstis tampa *siaubu*. Kitus išgąsčio pavidalus žinome kaip baikštumą, drovumą, bijojimą, suklusimą. Visos išgąsčio modifikacijos kaip savi-esinumo galimybės

rodo į tai, kad čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje yra „nuogąsti". Šis „nuogąstumas" suprastinas ontine prasme ne kaip faktinė, „atskirta" procedūra, bet kaip čiabūties apskritai esmingos pajausties egzistenciali galimybė, kuri, žinoma, nėra vienintelė.

§ 31. Čia-būtis kaip supratimas

Pajaustis yra *viena* iš egzistencialių struktūrų, kuriomis laikosi to „čia" būtis. Lygiapradiškai su ja šią būtį konstituoja *supratimas*. Pajaustis kaskart turi savo suprastį, net vien nuslopindama jį. Supratimas visada nuteiktas. Mums jį interpretuojant kaip fundamentalų egzistencialą[1], drauge pasirodo, kad šis fenomenas suvokiamas kaip čiabūties *buvimo* pamatinis modusas. Vis dėlto 143
„supratimą" *vieno* iš galimų pažinumų, tarkim, nuo „aiškinimo" besiskiriančio pažinumo, „prasme", privalu kartu su pastaruoju interpretuoti kaip egzistencialų vedinį pirminio supratimo, kartu konstituojančio to ‚čia' būtį apskritai.

Taigi ligšiolinis tyrinėjimas irgi jau buvo susidūręs su šiuo pirmapradžiu supratimu neleisdamas raiškiai jo tematizuoti. Tai, kad čiabūtis egzistuodama yra savo pačios ‚čia', pirma reiškia, kad pasaulis yra „čia"; jo *čia-būtis* yra į-būtis. O šioji panašiai yra „čia" būtent kaip tai, dėl ko yra čiabūtis. Tuo ‚dėl ko' egzistuojantis buvimas-pasaulyje kaip toks yra atvertas, jo atvertumas buvo pavadintas supratimu[2]. To ‚dėl ko' supratimu kartu atvertas ir juo grindžiamas reikšmingumas. Supratimo, kaip to ‚dėl ko' ir reikšmingumo, atvertumas lygiapradiškai susiduria su pilnatvišku buvimu-pasaulyje. Reikšmingumas yra tai, kieno atžvilgiu pasaulis kaip toks atvertas. Tas ‚dėl ko' *ir* reikšmingumas yra atverti čiabūtimi, tai reiškia, kad čiabūtis yra buvinys, kuris susiduria su savimi kaip buvimu-pasaulyje.

Ontiškai šnekėdami kartais vartojame išraišką „kažką suprasti" reikšme „galėti sutvarkyti reikalą", „būti jo iškeltam", „kažką galėti". Supratime kaip egzistenciale įgalintasis yra ne ‚kas' [Was], bet būtis kaip egzistavimas. Supratime egzistencialiai glūdi čiabūties kaip gebos-būti būtiškumas. Čiabūtis yra ne esamasis, kuris kaip priedą dar turi kažko gebą, bet pirminiu būdu galima būtis. Čiabūtis kaskart yra tai, kas ji gali būti ir kaip ji yra savo galimybė. Čiabūties esminga galima būtis susiduria su „pasaulio" apibūdintais rūpinimosi būdais, kitų globa, o visu tuo ir visada jau geba būti sau pačiai, dėl savęs. Galima būtis, kuri kaskart egzistencialiai yra čiabūtis, lygiai taip pat skiriasi nuo tuščios, logiškos galimybės kaip nuo esamojo atsitiktinybės, kadangi šiajam

---

[1] fundamentaliai ontologinį, t. y. remiantis būties tiesos ryšiu. (aut. past. paraštėse)
[2] Plg. § 18, 85 p. ir kt. p.

gali „pasitaikyti“ tas ar anas. Kaip esamumo modali kategorija, galimybė *dar ne*reiškia tikroviškojo ir *juoba* būtinojo. Ji apibūdina *tik* galimąjį. Ontologiškai jis žemiau nei tikrovė ir būtinumas. Vis dėlto galimybė kaip egzistencialas yra
144 pirmapradiškiausias ir paskutinis pozityvus čiabūties ontologinis apibrėžtumas; pirmiausiai jis gali būti problemiškai paruošiamas vien tik kaip egzistencialumas apskritai. Fenomenalią dirvą jo pamatymui apskritai siūlo supratimas kaip atverianti geba būti.

Galimybė kaip egzistencialas reiškia ne laisvai plevenančią gebą būti „savivalės nesvarbos“ (*libertas indifferentiae*) prasme. Čiabūtis kaip esmingai pajaučianti kaskart jau pakliuvusi į apibrėžtas galimybes, kaip ir geba būti, kuri *yra*, ji turi leisti tokioms praeiti, ji nuolat išsižada savo būties galimybių, jas užčiuopia apsirikdama. Tačiau tai reiškia, kad čiabūtis yra sau pačiai patikėta geba būti, visiškai *įmesta galimybė*. Čiabūtis yra laisvybės galimybė *tai* saviškiausiai gebai būti. Galima būtis yra jai pačiai skaidri skirtingais galimais būdais ir laipsniais.

Supratimas yra buvimas tokios gebos būti, kuri niekada neiškyla kaip dar-ne-esamas, bet „*yra*“ kaip esmingai niekada nesamasis su čiabūties buvimu egzistencijos prasme. Čiabūtis yra kaskart būdama supratusi, atitinkamai nesupratusi, ar būti taip ar kitaip. Kaip toks supratimas, ji „žino“, *kas* [woran] yra su ja pačia, tai yra su jos geba būti. Šis „žinojimas“ ne išaugęs iš vien imanentiškos savivokties, bet priklauso to ‚čia‘, kuris esmingai yra supratimas, būčiai. Ir tik *todėl, kad* čiabūtis suprasdama yra savo pačios ‚čia‘, ji *gali* praeiti ir neįvertinti. O kadangi supratimas yra pajaučiantis ir kaip šis egzistencialiai atiduotas įmestumui, čiabūtis kaskart jau praėjusi ir neįvertinusi. Todėl savo geba būti ji patikėta galimybei vėl save rasti vien savo galimybėmis.

Supratimas yra pačios čiabūties nuosavos gebos būti egzistenciali būtis būtent taip, kad ši būtis prie savęs pačios atveria tą būties su pačia savimi ‚iš ko‘. Šio egzistencialo struktūrą verta pagauti detaliau.

Supratimas kaip atvėrimas visada susiduria su visa pamatine buvimo-pasaulyje sąranga. Kaip geba būti, į-būtis kaskart yra geba-būti-pasaulyje. Ne tik šioji yra atverta *qua* pasaulis kaip galimas reikšmingumas, bet ir paties įpasauliškojo atlaisvinimas atlaisvina šį buvinį *jo* galimybėms. Parankinys kaip toks atskleistas savo tarnauja*mumu*, vartoja*mumu*, kenksming*umu*. Aplinkybių visybė atsidengia kaip kategoriali parankinio sąsajos *galimybės* visuma. Tačiau įvairaus esamojo „vienis“, gamta,
145 atskleidžiamas vien dėl savo *galimybės* atvertumo. Ar atsitiktinumas, kad gamtos *būties* klausimas taikosi į „gamtos *galimybės* sąlygas“? Kuo pagrįstas toks klausinėjimas? Lyginant su juo pačiu negali nelikti klausimo: *kodėl* ne-čiabūtiškas buvinys suprastas savo būtimi, jei jis atveriamas savo galimybės

sąlygomis? *Kantas* turbūt teisėtai iškelia panašią prielaidą. Tačiau pati ši prielaida negali likti pati teisėtai nepademonstruota.

Kodėl supratimas po visų esmingų juo atveriamų dimensijų visada prasismelkia į galimybes? Todėl, kad supratimas savyje turi egzistencialią struktūrą, kurią vadiname *apmatu*. Jis apmeta čiabūties buvimą ant savo ‚dėl ko' lygiai taip pirmapradiškai kaip ant reikšmingumo it jo būtent to pasaulio pasauliškumo. Supratimo apmatiškumas konstituoja buvimą-pasaulyje jo ‚čia' atvertumo kaip to gebos būti ‚čia' atžvilgiu. Apmatas yra egzistenciali faktinės gebos būti veikimo erdvės buvimo sąranga. Ir kaip įmestoji, čiabūtis įmesta į apmetimo būtiškumą. Apmetimas nesusijęs su santykiavimu su apgalvotu planu, pagal kurį čiabūtis rengia savo buvimą, – kaip čiabūtis, jis save kaskart jau apmetęs ir yra, kol jis yra, apmetantis. Kol čiabūtis yra, ji visada save suprato ir visada supras galimybių atžvilgiu. Be to, supratimo apmatiškumas reiškia, kad pats supratimas netematiškai pagauna tai, kieno atžvilgiu apmeta, t. y. galimybes. Tokia pagava atima iš apmestojo būtent jo galimybiškumą, jį nusmukdo iki duoto, numanyto sando, o apmatas mesdamas sau prikiša galimybę kaip galimybę ir kaip tokiai leidžia *būti*. Supratimas kaip apmetimas yra čiabūties, kurioje jis *yra* savo paties galimybės kaip galimybės, būtiškumas.

Dėl būtiškumo, kuris konstituojamas apmato egzistencialu, čiabūtis yra nuolat „daugiau" nei ji yra tikrybiškai, kad ir kaip būtų norima ar gebama ją registruoti kaip esamąjį savo buvimo sandu. Tačiau ji niekada nėra daugiau nei faktiškai yra, nes jos faktiškumui esmingai priklauso geba būti. Tačiau čiabūtis kaip galima būtis niekada nėra ir mažiau, kitaip tariant, tai, kas *dar nė*ra jos geba būti, *yra* egzistencialiai. Ir tik todėl, kad to ‚čia' būtis per supratimą ir jo apmatiškumą įgauna savo konstituciją, kadangi ji *yra* tai, kuo ji tampa, atitinkamai netampa, ji gali suprasdama save pačią pasakyti: „tapk tuo, kas esi![1]"

Apmatas visada susiduria su visišku buvimo-pasaulyje atvertumu; supra- 146
timas kaip pati geba būti turi galimybes, nužymėtas esmingai atveriamojo apsuptimi. Supratimas *gali* pirma išsidėstyti pasaulio atvertumui, čiabūtis gali pirmiausiai ir dažniausiai suprasti savo pasaulio atžvilgiu. Arba supratimas vis tik pirma metasi į tą ‚dėl ko', tai yra čiabūtis egzistuoja kaip ji pati[2]. Supratimas yra arba autentiškas ir kylantis iš nuosavos savasties kaip tokios, arba neautentiškas. Tas „ne-" nereiškia, kad čiabūtis atkerta save nuo savo savasties ir supranta „tik" pasaulį. Pasaulis priklauso jos savastybei kaip buvimui-pasaulyje. Autentiškas supratimas, kaip ir neautentiškas, vėlgi gali

---

[1] Tačiau kas ‚tu' (viengubos kabutės – autoriaus) esi? Tas, link kurio *me*tiesi [*los*wirfst] – kuriuo *tampi*. (aut. past. paraštėse)

[2] Tačiau ne *qua* subjektas ir individas arba *qua* asmuo. (aut. past. paraštėse)

būti tikras ir netikras. Supratimas kaip geba būti yra visiškai persmelktas galimybės. Tačiau persikėlimas į vieną šių supratimo pamatinių galimybių nepašalina kitų. *Veikiau dėl to, kad supratimas vis susiduria su pilnu čiabūties kaip buvimo-pasaulyje atvertumu, supratimo persikėlimas yra apmato kaip visumos egzistenciali modifikacija.* Suprantant pasaulį į-būtis visada suprantama kartu, egzistencijos kaip tokios supratimas visada yra pasaulio supratimas.

Kaip faktinė, čiabūtis kaskart jau perkėlusi savo gebą būti į supratimo galimybę.

Supratimas savo apmatiškumu egzistencialiai sudaro tai, ką vadiname čiabūties *žiūra*. Su to ‚čia' atvertumu egzistencialiai būnanti žiūra lygiapradiškai *yra* čiabūtis pagal atžymėtus savo būties pamatinius būdus kaip besirūpinanti apdaira, globos atodaira, kaip būties kaip tokios žiūra, būties, dėl kurios čiabūtis kaskart yra, kaip yra. Žiūrą, pirma ir apskritai susijusią su egzistencija, vadiname *skaidra*. Šį terminą pasirenkame pažymėti tinkamai suprastai „savižinai", siekdami parodyti, kad jos atžvilgiu kalbama ne apie pastābų savasties taško susekimą ir apžiūrėjimą, bet apie suprantantį buvimo-pasaulyje pilno atvertumo užčiuopimą *visuose* jos sąrangos esminguose momentuose. Egzistuodamas buvinys teišvysta „save", kadangi jis lygiapradiškai tapo skaidriu pats būdamas ties pasauliu, būdamas kartu su Kitais kaip savo egzistencijos konstitutyviais momentais.

Atvirkščiai, čiabūties neskaidra įsišaknijusi vien ir pirminiu būdu ne „egocentrinėse" saviapgaulėse, bet lygiai taip pat pasaulio nežinijoje. Žinoma, išraišką
147 „žiūra" privalu apsaugoti nuo nesusipratimo. Ji atitinka apšviestumą, kuriuo apibūdiname to ‚čia' atvertumą. „Matymas" nereiškia nei suvokimo kūno akimis, nei grynos [pure] nejusliškos esamojo savo esamumu nuovokos. Žiūros egzistencialiai reikšmei pareikalautas tik *šis* matymo savitumas: matymas leidžia sutikti jam prieinamą būnantįjį, neuždengtą nuo savęs paties. Žinoma, tai pasiekia kiekviena „prasmė" savo natūralios [genuinen] atskleisties sferos viduje. Tačiau filosofijos tradicija yra iš pradžių pirma orientuota į „matymą" kaip prieigos prie buvinio *ir prie būties* būdą. Siekiant užtikrinti sąsajas su tradicija, žiūrą ir matymą galima formalizuoti taip plačiai, kad tuo būtų pasiektas universalus terminas, kuris kiekvieną prieigą prie buvinio ir būties apibūdintų kaip prieigą apskritai.

Parodant, kaip bet kokia žiūra pirma pagrįsta supratimu, – besirūpinanti apdaira yra supratimas kaip *supratingumas*, – iš gryno [pure] stebėjimo atimamas jo pirmumas, noetiškai atitinkantis esamojo tradicinį ontologinį pirmumą. „Stebėsena" ir „mąstymas"[1] – abu jau nutolę supratimo vediniai.

---

[1] Šis suprantamas kaip ‚intelektas' (viengubos kabutės – autoriaus), *διάνοια*, bet ne ‚supratimas' (viengubos kabutės – autoriaus) remiantis intelektu. (aut. past. paraštėse)

Fenomenologinė „esmėžiūra“ taip pat pagrįsta egzistencialiu supratimu. Apie šią matymo manierą galima nuspręsti tik tada, kai pasiektos būties ir buvimo struktūros eksplicitinės sąvokos, kuriomis tegali tapti fenomenai fenomenologine prasme.

To ‚čia‘ atvertumas suprasdamas pats yra čiabūties gebos būti būdas. Jos buvimo apmestume ant to ‚dėl ko‘ drauge su apmestumu ant reikšmingumo (pasaulio) glūdi būties apskritai atvertumas[1]. Apmetant ant galimybių jau užbėgta už akių buvimo suprasčiai. Būtis suprasta apmetant[2], ji nėra suvokta ontologiškai. Buvimo-pasaulyje esmingo apmato būtiškumo buvinys turi buvimo suprastį kaip savo buvimo konstitutyvą. Kas anksčiau[3] buvo dogmiškai nustatyta, dabar įgauna savo nurodymą iš būties, kurioje čiabūtis kaip supratimas yra savo pačios ‚čia‘, konstitucijos. Atitinkamai viso šio tyrinėjimo mastą tenkinantis buvimo suprasties egzistencialios prasmės išaiškinimas gali būti pasiektas vien dėl temporalios buvimo interpretacijos. Pajaustis ir supratimas kaip egzistencialai apibūdina pirmapradį buvimo-pa- 148
saulyje atvertumą. Nuotaikumu čiabūtis „mato“ galimybes, kurių atžvilgiu ji yra. Apmetančiai atverdama tokias galimybes ji yra jau kaskart nuteikta. Saviškiausios gebos būti apmatas patikėtas įmestumo į tą ‚čia‘ faktui. Ar čiabūties buvimas netampa mįslingas eksplikuojant to ‚čia‘ būties egzistencialią sąrangą įmesto apmato prasme? Iš tikrųjų. Pirma privalome leisti išsiveržti šio buvimo pilnatviškam mįslingumui, net jeigu gali tikrai žlugti jo „sprendimas“, o būties klausimą reikėtų iš naujo iškelti pagal įmesto-apmetančio buvimo-pasaulyje būtį.

Kad pirmiausiai bent fenomenaliai pakankamai būtų iškeltas prieš akis pajaučiančio supratimo kasdienis būtiškumas to ‚čia‘ pilnam atvertumui, reikia konkrečios šių egzistencialų plėtotės.

§ 32. Supratimas ir išsklaida

Čiabūtis kaip supratimas apmeta savo buvimą ant galimybių. Šis suprantantis *buvimas link galimybių*, jas pats atmesdamas, kaip atvertas čiabūtimi yra geba būti. Supratimo apmetimas turi nuosavą galimybę susiformuoti. Supratimo formuotę vadiname išsklaida. Ja supratimas suprantančiai įsisavina savo suprastąjį. Išskleisdamas supratimas tampa ne kažkuo kitu, bet

---

[1] Kaip ji ‚glūdi‘ (viengubos kabutės – autoriaus) jame ir ką čia reiškia būvis? (aut. past. paraštėse)

[2] Tačiau tai nereiškia, kad būtis ‚esanti‘ (viengubos kabutės – autoriaus) iš apmato malonės. (aut. past. paraštėse)

[3] Plg. § 4, 11 p. ir kt. p.

savimi. Išsklaida egzistencialiai pagrįsta supratimu, o ne atvirkščiai. Išsklaida yra ne susipažinimas su suprastuoju, o supratimu apmestų galimybių išplėtotė. Pagal šios kasdienės čiabūties preliminarios analizės tarpsnį sekame išsklaidos fenomeną suprasdami pasaulį, neautentišku supratimu būtent jo tikrumo modusu.

Pasaulio supratimu atverto reikšmingumo atžvilgiu rūpestinga būtis ties parankiniu duoda susiprasti, kokią ji gali kaskart turėti aplinkybę su sutinkamuoju. Apdaira atskleidžia, tai reiškia, kad išskleidžiamas jau suprastas „pasaulis“. Parankinys *raiškiai* priartėja prie suprantančios žiūros. Bet kuris parengimas, paruošimas, sutaisymas, pagerinimas, papildymas vyksta
149 taip, kad apdairiai parankusis išnagrinėjamas savuoju ‚tam-kad‘ ir juo rūpinamasi pagal akivaizdžiu tapusį išnagrinėtumą. Apdairiai tuo ‚tam-kad‘ išnagrinėtasis kaip toks, t. y. *raiškiai* suprastasis, turi *kažko kaip kažko* struktūrą. Apdairaus klausimo, kas yra šis apibrėžtas parankusis, apdairiai išskleidžiantis atsakymas skamba taip: tam... Pateiktis ‚kam‘ yra ne tiesiog kažko įvardijimas, juk įvardytasis suprantamas *kaip* tai, kas priimtina keliant klausimą. Supratimu atvertasis, suprastasis, yra visada jau taip prieinamas, kad juo gali būti raiškiai iškeliamas jo „kaip kas“. Tas „kaip“ sudaro suprastojo raiškumo struktūrą; jis konstituoja išsklaidą. Apdairiai-išskleidžiančiai apsieičiai su aplinkoje parankiuoju, kurį ji „mato“ *kaip* stalą, duris, vežimą, tiltą, nebūtinai reikia apdairiai išskleistąjį dar ir išnagrinėti apibrėžiančiai *ištariant*. Bet koks priešpredikatinis paprastas parankiojo matymas yra jau pats savaime suprantančiai-išskleidžiantis. Tačiau ar šio „kaip“ stygius nesudaro kažko gryno [puren] suvokimo paprastybės? Šios žiūros matymas kaskart jau yra suprantančiai-išskleidžiantis. Jame slypi raiškumas nukreipčių ryšių (to ‚tam-kad‘), priklausančių aplinkybių visybei, kuria remiantis suprastas paprastai sutinkamasis. Suprastasis artikuliuojamas, buviniui išskleistinai priartėjant „kažko kaip kažko“ kreiptimi, *prieš* tematinę ištarą. Ištaroje tas ‚kaip‘ išnyra ne pirma, bet vien teišsakomas, o tai įmanoma tik todėl, kad jis yra pateiktas kaip išsakomasis. Tai, kad paprastai įžvelgiant gali stigti ištaros raiškumo, nepateisina kiekvienos artikuliuojančios išsklaidos užginčijimo, tad ir kaip-struktūros užginčijimo šiam paprastam matymui. Paprastas artimiausio daikto matymas turint ką bendra su... savyje turi išsklaidos struktūrą taip pirmapradiškai, kad kaip tik tarsi *kaip-laisvai* kažko pagavai reikia tam tikros pertvarkos. Kažko dar-tik-turėjimas-prieš-save iškyla grynam įsistebeilijimui *kaip nebe-supratimas*. Ši kaip-laisva pagava yra *paprastai* suprantančio matymo privacija, ne pirmapradiškesnė nei ši, bet išvesta iš jos. To „kaip“ ontinis neišsakytumas negali suklaidinti taip, kad pražiūrėtume, jog jis yra apriorinė egzistenciali supratimo sąranga.

Tačiau jei jau kiekvienas parankaus įrankio suvokimas yra suprantančiai-
išskleidžiantis, leidžiantis apdairiai sutikti kažką kaip kažką, ar tuomet tai
kaip tik nesako, kad pirmiausiai pažįstamas grynas [pures] esamasis, kuris 150
tuomet suvokiamas *kaip* durys, *kaip* namas? Tai būtų išsklaidos specifinės
atverties funkcijos nesuprastis. Išsklaida neužmeta „reikšmės“ ant nuogo esa-
mojo ir neužklijuoja ant jo vertės, esamasis su įpasaulišku sutinkamuoju kaip
tokiu jau kaskart turi pasaulio supratimu atvertą aplinkybę, kuri išguldoma
išskleidžiant.

Parankinys visada jau suprantamas aplinkybių visybės atžvilgiu. Ši neturi būti eksplicitiškai pagauta tematiškai išskleidžiant. Net taip išskleista, ji vėl atsitraukia į neiškeltą suprastį. Ir kaip tik šiuo modusu ji yra kasdienės, apdairios išsklaidos esmingas pamatas. Išsklaida kaskart pagrįsta *užmoju*. Kaip suprasties įsisavinimas, ji suprantančiai būdama juda link jau suprastos aplinkybių visybės. Suprastojo, bet dar užslėpto įsisavinimas visada atidengia kreipiamas įžvelgties, kuri fiksuoja, kokiu atžvilgiu suprastasis turi būti išskleistas. Išsklaida kaskart pagrįsta *numatymu*, kuris užmoju suimtąjį „sukerpa“ apibrėžtam išskleistumui. Užmojuose laikytas ir „atsargiai“ nutaikytas suprastasis suvokiamas išskleidžiant. Išsklaida gali semti išskleistinam buviniui priklausantį sąvokiškumą iš jo paties arba vis dėlto sprausti į sąvokas, kurioms buvinys priešinasi pagal savo būtiškumą. Kaip visada, išsklaida kaskart jau nulėmusi save galutinai arba paisydama apsisprendimo tam tikram sąvokiškumui; ji pagrįsta *užbėga*.

Kažko kaip kažko išsklaida esmingai funduota užmoju, numatymu ir užbėga. Išsklaida niekada nėra iš anksto duotojo pagava be prielaidų. Jei ypatingas išsklaidos konkretumas tikslios teksto interpretacijos prasme noriai apeliuoja į tai, kas „čia stovi“, tai tas, kas pirmiausiai „čia stovi“, yra ne kas kitas kaip savaime suprantamas, nediskutuotinas išskleidėjo numanymas, kuris būtinai glūdi kiekvienąkart nustatant išsklaidą kaip tai, kas išskleidžiant apskritai jau „nusodinta“, tai yra iš anksto duota užmoju, numatymu, užbėga.

Kaip suvoktinas šio „už-“ pobūdis? Ar tai pavyksta formaliai sa-
kant „*a priori*“? Kodėl ši struktūra būdinga supratimui, kurį atpažino-
me kaip čiabūties fundamentalų egzistencialą? Kaip su ja santykiauja
išskleistajam kaip tokiam būdinga to „kaip“ struktūra? Šis fenomenas aki- 151
vaizdžiai neištirpintinas „į dalis“. Tačiau ar tai pašalina pirmapradę anali-
tiką? Ar turime panašius fenomenus priimti kaip „galutinumus“? Tuomet
dar liktų klausimas: kodėl? O gal supratimo iš-anksto-struktūra ir išsklaidos
kaip-struktūra rodo egzistencialiai-ontologinį ryšį su apmato fenomenu? Ir
ar šis sugrąžina prie čiabūties pirmapradės buvimo sąrangos?

Prieš atsakant į šiuos klausimus – tam toli gražu neužtenka ligšiolinės parengties – privalu ištyrinėti, ar matomasis kaip supratimo iš-anksto-struktūra ir išsklaidos *qua* kaip-struktūra pats jau neatvaizduoja bendro fenomeno, kuris, tiesa, plačiai naudojamas, tokiam universaliai naudojamajam neatitinkant ontologinės eksplikacijos pirmapradiškumo.

Apmetant supratimą buvinys yra atvertas savo galimybe. Galimybiškumą kaskart atitinka suprasto buvinio būtiškumas. Įpasauliškai būnantysis apskritai yra apmestas ant pasaulio, tai yra ant visumos reikšmingumo, kurio nukreipčių ryšiais iš anksto įsitvirtino rūpinimasis kaip buvimas-pasaulyje. Kai įpasauliškas buvinys atskleistas čiabūčiai būnant, tai yra kai jis priartėjęs prie suprasties, sakome, kad jis turi *prasmę*. Tačiau suprasta, griežtai imant, ne prasmė, o buvinys, atitinkamai būtis. Prasmė yra tai, kuo laikosi kažko suprantamumas. Prasme vadiname tai, kas artikuliuojama suprantančiu atvėrimu. *Prasmės sąvoka* apima formalų karkasą to, kas būtinai priklauso tam, kas artikuliuoja suprantančią išsklaidą. *Prasmė yra užmoju, numatymu ir užbėga struktūruotas tas ‚kieno atžvilgiu' apmato, kuriuo remiantis kažkas kaip kažkas tampa suprantamu.* Kadangi supratimas ir išsklaida sudaro to ‚čia' būties egzistencialią sąrangą, prasmę privalu suvokti kaip supratimui priklausančio atvertumo formaliai-egzistencialų karkasą. Prasmė yra čiabūties egzistencialas, o ne ypatybė, kuri prikaustyta prie buvinio ir glūdi „už" jo arba kažkur plevena kaip „tarpsluoksnis". Prasmė „turi" tik čiabūtį, kadangi buvimo-pasaulyje atvertumas „išpildomas" juo atskleidžiamu buviniu. *Todėl tik čiabūtis gali būti prasminga arba beprasmė.* Tai reiškia, kad jos nuosava būtis ir su šiąja atvertas buvinys gali būti įsisavinti suprastimi arba likti neprieinami nesuprasčiai.

152 Laikantis šios iš principo ontologiškai-egzistencialios „prasmės" sąvokos interpretacijos, bet kokį nečiabūtiško būtiškumo buvinį privalu suvokti kaip *beprasmį*, esmingai neturintį prasmės apskritai. „Beprasmis" čia reiškia ne įvertį, bet teikia išraišką ontologinei apibrėžčiai. *Ir tik tai, kas beprasmiška, gali būti neprasminga.* Esamasis kaip sutinkamas čiabūtimi gali tarsi atsitrenkti į jos būtį, kaip antai griaunamųjų ir ardomųjų gamtos atsitikimų atveju.

Ir kai klausiame apie būties prasmę, tyrinėjimas netampa giliaprasmis ir neiškapsto nieko, kas stovi už būties, bet klausia apie ją pačią, kadangi ji įeina į čiabūties suprantamumą. Būties prasmė niekada negali būti priešpastatoma buviniui arba būčiai kaip laikančiai buvinio „pagrindą", nes „pagrindas" prieinamas tik kaip prasmė ir jis pats esąs beprasmybės bedugnė.

Supratimas kaip to ‚čia' atvertumas visada susiduria su buvimo-pasaulyje visuma. Kiekvienąkart suprantant pasaulį kartu suprantama egzistencija ir atvirkščiai. Be to, bet kokia išsklaida juda pažymėtoje išankstinėje struktūroje. Bet kokia išsklaida, turinti suteikti suprastį, privalo jau turėti suprastą išskleistinį. Ši tikrybė visada jau buvo pastebėta, net jeigu vien supratimo

bei išsklaidos išvestinių būdų srityje, filologinėje interpretacijoje. Ši priklauso mokslinio pažinojimo sričiai. Panašiai pažinimas reikalauja pagrindžiančio pademonstravimo griežtumo. Mokslinis įrodymas negali jau suponuoti to, ką jis turi pagrįsti. Tačiau jei išsklaida kaskart jau privalo judėti suprastajame ir juo maitintis, kaip ji tuomet turi duoti mokslinius rezultatus nejudėdama ratu, juolab jei suponuota suprastis be to dar juda bendroje žinijoje apie žmones ir pasaulį? Tačiau *ratas* pagal elementariausias logikos taisykles yra *circulus vitiosus*. Vis dėlto tuo istorinės išsklaidos klausimas *a priori* lieka ištremtas iš griežto pažinimo sferos. Kadangi šis supratimo rato faktas nepašalinamas, istoriografijai privalu taikstytis su mažiau griežtomis pažinimo galimybėmis. Jai leidžiama šią stoką šiek tiek pakeisti savo „objektų" [Gegenstände] „dvasine reikšme". Žinoma, ir pačių istorikų manymu, būtų idealu išvengti rato puoselėjant viltį kada nors sukurti istoriografiją, kuri būtų tokia pat nepriklausoma stebėtojo atžvilgiu kaip menamai nepriklausomas gamtos pažinimas.

Tačiau šiame rate matyti vitiosum *bei dairytis būdų jo išvengti ir „jausti" jį* 153
kaip vien neišvengiamą netobulybę reiškia klaidingai suprasti supratimą iš pagrindų. Kalbama ne apie tai, kaip supratimą ir išsklaidą prilyginti apibrėžtam pažinimo idealui, kuris pats tėra supratimo porūšis, pasiklydęs teisėtoje užduotyje pagauti esamąjį savo esmingumu. Galimo išskleidimo pamatinės sąlygos veikiau išpildomos prieš tai įvertinus išsklaidą jos esmingų įgyvendinimo sąlygų atžvilgiu. Lemiama yra ne tai, kaip išeiti iš rato, bet kaip teisėtai į jį įeiti. Šis supratimo ratas yra ne apskritimas, kuriame juda bet koks pažinumas, bet pačios čiabūties egzistencialios *prieš-struktūros* išraiška. Rato negalima nusmukdyti iki *vitiosum*, net ir toleruojamo. Jame slypi pozityvi pirmapradiškiausio pažinojimo galimybė, kuri, žinoma, tik tada tikrai suvokiama, kai išsklaida supratusi, kad jos pirma, nuolatinė ir paskutinė užduotis lieka ne kaskart leisti iš anksto pateikti užmojį, numatymą ir užbėgą išmonėmis ir liaudiškais posakiais, bet jas plėtojant iš pačių daiktų [Sachen] užtikrinti mokslinę temą. Kadangi supratimas pagal savo egzistencialią prasmę pats yra čiabūties geba būti, istoriografinio pažinimo ontologinės prielaidos iš principo peržengia tiksliausių mokslų griežtumo idėją. Matematika yra ne griežtesnė už istoriografiją, bet tik siauresnė jai relevantiškų egzistencialių pamatų srities atžvilgiu.

Supratimo „ratas" priklauso prasmės struktūrai, šiam fenomenui įsišaknijus čiabūties egzistencialioje sąrangoje, išskleidžiančiame supratime. Buvinys, kuris kaip buvimas-pasaulyje susiduria su pačia savo būtimi [1], turi ontologinę

---

[1] Tačiau ši ‚pati savo būtis' (viengubos kabutės – autoriaus) savyje apibrėžta buvimo suprastimi, t. y. vidiniu stovėjimu [Innestehen] buvojamumo proskynoje, nei proskynai kaip tokiai, nei buvojamumui kaip tokiam netampant vaizdijimo tema. (aut. past. paraštėse)

rato struktūrą. Tačiau turint omeny, kad „ratas“ ontologiškai priklauso esamumo (sando) būtiškumui, apskritai privalu vengti šiuo fenomenu ontologiškai apibūdinti kažką panašaus į čiabūtį.

§ 33. Ištara kaip išsklaidos išvestinis modusas

Bet kokia išsklaida pagrįsta supratimu. Išsklaidoje išskaidyta kaip tokia ir supratimu apskritai nužymėta kaip skaidoma yra prasmė. Kadangi ištara („sprendinys“) pagrįsta supratimu ir atvaizduoja išvestinę
154 išsklaidos įgyvendinimo formą, ji *taip pat* „turi“ prasmę. Tačiau ši negali būti apibrėžiama kaip tai, kas pasitaiko „prie“ sprendinio šalia sprendybos. Su tuo susijusi raiški ištaros analizė turi keletą siekiamybių.

Pirma, ištara galima pademonstruoti, kokiu būdu supratimui ir išsklaidai konstitutyvi to „kaip“ struktūra gali būti keičiama. Tuo supratimas ir išsklaida iškyla dar ryškesnėje šviesoje. Tada ištaros analizė fundamentaliai ontologinės problematikos viduje turi išskirtinę padėtį, nes lemiamoje antikinės ontologijos pradžioje λόγος veikė kaip vienintelė kreiptis prieidama prie autentiškai būvančiojo ir apibrėždama šio buvinio būtį. Pagaliau ištara nuo seno galioja kaip pirminė ir tikroji *tiesos* „vieta“. Šis fenomenas taip glaudžiai sukabintas su buvimo problema, kad toliau atliekant šį tyrinėjimą bus būtinai susidurta su tiesos problema; tiesa, nors ir neraiškiai, jau glūdi savo matmenyje. Ištaros analizė kartu turi paruošti šią problematiką.

Toliau pavadinimui *ištara* priskirsime tris reikšmes, kurios gautos iš juo pažymėto fenomeno, jos tarpusavyje susijusios ir savo vienybe nustato ribas pilnatviškai ištaros struktūrai.

1. Ištara pirma reiškia *išrodą*. Tuo laikomės pirmapradės λόγος kaip ἀπόφανσις prasmės: leisti matyti buvinį juo pačiu. Ištaroje „plaktukas per sunkus“ žiūrai atskleista ne „prasmė“, bet buvinys jo parankumo būdu. Ir kai šis buvinys yra neapčiuopiamoje ir „nematomoje“ artumoje, išroda reiškia patį buvinį, o ne, tarkim, vien tik jo vaizdinį ar „vien tik vaizdijamąjį“, ar juolab ištariančiojo psichinę būseną, šio buvinio vaizdijimą.

2. Ištara prilygsta *predikacijai*. Apie „subjektą“ „ištariamas“ „predikatas“, pirmasis *apibrėžiamas* antruoju. Šia ištaros reikšme ištartasis yra ne, tarkim, predikatas, bet „pats plaktukas“. Vis dėlto ištariantysis, tai yra apibrėžiantysis, apeliuoja į tą „per sunkus“. Ištartasis antrąja ištaros reikšme, apibrėžtasis kaip toks,
155 priešinamas ištartajam pirmąja šio pavadinimo reikšme, susiaurėjo turiniu. Kiekviena predikacija, kas ji bebūtų, tėra kaip išroda. Antroji ištaros reikšmė paremta pirmąja. Predikuojančios artikuliacijos nariai, subjektas ir predikatas, išauga išrodos viduje. Apibrėžimas ne vien atskleidžia, bet kaip išrodos

modusas pirmiausiai *apriboja* matymą būtent savirodančiuoju – plaktuku – kaip tokiu, kad raiškiai *apribodamas* akiratį pravertąjį *raiškiai* pravertų savo apibrėžtumu. Apibrėžimas jau pravertojo – per sunkaus plaktuko – akivaizdoje pirmiausiai atsitraukia vienu žingsniu; „subjektinimas" aptemdo buvinį iki „plaktuko čia", kad aptemdymo panaikinimas leistų matyti pravertąjį *tame* jo apibrėžiamame apibrėžtume. Subjektinimas, predikavimas drauge su pridėjimu yra visiškai „apofantiški" griežtąja žodžio prasme.

3. Ištara reiškia *komunikaciją*, ištarimą. Kaip šis, ji turi tiesioginį ryšį su ištara pirmąja ir antrąja reikšme. Ji yra parodytojo matuma-kartu apibrėžiant. Matuma-kartu savo apibrėžtumu dalinasi parodytą buvinį su Kitu. „Padalinta" bendra matanti *būtis* tampa parodytuoju, kurio būtį privalu laikyti kaip buvimą-pasaulyje, būtent *tame* pasaulyje, kuriame sutinkamas parodytasis. Ištarai kaip taip egzistencialiai suprastai ko-munikacijai priklauso išsakytumas. Ištartasis kaip iškomunikuotasis gali būti Kitų „pasidalintas" su ištariančiuoju, jiems patiems neturint parodyto ir apibrėžto buvinio apčiuopiamoje ir matomoje artumoje. Ištartasis gali būti „toliau-sakomas". Matančio komunikavimo vieno su kitu sritis plečiasi. Tačiau drauge parodytasis taip toliau sakant gali kaip tik vėl dangstyti, nors ir iš tokių nuogirdų išaugantis žinojimas ir pažinojimas visada dar reiškia patį buvinį, o ne „patvirtina", tarkim, paskleistą „galiojančią prasmę". Nuogirdos taip pat yra buvimas-pasaulyje ir būtis link priklausinio.

Šiandien vyraujanti „sprendinio" teorija, orientuota į „galiojimo" fenomeną, čia neturi būti nuodugniai aptariama. Užtektų nuorodos į tai, kad plačiai abejojama šiuo „galiojimo" fenomenu, kuris po *Lotze*'s mielai buvo pateikiamas kaip į nieką nebesuvedamas „profenomenas". Šis vaidmuo – dėl jo vien ontologinio neišaiškinamumo. „Problematika", kuri apaugo aplink šį žodį stabą, yra ne mažiau neskaidri. Galiojimas reiškia, pirma, *tikrovės* 156
„formą", kuri tinka sprendinio turiniui, kadangi jis susidaro nekintantis prieš kintamą „psichinį" sprendijimą. Šio veikalo įvade apibūdinus buvimo klausimo apskritai padėtį, vargiai galima laukti, kad „galiojimas" kaip „ideali būtis" išsiskirs ypatingu ontologiniu aiškumu. Tada galiojimas drauge reiškia galiojančios sprendinio prasmės, suponuojančios „objektą", galiojimą ir taip nustumia į *„objektyvaus galiojamumo"* ir objektyvumo apskritai reikšmę. Taip „galiojanti" *tam* buviniui ir jam pačiam „belaikiškai" galiojanti prasmė tada dar kartą „galioja" galiojant kiekvienam protingai sprendžiančiajam. Galiojimas dabar reiškia *įpareigojamumą*, „visuotiną galiojamumą". Jei dar atstovaujama „kritinei" pažinimo teorijai, pasak kurios subjektas „autentiškai" „neišsiveržia" į objektą, tada galiojamumas kaip objekto galiojimas, objektyvumas, pagrįstas teisingos (!) prasmės galiojančiu sandu. Trys iškeltos „galiotės" reikšmės: kaip idealumo būties būdas, kaip objektyvumas ir kaip

įpareigojamumas, ne tik sau neskaidrios, bet ir nuolat susipina tarpusavyje. Metodinis numatymas reikalauja nepasirinkti panašiai mirgančių sąvokų interpretacijos kreiptimi. Prasmės sąvoką prieš tai ne susiauriname iki „sprendinio turinio“ reikšmės, bet suprantame kaip pažymėtą, egzistencialų fenomeną, kuriame pasimato formalus suprantant atveriamojo ir išskleidžiant artikuliuojamojo apskritai karkasas.

Mums surinkus tris analizuotas „ištaros“ reikšmes bendrame akiratyje į pilnatvišką fenomeną, definicija skambės taip: *ištara yra komunikuojančiai apibrėžianti išroda*. Lieka klausimas, kokią mes apskritai turime teisę pagauti ištarą kaip išsklaidos modusą? Jei ji kažkuo panaši į tai, tada joje privalo pasikartoti esmingos išsklaidos struktūros. Ištara parodoma dėl jau atvertojo suprantant, atitinkamai apdairiai atskleistojo. Ištara nėra laisvai plevenantis elgesys, kuris galėtų atsiverti iš pirma būvančiojo apskritai, ji jau visada laikosi ant buvimo-pasaulyje bazės. Kas anksčiau[1] buvo parodyta dėl pasaulėžinos,
157 taip pat galioja ištarai. Jai reikia užmojo atvertojo apskritai, kuris juos parodytų apibrėžimo būdu. Be to, apibrėžiančiame nustatyme jau glūdi nukreiptas atsižvelgimas į tai, kas ištartina. Tas, kieno atžvilgiu nutaikomas iš anksto duotas buvinys, apibrėždamas perima apibrėžiančiojo funkciją. Ištarai reikia numatymo, kuriuo išskirtinas ir priskirtinas predikatas, pats neraiškiai glūdintis, tarsi išpurenamas pačiame buvinyje. Ištarai kaip apibrėžiančiai komunikacijai kaskart priklauso reikšminė parodytojo artikuliacija, ji juda tam tikrame sąvokiškume: plaktukas sunkus, sunkis tinka plaktukui, plaktukas turi sunkio savybę. Ištaroje taip pat visada kartu glūdinti užbėga paprastai lieka nepastebima, nes kalba kaskart jau slepia savyje suformuotą sąvokiškumą. Ištara kaip išsklaida apskritai būtinai turi egzistencialius pamatus užmojyje, numatyme ir užbėgoje.

Tačiau kiek ji tampa išsklaidos *išvestiniu* modusu? Kas ja modifikuota? Galime parodyti modifikaciją laikydamiesi ištarų ribinių atvejų, kurie logikoje veikia kaip normalūs atvejai ir kaip „paprasčiausių“ ištaros fenomenų pavyzdžiai. Tai, ką logika tematizuoja kategoriniais ištaros teiginiais, pavyzdžiui, „plaktukas yra sunkus“, ji jau visada „logiškai“ supratusi prieš bet kokią analizę. Kaip teiginio „prasmė“, ji beatodairiškai jau suponuota: kalimo daiktas turi sunkio ypatybę. Panašiai rūpestingoje apdairoje ištaros neduotos „pirmiausiai“. Tačiau greičiausiai ji turi savo specifinį būdą išsklaidos, kuri remiantis paminėtu „teoriniu sprendiniu“ galėtų skambėti taip: „plaktukas yra per sunkus“, arba netgi taip: „per sunkus“, „kitą plaktuką!“ Pirmapradė išsklaida glūdi ne teoriniame ištaros teiginyje, bet apdairiai-rūpestingai

---

[1] Plg. § 13, 59 p. ir kt. p.

atidedant, atitinkamai keičiant netinkamą darbo įrankį, „neaušinant burnos". Iš žodžių stygiaus negalima spręsti apie išsklaidos stygių. Kita vertus, apdairiai išsakyta išsklaida nebūtinai jau yra ištara apibrėžta prasme. *Kokiomis egzistencialiai-ontologinėmis modifikacijomis iš apdairios išsklaidos išplaukia ištara*[1]*?*

Užmojyje laikomas buvinys, pavyzdžiui, plaktukas, pirmiausiai parankus kaip įrankis. Jei šis buvinys yra teiginio „objektas" [Gegenstand], nustatant ištarą iš anksto persimainoma užmojyje. Turint ką bendra, tas atlikimo 158
parankusis ‚su kuo' tampa tuo parodančios ištaros *„apie ką"*. Numatymas taikosi į esamąjį prie parankinio. *Per* į-žvelgtį ir *jai* [*für* sie] parankinys kaip parankusis dangsto. Šitaip atskleidžiant parankumą uždengiantį esamumą apibrėžiamas sutinkamas esamasis savąja taip-ar-taip-esamybe. Tik dabar atsiveria prieiga prie kažko panašaus į *ypatybes.* Tas ‚kas' [Was], kuriuo ištara *tartum* [*als* welches] apibrėžia esamąjį, gaunamas *iš* esamojo kaip tokio. Išsklaidos kaip-struktūra patyrusi modifikaciją. Tas „tartum" savo suprastojo įsisavinimo funkcija jau nebeapima aplinkybių visybe. Dėl savo nukreipčių ryšių artikuliacijos galimybių jis atkirstas nuo reikšmingumo, kuris tartum [als welches] konstituoja aplinkiškumą. Tas „tartum" nustumiamas į tolygią vien esamojo plotmę. Jis nugrimzta į apibrėžiančio esamojo vien-matumos struktūrą. Šis apdairaus išsklaidos pirmapradžio „tartum" niveliavimas į esamumo apibrėžties ‚kaip' yra ištaros pirmenybė. Tik taip ji laimi gryno [puren] įžvelgiančio nurodymo galimybę.

Taip ištara negali paneigti savo ontologinės kilmės remdamasi suprantančia išsklaida. Tą apdairiai suprantančios išsklaidos (ἑρμηνεία) pirmapradį „tartum", skirtingai nuo apofantinio, vadiname egzistencialiai-*hermeneutiniu* „tartum".

Tarp rūpestingame supratime dar visai užslėptos išsklaidos ir teorinės ištaros apie esamąjį kraštutinio kontratvejo yra įvairios tarpinės pakopos. Ištaros apie nutiktis aplinkoje, parankinio atvaizdavimai, „pranešimai apie situacijas", „faktinės medžiagos" įsisavinimas ir užfiksavimas, situacijos aprašymas, pasakojimas apie tai, kas įvykę. Šių „teiginių" negalima vėl suvesti į teorinius ištaros teiginius be esminio jų prasmės nuokrypio. Jų, kaip ir pastarųjų, „ištaka" – apdairioje išsklaidoje.

Progresuojant λόγος struktūros pažinimui, apofantinio „kaip" fenomenas kažkokiu pavidalu negalėjo neiškilti prieš akis. Maniera, kuria jis pirmiausiai buvo matomas, yra neatsitiktinė ir neliko nepaveikusi vėlesnės logikos istorijos.

[1] Kokiu būdu galima ištara keičiantis išsklaidai? (aut. past. paraštėse)

159 Filosofiniam nagrinėjimui pats *λόγος* yra buvinys, o pagal antikinės ontologijos orientaciją – esamasis. Kas pirmiausiai esamas, tai yra kas aptinkamas kaip daiktai, yra žodžiai ir žodžių seka, kuriais *λόγος* išsakomas. Šie pirmieji taip esamo *λόγος* struktūros ieškojimai randa daugelio žodžių *esamybę-drauge*. Kas steigia šio ‚drauge' vienį? Kaip *Platonas* pripažino, jis yra todėl, kad *λόγος* visada yra *λόγος τινός*. Atsižvelgiant į *λόγος*'o pravertą buvinį žodžiai sudedami *kokiai nors* žodžio visumai. Aristotelis matė radikaliau; kiekvienas *λόγος* yra *σύνθεσις*, o drauge *διαίρεσις*, tačiau ne arba vienas, – tarkim, kaip „teigiamas sprendinys", – arba kitas – kaip „neigiamas sprendinys". Kiekviena ištara, patvirtinanti ar paneigianti, teisinga ar klaidinga, veikiau yra lygiapradiškai *σύνθεσις ir διαίρεσις*. Nurodymas yra surinkti ir išardyti. Žinoma, Aristotelis analitinio klausimo nepastūmėjo toliau link šios problemos: koks gi fenomenas *λόγος* struktūros viduje leidžia ir reikalauja apibūdinti kiekvieną ištarą kaip sintezę ir diairezę?

Tai, su kuo turėtų fenomenaliai susidurti „sujungimo" ir „atskyrimo" formalios struktūros, tiksliau, jųjų vienis, yra „kažko kaip kažko" fenomenas. Pagal šią struktūrą kažkas suprantama kažkuo [auf etwas] – surenkant su juo būtent taip, kad ši *suprantanti* konfrontacija *išskleistinai* artikuliuodama surinktąjį drauge išardo. To „kaip" fenomenui liekant uždengtam ir visų pirma dangstomam savo egzistencialia ištaka iš to hermeneutinio „kaip", Aristotelio fenomenologinė nuostata *λόγος* analizės atžvilgiu suyra į išorinę „sprendimo teoriją", pasak kurios sprendimas yra sujungimas su vaizdiniais ir sąvokomis arba atskyrimas nuo jų.

Tada sujungimą ir atskyrimą galima toliau formalizuoti į „surišimą". Logistikoje sprendinys ištirpsta „priskyrimų" sistemoje, jis tampa „skaičiavimo" objektu [Gegenstand], tačiau ne ontologinės interpretacijos tema. Analitinės *σύνθεσις* ir *διαίρεσις*, „sąryšio" sprendinyje apskritai, suprasties galimybė ir negalimybė glaudžiai sukabinta su būtent ta principinės ontologinės problematikos padėtimi.

Kaip labai ji paveikia *λόγος* interpretaciją ir, priešingai „sprendinio" sąvokai su keista atmestimi, – ontologinę problematiką, rodo *copula* fenomenas. Šiuo „saitu" aikštėn iškyla tai, kad pirmiausiai sintezės struktūra
160 nustatoma tartum savaime suprantamai ir kad ji taip pat išlaikiusi matą teikiančią interpretacinę funkciją. Tačiau jei „sąryšio" ir „jungties" formalūs bruožai negali niekuo fenomenaliai prisidėti prie dalykingos *λόγος* struktūros analizės, tada pavadinimu *copula* numanomas fenomenas galiausiai neturi nieko bendra su „saitu" ir „jungtimi". Tačiau tada tas „yra" ir jo interpretacija, tiek išreikšti specialiai žodiškai, tiek parodyti veiksmažodžio galūne, nustumia į su egzistencialia analitika susijusias problemas, jei ištaros ir buvimo suprastis pačios yra čiabūties egzistencialios buvimo galimybės. Plėtojant

buvimo klausimą (plg. I dalis, 3 skirsnis) vis tik taip pat bus sutiktas šis savotiškas buvimo fenomenas to λόγος viduje.

Argumentuojant ištaros išvestumą iš išsklaidos ir supratimo, iš anksto vertėjo tik paaiškinti, kad to λόγος „logika“ įsišaknijusi čiabūties egzistencialioje analitikoje. To λόγος ontologiškai nepakankamos interpretacijos pažinimas drauge paaštrina metodinės bazės, ant kurios išaugusi antikinė ontologija, nepirmapradiškumo įžvalgą. Tas λόγος pažįstamas kaip esamasis ir kaip toks interpretuojamas, panašiai ir buvinys, kurį jis parodo, turi esamumo prasmę. Ši būties prasmė pati lieka indiferentiškai neiškelta virš kitų buvimo galimybių: su ja drauge susilydo ir būtis formalios kažko-būties prasme, kai negalima pasiekti net ir vien grynos [reine] regioninės jųdviejų atskyros[1].

§ 34. Čia-būtis ir šneka. Kalba

Fundamentalūs egzistencialai, konstituojantys to ‚čia‘ būtį, buvimo-pasaulyje atvertumą, yra pajaustis ir supratimas. Supratimas slepia savyje išsklaidos galimybę, tai yra suprastojo įsisavinimą. Kadangi pajaustis lygiapradė supratimui, ji laikosi tam tikroje suprastyje. Lygiai taip ją atitinka tam tikras išskleistumas. Su ištara buvo iškeltas aikštėn kraštutinis išsklaidos vedinys. Ištaros kaip komunikacijos (ištarimo) trečiosios reikšmės paaiškinimas atvedė prie sakymo ir kalbėjimo sąvokos, kuri lig šiol tyčia neimta domėn. Tai, kad *tik dabar* kalba tematizuojama, turi parodyti, kad šis fenomenas turi savo šaknis čiabūties atvertumo egzistencialioje sąrangoje. *Kalbos egzistencialiai-ontologinis pamatas yra šneka.* Šiuo fenomenu jau pasinaudojome lig šiol interpretuodami pajaustį, supratimą, 161
išsklaidą ir ištarą, tačiau jį tarsi nuvertinome tematinėje analizėje.

Šneka egzistencialiai lygiapradė su pajaustimi ir supratimu. Suprantamumas visada jau išskaidytas ir prieš įsisavinančią išsklaidą. Šneka yra suprantamumo artikuliacija. Todėl ji jau yra išsklaidos ir ištaros pagrindas. Tai, kas artikuliuojama išskleidžiant, tad dar pirmapradiškiau – jau šnekant, pavadinome prasme. Šnekančia artikuliacija išskaidytąjį kaip tokį vadiname reikšmių visuma. Ši gali ištirpti reikšmėse. Reikšmės kaip artikuliuojamojo artikuliatas visada prasminės. Jei šneka, to ‚čia‘ suprantamumo artikuliacija, yra pirmapradis atvertumo egzistencialas, tačiau atvertumas pirma konstituojamas būnant-pasaulyje, šneka taip pat privalo esmingai turėti specifinį *pasaulišką* būtiškumą. Buvimo-pasaulyje pajaučiantis suprantamumas *išsisako kaip šneka.* Suprantamumo reikšmių visuma *prašo žodžio.* Prie reikšmių priauga žodžiai. Vis dėlto žodžiadaikčiai reikšmėmis neaprūpinami.

[1] Husserlis (aut. past. paraštėse)

Šnekos išsakytumas yra kalba. Ši žodžių visybė, kurioje šneka turi tarsi savo nuosavą „pasaulišką“ būtį, aptinkama taip, kaip įpasauliškai būvantysis, kaip parankinys. Kalbą galima sudaužyti į esamus žodžiadaikčius. Šneka egzistencialiai yra kalba, nes buvinys, kurio atvertumą ji reikšmingai artikuliuoja, turi įmesto, „pasauliui“ pavesto buvimo-pasaulyje būtiškumą[1].

Kaip čiabūties atvertumo egzistenciali sąranga, šneka yra konstitutyvi čiabūties egzistencijai. *Klausymas* ir *tylėjimas* šnekančiam kalbėjimui priklauso kaip galimybės. Vien šiais fenomenais šnekos konstitutyvi funkcija visiškai paaiškėja egzistencijos egzistencialumui. Pirmiausiai kalbama apie šnekos kaip tokios struktūros išplėtojimą.

Šnekėjimas yra buvimo-pasaulyje, kuriam priklauso sambūvis ir kuris kaskart laikosi apibrėžtu rūpestingo buvimo vieno su kitu būdu, suprantamumo „reikšmingas“ skaidymas. Buvimas vieno su kitu yra šnekus pažadėdamas ir išsižadėdamas, ragindamas, įspėdamas, kaip iškalba, pasitarimas, užtarimas, be to, „ištardamas“ ir šnekėdamas „kalbos sakymo“ būdu. Šnekėjimas yra šneka apie... Tam šnekos ‚*apie ką*‘ apibrėžiančios ištaros tema nebūtina ir
162 dažniausiai net nebūdinga. Ir įsakymas skelbiamas apie...; pageidavimas turi savo ‚apie ką‘. Užtarimui nestinga jo ‚apie ką‘. Šneka būtinai turi šį struktūrinį momentą, nes ji kartu konstituoja buvimo-pasaulyje atvertumą ir savo nuosavoje struktūroje yra parengta čiabūties pamatine sąranga. Šnekos apkalbėtasis visada „prašnekintas“ apibrėžtu atžvilgiu ir tam tikru mastu. Būtent taip geidaujant, klausinėjant, išsisakant apie..., kiekvienoje šnekoje glūdi *apšnekėtasis* kaip toks, pasakytasis kaip toks. Pastaruoju šneka teikia komunikaciją.

Kaip jau parodyta analizuojant, *komunikacijos* fenomeną privalu suprasti ontologiškai plačia prasme. Ištariančioji „komunikacija“, pavyzdžiui, informavimas, yra ypatingas egzistencialiai iš principo pagautos komunikacijos atvejis. Ja konstituojasi suprantančio buvimo vieno su kitu artikuliacija. Ji „paskirsto“ sambūvio pajaustį-kartu ir suprastį. Komunikacija niekada nėra kažkas panašaus į išgyvenimų pernešimą, pavyzdžiui, nuomonių ir geidavimų iš subjekto vidaus į kito vidų. Čiabūtis su kitais jau yra akivaizdžiai esmingai pajaučiant kartu ir suprantant kartu. Sambūvis „raiškiai“ *dalinamas*, kitaip tariant, jis jau *yra*, tik nepadalintas kaip neužčiuoptas ir įsisavintas.

Bet kokiai šnekai apie..., kuri komunikuoja savo apšnekėtajame, drauge būdingas *išsisakymas*. Šnekėdama čiabūtis *iš*sisako ne todėl, kad ji pirmiausiai kaip „vidus“ atkirsta nuo išorės, bet todėl, kad ji suprasdama kaip

[1] Kalbai įmestumas yra esminis. (aut. past. paraštėse)

buvimas-pasaulyje yra jau „išorėje“. Išsakytasis yra kaip tik laukujybė[1], tai yra būtent tas pajausties (nuotaikos) būdas, kuris, kaip buvo parodyta, susiduria su pilnu į-būties atvertumu. Šnekai priklausančio pajaučiančios į-būties pasireiškimo kalbos indeksas glūdi intonacijoje, moduliacijoje, šnekos tempe, „kalbėjimo manieroje“. Pajausties egzistencialios galimybės komunikacija, tai yra egzistencijos atvėrimas, gali tapti „poetinės“ šnekos nuosavu tikslu.

Šneka yra buvimo-pasaulyje pajaučiančio suprantamumo reikšminis skaidymas. Kaip konstitutyvūs momentai jai priklauso: šnekos ‚apie ką‘ (apkalbėtasis), apšnekėtasis kaip toks, komunikacija ir pasireiškimas. Tai ne ypatybės, kurias kalboje galima sučiupti tik empiriškai, o čiabūties buvimo sąrangoje įsišakniję egzistencialūs bruožai, kurie vieni įgalina kažką panašaus į kalbą. Tam tikros šnekos faktinėje kalbinėje formoje gali stigti šių 163
atskirų momentų, atitinkamai jie gali likti nepastebėti. Tai, kad jie „pažodžiui“ *ne*išreiškiami, težymi tam tikrą manierą šnekos, kuri kaskart privalo būti minėtų struktūrų visybe dėl to, kad ji yra.

Taigi bandymai pagauti „kalbos esmę“ vis tik taip pat visada orientavosi į vieną iš šių atskirų momentų, o ir kalba suvokta kreipiant „išraiškos“ idėjai, „simbolinėms formoms“, komunikacijai kaip „ištarai“, išgyvenimų „skelbimui“ arba gyvenimo „formavimui“. Tačiau pilnai pakankamai kalbos definicijai taip pat nieko nelaimėtume norėdami sinkretiškai sustumti šias skirtingas apibrėžties dalis. Lemiama lieka prieš tai išplėtoti šnekos struktūros ontologiškai-egzistencialią visumą čiabūties analitikos pagrindu.

Šnekos sąsaja su supratimu ir suprantamumu aiškėja iš pačiam šnekėjimui priklausančios egzistencialios galimybės, iš klausymo. Neatsitiktinai sakome, kad „nesupratome“, „neteisingai“ [nicht „recht“] išgirdę. Klausymas yra konstitutyvus šnekėjimui. O kaip kalbinis įgarsinimas pagrįstas šneka, taip akustinė nuovoka – klausymu. Klausymas ko... yra egzistenciali čiabūties kaip sambūvio dėl Kitų atvirybė. Klausymas konstituoja net pirminį ir autentišką čiabūties atvirumą jos saviškiausiai gebai būti, kaip draugo, kurį kiekviena čiabūtis turi savyje, balso klausymą. Čiabūtis klauso, nes supranta. Kaip suprantantis su Kitais buvimas-pasaulyje, ji yra „priklausoma“ nuo čiabūties su kitais bei savęs pačios ir priklausanti šia priklausomybe. Klausymas-vienas-kito, kuriuo formuojasi sambūvis, turi galimus sekimo, lydėjimo būdus, ne-girdėjimo, priešinimosi, spyriojimosi, atsižadėjimo privatyvius modusus.

Dėl šios egzistencialiai pirminės gebos klausyti galimas kažkas panašaus į *klausą*, kuri pati fenomenaliai dar pirmapradiškesnė už tai, kas psichologijoje „pirmiausiai“ apibrėžiama kaip klausymas, tonų pajautimas ir garsų nuovoka. Ir klausa turi suprantančio klausymo būtiškumą. „Pirmiausiai“

[1] Tas ‚čia‘; nutrauktumas [Ausgesetzheit] kaip atviras punktas. (aut. past. paraštėse)

niekada negirdime triukšmo ir garsų komplekso, vietoj to girdime girgždantį vežimą, motociklą. Girdima žygiuojanti kolona, šiaurys, tuksenantis genys, spragsinti ugnis.

164 Reikia labai jau dirbtinio ir komplikuoto nusistatymo, kad „girdėtum" „gryną [reines] triukšmą". Tačiau tai, kad pirmiausiai girdime motociklus ir automobilius, yra fenomenalus patvirtinimas to, kad čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje kaskart jau susilaiko ties įpasauliškai parankiuoju ir pirmiausiai visai ne ties „pajautomis", kurių grūsčiai pirma reikėtų suteikti formą pateikiant tramplіną, nuo kurio subjektas nušoktų, kad pagaliau ištrūktų į „pasaulį". Čiabūtis kaip esmingai suprantanti pirmiausiai yra ties suprastuoju.

Raiškiai klausydami Kito šnekos taip pat pirmiausiai suprantame tai, kas pasakyta, tiksliau, mes iš anksto jau esame su Kitu ties buviniu, apie kurį šnekama. Vis dėlto mes *ne*klausome pirmiausiai įgarsinto išsakytojo. Net kalbant neaiškiai ar net svetima kalba, pirmiausiai klausomės *nesuprantamų* žodžių, bet ne garso duomenų įvairovės.

„Natūraliai" klausant šnekos ‚apie ką', galime, žinoma, drauge girdėti pasakomybės būdą, „dikciją", bet tai girdime irgi tik iš anksto suprasdami apšnekėtąjį; nes tik taip susidaro galimybė įvertinti tą pasakomybės ‚kaip', kai jis dera su šnekos tematiniu ‚apie ką'.

Panašiai atkirtis kaip atsakymas pirmiausiai kyla tiesiai iš to jau „padalinto" šnekos ‚apie ką' supratimo būnant kartu.

Tik ten, kur duotos šnekėjimo ir klausymo egzistencialios galimybės, kai kas gali klausytis. Kas „negali klausyti" ir „privalo jausti", tas turbūt kaip tik todėl geba puikiai klausytis. Vien-su-klusimas yra klausančio supratimo privacija. Šnekėjimas ir klausymas pagrįsti supratimu. Šis susidaro nei daug šnekant, nei veikliai suklūstant. Įsiklausyti gali tik tas, kas jau supranta.

Tas pats egzistencialus pamatas turi kitą esmingą šnekėjimo galimybę – *tylėjimą*. Kas šnekėdamas vienas su kitu tyli, gali autentiškiau „duoti suprasti", tai yra sudaryti suprastį, nei tas, kuris neieško žodžio kišenėje. Daugkalbant apie kažką nė kiek nelaiduojama, kad taip toliau įvedama suprastis. Priešingai, nuodugni apkalba uždengia ir suprastąjį įveda į tariamą aiškumą, tai yra į trivialumo nesuprantamumą. Tačiau tylėti nereiškia būti nebyliam. Nebylys, priešingai, linkęs „kalbėti". Nebylys ne tik neįrodęs, kad jis gali
165 tylėti, jam net stinga bet kokios galimybės tai įrodyti. Ir tas, kuris iš prigimties įpratęs mažai kalbėti, kaip ir nebylys taip pat toli gražu neparodo, kad jis tyli ir gali tylėti. Kas niekada nieko nesako, negeba ir tylėti duotu akimirksniu. Vien tikrai šnekant galimas autentiškas tylėjimas. Kad galėtų tylėti, čiabūtis privalo turėti kažką pasakyti[1], tai yra disponuoti autentišku

[1] o tas ‚pa-žadėtasis' [Zu-Sagende]? (būvis) (aut. past. paraštėse)

ir turtingu savo pačios atvertumu. Tada tylumas praveria ir išsklaido „šnekalus“. Tylumas kaip šnekėjimo modusas artikuliuoja čiabūties suprantamumą taip pirmapradiškai, kad iš jo kyla tikroji geba klausyti ir skaidrus vieno su kitu buvimas.

Kadangi to ‚čia‘ būčiai, tai yra pajausčiai ir supratimui, šneka yra konstitutyvi, o čiabūtis reiškia buvimą-pasaulyje, čiabūtis kaip šnekanti į-būtis jau išsisakiusi. Čiabūtis turi kalbą. Ar atsitiktinumas, kad graikai, kurie kasdien egzistavo daugiausia šnekėdami vieni su kitais, drauge „turėjo akis“ matyti priešfilosofinėje ir filosofinėje čiabūties išsklaidoje žmogaus esmę, kurią apibrėžė kaip *ζῷον λόγον ἔχον*[1]? Nors šios definicijos išsklaida *animal rationale*, „protingos būtybės“, prasme ir nėra „klaidinga“, ji uždengia fenomenalią dirvą, iš kurios išvesta ši čiabūties definicija. Žmogus pasirodo kaip buvinys, kuris šneka. Tai reiškia ne tai, kad jam būdinga balso įgarsinimo galimybė, bet kad šis buvinys pats yra atskleisdamas pasaulį ir pačią čiabūtį. Graikai neturi žodžio kalbai, jie suprato šį fenomeną „pirmiausiai“ kaip šneką. Tačiau kadangi *λόγος* filosofinei nuovokai prieš akis iškilo daugiausia kaip ištara, šnekos formų ir sandų pagrindinės struktūros plėtojosi kreipiamos *šio logos*. Gramatika ieškojo savo pamato šio *logos* „logikoje“. Tačiau šioji pagrįsta esamojo ontologija. Perėjęs į vėlesnį kalbos mokslą ir iš principo dar šiandien teikiantis matą „reikšmės kategorijų“ pamatinis sandas orientuotas į šneką kaip ištarą. Vis dėlto imant šį fenomeną egzistencialo principiniu pirmapradiškumu ir apimtimi, išplaukia būtinumas perkelti kalbos mokslą ant ontologiškai pirmapradiškesnių pamatų. Gramatikos *išlaisvinimo* iš logikos užduočiai *pirmiausia* reikia šnekos apskritai kaip egzistencialo apriorinės pamatinės struktūros *pozityvios* suprasties, bet vėliau ji negali būti
atlikta pagerinant ir papildant perduotąjį. Atsižvelgiant į tai, klaustina dėl su- 166
prantamojo apskritai galimo reikšminio skaidymo pamatinių formų, o ne tik dėl teoriškai nagrinėjant pažintų ir teiginiais išreikštų įpasauliškų buvinių. Reikšmės teorija neišplaukia iš savęs plačiai lyginant kaip galima daugiau tolimų kalbų. Vargiai pakanka perimti, tarkim, filosofinį horizontą, kurio viduje W. von Humboldtas suproblemino kalbą. Reikšmės teorija įsišaknijusi čiabūties ontologijoje. Jos klestėjimas ir nuosmukis priklauso nuo pastarosios likimo[2].

Galiausiai filosofiškai tiriant privalu kartą pasiryžti paklausti, koks būtiškumas apskritai tinka kalbai. Ar ji – įpasauliškai parankus įrankis, ar turi čiabūties būtiškumą, ar nei viena, nei kita? Kokio tipo yra kalbos būtis, jei

[1] Žmogus kaip ‚kaupėjas‘ (viengubos kabutės – autoriaus), būvio kaupimas – buvojant buvinio viešume (bet tai – fone). (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. reikšmės teorija E. Husserlio *Loginiuose tyrinėjimuose*, II t., 1 ir 4–6 tyrinėjimai. Be to, radikalesnis suprobleminimas, *Idėjos* I, ibid. §§ 123 p. ir kt. p., 255 p. ir kt. p.

ji gali būti „mirusi“? Ką ontologiškai reiškia tai, kad kalba auga ir nyksta? Turime kalbos mokslą, bet buvinio, kurį ji tematizuoja, būtis tamsi; net horizontas dangsto, tyrinėjančiai klausiant apie ją. Ar atsitiktinumas, kad reikšmės pirmiausiai ir dažniausiai yra „pasauliškos“, nužymėtos pasaulio reikšmingumu, netgi dažnai daugiausia „erdviškos“, ar šios „tikrybės“ yra egzistencialiai-ontologiškai būtinos ir kodėl? Filosofinis tyrimas privalės atsisakyti „kalbos filosofijos“, kad klausinėtų „pačių daiktų [Sachen]“ ir sau suteiktų sąvokiškai išaiškintos problematikos padėtį.

Ši kalbos interpretacija turėjo vien tik parodyti ontologinę „vietą“ šiam fenomenui čiabūties buvimo sąrangos viduje ir visų pirma paruošti tolesnę analizę, kuri, kreipiama fundamentalaus su kitais fenomenais susietos šnekos būtiškumo, bandys ontologiškai pirmapradiškiau iškelti prieš akis čiabūties kasdienybę.

B. Kasdienė to ‚čia‘ būtis ir čiabūties nuopuolis

Atsigręžusi į buvimo-pasaulyje egzistencialią atvertumo struktūrą interpretacija tam tikru būdu pametė iš akių čiabūties kasdienybę. Analizuojant privalu
167 vėl atgauti šį tematiškai nustatytą fenomenalų horizontą. Dabar iškyla klausimas, kokie buvimo-pasaulyje atvertumo egzistencialūs bruožai, kai buvimas-pasaulyje kaip kasdienis laikosi tūlo būtiškumu? Ar jam būdinga specifinė pajaustis, ypatingas supratimas, šnekėjimas ir išsklaida? Atsakymas į šiuos klausimus juo primygtinesnis mums prisiminus, kad čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai pasinėrusi tūle ir yra jo dorojama. Ar čiabūtis kaip įmestas buvimas-pasaulyje nėra kaip tik pirmiausiai įmesta į tūlo viešumą? Ir ką kita šis viešumas reiškia, jei ne specifinį tūlo atvertumą?

Jei supratimą privalu pirma suvokti kaip čiabūties gebą būti, tuomet iš tūlui priklausančių supratimo ir išsklaidos analizės turės būti išvesta, kokias savo būties galimybes atvėrė ir įsisavino čiabūtis kaip tūlas. Tačiau tada šios galimybės pačios praveria esmingą kasdienybės buvimo tendenciją. O kasdienybė, pakankamai ontologiškai eksplikuota, privalo pagaliau atidengti čiabūties pirmapradį būtiškumą būtent taip, kad iš jos nurodomas parodytas įmestumo fenomenas savo egzistencialiu konkretumu.

Pirmiausiai verčiama iškelti aikštėn tūlo atvertumą, tai yra šnekos, žiūros ir išsklaidos kasdienį būtiškumą apibrėžtais fenomenais. Remiantis jais, negali būti nereikalingas pastebėjimas, kad interpretacijos siekis – grynai [reine] ontologinis ir ji labai nutolusi nuo kasdienės čiabūties moralizuojančios kritikos bei „kultūros filosofijos“ aspiracijų.

§ 35. Šnekalai

Išraiška „šnekalai“ čia neturi būti vartojama menkinančia reikšme. Terminologiškai ji reiškia pozityvų fenomeną, kuris konstituoja kasdienės čiabūties supratimo ir išskleidimo būtiškumą. Šneka daugiausiai išsisako ir jau visada išsisakiusi. Ji yra kalbà. Tačiau tada išsakytajame kaskart jau glūdi suprastis ir išsklaida. Kalba kaip išsakytumas savyje slepia čiabūties suprasties išskleistumą. Šis išskleistumas, kaip ir kalba, ne dar tik būsimas, bet jo būtis pati yra čiabūtiška. Jam čiabūtis pirmiausiai ir tam tikru mastu nuolat patikėta, jis reguliuoja ir paskirsto vidutinio supratimo ir priklausančios pajausties galimybes. Išsakytumas išsaugo savo 168
išskaidytų reikšmių sąsajų visumoje atverto pasaulio supratimą ir lygiapradiškai tuo – Kitų čiabūties su kitais bei kaskart nuosavos į-būties supratimą. Taip išsakytume jau glūdinti suprastis susiduria tiek su kaskart pasiektu ir perleistu buvinio atskleistumu, tiek su būties būtent ta suprastimi ir disponuojamomis galimybėmis bei horizontais naujai nustatytai išsklaidai ir sąvokinei artikuliacijai. Tačiau už vien tik nuorodos į šio čiabūties išskleistumo faktą juk privalu paklausti apie išsakytos ir išsakančios šnekos egzistencialų būtiškumą. Jei ji negali būti suvokiama kaip esamasis, kokia jos būtis ir ką tai iš principo sako apie čiabūties kasdienį būtiškumą?

Išsisakanti šneka yra komunikacija. Jos buvimo tendencija siekiama paskatinti besiklausantįjį dalyvauti atvertoje būtyje link apkalbėtojo šneka.

Pagal vidutinį suprantamumą, kuris jau glūdi kalbėtoje kalboje išsisakant, iškomunikuota šneka gali būti plačiai suprantama klausančiajam savęs neiškeliant į pirmapradę suprantančią būtį link to šnekos ‚apie ką‘. Suprantamas ne tiek apkalbėtas buvinys, kiek klausoma jau vien apšnekėtojo kaip tokio. Šis ‚apie ką‘ suprantamas vien apytikriai, paviršutiniškai; numanoma *tas pat*, nes pasakytasis suprantamas bendrai *ta pačia* vidutinybe.

Klausymas ir supratimas pirmiausia sukabinti su apšnekėtuoju kaip tokiu. Ne komunikacija „skirsto“ pirminį buvimo ryšį apšnekėtam buviniui, bet buvimas vieno su kitu skleidžiasi apšnekėtajam šnekant vienam su kitu ir rūpinantis. Jam svarbu, kad būtų šnekama. Pasakomybė, pasakymas, posakis dabar laiduoja šnekos bei jos suprasties tikrumą ir tinkamumą. O kadangi šnekėjimas pirminį buvimo ryšį su apkalbėtu buviniu pametęs, atitinkamai niekada nelaimėjęs, jis komunikuoja ne pirmapradiškai įsisavindamas šį buvinį, bet *plepalų* ir *gandų* keliu. Apšnekėtasis kaip toks suka tolesnius ratus ir perima autoritarinį pobūdį. Dalykas toks, nes taip sakoma. Tokiais plepalais ir gandais, kuriais jau pradžioje sėslumo stygius pasiekia visišką nepamatuojamumą, konstituojasi šnekalai. Būtent šie ne apsiriboja girdimais plepalais, bet pasklinda rašiniuose kaip

169 „rašliava“. Plepalai čia pagrįsti ne tiek nuogirdomis. Jie maitinasi skaitiniais. Skaitytojo vidutinė suprastis *niekada negalės* nuspręsti, kas pirmapradiškai sukaupta ir iškovota, o kas – iš gandų. Dar daugiau, vidutinė suprastis visai nenorės tokio perskyrimo, jai nereikės jo, nes ji juk viską supranta.

Šnekalų nepamatuojamumas ne trukdo jiems įžengti viešumon, bet skatina. Šnekalai yra galimybė viską suprasti pirmiausia neįsisavinus dalyko. Šnekalai jau apsaugo nuo žlugimo pavojaus taip įsisavinant. Šnekalai, kuriuos kiekvienas gali sučiupti, ne tik neatleidžia nuo tikro supratimo užduoties, bet ir sudaro indiferentišką suprantamumą, kuriam niekas nebeužverta.

Šneka, priklausanti esmingai čiabūties buvimo sąrangai ir kartu sudaranti jos atvertumą, turi galimybę tapti šnekalais ir, būdama jais, ne tiek laikyti atviru buvimą-pasaulyje išskaidyta suprastimi, kiek užverti ir uždengti įpasaulišką buvinį. Tam nereikia siekti apgaulės. Šnekalai neturi *sąmoningo* kažko *pateikimo* kažkam būtiškumo. Nepamatuotai pasakomybei ir plepumai pakanka to, kad atvėrimas išsikreipia į užvėrimą. Taigi šnekalai visada pirmiausiai suprantami kaip „sakantys“, tai yra atskleidžiantys. Tad šnekalai yra užvėrimas iš pat pradžių pagal jiems būdingą atogrąžos *neatliktį* apkalbėtojo dirvoje.

Iš naujo labiau užveriama tuo, kad šnekalai, kuriais menamai pasiekta apkalbėtojo suprastis, dėl šio menamumo sulaiko ir savotišku būdu nuslopina bei užvilkina kiekvieną naują klausinėjimą ir bet kokį aiškinimąsi.

Čiabūtyje kaskart jau įsikūręs šis šnekalų išskleistumas. Tokiu būdu mes pirmiausiai su daug kuo susiduriame, ne mažai dalykų niekada neišsiveržia iš tokios vidutinės suprasties. Šio kasdienio išskleistumo, į kurį čiabūtis pirmiausiai įauga, ji niekada negeba išvengti. Jame, iš jo ir prieš jį vyksta bet koks tikras supratimas, išskleidimas ir komunikavimas, pakartotinis atskleidimas ir naujas įsisavinimas. Nėra taip, kad šitaip išskleidžiant kaskart nepalytėta ir nesuvedžiota čiabūtis būtų sau išstatyta priešais laisvą „pasaulio“ šalį vien pasižiūrėti, kas jos sutinkama. Viešo išskleistumo viešpatystė jau nusprendusi net dėl nuotaikybės galimybių, tai
170 yra dėl pamatiškumo, kuriuo čiabūtis leidžia pasauliui ją kliudyti. Tūlas nužymi pajaustį, jis apibrėžia, kas ir kaip „matoma“ [man „sieht“].

Šnekalai, kurie užveria pažymėtu būdu, yra čiabūties išrautos suprasties būtiškumas. Tačiau jie ne pasitaiko kaip esamojo esama būsena, bet patys yra egzistencialiai išrauti nuolatinės išrauties būdu. Ontologiškai tai reiškia: šnekalais besilaikanti čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje atkirsta nuo pirminių ir pirmapradiškai-tikrų buvimo ryšių su pasauliu, čiabūtimi su kitais, pačia įbūtimi. Ji laikosi plevendama ir tokiu būdu vis tik visada yra ties „pasauliu“, su Kitais ir link savęs pačios. Tik buvinys, kurio atvertumas konstituotas

pajaučiančiai-suprantančia šneka, tai yra buvinys, kuris šia ontologine sąranga *yra* savo paties ‚čia', tas „pasaulyje", turi būties galimybę tokios išrauties, kuri sudaro ne čiabūties nebuvimą, o veikiau savo kasdieniškiausią ir atkariausią „realumą".

Tačiau vidutinio išskleistumo savaime suprantamume ir savikliovoje glūdi tai, kad jo saugomas pats plevenimo, kuriame čiabūtis gali nuslinkti link augančio nepamatuojamumo, klaikas lieka paslėptas būtent tai čiabūčiai.

§ 36. Smalsulys

Analizuojant to ‚čia' apskritai supratimą ir atvertumą buvo nurodyta *lumen naturale*, o į-būties atvertumas buvo pavadintas čiabūties *proskyna*, kurioje vienoje tampa galimas kažkas panašaus į žiūrą. Žiūra buvo suvokta atsižvelgiant į bet kokio čiabūtiško atvėrimo pamatiškumą, supratimą, buvinio, su kuriuo čiabūtis gali santykiauti pagal savo esmingas galimybes būti, natūralaus [genuinen] įsisavinimo prasme.

Žiūros pamatinė sąranga pasirodo sāvita kasdienybės buvimo tendencija „matyti". Ją žymime terminu *smalsulys*, kuris charakteringai neapribotas matymu ir išreiškia pasaulio savito nuovokaus sutiktumo tendenciją. Šį fenomeną interpretuojame principiniu egzistencialiai-ontologiniu siekiu, o ne susiaurintu orientavimu į pažinojimą, kuris jau seniai ir neatsitiktinai graikų filosofijoje suvokiamas kaip „pasitenkinimas matyti". Veikalas, kuris *Aristotelio* ontologinių veikalų rinkinyje yra pirmoje vietoje, prasideda teiginiu: *πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει* [visi žmo- 171
nės iš prigimties siekia matymo][1]. Žmogaus būtyje esmingai glūdi matymo rūpestis. Tuo įvedamas tyrinėjimas, siekiantis nudengti buvinio ir jo būties mokslinio ištyrimo ištaką minėto čiabūties būtiškumo atžvilgiu. Ši graikiška egzistencialios mokslo genezės interpretacija nėra atsitiktinė. Ja eksplicitinė suprastis priartėja prie to, kas nužymėta Parmenido teiginiu: *τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστίν τε και εἶναι*. Būtis yra tai, kas pasirodo gryna [reinen] stebinčia nuovoka, ir tik šis matymas atskleidžia būtį. Pirmapradė ir tikra tiesa glūdi grynoje stebėsenoje. Ši tezė nuo šiol lieka Vakarų filosofijos pamatas. Ja motyvuota Hegelio dialektika ir tik dėl jos ji yra galima.

Keistą „matymo" pirmumą visų pirma pastebėjo Augustinas interpretuodamas *concupiscentia*[2]. *Ad oculos enim videre proprie pertinet* – matymas iš tikrųjų priklauso akims. *Utimur autem hoc verbo etiam in ceteris sensibus cum eos ad cognoscendum intendimus.* Tačiau šį žodį „matyti" taikome ir kitoms

---

[1] *Metafizika* A I, 980 a 21.

[2] *Išpažinimai*, X kn., 35 sk. (liet. leid. 2004: 252.)

juslėms, kai jas pasitelkiame, kad pažintume. *Neque enim dicimus: audi quid rutilet; aut, olefac quam niteat; aut, gusta quam splendeat; aut, palpa quam fulgeat: videri enim dicuntur haec omnia.* Nesakome būtent taip: klausyk, kaip tai žiba, arba pauostyk, kaip tai blizga, arba paragauk, kaip tai šviečia, arba paliesk, kaip tai spindi; visais šiais atvejais sakome *žiūrėk*, sakome, kad visa tai matoma. *Dicimus autem non solum, vide quid luceat, quod soli oculi sentire possunt*, tačiau sakome ir ne vien tik: žiūrėk, kaip šviečia tai, ką vien tik akys gali suimti, *sed etiam, vide quid sonet; vide quid oleat, vide quid sapiat, vide quam durum sit.* Taip pat sakome: žiūrėk, kaip tai skamba, žiūrėk, kaip tai kvepia, žiūrėk, kaip tai skanu, žiūrėk, kaip tai kieta. *Ideoque generalis experientia sensuum concupiscentia sicut dictum est oculorum vocatur, quia videndi officium in quo primatum oculi tenent, etiam ceteri sensus sibi de similitudine usurpant, cum aliquid cognitionis explorant.* Todėl juslinis patyrimas apskritai nusakomas kaip „akių pasitenkinimas“, nes ir kitos juslės dėl tam tikro panašumo pažindamos įsisavina matymo galią, dėl kurios akys turi pirmumą.
172 O dėl šios tendencijos link vien-nuovokos? Kuri egzistenciali čiabūties sąranga tampa suprantama smalsulio fenomenu?

Buvimas-pasaulyje pirmiausiai pasinėręs rūpimame pasaulyje. Rūpinimąsi kreipia apdaira, kuri atskleidžia parankinį ir išsaugo jį jo atvertumu. Apdaira bet kokiam įdiegimui, padarymui teikia veiksenos vėžes, įvykdymo priemones, teisėtą progą, tinkamą akimirksnį. Rūpinimasis gali aprimti, kai ilsiai pertraukiamas atlikimas arba kas nors pabaigiama. Ramybėje rūpinimasis nedingsta, tačiau apdaira greičiausiai laisvėja, ji nebesusieta su darbo pasauliu. Ilsus rūpestis išsidėsto išlaisvėjusioje apdairoje. Darbo pasaulio apdairus atskleidimas turi nuo-tolio buvimo pobūdį. Išlaisvėjusi apdaira nebeturi jokio parankinio, kurio priartėjimu reikia rūpintis. Kaip esmingai nu-tolinanti, ji išsikovoja naujas nu-tolimo galimybes; tai reiškia, kad ji linksta iš artimiausiai parankaus į tolimą ir svetimą pasaulį. Ilsiai likdamas rūpestis tampa galimybių rūpinimusi matyti „pasaulį“ vien pagal jo *išvaizdą*. Čiabūtis ieško tolumos vien tam, kad priartėtų jos išvaizda. Čiabūtimi tegali unikaliai pasinaudoti pasaulio išvaizda, būtiškumas, kuriuo ji rūpinasi, kad išsivaduotų iš savęs pačios kaip buvimo-pasaulyje, kad išsivaduotų iš buvimo ties artimiausiai kasdieniu parankiniu.

Vis dėlto laisvėjantis smalsulys rūpinasi matyti ne tam, kad suprastų pamatytąjį, tai yra kad priartėtų prie jo būdamas, bet *vien* kad matytų. Jis teiešsko naujumos, kad iš naujo nuo jos nušoktų prie kitos naujumos. Šio matymo rūpestis – ne pagava ir žinantis buvimas tiesoje, bet pasidavimo pasauliui galimybės. Todėl smalsulys apibūdintas specifine *neliktimi* ties artimiausiaisiais. Todėl jis ir ieško ne nagrinėjančios likties neskubros, bet nerimo ir sąmyšio nuolatine naujuma ir sutinkamojo kaita. Savo neliktimi smalsulys rūpinasi nuolatine *išsiblaškymo* galimybe. Smalsulys neturi nieko bendra su

buvinio stebinančiu nagrinėjimu, su *θαυμάζειν*, jam nesvarbu stebėjimusi būti priartintam prie nesupratimo, bet jis rūpinasi žinojimu, tačiau vien tam, kad būtų žinomas. Abu smalsuliui konstitutyvūs momentai – *nelikties* rūpestingoje aplinkoje ir išsiblaškymo naujose galimybėse – funduoja trečią šio fenomeno esmingą bruožą, kurį vadiname *nesustojamumu*. Smalsulys yra 173
visur ir niekur. Šis buvimo-pasaulyje modusas atidengia naują kasdienės čiabūties būtiškumą, kuriuo ji nuolat save išrauna.

Šnekalai valdo ir smalsulio kelius, jie sako, ką privalu būti perskaičius ir pamačius. Smalsulio buvimas-visur-ir-niekur patikėtas šnekalams. Abu šie kasdieniai šnekos ir žiūros buvimo modusai savo išrauties tendencija ne tik esami vienas šalia kito, be to, *vieną* būdą būti *kitas* tempia su savimi. Smalsulys, kuriam niekas neužverta, šnekalai, kuriems niekas nelieka nesuprasta, laiduoja sau, tai yra taip būvančiai čiabūčiai, menamai tikrą „gyvybingą gyvenimą“. Tačiau su šiuo menamumu pasirodo trečias fenomenas, kuris apibūdina kasdienės čiabūties atvertumą.

§ 37. Dviprasmybė

Kai kasdien būnant vienam su kitu panašiai sutinkama tai, kas kiekvienam prieinama ir apie ką kiekvienas gali pasakyti bet ką, greitai nebegalima nuspręsti, kas atverta tikru supratimu, o kas ne. Ši dviprasmybė apima ne tik pasaulį, bet ir buvimą vieno su kitu kaip tokį, net čiabūties buvimą savęsp.

Viskas atrodo tarsi tikrai suprasta, užčiuopta ir apkalbėta, bet iš principo nėra, arba taip neatrodo, o iš principo vis tik yra. Dviprasmybė susiduria ne vien tik su disponavimu ir šeimininkavimu naudojant ir mėgaujantis prieinamuoju – ji jau įsikūrusi supratime kaip geba būti, apmesdama ir iš anksto pateikdama čiabūties galimybes. Kiekvienas ne tik pažįsta ir apkalba tai, kas pateikta ir pasitaiko, bet ir jau žino bei šneka apie tai, kas pirma turi įvykti, kas dar nepateikta, bet „iš tikrųjų“ turėtų būti padaryta. Kiekvienas jau visada iš anksto nujautė ir atsekė, ką kiti irgi nujaučia ir atseka. Ši buvimas-sekant-pėdsaku būtent iš nuogirdų – tas, kas dalyką tikrai „seka“, apie tai nekalba – yra klastingiausias būdas, kuriuo dviprasmybė iš anksto pateikia čiabūties galimybes, kad jas jau ir uždusintų jų jėga.

Jei, tarkim, būtent tai, kas buvo nujaučia*ma* ir atseka*ma*, vieną dieną iš tikro būtų įgyvendinta, tada kaip tik dviprasmybė jau būtų pasirūpinusi, kad susidomėjimas realizuotu dalyku tuoj pat išnyktų. Šis susidomėjimas juk tesusidaro smalsulio ir šnekalų būdu, kol duota neįpareigojančio vien-nujau- 174
timo-kartu galimybė. Taip-buvimas-kartu, jei sekama pėdsaku ir tol, kol juo sekama, atmeta palydą, jei nujautiniai įgyvendinami. Taigi su juo čiabūtis kaskart atbloškiama į save pačią. Šnekalai ir smalsulys praranda savo galią.

Jie taip pat jau keršija už save. To, kas nujausta-kartu, įgyvendinimo atžvilgiu šnekalai lengvai nustato: tai galima buvo taip pat padaryti, nes juk tai kartu nujausta. Šnekalai galiausiai net suirzę, kad jų nujaustasis ir nuolat pareikalautasis juk atsitinka *iš tikro*. Juk tuo iš jų išplėšiama proga toliau nujausti.

Tačiau kadangi besistengiančios čiabūties, tyliai įgyvendinančios ir tikrai žlungančios, laikas juk yra kitas, viešybės požiūriu esmingai lėtesnis nei šnekalų, kurie „gyvena greičiau“, šie šnekalai seniai atėję prie kito, būtent to naujausiojo. Tai, kas anksčiau nujausta ir kartą įgyvendinta, naujausiojo atžvilgiu atėję per vėlai. Šnekalai ir smalsulys savo dviprasmybe rūpinasi tuo, kad tikrai ir naujai sukurtasis, iškilęs į viešumą, pasentų. Išsilaisvinti savo pozityviomis galimybėmis jis geba tik tada, kai uždengiantys šnekalai tapę neveiksmingi, o „bendrasis“ susidomėjimas išnykęs.

Viešo išskleistumo dviprasmybė pateikia išankstinę-apkalbą bei smalsų nujautimą autentiškam įvykiui ir žymi įgyvendinimą bei veikimą link vėlesniojo ir nesvarbiojo. Todėl čiabūties supratimas tūle nuolat *apsirikęs* savo apmatuose atsižvelgdamas į tikras galimybes būti. Dviprasmiškai čiabūtis visada yra „čia“, tai yra *tame* viešame atvertume būdama viena su kitu, kur garsiausi šnekalai ir išradingiausias smalsulys nenutraukia „darbo“, čia, kur kasdien viskas vyksta ir iš principo nieko nevyksta.

Ši dviprasmybė pameta smalsuliui visada tai, ko jis ieško, ir teikia šnekalams regimybę tarsi jais viskas nuspręsta.

Tačiau šis buvimo-pasaulyje atvertumo būtiškumas užvaldo ir buvimą vieno su kitu kaip tokį. Kitas pirmiausiai yra „čia“ to, kas buvo girdima apie jį, kas šnekama ir žinoma apie jį, atžvilgiu. Tarp pirmapradžio buvimo vieno su kitu pirmiausiai prasispraudžia šnekalai. Kiekvienas pirma ir pirmiausiai paiso
175 Kito, to, kaip jis elgiasi, ką jis į tai pasakys. Buvimas vieno su kitu tūle visai nėra atskirtas, nesvarbus gretimumas – tai įtemptas, dviprasmis paisymas-vienas-kito, slaptas abipusis-išklausymas. Po to ‚vienas kitam‘ kauke žaidžia abipusiškumas.

Taip atkreiptinas dėmesys į tai, kad dviprasmybė pirma išplaukia visai ne iš raiškaus siekio pakeisti ir išversti, kad ji pirma sukeliama ne atskira čiabūtimi. Būdama viena su kitu, ji jau glūdi kaip *įmestas* buvimas vieno su kitu pasaulyje. Tačiau viešai ji kaip tik paslėpta, ir bus visada priešina*ma*si tam, kad ši būtiškumo interpretacija būtų teisinga išskleidžiant tūlą. Būtų nesuprastis, jei šių fenomenų eksplikacija pasitvirtintų tūlui sutinkant.

Šnekalų, smalsulio ir dviprasmybės fenomenai taip iškelti, kad tarp jų pačių jau pasirodo buvimo sąsaja. Šios sąsajos būtiškumą dabar verta pagauti egzistencialiai-ontologiškai. Kasdienybės būties pamatiškumas turi būti suprantamas iki šiol laimėtų čiabūties buvimo struktūrų horizonte.

Šnekalai, smalsulys ir dviprasmybė apibūdina būdą, kuriuo čiabūtis kasdien yra savasis „čia“, buvimo-pasaulyje atvertumas. Šie bruožai kaip egzistencialūs apibrėžtumai nesami prie čiabūties, jie sudaro jų būtį. Jais ir jų būtiškomis sąsajomis atsidengia kasdienybės būties pamatiškumas, kurį vadiname čiabūties *nuopuoliu*.

Pavadinimas, kuris neišreiškia jokio negatyvaus vertinimo, turi reikšti: čiabūtis yra pirmiausiai ir dažniausiai *ties* rūpimu „pasauliu“. Šis pasinėrimas ties... paprastai turi pamestybės tūlo viešumoje pobūdį. Čiabūtis visada jau pirmiausiai atsimetusi nuo savęs pačios kaip autentiškos savastybės gebos ir nupuolusi prie „pasaulio“. Nuopuolumas prie „pasaulio“ reiškia pasinėrimą buvime vieno su kitu, kadangi jį kreipia šnekalai, smalsulys ir dviprasmybė. Ką vadinome čiabūties neautentiškumu[1], dabar, interpretuojant nuopuolį, įgauna ryškesnę apibrėžtį. Tačiau neautentiškas ir beautentis jokiu būdu ne- 176
reiškia „ne iš tikrųjų“ [eigentlich nicht], tarsi čiabūtis šiuo buvimo modusu apskritai prarastų savo buvimą. Neautentiškumas nereiškia kažko panašaus į nebe-buvimą-pasaulyje, jis kaip tik sudaro tartum išskirtinį buvimą-pasaulyje, kuris visiškai užgožtas „pasaulio“ ir Kitų čiabūties su kitais tūle. Buvimas-ne-savimi veikia kaip buvinio, kuris esmingai rūpestingai pasinėręs pasaulyje, *pozityvi* galimybė. Šį *ne-buvimą* privalu suvokti kaip artimiausią čiabūties būtiškumą, kuriuo ji dažniausiai laikosi.

Todėl čiabūties nuopuolumo negalima pagauti ir kaip „kritimo“ iš grynesnės [reineren] ir aukštesnės „propadėties“. Apie tai ontiškai neturime patyrimo, o ontologiškai – jokios interpretacijos galimybės ir kreipties.

Čiabūtis kaip nupuolanti *iš savęs pačios* kaip faktinio buvimo-pasaulyje yra jau atsimetusi, ir nupuolusi ji ne ant kažko būvančio, į kurį ji pati toliau būdama teatsitrenkia arba neatsitrenkia, bet prie *pasaulio*, kuris pats priklauso jos buvimui. Nuopuolis yra pačios čiabūties egzistenciali apibrėžtis ir nieko neištaria apie šią kaip esamąjį, apie esamus sąryšius su buviniu, iš kurio ji „kilusi“, arba su buviniu, su kuriuo ji vėliau pateko į *commercium*.

Nuopuolio ontologiškai-egzistenciali struktūra taip pat būtų klaidingai suprasta, jei jai būtų suteikta bloga ir apgailėtina ontinė savybė, kuri galbūt galėtų būti pašalinta žmonijos kultūros pažengusiose stadijose.

Pirma nurodant buvimą-pasaulyje kaip čiabūties pamatinę sąrangą, kaip ir apibūdinant jos konstitutyvius struktūrinius momentus anapus *buvimo sąrangos*, be fenomenalaus dėmesio liko pastarosios būtiškumas. Nors galimi į-būties pamatiškumai, rūpinimasis ir globa buvo aprašyti, klausimas apie

[1] Plg. § 9, 42 p. ir kt. p.

šių būdų būti būtiškumą liko neapsvarstytas. Taip pat pasirodė, kad į-būtis jokiu būdu nėra vien nagrinėjantis arba veikiantis priešpastatymas, tai yra subjekto ir objekto esamybė-drauge. Nepaisant to, turėjo likti regimybė, kad buvimas-pasaulyje neva veikia kaip stingus karkasas, kurio viduje galima čiabūtis elgiasi su savo pasauliu be būtiško sąlyčio su pačiu „karkasu“. Tačiau šis numanomas „karkasas“ pats sudaro čiabūties būtiškumą. Buvimo-pasaulyje *egzistencialus modusas* pasirodo nuopuolio fenomenu.

177 Šnekalai atveria čiabūčiai suprantantį buvimą link jos pasaulio, Kitų ir jos pačios vis tik taip, kad šis buvimas link... turi nepamatuoto plevenimo modusą. Smalsulys atveria viską ir kiekvieną, tačiau taip, kad į-būtis yra visur ir niekur. Dviprasmybė nepaslepia nieko nuo čiabūties suprasties, bet tik tam, kad nuslopintų buvimą-pasaulyje tame išrautame ‚visur-ir-niekur‘.

Ontologiškai paaiškindami šiuose fenomenuose permanomą kasdienio buvimo-pasaulyje būtiškumą telaimime pakankamą čiabūties pamatinės sąrangos apibrėžtį. Kokią struktūrą rodo nuopuolio „judrumas“?

Šnekalai ir juose glūdintis viešas išskleistumas konstituojasi būdami vienas su kitu. Jie esami sau ne kaip nuo buvimo vieno su kitu atskirtas produktas pasaulio viduje. Vargiai juos galima išgarinti į „tai, kas visuotina“, t. y. į tai, kas esmingai niekam nepriklausydamas „iš tikrųjų“ yra niekas ir „realiai“ tepasitaiko kalbančioje atskiroje čiabūtyje. Šnekalai yra paties buvimo vieno su kitu būtiškumas ir ne vien susidaro tam tikromis aplinkybėmis, kurios veikia čiabūtį „iš išorės“. Tačiau jei pati čiabūtis šnekalais ir viešu išskleistumu sau pačiai iš anksto pateikia galimybę pasimesti tūle, nupulti į nepamatuojamumą, tuomet tai reiškia, kad čiabūtis sau pačiai ruošia nuolatinę nuopuolio pagundą. Buvimas-pasaulyje pats save *gundantis*.

Tokiu būdu jau tapęs sau pagunda, viešas išskleistumas laikosi čiabūties jos nuopuolumu. Šnekalai ir dviprasmybė, tas ‚viskas-pamatyta‘ ir tas ‚viskas-suprasta‘ sudaro menamumą, kad taip disponuojamas ir viešpataujantis čiabūties atvertumas esą geba jai laiduoti bet kurių savo buvimo galimybių patikimumą, tikrumą ir gausą. Tūlo savitikrumas ir nulemtumas išplečia augantį savipakankamumą autentiško pajaučiančio supratimo atžvilgiu. Tūlo menamumas puoselėjant ir gyvenant pilną ir tikrą „gyvenimą“ teikia *nuraminimą* čiabūčiai, kuriai viskas yra „geriausios tvarkos“ ir kuriai visos durys atviros. Nupuolantis buvimas-pasaulyje yra pats save gundantis, drauge *nuraminantis*.

Tačiau šis nuraminimas neautentiškai būdamas ne suvilioja prastovai ir dykumui, bet stumia į nesutrikdomą „darbą“. Nejaugi dabar nuopuo-
178 lybė prie „pasaulio“ aprimsta. Gundantis nuraminimas *didina* nuopuolį.

Ypatingai dairantis į čiabūties išsklaidą, dabar gali iškilti nuomonė, kad svetimiausių kultūrų supratimas ir jų „sintezė“ su savąja teveda prie visiško ir tikro čiabūties savęs išaiškinimo. Patyręs smalsulys ir nenuilstantis viskožinojimas simuliuoja universalią čiabūties suprastį. Tačiau iš principo lieka neapibrėžta ir nepaklausta, *kas* gi iš tikrųjų suprastina; lieka nesuprasta, kad pats supratimas yra geba būti, kurią privalu išlaisvinti vien *saviškiausia* čiabūtimi. Šiuo nuraminančiu, viską „suprantančiu“ susilyginimu su viskuo čiabūtis nuslenka į atitoltį, kurioje nuo jos pasislepia saviškiausia geba būti. Nupuolantis buvimas-pasaulyje kaip gundančiai-nuraminantis yra drauge *atitolinantis.*

Tačiau ši atitoltis vėlgi negali reikšti, kad čiabūtis tampa faktiškai atplėšta nuo savęs pačios; atvirkščiai, atitoltis stumia čiabūtį į būtiškumą prie labiausiai perdėtos „saviskaidos“, kuri save gundo visomis traktuotės galimybėmis taip, kad jų parodytos „charakterologijos“ ir „tipologijos“ pačios jau tampa nepražiūrimos. Ši atitoltis, kuri čiabūčiai *užveria* jos autentiškumą ir galimybę, net tikrai žlungant, vis dėlto neatiduoda jos buviniui, kuriuo ji ne pati yra, bet kuris įspraudžia ją į savo neautentiškumą, į *jos pačios* galimą būtiškumą. Nuopuolio gundančiai-nuraminanti atitoltis savo nuosavu judrumu veda į tai, kad čiabūtis *įsipainioja* savyje pačioje.

Parodyti gundymo, nuraminimo, atitolties ir susipainiojimo (painumas) fenomenai apibūdina specifinį nuopuolio būtiškumą. Šį čiabūties „judrumą“ savo nuosavu buvimu vadiname *kryčiu.* Čiabūtis ištrūksta iš savęs pačios į ją pačią, į neautentiškos kasdienybės nepamatuojamumą ir niekumą. Tačiau ši griūtis lieka nuo jos paslėpta per viešą išskleistumą būtent taip, kad ji išskleidžiama kaip „pakeltis“ ir „konkretus gyvenimas“.

Kryčio judriškumas link neautentiškos būties tūle nepamatuojamumo ir nepamatuojamumu nuolat atplėšia supratimą iš autentiškų galimybių apmetimo ir įvelia jį į nuramintą menamumą viską turėti, atitinkamai pasiekti. Šis nuolatinis atplėšimas iš autentiškumo ir vis tik visada jo simuliacija drauge su įvėlimu į tūlą apibūdina nuopuolio judrumą kaip *sūkurį.*

Nuopuolis apibrėžia buvimą-pasaulyje ne tik egzistencialiai. Sūkurys 179
drauge praveria įmestumo, kuris gali čiabūties pajaustimi sau pačiam siūlytis, metimo ir judrumo pobūdį. Įmestumas nėra nei „baigta tikrybė“, nei užbaigtas faktas. Jo faktiškumui priklauso tai, kad čiabūtis, *kol* ji yra, kas yra, lieka metama ir įsukama į tūlo neautentiškumą. Įmestumas, kuriame galima fenomenaliai matyti faktiškumą, priklauso čiabūčiai, su kuria ji pati susiduria būdama. Čiabūtis egzistuoja faktiškai.

Tačiau ar šitaip nurodant nuopuolį neiškilo fenomenas, bylojantis tiesiogiai *prieš* apibrėžtį, kuria buvo parodyta formali egzistencijos idėja? Ar galima čiabūtį suvokti kaip buvinį, kuriam būnant ji susiduria *su* geba būti,

kai šis buvinys *pasimetęs* kaip tik savo kasdienybėje ir „gyvena“ nupuolęs *toli nuo savęs*? Tačiau nuopuolis prie pasaulio tik tada yra fenomenalus „argumentas“ *prieš* čiabūties egzistencialumą, kai ši nustatoma kaip izoliuotas aš-subjektas, kaip savasties taškas, nuo kurio ji juda šalin. Tada pasaulis yra objektas. Nuopuolis prie jo tada ontologiškai iš naujo interpretuojamas kaip esamybė įpasauliško buvinio būdu. Tačiau jei laikomės čiabūties buvimo parodyta *buvimo-pasaulyje* sąranga, tampa akivaizdu, kad nuopuolis kaip *šios į-būties būtiškumas* veikiau atvaizduoja elementariausią argumentą čiabūties egzistencialumo *naudai*. Nupuolant susiduriama ne su kuo kitu kaip su geba-būti-pasaulyje, nors ir neautentiškumo modusu. Čiabūtis te*gali* nupulti, *nes* ji susiduria su suprantančiai-pajaučiančiu buvimu-pasaulyje. Priešingai, *autentiška* egzistencija yra ne tai, kas plevena virš nupuolančios kasdienybės, bet egzistencialiai tėra šiosios modifikuotas užčiuopimas.

Nuopuolio fenomenas taip pat teikia ne kažką panašaus į čiabūties „tamsųjį aspektą“, ontiškai pasitaikančią ypatybę, kuri gali pasitarnauti papildydama nekenksmingą šio buvinio aspektą. Nuopuolis atidengia *esmingą* pačios čiabūties ontologinę struktūrą, kuri ne apibrėžia tamsiąją pusę, o konstituoja visas čiabūties dienas savo kasdienybe.

Todėl egzistencialiai-ontologinė interpretacija taip pat ontiškai neištaria nieko apie „žmogaus prigimties sugedimą“ ne todėl, kad stinga būtinų įrodymo priemonių, bet todėl, kad jos problematika glūdi *prieš* bet kokią
180 ištarą apie sugedimą ir nesugendamumą. Nuopuolis yra ontologinė judėjimo sąvoka. Ontiškai nenulemta, ar žmogus „paskendęs nuodėmėje“, tame *status corruptionis*, ar jis pasikeičia į tą *status integritatis*, ar yra esantis tarpinėje stadijoje, *status gratiae*. Tačiau kadangi tikėjimas ir „pasaulėžiūra“ ištaria vienaip ar kitaip, ištardami ir apie čiabūtį kaip buvimą-pasaulyje, jie privalo grįžti prie iškeltų egzistencialių struktūrų, padarius prielaidą, kad jų ištaros drauge pretenduoja į *sąvokinę* suprastį.

Svarbiausias šio skyriaus klausimas susidūrė su to ‚čia‘ būtimi. Tema tapo ontologinė čiabūčiai esmingai priklausančio atvertumo konstitucija. Jos būtis konstituojasi pajaustimi, supratimu ir šneka. Atvertumo kasdienis būtiškumas apibūdinamas šnekalais, smalsuliu ir dviprasmybe. Šieji patys rodo nuopuolio judrumą su esmingais pagundos, nuraminimo, atitolties ir painumo bruožais.

Tačiau šitaip analizuojant pagrindiniais bruožais atkasta čiabūties egzistencialios sąrangos visuma ir laimėta fenomenali dirva čiabūties buvimo kaip rūpesčio „apibendrinančiai“ interpretacijai.

Šeštas skyrius

Rūpestis kaip čiabūties buvimas

§ 39. Čiabūties struktūrinės visumos pirmapradės visybės klausimas

Buvimas-pasaulyje yra pirmapradiškai ir nuolat *visuminė* struktūra. Ankstesniuose skyriuose (1 skirsnis, 2–5 skyriai) ji buvo fenomenaliai paaiškinta kaip visuma ir, visada šiuo pagrindu, savo konstitutyviais momentais. Iš pradžių[1] pateikta fenomeno visumos apžvalga dabar nebėra tuščia it pirmasis bendras nužymėjimas. Žinoma, fenomenalus struktūrinės visumos sąrangos *įvairumas* ir jos kasdienis būtiškumas juk lengvai pakeičia *bendrą* fenomenologinį žvilgsnį į visumą kaip tokią. Tačiau jis privalo likti laisvesnis ir juolab patikimiau paruoštas, mums dabar keliant klausimą, reikalingą čiabūties apskritai parengiamajai fundamenta- 181
liai analizei: *kaip egzistencialiai-ontologiškai apibrėžtina parodytos struktūrinės visumos visybė?*

Čiabūtis egzistuoja faktiškai. Klausiama apie ontologinį egzistencialumo ir faktiškumo vienį, atitinkamai apie esmingą faktiškumo priklausomybę egzistencialumui. Čiabūtis dėl savo esmingai jai priklausančios pajausties turi būtiškumą, kuriuo ji iškeliama prieš save, ir jai atveriama savo įmestumu. Tačiau įmestumas yra būtiškumas buvinio, kuris kaskart *yra* savo paties galimybės būtent taip, kad jis supranta save jomis ir iš jų (ant jų save apmesdamas). Buvimas-pasaulyje, kuriam lygiai taip pirmapradiškai priklauso būtis ties parankiniu, kaip ir sambūvis su kitais, kaskart yra dėl savęs pačios. Tačiau savastis yra pirmiausiai ir dažniausiai neautentiška, pats-tūlas. Buvimas-pasaulyje visada jau nupuolęs. Taigi *čiabūties vidutinė kasdienybė* gali būti apibrėžta kaip *nupuolantis-atvertas, įmestas-apmetantis buvimas-pasaulyje, savo būtimi ties „pasauliu" ir sambūviu su kitais susiduriantis su saviškiausia pačia geba būti.*

Ar gali pavykti pagauti šią čiabūties kasdienybės struktūrinę visumą savo visybe? Ar galima čiabūties buvimą bendrai taip iškelti, kad iš jo taptų suprantamas esmingas parodytų struktūrų lygiapradiškumas drauge su priklausančiomis egzistencialiomis modifikacijos galimybėmis? Ar yra būdas fenomenaliai laimėti šią būtį, remiantis dabartine egzistencialios analitikos nuostata?

Anapus klausimo – neiginys: struktūrinės visumos visybė fenomenaliai nepasiektina, sustatant elementus. Tam reikia plano. Mums tampa prieinamas

[1] Plg. § 12, S. 52 ir kt. p.

čiabūties buvimas, ontologiškai laikantis struktūrinę visumą, žvelgiant visiškai *pro* šią visumą *į* vieną pirmapradiškai bendrą fenomeną, kuris jau glūdi visumoje taip, kad ontologiškai funduoja kiekvieną struktūros momentą savo struktūrine galimybe. Todėl „apibendrinanti“ interpretacija negali surinkdama suimti to, kas iki šiol pasiekta. Klausimas apie čiabūties egzistencialų pamatinį bruožą esmingai skiriasi nuo klausimo apie esamojo būtį. Kasdienis aplinkos patyrimas, kuris ontiškai ir ontologiškai lieka nukreiptas į įpasaulišką buvinį, negeba ontiškai pirmapradiškai iš anksto pateikti čiabūties ontologinei analizei. Panašiai imanentiškai išgyvenimų suvokčiai trūksta ontologiškai
182 pakankamos kreipties. Kita vertus, čiabūties buvimas neturi būti dedukuojamas iš žmogaus idėjos. Ar galima išvesti iš ligšiolinės čiabūties interpretacijos tai, kokią ji *iš savęs* perša ontiškai-ontologinę prieigą prie savęs pačios kaip vis tik deramos?

Čiabūties ontologinei struktūrai priklauso buvimo suprastis. Būdama ji yra atverta sau pačiai savo būtimi. Pajaustis ir supratimas konstituoja šio atvertumo būtiškumą. Ar čiabūtyje yra suprantanti pajaustis, kuria ji atverta sau pačiai išskirtiniu būdu?

Jei čiabūties egzistenciali analitika turi išlaikyti principinį aiškumą dėl savo fundamentaliai-ontologinių funkcijų, tuomet ji dėl savo išankstinės užduoties įveikos, dėl čiabūties buvimo iškėlimo, privalo ieškoti *plačiausių* ir *pirmapradiškiausių* atverties galimybių, kurios glūdi pačioje čiabūtyje. Atvėrimo būdas, kuriuo čiabūtis save iškelia prieš save pačią, privalo būti toks, kad juo pati čiabūtis taptų prieinama tam tikru būdu *supaprastinta*. Tuomet kartu su ja atvertuoju ieškota būties struktūros visybė privalo elementariai iškilti į šviesą.

Kaip viena tokių pajausčių, tenkinančių metodinius reikalavimus, analizės pagrindu imamas *baimės* fenomenas. Šios pamatinės pajausties išplėtojimas ir ontologinis juo atvertojo kaip tokio apibūdinimas išplaukia iš nuopuolio fenomeno ir atriboja baimę nuo anksčiau analizuoto giminingo išgąsčio fenomeno. Baimė, kaip čiabūties buvimo galimybė, drauge su ja atverta pačia čiabūtimi teikia fenomenalią dirvą čiabūties pirmapradės būties visybės eksplicitinei pagavai. Čiabūties buvimas atsidengia kaip *rūpestis*. Ontologinis šio egzistencialaus pamatinio fenomeno išplėtojimas pareikalaus atribojimo nuo fenomenų, kuriuos pirmiausiai norima sutapatinti su rūpesčiu. Panašūs fenomenai yra valia, pageidavimas, potraukis ir veržlumas. Rūpesčio negalima iš jų išvesti, nes jie patys juo funduoti.

Čiabūties kaip rūpesčio ontologinė interpretacija, kaip kiekviena ontologinė analizė su tuo, ką ji laimi, nutolusi nuo to, kas lieka prieinama priešontologinei buvimo suprasčiai ar net ontinei buvinio žinijai.

Tai, kad sveikam protui svetimas ontologiškai pažintasis, atsižvelgiant į jam vien ontiškai pažįstamąjį, neturi stebinti. Nepaisant to, jau ir ontinė čia išbandytos čiabūties *qua* rūpesčio ontologinės interpretacijos nuostata 183
pasirodo kaip pritempta ir teoriškai išgalvota; visai nekalbant apie primygtinumą, kurį galima būtų įžvelgti, pašalinant žmogaus perduotą ir patvirtintą definiciją. Todėl reikia čiabūties kaip rūpesčio egzistencialios interpretacijos priešontologinio pasitvirtinimo. Jis glūdi argumentuojant, kad čiabūtis jau anksti, vos išsisakiusi apie save, išskleidė save kaip rūpestį (*cura*), nors vien priešontologiškai.

Čiabūties analitika, kuri prasibrauna iki rūpesčio fenomeno, turi paruošti fundamentalią ontologinę problematiką, *būties apskritai prasmės klausimą*. Siekiant raiškiai nukreipti žvilgsnį nuo to, kas laimėta, už egzistencialiai-apriorinės antropologijos ypatingos užduoties, privalu žvelgiant atgal dar skvarbiau pagauti *tuos* fenomenus, kurie glaudžiausiai susiję su kreipiančiu buvimo klausimu. Pirma, iki šiol eksplikuoti būties būdai: parankumas, esamumas, apibrėžiantys nečiabūtišką įpasaulišką buvinį. Kadangi lig šiol ontologinė problematika suprato būtį pirminiu būdu esamumo („realumas“, „pasaulis“-tikrovė) prasme, o čiabūties buvimas liko ontologiškai neapibrėžtas, reikia apsvarstyti rūpesčio, tikrovės, parankumo ir esamumo (realumo) ontologines sąsajas. Tai kreipia prie detalesnės *realumo* sąvokos apibrėžties, siejant ją su diskusija dėl orientuotų į šią idėją pažintinių teorinių realizmo bei idealizmo klausinijų.

Buvinys *yra* nepriklausomas nuo patyrimo, žinijos ir pagavos, kuriais jis atveriamas, atskleidžiamas ir apibrėžiamas. Tačiau būtis „yra“ tik suprantant[1] buvinį, kurio būčiai priklauso kažkas panašaus į buvimo suprastį. Todėl būtis gali būti nesuvokta, tačiau ji niekada nėra visiškai nesuprasta. Ontologinėje problematikoje nuo seno *būtis ir tiesa* buvo iškeliamos kartu, jei ne visai sutapatinamos. Tuo pasirodo, nors ir pirmapradžiais pagrindais galbūt paslėpta, būties ir suprasties[2] būtina sąsaja. Todėl pakankamai parengiant buvimo klausimą, reikia ontologiškai paaiškinti *tiesos* fenomeną. Pirmiausiai ji išauga dirvoje, išpurentoje išankstine interpretacija su atvertumo ir atskleistumo, išsklaidos ir ištaros fenomenais. Taigi temos, užbaigiant preliminarią čiabūties fundamentalią analizę, yra 184
šios: pamatinė baimės pajaustis kaip išskirtinis čiabūties atvertumas (§ 40),

---

[1] Tačiau šis supratimas kaip klausymas. Tačiau tai visada reiškia ne tai, kad ‚būtis‘ (viengubos kabutės – autoriaus) yra vien ‚subjektyviai‘ (viengubos kabutės – autoriaus), bet tai, kad būtis (*qua* buvinio būtis) *qua* skirtumas ‚toje‘ (viengubos kabutės – autoriaus) čia-būtyje kaip (metimo) įmestoje. (aut. past. paraštėse)

[2] taigi būtis ir čiabūtis. (aut. past. paraštėse)

čiabūties buvimas kaip rūpestis (§ 41), čiabūties kaip rūpesčio egzistencialios interpretacijos pasitvirtinimas iš čiabūties priešontologinės savisklaidos (§ 42), čiabūtis, pasauliškumas ir realumas (§ 43), čiabūtis, atvertumas ir tiesa (§ 44).

§ 40. Pamatinė baimės pajaustis kaip išskirtinis čiabūties atvertumas

Čiabūties buvimo galimybė turi ontiškai „atidaryti“ pačią čiabūtį kaip buvinį. Atidaryti tegalima čiabūčiai priklausančiu atvertumu, pagrįstu pajaustimi ir supratimu. Kiek baimė yra išskirtinė pajaustis? Kaip ja čiabūtis pro savo nuosavą būtį iškyla sau pačiai taip, kad fenomenologiškai baime atvertą buvinį kaip tokį galima apibrėžti savo būtimi, t. y. pakankamai paruošti šią apibrėžtį?

Siekdami prasibrauti prie struktūrinės visumos visybės būties, pradėsime nuo paskiausiai konkrečiai išanalizuoto nuopuolio. Pasinėrimas tūle ir ties rūpimu „pasauliu“ praveria kažką panašaus į čiabūties *bėgsmą* nuo savęs pačios kaip autentiškos savastybės-gebos. Tačiau šis čiabūties bėgsmo *nuo savęs pačios* ir savo autentiškumo fenomenas vis dėlto, atrodo, mažų mažiausiai tinkamas tapti fenomenalia dirva tolesniam tyrinėjimui. Vis tik šiuo bėgsmu čiabūtis kaip tik *ne*iškelia savęs prieš save. Atsižadėjimas saviškiausiai nupuolant kreipia *šalin nuo* čiabūties. Vis tik tyrinėjant panašius fenomenus privalu saugotis supainioti ontiškai-egzistencinį apibūdinimą su ontologiškai-egzistencialia interpretacija, atitinkamai pražiūrėti pirmojoje glūdinčius pozityvius fenomenalius pagrindus, taikant pastarąją interpretaciją.

Nors nuopuolyje savibūties autentiškumas egzistenciškai yra užvertas ir nustumtas, šis užvertumas tėra *privacija* atvertumo, kuris fenomenaliai prasiveria tuo, kad čiabūties bėgsmas yra bėgsmas *nuo* savęs pačios. Tame bėgsmo „nuo ko“ [Wovor] čiabūtis kaip tik užeina „už“ savęs. Čiabūtis *gali nuo* savęs bėgti tik tiek, kiek ji ontologiškai esmingai apskritai iškelta prieš save pačią sau priklausančiu atvertumu. Žinoma, šiuo nupuolančiu atsižadėjimu
185 tas bėgsmo ‚nuo ko‘ *nėra pagautas*, gi net ir nepatirtas atsigręžiant į ją. Tačiau ji, atsižadėdama *to*, turbūt atverta „čia“. Egzistenciškai-ontinis atsižadėjimas dėl savo atvirybiškumo fenomenaliai teikia galimybę egzistencialiai-ontologiškai pagauti tą bėgsmo kaip tokio ‚nuo ko‘. Ontiniu „šalin nuo“, kuris glūdi atsižadėjime, gali būti suprantamas ir įsąvokinamas tas bėgsmo ‚nuo ko’ fenomenologiškai interpretuojančiai „atsigręžiant“.

Tad analizės orientavimas į nuopuolio fenomeną iš principo nėra neperspektyvus norint ontologiškai kažką patirti apie juo atvertą čiabūtį.

Priešingai – štai čia interpretacija kaip tik mažiausiai pateikta kaip dirbtinė čiabūties savivoka. Ji teparodo tai, ką ontiškai atveria pati čiabūtis. Galimybė prasismelkti prie čiabūties buvimo, lydima ir sekama interpretacijos pajaučiant supratimui, padidėja, kuo pirmapradiškesnis yra fenomenas, metodiškai veikiantis kaip atverianti pajaustis. Pirmiausiai tvirtiname, kad baimė įvykdo panašų dalyką.

Baimės analizei nesame visiškai neparuošti. Visgi dar lieka neaišku, kaip ji ontologiškai susijusi su išgąsčiu. Akivaizdi jų fenomenali giminystė. Tai žymi tikrybė, kad abu fenomenai paprastai lieka neatskirti, ir baime žymima tai, kas yra išgąstis, o išgąsčiu vadinama tai, kas turi baimės pobūdį. Pabandysime žingsnis po žingsnio prasismelkti prie baimės fenomeno.

Čiabūties nuopuolį prie tūlo ir rūpimą „pasaulį" pavadinome „bėgsmu" nuo savęs pačios. Tačiau ne kiekvienas išvengimas ko..., ne kiekvienas atsižadėjimas ko... yra būtinai bėgsmas. Išgąsčiu funduotas išvengimas to, ką atveria išgąstis, grėsmingojo, turi bėgsmo pobūdį. Išgąsčio kaip pajausties interpretacija parodė: tas išgąsčio ‚ko' [Wovor] visada yra įpasauliškas, iš apibrėžtos apylinkės, artumoje besiartinantis, kenksmingas buvinys, galintis neateiti. Nuopuoliu čiabūtis nusigręžia nuo savęs pačios. Šis išvengimo ‚ko' [Wovor] apskritai privalo turėti grasos pobūdį; tačiau išvengiančio būtiškumo buvinys – tai pati čiabūtis. Šis išvengimo ‚ko' negali būti pagautas kaip „išgąstingasis", nes jis visada sutinkamas panašiai kaip įpasauliškas buvinys. Grasa, kuri tegali būti „išgąstinga" ir kuri atskleidžiama išgąsčiu, visada at- 186
slenka nuo įpasauliško buvinio.

Todėl nuopuolio atsižadėjimas nėra ir bėgsmas, kuris funduojamas išgąsčiu prieš įpasaulišką buvinį. Taip pagrįstas bėgsmo pobūdis juolab netinka atsižadėjimui, kaip tik *atsigręžiančiam* į įpasaulišką buvinį, tarsi pasinertų jame. *Nuopuolio atsižadėjimas veikiau pagrįstas baime, vien kuri savo ruožtu įgalina išgąstį.*

Suprantant šneką apie čiabūties nupuolantį bėgsmą nuo savęs pačios privalu prisiminti buvimą-pasaulyje, kaip pamatinę šio buvinio sąrangą. *Tas baimės ‚ko' yra buvimas-pasaulyje kaip toks.* Kuo fenomenaliai skiriasi tai, ko baimė bauginasi, nuo to, ko nuogąstauja dėl savęs išgąstis? Tas baimės ‚ko' nėra įpasauliškas buvinys. Todėl jis esmingai tuo nėra jai aplinkybiškas. Grėsmei būdingas ne apibrėžtas kenksmingumas, kuris apima grasinį tam tikru ypatingos faktinės gebos būti atžvilgiu. Tas baimės ‚ko' yra visiškai neapibrėžtas. Šis neapibrėžtumas ne tik palieka faktiškai nenuspręsta, koks įpasauliškas buvinys grasina, bet ir reiškia, kad įpasauliškas buvinys apskritai nėra „relevantiškas". Niekas iš to, kas pasaulio viduje parankus ir esamas, neveikia kaip tai, ko baimė bauginasi. Įpasauliškai atskleista parankinio ir

esamojo aplinkybių visybė kaip tokia apskritai nėra svarbi. Ji susmenga. Pasauliui būdingas visiškas nereikšmingumas. Baimėje sutinkamas ne šis ar tas, su kuriuo kaip grėsminguoju galėtų būti susieta aplinkybė.

Todėl baimė „nemato“ ir apibrėžto „štai čia“ bei „ten“, iš kurių artinasi grėsmingasis. Tai, kad grasinančiojo *niekur* nėra, apibūdina tą baimės ‚ko‘. Jis „nežino“, kas yra tai, ko jis bauginasi. Tačiau „niekur“ nereiškia niekio, bet čia glūdi apylinkė apskritai, pasaulio atvertumas apskritai esmingai erdviškai į-būčiai. Todėl grasintojas ir negali artintis apibrėžta kryptimi artumoje, ji jau „čia“ – ir vis tik niekur, ji taip arti, kad varžo ir atima kvapą – ir vis tik niekur.

Tuo baimės ‚ko‘ prasiveria tas „tai yra niekis ir niekur“. Įpasauliško niekio ir to ‚niekur‘ užsispyrimas fenomenaliai reiškia: *tas baimės*
187 *‚ko‘ yra pasaulis kaip toks.* Visiškas nereikšmingumas, pasireiškiantis niekiu ir tuo ‚niekur‘, reiškia ne pasaulio nebuvimą, bet tai, kad įpasauliškai būvantysis sau pačiam yra taip visai nesvarbus, kad dėl šio įpasauliškojo *nereikšmingumo* vien tik pasaulis dar siūlosi savo pasauliškumu.

Kas varžo, yra ne šis ar anas, tačiau ir ne visas drauge kaip suma esamasis, bet parankinio apskritai *galimybė*, tai yra pats pasaulis. Kai baimė nurimusi, kasdiene šneka įprasta sakyti: „tiesą sakant, nieko nebuvo“. Ši šneka iš tikrųjų ontiškai apima tai, *kas* [*was*] tai buvo. Kasdienė šneka nukreipta į rūpinimąsi parankiniu ir jo apkalbą. Tai, ko bauginasi baimė, nėra įpasauliškas parankinys. Vis tik šis parankinio, kurį supranta vien kasdienė apdairi šneka, niekis nėra totalus. Parankumo niekis pagrįstas pirmapradiškiausiu „kažkuo“[1], *pasauliu.* Tačiau šis ontologiškai esmingai priklauso čiabūties buvimui kaip buvimui-pasaulyje. Taigi jei niekis, tai yra pasaulis kaip toks, pasirodo kaip tas baimės ‚ko‘, tuomet tai reiškia: *tai, ko baimė bauginasi, yra pats buvimas-pasaulyje*[2].

Savibauga pirmapradiškai ir tiesiogiai atveria pasaulį kaip pasaulį. Nėra taip, kad, tarkim, pirmiausiai apsvarstoma nepaisant įpasauliško buvinio ir dar temąstomas vien pasaulis, prieš kurį po to iškyla baimė, bet baimė kaip pajausties modusas pirmiausia atveria *pasaulį kaip pasaulį.* Tačiau tai nereiškia, kad baime suvokiamas pasaulio pasauliškumas.

Baimė yra ne tik baimė ko..., bet ir kaip pajaustis drauge *baimė dėl* [*um*]... Tai, dėl ko susibaugina baimė, nėra *apibrėžtas* čiabūties būtiškumas

---

[1] Taigi su ‚nihilizmu‘ (viengubos kabutės – autoriaus) čia kaip tik nesusiję (viengubos kabutės – autoriaus). (aut. past. paraštėse)

[2] Kaip apibrėžiantysis būvį kaip tokį; tiesiog nelauktasis [Unverhoffte] ir nepakeliamasis [Unaustragbare] – besistebintis [Befremdliche]. (aut. past. paraštėse)

ir galimybė. Grėsmė pati juk yra neapibrėžta, todėl pati negeba grasinančiai prasiskverbti į šią ar aną faktiškai konkrečią gebą būti. Tai, dėl ko baimė bauginasi, yra pats buvimas-pasaulyje. Baimėje nugrimzta aplinkos parankinys, apskritai įpasauliškai būvantysis. „Pasaulis“ nebegeba nieko pasiūlyti, juomaž – Kitų čiabūtis su kitais. Taip baimė atima iš čiabūties galimybę nupuolant save suprasti remiantis „pasauliu“ ir viešu išskleistumu. Jis atmeta čiabūtį į tai, dėl ko ji bauginasi, į jos autentišką gebą-būti-pasaulyje. Baimė atskiria čiabūtį jos saviškiausiam buvimui-pasaulyje, kuris esmingai apmeta save ant galimybių kaip suprantantis. Todėl su tuo savibaugos ‚dėl ko‘ baimė atveria čiabūtį *kaip galimą būtį*, būtent kaip tai, kas tegali būti 188
kaip atskirtas nuo savęs atskiriant.

Baimė praveria čiabūtyje *būtį link* saviškiausios gebos būti, tai yra *laisvybę* savi-pasirinkimo ir savi-čiuopos laisvei. Baimė iškelia čiabūtį prieš jos *laisvybę kam...* (*propensio in...*), jos buvimo autentiškumą kaip galimybę, kuri visada jau yra. Tačiau šis buvimas drauge yra tai, kam čiabūtis patikėta kaip buvimas-pasaulyje.

Tai, *dėl ko* baimė bauginasi, atsidengia kaip tai, *ko* ji bauginasi, – buvimo-pasaulyje. Baimės to ‚ko‘ patybė, ir jo ‚dėl ko‘ išsigąsta net pačios savibaugos. Taigi ši kaip pajaustis yra buvimo-pasaulyje pamatiškumas. *Atvėrimo su atvertuoju egzistenciali patybė būtent tokia, kad juo atvertas pasaulis kaip pasaulis, į-būtis kaip atskirta, gryna [reines], įmesta geba būti, paaiškina, kad su baimės fenomenu išskirtinė pajaustis tapo interpretacijos tema.* Baimė atskiria ir taip atveria čiabūtį kaip „*solus ipse*“. Tačiau šis egzistencialus „solipsizmas“ toli gražu nepersodina izoliuoto subjektdaikčio į nekenksmingą bepasaulio pasitaikymo tuštumą, todėl jis čiabūtį iškelia prieš jos pasaulį kaip pasaulį ir tuo save – prieš save pačią kaip buvimą-pasaulyje būtent kraštutine prasme.

Tai, kad baimė kaip pamatinė pajaustis atveria tokiu būdu, vėl nešališkiausiai patvirtina kasdienė čiabūties išsklaida ir šneka. Pajaustis, taip buvo anksčiau pasakyta, praveria tai, „kaip kažkam [einem] yra“. Baimės apimtam kažkam „*klaiku*“. Čia pirmiausiai išreiškiamas savitas neapibrėžtumas to, ties kuo pajaučianti čiabūtis, apimta baimės, – niekis ir niekur. Tačiau klaikas drauge taip numano buvimą-ne-namie. Pirmąkart fenomenaliai parodant čiabūties pamatinę sąrangą ir išaiškinant į-būties egzistencialią prasmę skirtingai nuo „vidujybės“ kategorialios reikšmės, į-būtis buvo apibrėžta kaip gyvenimas [Wohnen] ties..., artimybė su...[1]. Tada šis į-būties bruožas buvo konkrečiau iškeltas aikštėn kasdieniu viešumu tūlo, kuris teikia nuramintą savikliovą, savaime suprantamą „buvimą-namie“

[1] Plg. § 12, 53 p. ir kt. p.

189 vidutinei čiabūties kasdienybei[1]. Baimė, priešingai, grąžina čiabūtį iš jos nupuolančio pasinėrimo „pasaulyje". Kasdienis artimumas sugriūna. Čiabūtis atskirta, tačiau *kaip* buvimas-pasaulyje. Į-būtis patenka į to *ne-namie* egzistencialų „modusą". Nieko kito šneka apie „klaiką" nenumano.

Nuo šiol fenomenaliai pasimato, nuo ko bėga nuopuolis kaip bėgsmas. Ne *nuo* įpasauliško buvinio, bet kaip tik *ties* šiuo kaip buviniu, ties kuriuo rūpinimasis, pamestas tūle, gali tenkintis nuramintu artimumu. Nupuolantis bėgsmas *į* tą viešumo ‚namie' yra bėgsmas *nuo* to ‚ne namie', tai yra nuo klaiko, kuris glūdi čiabūtyje kaip įmestame, jai pačiai būnant patikėtame buvime-pasaulyje. Šis klaikas nuolat persekioja čiabūtį ir grasina, nors ir neraiškiai, jos kasdieniam pamestumui tūle. Ši grasa gali faktiškai sueiti su visišku kasdienio rūpinimosi patikimumu ir savipakankamumu. Baimė gali kilti nekenksmingiausiose situacijose. Jai nereikia ir tamsumo, kuriame kažkam klaikiau. Tamsoje pabrėžtinai „nieko" nematyti, nors kaip tik pasaulis *dargi įkyriau* „čia" yra.

Egzistencialiai-ontologiškai interpretuodami čiabūties klaiką kaip grėsmę, kuri apima pačią čiabūtį, netvirtiname, kad faktiškai baimės apimtas klaikas visada jau ir suprastas šia prasme. Kasdienė maniera, kuria čiabūtis supranta klaiką, yra tas nupuolantis, „aptemdantis" ‚ne-namie' atsižadant. Tačiau šio bėgsmo kasdienybė fenomenaliai rodo: būnančiai-pasaulyje esmingai čiabūties sąrangai, kuri kaip egzistenciali niekada nesama, bet pati visada *yra* faktinės čiabūties, kitaip tariant, pajausties modusu, baimė priklauso kaip pamatinė pajaustis. Nuramintas-artimas buvimas-pasaulyje yra čiabūties klaiko modusas, o ne priešingai. *Tą ne-namie[2] privalu egzistencialiai-ontologiškai suvokti kaip pirmapradiškesnį fenomeną.*

Ir tik todėl, kad baimė paslėptai visada jau apibrėžia buvimą-pasaulyje, šis kaip rūpestingai-pajaučiantis ties „pasauliu" gali nuogąstauti dėl savęs. Išgąstis yra prie [an] „pasaulio" nupuolusi, netikra ir nuo savęs kaip tokio paslėpta baimė.
190 Taigi faktiškai ir klaiko nuotaika lieka paprastai egzistenciškai nesuprasta. Maža to, „autentiška" baimė yra reta viešpataujant nuopuoliui ir viešumui. Dažnai baimė sąlygota „fiziologiškai". Šis faktas savo faktiškumu yra *ontologinė* problema, ne tik atsižvelgiant į jos ontinį priežastingumą ir eigos formas. Fiziologiškai galima sukelti baimę tik todėl, kad čiabūtis bauginasi savo buvimo pagrindu.

Dar retesni už autentiškos baimės egzistencinį faktą yra bandymai šį fenomeną interpretuoti jo principine egzistencialiai-ontologine konstitucija ir funkcija. To pagrindai iš dalies glūdi nepuoselėjant čiabūties apskritai

---

[1] Plg. § 27, 126 p. ir kt. p.
[2] (Nusavinimas) (aut. past. paraštėse)

egzistencialios analitikos, ypač neįvertinant pajausties fenomeno[1]. Tačiau tai, kad faktiškai baimės fenomenas retas, nereiškia, jog jam *iš principo* nebūdinga perimti egzistencialios analitikos metodinę funkciją. Atvirkščiai, fenomeno retumas rodo, kad čiabūtis dažniausiai liekanti uždengta savo autentiškumo atžvilgiu tūlo viešame išskleistume, pirmaprade prasme autentiškumą atveriant šia pamatine pajaustimi.

Išties, kiekvienos pajausties esmei būdinga kaskart atverti pilną buvimą-pasaulyje pagal visus savo konstitutyvius momentus (pasaulį, į-būtį, savastį). Vis tik baimėje glūdi išskirtinio atvėrimo galimybė, nes ji atskirta. Šis atskyrimas grąžina čiabūtį iš jos nuopuolio ir praveria jai autentiškumą bei neau- 191
tentiškumą kaip jos būties galimybes. Šios pamatinės čiabūties, kuri kaskart yra manoji[2], galimybės pasirodo baime tarsi pačios savaime, nepakeistos įpasaulišku buviniu, už kurio čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai kabinasi.

Kiek šia egzistencialia baimės interpretacija išpurenta dirva, atsakant į svarbiausią būties klausimą apie čiabūties struktūrinės visumos visybę?

§ 41. Čiabūties buvimas kaip rūpestis

Ketindami ontologiškai pagauti struktūros visumos visybę, pirmiausiai privalome paklausti: ar baimės fenomenas ir juo atvertasis geba taip fenomenaliai lygiapradiškai pateikti čiabūties visumą, kad visybės ieškantis žvilgsnis galėtų pasitenkinti šiuo duotumu? Visuminį sandą to, kas joje glūdi, galima registruoti formaliai išvardijant: savibauga kaip pajaustis yra buvimo-pasaulyje būdas; baimės ‚ko' yra įmestas buvimas-pasaulyje; baimės ‚dėl

---

[1] Neatsitiktinai baimės ir išgąsčio fenomenai, visuotinai neatskirti, ontiškai, o ir ontologiškai, nors labai siaurai, iškilo krikščioniškosios teologijos akiratyje [Gesichtskreis]. Tai visada įvykdavo, kai žmogaus Dievop būties antropologinė problema persverdavo, ir tokie fenomenai kaip tikėjimas, nuodėmė, meilė, atgaila kreipė klausiniją. Plg. Augustino *timor castus* ir *servilis* teorija, plačiai aptariama jo egzegetiniuose raštuose ir laiškuose. Apie išgąstį apskritai plg. *De diversis quaestionibus octoginta tribus qu. 33: de metu, qu. 34: utrum non aliud amandum sit, quam metu carere, qu. 35: quid amandum sit* (Migne P. L. VII, 22 p. ir toliau.).

Lutheris savo genezės komentare nagrinėjo išgąsčio problemą anapus *poenitentia* ir *contritio* interpretacijos perduoto konteksto; čia, tiesa, mažiausiai sąvokiškai, pakiliai, bet juo skvarbiau [eindringlicher]; plg. *Enarrationes in genesin cap. 3, WW. (Erl. Ausg.) Exegetica opera latina* [*Lotyniški egzegetikos veikalai*], I t., 177 p. ir toliau.

Toliausiai pasistūmėjo S. Kierkegaardas, analizuodamas baimės fenomeną, vėlgi būtent „psichologiškai" eksponuodamas prigimtinę nuodėmę [Erbsünde] teologiniame kontekste. Plg. *Der Begriff der Angst* [*Baimės sąvoka*], 1844, Ges. *Werke* [*Rinktiniai raštai*] (Diederichs), V t.

[2] Ne egoistinė, bet įmesta perimtinai. (aut. past. paraštėse)

ko' yra geba-būti-pasaulyje. Taigi visiškas baimės fenomenas rodo čiabūtį kaip faktiškai egzistuojantį buvimą-pasaulyje. Šio buvinio fundamentalūs ontologiniai bruožai yra egzistencialumas, faktiškumas ir nuopuolybė. Šios egzistencialios apibrėžtys priklauso ne kaip dalys junginiui, kuriam kartais galėtų vienos jų stigti, bet jomis suaudžiama pirmapradė sąsaja, kuri sudaro ieškomą struktūrinės visumos visybę. Jos būtis kaip tokia ontologiškai pagaunama minėtų čiabūties buvimo apibrėžčių vieniu. Kaip šis vienis pats apibūdintinas?

Čiabūtis yra buvinys, kuris jai būnant susiduria su ja pačia. Tas „susiduria..." [es geht um...] paaiškėjo supratimo, kaip save apmetančios būties saviškiausiai gebai būti, buvimo sąranga. Geba būti yra tai, dėl ko čiabūtis kaskart yra, kaip ji yra. Čiabūtis savo buvimu visada jau susigretinusi su savo pačios galimybe. Laisvybė *tai* saviškiausiai gebai būti, o drauge autentiškumo bei neautentiškumo galimybei, pasirodo baime pirmaprade, elementaria konkretybe. Tačiau buvimas saviškiausiai gebai būti ontologiškai reiškia: čiabūtis pati būdama jam pačiam kaskart jau yra *pirma*.
192 Čiabūtis visada jau „anapus savęs", ne kaip elgesys su kitu buviniu, kuriuo ji *nėra*, bet kaip buvimas gebai būti, kuria ji pati yra. Šią to esmingo „susiduria su..." buvimo struktūrą pagauname kaip čiabūties *buvimą-pirma-savęs*.

Tačiau ši struktūra susijusi su čiabūties sąrangos visuma. Buvimas-pirma-savęs reiškia ne kažką panašaus į izoliuotą bepasaulio „subjekto" tendenciją, bet apibūdina buvimą-pasaulyje. Tačiau pastarajam būdinga tai, kad, patikėtas sau pačiam, jis visada jau yra įmestas *į pasaulį*. Čiabūties pasiliktumas prie savęs pačios pirmapradiškai konkrečiai pasirodo baime. Buvimas-pirma-savęs, pagautas pilniau, reiškia *pirma-savęs-jau-buvimą-kuriame-nors-pasaulyje.* Kai tik ši esmingai bendra struktūra pamatoma fenomenaliai, paaiškėja ir tai, kas anksčiau buvo iškelta analizuojant pasauliškumą. Ten išplaukė tai: reikšmingumo nukreipčių visuma, konstituojanti pasauliškumą, „įtvirtinta" tuo ‚dėl-ko'. Nukreipčių visumos, įvairių „tam-kad" ryšių sukabinimas su tuo, su kuo čiabūtis susiduria, nereiškia esamo objektų „pasaulio" samplaikos su subjektu. Jis veikiau yra čiabūties, kurios visybė dabar eksplicitiškai iškelta kaip pirma-savęs-jau-buvimas-kame..., pirmapradiškai visybiškos sąrangos fenomenali išraiška. Kitaip pakreipus: egzistavimas visada faktinis. Egzistencialumas esmingai apibrėžtas faktiškumu.

Ir vėlgi: faktinis čiabūties egzistavimas yra ne tik apskritai ir indiferentiškai įmesta geba-būti-pasaulyje, bet ir visada jau pasinėręs rūpimame pasaulyje. Šitaip nupuolančiai būnant ties..., raiškiai ar ne, supratęs ar ne, skelbiasi bėgsmas nuo klaiko, kuris dažniausiai lieka uždengtas paslėpta baime, nes tūlo viešumas nuslopina bet kokį neartimumą.

Pirma-savęs-jau-buvime-kuriame-nors-pasaulyje glūdi esmingai kartu įtrauktas nupuolantis *buvimas ties* rūpimu įpasaulišku parankiniu.

Todėl formaliai egzistencialią čiabūties ontologinės struktūrinės visumos visybę privalu pagauti tokia struktūra: čiabūties buvimas reiškia pirma-savęs-jau-buvimą-(pasaulyje-) kaip buvimą-ties (įpasauliškai sutinkamu buviniu). Ši būtis patenkina grynai ontologiškai-egzistencialiai vartojamo pavadinimo *rūpestis* reikšmę. Iš reikšmės pašalinta bet kokia ontiškai numanoma buvimo tendencija, kaip antai susirūpinimas, atitinkamai nerūpestingumas. Kadangi buvimas-pasaulyje esmingai yra rūpestis, anksčiau analizuojant būtį ties 193
parankiniu, galima buvo ją pagauti kaip *rūpinimąsi*, būtį, įpasauliškai sutinkamą Kitų čiabūtimi su kitais, – kaip *globą*. Buvimas-ties... yra rūpinimasis, nes ji kaip į-būties būdas apibrėžiama jos pamatine struktūra, rūpesčiu. Rūpestis apibūdina, tarkim, ne vien egzistencialumą, atskirtą nuo faktiškumo ir nuopuolio, bet apima šių buvimo apibrėžčių vienį. Todėl rūpestis suponuoja ir ne pirminiu būdu bei išskirtinai izoliuotą to Aš elgesį su savimi pačiu. Išraiška „savirūpa" pagal analogiją su rūpinimusi ir globa būtų tautologija. Rūpestis negali reikšti ypatingo elgesio su savastimi, nes šis ontologiškai jau apibūdintas buvimu-pirma-savęs; tačiau šioje apibrėžtyje *sudėti* ir abu kiti struktūriniai rūpesčio momentai: jau-buvimas-kame... ir buvimas-ties...

Buvime-pirma-savęs, kaip būtyje link saviškiausios gebos būti, glūdi *laisvybės toms* autentiškoms egzistencinėms galimybėms egzistenciali-ontologinė galimybės sąlyga. Geba būti yra tai, dėl ko čiabūtis kaskart yra, kaip ji faktiškai yra. Tačiau kadangi ši būtis gebai būti juk pati apibrėžiama laisve, čiabūtis *gali* santykiauti su savo galimybėmis taip pat *apmaudžiai*, ji *gali* būti neautentiška ir faktiškai pirmiausiai bei dažniausiai yra šitaip. Autentiškas ‚dėl ko' lieka neužčiuoptas, savo pačios gebos būti apmatas perleistas tūlo dispozicijai. Todėl būdamas-pirma-savęs tas „savęs" vis numano savastį paties-tūlo prasme. Ir neautentiškume čiabūtis lieka esmingai pirma-savęs, lygiai kaip nupuolantis čiabūties bėgsmas prieš patį save dar rodo *tą* buvimo sąrangą, kad šis buvinys *susiduria su savo būtimi*.

Rūpestis, kaip pirmapradė struktūros visybė, egzistencialiai-aprioriškai glūdi „prieš" kiekvieną, tai yra visada jau *toje* kiekvienoje čiabūties „elgsenoje" ir „padėtyje". Todėl fenomenas jokiu būdu neišreiškia „praktinio" elgesio pirmumo teorinio atžvilgiu. Esamojo apibrėžimas vien stebint turi rūpesčio pobūdį ne mažiau nei „politinė akcija" arba ilsus pasitenkinimas. „Teorija" ir „praktika" yra buvinio, kurio būtį privalu apibrėžti kaip rūpestį, buvimo galimybės.

Todėl nepasiseka ir bandymas rūpesčio fenomeną savo esmingai nesuardoma visybe suvesti į ypatingus aktus arba paskatas, kaip antai norėjimą ir geidavimą, arba veržlumą ir potraukį, t. y. jį sustatyti iš jų. 194

Norėjimas ir geidavimas ontologiškai būtinai įsišakniję čiabūtyje kaip rūpestyje, bet nėra tiesiog ontologiškai indiferentiški išgyvenimai, pasitaikantys „sraute“, visiškai neapibrėžtame savo būties prasme. Tai ne mažiau galioja potraukiui ir veržlumui. Ir jie pagrįsti rūpesčiu, kadangi jie apskritai grynai [rein] nurodomi čiabūtimi. Tai nepašalina to, kad veržlumas ir potraukis ontologiškai taip pat konstituoja buvinį, kuris vien „gyvena“. Tačiau to „gyventi“ ontologinė pamatinė sąranga yra būdinga problema, išskleistina vien reduktyvios privacijos būdu iš čiabūties ontologijos.

Rūpestis yra ontologiškai „anksčiau“ už minėtus fenomenus, kurie, žinoma, visada gali būti deramai „aprašyti“ tam tikru mastu, kai nebūtinai reikia matomo ar apskritai net vien žinomo pilno ontologinio horizonto. Šiam fundamentaliam ontologiniam tyrinėjimui, kuris nesiekia nei čiabūties tematiškai išsamios ontologijos, nei juolab konkrečios antropologijos, turi užtekti nuorodos, kaip šie fenomenai egzistencialiai pagrįsti rūpesčiu.

Geba būti, dėl kurios yra čiabūtis, pati turi buvimo-pasaulyje būtiškumą. Taigi joje ontologiškai glūdi ryšys su įpasaulišku buviniu. Rūpestis visada yra, net jei vien privatyviai, rūpinimasis ir globa. Norėjimu pagaunamas, tai yra savo galimybe apmestas, buvinys, kuriuo reikia rūpintis, atitinkamai tarsi globojamas, įvestinas į savo būtį. *Dėl to* norėjimui kaskart priklauso norimasis [Gewolltes], kuris save jau apibrėžęs remdamasis tuo ‚dėl-ko‘. Norėjimo ontologinei galimybei konstitutyvu: ankstesnis to ‚dėl ko‘ apskritai atvertumas (buvimas-pirma-savęs), rūpimojo atvertumas (pasaulis kaip jaubuvimo tas ‚kur‘) ir suprantantis čiabūties saviapmetimas ant gebos būti link „norimo“ buvinio galimybės. Norėjimo fenomenu įžvelgiama grindžianti rūpesčio visybė.

Čiabūties suprantantis saviapmatas kaip faktinis yra kaskart jau ties atskleistu pasauliu. Iš šio imamos – ir pirmiausiai pagal tūlo išskleistumą – jos galimybės. Ši išsklaida iš anksto apribojo laisvai pasirenkamas galimybes pažįstamojo, pasiekiamojo, pakeliamojo, to, kas pridera ir tinka, srityje. Šis čiabūties galimybių sulyginimas su kasdien pirmiausiai disponuojamuoju drauge aptemdo
195 galimąjį kaip tokį. Vidutinė rūpinimosi kasdienybė tampa akla galimybėms ir apsiramina ties vien „tikroviškuoju“. Šis nuraminimas ne pašalina tįsų rūpinimosi veiklumą, bet pažadina jį. Tada ne geidžiamos pozityvios naujos galimybės, bet disponuojamasis „taktiškai“ pakeičiamas taip, kad iškyla regimybė, esą kažkas vyksta.

Tūlo kreipiamas nuramintas „norėjimas“ vis dėlto reiškia ne buvimo link gebos būti ištrynimą, bet vien modifikaciją. Būtis galimybėms tuomet pasirodo dažniausiai kaip vien tik *geidavimas*. Pageidaudama čiabūtis apmeta savo buvimą ant galimybių, kurios ne tik lieka neužčiuoptos rūpinantis, bet ir kurių patenkinimas niekada nemąstomas ir nelaukiamas. Atvirkščiai:

buvimo-pirma-savęs viešpatavimas vien tik geidavimo modusu atsineša faktinių galimybių nesuprastį. Buvimas-pasaulyje, kurio pasaulis pirminiu būdu apmestas kaip pageidavimų pasaulis [Wunsch-welt], nepagrįstai pasimetė disponuojamajame, tačiau taip, kad šio kaip vien parankaus vis tik niekada neužtenka pageidautinio šviesoje. Geidavimas yra egzistenciali modifikacija suprantančio saviapmato, kuris, nupuolęs įmestin, vien *atsiduoda* galimybėms. Toks atsidavimas *užveria* galimybes; kas geidaujančiai atsiduodant yra „čia", tampa „tikrovišku pasauliu". Geidavimas ontologiškai suponuoja rūpestį.

Atsiduodant jau-buvimas-ties... turi pirmumą. Pirma-savęs-jau-buvimas-kame... atitinkamai yra modifikuotas. Nupuolantis atsidavimas praveria čiabūties *potraukį* tapti „apgyventu" pasauliu, kuriame ji kaskart yra. Potraukis parodo siekio ko... pobūdį. Buvimas-pirma-savęs pasimetęs tame „tik-visada-jau-ties...". Potraukio „ten-link" [Hin-zu] yra savitraukuma to, kam potraukis atsiduoda. Kai čiabūtis tarsi nugrimzta į potraukį, tada ne vien tik esama potraukio, bet ir yra modifikuota visa rūpesčio struktūra. Apakusi čiabūtis paveda visas galimybes tarnauti potraukiui.

Tačiau *veržlumas* „gyventi" yra tas „ten-link", kuris pats ir iš savęs atsineša paskatą. Tai yra „ten-link bet kokia kaina". Veržlumas bando išstumti kitas galimybes. Ir čia buvimas-pirma-savęs yra neautentiškas, net jei veržlumo užpuolamybė priartėja iš paties neatidėliotinojo. Veržlumas geba užklupti būtent tą pajaustį ir supratimą. Tačiau čiabūtis tada niekada nėra „vien tik veržlumas", prie kurio kartais prisideda kitos valdymo ir vadova- 196
vimo elgsenos, bet kaip pilno buvimo-pasaulyje modifikacija ji visada jau rūpestis.

Grynai [im puren] besiveržiantis rūpestis dar netapęs laisvas, nors jis iš savęs paties ontologiškai įgalina vien čiabūties sunkenybę. Tačiau potraukyje rūpestis visada jau susietas. Potraukis ir veržlumas yra galimybės, kurios įsišaknijusios čiabūties įmestume. Veržlumas „gyventi" nepanaikintinas, potraukis būti pasaulio „apgyventu" neišrautinas. Tačiau abu, todėl ir tik todėl, kad jie ontologiškai pagrįsti rūpesčiu, yra pastaruoju ontiškai egzistenciškai modifikuotini kaip autentiški.

Išraiška „rūpestis" numano egzistencialiai-ontologinį pamatinį fenomeną, kuris vis dėlto savo struktūra yra *nepaprastas.* Ontologiškai elementari rūpesčio struktūros visybė negali būti vėl suvedama į ontinį „proelementą", kaip ir būtis, žinoma, negali būti „aiškinama" remiantis buviniu. Galiausiai pasirodys, kad būties idėja apskritai vargiai „paprasta", kaip ir čiabūties buvimas. Rūpesčio kaip buvimo-pirma-savęs – jau-būnant-kame... – kaip buvimo-ties... apibrėžtis paaiškina, kad ir šis fenomenas savyje dar struktūriškai *neišskaidytas.* Tačiau ar tai fenomenaliai nežymi, jog ontologinį klausimą privalu dar toliau pastūmėti, kad būtų iškeltas *dar pirmapradiškesnis*

fenomenas, kuris ontologiškai palaiko rūpesčio struktūros įvairovės vienybę ir visybę? Prieš tyrinėjant šį klausimą reikia atsigręžti ir paaštrinti lig šiol interpretuotojo įsisavinimą, vadovaujantis būties prasmės apskritai fundamentaliu ontologiniu klausimu. Tačiau prieš tai parodytina, kad šios interpretacijos ontologinė „naujuma" ontiškai iš tiesų sena. Čiabūties buvimo, kaip rūpesčio, eksplikacija ne spraudžia čiabūtį į pramanytą idėją, bet mums egzistencialiai įsąvokina, kas ontiškai-egzistenciškai jau atverta.

§ 42. Čiabūties kaip rūpesčio egzistencialios interpretacijos pasitvirtinimas priešontologine čiabūties saviskalaida

Ankstesnėse interpretacijose, kurios galiausiai atvedė prie rūpesčio kaip čiabūties buvimo iškėlimo, svarbiausia buvo deramai ontologiškai pagrįsti buvinį, kuriuo mes kaskart patys esame ir kurį vadiname „žmogumi".
197 Tam analizė iš pat pradžių privalėjo būti atgręžta kreipiant nuo perduotos, tačiau ontologiškai neišaiškintos ir iš principo abejotinos nuostatos, tradiciškai apibrėžiančios žmogų. Palyginus su ja, egzistencialiai-ontologinė interpretacija gali stebinti, ypač tada, kai „rūpestis" suprantamas vien tik ontiškai kaip „susirūpinimas" ir „rūpestingumas". Todėl dabar turi būti pateiktas priešontologinis liudijimas, kurio, tiesa, įrodymo jėga „vien istoriška".

Tačiau pamąstykime: liudijime čiabūtis išsisako „pirmapradiškai", neapibrėžta teorinėmis interpretacijomis ir jų nesiekdama. Be to, atkreipkime dėmesį: čiabūties buvimas apibūdintas istoriškai, tai, žinoma, pirma privalu įrodyti ontologiškai. *Jei* čiabūtis savo buvimo pagrindu yra „istorinė", tada ištara, kylanti iš čiabūties istorijos bei grįžtanti į ją ir, be to, glūdinti *prieš* bet kokį mokslą, turi ypatingą svorį, kuris, žinoma, nėra grynai [rein] ontologinis. Pačioje čiabūtyje glūdinti buvimo suprastis išsisako priešontologiškai. Toliau pateiktas liudijimas turi paaiškinti, kad egzistenciali interpretacija yra ne išgalvota, bet kaip ontologinė „konstrukcija" turi savo dirvą ir kartu yra save elementariai nužymėjusi.

Tolesnė čiabūties kaip „rūpesčio" saviskalaida pateikta sename padavime[1]:

> *Cura cum fluvium transiret, videt cretosum lutum*
> *sustulitque cogitabunda atque coepit fingere.*

---

[1] Autorius susidūrė su šiuo priešontologiniu čiabūties kaip rūpesčio egzistencialiai-ontologinės interpretacijos patvirtinimu K. Burdacho straipsnyje *Faust und die Sorge* [*Faustas ir rūpestis*], *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte I* (1923), 1 p. ir kt. p. Burdachas parodo, kad Goethe Rūpesčio padavimą, kuris perduotas kaip 220-asis *Hyginus* padavimas, perėmė iš Herderio ir perdirbo savo „Fausto" antrajai daliai. Plg. ypač 40 p. ir kt. p. Tekstas cituotas iš F. Bücheler, *Rheinisches Museum*, XLI t. (1886), 5 p., versta iš Burdacho, ibid. 41 p. ir toliau.

dum deliberat quid iam fecisset, Jovis intervenit.
rogat eum Cura ut det illi spiritum, et facile impetrat.
cui cum vellet Cura nomen ex sese ipsa imponere,
Jovis prohibuit suumque nomen ei dandum esse dictitat.
dum Cura et Jovis disceptant, Tellus surrexit simul
suumque nomen esse volt cui corpus praebuerit suum.
sumpserunt Saturnum iudicem, is sic aecus iudicat: 198
'tu Jovis quia spiritum dedisti, in morte spiritum,
tuque Tellus, quia dedisti corpus, corpus recipito,
Cura enim quia prima finxit, teneat quamdiu vixerit.
sed quae nunc de nomine eius vobis controversia est,
homo vocetur, quia videtur esse factus ex humo.'

„Kartą brisdamas per upę, „Rūpestis“ pamatė molingą gruntą: pasvarstęs paėmė jo gabalą ir pradėjo lipdyti. Jam galvojant, ką jis sukūrė, priėjo Jupiteris. „Rūpestis“ jo paprašė, kad jis suteiktų dvasią nulipdytam molio gabalui. Jupiteris mielai patenkino jo prašymą. Tačiau vos jam užsimanius savo lipdiniui suteikti savo vardą, Jupiteris tai uždraudė ir pareikalavo, kad jam būtinai suteiktų Jupiterio vardą. „Rūpesčiui“ ir Jupiteriui ginčijantis dėl vardo, įsiterpė ir Žemė (*Tellus*) trokšdama, kad lipdiniui būtų suteiktas jos vardas, nes ji juk pasiūliusi jam savo kūno gabalą. Besiginčijantieji pasikvietė Saturną teisėju. Ir Saturnas priėmė jiems tokį, matyt, teisingą spendimą: „Tu, Jupiteri, davęs dvasią, turi atgauti dvasią jam mirštant, tu, žeme, padovanojusi kūną [Körper], turi atgauti kūną [Körper]. Kadangi „Rūpestis“ iš pradžių nulipdė šią būtybę, ją, kol gyvą, teturi „Rūpestis“. O kadangi ginčas kilęs dėl jo vardo, tesivadina jis „žmogumi“ (*homo*), nes jis padarytas iš žemės (*humus*).“

Šis priešontologinis liudijimas turi ypatingą reikšmę ne tik dėl to, kad jis apskritai mato „rūpestį“ kaip tai, kam „visą gyvenimą“ priklauso žmogaus čiabūtis, bet ir dėl to, kad šis „rūpesčio“ pirmumas iškyla susietas su žinoma žmogaus kaip kūno [Leib] (žemės) ir dvasios junginio koncepcija. *Cura* prima *finxit*: šio buvinio būties „ištaka“ – rūpestis. *Cura teneat, quamdiu vixerit*: buvinys ne paleidžiamas nuo šios ištakos, bet jos laikomas, jos užvaldomas, kol šis buvinys „yra pasaulyje“. „Buvimas-pasaulyje“ turi būtišką „rūpesčio“ įspaudą. Šis buvinys gauna vardą (*homo*), susietą ne su jo būtimi, bet su tuo, iš ko jis susideda (*humus*). Saturnas, „laikas“[1], nusprendžia, kur turėtų būti matoma šio lipdinio „pirmapradė“ būtis. Taigi padavime išreikšta

[1] Plg. *Herderio* eilėraštis *Das Kind der Sorge* [*Rūpesčio vaikas*] (Suphan XXIX, 75).

199 priešontologinė žmogaus esmės apibrėžtis iš anksto iškėlė prieš akis *tą* būtiškumą, kuris užvaldė žmogaus *laikišką kismą pasaulyje*.

Ontinės sąvokos „*cura*“ reikšmės istorija leidžia permanyti netgi tolesnes čiabūties pamatines struktūras. Burdachas[1] atkreipia dėmesį į dvejopą termino „*cura*“ prasmę, pagal kurią ji reiškia ne tik „baimingą pastangą“, bet ir „rūpestingumą“, „atsidavimą“. Seneka savo paskutiniame laiške (ep. 124) rašo taip: „Iš keturių egzistuojančių prigimčių (medis, žvėris, žmogus, Dievas) abu pastarieji, vien tik kurie apdovanoti protu, skiriasi tuo, kad Dievas nemirtingas, o žmogus mirtingas. Juose gi vieno, būtent Dievo, gėrį išbaigia [vollendet, *perficit*] jo prigimtis, kito, žmogaus, – *rūpestis (cura)*: *unius bonum natura perficit, dei scilicet, alterius cura, hominis*.“

Žmogaus *perfectio*, tapsmas tuo, kuo jis savo laisvybe gali būti savo saviškiausioms galimybėms (apmatui), yra „rūpesčio“ „pasiekimas“. Tačiau lygiapradiškai jis apibrėžia šio buvinio pamatiškumą, kuriuo jis atiduodamas rūpimam pasauliui (įmestumas). Tos „*cura*“ „dviguba prasmė“ numano *vieną* pamatinę sąrangą jos įmesto apmato esminga dviguba struktūra.

Egzistencialiai-ontologinė interpretacija, palyginti su ontine išsklaida, nėra vien tik teoriškai-ontinis apibendrinimas. Tai reikštų vien tik tai: ontiškai visos žmogaus elgsenos yra „prispaustos rūpesčių“ ir kreipiamos „atsidavimo“ kažkam. „Apibendrinimas“ yra *aprioriškai-ontologinis*. Jis numano ne nuolat iškylančias ontines savybes, bet kaskart jau grindžiančią buvimo sąrangą. Vien šioji ontologiškai įgalina tai, kad šis buvinys gali būti ontiškai prakalbintas kaip *cura*. Egzistencialią „gyvenimo rūpesčio“ ir „atsidavimo“ galimybės sąlygą privalu suvokti pirmaprade, tai yra ontologine, prasme kaip rūpestį.

Kita vertus, rūpesčio fenomeno ir visų fundamentalių egzistencialų transcendentali „bendrybė“ yra tokia plati, kad ja išpurenta dirva, kurioje
200 veši *kiekviena* ontiškai-pasaulėžiūrinė čiabūties išsklaida, suprantanti čiabūtį kaip „gyvenimo rūpestį“ ir vargą arba atvirkščiai.

Iš egzistencialių struktūrų ontiškai besisiūlanti „tuštuma“ ir „visuotinumas“ turi *nuosavą* apibrėžtumą ir gausą. Todėl pati čiabūties sąrangos vieninga visuma yra ne paprasta, bet rodo struktūrinį skaidymą, kuris išreiškiamas egzistencialia rūpesčio sąvoka.

Ontologinė čiabūties interpretacija nukėlė šio buvinio kaip „rūpesčio“ priešontologinę savisklaidą į *egzistencialią* rūpesčio *sąvoką*. Tačiau čiabūties analitika taikosi ne ontologiškai pagrįsti antropologiją, jos

[1] Ibid., 49 p. Jau Stojoje μέριμνα buvo nusistovėjęs terminas, Naujajame testamente, Vulgatoje pasikartojantis kaip *sollicitudo*. Ankstesnėje egzistencialioje čiabūties analitikoje autorius kreipia žvilgsnį į „rūpestį“ bandydamas interpretuoti augustiniškąją – graikų-krikščionių – antropologiją pagal principinius pamatus, pasiektus Aristotelio ontologijoje.

siekiamybė – fundamentaliai ontologinė. Ši siekiamybė apibrėžė, nors nebyliai, ligšiolinių samprotavimų eigą, fenomenų atranką ir analizės prasibrovimo ribas. Tačiau, atsižvelgiant į kreipiantį būties prasmės klausimą ir jo plėtotę, dabar tyrinėjimas privalo *raiškiai* užtikrinti tai, kas lig šiol laimėta. Vis dėlto nieko panašaus negalima pasiekti išoriškai apibendrinant tai, kas svarstyta. Veikiau tai, ką egzistencialios analitikos pradžioje tegalima buvo parodyti aptakiai, remiantis tuo, kas laimėta, privalu užaštrinti iki skvarbesnės problemos suprasties.

§ 43. Čiabūtis, pasauliškumas ir realumas

Būties prasmės klausimas apskritai teįmanomas, jei *yra* kažkas panašaus į buvimo supratstį. Buvinio, kurį vadiname čiabūtimi, būtiškumui priklauso buvimo suprastis. Kuo deramiau ir pirmapradiškiau galėjo pasisekti šio buvinio eksplikacija, tuo užtikrinčiau pasieks tikslą tolesnė fundamentaliai-ontologinės problemos išsklaidos eiga.

Sekant čiabūties preliminarios egzistencialios analitikos užduotimis, išaugo supratimo, prasmės ir išsklaidos interpretacija. Be to, čiabūties atvertumo analizė parodė, kad atveriama čiabūtis pagal savo buvimo-pasaulyje pamatinę sąrangą lygiapradiškai atidengta pasaulio, į-būties ir savasties atžvilgiu. Be to, faktiniu pasaulio atvertumu kartu atskleistas įpasauliškas buvinys. Čia glūdi tai, kad šio buvinio būtis visada jau suprantama tam tikru būdu, nors ir suvokiama ontologiškai nederamai. Nors buvimo priešontologinė suprastis apima bet kokį buvinį, esmingai atvertą čiabūtyje, 201
pati buvimo suprastis vis dėlto dar neartikuliavo savęs pagal įvairius buvimo modusus.

Supratimo interpretacija drauge parodė, kad jis pirmiausiai ir dažniausiai jau perkelia sau „pasaulį" pagal nuopuolio būtiškumą. Ten, kur kalbama ne tik apie ontinį patyrimą, bet ir apie ontologinę suprastį, buvimo išsklaida pirmiausiai orientuojasi į įpasauliško buvinio būtį[1]. Taip peršokama pirmiausiai parankiojo būtis ir iš pradžių buvinys suvokiamas kaip esama daiktų (*res*) sąsaja. *Būtis* įgauna prasmę iš *realumo*[2]. Būties pamatinis apibrėžtumas tampa substancialumu. Pagal šią buvimo suprasties perkeltį ir čiabūties ontologinis supratimas atsigręžia į šios buvimo sampratos horizontą. *Čiabūtis,* kaip ir kitas buvinys, yra *realiai esama*. Taigi taip *būtis apskritai* įgauna

[1] Čia skirtina: *φύσις, ἰδέα, οὐσία, substantia, res,* objektyvumas, esamumas. (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. aukščiau 89 p. ir kt. psl. bei 100 p.

prasmę iš *realumo*[1]. Todėl realumo sąvoka ontologinėje problematikoje turi savitą pirmumą. Ši perkelia kelią link čiabūties natūralios [genuinen] egzistencialios analitikos, netgi žvilgsnį į įpasauliškai pirmiausiai parankiojo būtį. Pagaliau ji įspraudžia buvimo problematiką apskritai į klystkelį. Kiti buvimo modusai apibrėžiami, negatyviai ir privatyviai atsižvelgiant į realumą.

Dėl to privalu ne tik čiabūties analitiką, bet ir būties prasmės klausimo plėtotę išplėšti iš vienpusės orientacijos į būtį realumo prasme. Reikia pateikti argumentą, kad realumas nėra tik *vienas* būtiškumas *iš* daugelio, bet tam tikra funduojančia sąsaja yra ontologiškai susijęs su čiabūtimi, pasauliu ir parankumu. Šis argumentas verčia apsvarstyti principinio *realumo problemą*, jos sąlygas ir ribas.

Dėl pavadinimo „realumo problema" painiojasi įvairūs klausimai: 1) ar buvinys, menamai „transcendentiškas sąmonei", apskritai *esąs*; 2) ar šis „išorinio pasaulio" realumas gali būti pakankamai *įrodytas*; 3) kiek šis buvinys, jei jis yra realus, esąs pažintinas pats būdamas-sau; 4) ką apskritai reiškianti šio buvinio realumo prasmė. Tolesnis realumo problemos svarstymas, atsižvelgdamas į fundamentaliai ontologinį klausimą, apims tris dalykus:
202 a) realumą kaip būties ir „išorinio pasaulio" įrodomumo problemą, b) realumą kaip ontologinę problemą, c) realumą ir rūpestį.

a) Realumas kaip būties ir „išorinio pasaulio" įrodomumo problema

Tarp išvardytų realumo klausimų ontologinis – ką apskritai reiškiantis realumas? – yra pirmasis. Tačiau kol stinga grynos [reine] ontologinės problematikos ir metodikos, šis klausimas, jei jis apskritai buvo raiškiai iškeltas, turėtų persipinti su „išorinio pasaulio problemos" svarstymu, nes realumo analizė tegalima dėl deramos prieigos prie realiojo. Tačiau realiojo pagavos būdu nuo seno buvo laikomas stebintis pažinojimas. Šis „yra" kaip sielos, sąmonės elgsena. Kadangi realumui priklauso to ‚sau' ir nepriklausomybės pobūdis, su realumo prasmės klausimu susikabina galimos realiojo nepriklausomybės „nuo sąmonės", t. y. sąmonės galimos transcendencijos realiojo „sferoje" klausimas. Realumo pakankamos ontologinės analizės galimybė priklauso nuo to, kaip plačiai tas, *iš kurio* turi susidėti nepriklausomybė ir *kuris* turi būti transcenduojamas, yra *pats* išaiškintas savo *būties* atžvilgiu. Tik taip ontologiškai pagaunamas ir transcendavimo būtiškumas. Ir pagaliau privalu

---

[1] ‚Realumas' (viengubos kabutės – autoriaus) kaip ‚tikrovė' (viengubos kabutės – autoriaus) ir *realitas* kaip ‚dalykumas' (viengubos kabutės – autoriaus); Kanto sąvokos ‚objektyvus realumas' (viengubos kabutės – autoriaus) tarpinė padėtis. (aut. past. paraštėse)

užtikrinti pirminį prieigos prie realumo būdą, išsprendžiant klausimą, ar pažinojimas apskritai gali perimti šią funkciją.

Šie tyrinėjimai, *aplenkiantys* galimą realumo ontologinį klausimą, įgyvendinti ankstesnėje egzistencialioje analitikoje. Pagal juos pažinojimas yra prieigos prie realiojo *funduojantis* modusas. Realusis esmingai teprieinamas kaip įpasauliškas buvinys. Bet kokia prieiga prie tokio buvinio yra ontologiškai funduota čiabūties pamatine sąranga, buvimu-pasaulyje. Šis turi pirmapradiškesnę rūpesčio buvimo sąrangą (pirma savęs – jau būti pasaulyje – kaip buvimas ties įpasaulišku buviniu).

Klausimas, ar pasaulis apskritai esąs ir ar jo buvimas galėtų būti įrodytas, kaip klausimas, kurį kelia čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje, – o kas dar turėtų jį iškelti? – yra beprasmis. Maža to, jis lieka dviprasmis. Pasaulis kaip į-būties ‚kuriame' ir „pasaulis" kaip įpasauliškas buvinys, tas rūpestingo pasinėrimo ‚ties kuo' yra painiojami, atitinkamai pirma net neatskirti. Tačiau 203
pasaulis esmingai atvertas *su* čiabūties *buvimu*; „pasaulis" kaskart jau atskleistas ir su pasaulio atvertumu. Žinoma, kaip tik įpasauliškas buvinys realiojo, tik esamojo prasme gali likti dar uždengtas. Tačiau ir realusis atskleidžiamas tik dėl jau atverto pasaulio. Ir vien dėl to realusis gali dar likti *paslėptas*. Keliamas „išorinio pasaulio" „realumo" klausimas, iš anksto neišaiškinus *pasaulio fenomeno* kaip tokio. Faktiškai „išorinio pasaulio problema" nuolat orientuojasi į įpasaulišką buvinį (daiktus ir objektus). Taip šie svarstymai stumia į ontologiškai beveik neišpainiojamą problematiką.

Klausimų sampyna, painiojimas to, ką norima įrodyti, su tuo, kas įrodoma, ir tuo, kaip įrodoma, pasirodo Kanto „idealizmo paneigime"[1]. Kantas „filosofijos ir bendražmogiško proto skandalu[2]" vadina tai, kad dar vis stinga įtikinamo ir bet kokį skepsį sutriuškinančio argumento „daiktų čiabūties[3] anapus mūsų" naudai. Jis pats pateikia tokį įrodymą būtent kaip „tezės" pagrindimą: „grynas [bloße], bet empiriškai apibrėžtas mano nuosavos čiabūties įsisąmoninimas įrodo objektų [Gegenstände] už manęs čiabūtį[4]".

Pirmiausiai raiškiai pastebėtina, kad Kantas vartoja terminą „čiabūtis" žymėti būtiškumui, kuris šiame tyrinėjime vadinamas „esamumu". „Mano čiabūties įsisąmoninimas" Kantui reiškia: mano esamybės įsisąmoninimas Descartes'o prasme. Terminas „čiabūtis" numano tiek sąmonės esamybę, tiek daiktų esamybę.

---

[1] Plg. *Grynojo proto kritika*, 2 sk. [B], 274 p. ir kt. p., be to, pataisyti priedai 2 leidimo pratarmėje, XXXIX p., pastaba [Kantas, I. 2013. *Grynojo proto kritika*. Vertė R. Plečkaitis. Vilnius: Mintis, 39 p.]; taip pat: *Apie grynojo proto paralogizmus*, ibid., 399 p. ir kt. p., ypač 412 p.

[2] Ibid., Pratarmė, pastaba [Kantas, I. 2013. *Grynojo proto kritika*. Vertė R. Plečkaitis. Vilnius: Mintis, 39 p.].

[3] R. Plečkaitis *Dasein* verčia žodžiu „egzistavimas" (vert. pastaba).

[4] Ibid., 275 p.

Argumentas „daiktų čiabūties anapus manęs“ naudai remiasi tuo, kad
laiko esmei lygiapradiškai priklauso kaita ir tvirtumas. Mano esamybė, tai
yra vidine prasme duotų vaizdinių įvairovės esamybė, yra esama kaita. Ta-
čiau laiko apibrėžtumas suponuoja kažką tvirtai esamą. Tačiau šis negali
būti „mumyse“, „nes kaip tik mano čiabūtis laike gali būti apibrėžta visų
pirma šiuo tvirtuoju[1]“. Todėl su empiriškai nustatyta esama kaita „manyje“
204 kartu būtinai empiriškai nustatytas esamas tvirtasis „anapus manęs“. Šis tvir-
tasis yra kaitos „manyje“ esamybės galimybės sąlyga. Vaizdinių būties-laike
patyrimas lygiapradiškai nustato tai, kas kinta „manyje“, ir tai, kas tvirta
„anapus manęs“.

Žinoma, šis įrodymas nėra kauzali išvada ir todėl nėra toks žalingas. Kantas pateikia tarsi „ontologinį įrodymą“ iš laikiškai būvančiojo idėjos. Pirmiausiai atrodo, tartum Kantas atsisakąs kartezinės izoliuotai aptinkamo subjekto nuostatos. Tačiau tai tėra regimybė. Tai, kad Kantas apskritai perša argumentą „daiktų čiabūties anapus manęs“ naudai, jau rodo, jog problematikos atramos tašką jis randa subjekte, jo „manyje“. Vis tik įrodoma ir išeinant iš empiriškai duotos kaitos „manyje“. Taigi „laikas“, kuris palaiko įrodymą, patirtas tik „manyje“. Laikas purena dirvą įrodymo šuoliui „anapus manęs“. Maža to, Kantas pabrėžia: „Probleminis [idealizmas], kuris <...> iš anksto tepateikia negebėjimą įrodyti čiabūtį anapus mūsiškosios betarpišku patyrimu, yra protingas ir dera su principiniu filosofiniu mąstymo tipu; būtent, prieš randant pakankamą įrodymą, neleisti lemiamo sprendinio.“[2]

Tačiau net atsisakius izoliuoto subjekto ontinio pirmumo ir vidinio patyrimo, vis tik ontologiškai liktų išsaugota Descartes’o pozicija. Tai, ką Kantas įrodo, – kartą pripažinus įrodymo ir jo bazės apskritai teisėtumą, – yra būtina kintančio ir tvirto buvinio esamybė-drauge. Tačiau ši vienoda dviejų esamųjų tvarka vis dėlto dar nereiškia subjekto ir objekto esamybės-drauge. Net tai įrodžius, visada dar liktų uždengta tai, kas ontologiškai lemiama: „subjekto“, čiabūties kaip buvimo-pasaulyje, pamatinė sąranga. *Fiziškojo ir psichiškojo esamybė-drauge yra ontiškai ir ontologiškai visiškai skirtinga nuo buvimo-pasaulyje fenomeno.*

Kantas suponuoja to „manyje“ ir „anapus manęs“ skirtį *bei sąsają* fak-
tiškai teisėtai, tačiau savo įrodymo tendencijos prasme neteisėtai. Pa-
našiai neparodyta, kad tai, kas sudaroma dėl kintamumo ir pastovumo
205 esamybės-drauge, kreipiant laikui, teisinga ir to „manyje“ bei to „anapus
manęs“ sąsajai. Tačiau jei įrodyme būtų pamatyta „vidaus“ *ir* „išorės“ skirties

[1] Ibid., 275 p.
[2] Ibid., 275 p.

bei sąsajos suponuota visuma, jei ontologiškai būtų suvokta, kas šia prielaida numanyta, sugriūtų galimybė argumentą „daiktų anapus manęs čiabūties“ naudai laikyti dar nepakankamu, bet būtinu.

„Filosofijos skandalas“ yra ne *tai*, kad šio įrodymo lig šiol trūksta, bet *tai, kad tokie įrodymai vis laukiami ir išbandomi*. Panašūs lūkesčiai, ketinimai ir reikmės išauga ontologiškai nepakankamai nustatant *tai, kuo remiantis* „pasaulis“, kaip esamas nepriklausomai ir „anapus“, turi būti įrodytas. Ne įrodymai nepakankami, bet įrodančio ir reikalaujančio įrodymų buvinio būtiškumas yra *nepakankamai apibrėžtas*. Todėl gali iškilti regimybė, kad kažkas esą parodyta arba bent jau gali būti argumentuojama dėl čiabūties kaip buvimo-pasaulyje, argumentuojant būtinas dviejų esamųjų esamybes-drauge. Teisėtai suprasta čiabūtis priešinasi tokiems įrodymams, nes ji pati būdama kaskart jau *yra* tai, ką vėlesni įrodymai vien laiko būtinai jai pademonstruotina.

Norint iš daiktų anapus mūsų esamybės įrodymų negalimybės padaryti išvadą, kad tai todėl „priimtina vien tik kaip *tikėjimas*[1]“, problemos iškreipimas nebūtų įveiktas. Liktų sudaryta išankstinė nuomonė, esą iš principo ir idealiu būdu privalu galėti kažkaip įrodyti. Apsiribojant „tikėjimu išorinio pasaulio realumu“, nederama problemos nuostata patvirtinama net ir tada, kai šiam tikėjimui raiškiai grąžinama jo nuosava „teisė“. Iš principo reikalaujama įrodymo, nors ir bandoma šią reikmę patenkinti kitaip nei įpareigojantį įrodymą[2].

Net norint apeliuoti į tai, kad subjektas privalėtų suponuoti ir nesąmoningai visada jau suponuoja, jog „išorinis pasaulis“ esąs esamas, dar vis tik liktų įtraukta izoliuoto subjekto konstruktyvi nuostata. Taip buvimo-pasaulyje fenomenas būtų vargiai apimtas, kaip ir argumentuojant fiziškojo bei psichiškojo esamybę-drauge. Čiabūtis su panašiomis prielaidomis visada jau „pavėlavusi“, nes ji kaip buvinys teikdama šią prielaidą, – o kitaip ji neįmanoma, – *kaip būvančioji* kaskart jau yra pasaulyje. „Anksčiau“ už bet kokią čiabūtišką prielaidą ir elgseną yra tas buvimo sąrangos „*a priori*“ rūpesčio būtiškume. 206

---

[1] Ibid., Įvadas, pastaba.

[2] Plg. W. Dilthey, ‚*Beiträge zur Lösung der Frage vom Ursprung unseres Glaubens an die Realität der Außenwelt und seinem Recht*‘ [‚*Mūsų tikėjimo išorinio pasaulio realumu ištakos ir tikėjimo teisėtumo problemą sprendžiantys klausimai*‘] (1890), *Gesammelte Schriften* [*Rinktiniai raštai*] V, 1, 90 p. ir kt. p.

Dilthey'us šio veikalo pačioje pradžioje nedviprasmiškai sako: „Taigi jei žmonėms turi būti duota visuotinai galiojanti tiesa, mąstymas turi nutiesti sau kelią nuo sąmonės tikrybių link išorinės tikrovės Descartes'o iš pradžių pateiktais metodais.“

Tikėti „išorinio pasaulio“ realumu, teisėtai ar ne, *įrodyti* šį realumą, pakankamai ar nepakankamai, jį *suponuoti*, raiškiai ar ne, – panašius bandymus, kurie neišpurena savo nuosavos dirvos visiškai skaidriai, suponuoja pirmiausiai *bepasaulis*, atitinkamai savo pasauliu neužtikrintas subjektas, kuris iš principo pirma privalo užsitikrinti kurį nors pasaulį. Taip buvimas-kuriame-nors-pasaulyje iš pat pradžių nustatytas suvokimui, numanymui, tikrenybei ir tikėjimui – elgsenai, kuri visada pati jau yra funduotas buvimo-pasaulyje modusas.

Klausimo, ar išorinis pasaulis esamas ir ar jis įrodomas, „realumo problemos“ prasmė pasirodo kaip neįmanoma ne todėl, kad jos padarinys veda į neišsprendžiamas aporijas, bet todėl, kad pats buvinys, kuris tematizuojamas šia problema, tarsi atmeta tokią klausiniją. Įrodytina ne tai, kad „išorinis pasaulis“ esamas ir kaip jis esamas, bet nurodytina, kodėl čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje turi tendenciją „išorinį pasaulį“ pirmiausiai per „pažinimo teoriją“ palaidoti niekume, kad tik tada jis būtų įrodytas. Tai pagrįsta čiabūties nuopuoliu ir juo motyvuota pirminės buvimo suprasties perkeltimi į būtį kaip esamumą. Jei klausinija, šitaip ontologiškai orientuojantis, yra „kritiška“, tuomet ji, kaip pirmiausiai ir vien tikrai esama, randa vien tik „vidų“. Sudaužius buvimo pasaulyje pirmapradį fenomeną, dėl pasilikusios liekanos, izoliuoto subjekto, susijungiama su „pasauliu“.

Įvairiapusiški „realumo problemos“ sprendimo bandymai, suformuoti veikiant realizmui ir idealizmui bei jų tarpinėms pozicijoms, negali būti nuodugniai aptarti šiame tyrinėjime. Nors visais atvejais tikrai
207 rastinas tikrojo klausinėjimo branduolys, jis būtų iškreiptas, jei problemą būtų norima ilgam išspręsti, vis apsiskaičiuojant dėl to, kas teisinga. Tam veikiau reikia iš principo įžvelgti, kad įvairios pažinimo teorijos kryptys ne tiek išklysta kaip pažinimo teorijos, kiek, praleisdamos čiabūties apskritai egzistencialią analitiką, net neišpurena dirvos fenomenaliai užtikrintai problematikai. Ši *dirva* neišpurenama ir vėliau fenomenologiškai gerinant subjekto ir sąmonės sampratą[1]. Tai nelaiduoja, kad vis tik neliks nederamai sudarytos klausinijos.

Su čiabūtimi kaip buvimu-pasaulyje įpasauliškas buvinys kaskart jau atvertas. Ši egzistencialiai-ontologinė ištara, atrodo, sutaria su *realizmo* teze, kad išorinis pasaulis realiai esamas. Kadangi egzistencialioje ištaroje įpasauliško buvinio esamybė nepaneigiama, rezultatu ji atitinka – tarsi doksografiškai – realizmo tezę. Tačiau ji iš principo skiriasi nuo bet kokio realizmo tuo, kad šis „pasaulio“ realumą laiko įrodytinu ir drauge

[1] Šuolis į čia-būtį. (aut. past. paraštėse).

įrodomu. Ir viena, ir kita egzistencialioje ištaroje kaip tik paneigta. Tačiau tai, kas šiąją visiškai atskiria nuo realizmo, yra jo ontologinė nesuprastis. Juk jis bando ontiškai paaiškinti realumą realiomis poveikio sąsajomis tarp to, kas realu.

Palyginti su realizmu, *idealizmas*, koks jis bebūtų prieštaringas[1] ir nepagrįstas savo rezultatu, turi principinį pirmumą, jei pats savęs klaidingai nesupranta kaip „psichologinio“ idealizmo. Jei idealizmas pabrėžia, kad būtis ir realumas tėra „sąmonėje“, čia pasireiškia suprastis, kad būtis negali būti aiškinama per buvinį. Vis dėlto kadangi lieka nepaaiškinta, *ką* ši buvimo suprastis pati ontologiškai reiškia, kaip ji įmanoma ir kad ji priklauso čiabūties buvimo sąrangai[2], idealizmas tuščiai interpretuoja realumą. Tai, kad būtis aiškinama ne per buvinį, o realumas teįmanomas suprantant buvimą, juk neatleidžia nuo sąmonės būties, paties *res cogitans* klausinėjimo. Dėl idealistinės tezės pačios sąmonės ontologinė analizė nužymėta kaip neapeinama pirminė užduotis. Tik todėl, kad būtis yra „sąmonėje“, tai yra suprantama čiabūtimi, čiabūtis gali suprasti bei įsąvokinti ir buvimo bruožus, kaip antai nepriklausomybę, tą „sau“ realumą apskritai. Tik todėl „nepriklausomas“ buvinys kaip įpasauliškai sutinkamas yra apdairiai prieinamas. 208

Jei pavadinimas ‚idealizmas‘ reiškia tiek, kiek suprastis to, kad būtis visada paaiškinama[3] ne per buvinį, bet kiekvienam buviniui kaskart jau yra „transcendentalas“, tada idealizme glūdi vienintelė ir teisėta filosofinės problematikos galimybė. Tada Aristotelis buvo ne mažesnis idealistas nei Kantas. Jei idealizmas reiškia bet kokio buvinio suvedimą į subjektą ar sąmonę, kurie teišsiskiria tuo, kad jie patys būdami lieka *neapibrėžti* ir apibūdinami nebent neigiamai kaip „nedaiktiški“, tada šis idealizmas metodiškai ne mažiau naivus už grubiausią realizmą.

Dar lieka galimybė, kad realumo problematika pateikiama *prieš* bet kokią „pozicijos“ orientaciją teze: kiekvienas subjektas yra, kas jis yra tik objektui, ir atvirkščiai. Tačiau šioje formalioje nuostatoje koreliacijos nariai, kaip ir ji pati, lieka ontologiškai neapibrėžti. Vis dėlto iš principo koreliacijos visuma juk būtinai mąstoma kaip „kažkaip“ *būnanti*, taigi atsižvelgiant į apibrėžtą būties idėją. Žinoma, jei prieš tai egzistencialiai-ontologinė dirva užtikrinta nurodant buvimą-pasaulyje, tada minėtą koreliaciją vėliau galima atpažinti kaip formalizuotą, ontologiškai indiferentišką sąryšį.

---

[1] būtent egzistencialiai-ontologinio patyrimo. (aut. past. paraštėse)

[2] o čiabūtis priklauso buvimo esmei. (aut. past. paraštėse)

[3] Ontologinis skirtumas. (aut. past. paraštėse)

Diskusija dėl vien „pažintinių teorinių" sprendimo bandymų neišsakytų realumo problemos prielaidų rodo, kad ji, kaip ontologinė problema, turi būti atšaukta į čiabūties egzistencialią analitiką[1].

209 *b) Realumas kaip ontologinė problema*

Jei pavadinimas ‚realumas'[2] numano įpasauliškai esamo buvinio (*res*) būtį, – ir niekas kitas tuo nesuprantama, – tada analizuojant šį buvimo modusą tai reiškia: *įpasauliškas* buvinys ontologiškai tesuvoktinas, išaiškinus įpasauliškumo fenomeną. Tačiau įpasauliškumas pagrįstas fenomenu *pasaulio*, savo ruožtu priklausančio čiabūties pamatinei sąrangai kaip esmingas buvimo-pasaulyje struktūrinis momentas. Buvimas-pasaulyje vėlgi yra ontologiškai sukabintas čiabūties buvimo struktūros visybėje, kuri buvo apibūdinta kaip rūpestis. Tačiau tuo pažymėti pamatai ir horizontai, kurių išaiškinimas teįgalina realumo analizę. Vien šioje sąsajoje tampa ontologiškai suprantamas ir to ‚sau' pobūdis. Orientuojantis į šią problemų sąsają buvo interpretuojama įpasauliško buvinio būtis ankstesnėse analizėse[3].

Išties, tam tikru mastu jau galima fenomenologiškai apibūdinti realiojo realumą be raiškios egzistencialiai-ontologinės bazės. Tai pabandė Dilthey'us anksčiau minėtame veikale. Realusis pažįstamas iš impulso ir valios. Realumas yra *atspara*, tiksliau, atsparumas. Atsparos fenomeno analitinis išplėtojimas yra tai, kas minėtame veikale pozityvu ir yra geriausias „aprašančios ir skaidančios psichologijos" idėjos konkretus pasitvirtinimas. Tačiau atsparos fenomeno analizės teisėtas poveikis sulaikomas pažintinės teorinės realumo problematikos. „Fenomenalumo principas" neleidžia Dilthey'ui priartėti prie

---

[1] Pastaruoju metu Nicolai'us Hartmannas, sekdamas Scheleriu, savo ontologiškai orientuotą pažinimo teoriją pagrindė pažinojimo kaip „buvimo santykio" teze. Plg. *Grundzüge einer Metaphysik der Erkenntnis* [*Pažinimo metafizikos pamatiniai bruožai*], II papildytas leid., 1925. Tačiau Scheleris, panašiai kaip ir Hartmannas, nepaisant jų fenomenologinės išeities bazės skirtingumo, neįvertina, kad „ontologija" savo perduota pamatine orientacija atmeta čiabūtį ir kad kaip tik pažinojime glūdintis „buvimo santykis" (plg. aukščiau 59 p. ir kt. p.) verčia ją *iš principo* revizuoti, o ne tik kritiškai pataisyti. Tai, kad neįvertinta nuostata, ontologiškai neišaiškinus buvimo santykio neišsakyto paveikumo, spraudžia Hartmanną į „kritinį realizmą", kuris iš principo visiškai svetimas jo eksponuotos problematikos lygiui. Apie Hartmanno ontologijos koncepciją plg. „Wie ist kritische Ontologie überhaupt möglich?" [„Kaip apskritai galima kritinė ontologija?"] jubiliejiniame rinkinyje, skirtame Pauliui Natorpui 1924, 124 p. ir kt. p.

[2] Ne realumas kaip dalykumas. (aut. past. paraštėse)

[3] Plg. visų pirma § 16, 72 p. ir kt. p.: Įpasauliškam buviniui besiskelbianti aplinkos pasaulybė; § 18, 83 p. ir kt. p.: Aplinkybė ir reikšmingumas. Pasaulio pasauliškumas; § 29, 134 p. ir kt. p.: Čiabūtis kaip pajaustis – Apie įpasauliško buvinio buvimą-sau plg. 75 p. ir toliau.

sąmonės būties ontologinės interpretacijos. „Valia ir jos sutrikdymas iškyla toje pačioje sąmonėje[1]“. „Iškilimo“ būtiškumas, to „viduje“ būties prasmė, sąmonės buvimo ryšys su pačiu realiuoju – visa tai reikia ontologiškai apibrėžti. Tai, kad to nelieka, galiausiai susiję su tuo, kad Dilthey'us ontologiškai indiferentiškam leido būti „gyvenimui“, „už“ kurio, žinoma, niekas negali trauktis. Tačiau čiabūties ontologinė interpretacija nereiškia ontinio pasitraukimo į kitą buvinį. Tai, kad pažinimo teorijoje Dilthey'us buvo atmestas, negali 210
sutrukdyti vaisingai taikyti to, kas jo analizėse pozityvu; tai kaip tik liko nesuprasta, jį atmetus.

Štai pastaruoju metu Dilthey'aus realumo interpretaciją[2] įsisavino Scheleris. Jis atstovauja „voliuntatyvią čiabūties teoriją“. Čiabūtis kartu suprantama kantiškąja prasme kaip esamybė. „Objektų [Gegenstände] būtis betarpiškai teduota susijusi su paskata ir valia“. Scheleris ne tik kaip Dilthey'us pabrėžia, kad realumas niekada pirminiu būdu neduodamas mąstymu ir pagava, jis visų pirma nurodo tai, kad pats pažinojimas vėlgi nėra sprendimas ir kad žinojimas yra „buvimo santykis“.

Iš principo ir šiai teorijai galioja tai, ką jau būtų privalu pasakyti apie Dilthey'aus pamatų ontologinį neapibrėžtumą. Ontologinės fundamentalios „gyvenimo“ analizės taip pat negalima įstumti vėliau kaip atramos. Ji palaiko ir sąlygoja realumo analizę, pilnatvišką atsparumo eksplikaciją ir jos fenomenalias prielaidas. Atspara sutinkama ne-pra-einumoje kaip norėjimo-pra-eiti kliuvinys. Tačiau norėjimu-pra-eiti jau atverta kažkas, kieno atžvilgiu paskata ir valia *siekia*. Vis dėlto šio ‚kieno atžvilgiu‘ ontinis neapibrėžtumas negali būti ontologiškai pražiūrėtas ar net pagautas kaip niekis. Siekis ko..., kuris susiduria ir tegali „susidurti“ su atspara, pats yra jau *ties* aplinkybių visybe. Tačiau jos atskleistumas pagrįstas reikšmingumo nukreipčių visumos atvertumu. *Atsparos patyrimas, tai yra veržlus atspariojo atskleidimas, ontologiškai teįmanomas dėl pasaulio atvertumo*. Atsparumas apibūdina įpasauliškai būvančiojo būtį. Atsparos patyrimai faktiškai teapibrėžia įpasauliškai sutinkamo buvinio atskleidimo apimtį ir kryptį. Jų sumavimas ne vien įveda pasaulio atvertį, bet ir suponuoja ją. Tie „at“ [Wider] ir „prieš“ [Gegen] savo ontologine galimybe yra palaikomi per atvertą buvimą-pasaulyje.

---

[1] Plg. *Beiträge* [*Klausimai*], ibid. 134 p.

[2] Plg. *Die Formen des Wissens und die Bildung. Vortrag* [*Žinojimo formos ir lavinimas. Pranešimas*], 1925, 24 ir 25 pastabos. Pastaba korektūroje: Scheleris dabar ką tik pasirodžiusiame veikalų rinkinyje „Die Wissensformen und die Gesellschaft“ [„Žinojimo formos ir visuomenė“], 1926, paskelbė savo seniai žadėtą tyrinėjimą „Erkenntnis und Arbeit“ [„Pažinimas ir darbas“] (233 p. ir kt. p.). Šio veikalo VI skirsnyje (455 p.) detaliai perteikiama „voliuntatyvi čiabūties teorija“ siejant ją su Dilthey'aus pripažinimu ir kritika.

211 Atspara nepatiriama ir sau „iškylančia“ paskata ar valia. Šios pasirodo kaip rūpesčio modifikacijos. Tik šio būtiškumo buvinys geba susidurti su atspariuoju kaip įpasauliškuoju. Tad jei realumas apibrėžiamas per atsparumą, tuomet lieka pastebėtini du dalykai: viena, tai teapima *vieną* realumo bruožą iš daugelio, antra, atsparumui būtinai jau suponuotas atvertas pasaulis. Atspara apibūdina „išorinį pasaulį“ įpasauliško buvinio prasme, tačiau niekada – pasaulio prasme. *„Realumo sąmonė“ pati yra buvimo-pasaulyje būdas.* Į šį egzistencialų pamatinį fenomeną būtinai sugrįžta bet kokia „išorinio pasaulio problematika“.

Jei *„cogito sum“* tarnauja kaip čiabūties egzistencialios analitikos išeities taškas, tuomet jai reikia ne tik apgręžti, bet ir naujai ontologiškai-fenomenaliai pasitvirtinti savo turinį. Tuomet pirmoji ištara yra *„sum“* būtent esu-pasaulyje prasme. Kaip taip būnantis, galimybėmis būti „esu“ link skirtingų elgsenų (*cogitationes*) kaip buvimo ties įpasaulišku buviniu būdų. Vis dėlto *Descartes*'as sako: *cogitationes* yra esami, čia kartu esamas *ego* kaip bepasaulis *res cogitans*.

c) Realumas ir rūpestis

Realumas, kaip ontologinis pavadinimas, yra susijęs su įpasaulišku buviniu. Jei jis tarnauja nusakyti šiam būtiškumui apskritai, tada parankumas ir esamumas veikia kaip realumo modusai. Tačiau, palikus šiam žodžiui jo perduotą[1] reikšmę, jis numano būtį gryno [puren] daikto esamumo prasme. Vis dėlto ne kiekvienas esamumas yra daikto esamumas. Nors mus „apimanti“ „gamta“ yra įpasauliškas buvinys, tačiau ji nerodo nei parankiojo, nei esamojo būtiškumo „gamtos daiktiškumo“ būdu. Kaip bebūtų visada interpretuojama ši „gamtos“ būtis, *visi* įpasauliško buvinio būties modusai yra ontologiškai funduoti pasaulio pasauliškumu, o drauge buvimo-pasaulyje fenomenu. Iš čia išplaukia įžvalga: nei realumas turi pirmumo įpasauliško buvinio būties modusuose, nei juolab šis būtiškumas gali ontologiškai deramai apibūdinti kažką panašaus į pasaulį ir čiabūtį.

Ontologinių fundavimo sąsajų ir įmanomo kategorialaus bei egzistencialaus pademonstravimo tvarkoje *realumas sugrąžino prie rūpesčio fenomeno*. Tai, kad realumas ontologiškai pagrįstas čiabūties buvimu,
212 negali reikšti, kad realusis tegalėtų būti tuo, kas jis yra pats sau, kai ir tol, kol čiabūtis egzistuoja.

Žinoma, būtis „duota“ tik tol, kol čiabūtis, kitaip tariant, ontinė buvimo suprasties galimybė, *yra*. Jei čiabūtis neegzistuoja, tada „nėra“ nei

[1] šiandieninę (aut. past. paraštėse)

„nepriklausomumo“, nei to „sau“ [An-sich]. Tada tokie dalykai nei suprantami, nei nesuprantami. Tada ir įpasauliškas buvinys nei atskleidžiamas, nei galintis glūdėti paslėptas. *Tada* negalima pasakyti nei kad buvinys esąs, nei kad jo nėra. Dabar, kol yra buvimo suprastis, o drauge esamumo suprastis, galima turbūt pasakyti, kad *tada* buvinys bus ir toliau.

Pažymėtas ne buvinio, o būties priklausomumas nuo buvimo suprasties, tai yra ne realiojo, o realumo priklausomumas nuo rūpesčio apsaugo tolesnę čiabūties analitiką nuo nekritiškos, bet vis įsibraunančios čiabūties interpretacijos, kreipiant realumo idėjai. Vien orientacija į ontologiškai pozityviai interpretuotą egzistencialumą laiduoja, kad faktiškai analizuojant „sąmonę“, „gyvenimą“, pagrindu nebus imama kažkokia, nors ir indiferentiška, realumo prasmė.

Tai, kad čiabūties būtiškumo buvinys negali būti suvokiamas remiantis realumu ir substancialumu, išreiškėme teze: *žmogaus substancija yra egzistencija.* Tačiau egzistencialumo kaip rūpesčio interpretacija ir jo atribojimas nuo realumo reiškia ne egzistencialios analitikos pabaigą, bet teleidžia detaliau iškilti problemų raizginiams klausiant apie būtį bei jos įmanomus modusus ir tokių modifikacijų prasmę: tik jei buvimo suprastis *yra*, buvinys tampa prieinamas kaip buvinys; tik jei buvinys yra čiabūties būtiškumu, buvimo suprastis įmanoma kaip buvinys.

§ 44. Čiabūtis, atvertumas ir tiesa

Filosofija nuo seno gretino tiesą su būtimi[1]. Pirmoji – *Parmenido* – buvinio būties atskleistis „tapatina“ būtį su nuovokiu būties supratimu: *τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστίν τε καὶ εἶναι*[2]. *Aristotelis* savo *ἀρχαί*[3] atskleisties istorijos apžvalgoje pabrėžia, kad pirma jo filosofai, kreipti „pačių daiktų [Sachen]“, buvo priversti klausti toliau: *αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὡδοποίησεν αὐτοῖς καὶ συνηνά γκασε ζητεῖν*[4] [pats dalykas atvėrė jiems kelią ir kartu privertė juos ieškoti]. 213
Tą pačią tikrybę jis pažymi ir žodžiais: *ἀναγκαζόμενος δ᾽ ἀκολουθεῖν τοῖς φα ινομένοις φαινομένοις*[5], jis (Parmenidas) buvo priverstas sekti tuo, kas pats save parodydavo. Kitoje vietoje sakoma: *ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναγκαζό μενοι*,[6] jie tyrė priversti pačios „tiesos“. Aristotelis šį tyrimą nusako kaip

---

[1] *φύσις* jau apima *ἀλήθεια*, nes *κρύπτεσθαι φιλεῖ*. (aut. past. paraštėse)
[2] Diels, *Fragmente* [*Fragmentai*], 5.
[3] *Met.* A.
[4] Ibid., 984a 18 ir kt.
[5] Ibid., 986b 31.
[6] Ibid., 984b 10.

φιλοσοφεῖν περὶ τῆς ἀληθείας,[1] „filosofavimą“ apie tiesą arba kaip *ἀποφαίν εσθαι περῷ τῆς ἀληθείας*[2], nurodančią matumą, atsižvelgiant į „tiesą“ ir jos srityje. Pati filosofija apibrėžiama kaip *ἐπιστήμη τις τῆς ἀληθείας*[3], mokslas apie „tiesą“. Tačiau drauge ji apibūdinta kaip *ἐπιστήμη, ἣ θεωρεῖ τὸ ὂν ᾗ ὄν*[4], mokslas, kuris buvinį traktuoja kaip buvinį, tai yra atsižvelgdamas į jo būtį.

Ką čia reiškia „tirti ‚tiesą‘[5]“, „tiesos“ mokslas? Ar šiame tyrime „tiesa“ tematizuojama pažinimo ar sprendimo teorijos prasme? Akivaizdu, kad ne, nes „tiesa“ reiškia tą patį kaip „dalykas“, „save patį rodantysis“. Tačiau tuomet ką reiškia išraiška „tiesa“, jei ją terminologiškai galima vartoti kaip „buvinį“ ir „būtį“?

Tačiau jei *tiesa* teisėtai pirmapradiškai susijusi su būtimi, tuomet tiesos fenomenas nustumia į pamatinės ontologinės problematikos sritį[6]. Tačiau ar tuomet šis fenomenas neturėtų taip pat būti sutinkamas jau preliminarioje fundamentalioje analizėje, čiabūties analitikoje? Kaip „tiesa“ ontiškai-ontologiškai susijusi su čiabūtimi ir jos ontiniu apibrėžtumu, kurį vadiname buvimo suprastimi? Ar remiantis šia suprastimi galima parodyti pagrindą, kodėl būtis būtinai sueina su tiesa, o ši – su ja?

Šie klausimai neapeitini. Kadangi būtis iš tikrųjų „sueina“ su tiesa, tiesos fenomenas juk jau buvo tematizuotas ankstesnėse analizėse, nors ir neraiškiai šiuo pavadinimu. Nuo šiol verta, atsižvelgiant į buvimo problemos paaštrinimą, raiškiai nustatyti tiesos fenomeno ribas ir užfiksuoti čia glūdinčias problemas. Kartu neturi būti vien tik apibendrinta tai,
214 kas anksčiau išskleista. Tyrinėjimas įgyja naują nuostatą[7].

Analizė prasidės nuo *tradicinės tiesos sampratos* ir pabandys atkasti jos ontologinius pamatus (a). Iš šių pamatų bus matomas *pirmapradis* tiesos fenomenas. Juo remiantis, bus galima parodyti tradicinės tiesos sampratos *išvestumą* (b). Iš tyrinėjimo paaiškės, kad tiesos „esmės“ klausimui būtinai kartu priklauso tiesos *būtiškumo* klausimas. Tuo drauge bus išaiškinta ontologinė prasmė posakio „tiesa duota“ ir būtinumas, kuriuo „privalome suponuoti“, kad tiesa „duota“ (c).

---

1 Ibid., 983b 2, plg. 988a 20.
2 Ibid., 993b 17.
3 Ibid., 993 b 20.
4 Ibid., G1 1003a 21.
5 Viengubos kabutės – autoriaus (vert. past.).
6 ne tik, bet į *vidurį*. (aut. past. paraštėse)
7 Čia autentiška vieta paskirtam šuoliui į čia-būtį. (aut. past. paraštėse)

Trys tezės apibūdina tradicinę tiesos esmės koncepciją ir nuomonę dėl jos pirmosios definicijos: 1. Tiesos „vieta“ yra ištara (sprendinys). 2. Tiesos esmė glūdi sprendinio atitiktyje jo objektui [Gegenstand]. 3. Aristotelis, logikos tėvas, tiek priskyrė tiesą sprendiniui kaip jos pirmapradei vietai, tiek ir paleido į apyvartą tiesos kaip „atitikties“ definiciją.

Tiesos sampratos istorija, kurią tegalima būtų pavaizduoti ontologijos istorijos dirvoje, čia nenumatyta. Kai kurios būdingos nuorodos į tai, kas žinoma, turi įvesti analitinius svarstymus.

Aristotelis sako: *παθήματα τῆς ψυχῆς τῶν πραγμάτων ὁμοιώματα*[1], sielos „išgyvenimai“, *νοήματα* („vaizdiniai“), yra prisiderinimai prie daiktų. Ši ištara, kuri jokiu būdu nepateikta kaip raiški tiesos esmės definicija, drauge tapo dingstimi sudaryti vėlesnę tiesos esmės, kaip *adaequatio intellectus et rei*, formuluotę. Tomas Akvinietis[2], kuris nukreipia į definiciją Avicennos, kuris ją savo ruožtu perėmė iš Isaako Israelio „Definicijų knygos“ (X a.), tam *adaequatio* (prisiderinimas) vartoja ir terminus *correspondentia* (atitikimas) bei *convenientia* (sutarimas).

Neokantinė XIX a. pažinimo teorija dažnai pažymėdavo šią tiesos defini- 215
ciją kaip metodiškai atsilikusio naivaus realizmo išraišką ir aiškino ją kaip nesuderinamą su klausinija, kuri patyrusi Kanto „kopernikiškąjį posūkį“. Taip pražiūrima tai, į ką jau Brentano atkreipė dėmesį, – kad ir Kantas laikosi šios tiesos sąvokos taip tvirtai, kad jos net nesvarsto: „*Kas yra tiesa?* Štai senas ir garsus klausimas, kuriuo tikėtasi suriesti logikus į ožio ragą<...> Nominalinis tiesos apibrėžimas, pagal kurį ji yra būtent pažinimo ir jo objekto atitiktis, čia yra dovanotas ir numatomas iš anksto<...>“[3]

„Jei tiesa yra pažinimo ir jo objekto atitiktis[4], tai kartu šis objektas turi būti atskirtas nuo kitų objektų, nes pažinimas yra klaidingas, jei jis neatitinka to objekto, su kuriuo yra susijęs, nors jame ir būtų kažkas, kas galėtų būti teisinga kitų objektų atžvilgiu.“[5] Ir *Transcendentaliosios dialektikos* įvade Kantas sako: „tiesa arba regimybė yra ne objekte, kiek jis stebimas, bet sprendinyje apie objektą, kiek jis mąstomas.“[6]

---

[1] *De interpr.* [*Apie aiškinimą*] 1, 16 a, 6.

[2] Plg. *Quaest. disp. de veritate qu.* [*Svarstytasis klausimas apie tiesą*] I, art 1.

[3] *Grynojo proto kritika.* 2-asis leid. (B), 82 p. [liet. leid. 2013: 101 p., versta R. Plečkaičio].

[4] R. Plečkaitis verčia „atitikimas“

[5] Ibid. 83 p. [liet. leid. 2013: 101 p., versta R. Plečkaičio].

[6] Ibid. 350 p. [liet. leid. 2013: 288 p., versta R. Plečkaičio].

Tiesos kaip „atitikties“, *adaequatio*, *ὁμοίωσις* apibūdinimas yra išties labai bendras ir tuščias. Tačiau jis juk kažkuo teisėtas, jei vis dėlto išsilaiko, nepaisant įvairiausių pažinimo, vis palaikančio šį išskirtinį predikatą, interpretacijų. Dabar paklausime apie šio „sąryšio“ pamatus. *Kas neraiškiai priimta sąryšio visumoje – adaequatio intellectus et rei? Kokį ontologinį pobūdį turi pats priimtasis?*

Ką apskritai numano terminas „atitiktis“? Kažko atitiktis kažkam turi formalų kažko sąryšio su kažkuo pobūdį. Kiekviena atitiktis, vadinasi, ir „tiesa“, yra sąryšis. Tačiau ne kiekvienas sąryšis yra atitiktis. Ženklas rodo *į* [*auf*] parodytąjį. Rodymas yra sąryšis, o ne ženklo ir parodytojo atitiktis. Tačiau akivaizdu, kad ir ne kiekviena atitiktis numano kažką panašaus į tiesos definicijoje užfiksuotą *convenientia*. Skaičius 6 atitinka 16–10. Skaičiai atitinka, jie
216 lygūs, atsižvelgiant į tą ‚kiek‘. Lygybė yra *vienas* atitikties būdų. Jai struktūriškai priklauso kažkas panašaus į „atsižvelgimą“. Kas yra tas, kurio atžvilgiu su *Adaequatio* susijusysis jį atitinka? Aiškinant „tiesos sąryšį“, privalu atkreipti dėmesį ir į sąryšio narius. Kieno atžvilgiu *intellectus* ir *res* atitinka vienas kitą? Ar jie pagal savo būtiškumą ir savo esmės turinį apskritai kažką prideda, atsižvelgiant į tai, ką jie gali atitikti? Jei lygybė dėl jųdviejų vienodumo stygiaus negalima, gal tuomet jiedu (*intellectus* ir *res*) panašūs? Tačiau pažinimas juk turi „pateikti“ dalyką *taip*, *kaip* jis yra. „Atitiktis“ turi relacijos pobūdį: „taip – kaip“. Kokiu būdu šis sąryšis galimas kaip sąryšis tarp *intellectus* ir *res*? Iš šių klausimų aiškėja, kad tiesos struktūrai išaiškinti nepakanka tiesiog suponuoti šios sąryšių visumos, bet privalu jos atsiklausti dėl buvimo sąsajos, kuri palaiko šią visumą kaip tokią.

Tačiau ar tam reikia išskleisti „pažintinę teorinę“ problematiką, atsižvelgiant į subjekto-objekto-sąryšį, o gal analizė gali apsiriboti „tiesos imanentinės sąmonės“ interpretacija, taigi likti subjekto „sferoje“? Pasak bendros nuomonės, tai, kas teisinga, yra pažinimas. Tačiau pažinimas yra sprendinys. Sprendžiant privalu skirti sprendimą kaip *realų* psichinį vyksmą, o nuspręstąjį kaip *idealų* turinį. Apie pastarąjį sakoma, kad jis esąs „teisingas“. Tačiau realus psichinis vyksmas esamas arba ne. Taigi idealiam sprendinio turiniui būdingas atitikties sąryšis. Tad šis susiduria su sąsaja tarp idealaus sprendinio turinio ir realaus daikto kaip to, *apie kurį* sprendžiama. Ar atitikimas pagal savo būtiškumą yra realus, idealus ar nė vienas iš jų? *Kaip turi būti ontologiškai pagautas sąryšis tarp idealaus buvinio ir realaus esamojo?* Jis vis tik susidaro, o susidaro faktiniuose sprendiniuose ne tik tarp sprendinio turinio ir realaus objekto, bet drauge ir tarp idealaus turinio ir realaus išsprendimo; o čia, akivaizdu, dar „glaudžiau“?

Nejaugi negalima klausti apie sąryšio tarp realiojo ir idealiojo (tos *μέθεξις*) ontologinę prasmę? Sąryšis juk turi *susidaryti*. Ką ontologiškai reiškia sandas?

Kodėl šis klausimas turi būti neteisėtas? Ar tai atsitiktinumas, kad ši problema nepajuda iš vietos jau daugiau kaip du tūkstančius metų?

Ar klausimas neiškreipiamas jau nustačius ontologiškai neišaiškintą realiojo ir idealiojo atskirtį? 217

Ir ar apskritai nepateisinta realaus vyksmo ir idealaus turinio atskirtis, atsižvelgiant į „tikrovišką“ nuspęstojo sprendimą? Ar neperlaužiama pažinojimo ir sprendimo tikrovė į du buvimo būdus ir „sluoksnius“, kurių pažinojimo būtiškumas niekada neapima sudėtų kartu? Ar psichologizmas nėra teisus, priešindamasis šiai atskirčiai, nors ir jis pats ontologiškai nei išaiškina mąstinio mąstymo būtiškumo, nei žino to kaip problemos?

Klausiant apie *adaequatio* būtiškumą, atogrąža į išsprendimą ir sprendinio turinio atskyrą nepadeda plėtotis svarstymui, bet tik paaiškina, kad pažinojimo būtiškumo išaiškinimas tampa neapeinamas. Tam būtina analizė drauge privalo pabandyti iškelti prieš akis ir pažinimą apibūdinantį tiesos fenomeną. Kada tiesa tampa fenomenaliai raiški tiesiog pažįstant? Tada, kai pažinojimas save pademonstruoja *kaip teisingą*. Savidemonstracija jam užtikrina jo tiesą. Todėl fenomenalioje pademonstravimo sąsajoje atitikties sąryšis privalo tapti matomas.

Tegu kas nors nusigręžęs nuo sienos teisingai ištaria: „Paveikslas ant sienos kaba kreivai.“ Ši ištara demonstruoja save tuo, kad ištariantysis apsigręžęs suvokia kreivai ant sienos kabantį paveikslą. Kas pademonstruojama šiuo pademonstravimu? Kokia yra ištaros pasitvirtinimo prasmė? Ar nustatoma, tarkim, „pažinimo“, atitinkamai „pažintojo“ atitiktis daiktui ant sienos? Taip ir ne, žiūrint ar deramai fenomenaliai interpretuojama, ką reiškia išraiška „pažintasis“. Su kuo susijęs ištariantysis, kai jis sprendžia, ne suvokdamas paveikslą, bet „vien įsivaizduodamas“? Ar, tarkim, su „vaizdiniais“? Žinoma, ne, jei vaizdinys čia turi reikšti vaizdijimą kaip psichinį vyksmą. Jis nesusijęs su vaizdiniais ir vaizdijamojo prasme, kiek tuo numanomas realaus daikto „vaizdas“ ant sienos. Veikiau, „tik vaizdijanti“ ištara – savo saviškiausia prasme – susijusi su realiu paveikslu ant sienos. Numanoma tai ir nieko kito. Kiekviena interpretacija, įstumianti čia kažką kita, kas turi būti numanoma vien vaizdijančia ištara, suklastoja fenomenalią faktinę medžiagą to, apie ką ištariama. Ištara 218 yra būtis link paties būvančio daikto. Tai kas demonstruojama suvoktimi? Nieko kito, kaip tai, *kad* tai pats buvinys, kuris buvo numanomas ištara. Pasitvirtina, kad ištarianti būtis link ištartojo yra buvinio parodymas taip, *kad* ji *atskleidžia* buvinį, kurio link ji yra. Demonstruojamas ištaros buvimas-atskleidžiant [Entdeckend-sein]. Taip pažinojimas pademonstruojant lieka susijęs vien su pačiu buviniu. Juo pačiu tarsi vyksta pasitvirtinimas. Numanytas buvinys pats pasirodo *taip*, *kaip* jis pats sau yra, kitaip tariant, *jis* savo patybe yra taip, kaip *jis* parodomas, atskleidžiamas ištara kaip būvantis. Vaizdiniai nelyginami nei tarp savęs, nei *sąryšiu* su realiu daiktu. Pademonstruojama ne pažinojimo ir objekto [Gegenstand] ar net psichiškojo ir fiziškojo

atitiktis, bet ir ne „sąmonės turinių“ tarp savęs atitiktis. Pademonstruojama vien paties buvinio atskleist-ybė, *jis* savuoju atskleistumo ‚kaip‘. Pastarasis pasitvirtina tuo, kad ištartasis, kuris pats yra buvinys, pasirodo *kaip tas pats*. *Pasitvirtinimas* reiškia: *pasirodyti buviniui savo patybe*[1]. Pasitvirtinimas vyksta dėl buvinio savirodos. Tai galima tik dėl to, kad ištariantis ir pasitvirtinantis pažinojimas pagal savo ontologinę prasmę pats yra *atskleidžianti būtis link* realaus buvinio.

Tai, kad ištara *yra teisinga*, reiškia, jog ji atskleidžia buvinį patį savaime. Ji ištaria, ji parodo, ji „leidžia matyti“ (ἀπόφανσις) buvinį savo atskleistumu. Ištaros *tiesybę* (tiesą) privalu suprasti kaip *buvimą-atskleidžiant*. Taigi tiesa turi visai ne atitikties tarp pažinojimo ir objekto [Gegenstand] struktūrą
219 buvinio (subjekto) priderinimo prie kito (objekto [Objekt]) prasme.

Tiesybė kaip buvimas-atskleidžiant ontologiškai teįmanoma dėl buvimo-pasaulyje. Šis fenomenas, kuriame atpažinome čiabūties pamatinę sąrangą, yra pirmapradžio tiesos fenomeno *pamatas*. Dabar šis turi būti pasektas skvarbiau.

b) Tiesos pirmapradis fenomenas ir tradicinės tiesos sampratos išvestumas

Tiesybė (tiesa) reiškia buvimą-atskleidžiant. Tačiau ar tai nėra pati savavališkiausia tiesos definicija? Su tokiomis primygtinėmis sąvokų apibrėžtimis gali pasisekti pašalinti atitikties idėją iš tiesos sampratos. Ar už šį abejotiną laimėjimą nereikia mokėti senos „geros“ tradicijos nustūmimu į niekumą? Vis tik tariamai *savavališka* definicija teapima *būtiną* interpretaciją to, ką pirmapradiškai nujautė ir taip pat prieš-fenomenologiškai suprato seniausia antikinės filosofijos tradicija. To λόγος tiesybė kaip ἀπόφανσις yra ἀληθεύειν to ἀποφαίνεσθαι būdu: buvinį, ištraukiant iš paslėptumo, leisti matyti savo nepaslėptumu (atskleistumu). T*α* ἀλήθεια, kuri Aristotelio anksčiau cituotose vietose prilyginama πρᾶγμα, φαινόμενα, reiškia „pačius daiktus [Sachen]“,

---

[1] Apie pademonstravimo kaip „tapatinimo“ idėją plg. Husserl, *Logische Untersuchungen* [*Loginiai tyrinėjimai*], 2. A. II t., 2-oji dalis, VI. tyrinėjimas „Evidenz und Wahrheit“ [„Akivaizdumas ir tiesa“] ten pat § 36-39, 115 p. ir kt. p. Įprastai atvaizduojant *fenomenologinę* tiesos teoriją, apsiribojama tuo, kas pasakyta *kritiniuose* ‚Prolegomenuose‘ (1 t.) ir pabrėžtinai susiję su Bolzano teiginių teorija [Satzlehre]. Vis dėlto *pozityviosios* fenomenologinės interpretacijos, kurios iš pagrindų skiriasi nuo Bolzano teorijos, paliekamos ramybėje. Vienintelis, kuris anapus fenomenologinio tyrimo pozityviai priėmė minėtuosius tyrinėjimus, buvo E. Laskas, kurio „Logik der Philosophie“ [„Filosofijos logika“] (1911) lygiai taip pat griežtai apibrėžta VI tyrinėjime (*Über sinnliche und kategoriale Anschauungen* [*Apie jusliškas ir kategorialias stebėsenas*], 128 p. ir kt. p.), o jo „Lehre vom Urteil“ [„Sprendinio teorija“] (1912) – minėtais skyriais apie akivaizdumą ir tiesą.

tai, kas rodo save, *buvinį tuo savo atskleistumo ,kaip'*. Argi atsitiktinumas, kad viename iš fragmentų Herakleitas[1], *seniausiuose* filosofiniuose pamokymuose, kuriuose *raiškiai* veikia λόγος, permano iškeltą tiesos fenomeną atskleistumo (nepaslėptumo) prasme? Tam λόγος ir tam, kas jį taria ir supranta, priešpastatomi neprotingieji. Jis sako, kad λόγος yra φράζων ὅκως ἔχει, elgiasi kaip buvinys. Tačiau neprotingiesiems λανθάνει, lieka paslėpta, ką jie daro; ἐπιλανθάνονται, jie pamiršta, kitaip tariant, tai jiems vėl nugrimzta į paslėptumą. Taigi tam λόγος priklauso nepaslėptumas, ἀ-λήθεια. Šios išraiškos vertimas žodžiu „tiesa" ir juolab jos teorinės sąvokinės apibrėžtys paslepia prasmę to, ką graikai „savaime suprantamai" laikė tos ἀλήθεια terminologinio vartojimo pagrindu kaip priešfilosofinę suprastį. Tokių patvirtinimų pritraukimas privalo apsisaugoti nuo nesutrikdomos 220
žodžio mistikos; vis dėlto galiausiai filosofijos reikalas yra apsaugoti *elementariausių žodžių*, kuriais išsisako čiabūtis, *jėgą* nuo to, kad jie sveiku protu nebūtų niveliuojami iki nesuprastumo, kuris savo ruožtu tarnauja kaip tariamų problemų šaltinis.

Kas anksčiau[2] tarsi dogmiškai interpretuojant buvo išdėstyta apie λόγος ir ἀλήθεια, dabar išlaikė savo fenomenalų pademonstravimą. Pateikta tiesos „definicija" yra ne tradicijos *nusimetimas*, bet pirmapradis *įsisavinimas*: juolab, jei pavyks argumentuoti, kad (ir kaip) teorija dėl pirmapradžio tiesos fenomeno privalo priartėti prie atitikties idėjos.

Tiesos kaip atskleistumo ir buvimo atskleidžiant „definicija" taip pat nėra vien žodžių paaiškinimas – jis išauga iš čiabūties, kurią kol kas rūpinomės pavadinti „teisinga", elgsenų analizės.

Tiesybė kaip buvimas-atskleidžiant yra čiabūties buvimo būdas. Tai, ką šis atskleidimas pats įgalina, būtinai privalu pavadinti dar pirmapradiškesne prasme „teisingu". *Paties atskleidimo egzistencialiai-ontologiniai pamatai vien parodo pirmapradiškiausią tiesos fenomeną.*

Atskleidimas yra buvimo-pasaulyje buvimo būdas. Apdairus, bet taip pat ir liekantis įžvalgiu rūpinimasis atskleidžia įpasaulišką buvinį. Šis tampa atskleistuoju. Jis „teisingas" antrąja prasme. Pirmine prasme „teisinga", tai yra atskleidžianti, yra čiabūtis. Tiesa antrąja prasme reiškia ne buvimą-atskleidžiant (atskleistį), bet atskleist-ybę (atskleistumą).

Tačiau anksčiau analizuojant pasaulio pasauliškumą ir įpasaulišką buvinį buvo parodyta: įpasauliško buvinio atskleistumas *pagrįstas* pasaulio atvertumu. Tačiau atvertumas yra čiabūties pamatiškumas, pagal kurį čiabūtis

---

[1] Plg. Diels, *Fragmente der Vorsokratiker* [*Ikisokratikų fragmentai*], Heraklit, I frag.
[2] Plg. 32 p. ir kt. p.

yra jos ‚čia'. Atvertumas konstituojamas pajaustimi, supratimu bei šneka ir lygiapradiškai susiduria su pasauliu, įbūtimi ir savastimi. Rūpesčio kaip *savipirmumo* – jau būti pasaulyje – struktūra kaip būtis ties įpasaulišku buviniu slepia savyje čiabūties atvertumą. *Su* juo ir *per* jį yra atskleistumas, todėl tik su čiabūties *atvertumu* pasiekiamas *pirmapradiškiausias*
221 tiesos fenomenas. Kas anksčiau buvo parodyta atsižvelgiant į to ‚čia'[1] egzistencialią konstituciją ir susijusio su to ‚čia'[2] kasdiene būtimi, susidūrė ne su kuo kitu kaip pirmapradiškiausiu tiesos fenomenu. Kadangi čiabūtis esmingai *yra* savo atvertumas, kaip atvertas atveria ir atskleidžia, ji esmingai yra „teisinga". *Čiabūtis yra „tiesoje".* Ši ištara turi ontologinę prasmę. Ji numano ne tai, kad čiabūtis ontiškai visada arba kaskart ir pajaučianti tik įvesta į „visą tiesą", bet tai, kad jos egzistencialiai sąrangai priklauso jos saviškiausios būties atvertumas.

Įsisavinant tai, anksčiau pasiekta teiginio „čiabūtis yra tiesoje" pilna egzistenciali prasmė gali būti perteikiama šitaip:

1) čiabūties buvimo sąrangai esmingai priklauso *atvertumas apskritai*. Ji apima buvimo struktūros, kuri tapo eksplicitinė dėl rūpesčio fenomeno, visumą. Rūpesčiui priklauso ne tik buvimas-pasaulyje, bet ir būtis ties įpasaulišku buviniu. Čiabūties buvimui ir jos atvertumui vienodai pirmapradiškas įpasauliško buvinio atskleistumas;

2) čiabūties buvimo sąrangai, būtent kaip jos atvertumo konstitutyvui, priklauso *įmestumas*. Juo atsidengia tai, kad čiabūtis kaskart jau yra kaip mano ir šitokia yra apibrėžtame pasaulyje ir prie apibrėžtų įpasauliškų buvinių apibrėžtos srities. Atvertumas yra esmingai faktinis;

3) čiabūties buvimo sąrangai priklauso *apmatas*: atveriantis buvimas link savo gebos būti. Čiabūtis *gali save* suprasti kaip suprantanti iš „pasaulio" ir Kitų arba iš savo saviškiausios gebos būti. Anksčiau minėta galimybė reiškia: čiabūtis atsiveria sau pačiai saviškiausioje geboje būti ir kaip saviškiausia geba būti. Šis *autentiškas* atvertumas rodo pirmapradiškiausios tiesos fenomeną autentiškumo modusu. Pirmapradiškiausias, būtent autentiškiausias atvertumas, kuriuo čiabūtis, kaip geba būti, gali būti, yra *egzistencijos tiesa*. Ji įgyja savo egzistencialiai-ontologinį apibrėžtumą vien siejant su čiabūties autentiškumo analize;

4) čiabūties buvimo sąrangai priklauso *nuopuolis*. Pirmiausiai ir dažniausiai čiabūtis yra pasimetusi savo „pasaulyje". Supratimas kaip būties galimybių

---

[1] Plg. 134 p. ir kt. p.
[2] Plg.166 p. ir kt. p.

apmatas persikėlė ten. Pasinėrimas tūle reiškia viešo išskleistumo viešpatystę. 222
Atskleistasis ir atvertasis turi pakeistumo ir užvertumo modusą per šnekalus, smalsulį ir dviprasmybę. Būtis link buvinio ne užgesinta, bet išrauta. Buvinys yra ne visiškai paslėptas, bet kaip tik atskleistas, o drauge pakeistas; jis pasirodo, bet regimybės modusu. Panašiai prieš tai atskleistasis vėl nugrimzta į pakeistumą ir paslėptumą. *Čiabūtis, būdama esmingai nupuolanti, pagal savo buvimo sąrangą yra „netiesoje"*. Šis pavadinimas, kaip ir išraiška „nuopuolis", čia pavartotas ontologiškai. Bet koks ontiškai neigiamas „įvertis" atmestinas vartojant šį pavadinimą egzistencialiai-analitiškai. Čiabūties *faktiškumui* priklauso užvertumas ir uždengtumas. Teiginio „čiabūtis yra tiesoje" pilna egzistencialiai-ontologinė prasmė kartu lygiapradiškai byloja: „čiabūtis yra netiesoje". Tačiau tik tiek, kiek čiabūtis atverta, ji yra ir užverta; o kadangi su čiabūtimi įpasauliškas buvinys kaskart jau atskleistas, panašus buvinys kaip galimas įpasauliškai sutinkamasis yra uždengtas (paslėptas) arba pakeistas.

Todėl čiabūtis privalo raiškiai įsisavinti ir esmingai jau atskleistąjį regimybės bei pakeitimo *atžvilgiu*, vėl užsitikrindama atskleistumą. Juolab bet kokia nauja atskleistis vyksta ne visiško paslėptumo bazėje, bet išeities tašku imant atskleistumą regimybės modusu. Buvinys atrodo kaip..., kitaip tariant, jis tam tikru būdu jau atskleistas ir vis tik dar iškreiptas.

Tiesą (atskleistumą) visada privalu pirma atkovoti iš buvinio. Buvinys išplėšiamas iš paslėptumo. Būtent tas faktinis atskleistumas visada yra tarsi *apiplėšimas*. Ar tai atsitiktinumas, kad graikai apie tiesos esmę išsisakydavo *privatyvia* išraiška (*ἀ-λήθεια*)? Ar taip išsisakant čiabūčiai, neapsiskelbia pati pirmapradė buvimo suprastis, nors ir vien priešontologinis supratimas to, kad buvimas-netiesoje sudaro esmingą buvimo-pasaulyje apibrėžtį?

Tai, kad tiesos deivė, vedanti Parmenidą, jį pastato prieš abu kelius – atskleidimo ir paslėpimo – reiškia ne ką kita kaip tai, jog čiabūtis kaskart yra jau tiesoje ir netiesoje. Atskleidimo kelias tepasiekiamas tuo *κρίνειν λόγῳ*, suprantančiu jųdviejų perskyrimu ir apsisprendimu pasirinkti vieną jų[1]. 223

Egzistencialiai-ontologinė sąlyga to, kad buvimas-pasaulyje apibrėžtas „tiesa" ir „netiesa", glūdi *toje* čiabūties[2] buvimo sąrangoje, kurią pažymėjome kaip *įmestą apmatą*. Ji yra rūpesčio struktūros konstitutyvas.

---

[1] K. Reinhardtas knygoje *Parmenides und die Geschichte der griechischen Philosophie* [*Parmenidas ir graikų filosofijos istorija*] (1916) pirmąkart suvokė ir išsprendė daug svarstytą Parmenido eiliuotos teorijos abiejų dalių sąsajos problemą, nors jis neraiškiai nurodo sąsajos tarp *ἀλήθεια* ir *δόξα* ontologinį pamatą bei jų būtinumą.

[2] čiabūties, todėl primygtinumo. (aut. past. paraštėse)

Tiesos fenomeno egzistencialiai-ontologinė interpretacija pateikė: 1) tiesa pirmapradiškiausia prasme yra čiabūties atvertumas, kuriam priklauso įpasauliško buvinio atskleistumas; 2) čiabūtis lygiapradė tiesoje ir netiesoje.

Šie teiginiai gali būti pilnai įžvelgti[1] tradicinės tiesos fenomeno interpretacijos horizonte tik tada, kai pasirodys, kad: 1) tiesa, suprantama kaip atitiktis, kilusi iš atvertumo, beje, apibrėžtos modifikacijos būdu; 2) atvertumo būtiškumas pats veda į tai, kad pirmiausiai prieš akis iškyla jos išvestinė modifikacija, kreipianti tiesos struktūros teorinę eksplikaciją.

Ištara ir jos struktūra – apofantinis ‚kaip' – funduoti išsklaida ir jos struktūra, hermeneutiniu ‚kaip', o toliau supratimu, čiabūties atvertumu. Tačiau tiesa galioja kaip išskirianti taip išvedamos ištaros apibrėžtis. Taigi ištaros tiesos šaknys siekia supratimo atvertumą[2]. Tačiau už šio ištaros tiesos kilmės rodmens dabar privalu *raiškiai* parodyti *atitikties* fenomeną savo išvestumu.

Būtis ties įpasaulišku buviniu, rūpinimasis, yra atskleidžianti. Tačiau čiabūties atvertumui esmingai priklauso šneka[3]. Čiabūtis išsisako apie save; *apie save* [*sich*] – kaip atskleidžianti būtis link buvinio. Ir ji išsisako kaip
224 tokia apie atskleistą ištaroje buvinį. Ištara komunikuoja su buviniu tuo savo atskleistumo ‚kaip'. Suvokdama komunikaciją, nuovoki čiabūtis save įveda į atskleidžiančią būtį link aptarto buvinio. Išsakyta ištara savajame „apie ką" turi savyje buvinio atskleistumą. Šis išsaugotas išsakytuoju. Išsakytasis tarsi tampa įpasauliškai parankiuoju, kuris gali būti įsisavintas ir toliau išsakytas. Dėl atskleistumo saugos parankus išsakytasis pats turi ryšį su buviniu, apie kurį išsakytasis kaskart yra ištara. Atskleistumas kaskart yra atskleistumas ko... Ir pakartojanti tai, kas jau pasakyta, čiabūtis įžengia į būtį link paties aptariamo buvinio. Tačiau ji yra ir laiko save atleista nuo atskleidimo pirmapradės atlikties.

Čiabūčiai nereikia savęs pačios iškelti prieš buvinį „originaliu" patyrimu, bet ji vis tik atitinkamai lieka susijusi su juo būdama. Atskleistumas įsisavinamas plačiu mastu ne kiekvienu nuosavu atskleidimu, bet to, kas pasakyta, nuogirdomis. Pasinėrimas į tai, kas pasakyta, priklauso tūlo būtiškumui. Išsakytasis kaip toks perima būtį link ištaroje atskleisto buvinio. Tačiau jei šis raiškiai įsisavinamas, atsižvelgiant į savo atskleistumą, tuomet tai reiškia: ištara turi būti demonstruojama kaip atskleidžianti. Tačiau išsakyta ištara yra parankinys būtent taip, kad jis – išsaugantis kaip atskleistumas – savyje pačiame turi ryšį su atskleistu buviniu. Savo buvimo-atskleidžiant

---

[1] To jie niekada nepasieks. (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. aukščiau § 33, 154 p. ir kt. p. Ištara kaip išvestinis išsklaidos modusas.

[3] Plg. § 34, 160 p. ir kt. p

pademonstravimas dabar reiškia atskleistumą išsaugančios ištaros ryšio *su* buviniu pademonstravimą. Ištara yra parankinys. Buvinys, su kuriuo ji kaip atskleidžianti turi ryšį, yra įpasauliškai parankus, atitinkamai esamas. Pats ryšys pateikia save tokiu būdu kaip esamas. Tačiau ryšys yra tai, kad ištaroje išsaugotas atskleistumas kaskart yra atskleistumas ko... Sprendinys „turi savyje kažką, kas galioja objektams [Gegenständen]" (Kantas). Tačiau ryšys, persijungdamas į sąryšį tarp esamųjų, dabar pats įgyja esamumo pobūdį. Atskleistumas ko... tampa esamu esamojo – išsakytos ištaros – atitikmeniu *tam* [*zu*] esamajam, aptartajam buviniui. Ir jei šis atitikmuo tematomas dar daugiau kaip sąryšis esamojo, tai yra jei sąryšio nariai neskiriant suprantami kaip vien esami, tuomet ryšys pasirodo kaip esama dviejų esamųjų atitiktis.

Buvinio atskleistumas ištaros išsakytumu atsigręžia į įpasauliškai parankiojo 225
būtiškumą. Tačiau kadangi jame juk išsilaiko ryšys su esamuoju kaip atskleistumas ko..., atskleistumas (tiesa) savo ruožtu tampa esamu sąryšiu tarp esamųjų (intellectus ir res).

Čiabūties atvertumu funduotas egzistencialus atskleistumo fenomenas tampa esama, dar ryšio pobūdį savyje slepiančia savybe ir, kaip tokia, perlaužta [*auseinanderbrechen*] į esamą sąryšį. Tiesa, kaip atvertumas ir atskleidžianti būtis link atskleisto buvinio, tapo tiesa kaip atitiktimi tarp įpasauliškai esamo. Tuo parodytas ontologinis tradicinės tiesos sampratos išvestumas.

Tačiau, kas yra paskutinis egzistencialiai-ontologinėje fundavimo sąsajų tvarkoje, ontiškai-faktiškai galioja kaip pirmasis ir artimiausias. Tačiau šis faktas, kai atsižvelgiama į jo būtinumą, vėlgi pagrįstas pačios čiabūties būtiškumu. Rūpindamasi pasinėrusi čiabūtis supranta save remdamasi įpasauliškai sutinkamuoju. Atskleidimui priklausantis atskleistumas pirmiausiai įpasauliškai aptinkamas *iš*sakytajame. Tačiau ne tik tiesa sutinkama kaip esama, bet ir buvimo suprastis apskritai pirmiausiai supranta bet kokį buvinį kaip esamą. Artimiausia ontologinė kol kas ontiškai sutinkamos „tiesos" nuovoka [Besinnung] supranta *λόγος* (ištarą) kaip *λόγος τινός* (ištarą apie..., atskleistumą ko...), tačiau fenomeną interpretuoja kaip esamąjį savo galimu esamumu. Tačiau kadangi šis apskritai prilygintas būties prasmei, klausimas, ar šis tiesos būtiškumas ir jo artimiausiai sutinkama struktūra pirmapradiškai yra ar ne, apskritai *gali* tapti negyvybingas. *Kol kas viešpataujanti ir dar šiandien iš principo ir raiškiai neįveikta čiabūties buvimo suprastis pati uždengia pirmapradį tiesos fenomeną.*

Tačiau drauge negalima pražiūrėti, kad graikų, kurie šią artimiausią buvimo suprastį pirma moksliškai suformavo ir padarė viešpataujančia, mąstyme drauge buvo gyvybinga pirmapradė, nors ir priešontologinė, tiesos suprastis

ir net įsitvirtino – bent jau Aristotelio atveju[1] – jos ontologijoje glūdinčios uždangos atžvilgiu.

226 Aristotelis niekada negynė tezės, kad pirmapradė tiesos „vieta“ esanti sprendinys. Veikiau jis sako, kad λόγος yra čiabūties buvimo būdas, kuris gali būti atskleisdamas *arba* uždengdamas. Ši *dviguba galimybė* yra λόγος tiesybės išskirtinumas, jis yra elgsena, kuri *irgi gali uždengti*. Kadangi Aristotelis minėtosios tezės niekada neįtvirtino, jis niekada ir neįstengė „išplėsti“ λόγος tiesos sampratos iki grynos νοεῖν. Tos αἴσθησις ir „idėjų“ matymo „tiesa“ yra pirmapradis atskleidimas. Ir tik todėl, kad νόησις pirminiu būdu atskleista, ir λόγος kaip διανοεῖν gali turėti atskleisties funkciją.

Tezė, kad prigimtinė [genuine] tiesos „vieta“ esanti sprendinys, ne tik neteisėtai apeliuoja į Aristotelį, bet ir pagal savo turinį neįsisąmonina tiesos struktūros. Pirminė tiesos „vieta“ yra ne ištara, bet, *priešingai*, ištara, kaip atskleistumo įsisavinimo modusas ir kaip buvimo-pasaulyje būdas, pagrįstas atskleidimu, atitinkamai čiabūties *atvertumu*. Pirmapradiškiausia „tiesa“ yra ištaros „vieta“ ir galimybės, kad ištaros gali būti teisingos arba klaidingos (atskleidžiančios arba uždengiančios), ontologinė sąlyga.

Tiesa, suprasta pirmapradiškiausia prasme, priklauso pamatinei čiabūties sąrangai. Pavadinimas reiškia egzistencialą. Tačiau tuo jau nužymėtas atsakymas į tiesos būtiškumo ir prielaidos, kad „tiesa duota [es gibt]“, būtinumo prasmės klausimą.

c) Tiesos būtiškumas ir tiesos prielaida

Čiabūtis, kaip konstituota, esmingai yra per tiesos atvertumą. Atvertumas yra esmingas čiabūties būtiškumas. *Tiesa tėra „duota“ [gibt es], kadangi ir kol yra čiabūtis.* Buvinys yra atskleistas tik *tada* ir atvertas tik *tol*, kol apskritai *yra* čiabūtis. Newtono dėsniai, prieštaros taisyklė [*Satz vom Widerspruch*], kiekviena tiesa apskritai tėra tol teisinga, kol čiabūtis *yra*. Prieš būnant čiabūčiai apskritai, nebuvo jokios tiesos, ir, nebebūsiant čiabūčiai apskritai, jokios tiesos nebus, nes ji tada *negali* būti kaip atvertumas, atskleistis ir atskleistumas. Prieš atrandant Newtono dėsnius, jie nebuvo „teisingi“; iš to neseka, kad jie buvo klaidingi ir juolab kad jie, ontiškai nebesant galimam
227 atskleistumui, taptų klaidingi. Juomaž šiame „apribojime“ glūdi „tiesų“ tiesybės sumenkinimas.

Tai, kad Newtono dėsniai prieš jį nebuvo nei teisingi, nei klaidingi, negali reikšti, kad buvinio, kurį jie atskleisdami parodo, prieš tai nebuvo. Newtono

[1] Plg. *Nikomacho etika* Z ir *Metafizika* Θ 10.

dėka dėsniai tapo teisingi, jais buvinys tapo prieinamas čiabūčiai pats sau. Buvinio atskleistumu šis pasirodo būtent kaip buvinys, kuris prieš tai jau buvo. „Tiesos" būtiškumas yra taip atskleistinas.

Tai, kad duotos „amžinosios tiesos", bus pakankamai įrodyta tik tada, jei pavyks argumentuoti, kad čiabūtis per amžius buvo ir bus. Kol šio argumento trūksta, šis teiginys lieka fantastiniu tvirtinimu, kuris netampa teisėtas dėl to, kad juo paprastai „tiki" filosofai.

Bet kokia tiesa pagal savo esmingą čiabūtišką būtiškumą yra reliatyvi čiabūties buvimo atžvilgiu. Ar šis reliatyvumas reiškia, kad bet kokia tiesa yra „subjektyvi"? Jei „subjektyvi" interpretuojama kaip „palikta subjekto nuožiūrai", tuomet tikrai ne. Nes atskleidimas pagal savo saviškiausią prasmę atima ištarą iš „subjektyvios" savivalės ir iškelia atskleidžiančią čiabūtį prieš patį buvinį. Ir tik *todėl, kad* „tiesa", kaip atskleidimas, *yra čiabūties būtiškumas*, ji gali būti atimta iš *čiabūties* savivalės. Ir tiesos „visuotinio galiojamumo" šaknys glūdi vien tik tame, kad čiabūtis gali atskleisti ir palaisvinti buvinį patį sau. Tik taip šis buvinys geba pats sau susieti kiekvieną galimą ištarą, tai yra savo išrodą. Ar teisėtai suprastai tiesai nė kiek negresia tai, kad ji ontiškai tegalima „subjekte" ir jam būnant laikosi bei sukrenta?

Juk remiantis egzistencialiai suvoktu tiesos būtiškumu tampa suprantamà ir tiesos prielaidos prasmė. *Kodėl privalome suponuoti, kad tiesa duota*? Ką reiškia „suponuoti"? Ką numano tas „privalome"? Ką reiškia „tiesa duota"? Tiesą „mes" suponuojame, nes „mes", būdami čiabūties būtiškumu, *esame* „tiesoje". Mes nesuponuojame jos kaip kažko „išorėje" ir „už" mūsų, su kuo mes santykiaujame šalia kitų „vertybių". Ne mes suponuojame „tiesą", bet[1] *ji* yra tai, kas ontologiškai apskritai įgalina, jog mes taip galime *būti*, kad kažką „suponuojame". Vien tiesa *įgalina* kažką panašaus į suponavimą. 228

Ką reiškia „suponuoti"? Kažką suprasti kaip kito buvinio būties pagrindą. Panašus buvinio jo buvimo sąsajomis supratimas tėra galimas dėl atvertumo, tai yra čiabūties buvimo atskleidžiant. Tada suponuoti „tiesą" reiškia ją suprasti kaip kažką, dėl ko yra čiabūtis. Tačiau čiabūtis – tai glūdi buvimo kaip rūpesčio sąrangoje – yra kaskart jau pirma savęs. Tai buvinys, kuris būdamas susiduria su saviškiausia geba būti. Būčiai ir čiabūties gebai būti kaip buvimui-pasaulyje esmingai priklauso atvertumas ir atskleidimas. Čiabūtis susiduria su savo geba-būti-pasaulyje ir čia su įpasauliškai būvančiojo apdairiai atskleidžiančiu rūpinimusi. Čiabūties kaip rūpesčio buvimo sąrangoje, buvime pirma savęs, glūdi pirmapradiškiausias „suponavimas". *Kadangi šis savisuponavimas priklauso čiabūties buvimui, „mes" privalome ir „mus", kaip*

[1] bet tiesos esmė mus įstato į tą pažadėtojo [Zugesagte] ‚pirma'! (aut. past. paraštėse)

apibrėžtus per atvertumą, suponuoti. Šis čiabūties buvime glūdintis „suponavimas“ santykiauja ne su nečiabūtišku buviniu, kuris, maža to, dar duotas [es gibt], bet vien su savimi pačiu. Suponuota tiesa, atitinkamai tas „duotas“, kuriuo turi būti apibrėžta jos būtis, turi pačios čiabūties būtiškumą, atitinkamai būties prasmę. Tiesos prielaidą privalome „padaryti“, nes ji jau *yra* „padaryta“, tam „mes“ būnant.

Mes *privalome* suponuoti tiesą, ji *privalo būti* kaip čiabūties atvertumas taip, kaip ši pati *privalo* būti kaip kaskart manoji ir šioji. Tai priklauso esmingam čiabūties įmestumui pasaulin. *Ar čiabūtis kaskart laisvai nuspręsdavo ir ar galės ji kaskart nuspręsti, ar ji nori ar nenori įeiti į „čiabūtį“?* „Savaime“ visiškai neįžvelgtina, kodėl buvinys turi būti *atskleistas*, kodėl *tiesa* ir *čiabūtis* privalo būti. Įprastas skepticizmo – būties, atitinkamai „tiesos“, pažinumo – paneigimas lieka pusiaukelėje. Tai, ką jis parodo formalia argumentacija, yra vien tai, kad sprendžiant tiesa suponuota. Tai nuoroda į tai, kad ištarai priklauso „tiesa“, kad parodymas pagal savo prasmę yra atskleidimas. Taip lieka *neišaiškinta, kodėl* taip privalo būti ir kur glūdi ontologinis pagrindas šiai būtinai ištaros ir tiesos buvimo sąsajai. Lygiai taip lieka visiškai tamsi tiesos būtiškumo ir suponavimo bei jo ontologinio pamato pačioje čiabūtyje prasmė. Be to,
229 neįsisąmoninama, kad ir niekam *nesprendžiant* tiesa jau suponuojama, kadangi čiabūtis apskritai yra.

Skeptikas negali būti paneigtas, lygiai kaip tiesos būtis negali būti „įrodyta“. Skeptikui, jei jis faktiškai *yra,* neigdamas tiesą, ir *nereikia* būti paneigtam. Kiek jis *yra* ir save supratęs šia būtimi, jis užgesinęs savižudybės neviltimi čiabūtį, o drauge tiesą. Tiesa nesileidžia įrodoma savo būtinumu, nes čiabūtis sau pačiai negali būti įrodyta. Kaip mažai parodyta, kad duotos „amžinosios tiesos“, taip mažai parodyta, kad kada nors – kuo skepticizmo atmetimuose, nepaisant jų sumanymo, iš principo tikima – buvo „duota“ „tikrųjų“ skeptikų. Turbūt tokių skeptikų būta daugiau negu formaliai dialektiškais bandymais „skepticizmą“ nekenksmingai puldinėjantieji norėtų pripažinti.

Taigi taip klausiant apie tiesos būtį bei tiesos prielaidos būtinumą, lygiai kaip apie pažinimo esmę, nustatomas „idealus subjektas“. Raiškus arba neraiškus tam motyvas glūdi pateisintoje, bet vis tik vien ontologiškai pagrįstoje reikmėje filosofijai tematizuoti tą „*a priori*“, bet ne „empirines tikrybes“ kaip tokias. Tačiau ar ši reikmė patenkinama nustatant „idealų subjektą“? Ar tai nėra *fantastiškai idealizuotas* subjektas? Ar su tokio subjekto sąvoka nepasiekiamas būtent vien „tikrybiško“ subjekto, čiabūties, ‚*a priori*‘? Ar tam faktinio subjekto ‚*a priori*‘, tai yra čiabūties faktiškumui, nepriklauso apibrėžtumas, kad jis lygiapradis tiesoje ir netiesoje?

„Grynojo [reinen] Aš“ ir „sąmonės apskritai“ idėjos savyje toli gražu neturi to „tikroviško“ subjektyvumo *a priori*, todėl jos peršoka ontologinius faktiškumo bei čiabūties buvimo sąrangos bruožus, atitinkamai apskritai jų nemato. „Sąmonės apskritai“ atsisakymas nereiškia to *a priori* neiginio, lygiai kaip idealizuoto subjekto nuostata mažai laiduoja čiabūties dalykiškai pagrįstą aprioriškumą.

„Amžinųjų tiesų“ įtvirtinimas, kaip ir fenomenaliai pagrįsto čiabūties „idealumo“ painiojimas su idealizuotu absoliučiuoju subjektu, priklauso toli gražu neradikaliai išvarytiems krikščioniškosios teologijos filosofinėje problematikoje likučiams. Tiesos būtis pirmapradiškai
susijusi su čiabūtimi. Ir tik todėl, kad čiabūtis yra kaip konstituota per at- 230
vertumą, tai yra supratimą, apskritai gali būti suprantama kažkas panašaus į būtį ir įmanoma buvimo suprastis.

Būtis – ne buvinys – „duota“ [gibt es] tik tiek, kiek yra tiesa. Ji *yra* tik tiek, kiek ir kol yra čiabūtis. Būtis ir tiesa „yra“ lygiapradiškai. Ką reiškia tai, kad būtis „yra“, juk jai turint skirtis[1] nuo bet kokio buvinio, tegalima konkrečiai paklausti, išaiškinus būties prasmę ir buvimo suprasties mastą. Tik tada taip pat pirmapradiškai išskleistina, kas priklauso *būties kaip tokios* mokslo sampratai, jos galimybėms ir pavidalams. Atsiribojant nuo šio tyrimo ir jo tiesos, tyrimas ontologiškai apibrėžtinas kaip *buvinio* atskleistis ir jo tiesa.

Atsakymo į būties prasmės klausimą dar nėra. Ką paruošė iki šiol taikyta čiabūties fundamentali analizė minėtųjų klausimų plėtotei? Atkasant rūpesčio fenomeną, buvo paaiškinta buvinio, kurio būčiai priklauso kažkas panašaus į buvimo suprastį, buvimo sąranga. Tuo čiabūties buvimas buvo drauge atribotas nuo buvimo modusų (parankumo, esamumo, realumo), kurie apibūdina nečiabūtišką buvinį. Buvo paaiškintas pats supratimas, tuo drauge laiduota būties interpretacijos suprantančiai-išskleidžiančios priemonės metodinė skaidra. Jei rūpesčiu turi būti pasiekta pirmapradė čiabūties buvimo sąranga, tuomet šiuo pagrindu privalo būti galima įsąvokinti ir rūpestyje glūdinčią buvimo suprastį, tai yra nustatyti ribas būties prasmei. Tačiau ar su rūpesčio fenomenu *yra* atverta pirmapradiškiausia čiabūties egzistencialiai-ontologinė sąranga? Ar rūpesčio fenomene glūdinti struktūrinė įvairovė teikia faktinės čiabūties buvimo pirmapradiškiausią visybę? Ar ligšiolinis tyrinėjimas apskritai iškėlė prieš akis čiabūtį *kaip visumą*?

---

[1] Ontologinis skirtumas. (aut. past. paraštėse)

Čiabūtis ir laikiškumas

§ 45. Čiabūties parengiamosios fundamentalios analizės rezultatas ir šio buvinio pirmapradės egzistencialios interpretacijos užduotis

Kas buvo laimėta parengiamąja čiabūties analize ir ko ieškota? *Radome* tematinio buvinio pamatinę sąrangą, buvimą-pasaulyje, kurio esmingos struktūros centruotos į atvertumą. Šios struktūrinės visumos visybė atsidengė kaip rūpestis. Jame glūdi čiabūties buvimas. Šios būties analizė buvo nukreipta į tai, kas, užbėgant už akių, buvo apibrėžta kaip čiabūties esmė, t. y. į egzistenciją[1]. Šis pavadinimas formaliu požiūriu reiškia, kad čiabūtis *yra* kaip suprantanti geba būti, su kuria ji susiduria pati būdama. Taip būnantis buvinys kaskart esu aš pats. Rūpesčio fenomeno išplėtojimas leido įžvelgti egzistencijos konkrečią sąrangą, tai yra jos lygiapradę sąsają su čiabūties faktiškumu ir jos nuopuoliu.

Ieškomas atsakymas į būties apskritai prasmės klausimą, o prieš tai – šio pamatinio visos ontologijos klausimo[2] radikalios plėtotės galimybė. Tačiau horizontas, kuriame kažkas panašaus į būtį apskritai tampa suprantama, atveriamas kartu išaiškinant galimybę buvimo suprasties apskritai, kuri pati priklauso buvinio, mūsų vadinamo čiabūtimi, sąrangai[3]. Tačiau buvimo supratį, kaip čiabūties esmingą buvimo momentą, galima *radikaliai* išaiškinti tik tada, kai buvinys, kuriam priklauso būtis, yra pats sau *pirmapradiškai* interpretuotas atsižvelgiant į jo būtį.

Ar galime ontologišką čiabūties *qua* rūpesčio apibūdinimą panaudoti kaip *pirmapradę* šio buvinio interpretaciją? Kokiu matuokliu turi būti vertinama čiabūties egzistenciali analitika savo pirmapradiškumo, atitinkamai nepirmapradiškumo, atžvilgiu? Ką gi apskritai reiškia ontologinės interpretacijos *pirmapradiškumas*?

Ontologinis tyrinėjimas yra galimas išsklaidos, kuri buvo pažymėta kaip supratimo išplėtojimas ir įsisavinimas, tipas[4]. Kiekviena išsklaida turi savo
232 užmojį, savo numatymą ir savo užbėgą. Jei jis kaip interpretacija tampa raiškia tyrimo užduotimi, tuomet šių „prielaidų“ visumą, kurią vadiname *hermeneutine situacija*, reikia iš anksto išaiškinti bei užtikrinti iš atvertino

[1] Plg. § 9, 41 p. ir kt. p.

[2] Kuriuo visgi ‚onto-logija‘ (viengubos kabutės – autoriaus) drauge pakeičiama (plg. *Kantas ir metafizikos problema*, IV skirsnis). (aut. past. paraštėse)

[3] Plg. § 6, 19 p. ir kt. p.; § 21, 95 p. ir kt. p.; § 43, 201 p.

[4] Plg. § 32, 148 p. ir kt. p.

„objekto“ [Gegenstand] pamatinio patyrimo ir juo. Ontologinė interpretacija, kuri turi atkasti buvinį jo nuosavos buvimo sąrangos atžvilgiu, laikosi to, kad būtų įvestas tematinis buvinys, pirma fenomenaliai apibūdinant, į užmojį, prie kurio priderinami visi vėlesni analizės žingsniai. Tačiau drauge šiuos reikia kreipti galimai nu-matant [Vor-sicht] atitinkamo buvinio būtiškumą. Tada užmojis ir numatymas drauge nužymi sąvokiškumą (užbėga), kur pakeltinos visos buvimo struktūros.

Tačiau *pirmapradė* ontologinė interpretacija ne tik reikalauja apskritai hermeneutinės situacijos, užtikrintos fenomenaliai priderinant, bet ir privalo raiškiai užsitikrinti, kad ji įvedė tematinio buvinio *visumą* į užmojį. Panašiai neužtenka pirmo šio buvinio būties nužymėjimo, nors ir fenomenaliai pagrįsto. Nu-matymas dėl būties veikiau privalo pastarąją apimti atsižvelgiant į jai priklausančių ir galimų struktūros momentų *vienybę*. Tik tada galima fenomenaliai patikimai iškelti ir atsakyti į viso buvinio būties visybės vienybės prasmės klausimą.

Ar atlikta egzistenciali čiabūties analizė išaugo iš tokios hermeneutinės situacijos, kad ja laiduotas fundamentaliai-ontologiškai įperšamas pirmapradiškumas? Ar galima nuo laimėto rezultato – čiabūties buvimas yra rūpestis – toliau žengti link šios struktūrinės visumos pirmapradės vienybės klausimo?

Kaip dėl iki šiol ontologinę priemonę kreipiančio nu-matymo? Egzistencijos idėją apibrėžėme kaip suprantančią gebą būti, kuri susiduria su savo pačios buvimu. Tačiau kaip kaskart *mano*, *geba būti* yra laisva autentiškumui arba neautentiškumui, arba jų modaliai indiferencijai[1]. Ligšiolinė interpretacija, pradedant nuo vidutinės kasdienybės, apsiribojo indiferentiško, atitinkamai, neautentiško, egzistavimo analize. Tiesa, jau ir šiame kelyje galėjo ir privalėjo būti pasiekta konkreti egzistencijos egzistencialumo apibrėžtis. Vis dėlto ontologinis egzistencijos sąrangos api- 233
būdinimas liko su esminga stoka. Egzistencija reiškia gebą būti, tačiau ir autentiškąją. Kol autentiškos gebos būti egzistenciali struktūra neįtraukta į egzistencijos idėją, *egzistencialią* interpretaciją kreipiančiam numatymui trūksta pirmapradiškumo.

O kaip dėl ligšiolinės hermeneutinės situacijos užmojo? Kada ir kaip egzistenciali analizė užsitikrino, kad nustačiusi kasdienybę ji *visą* čiabūtį – šį buvinį nuo jo „pradžios“ iki jo „pabaigos“ – primetė tematizuojančiam fenomenologiniam žvilgsniui? Iš tiesų tvirtinta, kad rūpestis esantis čiabūties sąrangos struktūrinės visumos visybė[2]. Tačiau ar jau nustatant interpretaciją neatsisakoma galimybės iškelti prieš akis čiabūtį kaip visumą? Kasdienybė juk kaip

---

[1] Plg. § 9, 41 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 41, 191 p. ir kt. p.

tik yra buvimas „tarp“ gimimo ir mirties. Ir jei egzistencija apibrėžia čiabūties buvimą, o jos esmė yra kartu konstituojama[1] geba būti, tada čiabūtis, kol egzistuoja, gebėdama būti kaskart privalo kažkuo *dar nebūti*. Buvinys, kurio esenciją sudaro egzistencija, esmingai priešinasi jo, kaip viso buvinio, galimai pagavai. Hermeneutinė situacija lig šiol ne tik neužsitikrino viso buvinio „turto“, netgi abejotina, ar jis apskritai pasiekiamas ir ar neprivalo čiabūties pirmapradė ontologinė interpretacija žlugti paties tematinio buvinio būtiškume.

Viena tapo neabejotina: *čiabūties ligšiolinė egzistenciali analizė negali pretenduoti į pirmapradiškumą*. Užmojyje visada tebuvo čiabūties neautentiškas buvimas, o čiabūtis – *ne visa*. Jei čiabūties buvimo interpretacija turi tapti pirmaprade, kaip ontologinio pamatinio klausimo plėtotės pamatas, tuomet ji prieš tai turi būti egzistencialiai iškėlusi švieson čiabūties buvimą savo galimu *autentiškumu* ir *visybe*.

Taip randasi užduotis čiabūtį, kaip visumą, iškelti užmojui. Tačiau tai tereiškia apskritai kada nors išskleisti šio buvinio visybiškumo gebos klausimą. Čiabūtyje, kol ji yra, kaskart dar trūksta kažko, kuo ji gali būti ir bus.
234 Tačiau šiam trūkumui priklauso pati „pabaiga“. Buvimo-pasaulyje „pabaiga“ yra mirtis. Ši pabaiga, priklausydama gebai būti, tai yra egzistencijai, apriboja ir apibrėžia čiabūties kaskart galimą visybę. Tačiau čiabūties buvimas-pabaigon [Zu-Ende-sein][2] mirtyje ir kartu šio buvinio visybiškumas tik tada gali būti deramai fenomenaliai įtraukti į galimo visy*biškumo* svarstymą, kada laimėta ontologiškai pakankama, kitaip tariant, *egzistenciali* mirties sąvoka. Tačiau čiabūtiškai[3] mirtis *yra vien* egzistencinėje *būtyje myriop*[4]. Šios būties egzistenciali struktūra pasirodo kaip čiabūties visybiškumo gebos ontologinė sąranga. Taigi visą egzistuojančią čiabūtį galima įvesti į egzistencialų užmojį. Tačiau ar čiabūtis irgi gali *autentiškai visa* egzistuoti? Kaip apskritai turi būti apibrėžtas egzistencijos autentiškumas, jei ne atsižvelgiant į autentiškąjį egzistavimą? Iš kur paimsime tam kriterijų? Akivaizdu, kad čiabūtis pati privalo savo būtimi iš anksto pateikti savo autentiškos egzistencijos galimybę ir būdą, jei jau egzistencija jai negali būti nei ontiškai primesta, nei ontologiškai atrasta. Tačiau autentiškąją gebą būti liudija sąžinė. Kaip ir mirtis, šis čiabūties fenomenas perša natūraliai [genuin] egzistencialią interpretaciją. Ši veda įžvalgon, kad čiabūties autentiškoji geba būti glūdi *norėjime-turėti-sąžinę*. Tačiau ši egzistencinė galimybė pagal savo būties prasmę linksta į egzistencinį apibrėžtumą per būtį myriop.

---

1 drauge *jau*-buvimas. (aut. past. paraštėse)

2 ‚buvimas‘-pabaigon [Zum-Ende-‚sein‘]. (aut. past. paraštėse)

3 mąstoma pagal čiabūties esmę. (aut. past. paraštėse)

4 nebuvimo būtis. (aut. past. paraštėse)

Nurodydama *autentiškąją* čiabūties *visybiškumo gebą*, egzistenciali analitika užsitikrina čiabūties *pirmapradžio* buvimo sąrangą, tačiau autentiškoji visybiškumo geba drauge tampa matoma kaip rūpesčio modusas. Tuo gi užtikrinta ir fenomenaliai pakankama dirva čiabūties buvimo prasmės pirmapradiškai interpretacijai.

Tačiau čiabūties egzistencialumo pirmapradis ontologinis pagrindas yra *laikiškumas*. Suskaidyta čiabūties buvimo kaip rūpesčio struktūros visybė tampa egzistencialiai suprasta vien iš jo. Šiuo argumentu čiabūties buvimo prasmės interpretacija negali apsiriboti. Šio buvinio egzistencialiai-laikinei analizei reikia konkretaus pasitvirtinimo. Prieš tai laimėtos čiabūties ontologinės struktūros privalo būti retrospektyviai atkastos jų laikinei prasmei. Kasdienybė atsidengia kaip laikiškumo modusas. Tačiau šia čiabūties preliminarios fundamentalios analizės kartote drauge skaidrėja ir paties laikiškumo fenomenas. Tada iš laikiškumo tampa suprantama, kodėl čiabūtis savo buvimo pagrindu yra bei gali būti istorinė ir kodėl ji, 235
kaip istorinė, geba suformuoti istoriografiją.

Jei laikiškumas sudaro pirmapradę čiabūties buvimo prasmę, o šis buvinys savo būtimi susiduria *su ja pačia*, tada rūpesčiui privalo būti reikalingas „laikas“, tad jis turi su „laiku“ skaitytis. Čiabūties laikiškumas suformuoja „laiko apskaitą“. Ja patiriamas „laikas“ yra artimiausias fenomenalus laikiškumo aspektas. Iš jo išauga kasdieniškai-vulgari laiko suprastis. O ši skleidžiasi iš tradicinės laiko sąvokos.

„Laiko“, „kuriame“ sutinkamas įpasauliškas buvinys, laiko kaip įlaikiškumo ištakos nuskaidrinimas praveria esmingą laikiškumo laĩkinimo galimybę. Tuo suprastis pasiruošia dar pirmapradiškesniam laikiškumo laĩkinimui. Juo pagrįsta čiabūties buvimui konstitutyvi buvimo suprastis. Būties apskritai prasmę galima apmesti laiko horizonte[1].

Todėl šiuo skirsniu apimtas tyrinėjimas pereis tokias pakopas: galimas čiabūties visybiškumas ir būtis myriop (1-as skyrius); čiabūtiškas autentiškos gebos būti paliudijimas ir ryžtingumas (2-as skyrius); autentiška čiabūties visybiškumo geba ir laikiškumas kaip rūpesčio ontologinė prasmė (3-ias skyrius); laikiškumas ir kasdienybė (4-as skyrius); laikiškumas ir istoriškumas (5-as skyrius); laikiškumas ir įlaikiškumas kaip vulgarios laiko sampratos ištaka (6-as skyrius)[2].

---

[1] buvoja-mumas [An-wesenheit] (atėjimas ir atsitikimas). (aut. past. paraštėse)

[2] XIX amžiuje S. Kierkegaardas raiškiai užčiuopė ir nuodugniai apmąstė egzistencijos problemą kaip egzistencinę. Tačiau egzistenciali problematika jam yra tokia svetima, kad ontologiniu atžvilgiu jis visiškai priklausomas nuo Hegelio ir per jo prizmę matomos antikinės filosofijos. Todėl iš jo „pakilių“ raštų filosofiškai galima išmokti daugiau nei iš teorinių, neskaitant veikalo apie baimės sąvoką.

Pirmas skyrius

Galimas čiabūties visybiškumas ir būtis myriop

§ 46. Tariama čiabūtiško visybiškumo ontologinės pagavos ir apibrėžties negalimybė

Hermeneutinės situacijos, iš kurios kilo ankstesnė čiabūties analizė, nepakankamumas turi būti įveiktas. Atsižvelgiant į visos čiabūties būtinai laimėtiną
236 užmojį privalu paklausti, ar šis buvinys, kaip egzistuojantis apskritai, gali būti prieinamas savo visybiškumu. Atrodo, kad įpiršta išankstinė duotis negalima dėl svarių priežasčių, kurios glūdi pačios čiabūties buvimo sąrangoje.

Rūpestis, sudarantis čiabūties struktūrinės visumos visybę, savo ontologine prasme akivaizdžiai prieštarauja šio buvinio galimam visybiškumui. Pirminis rūpesčio momentas, tas „savipirmumas“, juk reiškia, kad čiabūtis kaskart egzistuoja dėl savęs pačios. „Kol ji yra“, ji iki pat savo pabaigos santykiauja su savąja geba būti. Ir tada, kai ji dar egzistuodama nieko daugiau „prieš save“ nebeturi ir yra „uždariusi savo sąskaitą“, jos būtis vis dar apibrėžta tuo „savipirmumu“. Pavyzdžiui, beviltiškumas ne atplėšia čiabūtį nuo jos galimybių, bet tėra nuosavas *buvimo link* šių galimybių modusas. Ne mažiau tas „savipirmumas“ savyje slepia beiliuzę „savitvardybę *dėl* visko“. Šis rūpesčio struktūros momentas juk nedviprasmiškai sako, kad čiabūtyje visada dar kažko *trūksta*, kas, kaip savo pačios geba būti, dar netapo „tikroviška“. Taigi čiabūties pamatinės sąrangos esmėje glūdi *nuolatinis neišbaigtumas*. Nevisybė reiškia gebos būti trūkumą.

Tačiau kai tik čiabūtis „egzistuoja“ taip, kad jai tiesiog nieko nebetrūksta, ji drauge jau yra tapusi nebe-čia-būtimi. Būties trūkumo pašalinimas reiškia jo būties sunaikinimą. Kol čiabūtis, kaip buvinys, *yra*, ji niekada nepasiekusi savo „visovės“. Tačiau ją laimėjus, laimėjimas tampa tiesiog buvimo-pasaulyje prarastimi. *Kaip buvinys*, ji tuomet daugiau niekada nebepatiriama.

Negalimumo ontiškai patirti čiabūtį kaip būvančią visumą ir todėl ontologiškai apibrėžti savo visybiškumu pagrindas glūdi ne *pažinimo gebėjimo* netobulybėje. Kliūtis – šio buvinio *būties* pusėje. Tas, kas netgi negali *būti taip, kad* čiabūties patyrimas pretenduotų tai pagauti, iš principo negali būti patirtas. Tačiau ar tuomet ne beviltiškas sumanymas išskaityti ontologinę būties visybę iš čiabūties?

To „pirma savęs“ negalima išbraukti kaip esmingo rūpesčio struktūros momento. Tačiau ar tai, ką iš to išvedėme, yra taip pat tvirta? Ar nebuvo teigiama apie visos čiabūties pagavos negalimybę argumentuojant vien tik formaliai? Arba

čiabūtis netgi buvo iš principo neapsižiūrėjus įvesta kaip esamasis, kuriam nuolat priekyje išlenda dar-ne-esamas? Ar argumentacija pagavo dar-ne-buvimą ir tą „pirma“ natūralia [genuinen] *egzistencialia* prasme? Ar šnekėta apie „pabaigą“ ir „visybę“ fenomenaliai priderinus prie čiabūties? Ar išraiška „mirtis“ turėjo biologinę ar egzistencialiai-ontologinę, ar netgi apskritai pakankamai patikimai apribotą reikšmę? Ir ar tikrai išsemtos visos galimybės padaryti čiabūtį prieinamą savo visove? 237

Šie klausimai reikalauja atsakymo, prieš išjungiant čiabūties visybės problemą kaip niekinę. Čiabūties visybės klausimas – tiek galimos visybiškumo gebos egzistencinis, tiek „pabaigos“ bei „visybės“ buvimo sąrangos egzistencialus klausimas – slepia savyje pozityvios, iki šiol atidėtos egzistencijos fenomenų analizės užduotį. Šių samprotavimų centre – ontologinis čiabūtiško buvimo-pabaigon apibūdinimas ir mirties egzistencialios sąvokos išgavimas. Su tuo susiję tyrinėjimai skaidosi taip: Kitų mirties patiriamumas ir visos čiabūties pagavos galimybė (§ 47); trūkumas, pabaiga ir visybė (§ 48); mirties egzistencialios analizės atribojimas nuo kitų galimų fenomeno interpretacijų (§ 49); mirties egzistencialiai-ontologinės struktūros nužymėjimas (§ 50); būtis myriop ir čiabūties kasdienybė (§ 51); kasdienė būtis myriop ir mirties pilnatviška egzistenciali samprata (§ 52); autentiškos būties myriop egzistencialus apmatas (§ 53).

§ 47. Kitų mirties patiriamumas ir visos čiabūties pagavos galimybė

Čiabūties visovės mirtimi pasiekimas drauge yra to būties ‚čia‘ praradimas. Perėjimas į nebečiabūtį iškelia čiabūtį tiesiai iš galimybės patirti šį perėjimą ir kaip patirtą suprasti. Panašus dalykas, žinoma, atmetamas būtent tai čiabūčiai siejant su ja pačia. Juk tuo primygtinesnė yra kitų mirtis. Taigi čiabūties pabaigtis tampa „objektyviai“ prieinama. Čiabūtis, juolab, kad ji yra esmingai sambūvis su Kitais, gali patirti mirtį. Tada šis „objektyvus“ mirties duotumas privalo įgalinti ir čiabūties visybės ontologinį ribų nustatymą. Ar ši aiški, iš čiabūties būtiškumo kaip buvimo vieno su kitu pasemta informacija leidžia pasirinkti besibaigiančią Kitų čiabūtį kaip atsarginę temą čiabūties visybės analizei, vedančiai į iškeltą tikslą? 238

Ir Kitų čiabūtis su jos mirtimi pasiekta visove yra nebečiabūtis nebe-buvimo-pasaulyje prasme. Ar mirimas nereiškia ėjimo-iš-pasaulio, prarandant buvimą-pasaulyje? Pasimirusiojo nebe-buvimas-pasaulyje vis dėlto dar yra, kraštutinai suprantant, būtis sutinkamo kūniško daikto dar-tik-būsimybės prasme. Mirštant Kitiems, gali būti patiriamas nepaprastas būties fenomenas, kurį galima apibrėžti kaip buvinio permainą iš čiabūties, atitinkamai

gyvenimo, būtiškumo į nebečiabūtį. Buvinio *qua* čiabūties *pabaiga* yra šio buvinio *qua* gryno [bloßen] esamojo *pradžia*.

Tačiau ši permainos iš čiabūties į dar-tik-būsimybę interpretacija nepasiekia fenomenalaus sando tiek, kiek dar pasiliekantis buvinys neatvaizduoja gryno [pures] kūniško daikto. Net esamas lavonas, teoriškai žiūrint, dar yra patologinės anatomijos, kurios supratimas tendencingai lieka orientuotas į gyvenimo idėją, galimas objektas [Gegenstand]. Dar-tik-būsimojo yra „daugiau" nei *negyvo* materialaus daikto. Jame sutinkamas gyvenimą praradęs *negyvasis*.

Tačiau net šis dar-pasiliekančiojo apibūdinimas neišsemia pilnų čiabūtiškai-fenomenalių duomenų.

„Velionis", kuris, skirtingai nei pasimiręs, buvo atplėštas nuo „pasilikusiųjų", yra rūpinimosi objektas [Gegenstand] atminų, laidojimo, kapų kulto būdu. Ir vėlgi todėl, kad jis savo būtiškumu yra „dar daugiau" nei vien rūpimas, aplinkoje parankus įrankis. Gedinčia-menančia liktimi prie jo pasilikusieji *yra su juo* gerbiančios globos modusu. Todėl buvimo santykio su mirusiuoju taip pat negalima pagauti kaip *rūpestingos* būties ties parankiniu.

Tokiu sambūviu su mirusiuoju velionis *pats* nebėra faktiškai „čia". Tačiau sambūvis visada numano buvimą vieno su kitu tame pačiame pasaulyje. Velionis paliko ir apleido mūsų „pasaulį". Liekantieji dar *gali būti su juo pasaulio atžvilgiu*.

Kuo deramiau fenomenaliai pagaunama velionio nebečiabūtis, tuo aiškiau pasirodo, kad toks sambūvis su mirusiuoju kaip tik *ne*patiria
239 autentiškos velionio besibaigiamybės. Nors mirtis atsidengia kaip prarastis, tačiau daugiau kaip tokia, kurią patiria pasiliekantieji. Visgi kenčiant prarastį buvimo netektis netampa prieinama kaip tokia, kurią „kenčia" mirštantysis. Mes ne patiriame kitų mirimą natūralia [genuinen] prasme, bet daugių daugiausia tesame visada „šalia".

Ir net jei būtų galima ir leistina „psichologiškai" pasiaiškinti Kitų mirimą būnant šalia, tuo numanytas būdas būti, būtent kaip atėjimas-pabaigon, jokiu būdu nebūtų pagautas. Klausimas kyla dėl mirštančiojo mirimo ontologinės prasmės kaip *jo* būties galimybės būti, bet ne dėl velionio čiabūties su kitais ir dar čiabūties su likusiaisiais būdo. Pavedimas tematizuoti Kitų mirties patirtį čiabūties pabaigos ir visybės analizei nei ontiškai, nei ontologiškai negeba pateikti to, ką jis taria galįs pateikti.

Tačiau visų pirma nuoroda į Kitų mirimą kaip atsarginę temą ontologinei čiabūties atskirtumo ir visybės analizei remiasi prielaida, kurią galima

argumentuoti visiškai neįsisąmoninant čiabūties būtiškumo. Ši prielaida glūdi nuomonėje, kad čiabūtis savo nuožiūra galinti būti pakeista kita taip, kad tai, kas lieka nepatirta nuosava čiabūtimi, tampa prieinama svetima. Tačiau ar ši prielaida iš tikro tokia nepagrįsta?

Buvimo vieno su kitu pasaulyje galimybėms būti neginčytinai priklauso vienos čiabūties *atstovaujamumas* per kitą. Rūpinimosi kasdienybėje tokiu atstovaujamumu pasinaudojama įvairiai ir nuolat. Kiekvienas nuėjimas pas..., kiekvienas įdiegimas ko... yra atstovaujamas artimiausiai rūpimos „aplinkos" srityje. Didelė buvimo-pasaulyje atstovavimo būdų įvairovė ne tik apima viešojo ‚vieno su kitu' nugludintus modusus, bet ir susiduria su rūpinimosi apribotų galimybių, priderintų profesijoms, padėtims ir amžiui, apibrėžtomis sritimis. Visgi toks atstovavimas pagal savo prasmę visada yra atstovavimas „kame" [in] ir „pas" kažką, tai yra rūpinantis kažkuo. Vis dėlto kasdienė čiabūtis supranta save pirmiausiai ir dažniausiai remdamasi tuo, *kuo* ji įprastai rūpinasi. „*Esa*ma" [man *ist*] tuo, kuo užsiimama. Dėl šios būties – kasdienio vieno su kitu pasinėrimo ties rūpimu „pasauliu" – atstovaujamumas galimas ne tik apskritai, jis net priklauso kaip konstitutyvas tam ‚vienas su kitu'. *Štai čia* viena čiabūtis gali ir net privalo tam tikru mastu 240
„*būti*" kita.

Tačiau ši atstovavimo galimybė visiškai sužlunga, kalbant apie atstovavimą galimybės būti, kuri sudaro čiabūties atėjimą-pabaigon ir kaip tokia teikia čiabūčiai jos visovę. *Niekas negali perimti iš Kito jo mirimo.* Kai kas turbūt gali „mirti už Kitą". Tačiau tai visada reiškia aukotis už kitą „*dėl tam tikro reikalo*". Tačiau toks mirimas už... niekada negali reikšti, kad tuo esanti bent kiek perimta iš Kito jo mirtis. Mirimą kiekviena čiabūtis privalo būtent taip prisiimti pati. Mirtis, kiek ji „yra", kaskart esmiškai manoji. Ji reiškia būtent savitą būties galimybę, kuria kaskart tiesiog susiduriama su nuosavos čiabūties būtimi. Mirštant pasirodo, kad mirtis[1] ontologiškai konstituojama per manybę ir egzistenciją[2]. Mirimas yra ne nutikimas, bet egzistencialiai suprastinas fenomenas, beje, išskirtine prasme, kurios ribas dar reikia nustatyti išsamiau.

Tačiau jei „baigtis", kaip mirimas, konstituoja čiabūties visybę, tuomet pačios visovės būtį privalu suvokti kaip kaskart nuosavos čiabūties egzistencialų fenomeną. „Baigtis" ir tuo konstituotas čiabūties visybiškumas neatstovaujamas iš esmės. Šios egzistencialios faktinės medžiagos pasiūlyta išeitis

---

[1] Čiabūtiškas ryšys su mirtimi; pati mirtis = jos atėjimas – įžengimas, mirimas (aut. past. paraštėse).

[2] Plg. § 9, 41 p. ir kt. p.

neįvertinta, kai kitų minimu spekuliuojama kaip atsargine tema visybės analizei.

Taip bandymas čiabūties visybiškumą padaryti prieinamą kaip fenomenaliai deramą žlunga iš naujo. Tačiau apsvarstymų rezultatas nelieka neigiamas. Nors ir grubiai, jie orientavosi į fenomenus. Mirtis parodyta kaip egzistencialus fenomenas. Tai primeta tyrinėjimui grynai egzistencialią orientaciją į kaskart nuosavą čiabūtį. Mirties kaip mirimo analizei telieka galimybė arba šį fenomeną grynai *egzistencialiai* įsąvokinti, arba vis tik atsisakyti jo ontologinės suprasties.

Be to, apibūdinant perėjimą nuo čiabūties prie nebečiabūties kaip nebe-buvimo-pasaulyje, pasirodė, kad *čiabūties* ėjimą-iš-pasaulio mirimo prasme privalu skirti nuo vien-gyvenančiojo ėjimo-iš-pasaulio. Gyvojo baigtį terminologiškai pagauname kaip baigmę. Skirtumas tegali pasimatyti
241 atribojant čiabūtišką baigtį nuo gyvenimo [Lebens] pabaigos[1]. Tiesa, mirimą galima suvokti ir fiziologiškai-biologiškai. Tačiau medicininė sąvoka „*exitus*" nesutampa su baigmės sąvoka.

Iš ligšiolinio svarstymo apie mirties ontologinės pagavos galimybę drauge aiškėja, kad nepastebėtai prasismelkiančios kitų būtiškumų (esamumo ar gyvenimo) buvinio substruktūros grasina supainioti fenomeno interpretaciją, netgi jo *pirmą* deramą *išankstinę duotį*. Tam tepriešpastatytina tai, kad toliau analizuojant bus ieškomas konstitutyvių fenomenų, kaip antai pabaigos ir visybės, pakankamas ontologinis apibrėžtumas.

§ 48. Trūkumas, pabaiga ir visybė

Ontologinis pabaigos ir visybės apibūdinimas šio tyrinėjimo rėmuose tegali būti išankstinis. Norint jį pakankamai išbaigti, reikia ne tik iškelti pabaigos apskritai ir visybės apskritai *formalią* struktūrą. Drauge tam reikia išplėtoti galimus regioninius struktūros pavidalus, tai yra išformalizuotus, susijusius su kaskart apibrėžtu „dalykingu" buviniu ir determinuotus iš jo būties. Ši užduotis vėlgi suponuoja pakankamai vienareikšmę, pozityvią būtiškumų, reikalaujančių buvinio visatos regioninės atskyros, interpretaciją. Tačiau šių buvimo būdų suprastis reikalauja išaiškintos būties apskritai idėjos. Derama pabaigos ir visybės ontologinės analizės išbaiga stringa ne tik siekiant temos nuodugnumo, bet ir dėl principinio sunkumo – šios užduoties įveikai kaip tik tai, ko ieškoma šiuo tyrinėjimu (būties apskritai prasmė), privalu suponuoti jau kaip rastą ir žinomą.

---

[1] Plg. § 10, 45 p. ir kt. p.

Vyraujantis tolesnių samprotavimų interesas – pabaigos ir visybės „pavidalai“, kurie kaip čiabūties ontologiniai apibrėžtumai turi kreipti šio buvinio pirmapradę interpretaciją. Nuolat atsižvelgdami į jau iškeltą čiabūties egzistencialią sąrangą privalome pabandyti nuspręsti, kaip labai pirmiausiai prasibrovusios pabaigos ir visybės sąvokos, kiek jos bepasiliktų kategorialiai neapibrėžtos, yra ontologiškai nederamos čiabūčiai. Atsisakius tokių sąvokų, 242
privalus pozityvus jų specifinio regiono *paskyrimas*. Tuo įsitvirtina pabaigos ir visybės suprastis jų kaip egzistencialų pavidalais, o tai laiduoja mirties ontologinės interpretacijos galimybę.

Tačiau net jei čiabūties pabaigos ir visybės analizė taip toli orientuota, vis dėlto tai negali reikšti, kad egzistenciālios pabaigōs ir visybės sąvokos turėtų būti laimėtos dedukcijos keliu. Atvirkščiai, čiabūties atėjimo-pabaigon egzistencialią prasmę verta išvesti iš jos pačios ir parodyti, kaip tokia „baigtis“ gali konstituoti *egzistuojančio* buvinio *visybiškumą*.

Tai, kas lig šiol svarstyta apie mirtį, galima suformuluoti trimis tezėmis. 1. Čiabūčiai, kol ji yra, priklauso tas ‚dar-ne‘, kuriuo ji bus – nuolatinis trūkumas. 2. Kaskart dar-nebūvančiojo-pabaigon atėjimas-savo-pabaigon (trūkumo būtiškas pašalinimas) turi nebečiabūties pobūdį. 3. Atėjimas-pabaigon implikuoja būtent tai čiabūčiai visiškai neatstovaujamą buvimo modusą.

Čiabūtyje [am Dasein] neperbraukiama nuolatinė „nevisybė“, kuri baigiasi su mirtimi. Tačiau ar gali būti ta fenomenali faktinė medžiaga, kad čiabūčiai, kol ji yra, „priklauso“ šis ‚dar-ne‘, interpretuojama kaip *trūkumas*? Kokiu buviniu remdamiesi šnekame apie trūkumą? Ši išraiška reiškia tai, ko dar stinga, nors „priklauso“ šiam buviniui. Trūkumas kaip stygius pagrįstas priklausomybe. Pavyzdžiui, trūkumas kaip gautinas likutis atiduodant skolą. Tuo, ko trūksta, dar nedisponuojama. „Skolos“ padengimas kaip trūkumo pašalinimas reiškia „įplauką“, kuri yra likučio atėjimas paeiliui, kuriuo tas ‚dar-ne‘ tarsi užpildomas, kol skolinga suma yra „drauge“. Dėl to trūkumas reiškia priklausančiojo vienas kitam dar nedraugybę. Ontologiškai čia glūdi neparankumas įdiegtinų dalių, kurios yra vienodo būtiškumo kaip ir jau parankios ir kurios savo ruožtu nemodifikuoja savo būtiškumo įplaukiant likučiui. Susidaręs tas ‚nedrauge‘ padengiamas sukaupiant krūvon. *Buvinys, kuriam dar kažko trūksta, turi parankinio būtiškumą*. Tą ‚drauge‘, atitinkamai juo funduotą ‚nedrauge‘, apibūdiname kaip *sumą*.

Tačiau šis tokiam to ‚drauge‘ modusui priklausantis ‚nedrauge‘, stygius 243
kaip trūkumas, jokiu būdu negeba ontologiškai apibrėžti to ‚dar-ne‘, kuris, kaip galima mirtis, priklauso čiabūčiai. Šis buvinys apskritai neturi

įpasauliškai parankiojo būtiškumo. Buvinio ‚drauge‘, kuriuo čiabūtis eina „savo eiga“, kol neišbaigia „savo tėkmės“, konstituojamas ne „nuolat“ priduriant buvinį, kuris pats iš savęs jau kažkaip ir kažkur parankus. Čiabūtis *yra* ne vien drauge, užsipildžius tajam jos ‚dar-ne‘, priešingai, tada jos kaip tik nebėra. Čiabūtis kaskart egzistuoja jau būtent taip, kad jai *priklauso* jos ‚dar-ne‘. Tačiau ar neduotas buvinys, kuris yra kaip yra ir kuriam gali priklausyti ‚dar-ne‘, kai šis buvinys neprivalo turėti čiabūties būtiškumo?

Pavyzdžiui, galima sakyti: mėnuliui dar trūksta paskutinio ketvirčio iki jo pilnaties. Tas ‚dar-ne‘ mažėja dingstant uždengiančiam šešėliui. Taip mėnulis juk visada jau esamas kaip visuma. Atsižvelgiant į tai, kad mėnulis net kaip pilnas niekada *visiškai* nepagautinas, tas ‚dar-ne‘ čia reiškia jokiu būdu ne priklausančių dalių draugybę, bet susiduria vien su suvokiančia *pagava*. Tačiau čiabūčiai priklausantis ‚dar-ne‘ lieka ne tik kol kas ir kartais neprieinamas nuosavam ir svetimam patyrimui – jis apskritai dar „nėra“ „tikroviškas“. Problema – ne to čiabūtiško ‚dar-ne‘ *pagautis*, bet jo galimas *buvimas*, atitinkamai *nebuvimas*. Čiabūtis, kaip ji pati, privalo *tapti*, tai yra *būti*, tuo, kuo ji dar nėra. Todėl, kad galėtume palygindami apibrėžti *to ‚dar-ne‘ čiabūtišką būtį*, privalome panagrinėti buvinį, kurio būtiškumui priklauso tapsmas.

Pavyzdžiui, nesubrendęs vaisius pasitinka savo brandą. Taip prie jo, bręstančio, jokiu būdu nepridedama tai, kuo jis dar nėra, kaip dar-ne-esamas. Jis pats įveda save į brandą, ir tokia savivestis apibūdina jo būtį kaip vaisių. Joks pramanytas dalykas, kuris galėtų būti įdiegtas, negebėtų pašalinti vaisiaus nebrandos, jei šis buvinys *pats iš savęs* neartėtų brandon. Nebrandos ‚dar-ne‘ numano ne išorinį kitą, kuris, būdamas nesvarbus vaisiui, galėtų būti esamas prie ir su juo. Tai numano patį vaisių jo specifiniu būtiškumu. Dar nepilna suma yra kaip parankinys „nesvarbi“ neparankiam likučiui, kurio stinga. Griežtai imant, jis jam negali būti nei nesvarbus, nei svarbus. Tačiau nokstantis vaisius
244 ne tik nėra nesvarbus nebrandai kaip Kitas jo savasčiai, bet ir bręsdamas jis *yra* nebranda. Tas ‚dar-ne‘ jau įtrauktas į vaisiaus nuosavą būtį, beje, jokiu būdu ne kaip bet kokia apibrėžtis, o kaip konstitutyvas. Atitinkamai ir čiabūtis, kol ji yra, *yra kaskart jau savasis ‚dar-ne‘*[1].

---

[1] Skirtis tarp visumos ir sumos, *ὅλον* ir *πᾶν*, *totum* ir *compositum*, žinoma pradedant Platonu ir Aristoteliu. Tuo, žinoma, dar ne*pažinti* ir neįsąvokinti šioje atskyroje glūdintys kategorialūs pavidalai. Nuodugnios ginčijamų struktūrų analizės nustatymą plg. E. Husserl, *Logische Untersuchungen* [*Loginiai tyrinėjimai*], II t., ‚3. Untersuchung. Zur Lehre von den Ganzen und Teilen‘ (‚III tyrinėjimas. Apie visumos ir dalių teoriją‘).

Kas čiabūtyje sudaro „nevisybę“, nuolatinį savipirmumą, nėra nei susumuoto to ‚drauge‘ trūkumas, nei juolab dar-ne-tapęs-prieinamu, bet tas ‚dar-ne‘, kuriuo kaskart turi būti čiabūtis kaip buvinys, kuris yra. Vis dėlto palyginimas su vaisiaus nebranda, esant tam tikrai atitikčiai, juk rodo esmines skirtis. Atkreipti į juos dėmesį reiškia atpažinti ligšiolinę šneką apie pabaigą ir baigtį kaip neapibrėžtą.

Jei ir branda, t. y. specifinė vaisiaus būtis, kaip to ‚dar-ne‘ (nebrandos) būtiškumas, formaliai sutaria su čiabūtimi dėl to, kad ši, kaip ir ana, visada jau *yra* savo ‚dar-ne‘ dar apribintina prasme, tai dar negali reikšti, jog branda kaip „pabaiga“ ir mirtis kaip „pabaiga“ sutapo ir ontologinės pabaigos struktūros atžvilgiu. Su branda vaisius *išsibaigia*. Tačiau ar vis tik mirtis, kurią pasiekia čiabūtis, yra išbaigta šia prasme? Išties, čiabūtis savo mirtimi „išbaigė“ savo „tėkmę“. Ar tuo taip pat būtinai išsemtos jos specifinės galimybės? Ar, atvirkščiai, jos kaip tik atimamos? Ir „neišbaigta“ čiabūtis baigiasi. Antra vertus, subręsti vien su savo mirtimi čiabūčiai reikia taip mažai, kad ji gali jau būti peržengusi brandą prieš pabaigą. Dažniausiai ji pasibaigia neišbaigta arba vis tik suirusi bei sunaudota.

Baigtis nebūtinai reiškia savęs-išbaigą. Dar primygtinesnis klausimas – *kokia prasme apskritai privalu suvokti mirtį, kaip čiabūties baigtį.*

Baigtis pirmiausia reiškia *liautį*, ir vėlgi ontologiškai skirtinga prasme. Lietus liaujasi. Jo daugiau nebesama. Kelias baigiasi. Ši baigtis leidžia ne dingti keliui, bet ši liautis apibrėžia kelią kaip šį esamą. Todėl baigtis, kaip liautis, gali reikšti perėjimą į nesamumą arba vis dėlto buvimą vien 245
esamybe su pabaiga. Ši pastaroji baigtis vėlgi gali apibrėžti *nebaigtai* esamą – tiesiamas esantis kelias nutrūksta – arba vis dėlto konstituoti esamojo „pabaigtumą“ – paskutiniu teptuko potėpiu paveikslas tampa pabaigtas.

Tačiau baigtis kaip pabaigtumas neapima išbaigties. Vis dėlto turbūt tai, kas nori būti išbaigtas, privalo pasiekti savo galimą pabaigtumą. Išbaigtis yra „pabaigtumo“ funduotas modusas. Išbaigtis pati tėra galima kaip esamojo arba parankinio apibrėžtis.

Ir išnykimo prasme baigtis pagal buvinio būtiškumą dar gali modifikuotis. Lietus baigiasi, kitaip tariant, išnykęs. Duona baigėsi, tai yra suvalgyta, kaip parankinys nebedisponuojama.

Jokiu iš šių baigties modusų mirties kaip čiabūties pabaigos negalima deramai apibūdinti. Jei mirimas būtų suprastas kaip buvimas-pabaigon aptarto baigties tipo prasme, čiabūtis tuo būtų nustatyta kaip esamasis, atitinkamai parankinys. Mirtimi čiabūtis nei išbaigta, nei tiesiog išnykusi, nei juolab tapusi pabaigta arba visiškai disponuojama kaip parankinys.

Taigi kiek čiabūtis, kol ji yra, veikiau nuolat jau *yra* savo ‚dar-ne‘, tiek ji *yra* jau visada ir savo pabaiga. Mirtimi numanoma baigtis reiškia ne čiabūties

buvimą-pabaigon, bet[1] šio buvinio *būtį pabaigon*. Mirtis yra būdas būti, kuris perima čiabūtį, kai tik ji yra. „Vos gimęs, žmogus tučtuojau yra pakankamai senas mirti[2]."

Baigtis kaip būtis pabaigon reikalauja savo ontologinio išaiškinimo iš čiabūties būtiškumo. Ir, matyt, to egzistuojančios būties ‚dar-ne', kuris yra „prieš" „pabaigą", galimybė tetampa suprantama taip pat iš baigties egzistencialios apibrėžties. Egzistencialus būties pabaigon paaiškinimas taip pat teteikia pakankamą pagrindą nustatyti ribas galimai šnekos apie čiabūties visybę prasmei, jei jau ši visybė turi būti konstituota mirtimi kaip „pabaiga".

Bandymas pradedant to ‚dar-ne' paaiškinimo baigties apibūdinimu pasiekti
246 čiabūtišką visybę neatvedė į tikslą. Jis teparodė *neigiamai*, kad tas ‚dar-ne', kuriuo kaskart *yra* čiabūtis, prieštarauja interpretacijai kaip trūkumui. Pabaiga, kurios *link* čiabūtis egzistuodama *yra*, lieka apibrėžta buvimu-pabaigon nederamai. Tačiau drauge nagrinėjimas turėjo paaiškinti, kad jo eiga privalo tapti atvirkščia. Ginčijamų fenomenų (dar-ne-buvimas, baigtis, visybė) pozityvus apibūdinimas tepasiseks vienareikšmiškai orientuojantis į čiabūties buvimo sąrangą. Tačiau šis vienareikšmiškumas negatyviai apsaugotas nuo klystkelių įžvelgiant regioninę pabaigos ir visybės struktūrų, kurios ontologiškai nesuderinamos su čiabūtimi, priklausomybę.

Pozityvi mirties ir jos pabaigtiškumo egzistenciali analitinė interpretacija įgyvendintina kreipiant į lig šiol laimėtą čiabūties pamatinę sąrangą – rūpesčio fenomeną.

§ 49. Mirties egzistencialios analizės atribojimas nuo kitų galimų fenomeno interpretacijų

Mirties ontologinės interpretacijos[3] vienareikšmiškumas prieš tai turi įsitvirtinti, raiškiai įsąmoninant tai, apie ką interpretacija *ne*gali klausti ir dėl ko iš jos bergždžia laukti informacijos ir pavedimo.

Mirtis plačiausia prasme yra gyvenimo fenomenas. Gyvenimą[4] privalu suprasti kaip būtiškumą, kuriam priklauso buvimas-pasaulyje. Jį tegalima

---

[1] mirtis kaip mirimas. (aut. past. paraštėse)

[2] *Der Ackermann aus Böhmen* [*Akermannas Biomietis*], hrsg. v. A. Bernt und K. Burdach (*Vom Mittelalter zur Reformation. Forschungen zur Geschichte der deutschen Bildung* [*Nuo Viduramžių iki reformacijos. Vokiečių švietimo istorijos tyrimai*], leid. v. K. Burdach, III t., II dalis) 1917, 20 sk., 46 p.

[3] t. y. fundamentaliai ontologinės. (aut. past. paraštėse)

[4] jei numanomas žmogaus gyvenimas, kitaip – ne, ‚pasaulis' (viengubos kabutės – autoriaus). (aut. past. paraštėse)

ontologiškai fiksuoti privatyviai orientuojantis į čiabūtį. Čiabūtį taip pat galima nagrinėti kaip gryną [pures] gyvenimą. Tačiau, keliant klausimą biologiškai-fiziologiškai, ji įeina į būties sritį, kurią pažįstame kaip gyvūnų ir augalų pasaulį. Šiame lauke ontiškai nustatant gali būti gauti duomenys ir statistika apie augalų, gyvūnų ir žmonių gyvenimo trukmę. Atpažįstamos sąsajos tarp gyvenimo trukmės, veisimosi ir augimo. Gali būti tiriami mirties „tipai“, priežastys, „priemonės“ ir jos užklupimo būdai[1].

Šio mirties biologinio-ontinio ištyrimo pagrindas – ontologinė problematika. Belieka paklausti, kaip iš gyvenimo ontologinės esmės apibrėžiama mirties esmė. Tam tikru būdu mirties ontinis tyrinėjimas dėl to visada jau nulemtas. Jame veiksmingos daugiau ar mažiau paaiškintos gy- 247
venimo ir mirties išankstinės sąvokos. Jas reikia nužymėti čiabūties ontologija. Gyvenimo ontologijoje, *iš anksto tvarkomoje* čiabūties ontologijos, egzistenciali mirties analizė *pakartotinai pertvarkyta* apibūdinant čiabūties pamatinę sąrangą. Gyvenančiojo baigtį pavadinome *baigme.* Kadangi ir čiabūtis „turi“ savo fiziologinę, gyvenimišką mirtį, bet ne ontiškai izoliuotą, o kartu nustatytą per čiabūties pirmapradį būtiškumą, čiabūtis gi gali taip pat pasibaigti autentiškai nemirdama, kita vertus, *qua* čiabūtis, ji ne tiesiog pasibaigia, dėl viso to šį tarpinį fenomeną pažymėsime kaip *nugyvenimą*. Tačiau *mirimas* galiojo kaip pavadinimas *buvimo būdo*, kuriuo čiabūtis *yra link* savo mirties. Pagal tai reikia pasakyti: čiabūtis niekada nepasibaigia. Tačiau nugyventi čiabūtis tegali, kol ji miršta. Nugyvenimo medicininis-biologinis tyrinėjimas geba laimėti rezultatus, kurie ir ontologiškai gali būti reikšmingi, jei užtikrinta pamatinė orientacija į egzistencialią mirties interpretaciją. O gal net ligą ir mirtį apskritai – ir mediciniškai – privalu pirminiu būdu suvokti kaip egzistencialų fenomeną?

Egzistenciali mirties interpretacija – prieš [vor] bet kokią gyvenimo biologiją ir ontologiją. Tačiau ji pirma funduoja ir bet kokį biografinį-istoriografinį bei etnologinį-psichologinį mirties tyrinėjimą. „Mirimo“ „tipologija“ kaip apibūdinimas būsenų ir būdų, kuriais „išgyvenamas“ nugyvenimas, jau suponuoja mirties sąvoką. Maža to, „mirimo“ psichologija paaiškina veikiau „mirštančiojo“ „gyvenimą“ nei patį mirimą. Tai teatspindi tai, kad čiabūtis ne pirma miršta arba autentiškai visai nemiršta, išgyvenanti ir išgyvendama faktinį nugyvenimą. Panašiai pirmykščių žmonių mirties, jų būrimo ir kulto elgsenų mirties atžvilgiu koncepcijos pirminiu

[1] Plg. išsamų atvaizdavimą knygoje E. Korscheit, *Lebensdauer, Altern und Tod* [*Gyvenimo trukmė, senatvė ir mirtis*], 3. Aufl. [III leid.], 1924. Ypač turtinga ir rodyklė 414 p. ir kt. p.

būdu nušviečia *čiabūties* suprastį, kurios interpretacija jau reikalauja egzistencialios analitikos ir atitinkamos mirties sąvokos.

Kita vertus, būties pabaigon ontologinė analizė neužbėga už akių jokiam egzistenciniam nusistatymui myriop. Mirtį apibrėžiant kaip čiabūties, tai yra buvimo-pasaulyje, „pabaigą", tuo ontiškai nenusprendžiama, ar „po mirties" galima dar kita, aukštesnė ar žemesnė, būtis, ar čiabūtis „tebegyvena", o gal net save „pergyvendama" yra „nemirtinga".
248 Apie „anapusybę" ir jos galimybę ontiškai vargiai nusprendžiama, kaip ir apie „šiapusybę", tarsi elgesio myriop normos ir taisyklės turėtų būti pateiktos „pamokymui". Tačiau mirties analizė lieka tiek grynai [rein] „šiapusinė", kiek ji vien tik interpretuoja fenomeną, kaip jis it būtent tos čiabūties atitinkama galimybė būti *įeina į čiabūtį*. Apskritai vien tada prasmingai ir teisėtai bei metodiškai užtikrintai galima *klausti*, *kas esą po mirties*, kai ji suvokta savo pilna ontologine esme. Ar toks klausimas apskritai atvaizduoja galimą *teorinį* klausimą, čia lieka neišspręsta. Mirties šiapusinė ontologinė interpretacija eina pirma bet kokios ontiškai-anapusinės spekuliacijos.

Pagaliau anapus mirties egzistencialios analizės sferos yra tai, ką norėtųsi svarstyti pavadinant „mirties metafizika". Klausimai, kaip ir kada mirtis „atėjo pasaulin", kokią „prasmę" ji, kaip blogis ir kančia buvinio visatoje, gali ir turi turėti, būtinai suponuoja ne tik mirties buvimo pobūdžio suprastį, bet ir visą buvinio visatos ontologiją ir ontologinį blogio bei ypač negatyvumo apskritai aiškinimą.

Egzistenciali analizė yra metodiškai aukštesnė už mirties klausimus biologijoje, psichologijoje, teodicėjoje ir teologijoje. Ontiškai imant, jos rezultatai rodo bet kokio ontologinio apibūdinimo savotišką *formalumą* ir tuštùmą. Tačiau tai neturi padaryti mūsų aklų fenomeno turtingai ir painiai fenomeno struktūrai. Jei jau čiabūtis apskritai niekada nepriei-nama kaip esamoji, nes jos būtiškumui priklauso galima būtis nuosavu būdu, tuomet juolab negalima laukti, kol sugebėsime tiesiog išskaityti mirties ontologinę struktūrą, jei jau mirtis yra išskirtinė čiabūties galimybė.

Kita vertus, analizė negali laikytis atsitiktinai ir savavališkai pramanytos mirties idėjos. Ši savivalė tevaldoma iš anksto pažymint būtiškumą, kuriuo „pabaiga" įeina į čiabūties vidutinę kasdienybę. Tam reikia anksčiau iškeltų kasdienybės struktūrų pilno įdabartinimo. Tai, kad egzistencialioje mirties analizėje suskamba būties myriop egzistencinės galimybės, glūdi bet kokio ontologinio tyrinėjimo esmėje. Tuo raiškiau egzistencialios sąvokų apibrėžtys privalo eiti su egzistenciniu neįpareigojamumu, beje, ypač dėl mirties, kuria čiabūties galimybiškumą

galima detaliausiai atidengti. Egzistenciali problematika taikosi vien iškelti čiabūties buvimo pabaig*on* [*zum* Ende] ontologinę struktūrą[1]. 249

§ 50. Mirties egzistencialios ontologinės struktūros nužymėjimas

Samprotavimai apie trūkumą, pabaigą ir visybę iškėlė būtinumą mirties fenomeną interpretuoti kaip būtį pabaigon pagal čiabūties pamatinę sąrangą. Tik taip gali paaiškėti, kiek pačia čiabūtimi – pagal jos buvimo struktūrą – galimà būtimi pabaigon konstituota visybė. Kaip čiabūties pamatinė sąranga, aikštėn buvo iškeltas rūpestis. Šios išraiškos ontologinė reikšmė „definicijoje" išryškėjo taip: pirma-savęs-jau-buvimas-kame (pasaulyje) kaip būtis-ties (įpasauliškai) sutinkamu buviniu[2]. Taip raiškiai išreikšti pamatiniai čiabūties buvimo bruožai: tuo ‚pirma-savęs' išreiškiama egzistencija, jau-buvimu-kame... – faktiškumas, būtimi ties... – nuopuolis. 250
Jei jau mirtis išskirtine prasme priklauso čiabūties buvimui, tuomet ją (atitinkamai, būtį pabaigon) privalu apibrėžti pagal šiuos bruožus.

Kol kas verta apskritai vieną kartą nužymint paaiškinti, kaip mirties fenomenu atsidengia čiabūties egzistencija, faktiškumas ir nuopuolis.

---

[1] Krikščioniškoje teologijoje – nuo Pauliaus iki Calvino *meditatio futurae vitae*– išplėtota antropologija, interpretuodama „gyvenimą", visada jau kartu matė mirtį. W. Dilthey'us, kurio autentiški filosofiniai polinkiai taikėsi į „gyvenimo" ontologiją, negalėjo neįvertinti gyvenimo sąsajos su mirtimi. „Ir pagaliau santykis, kuris giliausiai ir bendriausiai apibrėžia mūsų čiabūties jausmą, yra gyvenimo santykis su mirtimi; nes mūsų egzistencijos apribojimas mirtimi visada lemiamas mums suprantant ir branginant gyvenimą". *Das Erlebnis und die Dichtung* [*Išgyvenimas ir poetika*], V leid., 230 p. Be to, pastaruoju metu ir G. Simmelis raiškiai įtraukė mirties fenomeną į „gyvenimo" apibrėžtį, žinoma, aiškiai neatskirdamas biologiškai-ontinės ir ontologiškai-egzistencialios problematikos. Plg. *Lebensanschauung. Vier metaphysische Kapitel* [*Gyvenimo žiūra. Keturi metafiziniai skyriai*], 1918, 99–153 p. Su šiuo tyrinėjimu ypač palygintina K. Jaspers, *Psychologie der Weltanschauungen* [*Pasaulėžiūrų psichologija*], III leid. 1925, 229 p. ir kt. p., ypač 259–270 p. Jaspersas suvokia mirtį, kreipiant jo iškeltam „ribinių situacijų" fenomenui, kuris fundamentaliai reikšmingas bet kokiai „nusistatymų" ir „pasaulėvaizdžių" tipologijai.

W. Dilthey'aus stimulus perėmė R. Ungeris savo veikale *Herder, Novalis und Kleist. Studien über die Entwicklung des Todesproblems im Denken und Dichten von Sturm und Drang zur Romantik* [*Herderis, Novalis ir Kleistas. Studijos apie mirties problemos raidą Audros ir veržimosi romantikų mąstyme ir poezijoje*], 1922. Savo klausiniją Ungeris iš principo įprasmina pranešime ‚Literaturgeschichte als Problemgeschichte. Zur Frage geisteshistorischer Synthese, mit besonderer Beziehung auf W. Dilthey' [‚Literatūros istorija kaip problemos istorija. Apie humanitarinės istoriografijos sintezę, specialiai atsižvelgiant į W. Dilthey'ų'], (*Schriften der Königsberger Gelehrten Gesellschaft. Geisteswiss. Klasse I. 1,* 1924). Ungeris aiškiai mato fenomenologinio tyrimo reikšmę radikalesniam „gyvenimo problemos" pagrindimui, ibid. 17 p. ir kt. p.

[2] Plg. § 41, 192 p.

Kaip nederamos, buvo atsisakyta to ‚dar-ne‘, o drauge kraštutinio ‚dar-ne‘, t. y. čiabūties pabaigos, trūkumo prasme interpretacijos, nes ji savyje slėpė čiabūties ontologinį iškreipimą esamajame. Tas buvimas-pabaigon egzistencialiai reiškia būtį pabaigon. Kraštutiniausias ‚dar-ne‘ turi pobūdį kažko, *su kuo* čiabūtis *santykiauja*. Čiabūties pabaiga artinasi. Mirtis nėra dar nesamas, paskutinis trūkumas, redukuotas į minimumą, bet veikiau *artuma*.

Tačiau prie čiabūties kaip buvimo-pasaulyje gali daug kas artintis. Artumos pobūdis pats sau neišskiria mirties. Atvirkščiai: ši interpretacija netgi galėtų priartinti prie spėjimo, kad mirtį būtų privalu suprasti besiartinančio, aplinkoje sutinkamo atsitikimo prasme. Artintis gali, pavyzdžiui, audra, namo perstatymas, draugo atvykimas, taigi buvinys, kuris esamas, parankus arba kartu-čia-yra. Tokio tipo būtis neturi besiartinančios mirties.

Tačiau prie čiabūties artintis gali, pavyzdžiui, kelionė, aiškinimasis su Kitais, atsisakymas to, kuo pati čiabūtis gali būti, t. y. nuosavos būties galimybės, kurios pagrįstos sambūviu su kitais.

Mirtis yra galimybė būti, kuri kaskart turi perimti pačią čiabūtį. Su mirtimi pati čiabūtis artinasi savo *savižkiausia* geba būti. Šia galimybe čiabūtis tiesiog susiduria su savo buvimu-pasaulyje. Jos mirtis yra ne-be-čiabūties-gebos galimybė. Jei čiabūtis, kaip ši galimybė, artinasi prie savęs pačios, ji *visiškai* nurodo į savo savižkiausią gebą būti. Taip besiartinant prie savęs joje nutrūkę bet kokie ryšiai su kita čiabūtimi. Ši saviškiausia, nesantykinė galimybė drauge yra kraštutinė. Kaip geba būti, čiabūtis negeba prasilenkti su mirties galimybe. Mirtis yra čiabūties tiesioginės negalimybės galimybė. Taip *mirtis* atsidengia kaip *saviškiausia, nesantykinė, nepralenkiama galimybė*. Kaip
251 tokia, ji yra *išskirtinė* artuma. Jos egzistenciali galimybė pagrįsta tuo, kad čiabūtis esmingai atverta sau pačiai būtent pirma-savęs būdu. Šis rūpesčio struktūros momentas būtyje myriop turi savo pirmapradiškiausią konkretumą. Būtis pabaigon tampa fenomenaliai aiškesnė kaip būtis link apibūdintos čiabūties išskirtinės galimybės.

Tačiau čiabūtis ne susikuria saviškiausią, nesantykinę ir nepralenkiamą galimybę vėliau ir atsitiktinai savo būties eigoje. Priešingai, egzistuodama čiabūtis jau yra *įmesta* į šią galimybę. Apie tai, kad čiabūtis patikėta savo mirčiai, o ši taip priklauso buvimui-pasaulyje, čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai neturi raiškios ar net teorinės žinijos. Įmestumas į mirtį jai atsidengia pirmapradiškiau ir primygtiniau baimės pajaustimi[1]. Mirties baimė yra baimė „tos“ saviškiausios, nesantykinės ir nepralenkiamos gebos būti. Šios baimės tas ‚ko‘ [Wovor] yra pats buvimas-pasaulyje. Šios baimės tas ‚dėl ko‘

[1] Plg. § 40, 184 p. ir kt. p.

[Worum] yra tiesiog čiabūties geba būti. Mirties baimės negalima painioti su išgąsčiu nugyvenant. Baimė yra ne bet kuri ir atsitiktinė „silpna“ individo nuotaika, bet, kaip čiabūties pamatinė pajaustis, atvertumas to, kad čiabūtis kaip įmesta būtis egzistuoja *link* savo pabaigos. Tuo paaiškėja mirimo, kaip įmestos būties link saviškiausios, nesantykinės ir nepralenkiamos gebos būti, egzistenciali sąvoka. Detalumas laimimas šią sąvoką atribojant nuo gryno [pures] išnykimo, tačiau ir nuo vien-baigmės bei galiausiai nuo nugyvenimo „išgyvenimo“.

Būtis pabaigon ne vien susidaro kartais iškylant nusistatymui ir kaip jis, bet esmingai priklauso čiabūties įmestumui, kuris vienaip ar kitaip atsidengia pajaustimi (nuotaika). Kaskart čiabūtyje viešpataujantis faktinis saviškiausios būties pabaigon „žinojimas“ arba „nežinojimas“ tėra egzistencinės galimybės išraiška laikytis šioje būtyje įvairiais būdais. Tai, kad faktiškai dauguma pirmiausiai ir dažniausiai nežino apie mirtį, negali būti pateikiama kaip įrodymo pagrindas, kad būtis myriop čiabūčiai priklausanti ne „visuotinai“, bet tik kaip įrodymo pagrindas to, kad čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai sau uždengia saviškiausią būtį myriop, prabėgom *nuo* [vor] jos. Kol čiabūtis egzistuoja, ji miršta faktiškai, tačiau pirmiausiai ir dažniausiai *nupuldama.* Vis tik faktiškas egzistavimas nėra vien apskritai ir indiferentiškai įmesta ge- 252
ba-būti-pasaulyje, bet visada jau pasinėrusi rūpimame „pasaulyje“. Šiame nupuolančiame buvime ties... skelbiasi bėgsmas iš klaiko, tai yra bėgsmas dabar nuo [vor] saviškiausios būties myriop. Egzistencija, faktiškumas, nuopuolis apibūdina būtį pabaigon ir todėl yra konstitutyvūs mirties egzistencialiai sąvokai. *Mirimas pagrįstas atsižvelgiant į jo ontologinę galimybę rūpestyje*[1].

Tačiau jei būtis myriop pirmapradiškai ir esmingai priklauso čiabūties buvimui, tada ji privalo būti – nors ir kol kas neautentiškai – nurodoma kasdienybėje. Ir net jei būtis myriop turėtų pasiūlyti egzistencialią galimybę čiabūties egzistenciniam visybiškumui, tuomet tai fenomenaliai pasitvirtintų teze: rūpestis yra čiabūties struktūrinės visumos visybės ontologinis pavadinimas. Tačiau pilnai fenomenaliai pateisinant šį teiginį neužtenka *nužymėti* sąsają tarp būties myriop ir rūpesčio. Visų pirma sąsają privalu matyti artimiausiame čiabūties *konkretume*, jos kasdienybėje.

§ 51. Būtis myriop ir čiabūties kasdienybė

Kasdienės vidutinės būties myriop iškėla orientuota į anksčiau laimėtas kasdienybės struktūras. Būtimi myriop čiabūtis santykiauja *su savimi pačia*

---

[1] Tačiau rūpestis būva (west) iš būvio tiesos. (aut. past. paraštėse)

kaip išskirtine geba būti. Tačiau kasdienybės savastis yra tūlas[1], kuris konstituojasi viešu išskleistumu, išsisakančiu šnekalais. Tad šie privalo praverti, kokiu būdu kasdienė čiabūtis sau išskleidžia savo būtį myriop. Išsklaidos pamatas kaskart sudaro supratimą, kuris taip pat visada yra pajaučiantis, tai yra nuteiktas. Taigi privalu paklausti: kaip tūlo šnekaluose glūdintis pajaučiantis supratimas atvėrė būtį myriop? Kaip suprantantis tūlas santykiauja su saviškiausia, nesantykine ir nepralenkiama čiabūties galimybe? Kokią pajaustį tūlui atveria patikėjimas mirčiai ir kokiu būdu?

Kasdienio ‚vienas su kitu' viešumas „pažįsta" mirtį kaip nuolat pasitaikančią sutiktį, kaip „mirties atvejį". Šis ar anas, artimiausias ar nuošalusis „miršta".
253 Nepažįstami „miršta" kasdien ir kas valandą. „Mirtis" sutinkama kaip pažįstamas, įpasauliškai pasitaikantis atsitikimas. Kaip tokia, ji lieka nepastebima, tai būdinga kasdien sutinkamajam[2]. Tūlas taip pat jau užsitikrinęs šio atsitikimo išsklaidą. Išsakyta arba ir paprastai vos tramdoma „greitakalbė" apie tai nori pasakyti: mirštama galiausiai taip pat kartą, tačiau kol kas pats lieki nepaliestas.

To „mirštama" analizė nedviprasmiškai atidengia kasdienės būties myriop būtiškumą. Mirtis tokioje šnekoje suprantama kaip neapibrėžtas kažkas, kuris visų pirma privalo kažkur ateiti, tačiau kol kas tau pačiam [für einen selbst] *dar nesamas* ir todėl negrėsmingas. Tas „mirštama" platina nuomonę, kad mirtis tarsi ištinkanti tūlą. Vieša čiabūties išsklaida sako: „mirštama", nes tuo kiekvienas kitas ir tu pats gali įsikalbėti – kaskart kaip tik ne aš, nes šis tūlas yra *niekas*. „Mirimas" niveliuojamas į nutiktį, kuri, nors ištinka čiabūtį, visgi niekam specialiai nepriklauso. Jei šnekalai kaskart dviprasmiai, tada dviprasmybė ir šneka apie mirtį. Mirimas, kuris yra esmingai neatstovaujamai mano, iškreipiamas į viešai pasitaikantį atsitikimą, sutinkamą tūlo. Apibūdinta šnekà kalba apie mirtį kaip nuolat pasitaikantį „atvejį". Ji pateikia ją visada jau „tikroviška" ir dangsto galimybiškumą, drauge jam priklausančius nesantykinumo ir nepralenkiamumo momentus. Su tokia dviprasmybe čiabūtis linkusi pasimesti tūle, atsižvelgdama į išskirtinę, saviškiausiai savasčiai priklausiančią gebą būti. Tūlas duoda teisę ir padidina *pagundą* slėpti nuo savęs saviškiausią būtį myriop[3].

Uždengiantis mirties išsilenkimas taip užsispyrusiai valdo kasdienybę, kad būnant vienam su kitu kaip tik „artimiausieji" „mirštančiajam" dar dažnai prišneka, kad jis išvengsiąs mirties ir greit vėl grįšiąs į savo rūpimo pasaulio nuramintą kasdienybę. Šitokia „globa" netgi reiškia

---

[1] Plg. § 27, 126 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 16, 72 p. ir kt. p.
[3] Plg. § 38, 177 p. ir kt. p.

„mirštančiojo“ „guodimą“. Ji nori jį sugrąžinti į čiabūtį, dar padėdama jam visiškai dangstyti jo saviškiausią, nesantykinę galimybę būti. Tūlas taip rūpinasi *nuolatiniu nuraminimu dėl mirties.* Tačiau iš principo tai galioja ne tik mirštančiajam, bet ir lygiai taip pat „guodžiančiajam“. Ir net nugyvenimo 254
atveju viešumas savo susirūpinusiu nerūpestingumu dar neturi būti šio atsitikimo sutrikdytas ir suneramintas. Juk mirštant Kitų neretai matomas visuomeninis nepatogumas, jei ne betaktiškumas, nuo kurio viešumas turi būti apsaugotas[1].

Tačiau tūlas drauge su šiuo nuraminimu, nustumiančiu čiabūtį nuo jos mirties, teisėtai ir pagarbiai tyliai sureguliuodamas nustato sau manierą, kaip apskritai turi*ma* santykiauti su mirtimi. Jau „mąstymas apie mirtį“ viešai laikomas bailiu išgąsčiu, čiabūties netikrumu ir niūriu bėgimu nuo pasaulio. *Tūlas neleidžia iškilti drąsai mirties baimės atžvilgiu.* Viešo tūlo išskleistumo viešpatavimas jau nusprendęs ir dėl pajausties, iš kurios turi būti apibrėžta laikysena mirties atžvilgiu. Mirties baime čiabūtis iškeliama kaip patikėta nepralenkiamai galimybei. Tūlas rūpinasi apgręžti šią baimę į išgąstį dėl ateinančio atsitikimo. Be to, baimė, padaryta dviprasme, kaip išgąstis, yra laikoma silpnybe, kurios savimi pasitikinti čiabūtis negali pažinti. Tai, kas pagal begarsį tūlo dekretą „pridera“, yra nesvarbi ramybė „tikrybės“, kad mirštama, atžvilgiu. Tokios „išdidžios“ nesvarbos suformavimas *atitolina* čiabūtį nuo jos saviškiausios, nesantykinės gebos būti.

Tačiau pagunda, nuraminimas ir atitoltis žymi *nuopuolio* būtiškumą. Kasdienė būtis myriop, kaip nupuolanti, yra nuolatinis *bėgsmas nuo mirties.* Būtis *link* [*zum*] pabaigos turi kitaip aiškinančio, neautentiškai suprantančio ir dangstomo *išsilenkimo pabaigos atžvilgiu* modusą. Tai, kad kaskart nuosava čiabūtis faktiškai visada jau miršta, kitaip tariant, būtimi yra link savo pabaigos, šį faktą ji pasislepia, pakeisdama mirtį į kasdien Kitiems pasitaikantį mirties atvejį, kuris bet kokiu atveju mums dar aiškiau užtikrina, kad „tu pats“ [man selbst] juk dar „gyveni“. Tačiau nupuolančiu bėgsmu *nuo* mirties čiabūties kasdienybė liudija, kad ir pats tūlas kaskart jau apibrėžtas *kaip būtis myriop*, net jei ji neraiškiai „mąsto apie mirtį“. *Čiabūtis ir vidutinėje kasdienybėje nuolat* susiduria *su šia saviškiausia, nesantykine ir nepralenkiama geba būti, tegu vien* 255
nenušviestos nesvarbos rūpinimosi modusu kraštutinės savo egzistencijos galimybės a t ž v i l g i u.

Tačiau, iškėlus kasdienę būtį myriop, drauge bandoma egzistencialiai užtikrinti pilnatvišką būties pabaigon sampratą, nuodugniau interpretuojant nupuolančią būtį myriop kaip išsilenkimą *jos atžvilgiu. Bėgsmą nuo ko*

---

[1] L. N. Tolstojus savo apsakyme „Ivano Iljičiaus mirtis“ pavaizdavo sukrėtimo ir to „mirštama“ žlugimo fenomeną.

pakankamai fenomenaliai iškėlus aikštėn, turi pavykti fenomenologiškai apmesti tai, kaip išsilenkianti čiabūtis pati supranta savo mirtį[1].

§ 52. Kasdienė būtis myriop ir mirties pilnatviška egzistenciali samprata

Būtis pabaigon buvo apibrėžta ją egzistencialiai nužymint kaip būtį link saviškiausios, nesantykinės ir nepralenkiamos gebos būti. Egzistuojanti būtis link šios galimybės iškelia save prieš tiesioginę egzistencijos negalimybę. Anapus šio, atrodo, tuščio būties myriop apibūdinimo atsidengė šios būties konkretumas kasdienybės modusu. Pagal jai esmingą nuopuolio tendenciją būtis myriop pasirodė kaip uždengiantis mirties išsilenkimas. Nors ankstesnis tyrinėjimas perėjo nuo formalaus mirties ontologinės struktūros nužymėjimo prie konkrečios kasdienės būties myriop analizės, dabar, priešingai nukreipiant, turi būti laimėta pilnatviška egzistenciali mirties samprata, papildomai interpretuojant kasdienę būtį myriop.

Kasdienės būties myriop eksplikacija laikėsi tūlo šnekalais: mirštama irgi kada nors, bet kol kas dar ne. Iki šiol tas „mirštama" tebuvo interpretuotas taip. Tuo „irgi kada nors, bet kol kas dar ne" kasdienybė pripažįsta kažką panašaus į mirties *tikrùmą*. Niekas neabejoja, kad mirštama. Vis tik šiam „neabejoja" jau nereikia savyje slėpti *tos* tikrenybės, kuri atitinka tai, kuo mirtis apibūdintos išskirtinės galimybės prasme įstatyta į čiabūtį. Šitaip dviprasmiškai pripažinus mirties „tikrumą", kasdienybė laikosi to, kad tikrumas, mirimą dar
256 labiau uždengiant, būtų susilpnintas, o įmestumas į mirtį – pasilengvintas.

Uždengiantis mirties išsilenkimas pagal savo prasmę *autentiškai negeba* būti „tikras" dėl mirties, bet vis tik *yra*. Kaip dėl „mirties tikrumo"?

Buviniui būti-tikram reiškia: kaip teisingą jį *laikyti* teisingu [als wahres für wahr]. Tačiau tiesa reiškia buvinio atskleistumą. Bet koks atskleistumas gi ontologiškai pagrįstas pirmapradiškiausia tiesa, čiabūties at-vertumu[2]. Čiabūtis, kaip atvertas-atveriantis ir atskleidžiantis buvinys, esmingai glūdi „tiesoje". *Tačiau tikrumas pagrįstas tiesa arba jai priklauso vienodai pirmapradiškai.* Išraiška „tikrumas", kaip ir terminas „tiesa", turi dvigubą reikšmę. Pirmapradiškai tiesa reiškia tą patį, ką ir atvertybė, kaip čiabūties elgsena. Iš čia išvesta reikšmė numano buvinio atskleistumą. Atitinkamai tikrumas pirmapradiškai reiškia tą patį, ką tikrenybė, kaip čiabūties būtiškumas. Tačiau išvestine reikšme „tikru" vadinamas ir buvinys, kurio čiabūtis gali būti tikra.

---

[1] Plg. dėl šios metodinės galimybės, išsakytos analizuojant baimę § 40, 184 p.

[2] Plg. § 44, 212 p. ir kt. p., ypač 219 p. ir kt. p.

Tikrumo modusas yra *įsitikinimas*. Juo čiabūtį savo suprantančiu buvimu link šiosios galima apibrėžti, tepaliudijant atskleistą (teisingą) patį daiktą [Sache]. Laikymo-teisingu pakanka kaip laikymosi-tiesoje, jei jis pagrįstas pačiu atskleistu buviniu ir tapęs sau skaidriu, kaip būtis link taip atskleisto buvinio, atsižvelgiant į savo deramumą jam. Nieko panašaus nėra savavališkai pramanant, atitinkamai vien „apžiūrint" buvinį.

Laikymo-teisingu pakankamumas matuojamas tiesos pretenzija, kuriai jis priklauso. Ši pateisinama atvertino buvinio būtiškumu ir atvėrimo kryptimi. Tiesos tipas, o drauge tikrumas keičiasi su įvairiais buviniais ir pagal kreipiančią tendenciją bei atvėrimo mastą. Šis nagrinėjimas apsiriboja tikr-ybės [Gewiß-sein] analize, atsižvelgiant į mirtį, kuri galiausiai atvaizduoja išskirtinį *čiabūties tikrumą*.

Kasdienė čiabūtis daugiausiai uždengia saviškiausią, nesantykinę ir nepralenkiamą savo buvimo galimybę. Ši faktinė uždangos tendencija patvirtina tezę: čiabūtis, kaip faktinė, yra "netiesoje". Taigi tikrumas, kuris priklauso tokiam būties link mirties uždengimui, privalo būti nede- 257
ramas laikymas-teisingu, o ne, tarkim, netikrumas abejojimo prasme. Nederamas tikrumas laiko uždengta tai, kuo jis tikras. Jei mirtis supranta„ma" [versteht „man"] kaip aplinkoje sutinkamas atsitikimas, tai su tuo susijęs tikrumas ištinka ne būtį pabaigon.

Sakoma: „ta" mirtis tikrai ateis. Tai sako*ma*, bet tūlas pražiūri, kad norint galėti būti tikram dėl mirties, pati nuosava čiabūtis kaskart privalo būti tikra dėl savo saviškiausios nesantykinės gebos būti. Sakoma, mirtis tikra, ir tuo įdiegiama čiabūčiai regimybė, kad ji *pati* esanti tikra dėl savo mirties. Bet kur glūdi kasdienės tikrenybės pagrindas? Akivaizdu, kad ne vien tik abipusiame įsikalbėjime. Juk kasdien sužinoma apie Kitų „mirimą". Mirtis yra nepaneigiama „patyrimo tikrybė".

Kokiu būdu kasdienė būtis myriop supranta taip pagrįstą tikrumą, ji išsiduoda bandydama „mąstyti" apie mirtį, net jei kritiškai atsargiai, o juk tai reiškia deramai. Visi žmonės, kiek žinoma, „miršta". Mirtis kiekvienam žmogui yra tikėtina pačiu aukščiausiu laipsniu, tačiau juk „nebūtinai" tikra. Griežtai imant, juk mirčiai galima priskirti „tik" *empirinį* tikrumą. Ji būtinai atsilieka nuo aukščiausio apodiktinio tikrumo, kurį pasiekiame tam tikrose teorinio pažinimo sferose.

Šia „kritiška" mirties tikrumo ir jos artumo apibrėžtimi vėlgi pirmiausiai prasiveria kasdienybei būdingas čiabūties bei jai priklausančios būties myriop būtiškumo neįvertinimas. *Tai, kad nugyvenimas, kaip pasitaikantis atsitikimas, yra tikras „tik" empiriškai, nenulemia mirties*

tikrumo. Mirties atvejai galėtų būti faktine dingstimi tam, kad čiabūtis kol kas apskritai taptų dėmesinga mirčiai. Pasilikdama pažymėtame empiriniame tikrume, čiabūtis vis tik visai negeba tapti tikra dėl to, kokia mirtis „yra“. Nors čiabūtis tūlo viešume tariamai ir „šneka“ vien apie šį „empirinį“ mirties tikrumą, ji *iš principo vis tik ne*silaiko išimtinai ir pirminiu būdu pasitaikančio mirties atvejo. *Išsilenkdama savo mirties,*
258 ir kasdienė būtis pabaigon juk yra tikra dėl mirties kitaip nei ji pati norėtų laikyti tiesa grynai [rein] teoriškai galvodama. Šį „kitaip“ kasdienybė dažniausiai nuo savęs dangsto. Tuo ji nedrįsta tapti sau skaidria. Su apibūdinta kasdiene pajaustimi, su „baimingai“ rūpestingu, atrodo, bebaimiu išdidumu tam tikros mirties „tikrybės“ atžvilgiu kasdienybė pripažįsta „aukštesnį“ nei vien empirinį tikrumą. *Žino*ma [man *weiß*] apie tikrą mirtį, bet vis tik „esa“ma [man „ist“] neautentiškai tikru dėl savosios. Čiabūties nupuolanti kasdienybė pažįsta mirties tikrumą, bet vis tik išsilenkia tikrenybės. Tačiau atsižvelgiant į tai, ko ji išsilenkia, šis išsilenkimas fenomenaliai liudija iš to, ko ji išsilenkia, kad mirtį privalu suvokti kaip saviškiausią, nesantykinę, nepralenkiamą, *tikrą* galimybę.

Sakoma: mirtis tikrai ateis, bet kol kas dar ne. Šiuo „bet...“ tūlas ginčija mirties tikrumą. Tas „kol kas dar ne“ yra ne vien negatyvi ištara, bet tūlo savisklaida, kuria jis nukreipia į tai, kas kol kas dar lieka čiabūčiai prieinama ir rūpima. Kasdienybė spraudžia į rūpinimosi primygtinumą ir nusimeta ilsaus, „dyko mąstymo apie mirtį“ pančius. Mirtis išstumiama į „kada nors vėliau“, būtent apeliuojant į taip vadinamą „bendrąją nuomonę“. Taip tūlas uždengia tą mirties tikrumo savitumą, *kad ji galima kiekvieną akimirksnį*. Su mirties tikrumu sueina ir jos to ‚kada‘ *neapibrėžtumas*. Kasdienė būtis myriop jos išsilenkia suteikdama jai apibrėžtumą. Tačiau toks apibrėžimas negali reikšti, kad tas nugyvenimo atėjimo ‚kada‘ apskaičiuojamas. Nuo tokio apibrėžtumo čiabūtis veikiau bėga. Tikros mirties neapibrėžtumą kasdienis rūpinimasis apsibrėžia taip, kad mirtis išstumiama artimiausio šiokiadienio pražiūrimų primygtinumų ir galimybių.

Tačiau neapibrėžtumo uždanga drauge ištinka tikrumą. Taip dangstosi mirties saviškiausias galimybiškumas: tikras ir taip neapibrėžtas, tai yra galimas kiekvieną akimirksnį.

Tūlo kasdienės šnekos apie mirtį ir jos įėjimo į čiabūtį būdų išsami interpretacija atvedė prie tikrumo ir neapibrėžtumo bruožų. Mirties pilnos egzistencialiai-ontologinės sampratos ribas dabar galima nustatyti šia apibrėžtimi: *mirtis kaip čiabūties pabaiga yra saviškiausia, nesantykinė, tikra ir, kaip tokia, neapibrėžta, nepralenkiama čiabūties galimybė.*
259 *Mirtis,* kaip *čiabūties* pabaiga, šiam buviniui būnant *yra link* savo pabaigos.

Būties pabaigon egzistencialios struktūros ribų nustatymas tarnauja čiabūties būtiškumo, kuriuo ji gali *visiškai* būti *kaip čiabūtis*, išplėtojimui. Tai, kad jau kaskart ir kasdienė čiabūtis *yra link* savo pabaigos, tai yra nuolat, nors ir „prabėgom" aiškinasi su savo mirtimi, rodo, kad ši pabaiga, užbaigianti ir apibrėžianti visybę, yra ne tai, ties kuo čiabūtis paskiausiai vien priartėja savo nugyvenimu. Čiabūtimi, kaip būvančia link savo mirties, visada jau įtrauktas kraštutinis jos pačios ‚dar-ne', prieš kurį pateikti visi kiti. Dėl to formali to čiabūties ‚dar-ne', maža to, ontologiškai nederamai interpretuoto kaip trūkumo, užbaiga neišlieka savo ne-visybės atžvilgiu. *Iš to ‚pirma-savęs' išvestas to ‚dar-ne' fenomenas ne daugiau kaip rūpesčio struktūra apskritai yra instancija prieš galimą egzistencišką visybiškumą taip, kad šis savipirmumas visų pirma įgalina tokią būtį pabaigon*. Buvinio, kuriuo mes patys kaskart esame, galimo visybiškumo problema išlieka, jei rūpestis, kaip čiabūties pamatinė sąranga, „susijęs" su mirtimi kaip kraštutine šio buvinio galimybe.

Tačiau lieka abejotina, ar ši problema irgi pakankamai išplėtota. Būtis myriop pagrįsta rūpesčiu. Kaip įmestas buvimas-pasaulyje, čiabūtis kaskart jau patikėta savo mirčiai. Būnanti link savo mirties, ji faktiškai, būtent nuolatos miršta, kol neatėjo prie savo nugyvenimo. Čiabūtis miršta faktiškai, o tai drauge reiškia, kad ji savo būtimi myriop visada jau apsisprendusi vienaip arba kitaip. Kasdien nupuolantis *tos* mirties išsilenkimas yra *neautentiška* būtis *link* mirties. Neautentiškumas kaip pagrindą turi galimą autentiškumą[1]. Neautentiškumas žymi būtiškumą, į kurį čiabūtis gali persikelti ir dažniausiai taip pat yra visada perkelta, tačiau į kurį ji nebūtinai ir ne nuolat privalo save perkelti. Kadangi čiabūtis egzistuoja, ji save apibrėžia kaip buvinį, koks jis yra, kaskart iš galimybės, kuria ji pati *yra* ir kurią ji supranta.

Ar gali čiabūtis savo saviškiausią, nesantykinę ir nepralenkiamą, tikrą ir, kaip tokią, neapibrėžtą galimybę *autentiškai* ir *suprasti*, tai yra laikytis tikrojoje būtyje link savo pabaigos? Kol ši autentiška būtis myriop neiškelta 260
ir ontologiškai neapibrėžta, egzistencialiai būties myriop interpretacijai būdinga esminga stoka.

Autentiška būtis myriop reiškia čiabūties egzistencinę galimybę. Ši ontinė geba būti savo ruožtu privalo būti ontologiškai galima. Kokios šios galimybės egzistencialios sąlygos? Kaip jos pačios turėtų pasidaryti prieinamos?

---

[1] Šis čiabūties netikrumas buvo nagrinėtas § 9, 42 p. ir kt. p., 27, 130 p., ir ypač § 38, 175 p. ir kt. p.

§ 53. Egzistencialus autentiškos būties myriop apmatas

Čiabūtis faktiškai laikosi pirmiausiai ir dažniausiai neautentiškoje būtyje myriop. Kaip turi būti „objektyviai" apibūdinta *autentiškos* būties myriop ontologinė galimybė, jei baigtinė čiabūtis niekada autentiškai nesantykiauja su savo pabaiga arba vis dėlto ši autentiška būtis pagal savo prasmę privalo likti paslėpta Kitiems? Ar tokios abejotinos egzistencinės gebos būti egzistencialios galimybės apmatas nėra fantastiškas sumanymas? Ko reikia, kad toks apmatas išsiveržtų iš vien pramanytos, savavališkos konstrukcijos? Ar pati čiabūtis teikia pavedimus šiam apmatui? Ar iš pačios čiabūties galima iškelti jos fenomenalaus teisėtumo pagrindus? Ar galima dabar iškeltą ontologinę užduotį nužymėti iš ligšiolinės čiabūties analizės taip įspraudžiant jos užmojus į patikimas vėžes?

Buvo užfiksuota egzistenciali mirties samprata ir kartu tai, su kuo autentiška būtis pabaigon gali santykiauti. Be to, buvo apibūdinta neautentiška būtis myriop, o drauge draudžiančiai nužymėta, kaip autentiška būtis myriop *ne*gali būti. Su šiais pozityviais ir draudžiančiais pavedimais privalu galėti apmesti egzistencialų autentiškos būties myriop statinį.

Čiabūtis konstituojama atvertumu, tai yra pajaučiančiu supratimu. *Autentiška* būtis myriop *negali išsilenkti* saviškiausios, nesantykinės galimybės ir šiuo bėgsmu ją *uždengti* bei *aiškinti* ją *kitaip* tūlo supratingumui. Todėl egzistencialus autentiškos būties myriop apmatas privalo iškelti tokios būties momentus, kurie ją konstituoja kaip mirties supratimą, pažymint netrumpalaikės ir neuždengiančios būties galimybę.

261 Kol kas verta būtį myriop pažymėti kaip *būtį link galimybės*, būtent išskirtinės pačios čiabūties galimybės. Būtis link galimybės, tai yra link galimojo, gali reikšti galimojo siekį, kaip rūpinimąsi jo įtikrovinimu. Parankinio ir esamojo lauke nuolat sutinkamos tokios galimybės: pasiekiamas, užvaldomas, paplitęs ir panašiai. Rūpestingas galimojo sie-kis [Aus-sein] turi tendenciją *sunaikinti* galimojo *galimybę* padarydamas jį disponuojamą. Tačiau rūpestingas parankaus įrankio įtikrovinimas (kaip pagaminimas, paruošimas, perstatymas ir t. t.) visada tėra reliatyvus, kadangi ir įtikrovintasis dar turi kaip tik ir aplinkybės buvimo pobūdį. Jis lieka, nors ir įtikrovintas, galimas kam... kaip tikroviškas, apibūdintas tuo ‚tam-kad'. Ši analizė turi vien tik paaiškinti, kaip rūpestingas sie-kis santykiauja su galimu: ne tematiškai-teoriškai nagrinėdama galimąjį, kaip galimą, ir visai neatsižvelgdama į savo galimybę kaip tokią, bet taip, kad ji *ap*dairiai nusisuktų nuo galimojo į tą ‚kam-galimą'.

Ginčijama būtis myriop gali akivaizdžiai neturėti rūpestingo jos įtikrovinimo sie-kio pobūdžio. Pirma, mirtis, kaip galimasis, yra ne galimas parankinys ar esamasis, bet *čiabūties* buvimo galimybė. Tačiau tada rūpinimasis

šio galimojo įtikrovinimu privalėtų reikšti nugyvenimo sukėlimą. Tačiau tuo čiabūtis kaip tik išvengtų dirvos egzistuojančiai būčiai myriop.

Taigi jei būtimi myriop nenumanomas jos „įtikrovinimas“, tuomet tai negali reikšti: ties pabaiga susilaikyti savo galimybėje. Tokia elgsena glūdėtų „mąstyme apie mirtį“. Taip elgiantis apmąstoma galimybė ir tai, kada ir kaip ji turbūt norėtų įsitikrovinti. Nors šis mąstymas apie mirtį nevisiškai atima jos galimybiškumą, ji vis dar mąstoma kaip ateinanti, tačiau jis turbūt susilpnina ją, norėdamas apskaičiuojamai disponuoti mirtimi. Kaip galimà, ji turi galimai mažai parodyti savo galimybę. Vis dėlto būtimi myriop, jei jau ji turi suprantančiai atverti apibūdintą galimybę kaip *tokią*, privalu nesusilpnintai suprasti galimybę *kaip galimybę*, suformuoti *kaip galimybę* ir *išlaikyti kaip galimybę* elgiantis su ja.

Tačiau čiabūtis santykiauja su galimuoju jo galimybėje *laukdama*. Įtemptai laukdamas, galimasis geba savuoju „taip, ne ar vis tik galiausiai taip“ būti sutiktas nekliudomas ir nesumenkintas. Tačiau ar analizė su lauki- 262
mo fenomenu neapima to paties būtiškumo link galimojo, būtiškumo, kuris jau buvo pažymėtas rūpestingu kažko sie-kiu [Aus-sein]? Bet koks laukimas supranta ir „turi“ savo galimąjį, atsižvelgdamas į tai, ar ir kada bei kaip jis iš tikro bus esamas. Laukimas yra ne tik atsitiktinis nusisukimas nuo galimojo jo galimam įtikrovinimui, bet ir esmingai – *šiojo palaukimas*. Ir laukime glūdi šuolis bei atrama nuo galimojo į tikroviškąjį, dėl kurio tai, ko laukiame, yra laukiama. Iš tikroviškojo ir jam galimasis lūkestingai įtraukiamas į tikroviškąjį.

Tačiau būtis link galimybės kaip būtis myriop taip turi su *ja* santykiauti, kad ji, *kaip galimybė*, atsidengia šia būtimi ir jai. Tokią būtį link galimybės terminologiškai pagauname kaip *užbėgimą į galimybę*. Tačiau ar ši elgsena neslepia savyje priartėjimo prie galimojo ir ar neišnyra su šia galimojo artuma jo įtikrovinimas? Visgi šis priartėjimas linksta ne į tikroviškojo rūpestingą įdisponavimą, bet suprantančiu prisiartinimu galimojo galimybė tampa tik „didesnė“. *Būties link mirties, kaip galimybės, artimiausia artuma tikroviškajam tiek tolima, kiek tik įmanoma*. Kuo mažiau dangstant ši galimybė suprantama, tuo gryniau (reiner) supratimas prasiskverbia į galimybę *kaip egzistencijos apskritai negalimybės galimybę*. Mirtis kaip galimybė neteikia čiabūčiai nieko „įtikrovintino“ ir nieko, kuo čiabūtis kaip tikroviška pati galėtų *būti*. Mirtis yra bet kurio elgesio su..., kiekvieno egzistavimo negalimybės galimybė. Užbėgdama į šią galimybę, negalimybė tampa „vis didesnė“, tai yra atsidengia kaip tokia, kuri apskritai nežino jokio mato, jokio ‚daugiau‘ ar ‚mažiau‘, bet reiškia egzistencijos besaikės negalimybės galimybę. Pagal savo esmę ši galimybė nesiūlo jokios atramos įtemptai kažko laukti, „pavaizduoti“ galimą tikroviškąjį ir tuo pamiršti galimybę. Būtis myriop kaip užbėgimas į galimybę *įgalina* visų pirma galimybę ir ją, kaip tokią, išvaduoja.

Būtis myriop yra užbėgimas į *to* buvinio gebą būti, o jo būtiškumas pats yra užbėgimas. Užbėgančiai atidengdama šią gebą būti čiabūtis atveria save sau pačiai, atsižvelgdama į savo kraštutinę galimybę. Tačiau save apmesti ant saviškiausios gebos būti reiškia galėti suprasti save patį būnantį taip atidengtą
263 buviniui, t. y. egzistuoti. Užbėgimas pasirodo kaip *saviškiausios* kraštutinės gebos būti supratimo galimybė, tai yra kaip *autentiškos egzistencijos* galimybė. Šios egzistencijos ontologinę sąrangą privalu parodyti iškeliant konkrečią užbėgimo į mirtį struktūrą. Kaip fenomenaliai nustatomos ribos šiai struktūrai? Akivaizdu, kad apibrėžiant užbėgančio atvėrimo bruožus, kurie privalo jam priklausyti, kad jis galėtų tapti saviškiausios, nesantykinės, nepralenkiamos, tikros ir, kaip tokios, neapibrėžtos galimybės supratimu. Belieka atkreipti dėmesį į tai, kad supratimas pirminiu būdu reiškia ne spoksojimą į prasmę, o savęs supratimą per gebą būti, kuri atsidengia apmetant[1].

Mirtis yra *saviškiausia* čiabūties galimybė. Būtis link jos atveria čiabūčiai jos *saviškiausią* gebą būti, kuria susiduriama tiesiog su čiabūties būtimi. Čiabūčiai juk gali prasiverti, kad ji savo pačios išskirtine galimybe lieka atplėšta nuo tūlo, tai yra užbėgdama kaskart jau gali nuo jo atsiplėšti. Tačiau šio „galėjimo" supratimas atidengia vien faktinį pamestumą į paties-tūlo kasdienybę.

Saviškiausia galimybė yra *nesantykinė*. Užbėgimas leidžia čiabūčiai suprasti, kad ji turi perimti gebą būti, kuria čiabūtis tiesiog susiduria su savo saviškiausia būtimi, vien iš savęs pačios. Mirtis „priklauso" nuosavai čiabūčiai ne vien indiferentiškai, bet *pretenduoja* į šią *kaip atskirąją*. Užbėgimu suprastas mirties nesantykinumas atskiria čiabūtį jai pačiai. Šis atskyrimas yra to „čia" atvėrimo egzistencijai būdas. Jis praveria tai, kad bet kokia būtis ties rūpimuoju ir kiekvienas sambūvis su Kitais suklumpa, kai susiduriama su saviškiausia geba būti. Čiabūtis gali *pati autentiškai* būti tik tada, kai ji pati save pačią tam įgalina. Visgi rūpinimosi ir globos atmetimas jokiu būdu nereiškia šių čiabūties būdų atkirtimo nuo autentiškos savastybės. Kaip esmingos čiabūties sąrangos struktūros, jie kartu priklauso egzistencijos apskritai galimybės sąlygai. Čiabūtis yra pati autentiška tik tiek, kiek ji, kaip rūpestinga būtis ties... ir globojanti būtis su..., save apmeta pirminiu būdu ant savo saviškiausios gebos būti, bet ne paties-tūlo galimybės. Užbėgimas į nesantykinę galimybę verčia į galimybę užbėgantį buvinį
264 perimti saviškiausią savo paties būtį iš savęs paties.

Saviškiausia, nesantykinė galimybė yra *nepralenkiama*. Būtis link jos leidžia čiabūčiai suprasti, kad prie jos, kaip egzistencijos kraštutinės galimybės, artinasi jos pačios išdavimas. Tačiau užbėgimas ne išsilenkia nepralenkiamumo,

---

[1] Plg. § 31, 142 p. ir kt. p.

kaip neautentiška būtis myriop, bet *laisvai* pasiduoda *tai* galimybei. Užbėgantis laisvėjimas *tai* nuosavai mirčiai išlaisvina nuo pamestumo į atsitiktinai prasismelkusias galimybes būtent taip, kad faktinės galimybės, kurios pateiktos prieš nepralenkiamąsias, visų pirma leidžia autentiškai suprasti ir pasirinkti. Užbėgimas atveria egzistencijai, kaip kraštutinei galimybei, saviuždavą ir taip sudaužo kaskart pasiektos egzistencijos sąstingį. Čiabūtis užbėgdama apsisaugo nuo to, kad neatkristų nuo savęs pačios ir suprastos gebos būti bei „netaptų per sena savo pergalėms" (Nietzsche). Čiabūtis, laisva saviškiausioms, iš *pabaigos* apibrėžtoms, tai yra suprastoms kaip *galutinės*, galimybėms, pašalina pavojų neįvertinti Kitų prasilenkiančių egzistencijos galimybių remiantis savo galutinės egzistencijos suprastimi arba jas, klaidingai aiškindama, priverstinai laikyti nuosavomis, taip siekdama atsisakyti saviškiausios faktinės egzistencijos. Tačiau, kaip nesantykinė galimybė, mirtis teatskiria, kad, kaip nepralenkiamà, paverstų čiabūtį, kaip sambūvį, suprantančia kitų gebai būti. Kadangi užbėgimas į nepralenkiamą galimybę kartu atveria visas prieš ją pateiktas galimybes, jame glūdi *visos* čiabūties egzistencinio užbėgimo už akių galimybė, tai yra galimybė egzistuoti kaip *visai gebai būti.*

Saviškiausia, nesantykinė ir nepralenkiama galimybė yra *tikra.* Ja užtikrintas *buvimo* būdas, apibrėžiamas iš jį atitinkančios tiesos (atvertumo). Tačiau čiabūtis atveria tikrą mirties galimybę, kaip galimybę, tik užbėgdama pas ją ir *įgalindama* sau šią galimybę kaip saviškiausią gebą būti. Galimybės atvertumas pagrįstas užbėgančiu įgalinimu. Laikymasis šioje tiesoje, tai yra atvertojo tikrenybė, juo labiau pretenduoja į užbėgimą. Mirties tikrumas negali būti apskaičiuotas nustatant sutinkamus mirties atvejus. Jis apskritai laikosi ne esamojo tiesoje, esamojo, kuris savo atskleistumo atžvilgiu gryniausiai [am reinsten] sutinkamas vien įžvalgiai leidžiant buviniui sutikti save. Čiabūtis visų pirma privalo pasimesti dalykų padėtyse – tai gali būti rūpesčio nuosava užduotis ir galimybė, – kad laimėtų gryną [reine] dalykiškumą, tai yra apo- 265
diktinio akivaizdumo nesvarbą. Jei tikrenybė dėl mirties neturi šių bruožų, tada tai reiškia ne tai, kad tikrybė esanti žemesnio laipsnio nei akivaizdumas, bet tai, kad *ji apskritai nepriklauso akivaizdumų apie esamąjį pakopiškumui.*

Mirties laikymas-teisinga – mirtis kaskart *yra* vien nuosava – rodo kitą tikrumo tipą ir yra pirmapradiškesnis už kiekvieną tikrumą dėl įpasauliškai sutinkamo buvinio arba formalių objektų; taigi jis yra buvimo-pasaulyje tikrumas. Kaip toks, jis pretenduoja ne tik į *vieną* apibrėžtą čiabūties elgseną, bet ir į čiabūtį jos egzistencijos visišku autentiškumu[1]. Vien užbėgdama čiabūtis gali įsitikinti savo saviškiausia būtimi savo nepralenkiamoje visybėje. Todėl betarpiško išgyvenimų duotumo, to ‚aš' ir sąmonės akivaizdumas

---

[1] Plg. § 62, 305 p. ir kt. p.

privalo būtinai atsilikti nuo tikrumo, kuris glūdi įtrauktas užbėgime. Ir ne todėl, kad akivaizdumui priklausantis pagavos būdas būtų negriežtas, bet todėl, kad jis iš principo negali laikyti *teisingu* (atvertu) to, ką jis gelmėse nori „čia-turėti“ kaip teisingą: čiabūtį, kuria aš pats *esu* ir, kaip geba būti, vien užbėgdamas autentiškai galiu būti.

Saviškiausia, nesantykinė, nepralenkiama ir tikra galimybė tikrumo atžvilgiu yra *neapibrėžta*. Kaip užbėgimas atveria šį čiabūties išskirtinės galimybės pobūdį? Kaip užbėgantis supratimas apmetamas ant tikros gebos būti, kuri nuolat galima būtent taip, kad tas ‚kada‘, kuriuo tiesioginė egzistencijos negalimybė tampa galima, nuolat lieka neapibrėžtas? Užbėgant link neapibrėžtai tikros mirties čiabūtis atsiveria vienai iš savo paties ‚čia‘ išplaukiančiai, nuolatinei *grėsmei*. Būtis pabaigon privalo ja laikytis ir gali ją taip mažai aptemdyti, kad ji veikiau privalo suformuoti tikrumo neapibrėžtumą. Kaip egzistencialiai galimas šios nuolatinės grėsmės natūralus [genuine] atvėrimas? Bet koks supratimas yra pajaučiantis. Nuotaika iškelia čiabūtį prieš jos „kad-tai-čia-yra“ įmestį[1]. *Tačiau pajaustis, kuri geba laikyti atvira nuolatinę ir tiesioginę grėsmę, kylančią iš čiabūties saviškiausio atskirto buvimo, yra*
266 *baimė*[2]. Ja čiabūtis yra pajaučianti *prieš* savo egzistencijos galimos negalimybės niekį. Baimė bauginasi *dėl* taip apibrėžto buvinio gebos būti ir taip atveria kraštutinę galimybę. Kadangi užbėgimas tiesiog atskiria čiabūtį ir šiuo jo paties atskyrimu leidžia tapti tikru jo gebos būti visybei, šiai čiabūties savipratai iš jos pagrindų priklauso pamatinė baimės pajaustis. Būtis myriop esmingai yra baimė[3]. Tai neabejotinai, nors “vien“ netiesiogiai, liudija pažymėta būtis myriop, kai ji baimę iškreipia į bailų išgąstį ir šį įveikdama išreiškia bailumą prieš baimę.

Egzistencialiai apmestos autentiškos būties myriop apibūdinimą galima apibendrinti taip: *užbėgimas atidengia čiabūčiai pamestumą į patį-tūlą ir iškelia jį prieš galimybę pirminiu būdu, nesiremiant rūpestinga globa, būti savimi, visgi savimi ta aistringa, nuo tūlo iliuzijų išlaisvinta, faktine, savimi tikra ir besibauginančia l a i s v e m y r i o p.*

Visi būčiai myriop priklausantys ryšiai pilnu apibūdintų kraštutinių čiabūties galimybių turiniu susikaupia, kad atidengtų, išskleistų ir sulaikytų jais konstituotą užbėgimą kaip šios galimybės įgalinimą. Egzistencialiai apmestas užbėgimo ribų nustatymas iškėlė aikštėn *ontologinę* egzistencinės autentiškos būties myriop galimybę. Bet tada tuo išnyra autentiškos čiabūties visybės gebos galimybė, *tačiau vien tik kaip ontologinė galimybė. Išties*, egzistencialus užbėgimo apmatas laikėsi anksčiau laimėtų čiabūties struktūrų, o čiabūtis tarsi

[1] Plg. § 29, 134 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 40, 184 p. ir kt. p.
[3] t. y. visgi ne tik baimė ir juolab ne baimė kaip vien tik emocija. (aut. past. paraštėse)

pati leidosi apmetama ant šių galimybių, jai neprikaišiojant ir „iš išorės“ neprimetant „turininio“ egzistencijos idealo. Ir nepaisant to juk ši egzistencialiai „galima“ būtis myriop egzistenciškai lieka fantastinis akiplėšiškumas. Čiabūties autentiškos visybės gebos ontologinė galimybė tol nereiškia nieko, kol atitinkama ontinė geba būti neparodyta iš pačios čiabūties. Ar čiabūtis kaskart metasi faktiškai į tokią būtį myriop? Ar ji vien iš savo saviškiausios būties pagrindų irgi *perša* autentišką gebą būti, kuri apibrėžta užbėgimu? Prieš atsakant į šiuos klausimus verta ištirti, kiek *apskritai* ir kokiu būdu čiabūtis *liudija* iš 267
savo saviškiausios gebos būti apie savo egzistencijos galimą *autentiškumą*, ne tik būtent išreikšdama jį kaip *egzistenciškai* galimą, bet ir pati tai *piršdama*.

Plevenantis klausimas apie čiabūties autentišką visybę ir jos egzistencialią sąrangą bus įsodintas į išpurentą fenomenalią dirvą tik tuomet, jei jis galės laikytis pačia čiabūtimi paliudytu savo būties galimu autentiškumu. Jei pavyks fenomenologiškai nudengti tokį paliudijimą ir tai, kas juo paliudyta, iš naujo iškils problema, *ar lig šiol vien savo ontologine galimybe apmestas užbėgimas myriop esmingai susijęs su paliudyta autentiška geba būti.*

Antras skyrius

Autentiškos gebos būti čiabūtiškas paliudijimas ir ryžtingumas

§ 54. Autentiškos egzistencinės galimybės paliudijimo problema

Ieškoma čiabūties geba būti, kuri paliudijama pačios čiabūties savo egzistencine galimybe. Prieš tai privalu rasti patį šį paliudijimą[1]. Jis pats bus įsišaknijęs čiabūties buvime, jei jis turi „duoti suprasti“ čiabūčiai ją pačią savo galima autentiška egzistencija. Todėl tokio paliudijimo fenomenologinė nuoroda apima savyje savo ištakos iš čiabūties buvimo sąrangos argumentą.

Liudijimas turi duoti suprasti autentišką *savastybės gebą*. Su išraiška „savastis“ atsakėme į klausimą apie tą čiabūties *Kas* [Wer][2]. Čiabūties savastumas buvo formaliai apibrėžtas kaip *būdas egzistuoti*, tai yra ne kaip esamas buvinys. Tas čiabūties ‚Kas‘ [Wer] dažniausiai esu ne *aš pats*, bet pats-tūlas. Autentiška savastybė apsibrėžia kaip tūlo egzistencinė modifikacija, kuriai reikia egzisten-

---

[1] 1) paliudijantysis kaip toks
2) juo paliudytasis (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. § 25, 114 p. ir kt. p.

cialiai nustatyti ribas[1]. Kas glūdi šioje modifikacijoje ir kokios jos galimybės ontologinės sąlygos? Su pamestumu tūle kaskart jau nuspręsta dėl čiabūties
268 artimiausios faktinės gebos būti – užduočių, taisyklių, mastų, rūpestingai-globojančio buvimo-pasaulyje primygtinumo ir pasiekiamumo. Tūlas visada jau yra perėmęs šių galimybių būti užčiuopimą iš čiabūties. Tūlas net paslepia savo atliktą tylų raiškaus šių galimybių *parinkimo* nurašymą. Lieka neapibrėžta, kas „autentiškai" renkasi. Ši niekieno pasiimtis nesirenkant, kai čiabūtis įsivelia į neautentiškumą, tegali būti atgręžta, čiabūčiai specialiai sugrįžtant į save pačią iš pamestumo tūle. Tačiau šis sugrįžimas turi turėti *tą* būtiškumą, *kurį praleidusi* čiabūtis pasimetė neautentiškume. Susigrąžinimas iš tūlo, tai yra paties-tūlo egzistencinė modifikacija į *autentišką* savastybę, privalo vykti kaip *parinkimo atsigriebimas*. Tačiau parinkimo atsigriebimas reiškia *šio parinkimo pasirinkimą*, pasiryžimą gebai būti iš nuosavos savasties. Pasirinkdama parinkimą čiabūtis visų pirma *įgalina* savo autentišką gebą būti[2].

Tačiau kadangi čiabūtis *pamesta* tūle, prieš tai jai reikia save *rasti*. Norint *save* apskritai rasti, čiabūtį privalu „parodyti" jai pačiai jos galimu autentiškumu. Čiabūčiai reikia savastybės gebos, kuria ji kaskart jau *yra* pagal *galimybę*, paliudijimo.

Tai, kas tolesnėje interpretacijoje pretenduoja į tokį paliudijimą, kasdienėje čiabūties saviskaidoje žinoma kaip *sąžinės balsas*[3]. Tai, kad sąžinės „tikrybė" ginčijama, jo instancinė funkcija čiabūties egzistencijai vertinama skirtingai, o tai, „ką ji sako", išskleidžiama įvairiai, tegalėtų vesti prie šio fenomeno atsisakymo, jei šio fakto, tai yra jo išsklaidos, „abejotinumas" kaip tik ne*įrodytų*, kad čia pateiktas *pirmapradis* čiabūties fenomenas. Toliau sąžinę analizuosime tematinio užmojo kontekste, tiesiog [rein] siekdami egzistencialiai tyrinėti[4] fundamentaliu-ontologiniu požiūriu.

Kol kas sąžinė turi būti atsekta pagal jos egzistencialius pamatus bei struktūras ir iškelta aikštėn *kaip* čiabūties fenomenas laikantis iki šiol laimėtos
269 šio buvinio buvimo sąrangos. Taip nustatyta sąžinės ontologinė analizė pateikiama prieš psichologinį sąžinės išgyvenimų aprašymą ir jų klasifikaciją, lygiai kaip ji pateikiama anapus biologinio „paaiškinimo", tai yra fenomeno išsiskaidymo. Tačiau ji ne mažiau yra atstu nuo teologinio sąžinės išaiškinimo arba net šio fenomeno panaudojimo Dievo įrodymams ar „betarpiškai" Dievo sąmonei.

---

[1] § 27, 126 p. ir kt. p., ypač 130 p.)

[2] Buvimo nutiktis – filosofija, laisvė. (aut. past. paraštėse)

[3] Ankstesni ir vėlesni samprotavimai tezių forma buvo išdėstyti Marburgo viešos paskaitos (1924 m. birželį) apie laiko sąvoką proga.

[4] Dabar tyrinėjimas – radikalesnis filosofavimo esme. (aut. past. paraštėse)

Vis dėlto šitaip ribotai tyrinėjant sąžinę, taip pat negalima nei perdėti jos svarbos, nei panaudoti iškreiptoms pretenzijoms, nei ją sumenkinti. Sąžinė, kaip čiabūties fenomenas, nėra pasitaikanti ir kartais esama tikrybė. Ji *„yra"* vien čiabūties būtiškumu ir kaskart pasireiškia kaip faktas vien faktine egzistencija ir joje. Reikmė „induktyviai empiriškai įrodyti" sąžinės „tikrybiškumą" ir jos „balso" teisėtumą paremta ontologiniu fenomeno iškreipimu. Tačiau šis iškreipimas būdingas ir kiekvienai išdidžiai sąžinės, kaip vien retsykiais pasitaikančios, bet ne „visuotinai nustatytos ir nustatomos tikrybės", kritikai. Sąžinės fakto apskritai negalima šitaip įrodyti ar paneigti. Tai ne stoka, bet vien jos ontologinio kitoniškumo esamojo aplinkos atžvilgiu atžymėjimas.

Sąžinė duoda „kažką" suprasti, ji *atveria*. Iš šio formalaus apibūdinimo išplaukia pavedimas atšaukti šį fenomeną į čiabūties *atvertumą*. Ši buvinio, kuriuo mes kaskart esame, pamatinė sąranga konstituojama pajaustimi, supratimu, nuopuoliu ir šneka. Skvarbesnė sąžinės analizė atidengia ją kaip *šauksmą*. Šaukimas yra *šnekos* modusas. Sąžinės šauksmas turi čiabūties pašaukties jos saviškiausiai savastybės gebai pobūdį, beje, *iššūkio* saviškiausiai kaltybei būdu.

Ši egzistenciali interpretacija yra būtinai toli nuo kasdienio ontinio supratingumo, nors ir iškelia ontologinius pamatus to, ką vulgari sąžinės išsklaida tam tikru mastu visada suprato ir įsąvokino kaip sąžinės „teoriją". Todėl egzistencialią interpretaciją reikia pasitvirtinti kritikuojant vulgarią sąžinės išsklaidą. Remiantis parodytu fenomenu gali būti iškelta tai, kiek jis liudija čiabūties autentišką gebą būti. Sąžinės šauksmą atitinka galimas klausymas. Šauksmo supratimas atsidengia kaip *norėjimas turėti sąžinę*. Tačiau šiame fenomene glūdi 270
ieškotas egzistencinis savastybės parinkimo pasirinkimas, kurį, pagal jo egzistencialią struktūrą, vadiname *ryžtingumu*. Taigi šio skyriaus analizes numatoma skirstyti taip: egzistencialiai-ontologiniai sąžinės pamatai (§ 55); sąžinės šauksmumas (§ 56); sąžinė kaip rūpesčio šauksmas (§ 57); pašaukties supratimas ir kaltė (§ 58); egzistenciali sąžinės interpretacija ir vulgari sąžinės išsklaida (§ 59); sąžine paliudytos autentiškos gebos būti egzistenciali struktūra (§ 60).

§ 55. Egzistencialiai-ontologiniai sąžinės pamatai[1]

Sąžinės analizės[2] išeities taškas – šio fenomeno indiferentiški duomenys: tai, kad jis kažkokiu būdu kažkam duoda kažką suprasti. Sąžinė atveria ir

---

[1] Horizontas. (aut. past. paraštėse)

[2] Čia susipina keletas dalykų:
1) šaukimas to, ką vadiname sąžine;
2) pašauktybė;
3) šio buvimo patirtis;
4) įprasta perduota traktuotė;
5) drauge pabaigtumo tipas. (aut. past. paraštėse)

todėl priklauso egzistencialių fenomenų, kurie konstituoja *to ‚čia' būtį* kaip atvertumą, sričiai[1]. Bendriausios pajausties, supratimo, šnekos ir nuopuolio struktūros buvo išnagrinėtos. Sąžinę įvesdami į šį fenomenalų kontekstą, susiduriame ne su schematiniu ten laimėtų struktūrų pritaikymu ypatingu čiabūties atverties „atveju". Interpretuodami sąžinę, atvirkščiai, ne tik toliau plėtosime ankstesnę to ‚čia' atvertumo analizę, bet ir pirmapradiškiau ją pagausime, atsižvelgdami į čiabūties autentišką buvimą.

Per atvertumą buvinys, kurį vadiname čiabūtimi, turi galimybę *būti* savuoju ‚čia'. Su savo pasauliu jis sau pačiam yra ‚čia' būtent pirmiausiai ir dažniausiai taip, kad jis sau atvėrė gebą būti iš rūpimo „pasaulio". Geba būti, kuria čiabūtis egzistuoja, kaskart jau atsidavusi apibrėžtoms galimybėms. Beje, todėl, kad ji yra įmestas buvinys, kurio įmestumas daugiau ar mažiau aiškiai ir skvarbiai atveriamas per nuotaikybę. Esačiai (nuotaikai) lygiapradiškai priklauso supratimas. Per jį čiabūtis „žino"[2], kas [woran] yra su ja pačia, kadangi ji apmetė save ant savo pačios galimybių, atitinkamai leido tokias sau iš anksto duoti, joms, viešai išskleistoms, pasineriant tūle. Tačiau ši išankstinė duotis egzistencialiai save įgalina tuo, kad čiabūtis, kaip suprantantis
271 sambūvis, gali *klausytis*[3] Kitų. Pasimesdama tūlo viešume ir jo šnekaluose, ji *nenugirsta* nuosavos savasties klausydamasi paties-tūlo. Jei čiabūtis gali būti grąžinama – būtent per save pačią – iš šio savęs nenugirstančio pamestumo, tada ji pirma privalo save galėti rasti, pačią save, kuri savęs nenugirdo ir nenugirsta *pasiklausydama* tūlo. Šį pasiklausymą privalu nutraukti, tai yra jam privalu iš pačios čiabūties suteikti klausymosi, kuris nutraukia aną pasiklausymą, galimybę. Tokio trūkio galimybė glūdi neįtarpintame pašauktume. Šauksmas nutraukia čiabūties vykdomą savęs nenugirstantį tūlo pasiklausymą pagal savo šauksmumą pažadindamas klausymąsi, kuris viskuo apibūdintas priešingai, lyginant su prarastu klausymusi. Jei šis užgožtas įvairaus kasdien „naujų" šnekalų dviprasmiškumo „triukšmo", šauksmas privalo šaukti be triukšmo, nedviprasmiškai, nesiremdamas smalsuliu. *Tai, kas taip šaukdamas duoda suprasti, yra sąžinė.*

Šauksmą pagauname kaip šnekos modusą. Šneka artikuliuoja suprantamumą. Sąžinės, kaip šauksmo, apibūdinimas jokiu būdu nėra vien „vaizdas", tarkim, kaip *kantiškasis* sąžinės – teismo rūmų – vaizdinys. Tik neturime pražiūrėti, kad šnekai, o kartu ir šauksmui balsinis įgarsinimas nėra esminis.

---

[1] Plg. §§ 28 ir kt. p., 130 p. ir kt. p.

[2] Panašiai ji mano žinanti. (aut. past. paraštėse)

[3] Iš kur šitas klausymas ir geba klausyti? Juslinis klausymas ausimi kaip pri-ėmimo įmetant būdas. (aut. past. paraštėse)

Kiekvienas išsakymas ir „sušukimas“ jau suponuoja šneką[1]. Jei kasdienė išsklaida žino sąžinės „balsą“, tai taip turimas omenyje ne tiek įgarsinimas, faktiškai niekada neaptinkamas[2], kiek „balsas“, suvoktas kaip davimas-suprasti. Šauksmo atvėrimo tendencijoje glūdi smūgio, netikėto sukrėtimo[3], momentas. Šaukiama iš tolumos į tolumą. Šauksmo ištinkamas tas, kas nori būti sugrąžintas[4].

Vis dėlto vien tik šitaip pažymint sąžinę nubrėžtas fenomenalus horizontas jos egzistencialios struktūros analizei. Fenomenas ne lyginamas su šauksmu, bet suprantamas kaip šneka iš čiabūčiai konstitutyvaus atvertumo. Nagrinėdami iš pat pradžių vengsime kelio, kuris pirmiausiai siūlosi interpretuojant sąžinę: sąžinė kildinama iš sielos gebėjimo, intelekto, valios ar jausmo arba ji aiškinama kaip jų mišinys. Sąžinės[5] tipo fenomeno akivaizdoje į akis krenta suklasifikuotų sielos gebėjimų arba asmeninių aktų laisvai plevenančių ribų 272
ontologiškai-antropologinis nepakankamumas[6].

§ 56. Sąžinės šauksmumas

Šnekai priklauso apkalbėtasis ‚apie ką‘. Ji teikia apie kažką paaiškinimą, beje, tam tikru atžvilgiu. Iš taip apkalbėtojo ji semia tai, ką ji, kaip ši šnekà,

---

[1] Plg. § 34, 160 p. ir kt. p.

[2] kurio mes jusliškai ‚negirdime‘. (aut. past. paraštėse)

[3] bet ir ilgai trunkantis. (aut. past. paraštėse)

[4] Kas nutolęs nuo nuosavos savasties. (aut. past. paraštėse)

[5] būtent savo iš-takos savast-ybėje [Selbst-sein]; tačiau ar tai lig šiol nėra vien tik tvirtinimas? (aut. past. paraštėse)

[6] Be Kanto, Hegelio, Schopenhauerio ir Nietzsche’s sąžinės interpretacijų dėmesys atkreiptinas į: M. Kahler, *Das Gewissen* [*Sąžinė*], pirmoji istorinė dalis, 1878, ir to paties autoriaus straipsnį iš *Realenzyklopädie f. prot. Theologie und Kirche* [*Protestantiškosios teologijos ir Bažnyčios enciklopedija*]. Be to, A. Ritschl, ‚Über das Gewissen‘ [‚Apie sąžinę‘], 1876, pakartotinai išspaudintas knygoje *Gesammelten Aufsätzen* [*Rinktiniai straipsniai*], nauja laida 1896, 177 p. ir kt. p. Ir pagaliau ką tik pasirodžiusi monografija H. G. Stoker, ‚Das Gewissen‘ [‚Sąžinė‘] (*Schriften zur Philosophie und Soziologie* [*Filosofijos ir sociologijos raštai*], herausg. von Max Scheler, II t.), 1925. Plačiai pristatytas tyrinėjimas nušviečia turtingą sąžinės fenomeno įvairovę, kritiškai apibūdina galimus fenomeno aptarinėjimus ir aprašo kitą literatūrą, kuri sąžinės sampratos istorijos atžvilgiu nėra išsami. Nuo anksčiau pateiktos egzistencialios interpretacijos Stokerio monografija skiriasi jau nuostata, o drauge rezultatais, nepaisant kai kurių atitikčių. Stokeris iš pat pradžių neįvertina hermeneutinių sąlygų „objektyviai tikroviškai susidariusios sąžinės“ „aprašymui“, 3 p. Tuo drauge ištrinamos ribos tarp fenomenologijos ir teologijos – abiejų nenaudai. O dėl tyrinėjimo, kuris perima Schelerio personalizmą, antropologinio pamato, plg. šį veikalą § 10, 47 p. ir kt. p. Vis dėlto Stokerio monografija žymi vertą dėmesio pažangą ligšiolinės sąžinės interpretacijos atžvilgiu, tačiau veikiau plačiai aptariant sąžinės fenomenus ir jų atšakas nei nurodant ontologines fenomeno šaknis.

kaskart sako, t. y. šnekalus kaip tokius. Šnekoje kaip komunikacijoje jie tampa prieinami Kitų čiabūčiai su kitais, dažniausiai įgarsinant kalboje.

Kas yra apkalbėta sąžinės šauksmu, tai yra pašaukta? Akivaizdu, kad pati čiabūtis. Šis atsakymas yra toks pat neginčytinas, kaip ir neapibrėžtas. Jei šauksmas turėtų tokį miglotą tikslą, tada bet kokiu atveju paliktų čiabūčiai dingstį atkreipti dėmesį į save. Tačiau čiabūčiai esmingai priklauso tai, kad ji su savo pasaulio atvertumu atvira sau pačiai taip, jog ji visada jau *supranta save*. Šauksmas ištinka čiabūtį šiuo kasdieniu-vidutiniu rūpestingu visada-jau-savęs-supratimu. Rūpestingo sambūvio su Kitais pats-tūlas ištinkamas šauksmo.

273 O kieno atžvilgiu čiabūtis pašaukiama? *Nuosavos savasties*. Nei to, ką čiabūtis vertina, gali, kuo rūpinasi viešajame ‚vienas su kitu', nei juolab to, kas ją užčiuopęs, kam ji stengėsi, kam leido savimi pasinaudoti. Čiabūtis, kaip tokia, kuri, pasauliškai suprasta, yra Kitiems ir sau pačiai, šia pašauktimi *nepastebėta*. Šauksmas savasčiai apie tai neteikia nė menkiausios žinijos. Kadangi tik paties-tūlo *savastis* pašaukiama ir jos klausomasi, *tūlas* susmenga. Tai, kad šauksmas *apeina* tūlą ir viešą čiabūties išskleistumą, jokiu būdu nereiškia, kad jis jo *kartu* ne*ištinka*. Būtent *apeidamas* jis nustumia viešos pagarbos trokštantį tūlą į nereikšmingumą. Tačiau savastis, pašauktimi netekusi šio prieglobsčio ir šios priedangos, per šauksmą įvedama į save pačią.

Savasčiai pašaukiamas pats-tūlas. Nors ir ne savasčiai, galinčiai sau tapti apsprendimo „objektu“ [Gegenstand], ne savo „vidinio gyvenimo“ sujaudinto-smalsaus ir nepagrįsto išskaidymo savasčiai ir ne sielos būsenų bei jų fonų „analitinio“ spoksojimo savasčiai. Savasties pašauktis pačiame-tūle nespraudžia jos į savo pačios vidų, kad ji turėtų užsidaryti nuo „išorinio pasaulio“. Visus panašius dalykus šauksmas peršoka ir išblaško, kad pašauktų vien savastį, kuri vis dėlto yra ne kitaip kaip būdama-pasaulyje.

Tačiau kaip turime apibrėžti šios šnekos *apšnekėtąjį*? *Ką* sąžinė sušunka pašauktiniui? Griežtai imant – nieko. Šauksmas nieko neištaria, neteikia informacijos apie pasaulio atsitikimus, neturi ką papasakoti. Mažiausiai jis siekia pašaukta savastimi pradėti „pokalbį su savimi“. Pašauktai savasčiai „niekas“ ne su-šunkama, bet ji *iš-šaukta* [auf-gerufen] sau pačiai, tai yra savo saviškiausiai gebai būti. Pagal savo šauksmo tendenciją šauksmas ne iškelia pašauktą savastį „manipuliuotei“, bet, kaip iššūkis saviškiausiai savastybės *gebai*, jis yra čiabūties prieš-(po-„pirma“-)šaukimas [Vor-(nach-„vorne“-) Rufen] savo saviškiausioms galimybėms.

Šauksmas apsieina be jokio įgarsinimo. Jis pirma suteikia sau visai ne žodžius – ir vis dėlto lieka ne mažiau kaip tamsus bei neapibrėžtas. *Sąžinė šneka vien ir nuolat tylėjimo modusu*. Taip ji ne tik nepraranda nė kiek

nuovokumo, bet ir primeta pašauktai ir iššauktai čiabūčiai jos pačios tylumą. Žodinės formuluotės stygius šauksmu šaukiamame ne išstumia fenomeną į paslaptingo balso neapibrėžtumą, bet teparodo, kad „šaukiamo- 274
jo" supratimas negali laikytis laukdamas komunikacijos ir panašių dalykų.

Tai, ką šauksmas atveria, vis dėlto yra vienareikšmiška, tegu jis ir skirtingai išskleidžiamas atskiros čiabūties pagal jos supratimo galimybes. Dėl tariamo šauksmo turinio neapibrėžtumo negali būti praleista šauksmo *užtikrinta kryptis*. Šauksmui nereikia pirma nei pašauktinojo ieškojimo apgraibomis, nei atžymėjimo, numanomas jis ar ne. Sąžinės „apgaulės" iškyla ne apsipažinus (apsirikusšaukiant [Sichver-rufen]) dėl šauksmo, bet vien iš manieros, kuria šauksmas yra *girdimas* – taip, kad jis ne autentiškai suprantamas, bet įtraukiamas paties-tūlo į svarstantį pokalbį su savimi ir iškreipiamas savo atvėrimo tendencija.

Verta laikytis to, kad šauksmas, kuriuo pažymime sąžinę, yra paties-tūlo pašauktis jo savastimi; šauksmas, kaip šios savasties iššūkio savo savastybės gebai pašauktis, o drauge kaip čiabūties sušaukimas jos galimybėms.

Tačiau ontologiškai pakankamą sąžinės interpretaciją laimime vien tada, kai gali paaiškėti, kad yra ne vien šauksmo šaukiamojo *kas* [*wer*], bet ir *kas* [*wer*] pats *šaukia*, kaip pašauktinis santykiauja su šaukėju, kaip šį „santykį", kaip buvimo sąsają, privalu ontologiškai pagauti.

§ 57. Sąžinė kaip rūpesčio šauksmas

Sąžinė iššaukia čiabūties savastį iš pamestumo tūle. Iššaukta savastis savuoju ‚kas' [Was] lieka neapibrėžta ir tuščia. Tai, kaip tuo ‚*kas*' [*was*] čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai save supranta išskleisdama iš rūpimojo, šauksmas apeina. Ir vis tik savastis paliesta vienareikšmiškai ir nesupainiojamai. Ne tik pašauktinis „nežiūrint jo asmens" numanomas šauksmo, bet ir šaukėjas laikosi neįprasto neapibrėžtumo. Jis ne tik neatsako į klausimus apie vardą, padėtį, kilmę ir pagarbą, bet ir neteikia nė menkiausios galimybės priartinti jį „pasauliškai" orientuotai čiabūties suprasčiai, nors jis jokiu būdu nepasikeičia šauksme. Šauksmo šaukėjas – tai priklauso jo fenomenaliam pobūdžiui – tiesiog laikosi toli nuo kiekvieno susižinojimo. Jam nebūdinga leistis įtraukiamam į nagrinėjimus ir apkalbas. Savotiškas šaukėjo 275
neapibrėžtumas ir neapibrėžiamumas yra ne niekis, o *pozityvus* išskirtinumas. Jis išreiškia, kad šaukėjas vien pasineria iššaukiamas kam..., kad jis nori būti *girdimas tik kaip toks*, o toliau tegu apie jį netauškia. Tačiau ar tada fenomenui nedera tai, jog nepavyksta iškelti klausimo dėl šaukėjo, t. y. kas jis esąs? Egzistencialiam faktinio sąžinės šauksmo klausymuisi – turbūt, tačiau ne šaukimo faktiškumo bei klausymosi egzistencialumo egzistencialiai analizei.

Tačiau ar apskritai būtina klausimą, *kas* [*wer*] šaukia, dar kelti raiškiai? Ar jis neatsako už čiabūtį lygiai taip vienareikšmiškai kaip klausimas dėl pašauktinio šaukiant? *Čiabūtis šaukia sąžine save pačią.* Ši šaukėjo supraštis faktiniu šauksmo klausymusi gali būti daugiau ar mažiau budri. Tačiau ontologiškai jokiu būdu neužtenka atsakymo, kad čiabūtis esanti šaukėjas ir *juolab* pašauktinis. Vis tik ar *nėra* čiabūtis, kaip pašaukta, „čia“ kitaip nei šaukianti? Nejaugi kaip šaukėjas, tarkim, veikia saviškiausia savastybės geba?

Juk šauksmas *mūsų pačių* kaip tik niekada nei planuojamas, nei ruošiamas, nei tyčia atliekamas. „Jis“ šaukia priešingai laukimui ir netgi priešingai valiai. Kita vertus, šauksmas neabejotinai ateina ne iš Kito, kuris su manimi yra pasaulyje. Šauksmas ateina *iš* manęs ir vis tik *virš* manęs.

Šie fenomenalūs duomenys neturi būti nuaiškinti. Juk jie buvo imami kaip nuostata aiškinant balsą kaip į čiabūtį įsibraunančią svetimą galią. Toliau išskleidžiant šia kryptimi, nustatytai galiai priskiriamas savininkas arba ji pati priimama kaip pasireiškiantis asmuo (Dievas). Priešingai skleidžiant, bandoma šios šaukėjo traktuotės kaip galios svetimos išraiškos atsisakyti ir drauge sąžinę apskritai nuaiškinti „biologiškai“. Abi traktuotės skubotai peršoka fenomenalius duomenis. Priemonė palengvinama nebyliai kreipiančia, ontologiškai dogmatine teze: kas *yra*, kitaip tariant, yra taip tikrybiškai kaip šauksmas, tas privalo būti *esamas*; ko negalima objektyviai argumentuoti kaip *esamo*, to apskritai *nėra*.

Lyginant su šia metodine skuba verta laikytis ne tik fenomenalių duomenų apskritai, – kad šauksmas kildamas iš manęs ir virš manęs man skelbia, – bet ir juose glūdinčio fenomeno kaip *čiabūties* fenomeno ontologinio
276 nužymėjimo. *Šio* buvinio egzistenciali sąranga gali pasiūlyti unikalią kreiptį „to“ [des „es“], kas šaukia, būtiškumo interpretacijai.

Ar ligšiolinė analizė parodo čiabūties buvimo sąrangai kelią padaryti ontologiškai suprantamą šaukėjo, o drauge šaukimo būtiškumą? Tai, kad šauksmas *mano* atliekamas neraiškiai, veikiau „tai“ šaukia [„es“ ruft], dar nepateisina šaukėjo ieškojimo nečiabūtiškame buvinyje. Čiabūtis vienaip ar kitaip juk egzistuoja visada faktiškai. Ji – ne laisvai plevenantis savęs apmetimas, o per įmestumą apibrėžta kaip buvinio, kuriuo ji yra, faktas, ji kaskart jau buvo ir lieka nuolat patikėta egzistencijai. Tačiau čiabūties faktiškumas esmingai skiriasi nuo esamojo tikrybiškumo. Egzistuojanti čiabūtis sutinka save pačią ne kaip įpasauliškai esamą. Tačiau ir įmestumas būdingas čiabūčiai ne kaip neprieinamas ir jos egzistencijai nesvarbus bruožas. Kaip įmesta, ji įmesta *į egzistenciją*. Ji egzistuoja kaip buvinys, kuris turi būti, kaip jis yra ir gali būti.

Tai, *kad* ji faktinė, gali būti paslėpta to ‚*kodėl*' atžvilgiu, tačiau *pats* „*kad*" [*Daß*] atvertas čiabūčiai. Buvinio įmestumas priklauso to „čia" atvertumui ir nuolat atsidengia būtent ta pajaustimi. Ši daugiau ar mažiau raiškiai ir autentiškai iškelia čiabūtį prieš jos „kad ji yra ir kaip buvinys, kuriuo čiabūtis yra, turi būti galėdama būti". Tačiau dažniausiai nuotaika *užveria* įmestumą. Čiabūtis bėga nuo šiojo į paties-tūlo menamos laisvės palengvinimą. Šis bėgsmas buvo pažymėtas kaip bėgsmas nuo klaiko, kuris iš principo apibrėžia atskirtą buvimą-pasaulyje. Klaikas autentiškai atsidengia pamatinėje baimės pajaustyje ir kaip įmestos čiabūties elementariausią atvertumą iškelia jos buvimą-pasaulyje prieš pasaulio niekį, kurio ji bauginasi baimėje dėl saviškiausios gebos būti. *O jei savo klaiko pagrindu pajaučianti čiabūtis būtų sąžinės šauksmo šaukėjas?*

Prieš tai niekas nebyloja, o už – visi fenomenai, kurie iki šiol buvo iškelti apibūdinant šaukėją ir jo šaukimą.

Savajame ‚Kas' [Wer] šaukėjas „pasauliškai" apibrėžiamas per *niekį*. Jis yra čiabūtis savo klaike, pirmapradis įmestas buvimas-pasaulyje kaip ne-namuose, tas nuogas „kad" pasaulio niekyje. Šaukėjas neartimas kasdieniam pačiam-tūlui – tai kažkas panašaus į *svetimą* balsą. Kas rūpimame, įvairialy- 277
piame „pasaulyje" pamestam tūlui galėtų būti svetimiau už klaike sau atskirtą, į niekį įmestą savastį? „Tai" šaukia ir vis dėlto rūpestingai smalsiai ausiai neteikia nieko klausytino, ką norėtųsi persakyti ir viešai apkalbėti. Tačiau ką iš savo įmestos būties klaiko turi pranešti čiabūtis? *Kas* [*was*] kita jai belieka, jei ne baimėje atidengta jos pačios geba būti? Kaip ji turi kitaip šaukti, jei ne iššaukiant šiai gebai būti, su kuria ji tesusiduria?

Šauksmas nepraneša nutikimų, jis šaukia be jokio įgarsinimo. Šauksmas šneka klaikiu *tylėjimo* modusu. Ir taip yra tik todėl, kad šauksmas pašauktinį ne prišaukia į viešus tūlo šnekalus, bet iš šiųjų *atšaukia į egzistencišką gebos būti tylumą*. Ir kuo pagrįstas klaikus, visai ne savaime suprantamas šaltas patikimumas, kuriuo šaukėjas ištinka pašauktinį, jei ne tuo, kad savo klaiku sau atskirta čiabūtis sau pačiai tiesiog yra nesupainiojama? Kas taip radikaliai atima iš čiabūties galimybę save iš kitur klaidingai suprasti ir neįvertinti, jei ne sau pačiam pasilikęs paliktumas?

Klaikas, nors kasdien ir uždengtas, yra buvimo-pasaulyje pamatiškumas. Čiabūtis pati šaukia kaip sąžinė iš šios būties pagrindų. Tas „tai mane šaukia" yra išskirtinė čiabūties šneka. Per baimę nuteiktas šauksmas visų pirma įgalina čiabūčiai jos pačios apmatą ant savo saviškiausios gebos būti. Egzistencialiai suprastas sąžinės šauksmas vien išreiškia, kas anksčiau[1] buvo vien tik tvirtinta: klaikas persekioja čiabūtį ir grasina jos savimaršiam pamestumui.

[1] Plg. § 40, 189 p.

Teiginys, kad čiabūtis yra drauge šaukėjas ir pašauktinis, dabar prarado savo formalią tuštumą ir savaime suprantamumą. *Sąžinė prasiveria kaip rūpesčio šauksmas*: šaukėjas yra čiabūtis, besibauginanti įmestume (jau-buvime-kame...) dėl savo gebos būti. Pašauktinis yra kaip tik ši čiabūtis, iššaukta savo saviškiausiai gebai būti (pirma-savęs...). O čiabūtis iššaukta per pašauktį iš nuopuolio tūle (jau-būnant-pas rūpimą pasaulį). Sąžinės šauksmas, tai yra šioji pati,
278 turi savo ontologinę galimybę dėl to, kad čiabūtis savo buvimo pagrindu yra rūpestis.

Taigi nereikia mestis prie nečiabūtiškų galių, juolab kad atograža į jas taip mažai paaiškina šauksmo klaiką, veikiau jau jį sunaikina. Ar galiausiai sąžinės klaidžių „paaiškinimų“ pagrindas ne tas, kad, jau fiksuojant šauksmo fenomenalius duomenis, čiabūtis buvo *per trumpai* apžiūrima ir tyliai suponuojama atsitiktiniu ontologiniu apibrėžtumu, atitinkamai neapibrėžtumu? Kam ieškoti informacijos svetimose galiose, neužsitikrinus, kad nustatant analizę čiabūties buvimas įvertintas ne *per menkai*, tai yra buvo įvestas kaip nekenksmingas, kažkaip pasitaikantis subjektas, aprūpintas asmenine sąmone?

Ir vis dėlto išskleidžiant šaukėją – kuris pasauliškai žiūrint yra „niekas“ – kaip galią, atrodo, iškyla „objektyviai aptinkamo“ pripažinimas be išankstinio nusistatymo. Tačiau iš tiesų ši išsklaida tėra bėgsmas nuo sąžinės, čiabūties landa, pro kurią ji išsmunka pro siaurą tarpą, tarsi skiriantį tūlą nuo jo būties klaiko. Minėta sąžinės išsklaida susiveda į šauksmo pripažinimą „visuotinai“-įpareigojančio balso, kalbančio „ne vien tik subjektyviai“, prasme. Dar daugiau, ši „bendra“ sąžinė pakyla iki „pasaulio sąžinės“, kuri pagal savo fenomenalų pobūdį yra „tai“ [es] ir „niekas“, taigi vis tik tas, kas čia atskirame „subjekte“ kalba kaip šis neapibrėžtasis.

Tačiau ši „vieša sąžinė“ – kas gi ji, jei ne tūlo balsas? Čiabūtis tegali abejotinai išgalvoti „pasaulio sąžinę“, kadangi sąžinė iš principo ir iš esmės yra *kaskart mano*. Beje, ne tik ta prasme, kad saviškiausia geba būti kaskart pašaukiama, bet ir todėl, kad šauksmas ateina iš buvinio, kuriuo kaskart esu aš pats.

Ankstesne šaukėjo interpretacija, kuri seka grynai iš šaukimo fenomenalaus pobūdžio, sąžinės „galia“ nesumenkinama ir nepadaroma „vien tik subjektyvia“. Atvirkščiai: šauksmo nepermaldaujamumas ir vienareikšmiškumas tik taip tampa laisvi. Pašaukties „objektyvumas“ teįsiteisina tuo, kad interpretacija jai palieka savo „subjektyvumą“, kuris, žinoma, atmeta paties-tūlo viešpatystę.
279 Vis dėlto plėtotai sąžinės kaip rūpesčio šauksmo interpretacijai keliamas kontrklausimas: ar gali būti patikima sąžinės išsklaida, kuri taip labai nutolusi nuo „natūralios patirties“? Kaip turi veikti sąžinė kaip saviškiausios gebos būti *iššaukėjas*, pirmiausiai ir dažniausiai juk vien *peikdamas* ir *įspėdamas*? Ar

sąžinė kalba taip neapibrėžtai tuščiai apie saviškiausią gebą būti, o ne veikiau apibrėžtai ir konkrečiai, remdamasi įvykusiais ar sumanytais nusižengimais bei neatliktimis? Ar minėta pašauktis kyla iš *„nešvarios“* ar *„švarios“* sąžinės? Ar teikia sąžinė apskritai ką nors pozityvaus, ar veikiau ji teveikia kritiškai?

Tokie apmąstymai nenuginčijamai teisėti. Iš sąžinės interpretacijos gali būti reikalaujama, kad ja būtų „atpažįstamas“ ginčytinas fenomenas, kaip jis kasdien patiriamas. Patenkinti šią reikmę vis tik nereiškia vėlgi pripažinti vulgarią ontinę sąžinės suprastį kaip pirmąją instanciją ontologinei interpretacijai. Kita vertus, pateikti apmąstymai vis dėlto yra tol per ankstyvi, kol jų paliesta sąžinės analizė dar neatvesta į tikslą. Lig šiol buvo vien tik bandoma sąžinę *kaip čiabūties fenomeną* atlydėti prie šio buvinio ontologinės sąrangos. Tai tarnavo kaip parengimas užduoties padaryti suprantamą sąžinę kaip pačioje čiabūtyje glūdintį *savo saviškiausios gebos būti paliudijimą*.

Tačiau tai, kas paliudija sąžinę, visiškai apibrėžiama vien tada, kai pakankamai aiškiai nustatytos ribos dėl to, kokį pobūdį privalo turėti šaukimą iš prigimties [genuin] atitinkantis *klausymas*. Šauksmą „sekantis“, *autentiškas* supratimas nėra vien prie sąžinės fenomeno prisiplakęs priedas, vyksmas, kuris gali tiek pasirodyti, tiek ir ne. Vien *iš* pašaukties supratimo ir kartu *su* juo tegalima pagauti *pilnatvišką* sąžinės išgyvenimą. Jei šaukėjas ir pašauktinis kaskart *juolab* yra *pati* nuosava čiabūtis, tada kiekviename šauksmo nenugirdime, kiekviename *pasi*-girdime [*Sich*-verhören] glūdi *apibrėžtas* čiabūties *būtiškumas*. Laisvai plevenantis šauksmas, iš kurio „niekas neseka“, egzistencialiai žiūrint, yra neįmanoma fikcija. Tai, „kad *niekas* neseka“, čiabūtiškai reiškia kažką *pozityvaus*.

Taigi vien pašaukties supratimo analizė tegali atvesti prie eksplicitinio svarstymo apie tai, *ką šauksmas padeda suprasti*. Tačiau tik iš anksto visuotinai ontologiškai apibūdinant sąžinę suteikiama galimybė egzistencialiai suvokti sąžinės šūksnį „kaltas“. Visi sąžinės patyrimai ir išsklaidos vienodi 280
tuo, kad sąžinės „balsas“ kažkaip kalba apie „kaltę“.

§ 58. Pašaukties supratimas ir kaltė

Fenomenaliai pagaunant pašaukties supratimo priklausinius, verta iš naujo grįžti prie pašaukties. Paties-tūlo pašaukimas reiškia saviškiausios savasties jos gebai būti, būtent kaip čiabūties, tai yra rūpestingo buvimo-pasaulyje ir sambūvio su Kitais, iššaukimą. Todėl egzistenciali interpretacija to, kam šauksmas iššaukia, negali norėti nustatyti ribas konkrečioms egzistencialioms galimybėms, kadangi ji save teisėtai supranta savo metodinėmis galimybėmis bei užduotimis. Galima ir norima fiksuoti ne kaskart egzistenciškai

šaukiamąjį būtent toje čiabūtyje, bet tai, kas *priklauso* kaskart faktiškai-egzistencinės gebos būti *galimybės egzistencialiai sąlygai*.

Šauksmo egzistenciškai-klausantis supratimas yra juo autentiškesnis, kuo mažiau santykinai čiabūtis klausosi ir supranta *savo* pašauktybę ir kuo mažiau tai, kas sakoma apie tai, kas pridera ir verta, iškreipia šauksmo prasmę. Ir kas esmingai glūdi pašaukties supratimo autentiškume? Kas gi šauksmu būtent taip *pateikta* esmingai suprasti, nors ir ne visada faktiškai suprantant?

Mes jau priskyrėme atsakymą į šiuos klausimus šia teze: šauksmas „nesako“ *nieko*, kas būtų apkalbėtina, jis neteikia žinijos apie nutikimus. Šauksmas *iš anksto* nukreipia čiabūtį *į* jos gebą būti, beje, kaip šauksmas *iš* klaiko. Nors šaukėjas neapibrėžtas, vis dėlto tas ‚iš kur‘ [Woher], iš kurio jis šaukia, nelieka šaukimui nesvarbus. Šis ‚iš kur‘ – įmesto atskyrimo klaikas – kartu šaukiamas šaukiant, tai yra kartu atvertas. Tas šaukimo ‚iš kur‘, sušaukiant ką nors, yra atsiliepimo ‚kur link‘ [Wohin]. Šauksmas neteikia supratimui idealios, visuotinės gebos būti; jis atveria ją kaip būtent tos čiabūties būtent taip atskirtą. Šauksmo atvertinumas pilnatviškai teapibrėžiamas, kai jį suprantame kaip sušaukiančią atšauktį. Orientuojantis į taip pagautą šauksmą pirma paklaustina, *ką* [*was*] jis teikia supratimui.

Tačiau ar ne lengviau ir patikimiau atsakyti į klausimą, ką šauksmas sako, „paprastai“ nurodant, kas visuotinai priklauso kiekvienai sąžinės patirčiai, atitinkamai kas yra nenugirstama – kad šauksmas
281 prakalbina čiabūtį kaip „kaltą“ ar kaip įspėjančioje sąžinėje nurodo galimai „kaltą“, ar patvirtina „kaltės nesuvokimą“ kaip „švarią“ sąžinę? Kad tik šis „kaltas“, „atitinkamai“ patiriamas sąžinės patyrimais ir išsklaidomis, nebūtų taip skirtingai apibrėžtas! Ir net jei šio „kaltas“ prasmę galima būtų vienbalsiai pagauti, šios kaltybės *egzistenciali sąvoka* būtų tamsi. Tačiau iš kur kitur turi būti semiama kaltės idėja, čiabūčiai pačiai save prakalbinant kaip „kaltą“, jei ne iš čiabūties buvimo interpretacijos? Vis tik iš naujo iškyla klausimas: *kas sako, kaip mes kalti ir ką reiškia kaltė?* Kaltės idėja negali būti savavališkai išgalvota ir primesta čiabūčiai. Tačiau jei apskritai galima kaltės esmės suprastis, tada ši galimybė turi būti nužymėta čiabūtyje. Kaip turime rasti pėdsaką, kuris gali nuvesti prie fenomeno atodangos? Bet kokius fenomenų, kaip antai kaltės, sąžinės, mirties, ontologinius tyrinėjimus privalu nustatyti pagal tai, ką apie juos „sako“ kasdienė čiabūties išsklaida. Čiabūties nupuolančiame būtiškume drauge glūdi tai, kad jos išsklaida dažniausiai „orientuota“ *neautentiškai* ir neapima „esmės“, nes jam lieka svetima pirmapradiškai derama ontologinė klausinija. Tačiau bet kokiame klaidingame matyme glūdi pavedimas kartu atidengti fenomeno pirmapradę „idėją“. Tačiau iš kur imame kriterijų to „kaltas“ pirmapradei egzistencialiai prasmei? Iš to,

kad šis „kaltas“ išnyra kaip to „esu“ predikatas. Nejaugi tai, kas neautentiškai išskleidžiant suprantama kaip „kaltė“, glūdi čiabūties kaip tokios būtyje būtent taip, kad ji jau taip pat *yra* kalta kaskart faktiškai egzistuodama?

Todėl apeliavimas į tą vienbalsiai girdėtą „kaltas“ dar nėra atsakymas į klausimą dėl egzistencialios šauksmu pašauktojo prasmės. Šis pirma privalo pats būti įsąvokintas, kad galėtų duoti suprasti, ką reiškia tas šaukiamas „kaltas“, kodėl ir kaip jis per kasdienę išsklaidą iškreipiamas savo reikšme.

Kasdienis supratingumas traktuoja „kaltybę“ pirmiausiai „skolingumo“, „ko nors turėjimo ties kažkuo“ prasme. Reikia Kitam grąžinti kažką, į ką jis pretenduoja. Ši „kaltybė“ kaip *„skolų turėjimas“* yra sambūvio su Kitais būdas rūpinimosi kaip parūpinimo, įdiegimo lauke. Tokio rūpinimosi modusai taip pat yra atėmimas, pasiskolinimas, nuslėpimas, paėmimas, plėšimas, tai yra pretenzijos į kitų turėjimą nepatenkinimas kažkokiu būdu. Tokio tipo kaltybė susijusi su *rūpimuoju*. 282

Kaltybė tada turi papildomą reikšmę – *„būti kaltam dėl kažko“*, tai yra būti kažko priežastimi, sukėlėju arba taip pat „būti dingstimi“ kažkam. Šio „kaltės turėjimo“ dėl kažko prasme galima „būti kaltam“ netampant nieko Kitam „skolingu“ ar „kaltu“. Priešingai, kitam galima būti kažką skolingam pačiam nebūnant dėl to kaltu. Kitas gali „už mane“ „pridaryti skolų“ Kitiems.

Šios vulgarios kaltybės kaip „įsiskolinimo kam...“ ir „buvimo kaltam dėl ko...“ reikšmės gali sueiti ir apibrėžti elgesį, kurį vadiname *„prasikaltimu“*, tai yra turint kaltę ir įsiskolinus pažeisti teisę ir pasidaryti baustinam. Tačiau netenkinama reikmė nebūtinai turi būti susijusi su turėjimu, ji gali apskritai reguliuoti viešąjį ‚vienas su kitu‘. Taip apibrėžtas „prasikalsti“ pažeidžiant teisę vis dėlto drauge gali turėti to *„prasikaltumo Kitiems“* pobūdį. Tai atsitinka ne būtent pažeidžiant teisę, bet man būnant kaltam dėl to, kad Kitam savo egzistencija keliama grėsmė, jis suklaidinamas ar net palaužiamas. Šis prasikaltumas Kitiems galimas nepažeidžiant „viešo“ įstatymo. Taigi kaltybės formalią sąvoką prasikaltybės Kitam prasme galima apibrėžti taip: *pagrindybė* stokojant Kito čiabūtyje būtent taip, kad ši pagrindybė pati apsibrėžia iš savo ‚kam‘ [Wofür] kaip „stokojanti“. Šis stokojamumas yra nepakaktis reikalavimo, kuris išplaukia iš egzistuojančio sambūvio su kitais, atžvilgiu.

Nuošalyje telieka tai, kaip tokios reikmės kyla ir kokiu būdu dėl šios ištakos privalu suvokti jų reikmės ir įstatymo pobūdį. Bet kokiu atveju *kaltybė* pastarąja minėta prasme, t. y. kaip „dorinės reikmės“ pažeidimas, yra *čiabūties būtiškumas*. Tai, žinoma, galioja ir kaltybei kaip „pasidarymui baustinam“, kaip „turėjimui skolų“, ir kiekvienam „kaltumui kam...“. Tai irgi yra čiabūties elgsenos. Jei „dorinės kaltės našta“ suvokiama kaip čiabūties

„kokybė“, tuo mažai kas pasakyta. Atvirkščiai, iš to tik pasidaro akivaizdu,
kad šio apibūdinimo neužtenka ontologiškai atriboti šiam čiabūties „bu-
vimo apibrėžtumo“ tipui nuo ankstesnių elgsenų. Dorinės kaltės sąvoka
juk irgi ontologiškai taip mažai išaiškinta, kad šio fenomeno išsklaidos,
283 kurios į jo sąvoką įtraukia ir baustinumo, ir net(gi) įsiskolinimo kam... idėją
arba jį patį apibrėžia remdamosi šiomis idėjomis, galėjo tapti ir liko vieš-
pataujančios. Tačiau tuo tas „kaltas“ vėl nustumiamas į rūpinimosi sferą,
atsiskaitant dėl pretenzijų susitaikyti.

Kaltės fenomeno, kuris nebūtinai susijęs su „įsiskolinimu“ ir teisės pažeidimu, paaiškinimas gali pavykti tik tada, kai prieš tai iš principo paklausta apie čiabūties kalt*ybę*, tai yra „kaltumo“ idėja suvokiama remiantis čiabūties būtiškumu.

Šiam tikslui „kaltumo“ idėją privalu tiek *formalizuoti*, kad *atkristų* vulgarūs kaltės fenomenai, susiję su rūpestingu sambūviu su Kitais. Kaltės idėją privalu ne tik iškelti virš rūpinimosi atsiskaitant sferos, bet ir atrišti nuo ryšio su privalėjimu ir įstatymu, kuriems nusižengdamas kas nors užsikrauna kaltę. Kaltė ir čia būtinai apibrėžiama kaip *stoka*, kaip stygius kažko, kas turi ir gali būti. Tačiau stygius reiškia nesamybę. Stoka, kaip privalėtinio nesamybė, yra esamojo buvimo apibrėžtis. Šia prasme egzistencija negali nieko stokoti – ne todėl, kad ji būtų tobula, bet todėl, kad jos buvimo pobūdis lieka skirtingas nuo bet kokio esamumo.

Vis dėlto „kaltumo“ idėjoje glūdi *nieko* pobūdis. Jei „kaltumas“ gali api-
brėžti egzistenciją, tuomet iš to išauga ontologinė problema egzistencialiai
išaiškinti šio nieko *niek-iškumą*. Be to, „kaltumo“ idėjai priklauso tai, kas
indiferentiškai išreiškiama kaltės sąvoka kaip „kaltės turėjimas kam“: pa-
grindybė kam... Taigi „kaltumo“ formaliai egzistencialią idėją apibrėžiame
taip: pagrindybė per nieką apibrėžtą būtį, tai yra *niekumo pagrindybė*. Jei
egzistencialiai suprastoje kaltės sąvokoje glūdinti *nieko* idėja pašalina santy-
kinumą su galimu, atitinkamai įpiršti esamuoju, jei čiabūtis apskritai tad
neturi būti matuojama esamuoju arba galiojančiuoju, kurio paties nėra arba
kuris yra ne *savuoju* būdu, tai yra *egzistuoja*, tuomet taip dingsta galimybė
atsiskaityti pačiam taip būvančiam pamatu kaip „stokojamam“, atsižvel-
giant į stokos pagrindybę. Tiesiog nesant čiabūtiškai „sukeltos“ stokos ir
nepatenkinus reikmės, negalima retrospektyviai apskaičiuoti „priežasties“
284 stokojamumo. Pagrindybei kam... nereikia turėti to paties niekiškumo kaip
ja pagrįstam ir iš jos išplaukiančiam *privativum*. Pagrindui nereikia pirma
atgauti savo niekumo iš savo pagrįstų dalykų. Tačiau tada čia glūdi tai, kad
*kaltybė teišplaukia ne iš įsiskolinimo, bet atvirkščiai: šis tetampa galimas rem-
damasis pirmaprade kaltybe*. Ar galima tai parodyti čiabūties buvimu ir kaip
tai apskritai egzistencialiai įmanoma?

Čiabūties buvimas yra rūpestis. Jis apima savyje faktiškumą (įmestumą), egzistenciją (apmatą) ir nuopuolį. Būnanti čiabūtis yra įmesta, *ne* jos pačios įvesta į savo ‚čia'. Būnanti ji yra apibrėžta kaip geba būti, kuri priklauso sau pačiai ir vis tik duota sau nuosava *ne* kaip ji pati. Egzistuodama ji niekada negrįžta už savo įmestumo, kad galėtų šį „kad ji yra ir turi būti" kaskart specialiai paleisti iš *savo* savas*tybės* ir atvesti į tą ‚čia'. Tačiau įmestumas neglūdi už jos kaip tikrybiškai nutikęs ir nuo čiabūties vėl atitrūkęs atsitikimas, kuris įvyko su ja, veikiau *čiabūtis*, kaip rūpestis, nuolat *yra* – kol ji yra – savasis „kad". *Kaip šis buvinys*, kuriam patikėta ji tegali egzistuoti kaip esanti, kas ji yra, *egzistuodama* ji *yra* savo gebos būti pagrindas. Nors ji *pati* visai *ne*padėjo šio pagrindo, ji apsunkusi nuo jo praverdama nuotaiką kaip naštą.

O kaip čiabūtis *yra* šis įmestas pagrindas? Vien apmesdama save ant galimybių, į kurias ji yra įmesta. Savastis, kuri kaip tokia turi pati sau padėti pagrindą, *niekada* negalės jo valdyti ir vis tik egzistuodama ji turi perimti pagrindybę. Būti nuosavu įmestu pagrindu yra geba būti, su kuria susiduria rūpestis.

Būnanti-pagrindu, tai yra egzistuodama kaip įmesta, čiabūtis nuolat atsilieka nuo savo galimybių. Ji visada egzistenciška ne *prieš* savo pagrindą, bet kaskart vien *iš jo* ir *kaip šis*. Todėl pagrindybė reiškia *niekada* nevaldyti saviškiausios būties iš pagrindų. Šis *ne* priklauso egzistencialiái įmestumo prasmei. Būnantis pagrindu pats *yra* savo paties niekumas. Niekumas jokiu būdu nereiškia nesamybės, neišlaikymo, bet jis suponuoja nieką, kuris konstituoja šią čiabūties *būtį*, jos įmestumą. Šio nieko niekiškumas save apibrėžia egzistencialiai: būnanti *savimi* čiabūtis yra įmestas buvinys *kaip* savastis. *Ji paleista* remiantis pagrindu *ne per save* pačią, bet *sau* [*an* selbst] pačiai, kad būtų *kaip pagrindas*. Čiabūtis 285
yra ne todėl savo pačios buvimo pagrindas, kad šis pirma išplaukia iš jos nuosavo apmato, bet todėl, kad ji, kaip savastybė, yra pagrindo *buvimas*. Jis visada tėra pagrindas buvinio, kurio būtį turi perimti pagrindybė.

Čiabūtis yra savo pagrindas egzistuodama, tai yra suprasdama save iš galimybių ir taip save suprasdama būdama įmestas buvinys. Tačiau čia glūdi tai, kad gebėdama būti ji kaskart turi vieną ar kitą galimybę, ji nuolat yra *ne* viena ar kita galimybė ir išsižadėjusi jos egzistenciškai apmesdama. Apmatas apibrėžtas ne tik kaip kaskart įmestas per pagrindybės niekumą, bet ir *kaip apmatas*, pats esmingai *niekiškas*. Ši apibrėžtis vėlgi jokiu būdu nenumano „nesėkmingos" arba „menkavertės" ontinės savybės, veikiau numanydama apmetimo buvimo struktūros egzistencialų konstitutyvą. Numanytas niekumas priklauso čiabūties laisvybei jos egzistencinėms galimybėms. Tačiau laisvė *yra* tik pasirenkant vieną, tai yra turint kitas nepasirinktas, o ir negebant pasirinkti kitų.

Įmestumo, kaip ir apmato, struktūroje esmingai glūdi niekumas. O jis yra *ne*autentiškos nupuolusios čiabūties, kokia ji jau visada faktiškai yra, niekumo galimybės pagrindas. *Pats rūpestis savo esme yra visiškai persmelktas niekumo*. Taigi rūpestis – čiabūties buvimas – kaip įmestas apmatas reiškia niekumo (niekišką) pagrind-ybę. O tai reiškia: *čiabūtis kaip tokia yra kalta*, jei jau išlieka formali kaltės, kaip niekumo pagrindybės, egzistenciali apibrėžtis.

Egzistencialiam niekumui jokiu būdu nebūdinga privacija, stoka lyginant su nužymėtu idealu, kuris čiabūtimi nepasiekiamas, veikiau šio buvinio būtis, *kaip apmetimas* to, ką ji gali apmesti ir paprastai pasiekia, visų *pirma* yra jau niekiška. Todėl šis niekumas čiabūtimi iškyla taip pat neatsitiktinai, prikaustydamas ją kaip tamsi kokybė, kurią pakankamai toli pažengus galima būtų pašalinti.

Nepaisant to, šio egzistencialaus niekumo *niekybės ontologinė prasmė* lieka vis dar tamsi. Tačiau tai galioja ir *to nieko apskritai ontologinei esmei*. Tiesa, ontologija ir logika daug reikalavo iš to nieko ir tuo vietomis iškėlė aikštėn savo galimybes jo paties ontologiškai neatidengdamos. Ontologija aptiko nieką ir jį vartojo. Tačiau ar taip jau savaime suprantama, kad
286 kiekvienas niekas reiškia negatyvą stokos prasme? Ar jo pozityvumas išsemtas dėl to, kad jis konstituoja „perėjimą“? Kodėl bet kokia dialektika metasi prie neiginio pati gi nieko panašaus negalėdama dialektiškai pagrįsti ir fiksuoti *kaip problemos*? Ar niekiškumo *ontologinė ištaka* būdavo apskritai kaskart suprobleminama, ar prieš tai tebūdavo ieškoma *sąlygų*, dėl kurių galima iškelti nieko ir jo niekybės bei jos galimybės problemą? Ir kaip jie kitaip rastini, *jei ne tematiškai aiškinant būties prasmę*?

Maža to, jau kaltės fenomeno ontologinei interpretacijai neužtenka mažai skaidrių privacijos ir stokos sąvokų, nors, pakankamai formaliai pagautos, jos ir atveria platų taikymą. Prie egzistencialaus kaltės fenomeno visų mažiausiai priartėtina orientuojantis į blogio, *malum* kaip *privatio boni*, idėją. Taigi tas *bonum* ir ta *privatio* vienodai ontologiškai kilę iš *esamojo* ontologijos, kuri taip pat tinka iš jos „ištrauktai“ „vertės“ idėjai.

Buvinys, kurio būtis yra rūpestis, gali save apkrauti ne tik faktine kalte – jis *yra* kaltas ir savo buvimo pagrindu, o kaltybė visų pirma ontologiškai sąlygoja tai, kad čiabūtis faktiškai egzistuodama gali tapti kalta. Ši esminga kaltybė yra lygiapradė „moralinio“ gėrio ir blogio galimybės, tai yra moralumo apskritai ir faktiškai galimų jo suformavimų, sąlyga. Per moralumą pirmapradė kaltybė negali būti apibrėžta, nes jis ją jau suponavęs sau pačiam.

Tačiau kokia patirtis byloja apie šią pirmapradę čiabūties kaltybę? Vis dėlto neužmirštinas kontrklausimas: ar kaltė „yra“ vien „čia“, kai kaltės sąmonė tampa budri, ar būtent pirmapradė kaltybė pasireiškia tuo, kad kaltė

„miega“? Tai, kad pirmapradė kaltybė pirmiausiai ir dažniausiai lieka neatverta, kad laikoma užverta per čiabūties nupuolantį buvimą, *atidengia* vien aptartą niekumą. Todėl kaltybė pirmapradiškesnė už bet kokį *žinojimą*. Ir tik todėl, kad čiabūtis savo buvimo pagrindu yra kalta ir kaip įmestai nupuolanti užsiveria pati sau, galima sąžinė, jei jau šauksmas iš principo leidžia *šią kaltybę* suprasti.

Šauksmas yra rūpesčio šauksmas. Kaltybė konstituoja būtį, kurią vadiname rūpesčiu. Klaiku čiabūtis pirmapradiškai yra išvien su savimi. Jis iškelia šį buvinį prieš jo nepakeistą niekumą, kuris priklauso jo saviškiausios gebos 287
būti galimybei. Kadangi čiabūtis – kaip rūpestis – susiduria su savo buvimu, ji iššaukia iš klaiko save pačią kaip faktiškai-nupuolantį tūlą savo gebai būti. Pašauktis tėra sušaukianti atšauktis, *priešais* [vor]: egzistuojanti pašauktis galimybei perimti įmestą buvinį, kuris yra, *atgal*: įmestumui, suprastinam kaip niekiškas pagrindas, įsisavintas egzistencijos. Sušaukianti sąžinės atšauktis teikia čiabūčiai supratimą, kad čiabūtis – savo niekiško apmato niekiškas pagrindas savo buvimo galimybėje – turi sugrįžti iš pamestumo tūle, kitaip tariant, kad ji *yra kalta*.

Tai, kas čiabūčiai suprastina apie save, tuomet juk būtų žinija apie ją pačią. O tokį šauksmą atitinkantis klausymas būtų *susipažinimas* su „kaltės“ faktu. Tačiau jei net šauksmas turi iššaukimo pobūdį, ar neveda ši sąžinės išsklaida į visišką sąžinės funkcijos iškreipimą? Ar iššaukimas kaltybei nereiškia iššūkio blogumui?

Šios šauksmo prasmės nenorės užkrauti sąžinei net ir labiausiai primygtinė interpretacija. Tačiau ką tada dar turi reikšti „iššaukimas kaltybei“?

Šauksmo prasmė aiškėja, jei suprastis laikosi kaltybės egzistencialios prasmės, užuot pateikdama išvestinę kaltės sąvoką įsiskolinimo, „kilusio“ veikiant arba neatliekant, prasme. Tai piršti – ne savivalė, jei sąžinės šauksmas, kylantis iš pačios čiabūties, nukreiptas vien į šį buvinį. Tačiau tada iššaukimas kaltybei reiškia sušaukimą gebai būti, kuria aš kaskart jau esu kaip čiabūtis. Šiam buviniui reikia ne vien pasikrauti „kalte“ nusižengiant ir neatliekant, jis teturi *autentiškai būti* „kaltas“ – koks jis ir yra.

Tada pašaukties teisėtas klausymas lygus savipratai savo saviškiausia geba būti, tai yra saviapmatu ant *saviškiausios* autentiškos gebos prasikalsti. Suprantantis savisušauktumas šiai galimybei apima savyje čiabūties *laisvėjimą* šauksmui: pasirengimą gebai tapti pašauktam. Čiabūtis suprasdama šauksmu yra *besiklausanti savo saviškiausios egzistencijos galimybės*. Ji išsirinko pati save.
Šiuo parinkimu čiabūtis įgalina savo saviškiausią kaltybę, kuri lieka užver- 288
ta pačiam-tūlui. Tūlo supratingumas težino pakaktį ir nepakaktį patogios taisyklės ir viešos normos atžvilgiu. Vis dėlto pažeidęs jas tūlas atsiskaito ir

ieško kompensavimo. Jis pasišalinęs iš saviškiausios kaltybės, kad kuo garsiau aptartų klaidas. Tačiau pašauktimi pats-tūlas pašaukiamas saviškiausiai savasties kaltybei. Šauksmo supratimas yra pasirinkimas – ne sąžinės, kuri kaip tokia negali būti pasirinkta. Pasirenkamas sąžinės-*turėjimas* kaip laisvybė saviškiausiai kaltybei. *Suprasti pašauktį* reiškia: *norėti-turėti-sąžinę*.

Tuo numanomas ne norėjimas turėti „švarią sąžinę“ ir ne šauksmo tyčinis globojimas, bet vien pasirengimas pašauktumui. Norėjimas-turėti-sąžinę taip nutolęs nuo faktinio įsiskolinimo išieškojimo, kaip tendencija *išlaisvinti* iš kaltės esmingo „kaltumo“ prasme.

Norėjimas-turėti-sąžinę yra veikiau pirmapradiškiausia egzistencinė prielaida faktinio prasikaltumo galimybei. Suprasdama šauksmą čiabūtis leidžia *veikti savyje* saviškiausiai savasčiai iš savo pasirinktos gebos būti. Tik taip ji gali atsakingai *būti*. Tačiau kiekvienas veikimas faktiškai būtinai „nesąžiningas“ ne tik todėl, kad jis neišvengia faktinio moralinio įsiskolinimo, bet ir todėl, kad jis savo niekiško apmetimo niekišku pagrindu kaskart jau tapęs kaltas Kitiems, būdamas kartu su jais. Taip norėjimas-turėti-sąžinę prisiima esmingą nesąžiningumą, kuriame vieninteliame susidaro egzistencinė galimybė *būti* „geram“.

Nors šauksmas tiesiogiai neteikia jokios žinijos, jis visgi yra ne tik kritiškas, bet ir *pozityvus*; jis atveria pirmapradiškiausią čiabūties gebą būti kaip kaltybę. Taigi sąžinė prasiveria kaip čiabūties buvimui priklausantis *paliudijimas*, kuriuo sąžinė šaukia čiabūtį prieš jos saviškiausią gebą būti. Ar galima konkrečiau egzistencialiai apibrėžti paliudytą autentišką gebą būti? Pirmiausia iškyla klausimas: ar gali įvykdytoji pačia čiabūtimi paliudytos gebos būti iškėla pretenduoti į pakankamą akivaizdumą, kol neišnyko nuostaba, kad sąžinė čia buvo vienpusiškai retrospektyviai interpretuota pagal čiabūties sąrangą, per anksti perėjus visus duomenis, kurie žinomi vulgariái sąžinės išsklaidai? Taigi ar sąžinės fenomeną ankstesnėje interpretacijoje apskritai dar galima atpažinti
289 tokį, koks jis „iš tikro“ yra? Ar sąžinės idėja čia nebuvo dedukuota iš čiabūties buvimo sąrangos su pernelyg užtikrintu nuoširdumu?

Kad paskutiniam sąžinės interpretacijos žingsniui, sąžinės paliudytos autentiškos gebos būti egzistencialiam ribų nustatymui, būtų užtikrinta prieiga ir prie vulgarios sąžinės suprasties, reikia raiškiai argumentuoti ontologinės analizės rezultatų sąsają su kasdieniais sąžinės patyrimais.

§ 59. Egzistenciali sąžinės interpretacija ir vulgarioji sąžinės išsklaida

Sąžinė yra rūpesčio šauksmas, kuris iššaukia čiabūtį saviškiausiai kaltybės gebai iš buvimo-pasaulyje klaiko. Kaip atitinkamas pašaukties supratimas, išplaukė norėjimas-turėti-sąžinę. Abiejų apibrėžčių negalima iš karto suderinti

su vulgariąja sąžinės išsklaida. Jos netgi atrodo tiesiogiai jai prieštaringos. Vulgaria vadiname sąžinės išsklaidą, nes ji apibūdindama fenomeną ir pažymėdama jo „funkcijas“ laikosi to, kas žino*ma* kaip sąžinė, kaip ja vadovaujamasi, atitinkamai nesivadovaujama.

Tačiau ar ontologinė interpretacija vis tik apskritai *privalo* atitikti vulgariąją išsklaidą? Ar šioji nėra iš principo ontologiškai įtartina? Jei čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai save supranta iš rūpimojo perspektyvos ir visas jo elgsenas išskleidžia kaip rūpinimąsi, ar ji tada nupuldama-uždengdama neišskleis kaip tik *to* savo buvimo būdo, kurį ji šauksmu nori grąžinti iš pamestumo tūlo susirūpinimuose? Kasdienybė priima čiabūtį kaip parankinį, kuris rūpinasi, kitaip tariant, yra valdomas ir atskaitomas. „Gyvenimas“ yra „verslas“, nesvarbu, ar jis padengia savo kaštus, ar ne.

Taigi atsižvelgiant į pačios čiabūties vulgarų būtiškumą nėra jokios garantijos, kad iš jo kylanti sąžinės išsklaida ir į jį orientuotos sąžinės teorijos jo interpretacijai laimėjo deramą ontologinį horizontą. Nepaisant to, ir vulgarus sąžinės patyrimas kažkaip – priešontologiškai – turi apimti fenomeną. Iš to seka du dalykai: viena, kasdienė sąžinės išsklaida negali galioti kaip paskutinis ontologinės analizės „objektyvumo“ kriterijus. Kita vertus, ši analizė neturi teisės peršokti kasdienės sąžinės suprasties ir apeiti ja pagrįs- 290
tų antropologinių, psichologinių ir teologinių sąžinės teorijų. *Jei* egzistenciali analizė atkasė sąžinės fenomeną su jo ontologinėmis šaknimis, vulgarias išsklaidas privalu suprasti būtent iš jos perspektyvos, ypač ten, kur jos prasilenkia su fenomenu ir kodėl jį uždengia. Vis dėlto, kadangi sąžinės analizė šio veikalo probleminiame kontekste tetarnauja ontologiniam fundamentaliam klausimui, sąsajos tarp egzistencialios sąžinės interpretacijos ir vulgarios sąžinės išsklaidos apibūdinimas privalo pasitenkinti esminių problemų nuoroda.

Vulgarioji sąžinės išsklaida prieštarautų pateiktai sąžinės, kaip rūpesčio iššūkio kaltybei, interpretacijai ketveriopai. 1. Sąžinė turi esmiškai kritinę funkciją. 2. Sąžinė kaskart byloja apie apibrėžtą atliktą ar geidžiamą veiklą. 3. „Balsas“ patyrimiškai niekada taip giliai nesusijęs su čiabūties buvimu. 4. Interpretacija nepaiso pagrindinių fenomeno formų, „blogos“ ir „geros“, „peikiančios“ ir „įspėjančios“ sąžinės.

Tegu svarstymas prasideda paskiausiai paminėtais apmąstymais. Visose sąžinės išsklaidose „bloga“, „nešvari“ sąžinė yra pirmenybinė. Sąžinė visų pirma yra „bloga“. Čia pasireiškia tai, kad bet koks sąžinės patyrimas iš pradžių patiria kažką panašaus į „kaltę“. Tačiau kaip nešvarios sąžinės idėjoje suprantamas blogybės pasireiškimas? „Sąžinės išgyvenimas“ išnyra *po* įvykdytos veiklos, atitinkamai po neatlikties. Balsas nuseka prasižengimą ir sugrąžina

nutikusį atsitikimą, kuriuo čiabūtis užsikrovė kaltę. Jei sąžinė išreiškia „kaltybę“, tuomet tai gali įvykti ne kaip iššūkis kam..., o kaip užtrauktą kaltę primenantis nukreipimas.

Tačiau ar balso pavėlavimo „tikrybė“ pašalina tai, kad šauksmas iš principo visgi yra sušaukimas? Tai, kad balsas pagaunamas kaip *nusekantis* sąžinės protrūkis, dar neįrodo sąžinės pirmapradžio supratimo. O jei faktinis įsiskolinimas tebūtų faktinio sąžinės šaukimo dingstis? O jei pažymėta „blogos“ sąžinės interpretacija pasiliktų pusiaukelėje? Kad taip ir yra, aiškėja iš ontologinio užmojo, kur fenomenas iškeliamas minėta interpretacija. Balsas yra kažkas, kas išnyra,
291 turi savo vietą esamų išgyvenimų sekoje, seka paskui veiklos išgyvenimą. Tačiau nei šauksmas, nei įvykusi veikla, nei užkrauta kaltė nėra nutiktys, kurioms būdingas vykstantis esamasis. Šauksmas turi rūpesčio būtiškumą. Juo čiabūtis „yra“ pirma savęs pačios būtent taip, kad ji drauge save atkreipia į savo įmestumą. Tik artimiausia čiabūties, kaip išgyvenimų sekos ‚vienas po kito‘ sąsajos, nuostata įgalina balsą, kaip kažko sekančio, vėluojančio ir todėl būtinai nurodančio sugrąžinantį poėmį. Balsas turbūt atšaukia, tačiau per įvykusią veiklą atgal į įmestą kaltybę, kuri yra „anksčiau“ už bet kokį įsiskolinimą. Tačiau atšauktis drauge sušaukia kalt*ybei* kaip tam, kas nuosava egzistencija pagautina taip, kad autentiška egzistencinė kalt*ybė* šauksmą „nuseka“ būtent tada, o ne atvirkščiai. Nešvari sąžinė iš principo taip mažai vien peikianti-atgręžianti, kad ji veikiau atsiliepia nukreipdama į įmestumą. *Vykstančių išgyvenimų sekos tvarka neteikia fenomenalios egzistavimo struktūros.*

Jei jau „nešvarios“ sąžinės apibūdinimas nepasiekia pirmapradžio fenomeno, juo labiau tai galioja „švariai“, imant ją kaip savarankišką sąžinės formą arba kaip esmingai funduotą „nešvariąja“. „Švari“ sąžinė privalėtų skelbti čiabūties „gėrybę“, kaip kad „nešvari“ – „blogybę“. Lengvai matoma, kad taip sąžinė, anksčiau buvusi „dieviškos galios ištekėjimas“, dabar tampa fariziejiškumo tarnaite. Ji turi leisti žmonėms sakyti apie save: „esu geras“; kas gali tai pasakyti ir kas norėtų tai mažiau sau patvirtinti nei būtent gerasis? Tačiau šiuo švarios sąžinės idėjos negalimu padariniu tepasirodo tai, kad sąžinė šaukia kaltybę.

Siekiant išvengti minėto padarinio, „švari“ sąžinė buvo interpretuojama kaip „nešvarios“ privacija ir apibrėžiama kaip „nešvarios sąžinės išgyventa stoka“[1]. Taigi ji būtų šauksmo neišnirimo patyrimas, tai yra to, kad sau neturiu ko prikišti. Tačiau kaip ši „stoka“ „*išgyvenama*“? Menamas išgyvenimas apskritai yra ne šauksmo patyrimas, o įsitikinimas, kad čiabūčiai priskirta veikla jos nebuvo įvykdyta ir dėl to ji nekalta. Užsitikrinimas

[1] Plg. M. Scheler, *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik* [*Formalizmas etikoje ir materialioji vertybių etika*], II dalis, šis almanachas, II t. (1916), 192 p.

nieko nepadarius *apskritai neturi* sąžinės fenomeno pobūdžio. Atvirkščiai, 292
šis užsitikrinimas veikiau gali reikšti sąžinės užmarštį, tai yra išsiveržimą iš galimybės galėti būti pašaukiamam. Minėtas „tikrumas“ savyje slepia nuraminantį norėjimą-turėti-sąžinę, tai yra saviškiausios, nuolatinės kaltybės supratimo nuslopinimą. „Švari“ sąžinė nėra nei savarankiška, nei funduota sąžinės forma, tai yra apskritai nėra sąžinės fenomenas.

Kadangi šneka apie „švarią“ sąžinę išplaukia iš kasdienės čiabūties sąžinės patyrimo, čiabūtis taip teapsimeta, kad ji, ir kalbėdama apie „nešvarią“ sąžinę, iš principo neapima fenomeno. Vis tik „nešvarios“ sąžinės idėja faktiškai orientuojasi į „švarios“ sąžinės idėją. Kasdienė išsklaida laikosi rūpestingo „kaltės“ bei „nekaltės“ atsiskaitymo ir kompensavimo dimensijoje. Tada šiame horizonte „išgyvenamas“ sąžinės balsas.

Apibūdinant „nešvarios“ ir „švarios“ sąžinės idėjų pirmapradiškumą jau nuspręsta ir dėl nukreipiančiai-įspėjančios bei atgręžiančiai-peikiančios sąžinės perskyros. Išties, įspėjančios sąžinės idėja atrodo labiausiai priartėjusi prie iššūkio kam... fenomeno. Ji turi bendrą pobūdį su šia nukreiptimi. Tačiau ši dermė vis tik tėra regimybė. Įspėjančios sąžinės patyrimas vėlgi mato balsą, teorientuotą į geidžiamą veiklą, nuo kurios jis nori apsaugoti. Tačiau įspėjimas, kaip norimojo atkirtimas, tėra galimas todėl, kad „įspėjantis“ šauksmas taikosi į čiabūties gebą būti, tai yra į savipratą kaltybe, ties kuria pirma sudūžta „norimasis“. Įspėjanti sąžinė turi įsiskolinimo laisvumo momentinio reguliavimo funkciją. „Įspėjančios“ sąžinės patyrimas vėl sąžinės šauksmo tendenciją temato tiek, kiek ji lieka prieinama tūlo supratingumui.

Trečiu numeriu pažymėtas apmąstymas apeliuoja į tai, kad kasdienis sąžinės patyrimas *nežino* nieko panašaus į iššauktumą kaltybei. Tam privalu pritarti. Tačiau ar kasdienė sąžinės patirtis tuo jau laiduoja, kad ja išgirstas pilnas galimas sąžinės balso šauksmo turinys? Ar iš to seka, kad vulgariu sąžinės patyrimu pagrįstos sąžinės teorijos užsitikrino deramą ontologinį horizontą fenomeno analizei? Ar esmingas čiabūties būtiškumas, nuopuolis, 293
veikiau nerodo, kad šis buvinys pirmiausiai ir dažniausiai save ontiškai supranta rūpinimosi horizonto prasme, tačiau ontologiškai būtį apibrėžia esamumo prasme? Tačiau iš to išauga dvejopa fenomeno uždanga: teorija mato savo būtiškumu dažniausiai visai net neapibrėžtą išgyvenimų arba „psichinių vyksmų“ seką. Patyrimas sutinka sąžinę kaip teisėjas ir perspėjėjas, su kuriuo skaitydamasi čiabūtis derasi.

Tai, kad Kantas savo sąžinės interpretaciją grindžia „teismo rūmų vaizdiniu“ kaip svarbiausia idėja, ne atsitiktinumas, o pakišta *dorovės dėsnio* idėja – nors jo moralumo sąvoka ir lieka toli nuo utilitarinės moralės ir eudemonizmo. Ir vertybių teorija, formaliai ar materialiai nustatyta, kaip

neišsakytą ontologinę prielaidą turi „dorovės metafiziką“, tai yra čiabūties ir egzistencijos ontologiją. Čiabūtis laikoma rūpimu buviniu, rūpinimasis kuriuo turi „įvertybinimo“, atitinkamai normos įgyvendinimo prasmę.

Apeliavimas į sferą to, ką žino kasdienė sąžinės patirtis kaip vienintelė sąžinės interpretacijos instancija, tik tada galės įsiteisinti, kai ji prieš tai apmąstys, ar ja sąžinė apskritai gali būti autentiškai prieinama.

Taip savo jėgą praranda ir kita prieštara, esą egzistenciali interpretacija pražiūrinti, kad sąžinės šauksmas kaskart esąs susijęs su apibrėžta „įgyvendinta“ ar geista veikla. To, kad šauksmas dažnai patiriamas tokia šauksmo tendencija, vėlgi negalima neigti. Telieka klausimas, ar šis šauksmo patyrimas leidžia šauksmui pilnai „sušukti“. Supratinga išsklaida gali tarti, kad laikosi „tikrybių“ ir vis tik galiausiai jau per savo supratingumą apriboja šauksmo atverties mastą. Kiek mažai „švari“ sąžinė gali tarnauti „fariziejiškumui“, tiek mažai galima susiaurinti „nešvarios“ sąžinės funkcijas iki esamų įsiskolinimų parodymo arba galimų nustūmimo. Tarsi čiabūtis būtų „namų ūkis“, kurio įsiskolinimus tereikia tvarkingai kompensuoti, kad savastis galėtų stovėti „šalia“ šių išgyvenimo tėkmių kaip abejingas žiūrovas.

Tačiau jei šauksmui santykinumas su faktiškai „esama“ kalte arba faktiškai geista kaltinga veikla nėra pirminis ir todėl „peikianti“ bei „įspėjanti“ sąžinė
294 neišreiškia jokių pirmapradžių šauksmo funkcijų, tada drauge prarandama dirva ir pirmajam apmąstymui, esą egzistenciali interpretacija neįvertina „esmiškai“ *kritiškos* sąžinės pasiekimo. Ir šis apmąstymas išplaukia iš tam tikru mastu tikros žiūros į fenomeną. Nes iš tikrųjų pagal šauksmo turinį negalima nurodyti nieko, kas balsą „pozityviai“ rekomenduoja ir valdo. Tačiau kaip šis dingęs pozityvumas suprantamas sąžinės pasiekimo kontekste? Ar iš jo seka „negatyvus“ sąžinės pobūdis?

Šaukiamajame „pozityvus“ turinys dingęs *iš lūkesčio būtent taip naudingai pateikti disponuojamas ir apskaičiuojamas užtikrintas „veiksmo“ galimybes.* Šis lūkestis pagrįstas supratingo rūpinimosi, kuris čiabūties egzistavimą spraudžia į reguliuojamos reikalo eigos idėją, išsklaidos horizonte. Tokie lūkesčiai, kurie iš dalies nebyliai grindžia *materialios* vertybių etikos, lyginant su „vien“ formaliąja, reikmę, žinoma, sąžinės yra nuviliami. Panašių „praktinių“ pavedimų sąžinės šauksmas neteikia *vien dėl to,* kad jis iššaukia čiabūtį egzistencijai, saviškiausiai gebai būti. Su laukiamomis, vienareikšmiškai atsiskaitomomis maksimomis sąžinė mažų mažiausiai atmestų egzistencijos *galimybę veikti.* Kadangi sąžinė tokiu būdu akivaizdžiai negali būti „pozityvi“, ji tuo pačiu būdu visgi veikia ir ne „vien negatyviai“. Šauksmas neatveria nieko, kas pozityviai arba negatyviai galėtų būti kaip *rūpimasis,* nes jis ontologiškai suponuoja visiškai kitą būtį, *egzistenciją.* Vis dėlto egzistencialia prasme teisėtai suprastas šauksmas teikia tai, kas „pozityviausia“, tai yra saviškiausią galimybę, kurią čiabūtis gali sau iš anksto pateikti kaip sušaukianti atšauktis

kaskart faktine savastybės geba. Autentiškai klausytis šauksmo reiškia save įvesti į faktinį veikimą. Tačiau šauksmu šaukiamojo visiškai pakankamą interpretaciją telaimime tuo, kad iškeliama egzistenciali struktūra, kuri glūdi *autentiškai besiklausančiame* pašaukties supratime kaip tokiame.

Prieš tai vertėjo parodyti, kaip fenomenai, kurie artimi vien tik vulgariai sąžinės išsklaidai, ontologiškai deramai suprasti, sugrąžina į sąžinės šauksmo pirmapradę prasmę; tada vertėjo parodyti, kad vulgari išsklaida išplaukia iš čiabūties nupuolančios savisklaidos ribotumo ir – kadangi nuopuolis priklauso pačiam rūpesčiui – kad ji taip pat *jokiu būdu neatsitiktinė esant bet kokiam savaime suprantamumui*.

Vulgarios sąžinės išsklaidos ontologinė kritika galėtų suponuoti nesusipratimą, tarsi argumentuojant kasdienio sąžinės patyrimo *egzistencialų* nepirmapradiškumą būtų norima kažką spręsti apie jame besilaikančios čiabūties *egzistencinę* „moralinę kokybę". Kaip mažai egzistencijai būtinai ir tiesiogiai kenkiama 295
per ontologiškai nepakankamą sąžinės suprastį, taip mažai per egzistencialiai deramą sąžinės interpretaciją laiduotas ir šauksmo egzistencinis supratimas. Rimtis vulgarioje sąžinės patirtyje galima ne mažiau nei nerimtis pirmapradėje sąžinės suprastyje. Vis dėlto egzistencialiai pirmapradiškesnė interpretacija atveria ir pirmapradiškesnio egzistencinio supratimo *galimybes*, kol ontologinio suvokimo negalima atkirsti nuo ontinio patyrimo.

§ 60. Sąžine paliudytos autentiškos gebos būti egzistenciali struktūra

Egzistenciali sąžinės interpretacija turi iškelti pačioje čiabūtyje *būnantį* jos saviškiausios gebos būti paliudijimą. Būdas, kuriuo sąžinė liudija, yra ne indiferentiškas skelbimas, bet sušaukiantis iššūkis kaltybei. Taip paliudytasis „pagaunamas" klausymu, kuris neiškreiptai supranta šauksmą jo paties pretenduota prasme. Pašaukties supratimas, kaip čiabūties *buvimo modusas*, teteikia sąžinės šauksmu paliudytojo fenomenalų sandą. Autentišką šauksmo supratimą apibūdinome kaip norėjimą-turėti-sąžinę. Šis saviškiausios savasties iš jos pačios jos kaltybėje leidimas-veikti-savyje fenomenaliai reprezentuoja pačioje čiabūtyje paliudytą autentišką gebą būti. Jos egzistencialią struktūrą nuo šiol privalu atkasti. Tik taip prasiskverbsime prie pačioje čiabūtyje atvertos jos egzistencijos *autentiškumo* pamatinės sąrangos.

Norėjimas-turėti-sąžinę, kaip savi-prata saviškiausioje geboje būti, yra čiabūties *atvertumo* būdas. Be supratimo, ši konstituojama per pajaustį ir šneką. Egzistenciškai suprasti reiškia apmesti save gebos-būti-pasaulyje kaskart saviškiausiai faktinei galimybei. Tačiau *geba*-būti tėra suprasta egzistuojanti šia galimybe.

Kokia nuotaika atitinka tokį supratimą? Šauksmo supratimas atveria nuosavą čiabūtį jos atskyrimo klaiku. Supratimu kartu atidengtas klaikas
296 natūraliai [genuin] atveriamas supratimui priklausiančia baimės pajaustimi. *Sąžinės baimės* faktas yra fenomenalus pasitvirtinimas to, kad čiabūtis šauksmo supratimu įvesta prieš savo pačios klaiką. Norėjimas turėti sąžinę tampa pasirengimu baimei.

Trečias atvertumo momentas yra *šneka*. Šauksmą, kaip čiabūties pirmapradę šneką, atitinka ne atkirtis, tarkim, net svarstančios apkalbos to, ką sako sąžinė, prasme. Suprantantis šauksmo klausymas atsimeta nuo prieštaros ne todėl, kad ji užpulta ją įveikiančios „tamsios galios", bet todėl, kad ne-uždengtai įsisavina šauksmo turinį. Šauksmas atvaizduoja pastovią kaltybę ir taip grąžina savastį iš garsių tūlo supratingumo šnekalų. Taigi norėjimui-turėti-sąžinę priklausantis artikuliuojančios šnekos modusas yra *tylumas*. Tylėjimas buvo apibūdintas kaip esminga šnekos galimybė[1]. Kas nori duoti suprasti tylėdamas, privalo „turėti kažką pasakyti". Čiabūtis pašauktimi duoda sau suprasti savo saviškiausią gebą būti. Todėl šis šaukimas yra tylėjimas. Sąžinės šneka niekada neįgarsinama. Sąžinė tešaukia tylėdama, tai yra šauksmas ateina iš klaiko begarsumo ir atsiliepia iššauktai čiabūčiai kaip tampančiai tylia savo pačios tyloje. Todėl norėjimas-turėti-sąžinę šią tylinčią šneką deramai supranta vien tylumu. Ji atima žodį iš supratingų tūlo šnekalų.

Supratinga sąžinės išsklaida, kuri „griežtai laikosi tikrybių", pasinaudoja tylinčiu sąžinės šnekėjimu kaip dingstimi, kad pateiktų sąžinę kaip apskritai nenustatomą ir nesamą. Tai, kad klausant ir suprantant vien garsius šnekalus negali*ma* „konstatuoti" šauksmo, suverčiama sąžinei atsikalbinėjant, kad ji esanti „nebyli" ir akivaizdžiai nesama. Šia išsklaida tūlas teuždengia savo nuosavą šauksmo nenugirdimą ir sumažintą savo „klausos" pasiekiamumą.

Taigi norėjime-turėti-sąžinę glūdintis čiabūties atvertumas konstituojamas per baimės pajaustį, per supratimą kaip saviapmatą saviškiausiai kaltybei ir per šneką kaip tylumą. Šį išskirtinį, pačioje čiabūtyje per jos sąžinę paliudytą autentišką atvertumą – *tylų, pasiruošusį baimei saviapmatą ant*
297 *saviškiausios kaltybės* – vadiname *ryžtingumu*.

Ryžtingumas yra išskirtinis čiabūties atvertumo modusas. Tačiau atvertumas anksčiau[2] buvo egzistencialiai interpretuojamas kaip *pirmapradė tiesa*. Ši pirminiu būdu nėra nei sprendinio, nei apskritai apibrėžto elgesio „kokybė", veikiau esmingas buvimo-pasaulyje kaip tokio konstitutyvas. Tiesą privalu suvokti kaip fundamentalų egzistencialą. Teiginio „čiabūtis yra tiesoje" ontologinis paaiški-

---

[1] Plg. § 34, 164 p.
[2] Plg. § 44, 212 p. ir kt. p.

nimas parodė šio buvinio, kaip *egzistencijos tiesos*, pirmapradį atvertumą ir jai nustatydamas ribas nukreipė į čiabūties autentiškumo analizę[1].

Nuo šiol su ryžtingumu laimėta pirmapradiškiausia – kadangi *autentiška* – čiabūties tiesa. To ‚čia' atvertumas vienodai pirmapradiškai atveria kaskart visą buvimą-pasaulyje, tai yra pasaulį, į-būtį ir savastį, kuri yra kaip šio buvinio „esu". Su pasaulio atvertumu kaskart jau atskleistas įpasauliškas buvinys. Parankinio ir esamojo atskleistumas pagrįstas pasaulio atvertumu[2]; taigi būtent tos parankinio aplinkybių visybės atlaisvinimas reikalauja reikšmingumo išankstinio supratimo. Suprasdama reikšmingumą rūpestinga čiabūtis apdairiai paveda save sutinkamam parankiniui. Reikšmingumo, kaip būtent to pasaulio atvertumo, supratimas vėlgi pagrįstas to ‚dėl ko' supratimu, į kurį pasitraukia bet koks aplinkybių visybės atskleidimas. Tas prisiglaudimo, prasimaitinimo, pragyvenimo ‚dėl' yra artimiausios ir pastovios čiabūties galimybės, kurių atžvilgiu šis buvinys, susiduriantis su savo būtimi, kaskart jau yra save apmetęs. Įmesta į savo „čia", čiabūtis kaskart faktiškai pavesta apibrėžtam – savo – „pasauliui". Drauge artimiausi faktiniai apmatai rūpestingu *pamestumu* nukreipti į tūlą. Šis pamestumas gali būti pašaukiamas kaskart nuosavos čiabūties, pašauktis gali būti suprantama ryžtingumo būdu. Tačiau šis *autentiškas* atvertumas tada lygiapradiškai modifikuoja joje funduotą „pasaulio" atskleistumą ir Kitų čiabūties su kitais atvertumą. Parankus „pasaulis" netampa kitoks savo „turiniu", Kitų ratas nepakeistas, ir vis dėlto suprantanti rūpestinga būtis parankiniui ir globo- 298
jantis sambūvis su Kitais dabar apibrėžti iš jų saviškiausios gebos būti.

Ryžtingumas, kaip *autentiška savastybė*, neatskiria čiabūties nuo jos pasaulio, neizoliuoja jos iki laisvai plevenančio Aš. Ir kaip jis tai galėtų, kaip autentiškas atvertumas juk *autentiškai* būdamas ne kas kitas kaip *buvimas-pasaulyje*. Ryžtingumas kaip tik įveda savastį į būtent tą rūpestingą buvimą ties parankiniu ir stumia ją į globojantį sambūvį su Kitais.

Iš to pasirinktos gebos būti ‚dėl ko' ryžtinga čiabūtis išsilaisvina savo pasauliui. Ryžtingumas savo atžvilgiu teįveda čiabūtį į galimybę leisti „būti" kartu būnantiems Kitiems savo saviškiausia geba būti ir šią kartu atverti iššokančiai-išlaisvinančia globa. Ryžtinga čiabūtis gali tapti Kitų „sąžine". Iš autentiškos ryžtingumo savastybės visų pirma išplaukia tas autentiškas ‚vienas su kitu', tačiau ne iš dviprasmių bei pavydžių susitarimų ir šnekių broliavimųsi tūle ir tame, ko norima imtis.

Pagal savo ontologinę esmę ryžtingumas kaskart yra toks būtent tos faktinės čiabūties. Šio buvinio esmė yra jo egzistencija. Ryžtingumas „egzistuoja"

---

[1] Plg. ibid., 221 p.

[2] Plg. § 18, 83 p. ir kt. p.

tik kaip suprantančiai-save-apmetantis ryžtas. Tačiau kieno atžvilgiu atsiveria čiabūtis ryžtingumu? Dėl ko ji turi pasiryžti? Atsakyti geba *tik* pats ryžtas. Ryžtingumo fenomenas būtų suprastas visiškai klaidingai, jei būtų norima manyti, kad jis esąs vien tik įsisavinantis iš anksto pateiktų ir rekomenduotų galimybių griebimasis. *Ryžtas yra būtent vien atsiveriantis apmetimas ir būtent tos faktinės galimybės apibrėžimas.* Ryžtingumui būtinai *priklauso neapibrėžtumas*, kuris apibūdina kiekvieną čiabūties faktiškai-įmestą gebą būti. Užtikrintas pats savimi, ryžtingumas tėra kaip ryžtas. Tačiau *egzistencinis*, save vien ryžtu vis apibrėžiantis ryžtingumo *neapibrėžtumas* vis dėlto turi savo *egzistencialų apibrėžtumą.*

Tas ryžtingumo ‚kam' ontologiškai nužymėtas čiabūties apskritai, kaip gebos būti rūpestingos globos būdu, egzistencialume. Tačiau, kaip rūpestis, čiabūtis determinuota per faktiškumą ir nuopuolį. Atverta savuoju „čia", ji lygiapradiškai laikosi tiesoje ir netiesoje[1]. Tai „autentiškai" galioja
299 kaip tik atvertumui, kaip autentiškai tiesai. Ji autentiškai įsisavina netiesą. Čiabūtis kaskart jau neryžtinga ir turbūt vėl greit bus tokia. Šis pavadinimas teišreiškia fenomeną, kuris buvo interpretuojamas kaip išduodamybė viešpataujančiam tūlo išskleistumui. Čiabūtis, kaip pats-tūlas, „apgyvendinama" supratingo dviprasmybės viešumo, kuriame niekas nesiryžta ir vis tik viskas visada jau glūdi. Ryžtingumas reiškia leisti-save-iššaukti iš pamestumo tūle. Tūlo neryžtingumas vis tiek lieka viešpataujantis, tik jis negeba užginčyti ryžtingos egzistencijos. Neryžtingumas, kaip kontrsąvoka egzistencialiai suprastam ryžtingumui, numano ne ontiškai-psichinę savybę apkrautumo sutrikdant prasme. Ir ryžtas lieka pavestas tūlui ir jo pasauliui. To supratimas kartu priklauso tam, ką jis atveria, kiek ryžtingumas čiabūčiai teteikia autentišką skaidrą. Ryžtingumu čiabūtis susiduria su savo saviškiausia geba būti, kuri kaip įmesta tegali save apmesti ant apibrėžtų faktinių galimybių. Ryžtas ne išvengia „tikrovės", bet vien faktiškai atskleidžia galimąjį, būtent užčiuopdamas jį taip, kaip jis galimas kaip saviškiausia geba būti tūle. Egzistencialus kaskart galimos ryžtingos čiabūties apibrėžtumas apima iki šiol apeito egzistencialaus fenomeno, kurį vadiname *situacija*, konstitutyvius momentus.

Terminu ‚situacija' (padėtis – „sugebėti"[2]) suskamba erdviška reikšmė. Nebandykime jos išrūkyti iš egzistencialios sampratos. Vis tik ji taip pat glūdi tame čiabūties „čia". Buvimui-pasaulyje priklauso nuosavas erdviškumas, kuris apibūdintas per nuo-tolio ir nukreipimo fenomenus. Čiabūtis

[1] Plg. § 44 b, 222 p

[2] *Lage* – padėtis, *in der Lage sein* – sugebėti (vertėjo past.).

„įerdvina“ faktiškai egzistuodama[1]. Tačiau čiabūtiškas erdviškumas, dėl kurio egzistencija kaskart sau apibrėžia savo „vietą“, pagrįstas buvimo-pasaulyje sąranga. Šios sąrangos pirminis konstitutyvas yra atvertumas. Kaip to ‚čia‘ erdviškumas pagrįstas atvertumu, taip situacija turi savo pamatus ryžtingume. Situacija yra kaskart ryžtingumu atvertas ‚čia‘, kuriuo egzistuojantis buvinys yra čia. Situacija nėra esami rėmai, kuriuose pasitaiko čiabūtis arba į kuriuos ji taip pat įvestų tik save. Toli nuo esamo sutinkamų aplinkybių ir atsitiktinumų mišinio, situacija *yra* tik per ryžtingumą ir jame. Būtent tas faktinis sąlygų 300
aplinkybių pobūdis savasčiai atsiveria tik tada, kai jis yra pasiryžęs tam ‚čia‘, kuriuo savastis egzistuodama turi būti. Tik ryžtingumui gali iš bendrapasaulio ir aplinkos *nu-tikti* tai, ką vadiname atsitiktinumais.

Vis dėlto tūlui situacija esmingai užverta. Jis težino „visuotiną padėtį“, pasimeta tarp artimiausių „*progų*“ ir ginčija čiabūtį atsiskaitydamas „atsitiktinumais“, kuriuos jis neįsisąmonindamas laiko ir pateikia kaip nuosavą pasiekimą.

Ryžtingumas to ‚čia‘ būtį įveda į savo situacijos egzistenciją. Tačiau ryžtingumas suteikia ribas sąžine paliudytai autentiškai gebai būti, egzistencialiai norėjimo-turėti-sąžinę struktūrai. Jame atpažinome deramą pašaukties supratimą. Iš to visiškai paaiškėja, kad sąžinės šauksmui, iššaukiančiam gebą būti, nepakanka tuščio idealo, tad jis *sušaukia situacijoje*. Šis egzistencialus teisėtai suprasto sąžinės šauksmo pozityvumas drauge leidžia įžvelgti, kiek šauksmo tendencijos pasitaikiusiems ir sumanytiems įsiskolinimams apribojimas neįvertina sąžinės atvertinumo ir mums tik tariamai tarpininkauja dėl konkrečios savo balso suprasties. Pašaukties supratimo, kaip ryžtingumo, egzistenciali interpretacija atidengia sąžinę kaip čiabūties pagrindu glūdintį būtiškumą, kuriame čiabūtis sau pačiai įgalina – liudydama saviškiausią gebą būti – savo faktinę egzistenciją.

Šį ryžtingumo pavadinimu iškeltą fenomeną vargiai galima būtų supainioti su tuščiu „*habitus*“ ir neapibrėžtu „potraukiu“. Ryžtingumas ne vien įsivaizduoja susipažindamas su situacija, bet jau yra save joje įstatęs. Čiabūtis *veikia* jau kaip ryžtinga. Tyčia vengiame termino „veikimas“. Pirma, taigi jį privalu būtų taip plačiai pagauti, kad aktyvumas apimtų ir atsparos pasyvumą. Antra, jis pakiša čiabūties ontologinę nesuprastį tarsi ryžtingumas būtų ypatingas praktinio gebėjimo elgesys, lyginant su teoriniu. Tačiau rūpestis, kaip rūpestinga globa, apima čiabūties buvimą taip pirmapradiškai ir visiškai, kad, atskiriant teorinį ir praktinį elgesį, jis kaskart jau privalo būti suponuotas ir negali būti vien sustatomas iš šių gebėjimų remiantis būtinai nepamatuota, nes egzistencialiai nepagrįsta dialektika.

---

[1] Plg. §§ 23 ir 24, 104 p. ir kt. p.

301 *Tačiau ryžtingumas tėra rūpesčiu išpuoselėtas ir kaip rūpestis galimas jo paties autentiškumas.*

Faktinių egzistencinių galimybių savo pagrindiniais bruožais ir sąsajomis pavaizdavimas ir interpretavimas pagal jų egzistencialias struktūras įeina į tematinės egzistencialios antropologijos užduočių ratą[1]. Šio tyrinėjimo fundamentaliam ontologiniam siekiui užtenka egzistencialiai nustatyti ribas autentiškai gebai būti, paliudytai sąžinėje iš pačios čiabūties jai pačiai.

Išplėtojant ryžtingumą kaip tylų, baimei pasiruošusį saviapmatą saviškiausiai kaltybei, tyrinėjimas pajėgus nustatyti ribas ieškotai ontologinei čiabūties *autentiškos* visybiškumo gebos prasmei. Čiabūties autentiškumas dabar nėra nei tuščias pavadinimas, nei išgalvota idėja. Tačiau ir taip egzistencialiai dedukuota autentiška būtis myriop, kaip autentiška visybiškumo geba, dar lieka grynai [rein] egzistencialus apmatas, kuriam trūksta čiabūtiško paliudijimo. Tik kai šis rastas, tyrinėjimui pakanka, verčiant jo problematikai, nurodyti egzistencialiai patvirtintą ir paaiškintą čiabūties visybiškumo gebą. Taigi tik tada, kai šis buvinys savo autentiškumu ir visybe fenomenaliai tapęs prieinamu, *šio* buvinio, kurio egzistencijai apskritai priklauso buvimo suprastis, būties prasmės klausimas išaugs iš išpurentos dirvos.

Trečias skyrius

Čiabūties autentiška visybiškumo geba ir laikiškumas kaip rūpesčio ontologinė prasmė

§ 61. Autentiško čiabūtiško visybiškumo ribų nustatymo metodinio žingsnio nužymėjimas fenomenaliai atkasant laikiškumą

Buvo egzistencialiai apmesta autentiška čiabūties visybiškumo geba. Fenomeno išnagrinėjimas autentišką būtį myriop atidengė kaip *užbėgimą*[2].

[1] Šios problematikos kryptimi K. Jaspersas pirmą kartą raiškiai pagavo ir išplėtojo pasaulėvaizdžio teorijos užduotis. Plg. jo *Psychologie der Weltanschauungen* [*Pasaulėžiūrų psichologija*], III leid., 1925. Čia tai, „kas esąs žmogus", išklausiama ir apibrėžiama remiantis tuo, kuo jis esmingai gali būti (plg. 1-ojo leidimo ‚Pratarmė'). Iš čia paaiškėja principinė egzistencialiai-ontologinė „ribinių situacijų" reikšmė. „Pasaulėžiūrų psichologijos" filosofinė tendencija visiškai neįvertinta, jei ji „panaudojama" vien kaip „pasaulėžiūros tipų" vadovas.

[2] Plg. § 58, 280 p. ir kt. p.

Jo egzistenciniu paliudijimu autentiška čiabūties geba būti buvo parodyta, o 302
drauge egzistencialiai interpretuota kaip *ryžtingumas*. Kaip turi būti susieti abu fenomenai? Ar autentiškos visybiškumo gebos ontologinis apmatas neatvestų į čiabūties dimensiją, kuri labai nutolusi nuo ryžtingumo fenomeno? Ką bendra gali turėti mirtis su veikimo „konkrečia situacija"? Ar bandymas suvesti ryžtingumą ir užbėgimą nesuvilioja nepakenčiamai, visiškai nefenomenologinei konstrukcijai, kuri nebegali pretenduoti net į fenomenaliai pagrįstą ontologinį apmatą?

Abiejų fenomenų išorinis susiejimas pats savaime uždraustas. Kaip metodiškai unikaliai galimas, telieka kelias išeiti iš savo egzistencine galimybe paliudyto ryžtingumo fenomeno ir paklausti: *ar ryžtingumas savo saviškiausia egzistencine buvimo tendencija nukreipia į užbėgantį ryžtingumą kaip savo saviškiausią autentišką galimybę?* O jei ryžtingumas pagal savo nuosavą prasmę tik tada įgautų savo autentiškumą, kai tik jis apmestų save ne ant bet kokių ir kaskart vien artimiausių galimybių, bet ant kraštutinės galimybės, pateiktos bet kokiai faktinei čiabūties gebai būti ir kaip toks įeitų daugiau ar mažiau nepakeistas į kiekvieną faktiškai užčiuoptą čiabūties gebą būti? O jei ryžtingumas, kaip čiabūties *autentiška* tiesa, pasiektų jam *priklausančią autentišką tikrumą* vien užbėgdamas myriop? O jei vien *užbėgant* myriop būtų suprastas, tai yra egzistenciškai pavytas, bet koks faktinis pasiryžimo „*užbėgumas*"?

Kol egzistenciali interpretacija nepamìršta, kad jai iš anksto pateiktas tematinis buvinys turi *čiabūties* būtiškumą ir nesileidžia sudedamas iš esamų dalių į esamąjį, jos žingsniai privalo leistis kreipiami viso labo *egzistencijos* idėjos. Galimos sąsajos tarp užbėgimo ir ryžtingumo klausimui tai reiškia ne mažiau kaip reikmę apmesti šiuos egzistencialius fenomenus ant jais nužymėtų egzistencinių galimybių, o šias egzistencialiai „apmąstyti iki galo". 303
Tuo užbėgančio ryžtingumo, kaip egzistenciškai galimos visybiškumo gebos, išplėtojimas praranda savavališkos konstrukcijos pobūdį. Jis tampa interpretuojančiu čiabūties išlaisvinimu *dėl* [*für*] savo kraštutinės egzistencijos galimybės.

Šiuo žingsniu egzistenciali interpretacija drauge išreiškia savo saviškiausią metodinį pobūdį. Iki šiol – nepaisant būtinų proginių pastebėjimų – buvo vengta raiškių metodinių svarstymų. Kartą vertėjo vien „eiti pirma" fenomenų. *Prieš* atkasant savo fenomenaliu pamatiniu sandu atidengto buvinio būties prasmę tyrinėjimo eigai, reikia stabtelti ne siekiant „ramybės", bet tyrinėjimui suteikiant paaštrintą paskatą.

Tikrasis metodas pagrįstas derama atvertino „objekto" [Gegenstandes], atitinkamai objekto sferos, pamatinės sąrangos apžvalga. Todėl tikroji metodinė nuovoka, kuri turbūt atskirtina nuo tuščio techninio svarstymo, drauge

paaiškina tematinio buvinio būtiškumą[1]. Egzistencialios analitikos metodinių galimybių, reikalavimų ir ribų paaiškinimas apskritai teužtikrina būtiną skaidrą jos grind-žiančiam [grund-legenden] žingsniui, rūpesčio buvimo prasmės atodangai. *Tačiau ontologinę rūpesčio prasmę privalu interpretuoti lig šiol iškeltos čiabūties egzistencialios sąrangos pilnatviško ir nuolatinio fenomenologinio įdabartinimo pagrindu.*

Čiabūtis ontologiškai iš principo skiriasi nuo bet kokio esamojo ir realiojo. Jos „sandas" pagrįstas ne substancijos substancialumu, o egzistuojančios savasties, kurios būtis buvo suvokta kaip rūpestis, „*savarankumu*". Rūpestyje kartu glūdinčiam *savasties* fenomenui reikia pirmapradiškai ir autentiškai egzistencialiai nustatyti ribas neautentiško paties-tūlo, nurodyto preliminariai, atžvilgiu. Taip drauge fiksuojami galimi ontologiniai klausimai, kurie apskritai nukreiptini į „savastį", jei jau ji nėra nei substancija, nei subjektas.

Taip pirmąsyk pakankamai paaiškintą rūpesčio fenomeną tada apklausiame dėl jo ontologinės prasmės. Šios prasmės apibrėžtis tampa laikiškumo atkasimu. Ši nuoroda ne veda į nuošalias, atskirtas čiabūties sferas,
304 bet tesuvokia čiabūties pamatinės sąrangos fenomenalų visuminį sandą vien paskutiniuose savo nuosavo ontologinio suprantamumo pamatuose. *Fenomenaliai pirmapradiškai laikiškumas patiriamas autentišku čiabūties visybiškumu, užbėgančio ryžtingumo fenomenu.* Jei laikiškumas čia pasireiškia pirmapradiškai, tada užbėgančio ryžtingumo laikiškumas, matyt, yra jo paties išskirtinis modusas. Laikiškumas gali *laikėti* įvairiomis galimybėmis ir įvairiais būdais. Čiabūties egzistencijos, autentiškumo ir neautentiškumo pamatinės galimybės ontologiškai pagrįstos galimais laikiškumo laikinimais.

Jei jau savo nuosavos būties ontologinis pobūdis nebūdingas čiabūčiai, viešpataujant nupuolančiai buvimo suprasčiai (būtis kaip esamumas), tada juo labiau čiabūčiai nebūdingi šios būties pirmapradžiai pamatai. Todėl neturi stebinti, jei iš pirmo žvilgsnio laikiškumas neatitinka to, kas vulgariai suprasčiai prieinama kaip „laikas". Todėl, vulgariai pažįstant laiką, jo samprata ir iš jos išauganti problematika negali beatodairiškai veikti kaip laiko interpretacijos deramumo kriterijai. Veikiau tyrinėjimas privalo *pirmiausia* supažindinti su pirmapradžiu laikiškumo fenomenu, kad vien *iš jo* nuskaidrintų vulgarios laiko suprasties būtinumą bei ištakos tipą, lygiai kaip ir savo viešpatavimo pagrindą.

---

[1] Mokslinė priemonė ir mąstysena skiriasi. (aut. past. paraštėse)

Pirmapradis laikiškumo fenomenas užtikrinamas argumentuojant, kad visos lig šiol iškeltos fundamentālios čiabūties struktūros iš principo suvoktinos „laikiškai“ ir kaip laikiškumo laikėjimo modusai, atsižvelgiant į jų galimą visybę, vienį ir pasklaidą. Taip atkasus laikiškumą egzistencialiai analitikai iškyla užduotis *pakartoti* čiabūties atliktą analizę, esmines struktūras interpretuojant jų laikiškumo atžvilgiu. Tuo įpirštų analizių pagrindinės kryptys pačios nužymi laikiškumą. Taigi skyrius padalintas taip: egzistenciškai autentiška čiabūties visybiškumo geba kaip užbėgantis ryžtingumas (§ 62); rūpesčio buvimo prasmės interpretacijai laimėta hermeneutinė situacija ir egzistencialios analitikos apskritai metodinis pobūdis (§ 63); rūpestis ir savastumas (§ 64); laikiškumas kaip rūpesčio ontologinė prasmė (§ 65); čiabūties laikiškumas 305
ir iš jo kylančios egzistencialios analizės pirmapradės kartotės užduotys (§ 66).

§ 62. Egzistenciškai autentiška čiabūties visybiškumo geba kaip užbėgantis ryžtingumas

Kiek ryžtingumas, „apmąstytas iki galo“ pagal savo saviškiausią buvimo tendenciją, veda į autentišką būtį myriop? Kaip suvoktina sąsaja tarp norėjimo-turėti-sąžinę ir egzistencialiai apmestos čiabūties autentiškos visybiškumo gebos? Ar jųdviejų samplaika teikia naują fenomeną? Ar ji lieka prie savo egzistencine galimybe paliudyto ryžtingumo būtent taip, kad jis gali patirti *egzistencinį modalizavimą* būtimi myriop? Tačiau ką reiškia egzistencialiai „iki galo apmąstyti“ ryžtingumo fenomeną?

Ryžtingumas buvo apibūdintas kaip išsireikalaujantis-baimę tylus saviapmetimas ant saviškiausios kaltybės. Ši priklauso čiabūties buvimui ir reiškia niekišką niekumo pagrind-*ybę*. Čiabūties buvimui priklausantis „kaltumas“ neleidžia būti nei padidintas, nei sumažintas. Tai glūdi *prieš* kiekvieną sukiekybinimą, jei šis apskritai turi prasmę. Esmingai čiabūtis taip pat nėra kalta *kartais*, o *tada vėl ne*kalta. Norėjimas-turėti-sąžinę pasiryžta šiai kaltybei. Nuosava ryžtingumo prasmė – save apmesti ant šios kaltybės, kokia yra čiabūtis, *kol ji yra*. Dėl to ši „kaltė“ egzistenciškai autentiškai perimama ryžtingumu tik tada, kai ryžtingumas pats atverdamas čiabūtį tapęs *tokiu* skaidriu, kad supranta kaltybę *kaip nuolatinę*. Tačiau šis supratimas įgalina save tik tuo, kad čiabūtis atveria sau gebą būti „iki jos pabaigos“. Visgi čiabūties *buvimas-pabaigon* egzistencialiai reiškia būtį pabaig*on* [Sein *zum* Ende]. Autentiškai ryžtingumas tampa tuo, kuo jis gali būti *kaip suprantanti būtis pabaigon*, t. y. kaip užbėgimas į mirtį. Ryžtingumas „turi“ ne vien tik sąsają su užbėgimu kaip savo paties kitu. *Jis slepia savyje autentišką būtį myriop kaip savo nuosavo autentiškumo galimą egzistencinį modalumą*. Šią „sąsają“ verta paaiškinti fenomenaliai.

Ryžtingumas reiškia savisušauktumą saviškiausiai kalt*ybei* [Schuldig*sein*]. *Kalt*ybė [*Schuldig*sein] priklauso pačios čiabūties, kurią pirminiu būdu apibrėžėme kaip gebą būti, buvimui. Čiabūtis „yra" nuolat kalta,
306 tai tegali reikšti, kad ji šitaip būdama kaskart laikosi kaip autentiškas arba neautentiškas egzistavimas. Kaltybė yra ne vien liekanti nuolat esamojo savybė, bet *egzistencinė galimybė* autentiškai ar neautentiškai *būti* kalta. „Kaltumas" kaskart *yra* tik būtent tąja faktine geba būti. Todėl kaltybę, priklausančią čiabūties *buvimui*, privalu suvokti kaip kaltybės gebą. Ryžtingumas apmeta save ant šios gebos būti, tai yra save supranta per ją. Taigi šis supratimas laikosi pirmaprade čiabūties galimybe. *Autentiškai* jis laikosi *ja*, kai ryžtingumas pirmapradiškai yra tai, kuo jis linksta būti. Tačiau pirmapradį čiabūties buvimą savo gebai būti atidengėme kaip būtį myriop, tai yra apibūdintai išskirtinei čiabūties galimybei. Užbėgimas atveria šią galimybę kaip galimybę. Todėl ryžtingumas *kaip užbėgantis* tetampa pirmaprade būtimi link čiabūties saviškiausios būties gebos. Kaltybės gebos „galėjimas" (das „kann") tesupranta ryžtingumą, kai jis save „kvalifikuoja" kaip būtį myriop.

Ryžtinga čiabūtis savąja egzistencija autentiškai perima tai, kad ji *yra* niekiškas savo niekumo pagrindas. Mirtį egzistencialiai suvokiame kaip egzistencijos *ne*-galimybės apibūdintą galimybę, tai yra kaip čiabūties tiesioginį niekumą. Ne mirtis priduriama prie čiabūties jos „pabaigoje", bet čiabūtis kaip rūpestis yra įmestas (tai yra niekiškas) savo mirties pagrindas. Čiabūties būtį pirmapradiškai užvaldantis niekumas jai atsidengia autentiška būtimi myriop. Užbėgimas praveria kaltybę remdamasis vien iš *viso* čiabūties buvimo pagrindo. Rūpestis lygiapradiškai slepia savyje mirtį ir kaltę. Vien užbėgantis ryžtingumas supranta kaltybės gebą *autentiškai* ir *visiškai*, tai yra *pirmapradiškai*[1].

307 Sąžinės šauksmo supratimas atidengia pamestumą tūle. Ryžtingumas grąžina čiabūtį prie jos saviškiausios patybės gebos. Nuosava geba būti autentiškai ir visiškai skaidriai tampa suprantančia būtimi myriop kaip *saviškiausia* galimybe.

Sąžinės šauksmas pašauktimi nepastebi jokios čiabūties „pasauliškos" pagarbos ir galėjimo. Jis nepastebimai atskiria čiabūtį jos kaltybės gebai, kurios

---

[1] Pirmapradiškai čiabūties buvimo sąrangai priklausanti kalt-ybė turbūt atskirtina nuo teologiškai suprasto *status corruptionis*. Teologija egzistencialiai apibrėžtoje kaltybėje gali rasti savo faktinės galimybės ontologinę sąlygą. Šio statuso idėjoje glūdinti kaltė yra visiškai savitas faktinis įsiskolinimas. Jis turi savo nuosavą paliudijimą, kuris iš principo lieka uždaras kiekvienam filosofiniam patyrimui. Egzistenciali kaltybės analizė nieko neįrodo nei *už*, nei *prieš* nuodėmės galimybę. Griežtai imant negalima net pasakyti, kad čiabūties ontologija apskritai *tyčia* [*von sich aus*] palieka šią galimybę atvirą, kadangi ji, kaip filosofinis klausinėjimas, iš principo nieko apie nuodėmę „nežino".

jis autentiškai iš jos reikalauja. Esmingo atskyrimo saviškiausios būties gebos atžvilgiu nepalaužiamas griežtumas atveria užbėgimą myriop kaip užbėgimą į *nesantykinę* galimybę. Užbėgantis ryžtingumas leidžia kaltybei, kaip saviškiausiai nesantykinei gebai, visiškai persimesti į sąžinę.

Norėjimas-turėti-sąžinę reiškia pašaukties pasirengimą saviškiausiai kaltybei, kuri kaskart jau apibrėždavo faktinę čiabūtį *prieš* kiekvieną faktinį įsiskolinimą ir *po* jo padengimo. Ši ankstesnė ir pastovi kaltybė tik tada pasirodo neuždengta savo pirmybiškumu, kai ši įdedama į galimybę, kuri čiabūčiai yra tiesiog *nepralenkiama*. Jei ryžtingumas užbėgdamas *pavijo* mirties galimybę savo būties geba, čiabūties autentiška egzistencija nebegali būti niekieno *pralenkta*.

Ryžtingumo fenomenu buvome atvesti prieš egzistencijos pirmapradę *tiesą*. Ryžtinga čiabūtis yra atidengta sau pačiai būtent ta savo faktine geba būti būtent taip, kad ji pati *yra* šis atidengimas ir atidengtybė. Tiesai priklauso ją kaskart atitinkantis laikymas-teisingu. Raiškus atvertojo, atitinkamai atskleistojo įsisavinimas yra tikrenybė. Egzistencijos pirmapradė tiesa reikalauja lygiapradės tikrenybės kaip laikymas-is to, ką ryžtingumas atveria. Ji *teikia* sau būtent tą faktinę situaciją ir *įveda* save į ją. Situacijos negalima iš anksto apskaičiuoti ir iš anksto pateikti kaip esamojo, kuris laukia pagauties. Ji teatveriama laisvu, prieš tai neapibrėžtu, bet apibrėžiamumui atviru savipasiryžimu. *Tada ką reiškia tokiam ryžtingumui priklausantis tikrumas?* Jis turi laikytis atvertojo ryžtu. Tačiau tai reiškia, kad jis negali *sustingti* ties situacija privalėdamas suprasti, kad ryžtas pagal savo nuosavą atverties prasmę privalo būti *laikomas* laisvu ir *atviru* būtent tai faktinei galimybei. Ryžto tikrumas reiškia *savęs laikymą laisvu tam* savo galimam ir kaskart faktiškai būtinam 308
atšaukimui. Tačiau toks ryžtingumo (kaip egzistencijos tiesos) laikymas-teisingu jokiu būdu neleidžia atkristi į neryžtingumą. Atvirkščiai, šis laikymas-teisingu, kaip savęs-laikymas-laisvu, pasiryžęs atšaukimui, yra *autentiškas ryžtingumas savo paties kartotei*. Tačiau pamestis tuo kaip tik egzistenciškai palaidota neryžtingume. Ryžtingumui priklausantis laikymas-teisingu pagal savo prasmę linksta save laikyti laisvu *nuolat*, tai yra laikyti laisvu *visai* čiabūties gebai būti. Šis nuolatinis tikrumas laiduojamas ryžtingumui tik tiek, kad jis santykiauja su galimybe, kuria jis gali *būti* tiesiog tikras. Pati mirdama čiabūtis privalo save tiesiog „atšaukti“. Tuo nuolat tikras, tai yra *užbėgantis*, ryžtingumas laimi savo autentišką ir visą tikrumą.

Tačiau čiabūtis yra lygiapradiškai netiesoje. Užbėgantis ryžtingumas drauge teikia jai pirmapradį savo užvertumo tikrumą. Užbėgdama čiabūtis *laiko*si atvira pasiryžusi nuolatiniam, iš nuosavos būties pagrindo galimam pamestumui tūlo neryžtingume. Neryžtingumas yra *kartu tikrai* kaip

čiabūties nuolatinė galimybė. Sau pačiam skaidrus neryžtingumas supranta, kad gebos būti *neapibrėžtumas* kaskart teapsibrėžia ryžtu būtent tai situacijai. Jis žino apie neapibrėžtumą, kuris užvaldo buvinį, kuris egzistuoja. Tačiau šis žinojimas privalo, jei jis nori atitikti autentišką ryžtingumą, pats išplaukti iš autentiško atvėrimo. Tačiau nuosavos, nors ryžtu kaskart tikra tapusios, gebos būti *neapibrėžtumas visiškai* teprasiveria būnant myriop. Užbėgimas iškelia čiabūtį prieš galimybę, kuri lieka nuolat tikra ir vis dėlto neapibrėžta kas akimirksnį nežinodama, kada galimybė taps negalimybe. Ji praveria tai, kad šis buvinys įmestas į neapibrėžtumą savo „ribinės situacijos", kuriai pasiryžusi čiabūtis laimi savo autentišką visybiškumo gebą. Mirties neapibrėžtumas pirmapradiškai atsiveria baime. Tačiau ši pirmapradė baimė linkusi išsireikalauti ryžtingumą. Jis pašalina kiekvieną uždangą, čiabūčiai pasiliekant sau pačiai. Niekis, prieš kurį baimė iškelia čiabūtį, atidengia niekumą, kuris apibrėžia čiabūtį jos *pagrindu,* ją pačią tarsi įmesdamas į mirtį. Remdamasi
309 autentiškos būties myriop kaip saviškiausios, nesantykinės, nepralenkiamos, tikros ir vis tik neapibrėžtos galimybės išaugančio *modalizavimo momentu,* analizė iš eilės atidengė, kur linksta ryžtingumas iš savęs paties. Jis yra autentiškai ir visiškai tuo, kuo gali būti, tik kaip *užbėgantis ryžtingumas.*

Tačiau ir atvirkščiai, vien „sąsajos" tarp ryžtingumo ir užbėgimo interpretacija pasiekia pilną egzistencialią paties užbėgimo suprastį. Lig šiol ją galima buvo vertinti tik kaip ontologinį apmatą. Dabar pasirodė, kad užbėgimas yra ne pramanyta ir čiabūčiai primesta galimybė, o čiabūtimi paliudytos egzistencinės gebos būti *modusas,* kurio ji išsireikalauja, jei jau save autentiškai supranta kaip ryžtingą. Užbėgimas „yra" ne kaip laisvai plevenanti elgsena, bet privalo būti suprantamas kaip *paslėpta egzistenciškai paliudytame ryžtingume, tad kartu paliudyta savo autentiškumo galimybė.* Autentiškas „mąstymas apie mirtį" yra egzistenciškai sau skaidriu tapęs norėjimas-turėti-sąžinę.

Jei ryžtingumas kaip autentiškas linksta prie užbėgimu apribinto moduso, o užbėgimas sudaro autentišką čiabūties visybiškumo gebą, tuomet egzistenciškai paliudytu ryžtingumu kartu paliudyta autentiška čiabūties visybiškumo geba. *Visybiškumo gebos klausimas yra faktiškai-egzistencinis. Čiabūtis atsako į jį kaip ryžtinga.* Čiabūties visybiškumo klausimas dabar visiškai nusikratė iš pradžių[1] parodyto pobūdžio, tarsi jis būtų vien tik teorinis, metodinis čiabūties analitikos klausimas, išplaukęs iš stengimosi dėl visos čiabūties išsamaus „duotumo". Iš pradžių vien ontologiškai-metodiškai svarstytas čiabūties visybės klausimas buvo savaip teisėtas, bet tiek, kiek jo pagrindas traukiasi prie čiabūties ontinės galimybės.

[1] Plg. § 45, 231 p. ir kt. p.

„Sąsajos“ tarp užbėgimo ir ryžtingumo nuskaidrinimas pastarojo per pirmąjį galimo modalizavimo prasme tapo čiabūties autentiškos visybiškumo gebos fenomenaliu nurodymu. Jei šio fenomeno ištiktas čiabūties buvimo būdas, kuriuo ji save iškelia sau ir prieš save, tada tai privalo likti ontiškai ir ontologiškai nesuprantama kasdienei, supratingai tūlo čiabūties išsklaidai. Būtų nesusipratimas šią egzistencinę galimybę nustumti kaip „neįrodytą“ arba vis dėlto norėti teoriškai „įrodyti“. Vis tik fenomenui reikia 310
apsaugos nuo grubiausių iškreipimų.

Užbėgantis ryžtingumas yra ne landa, atrasta „nugalėti“ mirtį, bet sąžinės šauksmą sekantis supratimas, atlaisvinantis iš mirties galimybę *valdyti* čiabūties *egzistenciją* ir iš principo išblaškyti kiekvieną prabėgią saviuždangą. Kaip būtis myriop apibrėžtas norėjimas-turėti-sąžinę nereiškia ir bėgančio nuo pasaulio atskyrumo, jis be iliuzijų įveda į „veikimo“ ryžtingumą. Užbėgantis ryžtingumas taip pat ne kyla iš virš egzistencijos ir jos galimybių sklandančio „idealistinio“ akiplėšiškumo, bet išplaukia iš čiabūties faktinių pamatinių galimybių blaivaus supratimo. Su blaivia baime, kuri iškelia prieš atskirtą būties gebą, sueina tvarus džiaugsmas dėl šios galimybės. Ja čiabūtis išsilaisvina nuo išlaikytinio [Unterhaltenwerden] „atsitiktinybių“, kurias pirminiu būdu iš pasaulio nutikimų susikuria veiklus smalsulys. Tačiau šių pamatinių nuotaikų analizė peržengia ribas, kurias ši interpretacija nubrėžė savo fundamentaliu ontologiniu tikslu.

Tačiau ar įgyvendinta čiabūties egzistencijos ontologinė interpretacija nepagrįsta apibrėžta autentiškos egzistencijos ontine koncepcija, faktiniu čiabūties idealu? Taip iš tikrųjų ir yra. Šio fakto ne tik negalima neigti ir priverstinai pripažinti, jį privalu suvokti jo *pozityviu būtinumu* iš tyrinėjimo tematinio objekto [Gegenstand]. Filosofija niekada nenorės ginčyti savo „prielaidų“, bet ir negalės vien tik joms pritarti. Ji suvokia prielaidas ir drauge su jomis teikia tai, dėl ko jos yra prielaidos, į skvarbesnę pasklaidą. Šią funkciją atliks dabar įpiršta metodinė nuovoka.

§ 63. Rūpesčio buvimo prasmės interpretacijai laimėta hermeneutinė situacija ir egzistencialios analitikos apskritai metodinis pobūdis

Čiabūtis fenomenaliai iškelta aikštėn su užbėgančiu ryžtingumu, atsižvelgiant į galimą čiabūties autentiškumą ir visybę. Rūpesčio buvimo prasmės išsklaidai prieš tai nepakankama hermeneutinė situacija[1] išlaikė

---

[1] Plg. § 45, 232 p.

311 įpirštą pirmapradiškumą. Čiabūtis yra pirmapradė, tai yra iškelta užmojui savo autentiškos visybiškumo gebos atžvilgiu; kreipiantis numatymas, egzistencijos idėja, savo apibrėžtumą laimėjo paaiškindamas saviškiausią gebą būti; konkrečiai išplėtojant čiabūties buvimo struktūrą jos ontologinis savitumas bet kokio esamojo atžvilgiu tapo toks aiškus, kad čiabūties egzistencialumo užbėga pakankamai artikuliuota užtikrintai kreipti sąvokinei egzistencialų plėtotei.

Lig šiol pereitas čiabūties analitikos kelias tapo pradžioje vien apmestos tezės[1] konkrečia demonstracija: *buvinys, kuriuo mes kaskart esame, ontologiškai yra tolimiausias*. To pagrindas glūdi pačiame rūpestyje. Nupuolantis buvimas ties artimiausiai rūpimu „pasauliu" kreipia kasdienę čiabūties išsklaidą ir ontiškai uždengia čiabūties autentišką būtį, tuo atmesdamas į šį buvinį nukreiptos ontologijos deramą bazę[2]. Todėl šio buvinio pirmapradė fenomenali išankstinė duotis yra daugiau nei savaime suprantama, jei ir ontologija pirmiausiai seka kasdiene čiabūties išsklaidos linija. Čiabūties pirmapradžio buvimo išlaisvinimą privalu veikiau *atkovoti judant prieš* [im *Gegenzug*] nupuolančią ontinę-ontologinę išsklaidos tendenciją.

Ne tik elementariausių buvimo-pasaulyje struktūrų nurodymas, pasaulio sąvokos ribų nustatymas, šio buvinio, t. y. paties-tūlo, artimiausio ir vidutinio ‚Kas' [Wer] paaiškinimas, to „čia" interpretacija, bet ir visų pirma rūpesčio, mirties, sąžinės ir kaltės analizės rodo, *kaip* pačioje čiabūtyje įsigalėjo rūpestingas būties gebos ir jos atverties supratingumas, tai yra užvertis.

Todėl čiabūties *būtiškumas perša* iš ontologinės interpretacijos, kuri iškėlė sau tikslu fenomenalaus nurodymo pirmapradiškumą, tai, *kad ji sau užkariautų šio buvinio būtį prieš savo nuosavos uždangos tendenciją*. Todėl egzistenciali analizė nuolat turi *primygtinumo* pobūdį pretenzijų, atitinkamai nuosaikumo ir kasdienės išsklaidos nuramintos savaime suprantamybės, atžvilgiu. Nors šis pobūdis ypatingai išskiria čiabūties ontologiją, jis būdingas kiekvienai interpretacijai, nes joje susidarantis supratimas turi
312 apmetimo struktūrą. Tačiau ar čia kaskart nėra savaip *vadovaujama* ir *reguliuojama*? Vis dėlto iš kur ontologiniai apmatai turi imti fenomenaliai deramą akivaizdumą savo „duomenims"? Ontologinė interpretacija

[1] Plg. § 5, 15 p.

[2] Klaida! Tarsi galima būtų išskaityti ontologiją iš tikrosios ontikos. Vis tik kas ta tikroji ontika, jei ne tikrai iš prieš-ontologinio apmato – jei jau viskas turi likti taip perskirta. (aut. past. paraštėse)

apmeta iš anksto duotą buvinį ant jo nuosavos būties, kad jį įsąvokintų jo struktūros atžvilgiu. Kur yra rodyklės, kreipiančios į apmatą, kad interpretacija apskritai sutiktų būtį? O jei buvinys, kuris tampa tema egzistencialiai analitikai, *savaip* [*in* seiner Weise] būdamas, paslepia jam priklausančią būtį? Atsakymas į klausimus pirmiausiai privalo apsiriboti jų įpirštu čiabūties analitikos išaiškinimu.

Čiabūties buvimui priklauso savisklaida. Apdairiai-rūpestingai atskleidžiant „pasaulį" kartu išvystamas rūpinimasis. Čiabūtis supranta save faktiškai visada jau apibrėžtomis egzistencinėmis galimybėmis, tegu jos apmatai ir kyla vien iš tūlo supratingumo. Egzistencija, raiškiai ar ne, deramai ar ne, yra kažkaip kartu suprasta. Kiekvienas ontinis supratimas turi savo, tegu vien *prieš*-ontologinius, tai yra ne teoriškai-tematiškai įsąvokintus „įtrauktumus". Kiekvienas ontologiškai raiškus klausimas dėl čiabūties buvimo jau yra paruoštas čiabūties būtiškumo.

Tačiau vis dėlto iš ko imtina tai, kas sudaro čiabūties „autentišką" egzistenciją? Be egzistencinio supratimo juk bet kokia egzistencialumo analizė lieka nepamatuota. Ar taikyta čiabūties autentiškumo ir visybės interpretacija nepagrįsta egzistencijos ontine koncepcija, kuri galbūt galima, bet juk ne kiekvieną būtinai įpareigoja? Egzistenciali interpretacija niekada nenorės prievartauti egzistencinių galimybių ir įsipareigojimų. Tačiau ar ji neprivalo savęs pateisinti atsižvelgdama į *tas* egzistencines galimybes, kuriomis ji teikia ontologinei interpretacijai ontinę dirvą? Jei čiabūties buvimas esmingai yra geba būti ir laisvybė savo saviškiausioms galimybėms ir jei ji kaskart teegzistuoja laisvai joms, atitinkamai nelaisvai prieš jas, ar tuomet ontologinė interpretacija geba pagrįsti kitką nei *ontines galimybes* (gebos būti būdus) ir šias apmesti ant *jų ontologinių galimybių*? Ir jei čiabūtis dažniausiai išskleidžia save iš pamestumo perspektyvos, „pasauliui" rūpinantis, ar tada, judant prieš tai, laimėta ontiškai-egzistencinių galimybių apibrėžtis ir tuo pagrįsta egzistenciali analizė nėra tokiam buviniui jo atverties deramas būdas? *Ar* 313
tuomet apmato primygtinumas netampa būtent tuo čiabūties neiškreiptu fenomenalaus sando atlaisvinimu?

„Primygtinė" egzistencijos galimybių išankstinė duotis gali būti metodiškai peršama, bet ar jai pavyks išvengti laisvos nuožiūros? Jei analitika, kaip egzistenciškai autentiška geba būti, pagrįsta užbėgančiu ryžtingumu, kurio galimybei pati čiabūtis iššaukia net ir iš savo egzistencijos pagrindo, ar ši galimybė tada *bet kuri*[1]? Ar buvimo būdas, kuriuo čiabūties geba būti

[1] Turbūt ne; tačiau ‚ne bet kuri' (viengubos kabutės – autoriaus) dar nereiškia būtina ir įpareigojanti. (aut. past. paraštėse)

santykiauja su savo išskirtine galimybe, mirtimi, apčiuoptas atsitiktinai? *Ar buvimas-pasaulyje turi savo gebos būti, kaip savo mirties, aukštesnę instanciją?*

Net jei čiabūties ontiškai-ontologinis apmatas ant autentiškos visybiškumo gebos ne bet koks, ar tuo jau pasiteisina šiuo fenomenu įvykdyta egzistenciali interpretacija? Iš kur ji kreipiama, jei ne iš „suponuotos“ egzistencijos apskritai idėjos? Kuo buvo reguliuojami neautentiškos kasdienybės analizės žingsniai, jei ne nustatyta egzistencijos sąvoka? Ir kai sakome, kad čiabūtis „nupuolusi“ ir todėl būties gebos autentiškumas esą atkovotinas iš šios buvimo tendencijos, – iš kokios perspektyvos čia kalbama? Ar viskas jau nėra nušviesta, nors ir blausiai, „suponuotos“ egzistencijos idėjos šviesa? Iš kur ji gauna savo teisėtumą? Ar ją parodęs pirmasis apmatas nebuvo kreipiamas? Jokiu būdu.

Formalus egzistencijos idėjos rodmuo buvo kreipiamas pačioje čiabūtyje glūdinčios buvimo suprasties. Be jokios ontologinės skaidros ji vis tik atidengia tai, kad buvinys, kurį vadiname čiabūtimi, kaskart esu aš pats būtent kaip geba būti, su kuria susiduriama šiam buviniui būnant. Čiabūtis supranta save, nors nepakankamai ontologiškai apibrėžtai, kaip buvimą-pasaulyje. Taip būnantį, jį sutinka buvinys parankinio ir esamojo būtiškumu. Tegu egzistencijos ir realumo skirtis dar taip toli nuo ontologinės sąvokos, tegu čiabūtis pirmiausiai supranta egzistenciją net kaip realumą, ji ne vien esama, bet kaskart jau *supratusi save*, net ir mitiškai ar magiškai išskleisdama. Nes kitaip ji „negyventų" mite ir nesirūpintų savo magija rituale ir kulte. Nustatyta egzistencijos idėja yra egzistenciškai neįpareigojantis čiabūties suprasties apskritai formalios struktūros nužymėjimas.

314 Kreipiant šiai idėjai preliminariai analizuotas artimiausias kasdieniškumas iki rūpesčio pirmojo sąvokinio ribų nustatymo. Šis fenomenas įgalino egzistencijos ir jai priklausančių ryšių su faktiškumu ir nuopuoliu paaštrintą pagavą. Rūpesčio struktūros ribų nustatymas teikė bazę pirmai ontologinei perskyrai tarp egzistencijos ir realumo[1]. Tai atvedė prie tezės: žmogaus substancija yra egzistencija[2].

Tačiau netgi ši formali ir egzistenciškai neįpareigojanti egzistencijos idėja juk jau slepia savyje apibrėžtą, nors neiškeltą ontologinį „turinį“, kuris lygiai kaip nuo jo atribota realumo idėja „suponuoja“ būties

---

[1] Plg. § 43, 200 p. ir kt. p.
[2] Plg. 212 p. ir 117 p.

apskritai idėją. Tik *jos* horizonte gali skirtis egzistencija ir realumas. Abu juk numano *būtį*.

Tačiau ar būties apskritai ontologiškai paaiškinta idėja nelaimima vien išplėtojant čiabūčiai priklausančią buvimo suprastį? Visgi šiąją pirmapradiškai tegalima pagauti čiabūties pirmapradės interpretacijos pagrindu, kreipiant egzistencijos idėjai. Ar taip pagaliau netampa visiškai aišku, kad išskleista pamatinė ontologinė problema juda „ratu"?

Išties, analizuodami supratimo apskritai struktūrą jau parodėme, kad tai, ko stokojama su nederama „rato" išraiška, priklauso paties supratimo esmei ir išskirtinumui[1]. Nepaisant to, tyrinėjimas dabar privalo raiškiai grįžti prie „rato argumento", atsižvelgdamas į fundamentalios ontologinės problematikos hermeneutinės situacijos išaiškinimą. Prieš egzistencialią interpretaciją iškelta „rato prieštara" nori pasakyti: egzistencijos ir būties apskritai idėja „suponuojama" ir „pagal ją" čiabūtis interpretuojama, kad iš to būtų laimėta būties idėja. Vis tik ką reiškia „suponavimas"? Ar su egzistencijos idėja nustatomas teiginys, iš kurio dedukuojame kitus teiginius apie čiabūties buvimą pagal formalias padarinio taisykles? O gal šiam su-ponavimui [Voraus-setzen] būdingas suprantantis apmatas būtent taip, kad tokį supratimą suformuojanti interpretacija tam, kas išskleistina, *kaip tik teleidžia prabilti, kad jis iš savęs nuspręstų, ar jis, kaip šis buvinys, teikia buvimo sąrangą, kuria jis buvo atvertas formaliai parodant apmatu*? Ar gali apskritai buvinys kitaip prabilti savo būties atžvilgiu? Įrodinėjant egzistencialioje analitikoje „rato" net ir negalima „išvengti", nes ji įrodinėja *apskritai ne* pagal „padarinio logikos" taisykles. Tai, ką supratingumas tardamas tenkinąs mokslinio tyrinėjimo aukščiausią griežtumą pageidauja pašalinti vengdamas „rato", yra ne kas kita kaip rūpesčio pamatinė struktūra. Pirmapradiškai juo konstituota čiabūtis kaskart jau yra pirma-savęs-pačios. Būnanti ji kaskart jau apmetusi save ant apibrėžtų savo egzistencijos galimybių ir tokiais egzistenciniais apmatais priešontologiškai kartu apmetusi kažką panašaus į egzistenciją ir būtį. Tačiau ar galima tada šitaip čiabūčiai esmingai apmetant atmesti *tą* tyrimą, kuris, *kaip bet koks tyrimas, pats* nori suformuoti ir įsąvokinti *atveriančios čiabūties būtiškumą*, egzistencijai priklausančią buvimo suprastį?

315

Tačiau „rato prieštara" pati kyla iš čiabūties būtiškumo. Rūpestingo pasinėrimo tūle supratingumas lieka kažkuo panašiu į apmetimą ir netgi ontologinį, būtinai stebinantį, nes jis „iš principo" priešinasi jam.

---

[1] Plg. § 32, 152 p. ir kt. p.

Supratingumas rūpinasi vien apdairiai pražiūrimu buviniu, koks jis bebūtų – „teorinis“ ar „praktinis“. Supratingumas išskirtinis tuo, kad jis mano pažįstąs vien „tikrybišką“ buvinį, kad galėtų atsikratyti būties supratimo. Jis neįvertina to, kad buvinys tik tada „tikrybiškai“ gali būti pažįstamas, kai būtis jau suprasta, nors ir nesuvokta. Supratingumas klaidingai supranta supratimą. Ir *dėl to* jis it „primygtinai“ privalo būtinai pateikti ir tai, kas driekiasi už jo suprasties pasiekiamumo, atitinkamai išėjimą prie jo.

Šneka apie supratimo „ratą“ yra dvigubo neįsisąmoninimo išraiška: 1) to, kad supratimas pats sudaro čiabūties buvimo pamatiškumą; 2) to, kad ši būtis konstituota kaip rūpestis. Neigti ratą, jį slėpti ar net norėti įveikti reiškia galutinai įtvirtinti šį neįsisąmoninimą. Veikiau privalu stengtis pirmapradiškai ir visiškai įšokti į šį „apskritimą“, kad jau nustatant čiabūties analizę būtų užtikrintas pilnas rato pavidalo čiabūties buvimo akiratis. Čiabūties ontologijai „suponuota“ ne per daug, o *per mažai*,
316 kai „išeinama“ iš bepasaulio Aš, kad jam tada būtų sukurtas objektas [Objekt], o su juo – sąryšis be ontologinio pagrindo. *Akiratis per trumpas*, suprobleminant „gyvenimą“, *o tada ir progai pasitaikius* atsižvelgiama į mirtį. Tematinis objektas [Gegenstand] yra *dirbtinai dogmatiškai pakirptas*, „pirmiausiai“ apsiribojant „teoriniu subjektu“, kad tada jis būtų papildytas „iš praktinės pusės“ pridėtinėje „etikoje“.

Vien to pakaks išaiškinant čiabūties pirmapradės analitikos hermeneutinės situacijos egzistencialią prasmę. Iškeliant užbėgantį ryžtingumą čiabūtis įvesta į užmojį jos autentiškos visybės atžvilgiu. Savastybės gebos autentiškumas laiduoja pirmapradžio egzistencialumo nu-matymą, o šis užtikrina deramo egzistencialaus sąvokiškumo įspaudą.

Užbėgančio ryžtingumo analizė drauge atvedė prie pirmapradės ir autentiškos tiesos fenomeno. Anksčiau buvo parodyta, kaip pirmiausiai ir dažniausiai viešpataujanti buvimo suprastis suvokia būtį esamumo prasme ir taip uždengia pirmapradį tiesos fenomeną[1]. Tačiau jei ji būtį vien „teikia“, kiek tiesa „yra“, ir kaskart pagal tiesos tipą keičiasi buvimo suprastis, tada pirmapradė ir autentiška tiesa privalo laiduoti čiabūties buvimo ir būties apskritai suprastį. Egzistencialios analizės ontologinė „tiesa“ susidaro pirmapradės egzistencinės tiesos pagrindu. Vis dėlto pastarajai nebūtinai reikia pirmosios. Pirmapradiškiausia, pagrindžianti egzistenciali tiesa, kurios siekia fundamentali ontologinė problematika, parengdama buvimo klausimą apskritai, yra *rūpesčio buvimo prasmės*

[1] Plg. § 44 b, 219 p. ir kt. p.

atvertumas. Šios prasmės atkasimui reikia nemenkinant paruošti rūpesčio pilnatvišką struktūrinį sandą.

§ 64. Rūpestis ir savastumas

Rūpesčio, egzistencialumo[1], faktiškumo ir nuopuolumo konstitutyvių momentų vienis įgalino čiabūties struktūrinės visumos visybės pirmą ontologinį ribų nustatymą. Rūpesčio-struktūra buvo suvesta į egzistencialią formulę: pirma-savęs-jau-buvimas-kame (pasaulyje) kaip būtis-ties (įpa- 317
sauliškai sutinkamu buviniu). Rūpesčio struktūros visybė išauga ne vien iš sankibos, vis tik ji yra *išskaidyta*[2]. Šį ontologinį rezultatą privalėjome įvertinti pagal tai, kiek jis tenkina čiabūties *pirmapradės* interpretacijos reikmes[3]. Nuovoka iškėlė tai, kad nei *visa* čiabūtis, nei jos *autentiška* geba būti nebuvo tematizuota. Tačiau bandymas fenomenaliai pagauti visą čiabūtį atrodė kaip tik žlugęs prie rūpesčio struktūros. ‚Pirma-savęs' pateikė save kaip ‚dar-ne'. Tačiau trūkumo prasme apibūdintas tas savipirmumas atsidengė natūraliai-egzistencialiam samprotavimui kaip *būtis pabaigon*, kuria savo buvimo pagrindu yra kiekviena čiabūtis. Panašiai paaiškinome tai, kad rūpestis sąžinės šauksmu iššaukia čiabūtį jos saviškiausiai gebai būti. Pašaukties supratimas prasivėrė – pirmapradiškai suprastas – kaip užbėgantis ryžtingumas. Šis implikuoja autentišką čiabūties visybės gebą. Rūpesčio struktūra kalba ne *prieš* galimą visybiškumą, bet yra tokios egzistencinės gebos būti *galimybės sąlyga*. Šitaip analizuojant paaiškėjo, kad rūpesčio fenomene glūdi įtvirtinti mirties, sąžinės ir kaltės egzistencialūs fenomenai. *Struktūrinės visumos visybės išskaidymas tapo dar turtingesnis, o drauge šios visybės vienio egzistencialus klausimas – dar primygtinesnis.*

Kaip turime suvokti šį vienį? Kaip gali čiabūtis bendrai egzistuoti savo buvimo minėtais būdais ir galimybėmis? Akivaizdu, kad tik taip: ji *pati yra* šis buvimas savo esmingomis galimybėmis, o *aš* kaskart[4] esu šis buvinys. Atrodo, kad tas „Aš" „drauge laiko" struktūrinės visumos visybę. Tas „Aš" ir „savastis" šio buvinio „ontologijoje" nuo seno buvo suvokiami kaip laikantis pagrindas (substancija, atitinkamai subjektas). Ši analitika preliminariai apibūdindama kasdienybę juk irgi jau susidūrė su klausimu apie tą čiabūties ‚Kas' [Wer]. Pasirodė,

---

[1] Egzistencija: 1) čiabūties buvimo visumai; 2) vien ‚supratimui' (viengubos kabutės – autoriaus) (aut. past. paraštėse).

[2] Plg. § 41, 191 p. ir kt. p.

[3] Plg. § 45, 231 p. ir kt. p.

[4] čiabūtis *pati yra* šis buvinys (aut. past. paraštėse).

kad pirmiausiai ir dažniausiai čiabūtis yra *ne* ji pati, bet pamesta pačiame-tūle[1]. Ši yra autentiškos savasties egzistencinė modifikacija. Savastumo ontologinės sąrangos klausimas liko neatsakytas. Nors buvo
318 iš principo užfiksuota problemos kreiptis[2]: jei savastis priklauso čiabūties, kurios „esencija" vis dėlto glūdi *egzistencijoje*, esmingoms apibrėžtims, tada ašybę ir savastumą privalu suvokti *egzistencialiai*. Negatyviai juk irgi pasirodė, kad tūlo ontologinis apibūdinimas draudžia bet kokį esamumo (substancijos) kategorijos vartojimą. Iš principo tapo aišku, kad rūpestis ontologiškai neišvestinas iš realumo arba neremtinas realumo kategorijomis[3]. Rūpestis jau slepia savyje savasties fenomeną, jei jau teisėta tezė, kad išraiška „savirūpa", priderinant prie globos kaip rūpesčio dėl kito, esanti *tautologija*[4]. Tačiau tada čiabūties savastumo ontologinės apibrėžties problema paaštrėja iki egzistencialios „sąsajos" tarp rūpesčio ir savastumo klausimo.

Savasties egzistencialumo išaiškinimas „natūraliai" kyla iš čiabūties, kuri apie „save pačią" išsisako *sakydama-Aš*, kasdienės savisklaidos. Taip paskelbimas nebūtinas. Tuo „Aš" šis buvinys numano save patį[5]. Šios išraiškos turinys laikomas tiesiog paprastu. Jis kaskart numano vien mane ir nieko daugiau. Kaip šis paprastasis, tas „Aš" nėra kitų daiktų apibrėžtis, *net* ne predikatas, o absoliutus „subjektas". Sakant-Aš tai, kas iš-sakyta ir pra-kalbinta, visada užtinkama kaip tai, kas pats ištveria. „Paprastumo", „substancialumo" ir „personalumo" bruožai, kuriais, pavyzdžiui, Kantas grindžia savo teoriją „Apie grynojo proto paralogizmus"[6], išplaukia iš tikrojo priešfenomenologinio patyrimo. Lieka klausimas, ar galima ontinę patirtį taip ontologiškai interpretuoti minėtomis „kategorijomis".

Išties, Kantas, griežtai priderindamas prie sakant-Aš duoto fenomenalaus sando, parodo, kad minėtais bruožais atvertos ontinės tezės apie sielos substanciją neteisėtos. Tačiau tokiu būdu atmetamas vien tik neteisingas *ontinis* to ‚Aš'[7] išaiškinimas. Vis dėlto tuo jokiu būdu *ontologinė* savastumo interpretacija nei laimėta, nei vien

[1] Tas ‚aš' (viengubos kabutės – autoriaus) kaip tam tikra prasme ‚artimiausia' (viengubos kabutės – autoriaus), iš anksto grindžianti [vordergründliche], taigi tariama savastis. (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. § 25, 114 p. ir kt. p.

[3] Plg. § 43c, 211 p.

[4] Plg. § 41, 193 p.

[5] Detaliau aiškinant: *sakymas-Aš ir savastybė*. (aut. past. paraštėse)

[6] Plg. *Grynojo proto kritika*, II leid., 399 p. (liet. leid. 2013: 323); visų pirma redakcija 1-ajame leidime, 348 p. ir kt. p.

[7] ir ontiškai-viršjuslinių teiginių siekis (*Metaphysica specialis*). (aut. past. paraštėse)

užtikrinta, nei pozityviai parengta. Nors Kantas ir griežčiau nei jo pirmtakai siekia laikytis sakymo-Aš fenomenalaus turinio, jis juk vėl nuslysta į *tą pačią* nederamą substancialiojo ontologiją, kurios ontinius 319
pamatus jis teoriškai ginčija tam ‚Aš'. Tai turi būti tiksliau parodyta siekiant užfiksuoti savastumo analizės nuostatos ontologinę prasmę sakant-Aš. To „Aš mąstau" kantinę analizę dabar tereikia pritraukti kaip iliustraciją tiek, kiek tai įpiršta išaiškinant minėtą problematiką[1].

Tas „Aš" yra vien tik sąmonė, kuri lydi visas sąvokas. Jį „įsivaizduojame <kaip> ne ką kitą, <o> transcendentalų[2] minties subjektą". „Sąmonė pati savaime yra ne tiek vaizdinys <...>, kiek vaizdinio apskritai forma"[3]. Tas „aš mąstau" yra „apercepcijos, kuri pridedama prie kiekvieno patyrimo ir yra pirmiau jo, forma"[4].

Kantas teisėtai pagauna to „Aš" fenomenalų turinį išraiškoje „Aš mąstau" arba, jei kartu imamas domėn „praktinio asmens" įtraukimas į „inteligenciją", „Aš veikiu". Sakymą-Aš Kanto prasme privalu pagauti kaip Aš-mąstau-sakymą. Kantas bando užfiksuoti to ‚Aš', kaip *res cogitans*, fenomenalų turinį. Jei jis drauge šį ‚Aš' vadina „loginiu subjektu", tai nereiškia, kad tas ‚Aš' apskritai esantis vien tik loginiu būdu laimėta sąvoka. Tas ‚Aš' yra veikiau loginio elgesio, sujungimo subjektas. Tas „Aš mąstau" reiškia: Aš sujungiu. Bet koks sujungimas yra „*Aš* sujungiu". Kiekvienas surinkimas ir surišimas visada jau pagrįstas tuo ‚Aš'– *ὑποκείμενον*. Dėl to subjektas yra „sąmonė sau", bet ne vaizdinys[5], veikiau šiojo „forma". Tuo norima pasakyti, kad tas ‚Aš mąstau' yra ne vaizdijamasis, bet vaizdavimo kaip tokio formali struktūra, kuria tetampa galima kažkas panašaus į vaizdijamąjį. Vaizdinio forma nenumano nei rėmų, nei bendrosios sąvokos, bet tai, kas kaip *εἶδος* kiekvieną vaizdijamąjį ir vaizdijimą padaro tuo, kas jis yra. Tas ‚Aš', suprastas kaip vaizdinio forma, reiškia tą patį, ką: tai yra „loginis subjektas".

Kantinės analizės pozityvi išdava yra dvejopa: pirma, jis mato to „Aš" ontinio suvedimo į substanciją negalimumą, antra, jis laikosi to ‚Aš' kaip „Aš mąstau". Vis dėlto jis pagauna šį ‚Aš' vėl kaip subjektą, o drauge onto- 320
logiškai nederama prasme. Vis tik subjekto ontologinė sąvoka apibūdina *ne*

---

[1] Transcendentalios analizės apercepciją dabar plg. M. Heidegger, *Kant und das Problem der Metaphysik* [*Kantas ir metafizikos problema*], II nepakeistas leidimas 1951, III skyrius.

[2] R. Plečkaitis „transzendental" verčia „transcendentalinis".

[3] *Grynojo proto kritika*, II leid. (B), 404 p. [liet. leid. 2013: 326, versta R. Plečkaičio].

[4] *Grynojo proto kritika*, I leid., 354 p.

[5] Ne vaizd-ijamasis [Vor-gestelltes], bet vaizduojantysis kaip *priešais-save-vaizduojantis* [Vor-sich-stellende] vaizdijant, tačiau *vien* taip, o tas Aš ‚yra' vien kaip šis *priešais-save*, vien kaip šis *savasis* [*Sichliche*]. (aut. past. paraštėse)

to ‚Aš' qua savasties savastumą, bet visada jau esamojo patybę ir nuolatinumą. Ontologiškai apibrėžti tą ‚Aš' reiškia jį visada nustatyti kaip visada jau esamą. To ‚Aš' būtis suprantama kaip to *res cogitans*[1] realumas[2].

Tačiau kodėl Kantas tuo „Aš mąstau" negali ontologiškai įvertinti tikrosios fenomenalios nuostatos ir privalo atkristi prie „subjekto", tai yra prie
321 substancialiojo? Tas ‚Aš' yra ne tik „Aš mąstau", bet ir „Aš mąstau kažką". Vis tik ar Kantas pats vis nepabrėžia, kad tas ‚Aš' lieką̨s susijęs su savo vaizdiniais ir be jų esąs niekis?

Tačiau šie vaizdiniai jam yra „empirika", kuri „lydima" to ‚Aš', reiškiniai, prie kurių jis „pridėtas". Vis dėlto Kantas niekur neparodo šio „pridėjimo" ir

---

[1] Tai, kad Kantas iš principo pagavo asmens savasties ontologinį pobūdį kaip „substancialųjį" vis tik įpasauliško esamojo nederamos ontologijos horizonte, aiškėja iš medžiagos, kurią H. Heimsoethas įprasmino savo straipsnyje ‚Persönlichkeitsbewußtsein und Ding an sich in der Kantischen Philosophie' [‚Asmenybės sąmonė ir daiktas sau Kanto filosofijoje'], (Atskiras leidinys iš Immanuel Kant. *Festschrift zur zweiten Jahrhundertfeier seines Geburtstages* [*Proginis leidinys jo gimimo dviejų šimtų metų sukakčiai paminėti*], 1924). Straipsnyje peržengiamas vien istoriografinis žanras ir taikomasi į „kategorialią" asmenybės problemą. Heimsoethas sako: „Dar vis per mažai kreipiamas dėmesys į teorinio ir praktinio proto sąveiką, kaip Kantas ją taiko ir planuoja. Per mažai kreipiamas dėmesys į tai, kaip čia net kategorijos (priešinant jų natūralistiniam taikymui „pamatiniuose teiginiuose") raiškiai lieka galioti ir teikdamos pirmenybę praktiniam protui turi rasti naują, išlaisvintą nuo natūralistinio racionalizmo pritaikymą (pavyzdžiui, substancija „asmenyje" ir asmens nemirtingumo trukmėje [personaler Unsterblichkeitsdauer], priežastingumas kaip „priežastingumas iš laisvės", sąveika „protingų būtybių bendrijoje" ir t. t.). Jos tarnauja naujai prieigai prie besąlygiškojo kaip minties fiksavimo priemonės nenorint pažinti racionalizuojančio objekto [Gegenstand]", 31 p. ir toliau. Tačiau čia juk peršokta autentiška ontologinė problema. Neišvengiamas klausimas: ar šios „kategorijos" gali pirmapradiškai galioti ir jas tereikia kitaip pritaikyti, ar jos iš principo [von Grund] *iškreipia* ontologinę problematiką. Net jei teorinis protas įtraukiamas į praktinį, savasties egzistencialiai-ontologinė problema lieka ne tik neišspręsta, bet ir *neiškelta.* Vis tik kokioje ontologinėje dirvoje turi „sąveikauti" teorinis ir praktinis protas? Teorinis ar praktinis elgesys, o gal nė vienas jų neapibrėžia asmens būtiškumo – tuomet koks? Ar paralogizmai, nepaisant jų fundamentalios reikšmės, nepraveria savasties problematikos ontologinio nepamatuojamumo nuo Descartes'o *res cogitans* iki Hegelio dvasios sąvokos? Visai nereikia „natūralistiškai" ir „racionalistiškai" mąstyti ir vis tik būti dar labiau priklausomam nuo „substancialiojo" ontologijos – dėl atrodančios savaime suprantamos jos priklausomybės). Plg. su esmingu minėto straipsnio papildymu: Heimsoeth, ‚Metaphysische Motive in der Ausbildung des kritischen Idealismus' [‚Metafiziniai motyvai formuojant kritinį idealizmą'], *Kantstudien* [*Kanto studijos*], XXIX t. (1924), 121 p. ir kt p. Dėl Kanto Aš-sąvokos kritikos taip pat plg. Max Scheler, *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik* [*Formalizmas etikoje ir materialioji vertybių etika*], II dalis. Šio almanacho II t. (1916), 388 p. ir kt. p. Apie „asmenį" ir tą transcendenaliosios apercepcijos „aš".).

[2] ‚Buvojamumas' (viengubos kabutės – autoriaus); nuolatinis ‚lydėjimas' (viengubos kabutės – autoriaus). (aut. past. paraštėse)

„palydos“ būtiškumo. Tačiau iš principo jie suprantami kaip to ‚Aš‘ nuolatinė esamybė-kartu su jo vaizdiniais. Išties Kantas vengė atkirsti tą ‚Aš‘ nuo mąstymo, tačiau nenustatydamas paties „Aš mąstau“ jo pilnu esminiu sandu, kaip antai tuo „Aš mąstau kažką“, ir visų pirma nematydamas[1] ontologinės „prielaidos“ tam „Aš mąstau kažką“ kaip savasties pamatinio apibrėžtumo. Vis tik ir to „aš mąstau kažką“ nuostata yra ontologiškai neapibrėžta, nes tas „kažkas“ lieka neapibrėžtas. Jei juo suprantamas *į-pasauliškas* buvinys, tada čia glūdi neišsakyta *pasaulio* prielaida; ir kaip tik šis fenomenas kartu apibrėžia to ‚Aš‘ buvimo sąrangą, jei jau turi būti galimas kažkas, kaip antai „Aš mąstau kažką“. Sakymas-Aš numano buvinį, kuriuo kaskart aš esu kaip „Aš-esu-kuriame-nors-pasaulyje“. Kantas nematė pasaulio fenomeno ir buvo pakankamai nuoseklus „vaizdinius“ atmesdamas nuo to „Aš mąstau‘ apriorinio turinio. Tačiau taip tas ‚Aš‘ buvo nustumtas prie *izoliuoto* subjekto, lydinčio vaizdinius ontologiškai visiškai neapibrėžtai[2].

Sakant-Aš čiabūtis išsisako kaip buvimas-pasaulyje. Tačiau ar kasdienis sakymas-Aš numano *save kaip* būnantį-pasaulyje? Čia reikia skirti. Turbūt sakydama-Aš čiabūtis numano buvinį, kuris kaskart yra jis pats. Tačiau kasdienė savisklaida turi tendenciją save suprasti remdamasi rūpimu „pasauliu“. Ontiškai numanydama-save ji *neapsižiūri* dėl buvinio, kuriuo ji pati yra, būtiškumo. O tai ypač galioja čiabūties pamatinei sąrangai, buvimui-pasaulyje[3].

Kuo motyvuotas šis sakymas-Aš „prabėgom“? Čiabūties nuopuoliu, 322
kuriuo ji *bėga* nuo savęs į tūlą. „Natūrali“ Aš-šneka įgyvendina patį-tūlą. Tuo „Aš“ išsisako savastis, kuria aš pirmiausiai ir dažniausiai esu *ne*autentiškai. Pasineriant kasdieniame įvairume ir susirūpinusiajam vaikantsave, savimaršaus ‚Aš-rūpinuosi‘ savastis pasirodo kaip nuolat tas pats, bet neapibrėžtai-tuščias paprastasis. Juk *esa*ma [*ist* man] *to*, kuo rūpinamasi. Tai, kad „natūrali“ ontinė Aš-šneka pražiūri fenomenalų turinį tame numanytos čiabūties ‚Aš‘, to ‚Aš‘ ontologinei interpretacijai nesuteikia *teisės jo pražiūrėti*, savasties problematikai primetant nederamą „kategorialų“ horizontą.

Žinoma, atsisakydama sekti kasdienę Aš-šneką, to „Aš“ ontologinė interpretacija jokiu būdu tuo dar ne*išsprendžia* problemos, tačiau turbūt *nužymi kryptį*, kuria privalu toliau klausti. Tas ‚Aš‘ numano buvinį, kuriuo esama [man ist] „būnant-pasaulyje“. Tačiau jau-buvimas-kuriame-nors-pasaulyje kaip buvimas-ties-įpasauliškai-parankiuoju reiškia lygiapradiškai pirma-savęs. „Aš“ numano buvinį, susidūriantį *su* buvinio, kuris yra, būtimi. Tuo

[1] t. y. laikiškumo. (aut. past. paraštėse)
[2] Plg. Kanto „idealizmo atmetimo“ fenomenologinė kritika, § 43 a, 202 p. ir kt. p.
[3] Plg. § 12 ir § 13, 52 p. ir kt. p.

„Aš“ išsisako rūpestis, pirmiausiai ir dažniausiai Aš-„greitakalbe“ rūpinantis. Pats-tūlas garsiausiai ir dažniausiai sako Aš-Aš, nes jis iš principo *neautentiškai* pats *yra* ir išsilenkia autentiškos gebos būti. Jei ontologinės savasties sąrangos negalima atlydėti nei prie to ‚Aš‘ substancijos, nei prie „subjekto“, o, atvirkščiai, kasdien-prabėgų Aš-Aš-sakymą privalu suprasti remiantis *autentiška* geba būti, tai iš čia dar neseka teiginys, kad savastis tada yra nuolat esamas rūpesčio pagrindas. Savastumas egzistencialiai tėra išskaitomas iš autentiškos patybės gebos, tai yra iš čiabūties, *kaip rūpesčio*, buvimo autentiškumo. Juo remiantis išaiškinamas *savasties nuolatinumas* kaip menamas subjekto tvirtumas. Tačiau autentiškos gebos būti fenomenas taip pat atveria akiratį *savasties nuolatinumui* laimėtos padėties prasme. *Savasties nuolatinumas* dvejopa nuolatinio tvirtumo prasme yra *autentiška* kontrgalimybė neryžtingo nuopuolio nesava-rankumui. *Sava-rankumas* egzistencialiai reiškia ne ką kitą, kaip užbėgantį ryžtingumą. Šiojo ontologinė struktūra atidengia savasties savastumo egzistencialumą.

Pati čiabūtis *yra autentiška* kaip tyli, pirmapradiškai atskirta, baimei[1] išsireikalaujant ryžtingumą. Autentiška pat*ybė* – tylinti – kaip tik ne sako
323 „Aš-Aš“, bet *„yra“* nutylėjime įmestas buvinys, kuriuo ji gali būti autentiškai. Savastis, kuri atidengia ryžtingos egzistencijos nutylėjimą, yra pirmapradė fenomenali dirva to „Aš“ būties klausimui. Vien fenomenali orientacija į autentiškos patybės gebos buvimo prasmę suteikia padėtį svarstymui, kokia ontologinė teisė gali būti suteikta substancialumui, paprastumui ir asmeniškumui kaip savastumo bruožams. Savasties būties ontologinį klausimą privalu išplėšti iš tvirtai esamo daikto savasties užmojo, nuolat pakišto viešpataujant sakymui-Aš.

Rūpesčiui nereikia fundavimo savastimi, bet egzistencialumas kaip rūpesčio konstitutyvas teikia ontologinę sąrangą čiabūties sava-rankumui, kuriam priklauso faktinė nuopuolybė į nesava-rankumą pagal rūpesčio pilnatvišką struktūrinį turinį. Pilnatviškai suvokta rūpesčio struktūra įtraukia savastumo fenomeną. Jis paaiškinamas interpretuojant rūpesčio, kuriuo buvo apibrėžta čiabūties buvimo visybė, prasmę.

§ 65. Laikiškumas kaip rūpesčio ontologinė prasmė

Pažymėjus „sąsają“ tarp rūpesčio ir savastumo, siekta ne tik paaiškinti aš-ybės ypatingą problemą, jis turėjo tarnauti paskutiniam čiabūties struktūrinės visumos visybės fenomenalios pagauties paruošimui. Nors reikia egzistencialios klausinijos *nepažeistos disciplinos*, vis dėlto čiabūties būtiškumas

[1] t. y. būties kaip buvimo proskynai. (aut. past. paraštėse)

ontologiniam akiračiui neturi paskiausiai išsikreipti esamumo modusu, nors ir visai indiferentišku. Čiabūtis tampa „esmine“ autentiškoje egzistencijoje, kuri konstituojasi kaip užbėgantis ryžtingumas. Šis rūpesčio autentiškumo modusas turi savyje čiabūties pirmapradį sava-rankumą ir visybę. Neišblaškytame, egzistencialiai suprantančiame jo akiratyje privalu atkasti čiabūties buvimo ontologinę prasmę.

Ko ontologiškai ieškoma pasitelkus rūpesčio prasmę? Ką reiškia *prasmė*? Tyrime susidurta su šiuo fenomenu analizuojant supratimą ir išsklaidą[1]. Pagal tai prasmė yra tai, kuo laikosi ko nors suprastumas, kai jis pats raiškiai 324
ir tematiškai neiškyla akiratyje. Prasmė reiškia pirminio apmato ‚kieno atžvilgiu‘, iš kurio kažkas kaip tai, kas yra, gali būti suvokiama savo galimybe. Apmetimas atveria galimybes, tai yra tokį, kuris įgalina.

Atkasti apmatą ‚kieno atžvilgiu‘ reiškia atverti tai, kas įgalina apmestąjį. Šis atkasimas metodiškai reikalauja taip atsekti išsklaidą grindžiantį, paprastai neraiškų apmatą, kad apmestasis atveriamas ir pagaunamas apmetant savo ‚kieno atžvilgiu‘. Iškelti rūpesčio prasmę tada reiškia taip sekti čiabūties pirmapradę egzistencialią interpretaciją grindžiančiu ir jį kreipiančiu apmatu, kad savo apmestuoju tampa matomas jo ‚kieno atžvilgiu‘. Apmestasis yra čiabūties buvimas, atvertas būtent tuo, kas konstituota kaip autentiška visybiškumo geba. Šio apmestojo atvertos, taip konstituotos būties ‚kieno atžvilgiu‘ yra tai, kas pats įgalina šią būties kaip rūpesčio konstituciją. Rūpesčio prasmės klausimu paklausta, *kas įgalina suskaidytos rūpesčio struktūrinės visumos visybę jos išskleisto skaidymo vienyje.*

Griežtai imant, prasmė reiškia būties supratimo pirminio apmato ‚kieno atžvilgiu‘. Atvertas sau pačiam buvimas-pasaulyje įpasauliškai atskleisto buvinio būtį lygiapradiškai supranta buvinio, kuris yra jis pats, būtimi, nors ir netematiškai ir dar net nediferencijuotai savo pirminiais egzistencijos ir realumo modusais. Bet koks buvinio ontinis patyrimas, apdairus parankinio apskaičiavimas, kaip ir esamojo pozityviai mokslinis pažinojimas, pagrįsti atitinkamo buvinio būties daugiau ar mažiau kaskart skaidriais apmatais. Tačiau šie apmatai slepia savyje tą ‚kieno atžvilgiu‘, iš kurio tarsi maitinasi būties supratimas.

Kai sakome, kad buvinys „turi prasmę“, tai reiškia, jog jis tapo prieinamas *savo būtimi*, kuri, visų pirma apmesta ant savo ‚kieno atžvilgiu‘, „autentiškai“ „turi prasmę“. Buvinys „turi“ prasmę vien todėl, kad jis iš anksto atvertas kaip būtis, tai yra tampa suprantamas remiantis jo ‚kieno atžvilgiu‘. Pirminis būties

[1] Plg. § 32, 148 p. ir kt. p., ypač 151 p.

325 supratimo apmatas „teikia“ prasmę. Buvinio būties prasmės klausimas tematizuoja tą bet kokią buvinio *būtį* grindžiančio buvimo supratimo ‚kieno atžvilgiu‘.

Čiabūtis yra autentiškai arba neautentiškai atverta sau pačiai jos egzistencijos atžvilgiu. Egzistuodama ji save supranta būtent taip, kad šis supratimas ne atvaizduoja gryną [pures] pagavą, bet sudaro faktinės gebos būti egzistencinę būtį. Atverta būtis – buvinio, kuris su ja susiduria, būtis. Šios būties, tai yra rūpesčio, prasmė, įgalinanti jį savo konstitucija, pirmapradiškai sudaro gebos būti buvimą. Čiabūties buvimo prasmė nėra nei laisvai plevenantis Kitas, nei tas „anapus“ savęs pačios, o yra pati save suprantanti čiabūtis. Kas įgalina čiabūties buvimą, o drauge – jos faktinę egzistenciją?

Egzistencijos pirmapradžio egzistencialaus apmato apmestasis atsidengė kaip užbėgantis ryžtingumas[1]. Kas įgalina šią autentišką čiabūties visybę jos išskaidytos struktūrinės visumos vienio atžvilgiu? Formaliai egzistencialiai pagautas, dabar nuolat nevardijant jos pilno struktūrinio turinio, užbėgantis ryžtingumas yra *būtis link* saviškiausios išskirtinės gebos būti. Panašus dalykas tėra tiek galimas, kiek čiabūtis *apskritai gali* tikti sau savo saviškiausia galimybe ir kiek ji išlaiko galimybę kaip galimybę šiuo savo-tinkamumu-sau, tai yra egzistuoja. Išskirtinę galimybę išlaikantis savęs *tinkam*-umas [*Zukommen*-lassen] sau yra pirmapradis *ateities* fenomenas. Jei čiabūties buvimui priklauso autentiška, atitinkamai neautentiška *būtis myriop*, tada ši tėra galima kaip *ateitiška* dabar parodyta ir dar išsamiau apibrėžtina prasme. „Ateitis“ čia numano ne kurį nors ‚dabar‘, kuris dar „iš tikro“ netapęs ir kada nors tik *bus*, bet atėjimą, kuriuo čiabūtis tinka sau savo saviškiausia geba būti. Užbėgimas daro čiabūtį *autentiškai* ateitiška būtent taip, kad užbėgimas pats tėra galimas, kiek čiabūtis *kaip būnanti* apskritai jau visada tinka sau, tai yra savo būtimi apskritai yra ateitiška.

Užbėgantis ryžtingumas supranta čiabūtį savo esminga kaltybe. Šitaip suprasti reiškia perimti kaltybę egzistuojant, *būti* kaip įmestas niekumo pagrindas. Tačiau perimti įmestumą reiškia čiabūčiai autentiškai *būti* taip, *kaip ji jau kaskart buvo*. Tačiau įmestumo perėmimas tėra galimas taip, kad ateitiška čiabūtis gali *būti* savo saviškiausiu „kaip tai jau kaskart buvo“,
326 tai yra savo „buvusiuoju“. Tik tiek, kiek čiabūtis apskritai *yra* kaip aš *esu*-buvęs, ji gali ateitiškai tikti sau pačiai sugrįždama [*zurück*-kommt]. Autentiškai ateitiškai čiabūtis *yra* autentiškai *buvusi*. Užbėgimas į kraštutinę

---

[1] Daugiareikšmiška: egzistencinis apmatas ir egzistencialus apmetantis persikėlimas į jį čia – drauge. (aut. past. paraštėse)

ir saviškiausią galimybę yra suprantantis sugrįžimas į saviškiausią buvusįjį. Čiabūtis tegali *būti* autentiškai buvusi tiek, kiek ji yra ateitiška. Buvusumas tam tikru būdu išplaukia iš ateities.

Užbėgantis ryžtingumas atveria būtent tą to ‚čia' situaciją taip, kad egzistencija veikdama apdairiai rūpinasi faktiškai parankiuoju aplinkoje. Ryžtinga būtis ties situacijos parankiniu, tai yra veikiantis *buvojančiojo* aplinkoje sutiktumas, tėra galimas šio buvinio *dabartinimu*. Vien kaip *dabartis* dabartinimo prasme ryžtingumas gali būti tai, kas jis yra: nepakeistas sutiktumas to, ką jis veikdamas užčiuopia.

Ateitiškai sugrįždamas prie savęs ryžtingumas dabartindamas įveda save į situaciją. Buvusumas išplaukia iš ateities būtent taip, kad buvusi (tiksliau, atbūnanti) ateitis iš savęs paleidžia dabartį. Šį tokiu būdu bendrą fenomeną, kaip atbūvančiai-dabartinančią ateitį, vadiname *laikiškumu*. Tik tiek, kiek čiabūtis kaip laikiškumas yra apibrėžta, ji sau pačiai įgalina pažymėtą užbėgančio ryžtingumo autentišką visybės gebą. *Laikiškumas atsidengia kaip autentiško rūpesčio prasmė.*

Šios prasmės fenomenalus, iš užbėgančio ryžtingumo buvimo sąrangos pasemtas turinys patenkina laikiškumo termino reikšmę. Šios išraiškos terminologinė vartosena kol kas privalo atmesti visas „ateities", „praeities" ir „dabarties" reikšmes, prasismelkiančias iš vulgarios laiko sampratos. Tai taip pat galioja „subjektyvaus" ir „objektyvaus", atitinkamai „imanentiško" ir „transcendentiško" „laiko" sąvokoms. Kadangi čiabūtis pati pirmiausiai ir dažniausiai supranta neautentiškai, galima spėti, kad vulgaraus laiko supratimo „laikas" atvaizduoja nors ir tikrą, bet išvestinį fenomeną. Jis išplaukia iš neautentiško laikiškumo, kuris pats turi savo nuosavą ištaką. „Ateities", „praeities" ir „dabarties" sąvokos yra pirmiausiai išaugusios iš neautentiško laiko supratimo. Atitinkamų pirmapradžių ir autentiškų fenomenų terminologinis ribų nustatymas kovoja su tuo pačiu sunkumu, kuris lieka sukaustęs visą 327
ontologinę terminologiją. Primygtinumai šiame tyrinėjimo lauke yra ne savivalė, bet dalykiškai pagrįstas būtinumas. Tačiau tam, kad būtų galima be spragų nurodyti neautentiško laikiškumo ištaką iš pirmapradžio ir autentiško laikiškumo, pirma reikia konkrečiai išplėtoti iš pradžių vien grubiai pažymėtą pirmapradį fenomeną.

Jei ryžtingumas sudaro autentiško rūpesčio modusą, tačiau pats tegalimas per laikiškumą, tuomet jo atžvilgiu laimėtas fenomenas pats atvaizduoja vien laikiškumo, kuris apskritai įgalina rūpestį kaip tokį, modalumą. Čiabūties, kaip rūpesčio, būties visybė reiškia pirma-savęs-jau-buvimą-kame (pasaulyje) kaip buvimą-ties (įpasauliškai sutinkamu buviniu). Pirmąkart užfiksuojant šią suskaidytą struktūrą, buvo nurodyta, kad, atsižvelgiant į šį skaidymą,

ontologinį klausimą privalu būtų dar labiau atstumti, atkasant struktūrinės įvairovės visybės vienį[1]. *Pirmapradis rūpesčio struktūros vienis glūdi laikiškume.*

Tas ‚pirma-savęs' pagrįstas ateitimi. Jau-buvimas-kame... išreiškia savyje buvusumą. Buvimas-ties... įgalinamas dabartinimu. Kartu, kaip sakyta, savaime atsimeta to „prieš" tuo „pirma" ir „jau" pagava iš vulgarios laiko suprasties. „Prieš" numano ne „prieš tai" to „dar-ne-dabar, bet vėliau" prasme; juomaž tas „jau" reiškia „dabar-nebe, bet anksčiau". Jei išraiškos „prieš" ir „jau" turėtų *šią* laikinę reikšmę, kurią jos taip pat gali turėti, rūpesčio laikiškumu būtų pasakyta, kad jis drauge yra „anksčiau" ir „vėliau", „dar ne" ir „nebe". Tada rūpestis būtų suvokiamas kaip buvinys, pasitaikantis ir vykstantis „laike". Čiabūtiška buvinio būtis taptų *esamuoju.* Jei panašus dalykas neįmanomas, tada minėtų išraiškų laikinė reikšmė privalo būti kitokia. Tas „prieš" ir „pirma" parodo ateitį kaip tokią, kuri apskritai vien įgalina tai, kad čiabūtis gali būti taip, kad ji susiduria *su* savo geba būti. *Egzistencialumui* esmingai būdingas ateitimi pagrįstas saviapmetimas ant „dėl savęs paties". *Jo pirminė prasmė yra ateitis.* Panašiai tas „jau" reiškia buvinio, kuris,
328 kiek jis *yra*, kaskart jau yra įmestas, egzistencialią laikinę buvimo prasmę. Tik dėl to, kad rūpestis pagrįstas buvusumu, čiabūtis gali egzistuoti kaip įmestas buvinys, kaip tai, kas ji ir yra. „Kol" čiabūtis faktiškai egzistuoja, ji niekada nepraėjusi, tačiau turbūt visada jau *buvusi* to „aš *esu*-buvęs" prasme. O ji te*gali būti* buvusi, kol ji yra. Priešingai, praėjusiu vadiname buvinį, kuris nebesamas. Todėl čiabūtis egzistuodama niekada negali savęs nustatyti kaip esamos tikrybės, atsirandančios bei praeinančios „su laiku" ir iš dalies jau praėjusios. Ji „randa save" visada vien kaip įmestą faktą. *Pajaustimi* čiabūtis užpuolama jos pačios kaip buvinys, kokiu ji, dar būnanti, jau buvo, kitaip tariant, nuolat *yra* buvusi. Faktiškumo pirminė egzistenciali prasmė glūdi buvusume. Rūpesčio struktūros formulavimas išraiškomis „prieš" ir „jau" parodo egzistencialumo ir faktiškumo laikinę prasmę.

Vis dėlto tokio parodymo trūksta trečiam rūpesčio konstitutyviam momentui – nupuolančiam buvimui-ties... Tai turi reikšti ne tai, kad nuopuolis nesąs taip pat pagrįstas laikiškumu, bet išryškinti, kad *dabartinimas*, kuriuo prie rūpimo parankinio ir esamojo *pirminiu būdu* pagrįstas *nuopuolis*, lieka *įtrauktas* į ateitį ir buvusumą pirmapradžio laikiškumo modusu. Ryžtinga čiabūtis kaip tik sugrįžusi iš nuopuolio, kad juo autentiškiau „čia" „aki*mirksniu*" būtų atvertai situacijai.

Laikiškumas įgalina egzistencijos, faktiškumo ir nuopuolio vienį ir taip pirmapradiškai konstituoja rūpesčio visybę. Rūpesčio momentai nesudedami

[1] Plg. § 41, 196 p.

kaupiant, „su laiku“ iš ateities, buvusumo ir dabarties nesudėtas pats laikiškumas. Laikiškumas apskritai „yra“ ne *buvinys*. Jis ne yra, bet *laikėja*. Tai, dėl ko vis dėlto negalime susilaikyti nesakę, kad „laikiškumas ‚yra‘[1] rūpesčio prasmė“, „laikiškumas ‚yra‘[2] taip ar taip apibrėžtas“, tegali tapti suprantama iš paaiškintos būties idėjos ir iš to „yra“ apskritai. Laikiškumas laikėja būtent savo paties galimais būdais. Šie įgalina čiabūties buvimo modusų įvairovę, visų pirma autentiškos ir neautentiškos egzistencijos pamatinę galimybę.

Ateitis, buvusumas, dabartis rodo to „link-savęsp“, to „atgal prie“, to „sutiktumo *ko*“ fenomenalius bruožus. Tų ‚link...‘, ‚prie...‘, ‚ties...‘ fenomenai praveria laikiškumą kaip tiesiog *ἐκστατικόν*. *Laikiškumas yra pirmapradis* 329
„anapus-savęs“ sau [an sich] ir savyje [für sich] pačiame. Todėl apibūdintus ateities, buvusumo, dabarties fenomenus vadiname laikiškumo *ekstazėmis*. Prieš tai jis nėra buvinys, kuris vien išsiveržia iš *savęs*, bet jo esmė yra laikėjimas *ekstazių* vienyje. Vulgāriai suprasčiai prieinamam „laikui“ būdinga tarp kitko būtent tai, kad juo, kaip gryna [puren] dabar-seka be pradžios ir be pabaigos, niveliuotas pirmapradžio laikiškumo ekstatinis pobūdis. Tačiau šis niveliavimas pagal savo egzistencialią prasmę pats pagrįstas apibrėžtu galimu laikinimu, kuriuo laikiškumas kaip neautentiškas laĩkina minėtą „laiką“. Todėl jei čiabūties supratingumui prieinamas „laikas“ įrodomas kaip *ne*pirmapradis ir veikiau išplaukiantis iš autentiško laikiškumo, tuomet, pasak teiginio *a potiori fit denominatio*, pasiteisina dabar išlaisvinto *laikiškumo* kaip *pirmapradžio laiko* įvardijimas.

Išvardydami ekstazes visada minėjome ateitį pirmoje vietoje. Tai turi parodyti, kad ateitis ekstatiniame pirmapradžio ir autentiško laikiškumo vienyje pirmenybinė, nors laikiškumas pirma ne kyla kaupdamas ir sekdamas ekstazes, o kaskart laikėja jų lygiapradiškumu. Tačiau pastarajame laikinimo modusai skirtingi. O skirtingumas atsiranda todėl, kad laikinimas gali pirminiu būdu save apibrėžti įvairiomis ekstazėmis. Pirmapradis ir autentiškas laikiškumas laikėja per autentišką ateitį būtent taip, kad jis, ateitiškai buvęs, visų pirma žadina dabartį. *Pirmapradžio ir autentiško laikiškumo pirminis fenomenas yra ateitis*. Ateities pirmumas pats keisis pagal neautentiško laikiškumo modifikuotą laikinimą, bet pasirodys dar ir išvestiniame „laike“.

Rūpestis yra būtis myriop. Užbėgantį ryžtingumą apibrėžėme kaip autentišką čiabūties tiesioginės negalimybės būtį apibūdintai galimybei. Tokia būtimi savo pabaigon čiabūtis autentiškai egzistuoja visiškai kaip buvinys, kuris gali būti „įmestas į mirtį“. Jis ne turi pabaigą, kuriai atėjus viso labo

---

[1] Viengubos kabutės – autoriaus (vert. past.).

[2] Viengubos kabutės – autoriaus (vert. past.).

liaujasi, bet *baigtinai egzistuoja.* Autentiška ateitis, kuri pirminiu būdu laĩkina *tą* laikiškumą, kuris sudaro užbėgančio ryžtingumo prasmę, tuo pati
330 atsidengia *kaip baigtinė.* Ar vis tik nepaisydamas mano paties nebečiabūties „laikas neina toliau"? Ir ar negali neribotai daug dar glūdėti „ateityje" ir iš jos ateiti?

Į šiuos klausimus turime atsakyti teigiamai. Nepaisant to, juose nėra prieštaros pirmapradžio laikiškumo baigtinumui, nes jie apskritai nebėra apie baigtinumą. Klausimas ne apie tai, kiek dar visko gali nutikti „vėlesniu laiku" ir kokį ateitinumą-savęsp galima sutikti „šiuo laiku", bet apie tai, kaip atėjimas-savęsp *pats kaip toks* pirmapradiškai apibrėžtas. Jo baigtinumas pirminiu būdu nereiškia liovimosi, jis yra paties laikėjimo bruožas. Pirmapradė ir autentiška ateitis yra tas ‚link-savęsp', tas ‚*sav*ęsp', egzistuojantis kaip niekumo nepralenkiama galimybė. Pirmapradės ateities ekstatinis bruožas kaip tik tas, kad ji uždaro gebą būti, kitaip tariant, pati yra uždaryta ir kaip tokia įgalina ryžtingą egzistencinį niekumo supratimą. Pirmapradis ir autentiškas atėjimas-savęsp yra egzistavimo prasmė saviškiausiu niekumu. Teze apie laikiškumo pirmapradį baigtinumą neginčijama, kad „laikas eina toliau", ji turi laikytis vien tik pirmapradžio laikiškumo fenomenalaus pobūdžio, kuris pats save rodo būties pirmapradžio egzistencialaus apmato apmestuoju.

Pagunda pražiūrėti pirmapradės ir autentiškos ateities, o drauge laikiškumo baigtinumą, atitinkamai jį „aprioriškai" laikant negalimu, kyla iš nuolatinio vulgarios laiko suprasties prasibrovimo. Jei ši teisėtai pažįsta begalinį laiką ir vien šį, tada tuo dar neparodyta, kad ji jau supranta šį laiką ir jo „begalinumą". Ką reiškia tai, kad laikas „eina toliau" ir „praeina toliau"? Ką reiškia tas „laike" apskritai ir tas „kame", o ypač „iš ateities"? Kokia prasme „laikas" yra begalinis? Panašius dalykus reikia išaiškinti, jei pirmapradžio laiko baigtinumo atžvilgiu nenorima vulgarių prieštarų palikti nepamatuotų. Tačiau tai tegalima išaiškinti, jei baigtinumo ir ne-baigtinumo atžvilgiu laimėta derama klausinija. Tačiau šioji išplaukia iš pirmapradžio laiko fenomeno suprantančio akiračio. Problema ne ta, *kaip „išvestinis"* begalinis laikas, „kuriuo" iškyla
331 ir praeina esamasis, *tampa pirmapradžiu* baigtiniu laikiškumu, bet ta, kaip iš baigtinio autentiško laikiškumo išplaukia *ne*autentiškas ir kaip šis *kaip ne*autentiškas laĩkina *be*-galinį laiką iš baigtinio? Tik todėl, kad pirmapradis laikas yra *baigtinis*, „išvestinis" laikas gali laikėti kaip *be-galinis.* Suprantančios pagauties tvarkoje laiko baigtinumas tampa visiškai matomas tik tada, kai jam priešpastatant iškeltas „laikas be pabaigos".

Ligšiolinę pirmapradžio laikiškumo analizę apibendrinsime šiomis tezėmis. Laikas yra pirmapradis kaip laikiškumo, kuriuo jis įgalina rūpesčio struktūros konstituciją, laikinimas. Laikiškumas yra esmingai ekstatiškas.

Laikiškumas pirmapradiškai laikėja iš ateities. Pirmapradis laikas yra baigtinis.

Vis tik rūpesčio kaip laikiškumo interpretacija negali likti apribota lig šiol laimėta siaura baze, nors jos pirmi žingsniai ir žengti atsižvelgiant į pirmapradį autentišką čiabūties visybiškumą. Tezę, kad čiabūties prasmė yra laikiškumas, privalu laiduoti konkrečiu iškeltos šio buvinio pamatinės sąrangos sandu.

§ 66. Čiabūties laikiškumas ir iš jo kylančios egzistencialios analizės pirmapradės kartotės užduotys

Atkastas laikiškumo fenomenas reikalauja ne tik savo konstitutyvaus galingumo platesnio pasitvirtinimo, jis pats tuo tepasirodo atsižvelgdamas į laikinimo pamatines galimybes. Čiabūties buvimo sąrangos galimybės argumentuotę laikiškumo pagrindu glaustai, nors ir vien laikinai, vadiname „laikine“ interpretacija.

Artimiausia užduotis yra iškelti aikštėn čiabūties *neautentiškumą* jos specifiniu laikiškumu anapus čiabūties autentiškos visybiškumo gebos ir rūpesčio laikiškumo visuotino apibūdinimo. Laikiškumas iš pradžių pasirodė užbėgančiu ryžtingumu. Jis yra atvertumo, kuris dažniausiai laikosi nupuolančios tūlo savisklaidos neautentiškumu, autentiškas modusas. Atvertumo apskritai laikiškumo apibūdinimas veda prie artimiausio rūpestingo buvimo-pasaulyje, o drauge čiabūties vidutinės indiferencijos, kuria iš pradžių nustatyta[1] egzistenciali analitika, laikinės suprasties. Čiabūties vidutinį būtiškumą, kuriuo ji pirmiausiai ir dažniausiai laikosi, pavadinome 332
kasdienybe. Kartojant ankstesnę analizę *kasdienybė* privalo atsidengti savo *laikine* prasme, kad laikiškume glūdinti problematika iškiltų į dienos šviesą ir visiškai pranyktų tariamas preliminarios analizės „savaime suprantamumas“. Laikiškumas išties turi būti laiduotas visose esmingose čiabūties pamatinės sąrangos struktūrose. Tačiau tai vis dėlto veda ne prie pakartotinio išorinio schematinio perėjimo analizuojant šia seka. Kitaip nukreipta laikinės analizės eiga turi paaiškinti ankstesnių samprotavimų kontekstą ir panaikinti atsitiktinumą bei tariamą savivalę. Tačiau anapus šių metodinių būtinumų ima galioti pačiame fenomene glūdintys motyvai, kurie verčia pakartotinę analizę skaidyti kitaip.

Buvinio, kuris aš *pats* kaskart esu, ontologinė struktūra nukreipta į egzistencijos savarankumo centrą. Kadangi savastis negali būti suvokiama nei kaip

---

[1] Plg. § 9, 43 p.

substancija, nei kaip subjektas, bet yra pagrįsta egzistencija, tai neautentiška savastis, tūlas, buvo analizuota preliminariai interpretuojant čiabūtį[1]. Po to, kai savastumas *raiškiai* sugrąžintas rūpesčio struktūrai, o drauge laikiškumui, savaran-kumo ir nesava-rankumo laikinė interpretacija įgauna nuosavą svorį. Jai reikia atskiros tematinės išsklaidos. Tačiau ji pirma ne tik teisėtai apsaugo nuo paralogizmų ir ontologiškai nederamų klausimų apie to ‚Aš' apskritai būtį, bet ir drauge pagal savo svarbiausią funkciją sukuria pirmapradę laikiškumo *laikinimo struktūros* įžvalgą. Laikiškumas atsidengia kaip čiabūties *istoriškumas*. Teiginys, kad čiabūtis yra istoriška, laiduojamas kaip egzistencialiai-ontologinė fundamentali ištara. Jis labai nutolęs nuo vien ontinio nustatymo tikrybės, kad čiabūtis pasitaiko „pasaulio istorijoje". Tačiau čiabūties istoriškumas yra galimo istoriografinio supratimo, kuris savo ruožtu prie savęs turi galimybę užčiuopiamai formuoti istoriografiją kaip mokslą, pagrindas.

Kasdienybės ir istoriškumo laikinė interpretacija pakankamai įtvirtina akiratį ties pirmapradžiu laiku, kad jį patį atidengtų kaip kasdienio laiko
333 patyrimo galimybės ir būtinumo sąlygą. Čiabūtis *pasinaudoja savimi pačia* kaip buvinys, kuris susiduria su savo būtimi pirminiu būdu, raiškiai ar ne. Pirmiausiai ir dažniausiai rūpestis yra apdairus rūpinimasis. Pasinaudodama savimi dėl savęs pačios, čiabūtis „eikvoja" save. Save eikvojančiai čiabūčiai reikia savęs pačios, tai yra savo laiko. Reikalaudama laiko, ji skaitosi su juo. Apdairiai-paisantis rūpinimasis pirmiausiai atskleidžia laiką ir formuoja laiko apskaitą. Laiko paisymas yra konstitutyvus buvimui-pasaulyje. Apdairos rūpestingas atskleidimas, skaitydamasis su savo laiku, leidžia sutikti atskleistą parankinį ir esamąjį laike. Įpasauliškas buvinys taip tampa prieinamas kaip „būnantis laike". Įpasauliško buvinio laiko apibrėžtumą vadiname *įlaikiškumu*. Prie [an] jos kol kas ontiškai rastas „laikas" tampa vulgarios ir tradicinės laiko sampratos suformavimo baze. Tačiau laikas kaip įlaikiškumas išplaukia iš pirmapradžio laikiškumo esmingo laikinimo būdo. Ši ištaka sako, kad laikas, „kuriuo" iškyla ir praeina esamasis, yra tikrasis laiko fenomenas, bet ne „kokybinio laiko" banalus įerdvinimas, kaip manė padaręs Bergsonas, ontologiškai visiškai neapibrėžtai ir nepakankamai interpretavęs laiką.

Čiabūties kaip kasdienybės laikiškumo išplėtojimas, istoriškumas ir įlaikiškumas teteikia beatodairišką žvilgsnį į čiabūties pirmapradės ontologijos *sampynas*. Kaip buvimas-pasaulyje, čiabūtis faktiškai egzistuoja su įpasauliškai sutinkamu buviniu ir ties juo. Todėl čiabūties buvimas įgyja savo plačią ontologinę skaidrą vien nečiabūtiško buvinio, tai yra to, kas neparankus ir nesamas tik „glūdi", išaiškintos būties horizonte. Tačiau prieš interpretuojant būties pavidalus kaip tai, apie ką sakome, kad tai yra, reikia pakankamai nušviesti

[1] Plg. §§ 25 ir kt. p., 113 p. ir kt. p.

būties apskritai idėją. Kol ši nėra laimėta, čiabūties *pakartotinė* laikinė analizė lieka neišsami ir sukaustyta neaiškumų – jau nekalbant apie dalykinius sunkumus nuodugniai. Čiabūties egzistencialiai-laikinė analizė savo ruožtu reikalauja pakartotinai atnaujinti būties sąvokos analizę principinės diskusijos rėmuose.

Ketvirtas skyrius 334

Laikiškumas ir kasdienybė

§ 67. Čiabūties egzistencialios sąrangos pamatinis sandas ir jo laikinės interpretacijos nužymėjimas

Preliminari analizė[1] padarė prieinamą fenomenų įvairovę, kuri negali pranykti iš fenomenologinio akiračio, sutelkiant visą dėmesį į funduojančią rūpesčio struktūrinę visybę. Čiabūties sąrangos *pirmapradė* visybė *kaip suskaidyta*, nepašalindama tokios įvairovės, ją perša. Buvimo sąrangos pirmapradiškumas nesusikloja su būties sudėtinio elemento paprastumu ir unikalumu. Čiabūties buvimo ontologinė ištaka yra ne „menkesnė" nei tai, kas iš jos išplaukia, bet ji pirmiausia pranoksta tai galingumu, o bet koks „išplaukimas" yra degeneracija ontologiniame lauke. Ontologiškai neprasibrauname prie „ištakos", ontiškai savaime suprasdami „sveiku protu" – kaip tik pastarajam atsiveria bet ko, kas savaime suprantama, abejotinumas.

Fenomenologiniam akiračiui grąžinant preliminarios analizės laimėtus fenomenus turi užtekti nuorodos į jų pereitas stadijas. Rūpesčio ribų nustatymas išplaukė analizuojant atvertumą, kuris konstituoja to „čia" būtį. Šio fenomeno paaiškinimas reiškė čiabūties pamatinės sąrangos, buvimo-pasaulyje, išankstinę interpretaciją. Tyrinėjimas paskirtas pažymėti buvimą-pasaulyje, iš pradžių užtikrinant pakankamą fenomenalų horizontą čiabūties paprastai neraiškioms ontologinėms išankstinėms apibrėžtims. Buvimas-pasaulyje kol kas buvo apibūdintas atsižvelgiant į pasaulio fenomeną. Būtent eksplikacija pažengė nuo „*toje*" aplinkoje [„*in*" der Umwelt] parankaus ir esamo ontinio-ontologinio pažymėjimo prie įpasauliškumo išskyrimo, taip iškeldama aikštėn pasauliškumo apskritai fenomeną. Tačiau pasauliškumo struktūra, reikšmingumas, pasirodė kaip sukabinta su tuo, ant ko save apmeta esmingai atvertumui priklausantis supratimas, su čiabūties geba būti, *dėl-kurios* ji egzistuoja.

---

[1] Plg. I skirsnis, 41–230 p.

Kasdienės čiabūties laikinė interpretacija turi nustatyti struktūras, kuriomis konstituojasi atvertumas. Tai supratimas, pajaustis, nuopuolis ir šneka.
335 Atsižvelgiant į šiuos fenomenus atkastini laikiškumo laikinimo modusai teikia dirvą apibrėžti buvimo-pasaulyje laikiškumą. Tai iš naujo kreipia prie pasaulio fenomenų ir leidžia nustatyti ribas specifiškai laikinei pasauliškumo problematikai. Jis privalo save laiduoti apibūdindamas artimiausią kasdienį buvimą-pasaulyje, nupuolantį apdairų rūpinimąsi. Jo laikiškumas suteikia galimybę apdairą paversti įžvalgiu suvokimu, o pastarąjį – grindžiančiu teoriniu pažinojimu. Taip iškylantis buvimo-pasaulyje laikiškumas drauge pasirodo kaip čiabūties specifinio erdviškumo pamatas. Parodytina nuotolio ir nukreipimo laikinė konstitucija. Šios analizės visuma atidengia laikiškumo, kuriuo ontologiškai pagrįstas čiabūties neautentiškumas, laikinimo galimybę ir kreipia prie klausimo, kaip turi būti suprantamas kasdienybės laikinis pobūdis, lig šiol nuolat vartoto to „pirmiausiai ir dažniausiai" laikinė prasmė. Šios problemos fiksavimas paaiškina, kad iki tol pasiekto fenomeno paaiškinimo neužtenka ir kokiu mastu jo neužtenka.

Taigi šis skyrius suskirstytas taip: atvertumo apskritai laikiškumas (§ 68); buvimo-pasaulyje laikiškumas ir transcendencijos problema (§ 69); čiabūtiško erdviškumo laikiškumas (§ 70); čiabūties kasdienybės laikinė prasmė (§ 71).

§ 68. Atvertumo apskritai laikiškumas

Savo laikinės prasmės atžvilgiu apibūdintas ryžtingumas reprezentuoja čiabūties autentišką atvertumą. Ši konstituoja buvinį taip, kad jis egzistuodamas pats gali būti savo „čia". Rūpestis, atsižvelgiant į jo laikinę prasmę, tebuvo pažymėtas vien pagrindiniais bruožais. Nurodyti rūpesčio konkrečią laikinę konstituciją reiškia atskirai laikiškai interpretuoti struktūrinius momentus, tai yra supratimą, pajaustį, nuopuolį ir šneką. Kiekvienas supratimas turi savo nuotaiką. Kiekviena pajaustis yra suprantanti. Pajaučiantis supratimas turi nuopuolio pobūdį. Nuopuolančiai nuteiktas supratimas artikuliuojasi dėl savo suprantamumo šnekoje. Būtent ta minėtų fenomenų laikinė konstitucija kaskart atveda prie *vieno* laikiškumo, kuriuo ji laiduoja supratimo, pajausties, nuopuolio ir šnekos galimą struktūrinį vienį.

336 *a) Supratimo laikiškumas*

Terminu ‚supratimas' numanome fundamentalų egzistencialą; nei apibrėžtą *pažinojimo tipą*, skirtingą, tarkim, nuo aiškinimo ir suvokimo, nei apskritai pažinojimą tematinės pagavos prasme. Tačiau supratimas turbūt konstituoja to ‚čia' būtį taip, kad dėl supratimo čiabūtis egzistuodama gali

suformuoti įvairias žiūros, žvalgymosi, vien įžvelgimo galimybes. Bet koks aiškinimas kaip suprantantis nesuprantamo dalyko atskleidimas įsišaknijęs pirminiame čiabūties supratime.

Pirmapradiškai egzistencialiai imant supratimas reiškia: *apmestinai-būti gebai būti, dėl kurios čiabūtis kaskart egzistuoja.* Supratimas atveria nuosavą gebą būti taip, kad čiabūtis suprasdama kaskart kažkaip žino, kas [woran] yra su ja pačia. Tačiau šis „žinojimas" yra ne turėjimas atskleisti tikrybę, bet laikymasis egzistencinėje galimybėje. Atitinkamas nežinojimas nesusidaro nepavykus suprasti – jį privalu vertinti kaip gebos būti apmestumo defektyvų modusą. Egzistencija gali būti abejotina. Kad „abejotinumas" taptų galimas, reikalingas atvertumas. Apmetanti saviprata egzistencinėje galimybėje pagrįsta ateitimi kaip atėjimu-savęsp iš būtent tos galimybės, kuria kaskart egzistuoja čiabūtis. Ateitis ontologiškai įgalina buvinį, kuris yra taip, kad suprasdamas egzistuoja savo geba būti. Iš principo ateitiškas apmetimas pirminiu būdu tematiškai ne pagauna apmestą galimybę numanymu, bet metasi į ją kaip galimybė. Suprasdama čiabūtis kaskart *yra* taip, kaip ji gali būti. Kaip pirmapradis ir autentiškas egzistavimas išplaukė ryžtingumas. Pirmiausiai ir dažniausiai čiabūtis, žinoma, lieka neryžtinga, tai yra uždara savo saviškiausioje geboje būti, į kurią ji save kaskart įveda vien atskirdama. Čia glūdi tai, kad laikiškumas laikėja ne nuolat iš autentiškos ateities. Tačiau šis nenuolatinumas nereiškia, kad laikiškumas kartais esą stokoja ateities, bet tai, kad pastarosios laikinimas yra kintamas.

Terminologiškai pažymėdami autentišką ateitį laikomės išraiškos *užbėgimas.* Ji parodo, kad autentiškai egzistuodama čiabūtis gali ateiti savęsp kaip saviškiausia geba būti, kad ateitis turi save laimėti vien sau, ne iš dabarties, 337
bet iš neautentiškos ateities. Formaliai indiferentiškas ateities atžvilgiu terminas glūdi ten, kur pažymimas rūpesčio pirmasis struktūrinis momentas, tame *pirma-savęs.* Čiabūtis faktiškai nuolat yra pirma-savęs, tačiau ne nuolat, t. y. pagal egzistencinę galimybę, ji yra užbėganti.

Kaip turi būti tam priešpastatoma neautentiška ateitis? Panašiai kaip autentiška ateitis ryžtingumu, šis ekstatinis modusas tegali atsidengti ontologiškai atsigręždamas nuo kasdieniškai rūpestingo, neautentiško supratimo prie savo egzistencialiai-laikiškos prasmės. Kaip rūpestis, čiabūtis yra esmingai pirma-savęs. Pirmiausiai ir dažniausiai susirūpinęs buvimas-pasaulyje supranta save remdamasis tuo, *kuo* jis rūpinasi. Neautentiškas *supratimas* apmeta save ant kasdienio užsiėmimo reikalų, rūpinantis, darant, skubant, neapeinant. Tačiau rūpimasis yra taip, kaip jis yra, dėl rūpestingos gebos būti. Ši leidžia čiabūčiai rūpestingai būnant ties rūpimuoju ateiti savęsp. Čiabūtis pirminiu būdu ne ateina savęsp savo saviškiausia, nesantykine geba būti,

bet rūpestingai *lūkuriuoja savęs to, ką rūpimasis teikia arba atmeta*, atžvilgiu. Čiabūtis ateina savęsp iš rūpimojo. Neautentiška ateitis turi *lūkuriavimo* pobūdį. Rūpestinga saviprata kaip pats-tūlas to, kuo užsiimama, atžvilgiu, savo galimybės „pagrindą" turi šiuo ekstatiniu ateities modusu. Ir *tik todėl, kad* čiabūtis tokiu būdu yra *lūkuringa* savo gebos būti rūpimojo atžvilgiu, ji gali *laukti* ir palaukti ko... Lūkuriavimas jau privalo kaskart turėti atvertą horizontą ir sritį, kurioje kažko gali būti laukiama. *Laukimas yra lūkuriavimu funduotas ateities, kuri autentiškai laikėja kaip užbėgimas, modusas.* Todėl pirmapradė būtis myriop glūdi veikiau užbėgime nei jos susirūpinusiame laukime.

Supratimas it egzistavimas kaip visada apmestoje geboje būti *pirminiu būdu* yra ateitiškas. Tačiau jis nelaikėtų, jei nebūtų laikinis, tai yra lygiapradiškai apibrėžtas per buvusumą ir dabartį. Tipas, kuriuo anksčiau minėta ekstazė kartu konstituoja neautentišką supratimą, jau buvo paaiškintas bendrais bruožais. Kasdienis rūpinimasis supranta save remdamasis geba būti, kuri jai pataikauja remdamasi galima sėkme ir nesėkme atsižvelgdama į rūpimąjį. Neautentišką ateitį, lūkuriavimą, atitinka nuosava būtis *ties* rūpimuoju. Šios dabar-ties [Gegen-wart] ekstatinis modusas atsidengia, jei mes
338 pritraukiame palyginimui šią ekstazę autentiško laikiškumo modusu. Ryžtingumo užbėgimui priklauso dabartis, pagal kurią ryžtas atveria situaciją. Ryžtingumu dabartis ne tik grąžinama iš išsiblaškymo artimiausiame rūpimajame, bet ir tampa santūri ateitimi bei buvusumu. Autentišku laikiškumu santūrią, tad *autentišką dabartį* vadiname *akimirksniu*. Šį terminą aktyvia prasme privalu suprasti kaip ekstazę. Jis numano ryžtingą, bet ryžtingumu *santūrų* čiabūties proveržį į tai, kas sutinkama situacijoje rūpimosiomis galimybėmis, aplinkybėmis. Akimirksnio fenomenas *ne*gali būti *iš principo* paaiškinamas tuo ‚*dabar*'. Tas ‚dabar' yra laikinis fenomenas, kuris priklauso laikui kaip įlaikiškumui: tas ‚dabar', „kuriame" kažkas susidaro, praeina arba yra esamas. „Akimirksniu" niekas negali pasitaikyti, bet kaip autentiška dabar-tis [Gegen-wart] jis *pirma* leidžia *sutikti* tą, kas kaip parankinys ar esamasis gali būti „kuriame nors laike"[1].

---

[1] S. Kierkegaardas turbūt skvarbiausiai matė akimirksnio *egzistencinį* fenomeną, bet tai dar nereiškia, kad jam atitinkamai pavyko ir egzistenciali interpretacija. Jis lieka prikaustytas prie vulgarios laiko sampratos ir apibrėžia akimirksnį „remdamasis tuo ‚dabar' ir amžinybe". Kalbėdamas apie „laikiškumą" Kierkegaardas numano žmogaus „buvimą-laike". Laikas kaip įlaikiškumas težino tą ‚dabar', bet niekada – akimirksnio. Tačiau pastarąjį patiriant egzistenciškai, suponuotas pirmapradis laikiškumas, nors egzistencialiai neraiškiai. Dėl „akimirksnio" plg. K. Jaspers, *Psychologie der Weltanschauungen* [*Pasaulėžiūrų psichologija*], III nepakeistas leidimas, 1925, 108 p. ir kt. p. bei „Kierkegaardo referatas", 419–432 p.

Skirtingai nei akimirksnį kaip autentišką dabartį, neautentiškąją vadiname *dabartinimu*. Formaliai suprasta kiekviena dabartis yra dabartinanti, bet ne kiekviena „akimirksnio“. Kai išraišką ‚dabartinimas‘ vartojame be priedo, visada numanoma neautentiška, neakimirksnio-neryžtinga dabartis. Dabartinimas tepaaiškinamas nuopuolio, kuris jame turi savo egzistencialią prasmę, rūpimame „pasaulyje“ laikine interpretacija. Tačiau kadangi neautentiškas supratimas apmeta gebą būti iš rūpimojo, tai reiškia, kad jis laikėja iš dabartinimo. Vis dėlto akimirksnis, atvirkščiai, laikėja iš autentiškos ateities.

Neautentiškas supratimas laikėja kaip dabartinantis lūkuriavimas, kurio ekstatiniam vieniui privalo priklausyti atitinkamas *buvusumas*. Autentiškas užbėgančio ryžtingumo atėjimas-savęsp juolab yra sugrįžimas prie saviš- 339
kiausios savasties, įmestos į savęs atskyrimą. Ši ekstazė įgalina tai, kad čiabūtis ryžtingai gali perimti buvinį, kuris jau yra. Užbėgdama čiabūtis *perkelia* save į saviškiausią gebą būti. Autentišką buvus-*ybę* vadiname *kartote*. Tačiau dabartinant rūpimąjį neautentiškas saviapmetimas ant jo sukauptų galimybių tėra galimas, čiabūčiai save *užmiršus* savo saviškiausioje *įmestoje* geboje būti. Ši užmarštis yra ne niekis arba vien prisiminimo stygius, bet nuosavas, „pozityvus“ ekstatinis buvusumo modusas. Užmaršties ekstazė (proveržis) turi sau pačiai uždaro atitrūkimo *nuo* saviškiausio buvusiojo pobūdį būtent taip, kad šis atitrūkimas nuo... ekstatiškai uždaro tą ‚nuo ko‘, o drauge save patį. *Užmaršumas* kaip neautentiškas buvusumas su įmesta, nuosava *būtimi* siejasi tuo, kad jis yra būtiškumo laikinė prasmė, pagal kurią *esu* buvęs pirmiausiai ir dažniausiai. Ir tik dėl šios užmaršties galima *sulaikyti* rūpestingą, dabartinantį dabartinimą, būtent nečiabūtišką, aplinkoje sutinkamą buvinį. Šį sulaikymą atitinka nesulaikymas, atvaizduojantis „užmarštį“ išvestine prasme.

Kaip laukimas tegalimas lūkuriavimo pagrindu, taip *prisiminimas* – užmaršties pagrindu, *bet ne atvirkščiai*; nes užmaršumo modusu buvusumas pirminiu būdu „atveria“ horizontą, į kurį prisimindama gali įeiti čiabūtis, pamesta rūpimojo „išorybėje“. *Užmaršiai-dabartinantis lūkuriavimas* yra nuosavas ekstatinis vienis, pagal kurį laikėja neautentiškas supratimas savo laikiškumo atžvilgiu. Šių ekstazių vienis užveria autentišką gebą būti, tad yra neryžtingumo galimybės egzistenciali sąlyga. Nors neautentiškas, rūpestingas supratimas save apibrėžia remdamasis rūpimojo dabartinimu, vis dėlto supratimo laikinimas pirminiu būdu vyksta ateityje.

b) Pajausties laikiškumas[1]

Supratimas niekada nėra laisvai plevenantis, bet jis visada pajaučiantis. Tas ‚čia' kaskart atveriamas, atitinkamai lygiapradiškai užveriamas per nuotaiką.
340 Nuotaikumas iškelia čiabūtį prieš jos įmestumą būtent taip, kad šis kaip tik pažįstamas ne kaip toks, bet yra atvertas daug pirmapradiškiau tuo, „kaip kažkam yra". Įmest*ybė* egzistencialiai reiškia save pajaučiantį taip arba taip. Todėl pajaustis pagrįsta įmestumu. Nuotaika reprezentuoja būdą, kuriuo aš kaskart esu pirminiu būdu įmestas buvinys. Kaip galima iškelti aikštėn nuotaikumo laikinę konstituciją? Kaip įžvelgiamas egzistencialus sąryšis tarp pajausties ir supratimo iš būtent to laikiškumo ekstatinio vienio?

Nuotaika atveria atsigręždama į nuosavą čiabūtį ir atsižadėdama jos. *Iškėlimas prieš* tą nuosavo įmestumo ‚kad' – autentiškai atidengiant arba neautentiškai uždengiant – egzistencialiai tegalimas, jei čiabūties buvimas nuolat *yra* buvęs pagal savo prasmę. Ne iškėlimas prieš įmestą buvinį, kuriuo pačiu esama [man selbst ist], vien sukuria buvusįjį, bet jo ekstazė teįgalina savi-rastį savi-esinumo būdu. Supratimas pirminiu būdu pagrįstas ateitimi, tačiau *pajaustis pirminiu būdu* laikėja buvusumu. Nuotaika laikėja, tai yra jos specifinė ekstazė priklauso ateičiai ir dabarčiai, žinoma, taip, kad buvusumas modifikuoja lygiaprades ekstazes.

Pabrėžėme, kad nors nuotaikos ontiškai žinomos, jos nepažintos savo pirmaprade egzistencialia funkcija. Jos laikomos kaip prabėgūs išgyvenimai, kurie „nuspalvina" „sielos būsenos" visumą. Kas stebėjimui turi prabėgaus išnirimo ir išnykimo pobūdį, priklauso pirmapradžiam egzistencijos nuolatinumui. Tačiau vis dėlto ką bendra turi turėti nuotaikos ir „laikas"? Tai, kad šie „išgyvenimai" ateina ir nueina, vyksta „laike", yra trivialus nustatymas – būtent tikrai ontiškai-psichologinis. Tačiau užduotis – nurodyti nuotaikumo ontologinę struktūrą jos egzistencialiai-laikine konstitucija. Kol kas tegalima pasvarstyti būtent apie tai, kaip apskritai kada nors vien iškelti aikštėn nuotaikos laikiškumą. Tezė „pajaustis pirminiu būdu pagrįsta buvusumu" reiškia, kad nuotaikos egzistencialus pamatinis bruožas yra *grąžinimas prie...* Ne vien šis atkuria buvusumą, bet ir pajaustis egzistencialiai analizei kaskart praveria buvusumo modusą. Todėl pajausties laikinė interpretacija negali numatyti dedukuoti nuotaikų iš laikiškumo ir ištirpinti grynuose [pure] laikinimo
341 fenomenuose. Verta vien tik argumentuoti, kad dėl to, ką ir kaip jos egzistenciškai „reiškia", nuotaikos *yra negalimos, vis tik įrodymas esąs laikiškumo pagrindu.* Laikinė interpretacija apsiriboja preliminariai jau analizuotais išgąsčio ir baimės fenomenais.

[1] Plg. § 29, 134 p. ir kt. p.

Analizę pradėsime nurodydami *išgąsčio*[1] laikiškumą. Išgąstis buvo apibūdintas kaip neautentiška pajaustis. Kiek ją įgalinanti egzistenciali prasmė yra buvusumas? Koks šios ekstazės modusas pažymi specifinį išgąsčio laikiškumą? Išgąstis yra nuogąstavimas grėsmingojo, kuris, kenkdamas čiabūties faktinei gebai būti, aprašytu būdu artinasi rūpimo parankinio ir esamojo srityje. Nuogąstavimas kasdiene apdaira atveria grasintoją. Vien stebintis subjektas niekada negebėtų atskleisti nieko panašaus. Tačiau ar šis nuogąstavimo atvėrimas nėra atėjamumas-savęsp? Ar išgąstis buvo neteisėtai apibrėžiamas kaip blogos ateities (*malum futurum*) lūkestis? Ar ne ateitis yra pirminė laikinė išgąsčio prasmė ir visai ne buvusumas? Ne tik nuogąstavimas neginčijamai „siejasi" su „ateitišku" „laike" dar tik ateisiančiojo prasme, bet ir šis siejimasis pats yra ateitiškas pirmapradiškai laikine prasme. *Lūkuriavimas* akivaizdžiai kartu priklauso egzistencialiai-laikinei išgąsčio konstitucijai. Tačiau tai kol kas tereiškia, kad išgąsčio laikiškumas yra *neautentiškas*. Ar nuogąstavimas ko... tėra ateinančio grėsmingojo laukimas? Ateinančio grėsmingojo laukimui nebereikia būti išgąsčiu, o juo jis yra taip mažai, kad jam kaip tik stinga išgąsčio specifinio nuotaikingumo. Šis glūdi išgąsčio lūkuriavimui leidžiant grėsmingajam *sugrįžti* prie faktiškai rūpestingos gebos būti. *Grįždamas prie* buvinio, kuriuo aš esu, grėsmingasis tegali tapti lūkuringas ir tokiu būdu grasus čiabūčiai tik jei tas grįžimo ‚prie...' apskritai jau ekstatiškai atviras. Išgąsčio nuotaikingumas ir *afekt*yvumas glūdi todėl, kad išgąsdinantis lūkuriavimas nuogąstauja dėl „savęs", tai yra kad nuogąstavimas ko... kaskart yra nuogąstavimas *dėl*... Jų egzistencialiai-laikinė prasmė konstituojama per savimaršą: painus atitrūkimas nuo savo nuosavos faktinės gebos būti, kuria grasus buvimas-pasaulyje rūpinasi parankiniu. Aristotelis teisėtai apibrėžia išgąstį kaip λύπη τις ἢ ταραχή, kaip prislėgtumą, atitinkamai painiavą[2]. Pris- 342
lėgtumas atbloškia čiabūtį į savo įmestumą, bet taip, kad šis kaip tik užveriamas. Painiava pagrįsta užmarštimi. Užmaršus atitrūkimas nuo faktinės, ryžtingos gebos būti laikosi išsigelbėjimo ir išsilenkimo galimybėmis, kurios prieš tai apdairiai jau atskleistos. Nuogąstaujantis dėl savęs rūpinimasis, save užmiršdamas ir *neužčiuopdamas* jokios *apibrėžtos* galimybės, šokinėja nuo artimiausiojo prie artimiausiojo. Visos „galimos", kitaip tariant, ir negalimos galimybės pasisiūlo. Išgąsdinantysis neužsilaiko nei prie vienos, „aplinka" neišnyksta, bet sutinkama nebe-si-orientuojant *joje*. Savimaršai išgąstyje priklauso šis pirma-pasitaikiusiųjų *painus dabartinimas*. Pavyzdžiui, žinoma, kad degančio namo gyventojai dažnai „gelbėja" nesvarbiausius, artimiausius parankinius. Plevenančių galimybių sumaišties savimaršus dabartinimas

[1] Plg. § 30, 140 p. ir kt. p.
[2] Plg. *Retorika*, B 5, 1382 a 21.

įgalina painiavą, kuri sudaro išgąsčio nuotaikingumą. Painiavos užmaršumas taip pat modifikuoja lūkuriavimą ir apibūdina jį kaip prislėgtą, atitinkamai painų lūkuriavimą, kuris skiriasi nuo gryno [puren] laukimo.

Specifinis ekstatinis vienis, kuris egzistencialiai įgalina savinuogąstavimą, pirminiu būdu laikėja iš apibūdintos užmaršties, kuri kaip buvusumo modusas modifikuoja jam priklausančius dabartį ir ateitį jų laikinimu. Išgąsčio laikiškumas yra lūkuriuojančiai-dabartinanti užmarštis. Išgąsčio supratinga išsklaida, jam orientuojantis į įpasauliškai sutinkamąjį, kol kas kaip išgąsčio ‚ko' bando apibrėžti „ateinantį blogį", o pagal jį – sąryšį su juo kaip lūkestį. Tai, kas be to priklauso fenomenui, lieka „pasitenkinimo arba nepasitenkinimo jausmas".

Kaip išgąsčio laikiškumas santykiauja su *baimės* laikiškumu? Šį fenomeną pavadinome pamatine pajaustimi[1]. Ji iškelia čiabūtį prieš jos saviškiausią įmestybę ir atidengia kasdieniškai artimo buvimo-pasaulyje klaiką. Baimė lygiai kaip išgąstis formaliai apibrėžta per tą savibaugos *ko* ir *dėl ko*. Tačiau analizė parodė, kad abu šie fenomenai susikloja. Tai neturi reikšti, kad to ‚ko' ir ‚dėl ko'
343 struktūriniai bruožai susilydo, tarsi baimė nesibaugintų nei ko..., nei dėl... Tai, kad ‚ko' ir ‚dėl ko' susikloja, turi reikšti, kad juos patenkinantis buvinys yra tas pats, būtent čiabūtis. Skyrium imant, tas baimės ‚ko' sutinkamas ne kaip apibrėžtas rūpimasis, grėsmė kyla ne iš parankinio ir esamojo, veikiau kaip tik iš to, kad bet koks parankinys ir esamasis kam nors tiesiog nieko nebe„sako". Jis nebeturi su esiniu aplinkoje jokios aplinkybės. Pasaulis, kuriame aš egzistuoju, yra nugrimzdęs į nereikšmingumą, o taip atvertas pasaulis buvinį išlaisvinti gali tik neaplinkybiškumu. Pasaulio niekis, kurio bauginasi baimė, nereiškia, kad baime jis patiriąs, tarkim, įpasauliško esamojo nebuvimą. Jį privalu kaip tik sutikti, kad *taip visai* nebūtų jokios aplinkybės su juo ir kad jis galėtų pasirodyti tuščiu negailestingumu. Tačiau čia glūdi tai, kad rūpestingas lūkuriavimas neranda nieko, iš ko jis galėtų save suprasti, jis grabinėja pasaulio niekyje, tačiau nustumtas pasaulin supratimas baime įvestas į buvimą-pasaulyje kaip tokį, vis dėlto tas baimės ‚ko' yra drauge jo ‚dėl ko'. Savi-bauga prieš... neturi nei lūkesčio, nei apskritai lūkuriavimo pobūdžio. Tas baimės ‚ko' yra juk jau „čia", pati čiabūtis. Ar tada baimė nekonstituojama per ateitį? Žinoma, tačiau ne per neautentišką lūkuriavimo ateitį.

Baime atvertas pasaulio nereikšmingumas atidengia rūpimojo niekumą, tai yra saviapmetimo ant pirminiu būdu susirūpinusiuoju funduotos egzistencijos gebos būti. Tačiau šios negalimybės atidengimas reiškia autentiškos gebos būti galimybės nušviest-umą. Kokią laikinę prasmę turi šis

[1] Plg. § 40, 184 p. ir kt. p.

atidengimas? Baimė bauginasi dėl [um] nuogos čiabūties kaip įmestos į klaiką. Ji grąžina prie saviškiausio, atskirto įmestumo gryno [pure] ‚kad‘. Šiam sugrąžinimui būdinga ne išsilenkianti užmarštis, bet ir ne prisiminimas. Vis tik baimėje vargiai glūdi ir pakartotinis egzistencijos perėmimas į ryžtą. Tačiau baimė greičiausiai grąžina prie įmestumo *kaip galimai pakartojamo*. Ir taip ji kartu atidengia galimybę autentiškos gebos būti, kuri pakartodama kaip ateitiška privalo prie to sugrįžti. *Iškėlimas prieš pakartotinumą yra specifinis ekstatinis buvusumo, konstituojančio baimės pajaustį, modusas.* Išgąsčiui konstitutyvi užmarštis supainioja ir leidžia čiabūčiai ten ir šen mė- 344
tytis tarp neužčiuoptų „pasauliškų“ galimybių. Lyginant su šiuo nesulaikytu dabartinimu, baimės dabartis atsigręždama į saviškiausią įmestumą yra *santūri*. Baimė pagal savo egzistencialią prasmę gali nepasimesti rūpimajame. Jei taip atsitinka jam panašiai pajaučiant, tada tai yra išgąstis, painiojantis kasdienį intelektą su baime. Nors baimės dabartis ir *santūri*, juk ji dar neturi akimirksnio, kuris laikėja ryžtu, pobūdžio. Baimė teįveda į *galimo* ryžto nuotaiką. Jos dabartis laiko akimirksnį, kuriuo jis pats ir tik jis galimas, *šuoliui*.

Tuo baimės savotišku laikiškumu, kai jis pirmapradiškai pagrįstas buvusumu ir tik iš jo laikėja ateitis ir dabartis, pasirodo galingumo, per kurį išsiskiria baimės nuotaika, galimybė. Ja čiabūtis visiškai atšaukta į savo nuogą klaiką ir jo užgožta. Tačiau šis užgožtumas ne tik at*šaukia* čiabūtį iš *„pasauliškų“* galimybių, bet ir jai drauge teikia *autentiškos* gebos būti galimybę.

Tačiau abi nuotaikos, išgąstis ir baimė, visada ne „iškyla“ vien izoliuotame „išgyvenimų sraute“, bet kaskart api-brėžia supratimą, atitinkamai jos apibrėžiamos juo. Išgąstis turi savo dingstį, rūpestingai būnant aplinkoje. Tačiau baimė išplaukia iš pačios čiabūties. Išgąstis užpuola iš įpasauliškojo. Baimė iškyla iš buvimo-pasaulyje kaip įmestos būties myriop. Ši laikiškai suprasta baimės „iškiltis“ iš čiabūties reiškia, kad baimės ateitis ir dabartis laikėja iš pirmapradės buvusybės grąžinimo kartojamumui prasme. Tačiau autentiškai baimė tegali kilti ryžtinga čiabūtimi. Ryžtingasis nepažįsta išgąsčio, tačiau baimės galimybę kaip tik supranta kaip nuotaiką, kuri jo netrikdo ir nepainioja. Ji išlaisvina iš „niekiškų“ galimybių ir leidžia išlaisvėti *toms* autentiškosioms.

Nors abu pajausties modusai, išgąstis ir baimė, pirminiu būdu pagrįsti *buvusumu*, vis tik kai jie kaskart savitai laikėja rūpesčio visumoje, jų ištaka skirtinga. Baimė išplaukia iš ryžtingumo *ateities*, išgąstis – iš prarastos dabarties, kuri nuogąsčiaĩ būgštaujanti išgąsčio, kad taip į jį juolab nupultų. 345

Tačiau gal nuotaikų laikiškumo tezė tegalioja analizei atrinktiems fenomenams? Kaip rastina laikinė prasmė rūškaname nenuotaikume, užvaldančiame „pilką šiokiadienį“? O kaip dėl nuotaikų bei afektų, tokių kaip viltis, džiaugsmas, susižavėjimas, linksmumas, laikiškumo? Tai, kad buvusume

egzistencialiai funduoti ne vien išgąstis ir baimė, bet ir kitos nuotaikos, tampa aišku tepaminėjus tokius fenomenus kaip nuobodulys, liūdesys, širdgėla, neviltis. Žinoma, jie interpretuotini išplėtotos čiabūties egzistencialios analitikos bazėje. Tačiau ir tokį fenomeną kaip viltis, kuri, atrodo, visiškai funduota ateitimi, privalu analizuoti atitinkamu būdu kaip išgąstį. Viltis, skirtingai nei išgąstis, kuris susijęs su *malum futurum*, buvo apibūdinama kaip to *bonum futurum* lūkestis. Tačiau fenomeno struktūrai lemtingas yra ne tiek „ateitiškas" to, *su kuo* susijusi viltis, pobūdis, kiek veikiau *paties vylimosi* egzistenciali prasmė. Nuotaikingumas čia taip pat glūdi pirminiu būdu vildamasis kaip *savyje-tikintis*. Viltingasis tarsi *kartu* įsitraukia į viltį ir iškelia save priešais besitikintįjį. Tačiau tai suponuoja savi-laimėjamumą. Tai, kad viltis *palengvina*, kai slegia bijojimas, tesako, kad ir ši pajaustis buvus*ybės* modusu lieka susieta su našta. Pakelta, tiksliau, pakelianti nuotaika ontologiškai tegalima dėl čiabūties ekstatiškai-laikinio ryšio su jos pačios įmestu pagrindu.

Visiškai rūškanas nenuotaikumas nesvarbos, kuri nuo nieko nepriklauso bei niekur nespaudžia ir atsiduoda tam, ką kaskart teikia diena, ir taip tam tikru būdu vis tik viskuo pasinaudoja, *primygtiniausiai* demonstruoja *užmaršties* galią artimiausio rūpinimosi kasdienėse nuotaikose. Gyvavimas, kuris viskam „leidžia būti" kaip yra, pagrįstas užmaršiu pasidavimu įmestumui. Tai turi neautentiško buvusumo ekstatinę prasmę. Nesvarba, kuri gali sueiti su skubriu veiklumu, griežtai atskirtina nuo šaltakraujiškumo. *Ši* nuotaika išplaukia iš ryžtingumo, kuris aki-*mirksniu* yra galimoms visybiškumo gebos situacijoms, atvertoms užbėgant myriop.
346 Tik buvinys, kuris pagal savo būties prasmę yra save pajaučiantis, tai yra egzistuodamas kaskart jau yra buvęs ir egzistuoja nuolatiniu buvusumo modusu, gali būti afektuojamas. Afekcija ontologiškai suponuoja dabartinimą būtent taip, kad čiabūtis juo gali būti sugrąžinama prie savęs kaip buvusios. Tai, kaip ontologiškai nustatyti ribas vien-gyvenančiojo prasmės *sužadinimui* ir *sujaudinimui*, kaip ir kur apskritai gyvūnų būtis, pavyzdžiui, konstituojama per „laiką", yra visai kita problema.

c) Nuopuolio laikiškumas[1]

Supratimo ir pajausties laikinė interpretacija susidūrė ne tik su kaskart *pirmine* ekstaze kiekvienam iš šių fenomenų, bet ir drauge visada – su *visu* laikiškumu. Kaip ateitis pirminiu būdu įgalina supratimą, o buvusumas – nuotaiką, taip trečiasis rūpesčio konstitutyvus struktūrinis momentas,

---

[1] Plg. § 38, 175 p. ir kt. p.

nuopuolis, savo egzistencialią prasmę turi *dabartyje*. Nuopuolio preliminari analizė prasidėjo šnekalų, smalsulio ir dviprasmybės interpretacija[1]. Nuopuolio laikinė analizė turi eiti ta pačia eiga. Tačiau tyrinėjimą ribosime nagrinėdami smalsulį, nes per jį lengviausiai matyti nuopuolio specifinis laikiškumas. Tačiau šnekalų ir dviprasmybės analizė jau suponuoja šnekos ir išreiškimo (išsklaidos) laikinės konstitucijos paaiškinimą.

Čiabūties išskirtinė buvimo tendencija yra *smalsulys*, pagal kurį rūpinasi geba matyti[2]. „Matymas", kaip ir žiūros sąvoka, neapribojamas nuovoka per „kūniškas [leibliche] akis". Nuovoka plačiąja prasme leidžia parankiniui ir esamajam „kūniškai" [leibhaftig] susitikti su savimi dėl savo išvaizdos. Šis sutiktumas pagrįstas dabartimi. Ji apskritai teikia ekstatinį horizontą, kuriame kūniškai [leibhaftig] *buvojantis* buvinys gali būti. Tačiau smalsulys dabartina esamąjį ne tam, kad *suprastų* pasilikdamas ties juo, bet bando pamatyti *vien* tam, kad pamatytų ir būtų pamatęs. Kaip šis savyje įsipainiojęs dabartinimas, smalsulys sudaro ekstatinį vienį su atitinkama ateitimi ir buvusumu. Nors naujo smalsa yra prasibrovimas prie dar-ne-matyto, bet taip, kad dabartinimas bando išsisukti nuo lūkuriavimo. Smalsulys yra 347
visiškai neautentiškai ateitiškas ir vėlgi taip, kad jis ne lūkuringas *galimybės*, bet šiosios geidžia savo smalsa jau vien tik kaip tikroviškos. Smalsulys konstituojamas per nesantūrų dabartinimą, kuris vien dabartindamas tuo nuolat bando pasprukti iš lūkuriavimo, kuriuo jis vis tik nesantūriai „santūrus". Dabartis „išplaukia" iš jai priklausančio lūkuriavimo pabrėžta pasprukimo prasme. Tačiau iš smalsulio „išplaukiantis" dabartinimas taip mažai atsidavęs „reikalui", kad laimėdamas žiūrą taip pat jau nusisuka nuo artimiausio. Iš apibrėžtos užčiuoptos galimybės lūkuriavimo nuolat „išplaukiantis" dabartinimas ontologiškai įgalina *neliktį*, kuri išskiria smalsulį. Dabartinimas „išplaukia" iš lūkuriavimo ne taip, kad tarsi ontiškai suprastas jį atskiria palikdamas jam pačiam. „Išplaukimas" yra lūkuriavimo ekstatinė modifikacija būtent taip, kad lūkuriavimas *nuplaukia* paskui dabartinimą. Lūkuriavimas tarsi išduoda save, jis nebeleidžia ir prisiartinti rūpinimosi neautentiškoms galimybėms iš rūpimojo, išskyrus tada, kai jos skirtos vien nesantūriam dabartinimui. Ekstatinė lūkuriavimo modifikacija per išplaukiantį dabartinimą nuplaukiančiajam yra *išsiblaškymo* galimybės egzistencialiai-laikinė sąlyga.

Per nuplaukiantį lūkuriavimą dabartinimas vis labiau paliekamas sau pačiam. Jis dabartina dėl dabarties. Taip į save pačią įpainiota išblaškyta neliktis tampa *nesustojamumu*. Šis dabarties modusas yra kraštutinis kontrfenomenas

[1] Plg. § 35 ir kt. p., 167 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 36, 170 p. ir kt. p.

aki-mirksniui. *Pirmajame* čiabūtis yra visur ir niekur. *Pastarasis* įveda egzistenciją į situaciją ir atveria autentiškąjį „čia“.

Kuo neautentiškesnė dabartis, tai yra kuo labiau dabartinimas ateina prie „savęs“, tuo labiau jis užverdamas bėga nuo apibrėžtos gebos būti, tačiau tuomet tuo mažiau ateitis gali grįžti prie įmesto buvinio. Dabarties „išplaukimė“ drauge glūdi auganti užmarštis. Tai, kad smalsulys visada jau laikosi ties artimiausiuoju ir užmiršęs tą ‚prieš tai‘, yra ne rezultatas, kuris randasi vien *iš* smalsulio, bet yra jo paties ontologinė sąlyga.

Nuopuolio parodyti bruožai: pagunda, nuraminimas, atitoltis ir įsipainiojimas, dėl savo laikinės prasmės reiškia, kad „išplaukiantis“ pagal
348 savo ekstatinę tendenciją dabartinimas bando laikinti iš savęs paties. Čiabūtis įsipainioja, ši apibrėžtis turi ekstatinę prasmę. Egzistencijos proveržis dabartinant juk nereiškia, kad čiabūtis atsiskiria nuo savojo Aš ir savasties. Ir kraštutinai dabartinant ji lieka laikinė, tai yra dabartinanti, užmarši. Ir dabartindama čiabūtis dar supranta save, nors ji ir atitolinta nuo savo saviškiausios gebos būti, kuri pirminiu būdu pagrįsta autentiška ateitimi ir buvusumu. Tačiau kadangi dabartinimas nuolat siūlo „naujybę“, jis neleidžia čiabūčiai sugrįžti prie savęs ir nuramina ją vis iš naujo. Tačiau šis nuraminimas vėlgi sustiprina tendenciją išplaukimui. Smalsulį „veikia“ ne begalinis to, kas dar nematyta, neapžvelgiamumas, o išplaukiančios dabarties nupuolantis laikinimo būdas. Net ir viską pamačius, smalsulys vis vien *išgalvoja* naujybę.

Dabarties „išplaukimo“ laikinimo modusas pagrįstas laikiškumo, kuris yra *baigtinis*, būdu. Įmesta į būtį myriop čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai bėga nuo šio daugiau ar mažiau raiškiai atidengto įmestumo. Dabartis išplaukia iš savo autentiškos ateities ir buvusumo, kad vien apeidama save leistų čiabūčiai ateiti prie autentiškos egzistencijos. Dabarties, tai yra nuopuolio į pamestumą, „išplaukimo“ ištaka yra pats pirmapradis, autentiškas laikiškumas, kuris įgalina įmestą būtį myriop.

Nors *prieš* įmestumą čiabūtis gali būti iškeliama *autentiškai*, kad save juo autentiškai suprastų, vis dėlto jai įmestumas lieka uždaras dėl jo ontinio ‚iš kur‘ ir ‚kaip‘. Tačiau šis uždarumas jokiu būdu nėra vien tikrybiškai susidedantis nežinojimas – jis konstituoja čiabūties faktiškumą. Jis apibrėžtas kartu su egzistencijos pasiliktumo *ekstatiškumu* dėl savo paties niekiško pagrindo.

Įmestybės metimas į pasaulį nėra kol kas autentiškai sugaunamas čiabūties; joje glūdintis „judrumas“ jau „nesustoja“ dėl to, kad čiabūtis „yra čia“. Čiabūtis kartu nunešta įmestumo, tai yra, kaip įmestoji į pasaulį, ji praranda save prie „pasaulio“, faktiškai pavesta rūpestingajam. Dabartis, kuri sudaro pasiimties egzistencialią prasmę, niekada iš savęs nelaimi jokio kito ekstatinio horizonto, nebent ji būtų ryžtu grąžinta iš savo pamestumo,

kad kaip santūrus akimirksnis atvertų būtent tą situaciją, o drauge būties 349
myriop pirmapradę „ribinę situaciją“.

d) Šnekos[1] *laikiškumas*

Pilnatviškas, supratimu, pajaustimi ir nuopuoliu konstituotas to ‚čia‘ atvertumas šnekant įgauna artikuliaciją. Todėl šneka laikėja ne pirminiu būdu apibrėžta ekstaze. Tačiau kadangi šnekà faktiškai dažniausiai išsisako kalbà ir pirmiausiai kalba rūpestingai-apkalbančiai prakalbindama „aplinką“, *dabartinimas*, žinoma, turi *pirmenybinę* konstitutyvią funkciją.

Gramatikos laikai, kaip ir kiti laikiški kalbos fenomenai, „veiksmažodžio rūšys“ ir „laiko laipsniai“, išplaukia ne iš to, kad šneka išsisako „ir“ „laikiškais“, tai yra „laike“ sutinkamais vyksmais. Jųjų pagrindas ir ne tas, kad kalbėjimas vyksta „psichiniu laiku“. Šneka laikinė *sau pačiai*, kadangi bet koks šnekėjimas pagrįstas tais ‚apie...‘ [über], ‚kieno...‘ [von] ir ‚kam...‘ [zu] ekstatiniame laikiškumo vienyje. *Veiksmažodžio rūšys* įsišaknijusios rūpinimosi pirmapradžiame laikiškume, susijęs rūpinimasis su įlaikumu ar ne. Vulgaria ir tradicine laiko samprata, kurios priverstas griebtis kalbos mokslas, veiksmažodžio rūšių egzistencialiai-laikinės struktūros problema *net negali būti iškelta*[2]. Visgi kadangi šneka kaskart yra buvinio apkalba, nors ir ne pirma ir daugiausia teorinės ištaros prasme, šnekos laikinės konstitucijos analizės ir kalbos darinių laikiško pobūdžio eksplikacijos tegalima imtis, jei būties ir tiesos principinio sąryšio problema išskleista iš laikiškumo problematikos. Tada galima nustatyti ribas ir ontologinei prasmei to „yra“, kuris paviršutinišką teiginių ir sprendimo teoriją sudarkė „jungtimi“. Iš šnekos laikiškumo, tai yra čiabūties apskritai, tegali būti paaiškinti [aufklären] „susidarymas“ ir „reikšmė“, o sąvokdaros galimybė padaryta ontologiškai suprantama.
Supratimas pirminiu būdu pagrįstas ateitimi (užbėgimu, atitinkamai lūku- 350
riavimu). Pajaustis pirminiu būdu laikėja buvusumu (kartote, atitinkamai užmaršumu). Nuopuolis yra pirminiu būdu laikiškai įsišaknijęs dabartyje (dabartinime, atitinkamai akimirksnyje). Vis dėlto supratimas kaskart yra „atbuvusi“ dabartis. Vis dėlto pajaustis laikėja kaip „dabartinanti“ ateitis. Vis dėlto dabartis „išplaukia“ iš atbuvusios ateities, atitinkamai yra santūri joje. Iš to pasimato, kad *laikiškumas visiškai laikėja kiekviena ekstaze, tai yra būtent*

[1] Plg. § 34, 160 p. ir kt. p.

[2] Be kitų, plg. Jak. Wackernagel, *Vorlesungen über Syntax* [*Paskaitos apie sintaksę*], I t. (1920), 15 p.; ypač 149–210 p. Be to, G. Herbig, „Aktionsart und Zeitstufe“ [„Veiksmažodžio rūšis ir laiko laipsnis“], *Indogermanische Forschung* [*Indoeuropiečių tyrimai*], VI t. (1896), 167 p. ir kt. p.

to laikiškumo pilnatviško laikinimo ekstatiniame vienyje pagrįsta egzistencijos, faktiškumo ir nuopuolio struktūrinės visumos visybe, t. y. rūpesčio struktūros vieniu.

Laikinimas nereiškia ekstazių „paeiliškumo". Ateitis yra *ne vėliau* kaip buvusumas, o šis – *ne anksčiau* kaip dabartis. Laikiškumas laikėja kaip atbuvusi-dabartinanti ateitis.

To ‚čia' atvertumas ir čiabūties, autentiškumo bei neautentiškumo egzistencinės pamatinės galimybės funduotos laikiškumu. Tačiau atvertumas visada lygiapradiškai susiduria su pilnatvišku *buvimu-pasaulyje*, į-būtimi, kaip ir pasaulis. Todėl orientuojantis į atvertumo laikinę konstituciją privalu galėti nurodyti ontologinę sąlygą galimybės to, kad kaip *buvimas-pasaulyje* egzistuojantis buvinys gali būti.

§ 69. Buvimo-pasaulyje laikiškumas ir pasaulio transcendencijos problema

Laikiškumo ekstatinis vienis, tai yra to „anapus-savęs" vienis, prasiveržiant ateičiai, buvusumui ir dabarčiai, yra sąlyga galimybės to, kad buvinys, egzistuojantis kaip savo „čia", gali būti. Buvinys, pavadintas čia-būtimi, yra „*apšviestas*"[1]. Šviesa, kuri konstituoja šį čiabūties apšviestumą, nėra ontiškai esama spinduliuojančio, kartais pasitaikančio šiam buviniui švytumo jėga ir šaltinis. Kas šį buvinį esmiškai apšviečia, tai yra sau pačiam jį daro tiek „atvirą", tiek „šviesų", buvo apibrėžta prieš bet kokią „laikinę" interpretaciją kaip rūpestis. Juo pagrįstas to ‚čia' pilnatviškas atvertumas. Šis apšviestumas teįgalina bet kokį apšvietimą ir nušvietimą,
351 bet kokius kažko nuovoką, „matymą" ir turėjimą. Šio apšviestumo šviesą tesuprantame, ne ieškodami įdiegtos, esamos jėgos, bet apklausdami visą čiabūties buvimo sąrangą, rūpestį, dėl jo egzistencialios galimybės vieningo pagrindo. *Ekstatinis laikiškumas apšviečia tą ‚čia' pirmapradiškai.* Jis yra visų čiabūties esmingų egzistencialių struktūrų galimo vienio pirminis reguliatyvas.

Tik čia-būčiai įsišaknijus laikiškume, įžvelgiama fenomeno, kurį čiabūties analitikos pradžioje pažymėjome kaip pamatinę sąrangą, t. y. *buvimo-pasaulyje*, egzistenciali *galimybė*. Iš pradžių vertėjo užtikrinti šio fenomeno nesuardomą, struktūrinį vienį. Klausimas dėl šios *išskaidytos* struktūros *galimo vienio pagrindo* liko užnugaryje. Siekiant apsaugoti fenomeną nuo savaime suprantamiausių ir todėl lemtingiausių išsisklaidymo tendencijų, buvo nuodugniau interpretuotas buvimo-pasaulyje artimiausiai kasdienis modusas,

---

[1] Plg. § 28, 133 p.

rūpestingas buvimas ties įpasaulišku parankiniu. Po to, kai nuo šiol *rūpestis* ontologiškai pats apribintas ir vėl suvestas su savo egzistencialiu pagrindu, *rūpinimasis* savo ruožtu gali būti *raiškiai* suvokiamas iš rūpesčio, atitinkamai laikiškumo.

Rūpinimosi laikiškumo analizė kol kas laikosi moduso, apdairiai turinčio kažką bendra su parankiniu. Tada ji seka apdairaus rūpinimosi modifikacijos egzistencialiai-laikine galimybe, „vien" įžvalgiai atskleisdama įpasaulišką buvinį mokslinio tyrimo tikrų galimybių prasme. Apdairaus, kaip ir teoriškai rūpestingo, buvimo ties *įpasauliškai* parankiu ir esamu laikiškumo interpretacija drauge rodo, kaip tas pats laikiškumas iš anksto jau yra buvimo-pasaulyje, kuriuo buvimas ties *įpasaulišku* buviniu apskritai pagrįstas, galimybės sąlyga. Buvimo-pasaulyje laikinės konstitucijos tematinė analizė atveda prie klausimų: kokiu būdu apskritai galimas kažkas panašaus į pasaulį, kokia prasme pasaulis *yra*, kas ir kaip transcenduoja pasaulį, kaip „nepriklausomas", įpasauliškas buvinys „susijęs" su transcenduojančiu pasauliu? Šių klausimų *ontologinė ekspozicija* dar nėra atsakymas į juos. Tačiau turbūt ji būtinai paaiškina *tas* struktūras, kurių atžvilgiu iškeltina transcendencijos problema. Buvimo-pasaulyje egzistencialiai-laikinė interpretacija apims tris dalykus: a) apdairaus rūpinimosi laikiškumą; b) apdairaus rūpinimosi modifikacijos 352
laikinę prasmę, teoriškai pažįstant įpasauliškai esamąjį; c) pasaulio transcendencijos laikinę problemą.

a) Apdairaus rūpinimosi laikiškumas

Kaip laimėsime akiračio kryptį rūpinimosi laikiškumo analizei? Rūpestingą buvimą ties „pasauliu" pavadinome apsieitimi aplinkoje ir su ja[1]. Pavyzdiniu buvimo ties... fenomenu pasirinkome parankinio naudojimą, manipuliavimą, gaminimą bei jų defektyvius ir indiferentiškus modusus, tai yra būtį ties tuo, kas priklauso kasdienei reikmei[2]. Ir čiabūties autentiška egzistencija laikosi tokiu rūpinimusi – net tada, kai čiabūtis jai lieka „nesvarbi". Rūpimas parankinys nesukelia rūpinimosi taip, kad šis teatsirastų veikiant įpasauliškam buviniui. Būties ties parankiniu nei galima ontiškai paaiškinti pastaruoju, nei, priešingai, pastarasis gali būti išvestas iš pirmosios. Tačiau rūpinimasis kaip čiabūties būtiškumas ir rūpimasis kaip įpasauliškai pa-rankus taip pat yra ne vien tik *drauge esami*. Vis dėlto tarp jų – „sąsaja". Nuo to teisėtai suprasto apsieities ‚su kuo' ant pačios rūpestingos apsieities krenta šviesa. Atvirkščiai, nepasiekus to apsieities ‚su kuo' fenomenalios

---

[1] Plg. § 15, 66 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 12, 56 p. ir kt. p.

struktūros, neįvertinama apsiėjimo egzistenciali sąranga. Išties, artimiausiai sutinkamo buvinio analizei tai jau esmingas laimėjimas, jei neperšokamas šio buvinio specifinis įrankiškumas. Tačiau, be to, verta suprasti, kad rūpestinga apsieitis niekada nesusilaiko ties vienu vieninteliu įrankiu. Naudojimas ir manipuliavimas vienu apibrėžtu įrankiu kaip toks lieka orientuotas į įrankių kontekstą. Pavyzdžiui, mums ieškant „nukišto" įrankio, taip nenumanomas nei vieninteliu, nei pirminiu būdu vien ieškomasis izoliuotu „aktu", bet jau iš anksto atskleista įrankių visumos sritis. Bet koks „ėjimas prie darbo" ir jo griebimasis susiduria su izoliuotai iš anksto pateiktu įrankiu ne iš niekio, bet griebdamas sugrįžta iš kaskart jau atverto darbo pasaulio prie įrankio.
353 Čia analizuojant apsieitį to jos ‚kuo' požiūriu egzistuojančiai būčiai ties rūpestingu buviniu pavedama kaip tik orientuoti ne į izoliuotą parankų įrankį, bet į įrankių visumą. Taip pagauti tą apsieities ‚su kuo' verčia ir parankaus įrankio išskirtinio buvimo pobūdžio nuovoka, *aplinkybė*[1]. Šį terminą suprantame ontologiškai. Šnekant, kad *su* kažkuo *ties* kažkuo savaip pasitenkinama, reikia ontiškai ne konstatuoti tikrybę, bet parodyti parankinio būtiškumą. Aplinkybės, to „su... ties..." rišlumas išryškina, kad *vienas* įrankis negalimas. Išties, parankus tegali būti vienintelis įrankis, o kito gali „stigti". Tačiau tuo pasireiškia kaip tik parankaus *tam* kitam priklausomybė. Rūpestinga apsieitis apskritai tegali leisti apdairiai sutikti parankinį, kai jis jau supranta kažką panašaus į aplinkybę, kuri kaskart yra su kažkuo ties kažkuo. Rūpinimosi apdairiai-atskleidžiantis buvimas ties... yra pasitenkinamumas, kitaip tariant, suprantantis aplinkybės apmetimas. *Jei pasitenkinamumas sudaro rūpinimosi egzistencialią struktūrą, o rūpinimasis kaip būtis ties... priklauso rūpesčio esmingai sąrangai, ir jei rūpestis savo ruožtu pagrįstas laikiškumu, tada privalu pasitenkinamumo galimybės egzistencialios sąlygos ieškoti laikiškumo laikinimo moduse.*

Pasitenkinamumas glūdi paprasčiausiai įvaldant įrankį. Tas pasiliktumo ‚ties kuo' turi to ‚kam' [wozu] pobūdį; atsižvelgiant į tai įrankis yra naudotinas [verwendbar], atitinkamai naudojamas [in Verwendung]. To ‚kam', tai yra aplinkybės ‚ties kuo', supratimas turi lūkuriavimo laikinę struktūrą. Lūkuriuodamas to ‚kam', rūpinimasis vis tik gali drauge grįžti prie kažko, ties kuo jis aplinkybiškas. To ‚ties kuo' *lūkuriavimas* drauge su to aplinkybės ‚su kuo' *sulaikymu* įgalina specifiškai manipuliuojantį įrankio dabartinimą savo ekstatiniu vieniu.

To ‚kam' lūkuriavimas nėra nei „tikslo" nagrinėjimas, nei besiartinančio pabaigtumo, gaminant dirbinį, laukimas. Jam apskritai nebūdinga

[1] Plgl. 18 p., 83 p. ir kt. p.

tematinė pagava. Tačiau ir sulaikymas to, su kuo jis aplinkybiškas, reiškia ne tematinį laikymąsi. Manipuliuojanti apsieitis vargiai santykiauja vien su tuo pasitenkinamumo ‚ties kuo', kaip ir tuo jo ‚su kuo'. Pasitenkinamumas konstituojamas veikiau lūkuringo sulaikymo vieniu, būtent iš čia išplaukian- 354
čiam dabartinimui įgalinant rūpinimosi charakteringą pasinėrimą jo įrankių pasaulyje. „Autentiškas", visiškai atsidavęs užsiėmimas kuo... nėra nei vien ties dirbiniu, nei juolab ties darbo įrankiu, nei ties abiem „drauge". Laikiškumu pagrįstas pasitenkinamumas jau įsteigęs ryšių, kuriuose rūpinimasis apdairiai „juda", vienį.

Laikiškumui, kuris konstituoja pasitenkinamumą, esminga specifinė *užmarštis*. Kad „pasimetus" įrankių pasaulyje galima būtų „iš tikro" imtis darbo ir manipuliuoti, savastis privalo save užmiršti. Vis tik kadangi į laikinimo vienį rūpinantis veda *lūkuriavimas*, kaip mes dar parodysime, rūpestingos čiabūties nuosava geba būti iškelta rūpesčiu.

Lūkuringai-sulaikantis dabartinimas konstituoja artimumą, pagal kurį čiabūtis kaip buvimas vieno su kitu „orientuojasi" viešoje aplinkoje. Pasitenkinamumą egzistencialiai suprantame kaip te-„būnie". Savo pagrindu parankinys kaip buvinys, kuris yra, gali apdairiai sutikti. Todėl rūpinimosi laikiškumą galime dar geriau paaiškinti atkreipę dėmesį į *tuos* apdairaus sutiktumo modusus, kurie anksčiau[1] buvo apibūdinti kaip neįprastumas, įkyrumas ir užsispyrimas. Parankus įrankis sutinkamas to savo „teisingas sau" atžvilgiu kaip tik ne tematiškai suvokiant daiktus, bet „savaime suprantamai", „objektyviai" nepastebimai aptinkant. Tačiau jei šio buvinio visumoje kažkas neįprasta, tuomet čia glūdi galimybė įrankių visumai kaip tokiai kartu siūlytis. Kaip privalo būti egzistencialiai struktūruotas pasitenkinamumas, kad jis galėtų leisti sutikti kažką neįprasta? Klausimas dabar taikosi ne į faktines dingstis, kurios nukreipia dėmesį į kažką iš anksto pateikta, bet į šio nukreiptumo kaip tokio ontologinę prasmę.

Nepritaikomasis, pavyzdžiui, tam tikru būdu neklausant darbo įrankiui, tegali būti neįprastas darbuojantis ir manipuliuojančiai apsieinant. Pats detaliausias ir ilgiausiai trunkantis daiktų „bandymas suvokti" ir „vaizdijimas" niekada negebėtų atskleisti kažko panašaus į darbo įrankio gadinimą. Įvaldymas privalo būti sutrikdytas, kad būtų sutiktas neparanku- 355
sis. Tačiau ką tai reiškia *ontologiškai*? Lukūringai-sulaikantis dabartinimas pralaikomas savo pasinėrimo aplinkybių ryšiuose tuo, kas po to iškyla kaip gadinimas. Dabartinimas, lygiapradiškai lūkuriuojantis to ‚kam', laikosi ties naudojamu įrankiu būtent taip, kad tik dabar raiškiai sutinkamas tas ‚kam'

---

[1] Plg. § 16, 72 p. ir kt. p.

ir ‚tam-kad'. Tačiau pats dabartinimas vėlgi tegali užtikti netinkamąjį kam..., kadangi jis juda jau lūkuringai sulaikydamas tai, kuo jis ties kažkuo aplinkybiškas. Tai, kad dabartinimas „pralaikomas“, reiškia, kad jis persikelia vieningai su sulaikančiu lūkuriavimu dar daugiau į save patį ir taip konstituoja trikdžio „neatidą“, patikrą ir pašalinimą. Jei rūpestinga apsieitis tebūtų vien „laike“ prabėgančių „išgyvenimų“ seka ir jei šieji būtų dar ir glaudžiai „asocijuoti“, neįprasto, nepanaudojamo įrankio sutiktumas ontologiškai liktų negalimas. Pasitenkinamumą kaip tokį, kuris visada ką nors daro prieinamą apsieidamas ir įrankių kontekstais, privalu pagrįsti lūkuringai-sulaikančio dabartinimo ekstatiniu vieniu.

O kaip galimas stingančiojo, tai yra neparankinio, ne tik neparankiai parankaus, „nustatymas“? Neparankinys apdairiai atskleidžiamas *pasigedimu*. Šis ir juo funduotas kažko nesamybės „konstatavimas“ turi savo nuosavas egzistencialias sąlygas. Pasigedimas jokiu būdu nėra nedabartinimas, bet yra defektyvus dabarties modusas laukimo, atitinkamai visada jau disponuojamojo, nedabartinimo prasme. Jei apdairus pasitenkinamumas nebūtų lūkuringas rūpimojo „iš pat pradžių“ ir jei lūkuriavimas nelaikėtų *vieningai su* dabartinimu, tada čiabūtis niekada negalėtų „rasti“, kad kažko trūksta.

Atvirkščiai, *užkluptumo* dėl kažko galimybė pagrįsta tuo, kad vieno parankinio *lūkuriuojantis* dabartinimas yra *nelūkuringas* kito, kuris galimai aplinkybiškai susijęs su pirmuoju. Prarasto dabartinimo nelūkuriavimas visų pirma atveria „horizontalią“ veiksmo erdvę, kurioje užklumpantysis gali užklupti čiabūtį.

Tai, ko neįveikia rūpestinga apsieitis kaip gaminimas, parūpinimas, bet ir kaip nusigręžimas, atmetimas, savigyna nuo..., atsidengia savo neįveikiamumu. Rūpinimasis su tuo taikstosi. Tačiau taikstymasis su... yra apdairaus
356 sutiktumo nuosavas modusas. Dėl šio atskleidimo rūpinimasis gali aptikti nepatogumą, trikdantįjį, kliuvinį, keliantį grėsmę, apskritai kažkaip atsparųjį. Taikstymosi laikinė struktūra glūdi lūkuringai-dabartinančiame *nesulaikyme*. Lūkuringas dabartinimas, pavyzdžiui, nepaiso „to“ netinkamojo, bet vis dėlto disponuojamojo. Nesiskaitymas su... yra paisymo to, ko *ne*galima laikytis, modusas. Ne užmirštama, bet sulaikoma taip, kad tai lieka paranku kaip tik *savo netinkamumu*. Panašiai parankinys priklauso kasdieniam faktiškai atvertos aplinkos sandui.

Tik tiek, kiek atsparusis atskleistas dėl rūpinimosi ekstatinio laikiškumo, faktinė čiabūtis gali save suprasti pati pasilikdama prie [an] kurio nors „pasaulio“, kuriam ji niekada netampa viešpačiu. Net jei rūpinimasis lieka apribotas kasdienio reikalingojo primygtinuoju, juk tai visada yra ne grynas [pures] dabartinimas, bet išplaukia iš lūkuringo sulaikymo, dėl kurio,

atitinkamai kuriuo „pagrįsta“, čiabūtis egzistuoja kuriame nors pasaulyje. Todėl faktiškai egzistuojanti čiabūtis ir svetimame pasaulyje visada orientuojasi jau tam tikru būdu.

Laikiškumu funduotas rūpinimosi pasitenkinamumas dar yra visiškai priešontologinis, netematinis aplinkybės ir parankumo supratimas. Kiek laikiškumas galiausiai funduoja ir šių buvimo apibrėžčių kaip tokių suprastį, bus parodyta toliau. Prieš tai verta dar konkrečiau įrodyti buvimo-pasaulyje laikiškumą. To siekdami paseksime teorinės elgsenos link „pasaulio“ „susidarymą“ remdamiesi apdairiu rūpinimusi parankiniu. Apdairus, kaip ir teorinis, įpasauliško buvinio atskleidimas funduotas buvimu-pasaulyje. Jų egzistencialiai-laikinė interpretacija preliminariai apibūdina šią pamatinę čiabūties sąrangą.

b) Apdairaus rūpinimosi modifikacijos laikinė prasmė teoriškai atskleidžiant įpasauliškai esamąjį

Jei *egzistencialiai-ontologiškai* analizuodami klausiame apie *teorinio* atskleidimo „susidarymą“ iš *apdairaus* rūpinimosi, tada čia jau glūdi tai, kad suprobleminamos ne *ontinė* istorija ir mokslo raida, bet mokslo faktinės dingstys ir artimiausios siekiamybės. Ieškodami teorinės elgsenos 357
ontologinės genezės klausiame: kokios čiabūties buvimo sąrangoje glūdinčios egzistencialiai būtinos tos galimybės sąlygos tam, kad čiabūtis gali egzistuoti mokslinio tyrimo būdu? Ši klausinija taikosi į *mokslo egzistencialią sąvoką*. Nuo to skiriasi „loginė“ sąvoka, kuri mokslą supranta atsižvelgdama į jo rezultatą ir jį apibrėžia kaip „teisingų, t. y. galiojančių, teiginių pagrindimo sąsają“. Egzistenciali sąvoka supranta mokslą kaip egzistencijos būdą, o drauge – kaip modusą buvimo-pasaulyje, kuris atskleidžia, atitinkamai atveria, buvinį, atitinkamai būtį. Tačiau visiškai pakankamą egzistencialią mokslo interpretaciją galima įgyvendinti tik tada, kai *būties prasmė ir „sąsaja“ tarp būties ir tiesos paaiškintos* egzistencijos laikiškumu[1]. Tolesni pasvarstymai parengs šios centrinės problematikos, kurios viduje teplėtojama fenomenologijos idėja, skirtingai nei pradžioje parodyta išankstinė sąvoka, suprastį[2].

Pasiekus ligšiolinę nagrinėjimo pakopą, teorinė interpretacija suvaržyta kitaip. Mes tyrinėjame vien apdairaus rūpinimosi permainą nuo parankinio prie įpasauliškai ap-tinkamo esamojo vedami siekio apskritai prasiskverbti prie buvimo-pasaulyje laikinės konstitucijos.

---

[1] Plg. § 44, 212 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 7, 27 p. ir kt. p.

Permainą nuo „praktiškai“ apdairaus manipuliavimo, naudojimo ir panašiai prie „teorinio“ tyrimo galima apibūdinti taip: grynas [pure] buvinio įžvelgimas kyla iš to, kad rūpinimasis *susilaiko* nuo bet kokios manipuliuotės. Tada teorinio elgesio „susidarymui“ būtų lemiamas praktikos *išnykimas*. Kaip tik kai „praktinis“ rūpinimasis nustatomas faktinės čiabūties pirminiu ir vyraujančiu būtiškumu, „teorija“ už savo ontologines galimybes bus dėkinga praktikos *stygiui*, tai yra *privacijai*. Vis tik specifinės manipuliuotės nutraukimas, rūpestingai apsieinant, nepalieka ją kreipiančios apdairos tiesiog kaip liekanos. Tada rūpinimasis veikiau specialiai persikelia į
358 vien-apsi-dairymą. Tačiau tuo jokiu būdu dar nepasiekta mokslo „teorinė“ laikysena. Atvirkščiai, manipuliuojant nutraukta liktis gali įgauti paaštrintos apdairos pobūdį, kaip antai „neatidą“, pasiektojo patikrinimą, būtent „įstrigusio darbo“ apžvalgą. Susilaikymui nuo įrankio naudojimo dar tiek toli iki „teorijos“, kad liekanti, „nagrinėjanti“ apdaira visiškai lieka sukaustyta rūpimo, parankaus įrankio. „Praktinė“ apsieitis turi savo *nuosavą* likties būdą. Ir kaip praktikai būdinga jo specifinė žiūra („teorija“), taip teorinis tyrimas nėra be savo nuosavos praktikos. Išskaitant matmenis kaip eksperimento rezultatą, dažnai reikia painiai „techniškai“ sudaryti bandymo išdėstymą. Stebėjimas pro mikroskopą pavestas „preparatų“ gamybai. Archeologinis kasinėjimas, kuris eina pirma „radinio“ interpretacijos, reikalauja grubiausių manipuliuočių. Tačiau ir „abstrakčiausias“ problemų išplėtojimas bei laimėjimo užfiksavimas manipuliuoja, pavyzdžiui, rašymo medžiaga. Kokie bebūtų „neįdomūs“ ir „savaime suprantami“ tokie mokslinio tyrimo sandai, ontologiškai jie jokiu būdu nėra nesvarbūs. Raiški nuoroda į tai, kad mokslinis elgesys kaip buvimo-pasaulyje būdas yra ne tik „grynai [rein] dvasinė veikla“, gali pasirodyti kaip smulkmeniška ir perteklinė. Jei tik šiuo trivialumu nepaaiškėtų – tai jokiu būdu neakivaizdu – kurgi autentiškai eina ontologinė riba tarp „teorinio“ ir „ateorinio“ elgesio!

Bus pareikšta, kad bet kokia manipuliuotė moksle tetarnauja grynam [reinen] nagrinėjimui, tyrinėjančiam atskleidimui ir „pačių daiktų [Sachen]“ atvėrimui. „Matymas“ plačiausia prasme reguliuoja visas „procedūras“ ir išlaiko pirmumą. „Kad ir kokiu būdu, kad ir kokiomis priemonėmis pažinimas santykiautų su objektais [Gegenstände], vis dėlto būdas, kuriuo pažinimas betarpiškai su jais santykiauja ir *kurio kaip priemonės siekia kiekvienas mąstymas*, yra *stebėjimas*“[1]. *Intuitus* idėja nuo graikų ontologijos pradžių iki šiandien vadovauja bet kokioms pažinimo interpretacijoms, nepriklausomai nuo to, ar tai faktiškai pasiekiama, ar ne. Pagal „matymo“ pirmumą nurodant

[1] Kant, *Grynojo proto kritika*, V. 2. A. [B], 33 p. [liet. leid. 2013: 67, versta R. Plečkaičio].

egzistencialią mokslo genezę, privalu įvesti *apdairos*, kuri kreipia „praktinį“ rūpinimąsi, apibūdinimą.

Apdaira skleidžiasi parankaus įrankio konteksto aplinkybių ryšiais. Ji 359
pati vėl kreipiama, daugiau ar mažiau raiškiai apžvelgiant būtent to įrankių pasaulio ir jam priklausančios viešos aplinkos įrankių visumą. Apžvalga yra ne vien tik vėlesnis esamojo susiėmimas. Apžvalgai esmingas pirminis supratimas aplinkybių visybės, kurioje vis nustatomas faktinis rūpinimasis. Rūpinimąsi nušviečianti apžvalga savo „šviesą“ įgyja iš gebos būti čiabūties, *dėl kurios* egzistuoja rūpinimasis kaip rūpestis. „Apžvalgi“ rūpinimo-si [Besorgen] apdaira *priartina* čiabūčiai būtent tuo naudojimu ir manipuliavimu parankinį, išskleisdama išvystamąjį. Specifinį, apdairiai-išskleidžiantį rūpimojo priartėjimą vadiname *apsvarstymu*. Jo savita schema yra „jei-tai“: jei šis ar anas, pavyzdžiui, turi būti pagaminamas, naudojamas, apsaugomas, tai reikia šių ar anų priemonių, būdų, aplinkybių, progų. Apdairus apsvarstymas nušviečia būtent tą faktinę čiabūties padėtį savo rūpestingoje aplinkoje. Taigi jis niekada „nekonstatuoja“ vien tik buvinio esamybės, atitinkamai jo savybių. Apsvarstymas gali vykti ir nebuvojant aiškiai po ranka bei nesant artimiausiai matomam tam, kas juo apdairiai priartinta. Aplinkos priartinimas apdairiai apsvarstant turi *sudabartinimo* egzistencialią prasmę. Vis tik *į*dabartinimas tėra šiojo modusas. Juo apsvarstymas tampa tiesiog pastebimas neparankaus reikalingojo atžvilgiu. Įdabartinanti apdaira nesusijusi su, tarkim, „vien tik vaizdiniais“.

Tačiau apdairus sudabartinimas yra keleriopai funduotas fenomenas. Pirmiausiai jis kaskart priklauso laikiškumo pilnatviškam ekstatiniam vieniui. Jis pagrįstas įrankio konteksto, kuriuo čiabūtis rūpestingai *lūkuriuoja* galimybės, *sulaikymu*. Lūkuringu sulaikymu jau atidarytasis priartina apsvarstantį sudabartinimą, atitinkamai įdabartinimą. Tačiau kad apsvarstymas galėtų judėti pagal schemą „jei-tai“, rūpinimasis jau privalo „apžvalgiai“ suprasti aplinkybių sąsają. Kas prakalbinama tuo „jei“, privalo jau būti suprasta *kaip tai ir tai*. Tam neverčiama, kad įrankio suprastis išsireikštų predikacija. Schema „kažkas kaip kažkas“ jau nužymėta priešpredikatyvaus supratimo struktūra. Tarsi-struktūra ontologiškai pagrįsta supratimo laikiškumu. Tik tiek, kiek čiabūtis, lūkuriuojanti galimybės, tai yra štai čia to ‚kam‘, sugrįžusi prie to ‚tam‘, tai yra sulaikiusi parankinį, šiam lūkuringam sulaikymui 360
priklausantis dabartinimas, nustatant šiuo sulaikymu, *atvirkščiai*, gali jį *raiškiai priartinti* savo nukreiptumu į tą ‚kam‘. Priartinantis apsvarstymas pagal sudabartinimo schemą privalo prisiderinti prie priartinančiojo būtiškumo. Taip parankinio aplinkybių pobūdis apsvarstant pirma ne atskleidžiamas, o tepriartinamas taip, kad jis tai, *ties kuo* parankinys *su* kažkuo pasitenkina, leidžia apdairiai pamatyti *kaip* šį.

Dabarties įsišaknijimas ateityje ir buvusume yra egzistencialiai-laikinė sąlyga galimybės to, kad suprantant apdairią suprastį apmestasis gali būti priartintas dabartinimu būtent taip, kad drauge dabartis privalo prisiderinti prie sutinkamojo dabartinančio sulaikymo horizonte, tai yra privalo išsiskleisti pagal tarsi-struktūros schemą. Tuo atsakyta į anksčiau iškeltą klausimą, ar tarsi-struktūra esanti egzistencialiai-ontologiškai susijusi su apmato fenomenu[1]. *Tas „tarsi" kaip supratimas ir išsklaida apskritai pagrįstas laikiškumo ekstatiniu-horizontaliu vieniu.* Fundamentaliai analizuodami būtį būtent interpretacijos to „yra", kuris kaip jungtis (*copula*) teikia „išraišką" kažko prakalbinimui *tarsi* kažko, kontekste privalome iš naujo tematizuoti tarsi-fenomeną ir egzistencialiai nustatyti „schemos" sąvokos ribas.

Tačiau kuo turi prisidėti apdairus apsvarstymas ir jo schematos laikinis apibūdinimas atsakant į plevenantį klausimą dėl teorinio elgesio genezės? Tik tuo, kad jis paaiškina permainos nuo apdairaus rūpinimosi prie teorinio atskleidimo čiabūtišką situaciją. Permainos analizė pati gali būti išbandoma kreipiant apdairaus apsvarstymo elementariai ištarai ir jos galimoms modifikacijoms.

Apdairiai naudodami darbo įrankį galime pasakyti: plaktukas yra per sunkus, atitinkamai per lengvas. Taip pat teiginys ‚plaktukas yra sunkus' gali teikti išraišką rūpestingam apsvarstymui ir reikšti, kad jis yra nelengvas, tai yra jį valdant reikia jėgos, atitinkamai jis apsunkina manipuliuotę. Tačiau šis teiginys *gali* taip pat reikšti, kad šis buvinys, kurį apdairiai jau
361 žinome kaip plaktuką, turi svorį, tai yra sunkio „savybę": jis spaudžia padėklą, šiam nutolus jis krenta. Taip suprasta šneka nebeišsakoma įrankio visumos ir jo aplinkybių ryšių dabartinančio sulaikymo horizonte. Tai, kas pasakyta, randasi atsižvelgiant į tai, kas būdinga „masyviam" buviniui kaip tokiam. Nuo šiol tai, kas išvystama, būdinga ne plaktukui kaip darbo įrankiui, bet kaip kūniškam daiktui, pavaldžiam sunkio dėsniui. Apdairi šneka apie „per sunkų", atitinkamai „per lengvą", dabar nebeturi „prasmės", tai yra dabar sutinkamas buvinys sau pačiam neteikia nieko tokio, kuo remiantis jis galėtų būti „laikomas" per sunkiu, atitinkamai per lengvu.

Nuo ko priklauso, kad modifikuotoje šnekoje tam jos ‚apie ką' sunkusis plaktukas pasirodo kitaip? Ne nuo to, kad nuo manipuliavimo atsisakome ir ne nuo to, kad vien *numatome* šio buvinio įrankiškumą, o nuo to, kad „naujai" pamatome sutinkamą parankinį kaip esamąjį. *Buvimo suprastis*, kreipianti rūpestingą apsieitį su įpasaulišku esiniu, *patyrė permainą*. Tačiau ar tuo, kad mes vietoj apdairaus parankinio apsvarstymo jį „suvokiame" kaip esamąjį, jau konstituojasi mokslinis elgesys? Be to, juk ir parankinys gali

[1] Plg. § 32, 151 p.

būti tematizuojamas moksliškai tyrinėjant ir apibrėžiant, pavyzdžiui, ištiriant aplinką, terpę istoriografinės biografijos kontekste. Kasdien parankus įrankio kontekstas, jo istorinis susidarymas, įdiegimas, jo faktinis vaidmuo čiabūtyje yra ūkio mokslo dalykas [Gegenstand]. Parankiniui nereikia prarasti savo įrankiškumo, kad galėtų tapti mokslo „objektu". Buvimo suprasties modifikacija atrodo nebūtinai konstitutyvi teorinio elgesio „link daiktų" genezei. Žinoma, jei modifikacija turi reikšti kaitą suprantant šio buvinio suprastą būtiškumą.

Pirma pažymėdami apdairaus teorinio elgesio genezę, ėmėme pagrindu teorinės įpasauliško buvinio pagavos būdą, kuriuo buvimo suprasties modifikacija prilygsta permainai. „Fizikinėje" ištaroje „plaktukas yra sunkus" *pražiūrimas* ne tik sutinkamo buvinio darbo įrankio pobūdis, bet ir drauge tai, kas priklauso kiekvienam parankiam įrankiui: jo plotas. Jis tampa nesvarbus. Nėra taip, kad esamasis apskritai pamestų savo „vietą". Plotas tampa erdvės-laiko-punktu, 362
„pasaulio tašku", kuris neišsiskiria iš jokio kito. Čia glūdi tai, kad parankaus įrankio apribota aplinkoje plotų įvairovė modifikuojama ne vien į gryną [puren] punktų įvairovę, bet aplinkos buvinys apskritai *atribojamas*. Esamojo tema tampa visata.

Buvimo suprasties modifikacijai šiuo atveju priklauso aplinkos atribojimas. Tačiau nuo šiol kreipiant pagrindiniam būties supratimui esamumo prasme atribojimas drauge tampa esamojo „regiono" ribų nustatymu. Kuo deramiau suprasta ištirtino buvinio būtis, kreipiant buvimo suprasčiai, o drauge kuo labiau artikuliuota buvinio visuma kaip mokslo galima dalykinė sritis jos pamatinėmis apibrėžtimis, tuo labiau užtikrinta tampa būtent ta metodinio klausimo perspektyva.

Klasikinis istorinės mokslo raidos pavyzdys, tačiau drauge ir ontologinės genezės pavyzdys yra matematinės fizikos susidarymas. Jai formuojantis lemtingas yra ne „tikrybių" stebėjimo aukštesnis vertinimas, ne matematikos „taikymas" apibrėžiant gamtos vyksmus, bet *pačios gamtos matematinis apmatas*. Šis apmatas pirmiausia atskleidžia nuolatinį esamąjį (materiją) ir atveria horizontą kreipiančiai atsižvelgdamas į jo kiekybiškai apibrėžiamus konstitutyvius momentus (judėjimą, jėgą, vietą ir laiką). Tik taip apmestos gamtos „šviesoje" gali būti randamas kažkas panašaus į „tikrybę" ir nustatomas, iš apmato reguliatyviai nustačius ribas bandymui. „Empirinio mokslo" „pagrindimas" tapo galimas tik todėl, kad tyrinėtojai suprato: iš principo nėra jokių „grynųjų tikrybių [bloßen Tatsachen]". Matematiškai apmetant gamtą vėlgi pirma lemiamas ne matematiškumas kaip toks, bet tai, kad jis *atveria aprioriką*. Taigi ir matematinis gamtos mokslas pavyzdingas, taip pat susidarydamas ne iš savo specifinio tikslumo bei įpareigojamumo „kiekvienam", bet iš to, kad juo tematinis buvinys taip atskleistas, kaip buvinys tegali būti

atskleistas: ankstesniu savo buvimo sąrangos apmatu. Pamatinėmis sąvokomis išplėtojant pagrindinę buvimo suprastį determinuojamos metodų kreiptys, sąvokiškumo struktūra, tiesos ir tikrumo galimi priklausiniai, pagrindimo
363 ir įrodymo tipas, įpareigojamumo modusas ir komunikacijos tipas. Šių momentų visuma konstituoja pilnatvišką egzistencialią mokslo sampratą.

Kaskart jau kažkaip sutinkamo buvinio mokslinis apmatas leidžia raiškiai suprasti jo būtiškumą būtent taip, kad tuo tampa akivaizdūs galimi keliai įpasauliško buvinio grynam [rein] atskleidimui. Šio apmetimo, kuriam priklauso buvimo suprasties artikuliacija, jo vadovaujamas dalyko srities ribų nustatymas ir buviniui deramo sąvokiškumo nužymėjimas, visumą vadiname *tematizavimu*. Jis siekia atlaisvinti įpasauliškai sutinkamą buvinį taip, kad šis galėtų save „priešpastatyti" grynam [puren] atskleidimui, tai yra taptų objektu. Tematizavimas objektyvuoja. Jis ne tik „nusodina" buvinį, bet ir teikia jį taip laisvai, kad jis „objektyviai" tampa apklausiamas ir apibrėžiamas. Objektyvuojančiai būčiai ties įpasaulišku esamuoju būdingas *išskiriantis sudabartinimas*[1]. Jis skiriasi nuo apdairos dabarties visų pirma tuo, kad minėto mokslo atskleidimas vien lūkuriuoja esamojo atskleistumo. Šis atskleistumo lūkuriavimas egzistencialiai pagrįstas čiabūties atvertumu, kuriuo jis apmeta save ant gebos būti „tiesoje". Šis apmatas galimas, nes buvimas-tiesoje sudaro čiabūties egzistencinę apibrėžtį. Mokslo ištaka iš autentiškos egzistencijos čia toliau nesektina. Dabar verta vien tik suprasti, kad įpasauliško buvinio tematizavimas suponuoja čiabūties pamatinę sąrangą, buvimą-pasaulyje, ir kaip jis ją tematizuoja.

Tam, kad esamojo tematizavimas, gamtos mokslinis apmatas, taptų galimas, *čiabūtis privalo transcenduoti* tematizuojantį buvinį. Ne transcendencija glūdi objektyvavime, o pastarasis suponuoja ją. Tačiau jei įpasauliško
364 esamojo tematizavimas yra apdairiai atskleisto rūpinimosi permaina, tada „praktinė" būtis ties parankiniu privalo jau būti pagrįsta čiabūties transcendencija.

Be to, jei tematizavimas modifikuoja ir artikuliuoja buvimo suprastį, tada tematizuojantis buvinys, čiabūtis, kadangi ji egzistuoja, privalo jau suprasti kažką panašaus į būtį. Būties supratimas gali likti neutralus. Tada parankumas ir esamumas dar neatskirti ir dar mažiau ontologiškai suvokti. Tačiau

[1] Tezė, kad bet koks pažinimas nukreiptas į „stebėseną", turi laikinę prasmę: bet koks pažinojimas yra dabartinimas. Ar kiekvienas mokslas ir ar net filosofinis pažinimas taikosi į dabartinimą, telieka čia dar neišskirta. Husserlis apibūdindamas juslišką suvoktį vartoja išraišką „dabartinimas". Plg. *Logische Untersuchungen* [*Loginiai tyrinėjimai*], I leid. (1901), II t., 588 p. ir 620 p. Suvokties ir stebėsenos apskritai *intencionali* analizė privalėjo priartinti šį fenomeno laikinį pažymėjimą. Kitas skirsnis parodys, kad (ir kaip) sąmonės intencionalumas *pagrįstas* čiabūties ekstatiniu laikiškumu.

kad čiabūtis galėtų mokėti apsieiti su įrankių kontekstu, ji privalo suprasti kažką panašaus į aplinkybę, nors ir netematiškai: *jai privalo būti atvertas pasaulis.* Jis atvertas su čiabūties faktine egzistencija, jei jau šis buvinys esmingai egzistuoja kaip buvimas-pasaulyje. Ir jei čiabūties buvimas visiškai pagrįstas laikiškumu, šis privalo įgalinti buvimą-pasaulyje, o kartu – transcendenciją čiabūties, kuri savo ruožtu palaiko rūpestingą – teorinį ar praktinį – buvimą ties įpasaulišku buviniu.

c) Pasaulio transcendencijos laikinė problema

Apdairiame rūpinimesi glūdintis aplinkybių visybės supratimas pagrįstas tų ‚tam-kad', ‚kam', ‚tam', ‚dėl-to' ryšių išankstiniu supratimu. Šių ryšių sąsaja anksčiau[1] buvo iškelta kaip reikšmingumas. Jų vienis sudaro tai, ką vadiname pasauliu. Iškyla klausimas: kaip ontologiškai galimas kažkas panašaus į pasaulį jo vieniu su čiabūtimi? Kokiu būdu privalo *būti* pasaulis, kad čiabūtis galėtų egzistuoti kaip buvimas-pasaulyje?

Čiabūtis egzistuoja dėl savo pačios gebos būti. Egzistuodama ji įmesta ir kaip įmesta patikėta buviniui, kurio jai reikia, *kad* galėtų būti, kaip ji yra, būtent *dėl* savęs pačios. Kadangi čiabūtis egzistuoja faktiškai, ji supranta save šia ‚dėl-tos savęs pačios' sąsaja su būtent tuo ‚tam-kad'. Tai, *kuo* remdamasi egzistuojanti čiabūtis *save* supranta, su jos faktine egzistencija *yra* „čia". Tas pirminės savisuprasties ‚kuo' turi čiabūties būtiškumą. Ši egzistuodama *yra* jos pasaulis.

Čiabūties buvimą apibrėžėme kaip rūpestį, kurio ontologinė prasmė yra laikiškumas. Buvo parodyta, kad (ir kaip) šis konstituoja to ‚čia' atvertumą. To ‚čia' atvertumu kartu atvertas pasaulis. Tada reikšmingumo vienis, tai yra 365
pasaulio ontologinė sąranga, privalo būti taip pat pagrįstas laikiškumu. *Pasaulio galimybės egzistencialiai-laikinė sąlyga ta, kad laikiškumas kaip ekstatinis vienis turi kažką panašaus į horizontą.* Ekstazės nėra tiesiog proveržiai prie... Veikiau ekstazei priklauso proveržio „kur link". Šį ekstazės ‚kur link' vadiname horizontalia schema. Ekstatinis horizontas kiekvienoje iš trijų ekstazių skirtingas. Schema, kurioje čiabūtis *ateitiškai*, autentiškai ar neautentiškai, ateina savęsp, yra tas *dėl savęs.* Schemą, kurioje čiabūtis sau pačiai kaip įmestai pajaustyje atverta, pagauname kaip tą įmestumo ‚*prieš ką*', atitinkamai kaip tą pasiliktumo ‚prie ko'. Ji pažymi *buvusumo* horizontalią struktūrą. Dėl jo egzistuodama, pasilikdama prie savęs pačios kaip įmestos, čiabūtis kaip būtis ties... drauge yra įdabartinanti. *Dabarties* horizontali schema apibrėžiama tuo ‚*tam-kad*'.

---

[1] Plg. § 18, 87 p. ir kt. p.

Ateities, buvusumo ir dabarties horizontalios schematos vienis pagrįstas laikiškumo ekstatiniu vieniu. Viso laikiškumo horizontas apibrėžia tai, *kieno atžvilgiu* esmingai *atvertas* faktiškai egzistuojantis buvinys. Su faktine čiabūtimi ateities horizonte kaskart apmesta kiekviena geba būtí, buvusumo horizonte atverta „jau būtis“, o dabarties horizonte atskleistas rūpimasis. Ekstazių schematos horizontalus vienis įgalina tam-kad-ryšių pirmapradę sąsają su tuo ‚dėl-to‘. Čia glūdi tai, kad dėl laikiškumo ekstatinio vienio horizontalios sąrangos buviniui, kuris kaskart yra tas savo ‚čia‘, priklauso kažkas panašaus į atvertą pasaulį.

Kaip dabartis laikiškumo laikinimo vieniu išplaukia iš ateities ir buvusumo, taip lygiapradiškai su ateities ir buvusumo horizontais laikėja dabarties horizontas. Kadangi čiabūtis laikėja, *yra* ir pasaulis. Laikėdama savo būties kaip laikiškumo atžvilgiu, čiabūtis dėl savo ekstatiškai-horizontalios sąrangos *yra* esmingai „pasaulyje“. Pasaulis nėra nei esamas, nei parankus, bet jis laikėja laikiškume. Jis „yra“ „čia“ su tuo ekstazių ‚anapus-savęs‘. Jei neegzistuoja jokia *čiabūtis*, „čia“ nėra ir jokio pasaulio.

Faktinis rūpestingas buvimas ties parankiniu, esamojo tematizavimas ir šio buvinio objektyvuojantis atskleidimas *jau suponuoja pasaulį*, kitaip tariant, jie tėra galimi kaip buvimo-pasaulyje būdai. Laikiškumo
366 horizontaliu vieniu grindžiamas pasaulis yra transcendentiškas. Jis privalo jau būti ekstatiškai atvertas, kad juo remiantis galėtų būti sutinkamas įpasauliškas buvinys. Laikiškumas jau ekstatiškai laikosi savo ekstazių horizontuose ir laikėdamas grįžta prie tame ‚čia‘ sutinkamo buvinio. Su čiabūties faktine egzistencija jau sutinkamas ir įpasauliškas buvinys. Tai, kad buvinys su nuosavu egzistencijos ‚čia‘ panašiai atskleistas, nepriklauso nuo čiabūties nuožiūros. Tik tai, kas, *kokia* kryptimi, *kaip toli* ir *kaip* ją vis atskleidžia ir atveria, yra jos laisvės dalykas, nors ir visada jos įmestumo ribose.

Todėl reikšmingumo ryšiai, apibrėžiantys pasaulio struktūrą, nėra formų tinklas, bepasaulio subjekto užmetamas ant medžiagos. Veikiau faktinė čiabūtis, ekstatiškai suprasdama save ir savo pasaulį to ‚čia‘ vieniu, sugrįžta iš šių horizontų prie juose sutinkamo buvinio. Suprantantis sugrįžimas prie... yra dabartinančio buvinio, kuris dėl to vadinamas įpasaulišku, sutiktumo egzistenciali prasmė. Pasaulis tarsi jau „toliau lauke“ nei gali kaskart būti objektas. „Transcendencijos problema“ negali būti suvedama į klausimą, kaip subjektas išeina prie objekto, objektų vìsetą tapatinant su pasaulio idėja. Klaustina, kas ontologiškai įgalina, kad buvinys gali būti įpasauliškai sutinkamas ir būti objektyvuojamas kaip sutinkamas? Atsakymą teikia atograža į ekstatiškai-horizontaliai funduotą pasaulio transcendenciją.

Jei „subjektas“ ontologiškai suvokiamas kaip egzistuojanti čiabūtis, kurios būtis pagrįsta laikiškumu, tuomet privalu pasakyti: pasaulis yra

„subjektyvus“. Tačiau šis „subjektyvus“ pasaulis kaip laikiškai-transcendentiškas tada yra „objektyvesnis“ už kiekvieną galimą „objektą“.

Suvedant buvimą-pasaulyje į ekstatiškai horizontalų laikiškumo vienį padaroma suprantama šios pamatinės sąrangos egzistencialiai-ontologinė čiabūties galimybė. Drauge paaiškėja, kad pasaulio struktūros apskritai ir jos galimų pavidalų konkrečios plėtotės tegalima imtis, jei galimo įpasauliško buvinio ontologija pakankamai užtikrintai orientuota į išaiškintą būties apskritai idėją. Šios idėjos galima interpretacija prieš tai reikalauja iškelti čiabūties, kuri tarnauja dabartiniam buvimo-pasaulyje apibūdinimui, laikiškumą.

§ 70. Čiabūtiško erdviškumo laikiškumas 367

Nors išraiška „laikiškumas“ ir reiškia ne tai, ką šnekà apie „erdvę ir laiką“ kaip laikas supranta, vis tik, atrodo, erdviškumas kaip ir laikiškumas sudaro atitinkamą čiabūties pamatinį apibrėžtumą. Todėl egzistencialiai-laikinė analizė atrodo besiribojanti su čiabūties erdviškumu taip, kad šis buvinys, kurį vadiname čiabūtimi, prijungiamas privalo būti prakalbintas kaip „laikinis“, o taip pat kaip erdviškas. Ar čiabūties egzistencialiai-laikinė analizė paremta fenomenu, kurį pažinome kaip čiabūtišką erdviškumą ir parodėme kaip priklausantį buvimui-pasaulyje[1]?

To, kad egzistencialiai interpretuojant šneka apie čiabūties „erdvišką-laikinį“ apibrėžtumą negali reikšti, kad šis buvinys esamas „erdvėje, o taip pat laike“, nebereikia svarstyti. Laikiškumas yra rūpesčio buvimo prasmė. Čiabūties sąranga ir jos būdai būti ontologiškai tegalimi dėl laikiškumo, nepaisant to, ar šis buvinys pasitaiko ar nepasitaiko „laike“. Tačiau tada privalu pagrįsti ir čiabūties specifinį erdviškumą laikiškume. Kita vertus, argumentas, kad šis erdviškumas egzistencialiai tėra galimas per laikiškumą, negali siekti dedukuoti erdvės iš laiko, atitinkamai ištirpinti jos gryname [pure] laike. Jei čiabūties erdviškumas „apimamas“ laikiškumo egzistencialaus fundavimo prasme, tada ši toliau išaiškintina sąsaja taip pat skiriasi nuo laiko pirmumo lyginant su erdve Kanto prasme. Tai, kad „erdvėje“ esamojo empiriniai vaizdiniai praeina kaip psichiniai procesai „laike“ ir taip „fiziškumas“ netiesiogiai iškyla taip pat „laike“, yra ne erdvės kaip stebėsenos formos egzistencialiai-ontologinė interpretacija, bet psichinio esamojo „laike“ eigos ontinis nustatymas.

Turi būti egzistencialiai-analitiškai paklausta apie čiabūtiško erdviškumo, kuris savo ruožtu funduoja įpasauliškos erdvės atskleidimą, galimybės

---

[1] Plg. §§ 22–24, 101 p. ir kt. p.

sąlygas. Prieš tai privalome prisiminti, kokiu būdu čiabūtis yra erdviška. Čiabūtis tegali *būti* erdviška kaip rūpestis faktiškai nupuolančio egzistavimo prasme. Negatyviai tai reiškia: čiabūtis niekada nesama erdvėje,
368 net ir kol kas. Ji neužpildo erdvės dalies kaip realus daiktas arba įrankis taip, kad jos riba ties ją apimančia erdve pati tėra erdvės erdviška apibrėžtis. Čiabūtis – pažodžiui suprantant – užima erdvę. Ji jokiu būdu nesama vien erdvės dalyje, kurią užpildo kūniškas kūnas [Leibkörper]. Egzistuodama ji kaskart jau sau suerdvinusi veiksmo erdvę. Ji kaskart apibrėžia savo nuosavą vietą taip, kad iš suerdvintos erdvės ji sugrįžta prie „ploto“, kurį ji patvirtino. Kad galėtume pasakyti, jog čiabūtis esama erdvės punkte, prieš tai privalome ontologiškai nederamai *suvokti* šį buvinį. Skirtis tarp tįsaus daikto ir čiabūties „erdviškumo“ taip pat ne ta, kad ši *žino* apie erdvę; vis tik erdvės-užėmimas yra toli gražu netapatus erdviojo „vaizdijimui“, todėl pirmasis suponuoja pastarąjį. Čiabūties erdviškumas taip pat negali būti išskleidžiamas kaip netobulumas, kuris būdingas egzistencijai dėl fatalios „dvasios sankabos su kūnu“. Veikiau čiabūtis būdama „dvasinė“ *ir tik todėl* gali būti erdviška tokiu būdu, kuris tįsiam kūniškam daiktui lieka esmiškai negalimas.

Čiabūties susierdvinimas konstituojamas nukreipimu ir nuo-toliu. Kaip tai egzistencialiai įmanoma čiabūties laikiškumo pagrindu? Laikiškumo funduojanti funkcija čiabūties erdviškumui turės būti trumpai parodyta tik tiek, kiek tai būtina vėlesniam erdvės ir laiko „suvedimo“ ontologinės prasmės svarstymui. Čiabūties suerdvinimui priklauso kažko panašaus kaip *apylinkė* save nukreipiantis atskleidimas. Šia išraiška pirmiausiai numanome aplinkoje parankaus, patalpinamo įrankio galimą priklausomumą tam ‚kur link‘. Bet kaip įrankį aptinkant, įvaldant, perstatant ir pašalinant jau atskleista apylinkė. Rūpestingas buvimas-pasaulyje yra nukreiptas – save nukreipiantis. Priklausomumas turi esmingą ryšį su aplinkybe. Ji save faktiškai determinuoja visada iš rūpimo įrankio aplinkybių sąsajos. Aplinkybių ryšiai tėra suprantami atverto pasaulio horizonte. Jo horizontiškumas taip pat įgalina vien to apylinkei būdingo ‚kur link‘ specifinį horizontą. Apylinkės savikreipiantis atskleidimas pagrįstas galimo ‚ten‘ ir ‚šen‘ ekstatiniu sulaikančiu lūkuriavimu. Susierdvinimas kaip apylinkės nukreiptas lūkuriavimas yra lygiapradiškai parankinio ir esamojo
369 priartinimas (nuo-tolis). Iš prieš tai atskleistos apylinkės rūpinimasis grįžta nu-tolindamas prie artimiausiojo. Priartėjimas ir drauge atstumų įvertinimas bei matavimas nu-tolusiame įpasauliškame esamajame pagrįsti dabartinimu, kuris priklauso laikiškumo, kuriame tampa įmanomas ir nukreipimas, vieniui.

Kadangi čiabūtis kaip laikiškumas savo būtimi yra ekstatiškai-horizontaliai, ji gali faktiškai ir nuolat pasiimti suerdvintą erdvę. Atsižvelgiant į šią

ekstatiškai užimtą erdvę, tas būtent tos faktinės padėties, atitinkamai situacijos, ‚štai čia' visada reiškia ne erdvės punktą, bet nukreipimu ir nuo-toliu atvertą artimiausiai rūpimos įrankių visumos srities veiksmų erdvę.

Priartėjime, kuris įgalina įvaldymą ir užimtybę „pasineriant reikale", pasireiškia esminga rūpesčio struktūra – nuopuolis. Jo egzistencialiai-laikinė konstitucija išskirtinė tuo, kad juo, o drauge ir „dabartiškai" funduotu priartėjimu nuplaukia dabarties lūkuringa užmarštis. Priartinančiu kažko sudabartinimu iš jo ‚ten' savyje pasimeta dabartinimas, užmirštantis tą ‚ten'. Todėl jei įpasauliškas buvinys imamas „nagrinėti" taip dabartinant, atrodo, kad „pirmiausiai" esamas tik daiktas, nors štai čia, bet apskritai neapibrėžtai erdvėje.

Tik dėl ekstatiškai-horizontalaus laikiškumo įmanomas čiabūties įsiveržimas į erdvę. Pasaulis esamas ne erdvėje; tačiau šią galima atskleisti tik pasaulio viduje. Čiabūtiško erdviškumo ekstatinis laikiškumas daro suprantamą kaip tik erdvės nepriklausomumą nuo laiko, tačiau ir atvirkščiai – čiabūties nuo erdvės „priklausomumą", kuris akivaizdus žinomu fenomenu, kad čiabūties savisklaida ir kalbos reikšminis sandas apskritai plačiai užvaldyti „erdviškų vaizdinių". Šis erdviojo pirmumas artikuliuojant reikšmes ir sąvokas turi savo pagrindą ne specifiniame erdvės galingume, bet čiabūties būtiškume[1]. Esmingai nupuolantis laikiškumas pasimeta dabartinime ir save vien apdairiai supranta ne iš rūpimo parankinio, bet išveda iš to, su kuo dabartinimas juo nuolat užtinka kaip buvojantį, iš erdviškų sąryšių, kreipiant supratimui apskritai, artikuliuojant suprastąjį ir išskleidžiamąjį.

§ 71. Čiabūties kasdienybės laikinė prasmė 370

Rūpinimosi laikiškumo analizė parodė, kad čiabūties buvimo sąrangos esmingos struktūros, interpretuotos *prieš* laikiškumo iškėlą siekiant atvesti prie jo, pačios privalo būti egzistencialiai *atšauktos į laikiškumą.* Iš pradžių nustatant, analitika ne tematizavo apibrėžtą, išskirtinę čiabūties egzistencijos galimybę, bet orientavosi į nepastebimą, vidutinį egzistavimo būdą. Būtiškumą, kuriuo čiabūtis pirmiausiai ir dažniausiai laikosi, pavadinome *kasdienybe*[2].

Liko neaišku, ką iš principo reiškia ši išraiška ontologiškai nustačius ribas. Tyrinėjimui iš pradžių taip pat neatsivėrė kelias bent jau suprobleminti kasdienybės egzistencialiai-ontologinę prasmę. Nuo šiol čiabūties buvimo prasmė nuskaidrinta kaip laikiškumas. Ar gali dar likti abejonė dėl pavadinimo

---

[1] Ne priešybės; abu – drauge. (aut. past. paraštėse)

[2] Plg. § 9, 42 p. ir kt. p.

„kasdienybė“ egzistencialiai-laikinės reikšmės? Vis dėlto mes labai toli nuo šio fenomeno ontologinės sampratos. Net abejotina, ar užtenka lig šiol įgyvendintos laikiškumo eksplikacijos nustatant ribas kasdienybės egzistencialiai prasmei.

Kasdienybė juk akivaizdžiai numano *tą* egzistavimo manierą, kuria čiabūtis laikosi „visas dienas“. Ir vis tik tos „visos dienos“ reiškia ne čiabūčiai skirtų „dienų“ sumą jai „gyvenant“. Nors tas „visos dienos“ ir neturi būti suprastas kalendoriškai, vis tik ir tokia laiko apibrėžtis suskamba „kasdienos“ reikšme. Tačiau pirminiu būdu išraiška ‚kasdienybė‘ reiškia tam tikrą egzistencijos *kaip*, kuris užvaldo čiabūtį, kai ji „gyvena“. Ankstesnėse analizėse dažnai vartojome išraišką „pirmiausiai ir dažniausiai“. „Pirmiausiai“ reiškia būdą, kuriuo čiabūtis tame viešumo ‚vienas su kitu‘ yra „akivaizdi“, tegu ji ir „iš principo“ kaip tik egzistenciškai „įveikusi“ kasdienybę. „Dažniausiai“ reiškia būdą, kuriuo čiabūtis ne visada, bet „paprastai“ pasirodo kiekvienam.

Kasdienybė numano tą ‚kaip‘, pagal kurį čiabūtis „gyvena šia diena“, kaip bebūtų – bet kokiomis savo elgsenomis ar vien tam tikromis, nužymėtomis būnant vienam su kitu. Be to, šiam ‚kaip‘ priklauso pasitenkinimas įpročiu, tegu jis ir
371 vargina bei kelia „šleikštulį“. Rytdiena, kurios kasdienis rūpinimasis lieka lūkuringas, yra „amžinai vakardiena“. Kasdienybės vienodumą palaiko pasikeitimas to, kas kaskart kaip tik teikia dieną. Kasdienybė apibrėžia čiabūtį ir tada, kai ši neišsirinko tūlo „herojumi“.

Tačiau šie įvairialypiai kasdienybės bruožai jokiu būdu jos nepažymi kaip vien tik „aspekto“, kurį siūlo čiabūtis, kai pastebi„mi“ žmogaus poelgiai ir gyvenimo būdas. Kasdienybė yra būdas *būti*, kuriam, žinoma, priklauso viešas pravertumas. Tačiau, kaip savo nuosavo egzistavimo būdas, kasdienybė yra ir daugiau ar mažiau žinoma būtent tai „atskirai“ čiabūčiai būtent rūškano nenuotaikumo pajaustimi. Čiabūtis gali bukai „kentėti“ nuo kasdienybės, nugrimzti jos bukume, išsilenkdama nuo jos taip, kad reikaluose ieškotų naujo išsiblaškymo dėl [für] išsiblaškomumo. Tačiau egzistencija gali taip pat akimirksniu ir, žinoma, dažnai taip pat vien „dėl [für] akimirksnio“ susidoroti su šiokiadieniu, nors ir niekada jo neištrindama.

Kas faktiškai išskleidžiant čiabūtį *ontiškai* taip žinoma, kad mes to net nepastebime, egzistencialiai-ontologiškai slepia savyje mįslę po mįslės. „Natūralus“ horizontas iš pradžių nustatant čiabūties egzistencialią analitiką *atrodo vien savaime suprantamas*.

Tačiau ar po ligšiolinės laikiškumo interpretacijos atsižvelgiant į kasdienybės struktūros egzistencialų ribų nustatymą mūsų padėtis nėra perspektyvesnė? Ar šiuo painiu fenomenu paaiškėja kaip tik tai, kad ankstesnė laikiškumo eksplikacija nepakankama? Ar lig šiol nuolat nestabdėme ir „nuosekliai“ nepaisėme čiabūties tam tikrose padėtyse ir situacijose taip, kad

ji gyvendama šia diena „laikiškai“ *tęsiasi* sekant jos dienoms? Vienodumas, įprotis, tas „kaip vakar, taip šiandien ir rytoj“, tas „dažniausiai“ nepagautini neatsižvelgiant į čiabūties „laikinę“ tąsą.

Ir ar nepriklauso egzistuojančiai čiabūčiai taip pat faktas, kad ji, praleisdama savo laiką, kasdien paiso „laiko“, o „paisymą“ reguliuoja astronomiškai-kalendoriškai? Tik mums įtraukiant čiabūties kasdienį „įvykį“ ir čiabūčiai šiame įvykyje rūpimą skaitymąsi su „laiku“ į čiabūties laikiškumo interpretaciją, orientacija tampa pakankamai plati, kad galima būtų suprobleminti kasdienybės ontologinę prasmę kaip tokią. Tačiau kadangi kasdienybės pavadinimu iš principo numanoma ne kas kita kaip laikiškumas, o šis įgalina čiabūties 372
buvimą, pakankamas kasdienybės sąvokinis ribų nustatymas tegali pavykti iš principo svarstant būties apskritai prasmę ir jos galimus pavidalus.

Penktas skyrius

Laikiškumas ir istoriškumas

§ 72. Egzistencialiai-ontologinė istorijos problemos ekspozicija

Vìsos egzistencialios analitikos pastangos skirtos tikslui rasti galimybę atsakyti į *būties prasmės* apskritai klausimą. Šio *klausimo* plėtotė reikalauja nustatyti ribas *tam* fenomenui, kuriuo pačiu tampa prieinama kažkas panašaus į būtį, t. y. *buvimo suprasčiai*. Tačiau ši priklauso čiabūties buvimo sąrangai. Tik kai šis buvinys prieš tai pakankamai pirmapradiškai interpretuotas, į savo buvimo sąrangą įtraukta buvimo suprastis gali save suvokti ir šiuo pagrindu gali būti iškeltas klausimas pagal juo suprastą būtį ir pagal šio supratimo „prielaidas“.

Nors skyrium imant daug čiabūties struktūrų dar tamsios, vis tik nuskaidrinant laikiškumą kaip *rūpesčio* galimybės pirmapradę sąlygą, atrodo, pasiekta įpiršta čiabūties pirmapradė interpretacija. Laikiškumas buvo iškeltas atsižvelgiant į autentišką čiabūties visybiškumo gebą. Tada rūpesčio laikinė interpretacija pasitvirtino argumentuojant rūpestingo buvimo-pasaulyje laikiškumą. Autentiškos visybiškumo gebos analizė atidengė rūpestyje įsišaknijusią, lygiapradę mirties, kaltės ir sąžinės sąsają. Ar čiabūtis gali būti dar pirmapradiškiau suprantama nei savo autentiškos egzistencijos apmatu?

Nors iki šiol kol kas nematome galimybės radikaliai nustatyti egzistencialios analitikos, vis tik kaip tik atsižvelgiant į ankstesnį kasdienybės ontologinės prasmės svarstymą iškyla sunkus apmąstymas: ar iš tikrųjų čiabūties visuma

jos autentiško *visybiškumo* atžvilgiu vis tik įvesta į egzistencialios analitikos užmojį? Su čiabūties visybe susieta klausinija gali pasižymėti savo natūraliu [genuine] ontologiniu vienareikšmiškumu. Pats klausimas net atsižvelgiant į *būtį*
373 *pabaigon* gali rasti sau atsakymą. Vis tik mirtis juk tėra čiabūties „pabaiga“, formaliai imant, vien *kokia nors* pabaiga, kuri apima čiabūties visybiškumą. Tačiau kita „pabaiga“ yra „pradžia“, „gimimas“. Vien buvinys „tarp“ gimimo ir mirties atvaizduoja ieškomą visumą. Tad ligšiolinis analitikos orientavimas liko „vienpusiškas“ prie bet kokios tendencijos į *egzistuojantį* visybiškumą ir nepaisant autentiškos ir neautentiškos būties myriop natūralios [genuinen] eksplikacijos. Čiabūtis tebuvo tematizuota tarsi egzistuodama „priekin“ ir palikdama bet kokį buvusįjį „už savęs“. Iš pradžių ne tik būtis, bet ir pirmiausia čiabūties *tąsa tarp* gimimo ir mirties liko nepastebėta. Kaip tik „gyvenimo sąsaja“, kuria čiabūtis juk nuolat kažkaip laikosi, buvo pražiūrėta analizuojant visybiškumą.

Nors tai, kas prakalbinama kaip „sąsaja“ tarp gimimo ir mirties, ontologiškai visiškai tamsu, ar tuomet neprivalome atšaukti laikiškumo nuostatos kaip čiabūties visybės buvimo prasmės? O gal iškeltas *laikiškumas* visų pirma purena *dirvą*, kad vienareikšmiškai nukreiptų egzistencialiai-ontologinį klausimą pagal minėtą „sąsają“? Galbūt šio tyrinėjimo lauke laimėjimas yra jau tai, kad mokomės ne per lengvai įveikti problemas.

Kas atrodo „paprasčiau“ nei apibūdinti „gyvenimo sąsają“ tarp gimimo ir mirties? Ji *susideda iš* išgyvenimų „laike“ sekos. Primygtiniau pažymint ginčijamą sąsają ir visų pirma tai ontologiškai numanant, išplaukia kai kas nepaprasta. Šioje išgyvenimų sekoje kaskart „autentiškai“ tėra „iš tikro“ „būtent tuo dabar“ esamas išgyvenimas. Vis dėlto praėję ir dar tik ateisiantys išgyvenimai nebėra, atitinkamai dar nėra „iš tikro“. Čiabūtis išmatuoja jai suteiktą laikotarpį tarp abiejų ribų taip, kad ji kaskart „iš tikro“ tarsi peršoka savo „laiko“ dabar-seką vien tuo ‚dabar‘. Todėl sakoma, kad čiabūtis „laikiška“. Šia nuolatine išgyvenimų kaita savastis prasilaiko tam tikra patybe. Apibrėžiant šį tvirtąjį ir jo galimus sąryšius su išgyvenimų kaita, nuomonės išsiskiria. Šios išgyvenimų stingdančiai-permainingos sąsajos būtis lieka neapibrėžta. Tačiau iš principo šitaip apibūdinant gyvenimo sąsają, norima ją laikyti teisinga ar ne, nustatytas esamasis yra „laike“, tačiau, savaime suprantama, jis „nedaiktiškas“.
374 Atsižvelgiant į tai, kas buvo išplėtota kaip rūpesčio buvimo prasmė laikiškumo pavadinimu, pasirodo, kad kreipiant į savo mastu pateisintą ir pakankamą vulgarią čiabūties išsklaidą, čiabūties *tąsos* tarp gimimo ir mirties natūralios [genuine] ontologinės analizės negalima ne tik įgyvendinti, bet net ir užfiksuoti kaip problemos.

Čiabūtis egzistuoja ne kaip vienas po kito ateinančių ir išnykstančių išgyvenimų momentalių tikrovių suma. Šis ‚vienas po kito‘ palaipsniui neužpildo

ir jokių rėmų. Nes kaip šie turi būti esami, kai kaskart tėra „iš tikro“ „aktualus“ išgyvenimas, o rėmų, gimimo ir mirties, ribos kaip praėjusysis ir kaip dar tik ateisiantysis neturi tikrovės? Iš principo ir vulgari „gyvenimo sąsajos“ koncepcija mąsto ne apie „anapus“ čiabūties įtemptus ir ją apimančius rėmus, bet jų teisėtai ieško pačioje čiabūtyje. Tačiau šį buvinį tyliai nustatant kaip esamą „laike“, žlunga kiekvienas bandymas apibūdinti būtį „tarp“ gimimo ir mirties.

Čiabūtis neužpildo kažkaip esamų „gyvenimo“ vėžių ir ruožų vien savo momentalių tikrovių fazėmis, bet *pati* tęsia*si* taip, kad jos nuosava būtis iš anksto konstituota kaip tąsa. Čiabūties *buvime* jau glūdi tas „tarp“, paremtas gimimu ir mirtimi. Vis dėlto čiabūtis jokiu būdu „*nėra*“ iš tikro laiko taške, o be to dar „apimta“ savo netikroviškais gimimu ir mirtimi. Egzistencialiai-suprastas gimimas niekada nėra praėjęs nebesamojo prasme, kaip kad ir mirčiai nebūdingas dar nesamas, bet ateisiančio trūkumo būtiškumas. Faktinė čiabūtis egzistuoja gimusi, ir gimusi ji miršta jau būties myriop prasme. Abi „pabaigos“ ir jų „tarp“ *yra*, kol čiabūtis faktiškai egzistuoja, ir jos *yra* taip, kaip tai tegalima būnant čiabūčiai kaip rūpesčiui. Įmestumo vieniu ir prabėgia, atitinkamai užbėgančia, būtimi myriop čiabūtiškai „susiję“ gimimas ir mirtis. Kaip rūpestis, čiabūtis *yra* tas „tarp“.

Tačiau rūpesčio sąrangos visybė turi savo vienio galimą *pagrindą* laikiškume. Taigi „gyvenimo sąsajos“, tai yra čiabūties specifinių tąsos, judrumo ir tvirtumo, ontologinį išaiškinimą privalu nustatyti šio buvinio laikinės sąrangos horizonte. Egzistencijos judrumas nėra esamojo judėjimas. Jis apibrėžia save remdamasis čiabūties tąsa. Specifinį *tąsaus tęsimosi* judrumą 375
vadiname čiabūties *įvykiu*. Čiabūties „sąsajos“ klausimas yra įvykio ontologinė problema. *Įvykio struktūros* ir jos egzistencialiai-laikinių galimybės sąlygų atkasimas reiškia *istoriškumo ontologinės* suprasties laimėjimą.

Su specifinio judrumo ir tvirtumo, kurie būdingi čiabūties įvykiui, analize tyrinėjimas sugrįžta prie problemos, kuri buvo tiesiogiai palytėta prieš atkasant laikiškumą: prie savasties, kurią apibrėžėme kaip tą čiabūties ‚Kas‘ [Wer][1], nuolatinumo klausimo. Savarankumas yra čiabūties buvimo būdas, dėl to pagrįstas specifiniu laikiškumo laikėjimu. Įvykio analizė atveda prie laikinimo, kaip tokio, tematinio tyrinėjimo problemų.

Jei istoriškumo klausimas vėl suveda su šiomis „ištakomis“, tada jau nuspręsta dėl istorijos problemos *vietos*. Jos negalima ieškoti istoriografijoje kaip istorijos moksle. Net jei „istorijos“ problemos mokslinis teorinis aptarinėjimas taikosi ne vien į „pažintinį teorinį“ (Simmelis) istoriografinės pagavos paaiškinimą arba į istoriografinio atvaizdavimo sąvokdaros logiką

[1] Plg. § 64, 316 p. ir kt. p.

(Rickertas), bet ir yra save orientavęs į „dalyko pusę“ [Gegenstandsseite], tai šia klausinija istorija iš principo visada prieinama mokslui vien kaip *objektas* [Objekt]. Istorijos pamatinis fenomenas, kuris iš anksto ir kaip pagrindas glūdi galimai tematizuojant istoriografiją, tuo yra negrįžtamai nustumtas į šalį. Tai, kaip istorija gali tapti galimu istoriografijos *dalyku* [Gegenstand], tegalima išvesti iš istoriškojo būtiškumo, iš istoriškumo ir jo įsišaknijimo laikiškume.

Jei istoriškumas pats turi būti nuskaidrintas iš laikiškumo ir pirmapradiškai iš *autentiško* laikiškumo, tuomet šios užduoties esmė ta, kad ją tegalima įgyvendinti fenomenologinės konstrukcijos[1] keliu[2]. Istoriškumo
376 egzistencialiai-ontologinę sąrangą privalu atkariauti *iš* uždengiančios čiabūties istorijos vulgarios išsklaidos. Istoriškumo egzistenciali konstrukcija turi tam tikrą čiabūties vulgarios suprasties atramą ir kreipiama lig šiol laimėtų egzistencialių struktūrų.

Tyrinėjimas, pažymėdamas istorijos vulgarias sampratas, kol kas orientuojasi į momentus, kurie paprastai laikomi esmingais istorijai. Kartu privalo paaiškėti, kas pirmapradiškai prakalbinama kaip istoriška. Tuo pažymėtas paskirties punktas eksponuojant istoriškumo ontologinę problemą.

Istoriškumo egzistencialią konstrukciją kreipia atlikta čiabūties autentiškos visybiškumo gebos interpretacija ir iš jos išaugusi rūpesčio kaip laikiškumo interpretacija. Čiabūties istoriškumo egzistencialus apmatas teatidengia tai, kas jau glūdi užslėpta laikiškumo laikinime. Pagal istoriškumo įsišaknijimą rūpestyje čiabūtis kaskart egzistuoja kaip autentiškai arba neautentiškai istoriška. Tai, kas kasdienybės pavadinimu plytėjo akiratyje kaip artimiausias horizontas, paaiškėja kaip čiabūties neautentiškas istoriškumas.

Čiabūties įvykiui esmingai priklauso atvertis ir išsklaida. Iš šio buvinio, kuris istoriškai egzistuoja, būtiškumo išauga istorijos raiškios atverties ir pagauties egzistencinė galimybė. Tematizavimas, tai yra *istoriografinė* istorijos atvertis, yra galimos „istorinio pasaulio sudarymo humanitariniuose moksluose“ sąlyga. Istoriografijos kaip mokslo egzistenciali interpretacija vien taikosi argumentuoti savo ontologinę kilmę iš čiabūties istoriškumo. Vien iš čia užbrėžtinos ribos, tarp kurių į faktinį mokslinį darbą orientuota mokslo teorija gali nutraukti savo klausinijų atsitiktinumus.

Čiabūties istoriškumo analizė bando parodyti, kad šis buvinys yra ne „laikinis“, nes jis „glūdi istorijoje“, bet kad jis, atvirkščiai, egzistuoja ir gali egzistuoti vien istoriškai, nes jis savo buvimo pagrindu yra laikinis.

---

1 Apmatas (aut. past. paraštėse)

2 Plg. § 63, 310 p. ir kt. p.

Vis dėlto čiabūtį privalu taip pat pavadinti „laikine“ buvimo „laike“ prasme. Faktinei čiabūčiai reikia ir ji naudoja kalendorių bei laikrodį ir be suformuotos istoriografijos. Kas „su ja“ įvyksta, ji sužino kaip įvykstanti „laike“. Taip pat negyvosios ir gyvosios gamtos vyksmai sutinkami „laike“. 377
Jie yra įlaikiški. Todėl prieš svarstant sąsają tarp istoriškumo ir laikiškumo pirma prašytųsi įlaikiškumo „laiko“ ištakos iš laikiškumo analizė, atidėta tik kitam skyriui[1]. Tačiau tam, kad iš istoriškumo vulgaraus apibūdinimo remiantis įlaikiškumo laiku būtų pašalintas tariamas savaime suprantamumas ir išskirtinumas, prieš tai iš pirmapradžio čiabūties laikiškumo turi būti grynai [rein] „dedukuotas“ istoriškumas, kaip tai perša ir „dalykinė“ [sachliche] sąsaja. Tačiau kadangi laikas kaip įlaikiškumas taip pat „kilęs“ iš čiabūties laikiškumo, istoriškumas ir įlaikiškumas pasirodo kaip lygiapradžiai. Todėl vulgari istorijos laikinio pobūdžio išsklaida savo mastu teisėta.

Ar, šitaip pirma pažymėjus istoriškumo ontologinės ekspozicijos eigą remiantis laikiškumu, dar reikia raiškiai užtikrinti, kad tolesnis tyrinėjimas nesiremia tikėjimu išspręsti istorijos problemą vienu kirčiu? Disponuojamų „kategorinių“ priemonių skurdumas ir pirminio ontologinio horizonto nepatikimumas tampa tuo įkyresnis, kuo labiau istorijos problema suvesta į jos *pirmapradį įsišaknijimą*. Tolesnis nagrinėjimas tenkinasi parodydamas istoriškumo problemos ontologinę vietą. Iš principo tolesnė analizė vien parengia kelią savaip padėti įsisavinti Dilthey’aus tyrimus, kurie šiandienos kartai dar tik priešakyje.

Taigi fundamentalia ontologija siekiant būtinai apriboti istoriškumo egzistencialios problemos ekspoziciją, ji suskaidyta taip: istorijos vulgari suprastis ir čiabūties įvykis (§ 73); istoriškumo pamatinė sąranga (§ 74); čiabūties istoriškumas ir pasaulio istorija (§ 75); istoriografijos egzistenciali ištaka iš čiabūties istoriškumo (§ 76); ankstesnės istoriškumo problemos ekspozicijos sąsaja su Dilthey’aus tyrimais ir grafo Yorcko idėjomis (§ 77).

§ 73. Istorijos vulgari suprastis ir čiabūties įvykis 378

Artimiausias tikslas – rasti paskirties punktą istorijos esmės pirmapradžiam klausimui, tai yra istoriškumo egzistencialiai konstrukcijai. Šis punktas pažymimas tuo, kas pirmapradiškai istoriška. Todėl nagrinėjimas prasideda, kai pažymima tai, kas vulgariai išskleidžiant čiabūtį numanoma išraiškomis „istorija“ ir „istoriška“. Jos turi daug reikšmių.

[1] Plg. § 80, 411 p. ir kt. p.

Artimiausia, dažnai pastebima, bet jokiu būdu ne „apytikrė“ termino „istorija“ dviprasmybė pasireiškia tuo, kad jis suponuoja tiek „istorinę tikrovę“, tiek galimą jos mokslą. „Istorijos“ reikšmę istorijos mokslo (istoriografijos) prasme kol kas pašalinsime.

Tarp išraiškos „istorija“ reikšmių, kurios nesuponuoja nei istorijos mokslo, nei šios kaip objekto, o suponuoja patį šį nebūtinai objektyvuotą buvinį, į pirmenybinę vartoseną pretenduoja ta reikšmė, kuria šis buvinys suprantamas kaip *praėjusysis*. Ši reikšmė pasireiškia šnekant taip: tas ir anas jau priklauso istorijai. Pirma, „praėjęs“ čia reiškia nebesamas arba ir tai, kad nors dar esamas, bet be „poveikio“ „dabarčiai“. Žinoma, istoriškasis kaip praėjusysis turi ir priešingą reikšmę, mums sakant, kad negalima atimti istorijos. Čia istorija suponuoja praėjusį[1], bet vis dėlto paveikų. Kaip visada, istoriškasis kaip praėjusysis suprantamas pozityviu, atitinkamai privatyviu poveikio „dabarčiai“ ryšiu to „dabar“ ir „šiandien“ tikroviškojo prasme. Taip „praeitis“ turi dar vieną nepaprastą dvigubą prasmę. Praėjusysis negrįžtamai priklauso ankstesniam laikui, jis priklausė tuometiniams atsitikimams ir nepaisant to gali būti dar esamas „dabar“, pavyzdžiui, graikų šventyklos likučiai. „Praeities dalis“ su ja dar „dabartiška“.

Tada istorija numano ne tiek „praeitį“ praėjusiojo prasme, kiek *kilmę* iš jos. Kas „turi istoriją“, susijęs su tapsmu. Taip „raida“ – tai pakeltis, tai nupuolimas. Kas taip „turi istoriją“, drauge gali tokią „kurti“ [machen]. „Kurdamas epochą“ jis „dabartiškai“ apibrėžia „ateitį“. Istorija čia reiškia atsitikimų sąsają ir „poveikių sąsają“, kuri praeina „praeitimi“,
379 „dabartimi“ ir „ateitimi“. Kartu praeitis neturi ypatingo pirmumo.

Be to, istorija reiškia visumą buvinio, kuris keičiasi „laike“, būtent – skirtingai nei gamta, kuri panašiai juda „laike“ – žmonių, žmonių sąjungų ir jų „kultūrų“ pasikeitimus ir lemtis. Istorija čia numano ne tiek būtiškumą, įvykį, kiek buvinio regioną, kuris, atsižvelgiant į žmogaus egzistencijos esmingą apibrėžtį „dvasia“ ir „kultūra“, skiriamas nuo gamtos, nors ši tam tikru būdu ir priklauso taip suprastai istorijai.

Galiausiai „istorišku“ laikomas perduotasis kaip toks, koks jis bebūtų – istoriografiškai pažintas ar perimtas kaip savaime suprantamai paslėptas savo kilme.

Keturias minėtas reikšmes mums suvedus į vieną, išplauks tai, kad istorija yra laiku iškylantis specifinis egzistuojančios čiabūties įvykis būtent taip, kad, būnant vienam su kitu, „praėjęs“, o drauge „perduotas“ bei tebeveikiantis įvykis galioja kaip istorija pabrėžta prasme.

---

[1] kažkada pirma įvykęs, o dabar pasiliekantis (aut. past. paraštėse)

Keturios reikšmės turi tą sąsają, kad jos susijusios su žmogumi kaip atsitikimų „subjektu". Kaip turi būti apibrėžtas šiųjų įvykiškumas? Ar įvykis yra vyksmų seka, kintantis nutikimų išnirimas ir pranykimas? Kokiu būdu šis istorijos įvykis priklauso čiabūčiai? Ar čiabūtis prieš tai jau faktiškai „esama", kad tada progai pasitaikius pakliūtų „į istoriją"? Ar čiabūtis *tampa* istoriška vien susipynus aplinkybėms ir nutikimams? O gal per įvykį visų pirma čiabūties buvimas konstituojamas taip, kad, *čiabūčiai vien pačiai būnant istoriškai*, ontologiškai įmanoma kažkas panašaus į aplinkybes, nutikimus ir lemtis? Kodėl „laikiškai" apibūdinant „laike" įvykstančią čiabūtį kaip tik praeitis turi pabrėžtą funkciją?

Jei istorija priklauso čiabūties buvimui, o šis buvimas pagrįstas laikiškumu, tuomet galima pradėti istoriškumo egzistencialią analizę su *tais* istoriškojo bruožais, kurie akivaizdžiai turi laikinę prasmę. Todėl detaliau pažymint „praeities" nepaprastą pirmumą, istorijos sąvokoje turi būti paruošta pamatinės istoriškumo sąrangos ekspozicija. Muziejuje išsaugotos „senienos", pavyzdžiui, rakandas, priklauso „praėjusiam laikui" ir vis dėlto dar esamos „dabar". Kiek šis įrankis istoriškas, kuo jis vis *dar ne*praėjęs? Nejau tik todėl, kad jis tapo istoriografinio susidomėjimo, paveldosaugos ir kraštotyros *dalyku* [Gegenstand]? Tačiau *istoriografiniu dalyku* [Gegenstand] juk 380
panašus įrankis tegali būti pats kažkaip *būdamas istoriniu*. Pakartotinai iškyla klausimas, kokia teise šį buvinį vadiname istoriniu, jei jis vis dėlto nepraėjęs? O gal šie „daiktai", nors jie šiandien dar nesami, vis tik yra „kažkaip praėję" „sau"? Ar jie, esami, vis tik dar *yra* tai, kas jie buvo? „Daiktai" akivaizdžiai pasikeitė. Reikmuo „bėgant laikui" tapo dužus ir kinivarpų išvarpytas. Tačiau šiame praeitume, kuris tęsiasi ir esamybės muziejuje metu, juk glūdi ne *tas* specifinis praeitiškumas, kuris jį daro kažkuo istorišką. Tačiau kas tada yra praėjęs įrankyje? Kas *buvo* „daiktai", kas jie šiandien nebėra? Juk jie vis dar yra apibrėžti naudojamieji įrankiai, bet anapus naudosenos. Vis tik tarkime, kad jie, kaip daug paveldėtų apyvokos daiktų namuose, dar šiandien būtų naudojami, ar tuomet jie jau nebebūtų istoriniai? Naudojami ar nenaudojami, jie vis dėlto nebėra tai, kas jie buvo. Kas yra „praėjęs"? Ne kas kitas kaip *pasaulis*, kurio viduje jie, priklausydami įrankių kontekstui, buvo sutinkami kaip parankinys ir buvo naudojami rūpestingos čiabūties, būvančios-pasaulyje. *To pasaulio* nebėra. Tačiau ano pasaulio kažkada *įpasauliškasis* dar esamas. Kaip pasauliui priklausantis įrankis, *dabar* dar esamasis gali nepaisydamas to priklausyti „*praeičiai*". Tačiau ką reiškia pasaulio ne-be-būtis? Pasaulis *yra* vien *egzistuojančios* čiabūties, kuri *faktiškai* yra kaip buvimas-pasaulyje, būdu.

Taigi dar išlaikytų senienų istorinis pobūdis pagrįstas čiabūties, kurios pasauliui jos priklausė, „praeitimi". Taigi „praėjusi" čiabūtis tebūtų istorinė,

bet ne „dabartiška“. Tačiau ar čiabūtis apskritai gali būti *praėjusi*, jei „praėjusį“ apibrėžiame kaip „dabar *nebesamą, atitinkamai paranką*“? Čiabūtis, akivaizdu, *niekada* negali būti praėjusi ne todėl, kad ji nepraeinanti, bet todėl, kad ji esmingai negali niekada būti *esama*, veikiau, kai ji yra, *egzistuoja*. Tačiau egzistuojanti čiabūtis ontologiškai griežtąja prasme yra nebe praėjusi, bet *čia-buvusi*. Dar esamos senienos „praeitiškos“ ir istoriškos dėl jų
381 įrankiškos priklausomybės ir kilmės iš čia-buvusios čiabūties buvusio pasaulio. Šioji čiabūtis yra istoriška pirminiu būdu. Tačiau ar čiabūtis *tampa* istoriška vien todėl, kad jos čia nebėra? O gal ji kaip faktiškai egzistuojanti kaip tik *yra* neistoriška? *Ar čiabūtis tėra buvusi čia-buvusiosios prasme, ar ji buvusi kaip dabartinanti-ateitiška, tai yra laikindama savo laikiškumu?*

Iš šios išankstinės dar esamo ir vis tik kažkaip „praėjusio“ įrankio, priklausančio istorijai, analizės paaiškėja, kad panašiai buvinys tėra istoriškas dėl savo priklausomybės pasauliui. Tačiau pasaulio būtiškumas istoriškas, nes jis ontologiškai apibrėžtas čiabūtimi. Be to, pasirodo, kad laiko apibrėžtis „praeitis“ apsieina be vienareikšmės prasmės ir akivaizdžiai skiriasi nuo *buvusumo*, su kuriuo susidūrėme kaip su čiabūties laikiškumo ekstatinio vienio konstitutyvu. Tačiau taip galiausiai tik paaštrėja mįslė, kodėl kaip tik „praeitis“ arba, tiksliau tariant, istorijos buvusumas apibrėžia *daugiausia*, buvusumui vis tik laikėjant lygiapradiškai su dabartimi ir ateitimi.

Tvirtiname, kad čiabūtis, *pirma*, yra istoriška. *Antra*, vis dėlto istoriškas yra įpasauliškai sutinkamasis, ne tik parankus įrankis plačiausia prasme, bet ir *gamtinė aplinka* kaip „istorinė dirva“. Nečiabūtišką buvinį, kuris istoriškas dėl savo priklausomybės pasauliui, vadiname pasauliškai istorišku. Galima parodyti, kad vulgari „pasaulio istorijos“ samprata kaip tik išplaukia iš orientavimosi į šį antrinį istoriškąjį. Pasauliškai istoriškasis nėra vien istoriškas, tarkim, dėl istoriografinio objektyvavimo, bet jis istoriškas *kaip buvinys*, kuris įpasauliškai sutinkamas yra pats sau.

Dar esamo įrankio istorinio pobūdžio analizė ne vien atvedė atgal prie čiabūties kaip pirminiu būdu istoriškos, bet drauge sukėlė abejonę, ar istoriškojo laikinis apibūdinimas apskritai gali būti pirminiu būdu orientuotas į esamojo buvimą-laike. Buvinys, pastumtas į vis tolesnę praeitį, netampa „istoriškesnis“, tarsi seniausia būtų autentiškiausiai istoriška. Tačiau „laikinis“ atstumas nuo to ‚dabar‘ ir to ‚šiandien‘ vėlgi neturi pirminiu būdu konstitutyvios reikšmės autentiškai istorinio buvinio
382 istoriškumui ne todėl, kad buvinys yra ne „laike“ ir belaikis, bet todėl, kad jis taip *pirmapradiškai laikiškai* egzistuoja, kaip niekada negali būti esamasis „laike“, praeinantysis, atitinkamai ateinantysis, pagal savo ontologinę esmę.

Bus sakoma, kad tai – smulkmeniški pasvarstymai. To, kad iš principo žmogiška čiabūtis yra istorijos pirminis „subjektas“, niekas neneigia, ir pateikta vulgari istorijos samprata tai pakankamai aiškiai sako. Vis tik tezė „čiabūtis yra istorinė“ ne tik numano ontinį faktą, kad žmogus atvaizduoja daugiau ar mažiau svarbų „atomą“ pasaulio istorijos bėgyje ir lieka žaidimo kamuoliu aplinkybėms ir atsitikimams, bet ir iškelia problemą: *kiek ir dėl kokių ontologinių sąlygų „istorinio“ subjekto subjektyvumui priklauso istoriškumas kaip esminė sąranga*?

§ 74. Istoriškumo pamatinė sąranga

Čiabūtis faktiškai kaskart turi savo „istoriją“ ir gali taip turėti, nes šio buvinio būtis konstituojama per istoriškumą. Šią tezę verta pateisinti siekiant eksponuoti istorijos *ontologinę* problemą kaip egzistencialią. Čiabūties buvimo ribos buvo nustatytos kaip rūpesčio. Rūpestis pagrįstas laikiškumu. Tad šiojo srityje privalome išieškoti įvykį, kuris apibrėžia egzistenciją kaip istorinę. Taip čiabūties istoriškumo interpretacija iš principo pasirodo tik kaip laikiškumo konkretesnė plėtotė. Laikiškumą pirma atidengėme atsižvelgdami į būdą autentiško egzistavimo, kurį apibūdinome kaip užbėgantį ryžtingumą. Kiek čia glūdi čiabūties autentiškas įvykis?

Ryžtingumas buvo apibrėžtas kaip tylus, pasiruošęs baimei saviapmetimas ant savo nuosavos kaltybės[1]. Savo autentiškumą jis laimi kaip *užbėgantis* ryžtingumas[2]. Juo čiabūtis supranta save atsižvelgdama į savo gebą būti taip, jog stoja mirties akivaizdon, kad taip visiškai perimtų buvinį, kuriuo ji pati yra, savo įmestumu. Ryžtingas to nuosavo faktinio „čia“ perėmimas drauge reiškia ryžtą situacijai. Kam čiabūtis kaskart *faktiškai*
pasiryžta, egzistenciali analitika iš principo negeba svarstyti. Tačiau šis ty- 383
rinėjimas pašalina ir egzistencijos faktinių galimybių egzistencialų apmatą. Nepaisant to, privalu paklausti, iš kur *apskritai* gali būti semiamos galimybės, ant kurių čiabūtis save faktiškai apmeta. Užbėgantis saviapmetimas ant nepralenkiamos egzistencijos galimybės, mirties, telaiduoja ryžtingumo visybę ir autentiškumą. Tačiau faktiškai atvėrtos egzistencijos galimybės juk neišvestinos iš mirties. Juolab kad užbėgimas į galimybę reiškia ne spekuliaciją ja, bet kaip tik sugrįžimą prie to faktinio ‚čia‘. Ar savasties įmestumo perėmimas, tarkim, turi atverti jos pasauliui horizontą, iš kurio egzistencija išplėšia savo faktines galimybes? Ar be to nebuvo pasakyta, kad čiabūtis

[1] Plg. § 60, 295 p. ir kt. p.
[2] Plg. § 62, 305 p.

niekada nesugrįžtų už savo įmestumo[1]? Prieš pernelyg greit nuspręsdami, ar čiabūtis semia savo autentiškas egzistencijos galimybes iš įmestumo, ar ne, privalome užsitikrinti šios rūpesčio pamatinio apibrėžtumo sąvokos pilnatvę.

Išties, įmesta čiabūtis patikėta sau pačiai ir savo gebai būti, *bet vis dėlto kaip buvimas-pasaulyje*. Būdama įmesta, ji pavesta „pasauliui" ir faktiškai egzistuoja su Kitais. Pirmiausiai ir dažniausiai savastis pamesta į tūlą. Ji supranta save iš egzistencijos galimybių, kurios vis „kursuoja" čiabūties šiandieniniame „vidutiniame" viešajame išskleistume. Paprastai jos dėl dviprasmybės neatpažįstamos, bet vis tik žinomos. Autentiškas egzistencinis supratimas neišvengia perleisto išskleistumo, todėl supratimas kaskart ryžtu užčiuopia parinktą galimybę iš jo bei prieš jį ir vis tik vėl jam.

Ryžtingumas, kuriuo čiabūtis sugrįžta prie savęs pačios, atveria būtent tas faktines autentiško egzistavimo galimybes *iš palikimo*, kurį jis *perima* kaip įmestas. Ryžtingas sugrįžimas prie įmestumo savyje slepia perleistų galimybių *saviperdavą*, nors nebūtinai *kaip* perleistų. Jei bet koks „gėris" yra paliktis, o „gėrio" pobūdis glūdi įgalinant autentišką egzistenciją, tuomet ryžtingumu kaskart konstituojasi palikimo perdavimas. Kuo
384 autentiškiau pasiryžta čiabūtis, tai yra nedviprasmiškai supranta save iš savo saviškiausios, išskirtinės galimybės užbėgdama į mirtį, tuo vienreikšmiškesnis ir mažiau atsitiktinis yra jos egzistencijos galimybės pasirenkantis atradimas. Tik užbėgimas į mirtį išvaro kiekvieną atsitiktinę ir „išankstinę" galimybę. Tik laisvybė *dėl* mirties [*für* den Tod] tiesiog teikia čiabūčiai tikslą ir stumia egzistenciją į jos baigtinumą. Egzistencijos užčiuoptas baigtinumas išplėšia atgal iš begalinės besisiūlančių artimiausių pasitenkinimo, lengvabūdiškumo, išsisukinėjimo galimybių įvairovės ir įveda čiabūtį į jos *likimo* paprastumą. Tuo žymime autentiškame ryžtingume glūdintį čiabūties pirmapradį įvykį, kuriuo ji, laisva mirčiai, *perduoda* save pačią paveldėta, bet vis dėlto pasirinkta galimybe.

Čiabūtis tegali būti ištinkama likimo smūgių, nes ji savo buvimo pagrindu *yra* likimas pažymėtąja prasme. Likimiškai egzistuodama save perduodančiu ryžtingumu, čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje atverta „laimingų" aplinkybių „pataikavimui" ir atsitiktinumų nuožmumui. Susiduriant aplinkybėms ir nutikimams susidaro ne vien likimas. Ir neryžtingajam jie neduoda ramybės, ir dar labiau nei tam, kuris pasirinkęs, ir vis dėlto neryžtingasis gali „neturėti" likimo.

Kai čiabūtis užbėgdama leidžia mirčiai joje tapti galinga, ji supranta save, laisva mirčiai, núosava savo baigtinės laisvės *persvara*, kad laisve, kuri kaskart

---

[1] Plg. 284 p.

„tėra“ parinkimo parinktume, sau pačiai perimtų pasiliktumo *negalią* ir taptų visiškai akivaizdi atvertos situacijos atsitiktinumams. Tačiau kai likimiška čiabūtis kaip buvimas-pasaulyje esmingai egzistuoja būdama kartu su Kitais, jos įvykis yra bendras įvykis ir apibrėžiamas kaip *lemtis*. Tuo žymime bendrijos, tautos įvykį. Lemtis nesusideda iš atskirų likimų, kaip ir buvimas vieno su kitu negali būti suvokiamas kaip daugelio subjektų pasitaikymas-drauge[1]. Būnant vienam su kitu tame pačiame pasaulyje ir pasiryžtant apibrėžtoms galimybėms, likimai jau iš anksto nukreipti. Vien komunikuojant ir kovojant lemties galia tampa laisva. Likimiška čiabūties lemtis jos „kartoje“[2] ir su ja sudaro pilnatvišką, autentišką čiabūties įvykį. 385

Likimas, kaip bejėgė tylaus, pasiruošusio baimei saviapmetimo ant nuosavos kaltybės persvara, pasiruošusi nemalonumams, kaip ontologinės savo galimybės sąlygos reikalauja rūpesčio buvimo sąrangos, tai yra laikiškumo. Tik kai buvinio būtyje mirtis, kaltė, sąžinė, laisvė ir baigtinumas sugyvena taip pirmapradiškai kaip rūpestyje, buvinys gali egzistuoti likimo modusu, tai yra būti istoriškas savo egzistencijos pagrindu.

Tik buvinys, kuris esmingai ateitiškas savo būtimi taip, kad jis, laisvas savo mirčiai, atsitrenkęs į ją, gali būti laisvai atmestas į savo faktiškąjį ‚čia‘, tai yra tik buvinys, kuris kaip ateitiškas lygiapradiškai yra atbuvęs, gali, pats sau perduodamas paveldėtą galimybę, perimti nuosavą įmestumą ir akimirksniu būti „savo laikui“. Tik autentiškas laikiškumas, kuris drauge yra baigtinis, įgalina kažką panašaus kaip likimą, tai yra nuosavą istoriškumą.

Ryžtingumui nebūtina *raiškiai* žinoti apie galimybių, ant kurių jis save apmeta, kilmę. Tačiau turbūt čiabūties laikiškume ir tik jame glūdi galimybė *raiškiai* perkelti egzistencinę būties gebą, ant kurios ji save apmeta, iš perduotos čiabūties suprasties. Tuomet savęsp sugrįžtantis, save perduodantis ryžtingumas tampa perleistos egzistencijos galimybės *kartote*. *Kartotė yra raiškus perdavimas*, tai yra atogrąža į čia buvusios čiabūties galimybes. Buvusios egzistencijos galimybės nuosava kartotė – tai, kad čiabūtis pasirenka savo herojų – egzistencialiai pagrįsta užbėgančiu ryžtingumu; vis tik juo visų pirma parenkamas parinkimas, kuris kovojantiesiems išlaisvina kartojamą įpėdinystę ir ištikimybę. Tačiau kartojanti buvusios galimybės saviperdava neatveria čia buvusios čiabūties, kad ją pakartotinai įgyvendintų. Galimojo kartotė nėra nei „praėjusiojo“ atkėlimas, nei „dabarties“ pakartotinis siejimas

[1] Plg. § 26, 117 p. ir kt. p.

[2] Dėl „kartos“ sąvokos plg. W. Dilthey, ‚Über das Studium der Geschichte der Wissenschaften vom Menschen, der Gesellschaft und dem Staat‘ [‚Apie žmogaus, visuomenės ir valstybės mokslų istorijos studijas‘] (1875), *Ges. Schriften* [*Rinktiniai raštai*], V t. (1924), 36–41 p.

386 su „pralenktuoju“. Kartotės, išplaukiančios iš ryžtingo saviapmetimo, „praėjusysis“ negali perkalbėti, kad jam teleistų sugrįžti kaip kažkada tikroviškam. Kartotė veikiau *atsako* čia buvusios egzistencijos galimybei. Tačiau atsakas galimybei ryžte – *it akimirksniu* – drauge yra *panaikinimas* to, kas tame ‚šiandien‘ veikia kaip „praeitis“. Kartotė nei pasiduoda praeičiai, nei ją taiko pažangai. Autentiškai egzistencijai akimirksnyje nė vienas jų nėra svarbus.

Kartotę pažymime kaip save perduodančio ryžtingumo, kuriuo čiabūtis raiškiai egzistuoja kaip likimas, modusą. Tačiau jei likimas konstituoja čiabūties pirmapradį istoriškumą, tada istorijos esmingas svoris – nei praėjusiajame, nei tame ‚šiandien‘ ir jo „sąsajoje“ su praėjusiuoju, bet egzistencijos autentiškame įvykyje, kuris išplaukia iš čiabūties *ateities*. Istorija kaip čiabūties buvimo būdas turi savo šaknis ateityje taip esmingai, kad mirtis kaip čiabūties apibūdinta galimybė vėl apmeta užbėgančią egzistenciją ant savo *faktinio* apmestumo ir taip tesuteikia *buvusumui* jos savitą pirmumą istoriškajame. *Autentiška būtis myriop, kitaip tariant, laikiškumo baigtinumas, yra paslėptas čiabūties istoriškumo pagrindas.* Čiabūtis tampa istoriška ne vien kartote, bet, kaip laikiška būdama istoriška, ji gali kartodama perimti save savo istorijoje. Tam dar nereikia istoriografijos.

Ryžtingume glūdinčią užbėgančią saviperdavą tam akimirksnio ‚čia‘ vadiname likimu. Juo kartu pagrįsta lemtis, kokia laikome čiabūties įvykį būnant kartu su Kitais. Likimiška lemtis gali būti raiškiai atvertà kartote atsižvelgiant į jos prieraišumą perleistam palikimui. Vien kartotė čiabūčiai daro akivaizdžią jos nuosavą istoriją. Pats įvykis ir jam priklausantis atvertumas, atitinkamai jo įsisavinimas, egzistencialiai pagrįstas tuo, kad čiabūtis kaip laikinė yra ekstatiškai atvira.

Tai, ką priderindami prie užbėgančiame ryžtingume glūdinčio įvykio lig šiol pažymėjome kaip istoriškumą, vadiname čiabūties *autentišku* istoriškumu. Iš ateityje įsišaknijusių perdavimo ir kartotės fenomenų tapo aišku, kodėl autentiškos istorijos įvykio svoris – buvusume.
387 Tačiau lieka juo mįslingiau, kokiu būdu šis įvykis kaip likimas turi konstituoti visą čiabūties „sąsają“ nuo jos gimimo iki jos mirties. Ką geba papildomai išaiškinti atogrąža prie ryžtingumo? Ar vis tik ryžtas kaskart vėl nėra tik *vienas* vienintelis „išgyvenimas“ visos išgyvenimų sąsajos sekoje? Ar autentiško įvykio „sąsaja“ turi susidėti, tarkim, iš ryžtų sekos be spragų? Nuo ko priklauso, kad „gyvenimo sąsajos“ konstitucijos klausimas neranda jį pakankamai patenkinančio atsakymo? Ar galiausiai ne per greitai tyrinėjimas veržiasi prie atsakymo, prieš tai nepatikrinęs *klausimo* dėl jo teisėtumo? Iš ligšiolinės egzistencialios analitikos eigos niekas netapo taip aišku kaip faktas, kad čiabūties ontologija vis įpuola į vulgarios buvimo suprasties pinkles.

Su tuo metodiškai tegalima susidurti sekant čiabūties sąsajos konstitucijos visai jau „savaime suprantamo“ klausimo *ištaką* ir apibrėžiant, kokiame ontologiniame horizonte jis juda.

Jei istoriškumas priklauso čiabūties buvimui, tada ir neautentiškas egzistavimas privalo būti istoriškas. O jei *neautentiškas* čiabūties istoriškumas apibrėžtų „gyvenimo sąsajos“ klausimo kryptį ir perkeltų prieigą prie autentiško istoriškumo bei jo savitos „sąsajos“? Kaip bebūtų, istorijos ontologinės problemos ekspozicija turi būti pakankamai išsami, tada vis tiek neapsieisime nepanagrinėję čiabūties neautentiško istoriškumo.

§ 75. Čiabūties istoriškumas ir pasaulio istorija

Pirmiausiai ir dažniausiai čiabūtis save supranta remdamasi sutinkamuoju aplinkoje ir apdairiai rūpimuoju. Šis supratimas yra ne vien visas čiabūties elgsenas telydintis susipažinimas su savimi pačiu. Supratimas reiškia saviapmetimą ant būtent tos buvimo-pasaulyje galimybės, tai yra, egzistavimą kaip ši galimybė. Taip supratimas kaip supratingumas konstituoja ir neautentišką tūlo egzistenciją. Kas sutinkama kasdien rūpinantis viešajame ‚vieno su kitu‘, yra ne tik įrankis ir dirbinys, bet drauge ir tai, kas tuo „iškyla“: „reikalai“, verslai, incidentai, nelaimingi atsitikimai. „Pasaulis“ yra 388
drauge dirva bei arena ir kaip tokia kartu priklauso kasdieniam veikimui bei kismui. Viešajame ‚vieno su kitu‘ Kiti sutinkami tokiu gyvenimo būdu, kuriuo „sau“ „kartu plaukiama“. Tai sužinoma, aptariama, skatinama, sulaikoma ir užmirštama, ir su tuo kovojama visada pirma atsižvelgiant į tai, *kas* taip vykdoma ir „išeina“. Atskiros čiabūties tolesnę eigą, prastovą, pertvarką ir „išdavą“ pirmiausiai pasiekiame iš rūpimojo eigos, padėties, kaitos ir disponuojamumo. Kokia bebūtų triviali nuoroda į kasdienio supratingumo čiabūties suprastį, ontologiškai tai juk jokiu būdu nėra skaidru. Tačiau kodėl tada čiabūties „sąsaja“ turi būti apibrėžiama ne remiantis rūpimuoju ir „išgyventuoju“? Ar vis tik įrankis bei dirbinys ir viskas, ties kuo susilaiko čiabūtis, kartu nepriklauso „istorijai“? Ar vis tik istorijos įvykis nėra tik izoliuota „išgyvenimo srautų“ tėkmė atskiruose subjektuose?

Iš tikrųjų istorija nėra nei objekto pokyčių judėjimo sąsaja, nei laisvai plevenanti „subjektų“ išgyvenimų seka. Ar istorijos įvykis tuomet siejasi su subjekto ir objekto „susiklostymo“ istorijos įvykiu? Jei jau paskiriamas subjekto-objekto sąryšio įvykis, tada taip pat privalu paklausti dėl susiklostymo, kaip tokio, būtiškumo, jei jis yra tai, kas „įvyksta“ iš principo. Čiabūties istoriškumo tezė sako ne tai, kad bepasaulis subjektas istoriškas, bet kad buvinys egzistuoja kaip buvimas-pasaulyje. *Istorijos įvykis yra buvimo-pasaulyje įvykis.* Čiabūties istoriškumas esmingai yra pasaulio, kuris priklauso jos

laikinimui dėl ekstatiškai-horizontalaus laikiškumo, istoriškumas. Kadangi čiabūtis faktiškai egzistuoja, sutinkamas jau ir įpasauliškas atskleistasis. *Su istoriška buvimo-pasaulyje egzistencija parankinys ir esamasis kaskart jau įtraukti į pasaulio istoriją.* Įrankiai ir dirbiniai, pavyzdžiui, knygos, turi savo „likimus“, pastatai ir institucijos turi savo istoriją. Tačiau ir gamta yra istoriška. Nors ji kaip tik *neistoriška,* mums kalbant apie „gamtos istoriją“[1], vis dėlto greičiausiai istoriška kaip gamtovaizdis, nausėdijos ir gavybos sritis, kaip mūšio laukas ir kulto vieta. Šis įpasauliškas buvinys kaip toks *yra* istoriškas,
389 o jo istorija reiškia ne „išoriškąjį“, kuris telydi „sielos“ „vidinę“ istoriją. Šį buvinį vadiname *pasauliškai istoriškuoju.* Taip atkreiptinas dėmesys į pasirinktos ir čia ontologiškai suprastos išraiškos „pasaulio istorija“ dvigubą reikšmę. Pirma, ji reiškia pasaulio įvykį savo esmingu, egzistencišku vieniu su čiabūtimi. Tačiau drauge, kadangi su faktiškai egzistencišku pasauliu kaskart atskleistas įpasauliškas buvinys, ji numano parankinio ir esamojo įpasaulišką „įvykį“. Istoriškas pasaulis faktiškai tėra kaip įpasauliško buvinio pasaulis. Kas su įrankiu ir dirbiniu kaip tokiu „įvyksta“, turi savo judrumo pobūdį, kuris lig šiol buvo visiškai tamsus. Pavyzdžiui, „įteikiamas“ ir „nešiojamas“ žiedas, šitaip būdamas, patiria ne tiesiog vietos pasikeitimus. Įvykio judrumas, kuriuo kažkas „su juo atsitinka“, visai nesileidžia pagaunamas judėjimui kaip vietos pasikeitimui. Tai galioja visiems plačiai istoriškiems „vyksmams“ ir atsitikimams, tam tikru būdu ir „gamtos katastrofoms“. Čia juo mažiau gebėsime sekti plačiai istoriško įvykio ontologinės struktūros problemą, nepaisydami tam būtino temos ribų peržengimo, šia ekspozicija siekdami kaip tik atvesti prie įvykio apskritai judrumo ontologinės mįslės.

Verta nustatyti ribas tik *tai* fenomenų sričiai, kuri kartu ontologiškai būtinai numanyta šnekant apie čiabūties istoriškumą. Dėl laikiškai funduotos pasaulio transcendencijos įvykstant egzistuojančiam buvimui-pasaulyje, kaskart čia jau „objektyviai“ yra pasauliškai istoriškasis, *nepagautas istoriografiškai.* O kadangi faktinė čiabūtis nupuldama pasineria rūpimajame, ji pirmiausiai supranta savo istoriją plačiai istoriškai. O kadangi, be to, vulgari buvimo suprastis „būtį“ indiferentiškai supranta kaip esamumą, pasauliškai istoriškojo būtis ateinančio, buvojančio ir dingstančio esamojo prasme sužinoma ir išskleidžiama. O kadangi, pagaliau, būties prasmė apskritai tiesiog galioja kaip savaime suprantama, pasauliškai istoriškojo būtiškumo ir įvykio apskritai judrumo klausimas „juk autentiškai“ tėra daugžodžiavimo nevaisingas smulkmeniškumas.

---

[1] Dėl „gamtinio įvykio“ ontologinio atribojimo nuo istorijos judrumo klausimo plg. toli gražu nepakankamai įvertintus samprotavimus knygoje F. Gottl, *Die Grenzen der Geschichte* [*Istorijos ribos*] (1904).

Kasdienė čiabūtis daugiariopa tuo, kas kasdien „pasitaiko", išblaško. Progos, aplinkybės, rūpinimasis kuriomis iš anksto lieka „taktiškai" lūkuringas, teikia „likimą". Vien rūpimojo atžvilgiu neautentiškai egzistuojanti čiabūtis 390
apsiskaičiuoja savo istoriją. O kadangi taip ji, neduodama ramybės savo „reikalams", privalo save *surinkti* vien iš ką tik „pasitaikiusiojo" *išsiblaškymo* ir *nerišlumo*, jei ji taip nori ateiti prie savęs pačios, *tas klausimas* dėl įsteigtinos čiabūties „sąsajos" subjekto „taip pat" esamo išgyvenimo prasme teiškyla vien iš neautentiško istoriškumo suprasties horizonto. Šio klausimo horizonto viešpatystės galimybė pagrįsta neryžtingumu, kuris sudaro savasties ne-nuolatinumo esmę.

Tuo parodyta čiabūties „sąsajos" klausimo, išgyvenimams vienodai susiklostant tarp gimimo ir mirties, *ištaka*. Klausimo kilmė drauge išduoda savo nederamumą siekiant čiabūties įvykio visybės pirmapradės egzistencialios interpretacijos. Tačiau, kita vertus, viešpataujant šiam „natūraliam" klausimo horizontui, tampa aišku, kodėl atrodo taip, tarsi kaip tik autentiškas čiabūties istoriškumas, likimas ir kartotė mažiausiai įstengia išpurenti fenomenalią dirvą įvedant tai, kas iš principo pretenduoja į „gyvenimo sąsajos" klausimą, ontologiškai pagrįstos problemos pavidalu.

Klausimas negali skambėti taip: kuo čiabūtis įgauna sąsajos vienį, vėliau susiklostant „išgyvenimų" įvykusiai ir įvyksiančiai sekai? Jis turi skambėti taip: kokiu būtiškumu ji pati *pasimeta taip, kad ji išsiblaškiusi tarsi vien privalo vėliau susirinkti ir prasimanyti apimantį ‚drauge*? Pamestumas tūle ir pasauliškai istoriškajam anksčiau atsidengė kaip bėgsmas nuo mirties. Šis bėgsmas nuo... praveria būtį *link* mirties kaip rūpesčio pamatinį apibrėžtumą. Užbėgantis ryžtingumas šią būtį myriop įveda į autentišką egzistenciją. Tačiau šio ryžtingumo įvykį, užbėgant save perduodančią galimybių palikimo kartotę, interpretavome kaip autentišką istoriškumą. Ar, tarkim, šiajame glūdi pirmapradė, nepamesta visos egzistencijos tąsa, nereikalinga sąsajos? Savasties ryžtingumas, nukreiptas prieš išsiblaškymo nenuolatinumą, savyje yra *tąsus nuolatiniškumas*, kuriame čiabūtis, kaip likimas, savo egzistencijoje laiko „įtraukusi" gimimą bei mirtį ir tą jų „tarp" būtent taip, kad tokiu nuolatinumu ji akimirksniu iškyla pasauliškai istoriškajam savo būtent 391
ta situacija. Buvusių galimybių likimiška kartote čiabūtis „betarpiškai", tai yra laikiškai ekstatiškai, atkelia save prieš jau buvusią čiabūtį. Tačiau tada „gimimas", šia palikimo saviperdava grįždamas iš mirties nepralenkiamos galimybės, *pavejamas egzistencijos*, kad ši priimtų nuosavo ‚čia' įmestumą, žinoma, tik be iliuzijų.

Ryžtingumas konstituoja egzistencijos *ištikimybę* nuosavai savasčiai. Ištikimybė, kaip *pasiruošęs baimei* ryžtingumas, drauge yra galima pagarba vieninteliam autoritetui, kuris gali laisvai egzistuoti egzistencijos pakartotinėms

galimybėms. Ryžtingumas ontologiškai būtų klaidingai suprastas, jei norima manyti, kad jis kaip „išgyvenimas“ *esąs* iš tikro tik tol, kol „trunka“ „pasiryžties“ „aktas“. Ryžtingume glūdi egzistencinis nuolatinumas, kuris savaip jau užbėgęs už akių kiekvienam galimam akimirksniui, išplaukiančiam iš jo. Ryžtingumas, kaip likimas, yra laisvė apibrėžto ryžto, galimai situacijai peršant *išdavimą*. Tuo egzistencijos nuolatiniškumas ne pertraukiamas, bet kaip tik akimirksniškai patvirtinamas. Nuolatiniškumas susidaro ne vien „akimirksnių“ sujungimu ir iš jo, bet šie išplaukia iš *jau tąsaus* ateitiškai atbuvusios kartotės laikiškumo.

Vis dėlto neautentiškame istoriškume paslėptas pirmapradis likimo tįsumas. Ne nuolat, kaip pats-tūlas, čiabūtis dabartina tą savo „šiandien“. Lūkuringa artimiausios naujumos, ji jau užmiršusi ir senumą. Tūlas išsilenkia rinkimosi. Aklas galimybėms, jis geba ne pakartoti buvusįjį, bet vien sulaiko ir išlaiko išlikusį buvusio pasauliškai istoriškojo „tikroviškąjį“, liekaną ir esamą žinią apie jį. Pamestas to ‚šiandien‘ sudabartinime, jis „praeitį“ supranta remdamasis „dabartimi“. Vis dėlto autentiško istoriškumo laikiškumas kaip užbėgančiai-kartojantis akimirksnis yra to ‚šiandien‘ *atidabartinimas* ir atpratinimas nuo tūlo įprastumų. Vis dėlto neautentiškai istoriška egzistencija, apkrauta jai pačiai tapusia neatpažįstama „praeities“ paliktimi, priešingai, ieško modernybės. Autentiškas istoriškumas istoriją supranta kaip galimojo „pasikartojimą“ ir todėl žino, kad
392 galimybė tepasikartoja, kai egzistencija likimiškai-akimirksniu jai atvirà ryžtinga kartote.

Čiabūties istoriškumo egzistenciali interpretacija nuolat neapsižiūrėjus pakliūna į šešėlius. Tamsybes juo mažiau galima išsklaidyti, kai deramo klausinėjimo galimos dimensijos dar neišpainiotos ir visur sklando *būties mįslė* ir, kaip dabar paaiškėjo, jos esmė – *judėjimas*. Vis dėlto galima išdrįsti apmesti istorijos, kaip mokslo čiabūties istoriškumo istoriografijos atžvilgiu, ontologinę genezę. Apmatas skirtas parengti vėlesniam filosofijos istorijos istoriografinės destrukcijos užduoties paaiškinimui[1].

§ 76. Istoriografijos egzistenciali ištaka iš čiabūties istoriškumo

To, kad istoriografija kaip kiekvienas mokslas it čiabūties būtiškumas faktiškai dar vis „priklausomas“ nuo „viešpataujančios pasaulėžiūros“, nereikia svarstyti, tačiau nepaisant šio fakto privalu paklausti apie mokslo ištakos iš čiabūties buvimo sąrangos ontologinę galimybę. Ši ištaka dar mažai skaidri. Šiame kontekste analizė teturi eskiziškai supažindinti su istoriografijos

[1] Plg. § 6, 19 p. ir kt. p.

egzistencialia ištaka tiek, kiek tuo dar aiškiau iškils švieson čiabūties istoriškumas ir jos įsišaknijimas laikiškume.

Jei čiabūties buvimas iš principo istoriškas, tada kiekvienas faktinis mokslas akivaizdžiai lieka sukaustytas šio įvykio. Tačiau istoriografija savaip ir pirmiausia kaip prielaidą dar turi čiabūties istoriškumą.

Kol kas norėtųsi paaiškinti nurodant tai, kad istoriografija kaip mokslas apie čiabūties istoriją privalo „suponuoti" pirmapradiškai istorišką buvinį kaip savo galimą „objektą". Vis tik istorija neprivalo vien *būti*, kad istoriografijos dalykas [Gegenstand] taptų prieinamas, ir ne tik istorinis pažinojimas kaip čiabūties įvykio elgsena yra istoriškas, bet ir *istoriografinė istorijos atvertis pati sau*, ar ji vykdoma faktiškai, ar ne, *pagal savo ontologinę struktūrą įsišaknijusi čiabūties istoriškume*. Ši sąsaja numanoma šnekant apie istoriografijos egzistencialią ištaką iš čiabūties istoriškumo. Ją metodiškai nuskaidrinti reiškia ontologiškai apmesti istoriografijos *idėją* 393
iš čiabūties istoriškumo. Vis dėlto kalbama ne apie istoriografijos sąvokos „abstrahavimą" iš šiandien faktinio mokslo darbo, atitinkamai ne apie prisiderinimą prie jo. Taigi kas laiduoja, iš principo žiūrint, kad ši faktinė priemonė iš tikrųjų reprezentuoja istoriografiją pagal jos pirmaprades ir autentiškas galimybes? Ir net jei tai teisinga, – dėl ko mes susilaikome nuo sprendimo, – tada sąvoka juk tegalėtų būti „atskleista" kreipiant faktu jau suprastai istoriografijos idėjai. Visgi, atvirkščiai, egzistenciali istoriografijos idėja netampa labiau teisėta dėl to, kad istorikas patvirtina savo faktinio elgesio atitiktį jai. Ji netampa ir „klaidinga" dėl to, kad ginčija tokią atitiktį.

Istoriografijos kaip mokslo idėjoje glūdi tai, kad ji istoriškai būvančiojo *atvertį* suvokė kaip nuosavą užduotį. Kiekvienas mokslas pirminiu būdu konstituojasi tematizuodamas. Kas čiabūtimi kaip atvertu buvimu-pasaulyje priešmoksliškai žinoma, apmetama ant jos specifinės būties. Šiuo apmatu apsiriboja buvinio regionas. Prieigos prie jo išlaiko savo metodinę „direkciją", išsklaidos sąvokiškumo struktūra laimi savo nužymėjimą. Jei mes, atgręždami klausimą į „dabarties istorijos" galimybę, istoriografijai priskiriame „praeities" atvertį kaip užduotį, tada istoriografinis istorijos tematizavimas tegalimas, jei „praeitis" jau apskritai kaskart atverta. Net visiškai nežiūrint į tai, ar disponuojama pakankamais šaltiniais, istoriografiškai įdabartinant praeitį, *kelias link jo* juk turi būti apskritai *atviras*, istoriografiškai atsigręžiant į jį. Tai, kad panašiai atsitinka ir kaip tai tampa įmanoma, jokiu būdu nėra akivaizdu.

Tačiau kadangi čiabūties buvimas istoriškas, tai yra dėl ekstatiškai-horizontalaus laikiškumo atviras savo buvusumu, egzistuojant „praeitis" tematizuojama apskritai laisvai. O kadangi čiabūtis *ir vien ji*

pirmapradiškai istoriška, tai, ką iš anksto teikia istoriografinis tematizavimas kaip galimą tyrimo dalyką [Gegenstand], privalo turėti *čia buvusios čiabūties* būtiškumą. Su faktine čiabūtimi kaip buvimu-pasaulyje kaskart *yra* ir pasaulio istorija. Jei pirmosios čia jau nebėra, tada ir pasaulis čia *buvęs*. Tam neprieštarauja tai, kad kažkada įpasauliškai parankus vis dėlto dar
394 nepraeina ir kaip čia buvusio pasaulio nepraėjusysis „istoriografiškai" aptinkamas dabartyje.

Dar esami likučiai, paminklai, pranešimai yra *galima* „medžiaga" čia buvusios čiabūties konkrečiai atverčiai. Panašus dalykas *gali* tapti *istoriografine* medžiaga tik todėl, kad jis pagal savo būtiškumą turi *pasauliškai istoriškojo* pobūdį. Ir jis *tampa* medžiaga vien todėl, kad tai iš anksto suprasta atsižvelgiant į jo įpasauliškumą. Jau apmestas pasaulis apibrėžia save interpretuodamas pasauliškai istoriškojo „išlaikytą" medžiagą. Medžiagos parūpinimas, peržiūra ir užtikrinimas ne vien grąžina prie „praeities", bet ir jau supponuoja *istorinę būtį link* čia buvusios čiabūties, tai yra istoriko egzistencijos istoriškumą. Šioji egzistencialiai funduoja istoriografiją kaip mokslą iki pat menkiausių „amato" procedūrų[1].

Jei istoriografija panašiai slypi istoriškume, tada iš čia turi leistis apibrėžiama ir tai, kas „autentiškai" yra istoriografijos *dalykas* [Gegenstand]. Pirmapradės istoriografijos temos ribas būtų privalu nustatyti prisiderinant prie autentiško istoriškumo ir jam priklausančios čia buvusiojo atverties – kartotės. Ši supranta čia buvusią čiabūtį savo buvusia autentiška galimybe. Tada istoriografijos „gimimas" iš autentiško istoriškumo reiškia, kad istoriografinio dalyko [Gegenstandes] pirminis tematizavimas apmeta čia buvusią čiabūtį ant savo savišikiausios egzistencijos galimybės. Tai ar istoriografija turi tematizuoti *galimąjį*? Ar jos visa „prasmė" nėra vien „*tikrybės*", tai, kas tikrybiškai buvo?

Vis tik ką reiškia: čiabūtis yra „tikrybiškai"? Jei čiabūtis „autentiškai" tėra iš tikro egzistuodama, tuomet jos „tikrybiškumas" juk konstituojasi kaip tik ryžtingu saviapmetimu ant pasirinktos gebos būti. Tačiau tada „tikrybiškai" autentiškai čia buvusysis yra egzistencinė galimybė, kuria faktiškai apsibrėžė likimas, lemtis ir pasaulio istorija. Kadangi egzistencija kaskart įmesta tik kaip faktinė, istoriografija tuo primygtiniau atvers tylią galimojo jėgą, kuo paprasčiau ir konkrečiau ji supranta ir „tik" atvaizduoja buvusybę-pasaulyje iš savo galimybės.

---

[1] Dėl istoriografinio supratimo konstitucijos plg. E. Spranger, ‚Zur Theorie des Verstehens und zur geisteswissenschaftlichen Psychologie' [‚Dėl supratimo teorijos ir dėl humanitarinės psichologijos'], *Festschrift für Joh. Volkelt,* 1918, 357 p. ir kt. p.

Jei istoriografija, pati išauganti iš autentiško istoriškumo, kartodama atidengia čia buvusią čiabūtį savo galimybe, tada ji kada nors jau praveria ir „tą, kas visuotina". Klausimas, ar istoriografijos dalykas – tik vienkartinių, „individualių" nutikimų rikiuotė, ar ir „dėsniai", gelmėje jau nepasiekiamas. Jos tema nėra nei tik vienkartinis įvykis, nei virš jo sklandantis visuotinas dalykas, bet faktiškai egzistenciškai buvusi galimybė. Ši pakartojama ne kaip tokia, tai yra autentiškai istoriografiškai suprantama, ją iškreipus blyškiu viršlaikišku pavyzdžiu. Tik faktinis autentiškas istoriškumas geba taip atverti čia buvusią istoriją kaip ryžtingą likimą, kad kartote įmuša galimumo „jėgą" į faktinę egzistenciją, tai yra prie jos ateina jos ateitiškumu. Todėl istoriografijos išeities taškas – kaip ir neistoriografinės čiabūties istoriškumo – jokiu būdu ne „dabartis" ir vien šiandien „tikroviškasis", kad iš čia būtų atsiekiamas praėjusysis; juk ir *istoriografinė* atvertis laikėja *iš ateities*. To, kas turi tapti galimu dalyku [Gegenstand] istoriografijai, „atranka" faktiškai *jau pradėta* egzistencialiai parenkant čiabūties, iš kurios istoriografija visų pirma išplaukia ir vien *yra*, istoriškumą. 395

Likimiška kartote pagrįsta istoriografinė „praeities" atvertis taip mažai „subjektyvi", kad vis tik ji laiduoja istoriografijos „objektyvumą". Visgi mokslo objektyvumas pirma susiklosto iš to, ar jis gali neuždengdamas *priešpastatyti* supratimui jam priklausantį teminį buvinį savo būties pirmapradiškumu. Jokiame moksle mastų „visuotinis galiojamumas" ir pretenzijos į „visuotinumą", kurį perša tūlas ir jo supratingumas, nėra *mažiau* galimi „tiesos" kriterijai kaip autentiškoje istoriografijoje.

Tik todėl, kad istoriografijos centrinė tema kaskart yra čia buvusios egzistencijos *galimybė*, o ši faktiškai visada egzistuoja pasauliškai istoriškajame, ji gali sau piršti nepermaldaujamą orientaciją į „tikrybes". Todėl faktinis tyrimas įvairiai išsišakoja ir daro savo dalyku [Gegenstand] įrankių, dirbinių, kultūros, dvasios ir idėjų istoriją. Drauge istorija sau pačiai kaip save perduodanti kaskart yra sau priklausančiame išskleistume, kuris pats turi savo nuosavą istoriją taip, kad pati istoriografija dažniausiai prasibrauna prie čia buvusiojo vien per perdavimo istoriją. Čia glūdi
tai, kad konkretus istoriografinis tyrimas kaskart gali laikytis permainingai 396
priartėdamas prie savo autentiškos temos. Istorikas, kuris iš pat pradžių „metasi" prie epochos „pasaulėžiūros", tuo dar neįrodė, kad jis savo dalyką [Gegenstand] supranta autentiškai istoriškai, bet ne vien „estetiškai". O, kita vertus, istoriko, kuris „tik" skelbia šaltinius, egzistencija gali būti apibrėžta autentišku istoriškumu.

Taigi taip ir diferencijuoto istoriografinio susidomėjimo, būdingo ir tolimiausioms bei primityviausioms kultūroms, viešpatavimas pats savaime dar neįrodo „laiko" autentiško istoriškumo. Galiausiai „istorizmo" problemos

iškilimas aiškiausiai pažymi, kad istoriografija linkusi čiabūtį atskirti nuo jos autentiško istoriškumo. Šiai nebūtinai reikia istoriografijos. Neistoriografiniai laikotarpiai kaip tokie nėra jau ir neistoriški.

Galimybė, kad istoriografija apskritai gali būti „naudinga“ arba „žalinga“ „gyvenimui“, pagrįsta tuo, kad šis savo būties gelmėje yra istoriškas ir todėl kaip faktiškai egzistuojantis jau kaskart apsisprendęs autentiškam arba neautentiškam istoriškumui. Nietzsche pripažino ir vienareikšmiškai-primygtinai aptarė tai, kas esminga „istoriografijos naudai ir žalai gyvenimui“ savo „Nesavalaikių samprotavimų“ antrojoje dalyje (1874). Jis skiria tris istoriografijos tipus: monumentalią, antikvarinę ir kritinę, raiškiai nenurodydamas šios trejybės būtinumo ir jų vienio pagrindo. *Istoriografijos trejopumas nužymėtas čiabūties istoriškume*. Šis drauge leidžia suprasti, kiek autentiška istoriografija faktiškai privalo būti šių trijų galimybių konkretus vienis. *Nietzsche*'s suskirstymas neatsitiktinis. Jo „samprotavimo“ pradžia leidžia spėti, kad jis suprato daugiau nei paskelbė.

Kaip istoriška, čiabūtis tegalima dėl laikiškumo. Šis laikėja savo proveržių ekstatiškai-horizontaliame vienyje. Čiabūtis, kaip ateitiška, autentiškai egzistuoja ryžtingai atverdama pasirinktą galimybę. Ryžtingai grįžtanti savęsp, ji pakartotinai atvira žmogiškosios egzistencijos „monumentalioms“ galimybėms. Iš tokio istoriškumo išplaukianti istoriografija yra „monumentali“. Čiabūtis, kaip atbuvusi, patikėta savo įmestumui. Galimojo pakartotiniame įsisavinime drauge glūdi čia buvusios egzistencijos, kuria praverta užčiuopta galimybė, nužymėta garbiai apsaugant. Todėl,
397 kaip monumentali, autentiška istoriografija yra „antikvarinė“. Čiabūtis laikėja ateities ir buvusumo, kaip dabarties, vieniu. Dabartis, būtent kaip akimirksnis, autentiškai atveria tą ‚šiandien‘. Tačiau kadangi ši išskleista remiantis užčiuoptos egzistencijos galimybės ateitiškai-pakartotinio supratimu, autentiška istoriografija tampa to ‚šiandien‘ atidabartinimu, tai yra kenčiančiu išsivadavimu iš to ‚šiandien‘ nupuolančio viešumo. Monumentaliai-antikvarinė istoriografija yra kaip autentiška būtina „dabarties“ kritika. Autentiškas istoriškumas yra trejopos istoriografijos galimos vienybės pamatas. Tačiau autentiškos istoriografijos pamato *pagrindas* yra *laikiškumas* kaip rūpesčio egzistenciali buvimo prasmė.

Istoriografijos egzistencialiai-istorinė ištaka konkrečiai atvaizduojama analizuojant tematizavimą, kuris konstituoja šį mokslą. Istoriografiškai tematizuojant svarbiausia – suformuoti hermeneutinę situaciją, su istoriškai egzistuojančios čiabūties ryžtu atsiveriančią čia buvusiojo pakartotinei atverčiai. *Istoriografinės tiesos* galimybė ir struktūra eksponuotina iš *istorinės egzistencijos autentiško atvertumo* („tiesos“). Tačiau kadangi istoriografinio mokslo pamatinės sąvokos jų objektų ar jų aptarinėjimo atžvilgiu yra egzistencijos

sąvokos, *humanitarinių mokslų* teorija suponuoja čiabūties *istoriškumo* tematiškai egzistencialią interpretaciją. Tai nuolatinis tikslas, prie kurio siekiama priartėti W. Dilthey'aus tyrimais ir kuris skvarbiau nušviečiamas grafo Yorcko fon Wartenburgo idėjomis.

§ 77. Istoriškumo problemos ankstesnės ekspozicijos sąsaja su W. Dilthey'aus tyrimais ir grafo Yorcko idėjomis

Istorijos problema išnagrinėta įsisavinant Dilthey'aus darbą. Jis buvo patvirtintas ir drauge įtvirtintas grafo Yorcko tezėmis, išsklaidytomis jo laiškuose Dilthey'ui[1].

Šiandien plačiai dar paplitęs toks Dilthey'aus įvaizdis: „subtilus" humanistikos, ypač literatūros istorijos, išskleidėjas, kuris „taip pat" deda pastangas atriboti gamtos ir humanitarinius mokslus, šių mokslų istorijai, kaip ir „psicho- 398
logijai", teikdamas išskirtinį vaidmenį bei leisdamas visam tam išblukti reliatyvistinėje „gyvenimo filosofijoje". Paviršutiniškai nagrinėjant šis piešinys „teisingas". Tačiau iš jo dingsta „substancija". Jis daugiau uždengia nei atidengia.

Schematiškai Dilthey'aus tyrimai dalinasi į tris sferas: humanitarinių mokslų teorijos ir jų atribojimo nuo gamtos mokslų studijos; mokslų apie žmogų, visuomenę ir valstybę istorijos tyrimai; psichologijos, kuria turi būti atvaizduojama „visuminė žmogaus tikrybė", metmenys. Moksliniai teoriniai, moksliniai istoriniai ir hermeneutiniai-psichologiniai tyrinėjimai vienas kitą persmelkia ir susikerta. Kur vienas akiratis vyrauja, kiti taip pat yra kaip motyvas ir priemonė. Kas pasirodo kaip prieštaringumas ir neužtikrintas, atsitiktinis „bandymas", yra elementarus nerimas siekiant „gyvenimą" pateikti filosofinei suprasčiai, o šiam supratimui iš „paties gyvenimo" užtikrinti hermeneutinį pamatą. Viskas centruojama „psichologijoje", kuri „gyvenimą" jo istorinėmis raidos ir poveikio sąsajomis turi suprasti kaip *būdą*, kuriuo žmogus *yra* kaip galimas humanitarinių mokslų *dalykas* [Gegenstand] ir juolab kaip šių mokslų *gelmė*. Hermeneutika yra šio supratimo saviaiška, o vien išvestine forma – istoriografijos metodologija.

Išties, Dilthey'us atsižvelgdamas į amžininkų svarstymus, kurie jo paties tyrimus, grindusius humanitarinius mokslus, vienpusiškai nustūmė į mokslo teorijos lauką, savo publikacijas daug kartų orientavo šia kryptimi. „Humanitarinių mokslų logika" jam vargiai centrinė, kaip ir jo „psichologija", kuria siekiama ne „vien" gerinti pozityvų psichikos mokslą.

---

[1] Plg. *Briefwechsel zwischen Wilhelm Dilthey und dem Grafen Paul Yorck von Wartenburg 1877–1897* [*Korespondencija tarp Wilhelmo Dilthey'aus ir grafo Pauliaus Yorcko von Wartenburgo 1877–1897 m.*], Halle a. d. S., 1923.

Dilthey'aus saviškiausią filosofinę tendenciją, jam susirašant su savo draugu grafu Yorcku, šis nedviprasmiškai išreiškia nurodydamas, kad *„mūsų bendras interesas – suprasti istoriškumą“* [kursyvu išskirta autoriaus][1]. Įsisavinant Dilthey'aus tyrimus, kurie vien dabar tampa prieinami pilna apimtimi, reikia nuolat ir konkrečiai aiškintis iš principo. Čia ne vieta detaliai svarstyti
399 jį paveikusias problemas ir tai, kaip jos jį paveikė[2]. Vis dėlto turime pažymėti kelias centrines grafo Yorcko idėjas, kol kas atrinkdami būdingus laiškų punktus.

Yorcko gyvybinga tendencija, atgaivinta komunikuojant su Dilthey'aus klausinija ir darbais, kaip tik iškyla jo nusistatymu dėl pagrindžiančios disciplinos – analitinės psichologijos. Apie Dilthey'aus akademinį veikalą „Idėjos apie aprašančiąją ir analitinę psichologiją“ (1894) jis rašo: „Savinuovoka kaip pirminė pažinimo priemonė, analizė kaip pirminė pažinimo procedūra yra tvirtai nustatomos. Iš čia formuluojami teiginiai, verifikuojami nuosavais duomenimis. Toliau nežengiama link konstruktyvios psichologijos ir jos prielaidų kritinio išskaidymo, išaiškinimo, o drauge vidinio atmetimo“ (*Koresp.* 177 p.). „<...>kritinio išskaidymo, t. y. psichologinės kilmės argumentuotės skyrium ir nevaržomai įgyvendinant, atsisakymas, mano galva, susijęs su samprata ir laikysena, kurią Jūs priskiriate pažinimo teorijai“ (177 p.). „Tik pažinimo teorija *paaiškina* nepritaikomumą – tai nustatyta ir paaiškinta tikrybė. Paaiškinimas turi atsiskaityti dėl mokslinių metodų adekvatumo, jis turi pagrįsti metodologiją, užuot išvedęs atskirų sričių metodus, sakyčiau, atsitiktinai, kaip yra dabar“ (179 p.).

Šioje Yorcko reikmėje – iš principo tai priešais mokslus žengiančios ir juos vedančios logikos, kokia buvo Platono ir Aristotelio logika, reikmė – glūdi užduotis pozityviai ir radikaliai išplėtoti įvairias kategorialias buvinio, kuris yra gamta, ir buvinio, kuris *yra* (čiabūties) istorija, struktūras. Yorckas mano, kad Dilthey'aus tyrinėjimai *„per mažai pabrėžia rūšies skirtumą tarp ontiškojo ir istoriografiškojo“* (191 p.) [kursyvu išskirta autoriaus]. „Ypač palyginimo priemonė pretenduoja į humanitarinių mokslų metodą. Čia nesutinku su Jumis<...> Palyginimas visada estetinis, visada prikaustytas prie figūros. Windelbandas istorijai priskiria figūras. Jūsų tipo sąvoka visiškai
400 vidujinė. Čia kalbama apie charakterius, ne apie figūras. Jam istorija – vaizdų, atskirų figūrų eilė su estetine reikme. Gamtos mokslininkui kaip tik šalia mokslo telieka estetinis skonis kaip žmogiškos nusiraminimo priemonės

[1] *Korespondencija*, 185 p.

[2] Nuo to juolab galime atsisakyti būdami dėkingi G. Mischui už Dilthey'aus konkretų ir į centrines tendencijas orientuotą atvaizdavimą, nepamainomą aiškinantis jo darbus. Plg. W. Dilthey, *Ges. Schriften* [*Rinktiniai raštai*], V t. (1924), Vorbericht [Pratarmė], VII-CXVII p.

tipas. Jūsų istorijos sąvoka juk yra jėgų kontakto, jėgos vienetų sąvoka, su kuria figūros kategorija turi būti vartojama tik perkeliant“ (193 p.).

Iš užtikrinto instinkto „ontiškojo ir istoriografiškojo skirčiai“ Yorckas atpažįsta, kaip stipriai tradicinis istorijos tyrimas dar laikosi „grynai [rein] okuliarių apibrėžčių“ (192 p.), kurių tikslas – tai, kas kūniška [Körperliche] ir figūratyvu.

„Ranke – didelis okuliaristas, kuriam tai, kas pranykę, gali tapti *tikrovėmis*<...>. Iš Rankės bendros manieros paaiškinamas ir istorijos medžiagos apribojimas iki politikos. Tik tai dramatiška“ (60 p.). „Modifikacijos, kurias teikia laiko tėkmė, man atrodo neesminės, ir čia norėčiau turbūt kitaip vertinti. Vis tik, pavyzdžiui, taip vadinamą istorinę [historische] mokyklą laikau vien šalutine srove pačioje upės vagoje ir reprezentuojančia tik vieną seną praeinančios prieštaros narį. Pavadinimas kažkiek apgaulingas. *Ta mokykla buvo visai ne istorinė* [kursyvu išskirta autoriaus][1], bet antikvarinė, estetiškai konstruojanti, o didysis vyraujantis judėjimas buvo mechaniškai sukonstruota mokykla. Todėl tai, kuo ji metodiškai papildė racionalumo metodą, tebuvo bendras jausmas [Gesammtgefühl]“ (68 p. ir toliau).

„Tikras filologas – suvokiantis istoriografijos sąvoką kaip antikvariato dėžę. Kur neapčiuopiama – kur teveda gyvybinga psichinė transpozicija, ten ponai neina. Jie gelmėje kaip tik gamtos mokslininkai ir tampa dar didesni skeptikai, nes jiems stinga eksperimento. Nuo visų šių niekniekių, pavyzdžiui, kaip dažnai Platonas buvo Didžiojoje Graikijoje arba Sirakūzuose, privalu laikytis kuo toliau. Čia nėra jokio gyvybingumo. Toks dirbtinis maivymasis, kurį juk kritiškai peržvelgiau, galiausiai yra didelis klaustukas ir tapęs gėda kalbant apie Homero, Platono, Naujojo Testamento didžiuosius realumus. Viskas, kas iš tikro realu, tampa schemomis, jei tai nagrinėjama kaip „daiktas sau“, jei tai neišgyvenama“ (61 p.). „‚Mokslininkai‘[2] stovi prieš laiko jėgas panašiai kaip subtiliausiai suformuota prancūzų visuomenė – prieš tuometinį revoliucinį judėjimą. Tiek čia, tiek ten – formalizmas, formos kultas. Santykių apibrėžtys – paskutinis išminties žodis. Tokia mąstymo kryptis, žinoma, turi savo, kaip manau, dar neparašytą istoriją. Mąstymo ir tikėjimo nepamatuo- 401
jamumas taip mąstant pažinimo teorijos požiūriu – metafizinis elgesys – yra istoriografinis produktas“ (39 p.). „Bangavimas, sukeltas ekscentriško principo, prieš daugiau nei keturis šimtus metų atvedusio naują laiką, man atrodo visiškai išskydęs ir sulėkštėjęs, pažinimas pažengęs link savo paties panaikinimo, žmogus tiek atitrūkęs nuo savęs paties, kad jis sau nebematomas.

[1] Laužtiniai skliaustai – autoriaus (vert. pastaba).

[2] Viengubos kabutės – autoriaus (vert. pastaba).

„Modernus žmogus“, tai yra žmogus nuo Renesanso laikų, yra pasiruošęs būti palaidotas“ (83 p.). Ir vis dėlto: „Bet kokia iš tiesų gyvybinga, o ne tik mirganti gyvenimu istoriografija yra kritika“ (19 p.). „Tačiau istorijos žinija geriausia dalimi yra paslėptų šaltinių žinija“ (109 p.). „Su istorija yra taip, kad tai, kas sukuria spektaklį ir krenta į akis, nėra pagrindinis dalykas. Nervai nematomi taip pat, kaip apskritai nematoma tai, kas esminga. Ir kaip pasakyta: „Jei būtumėte tylūs, būtumėte stiprūs“, teisingas ir šis variantas: nutilę išgirsite, tai yra suprasite“ (26 p.). „Tuomet mėgaujuosi tyliu pokalbiu su savimi ir bendravimu su istorijos dvasia. Ji nepasirodė Faustui jo celėje, taip pat – meistrui Goethe'ei. Išsigandę jie nebūtų atšliję nuo jos, kad ir kaip rimtai bei jaudinančiai ji būtų pasirodžiusi. Ji vis tik broliška ir gimininga kita, gilesne prasme nei krūmynų ir laukų gyventojai. Šios pastangos panašios į Jacobso imtynes, kurios pačiam imtynininkui užtikrina laimėjimą. Štai kas pirmiausia atsitinka“ (133 p.).

Yorckas aiškiai įžvelgia istorijos kaip „virtualumo“ pamatinį bruožą pažindamas paties žmogiškos čiabūties buvimo pobūdį, taigi būtent ne kaip mokslo teoretikas – istorinio nagrinėjimo objektą. „Tai, kad visas psicho-fizinis duotumas ne *yra* [būtis = gamtos esamybė – autoriaus pastaba][1], bet gyvena, yra istoriškumo išeities taškas. Ir savinuovoka, kuri nukreipta ne į abstraktų Aš, bet į mano savasties pilnatvę, mane ras istoriškai apibrėžtą, kaip fizikas mane pažįsta kosmiškai apibrėžtą. Kaip tik taip, kaip gamta, esu istorija <...>.“ (71 p.). Ir Yorckas, permatęs visas netikras „santykio apibrėžtis“ ir „nepamatuotus“ reliatyvizmus, nedvejoja išvesdamas paskutinį padarinį iš čiabūties istoriškumo įžvalgos. „Tačiau, kita vertus, nuo istoriografijos atskirta sistematika metodologiškai
402 neadekvati vidiniam savimonės istoriškumui. Kaip fiziologija negali abstrahuotis nuo fizikos, taip filosofija, kaip tik kai ji kritiška, – nuo istoriškumo<...>. Elgimasis ir istoriškumas yra kaip kvėpavimas ir oro spaudimas ir – tegu tai skamba tam tikru mastu paradoksaliai – filosofavimo ne-suistorinimas metodišku sąryšiu man atrodo kaip metafizinis likutis“ (69 p.). „Kadangi filosofavimas yra gyvenimas, todėl – neišsigąskite – mano manymu, yra istorijos filosofija – kas galėtų ją parašyti! Žinoma, ne taip, kaip ją lig šiol suvokė ir bandė įgyvendinti; prieš tai Jūs nepaneigiamai pasisakėte. Ligšiolinė klausinija buvo kaip tik klaidinga, netgi neįmanoma, bet ji ne vienintelė. Todėl toliau iš tikro nėra filosofavimo, kuris nebūtų istoriografinis. Sisteminės filosofijos atskirtis nuo istoriografinio atvaizdavimo iš esmės neteisinga“ (251 p.). „Galimybė tapti praktiniu, žinoma, juk yra bet kokio mokslo autentiškas teisėtas pagrindas. Tačiau matematinė praktika nėra vienintelė. Mūsų pozicijos

[1] Laužtiniai skliaustai – autoriaus (vert. pastaba).

praktinė siekiamybė yra pedagoginė plačiausia ir giliausia (šio) žodžio prasme. Jis yra bet kokios teisingos filosofijos siela ir Platono bei Aristotelio tiesa“ (42 p.). „Jūs žinote, ką manau apie etikos kaip mokslo galimybę. Nepaisant to, visada galima kažką padaryti geriau. Tiesą sakant, kam skirtos tokios knygos? Registracijų registracijos! Tevertas dėmesio dalykas yra paskata ateiti nuo fizikos prie etikos“ (73 p.). „Jei filosofija suvokiama kaip gyvenimo manifestacija, o ne kaip atsikrenkštimas nepamatuoto mąstymo, pasirodančio nepamatuotai todėl, kad žvilgsnis nukreipiamas nuo sąmonės dirvos, užduotis yra tokia pat skurdi rezultatu, kaip paini ir varginanti savo laimėjimu. Laisvė nuo prietarų yra prielaida, ir jau tai sunku pasiekti“ (250 p.).

Tai, kad Yorckas pats susirado būdą kategorialiai suimti istoriografiškąjį lyginant su ontiškuoju (okuliariuoju) ir iškelti „gyvenimą“ deramai mokslinei suprasčiai, paaiškėja iš nuorodos į tokių tyrinėjimų sunkumų tipus: estetiškai-mechanistinis mąstymo būdas „žodinę išraišką randa lengviau nei už empirinio stebėjimo atsitraukianti analizė – tai paaiškinama tuo, kad žodžiai plačiai kilę iš okuliarumo<...>. Tai, kas vis dėlto prasiskverbia į gyvybingumo pagrindą, neatvaizduotina egzoteriškai, taigi ir visa terminologija nėra visuotinai suprantama, ji yra simbolinė ir neišvengiama. Iš filosofinio mąstymo ypatingo tipo sēka jos kalbinės išraiš- 403
kos ypatingumas“ (70 p.). „Tačiau Jūs žinote mano aistrą paradoksams, ją pateisinu tuo, kad paradoksalumas žymi tiesą, kad *communis opinio*, be abejo, niekur nėra tiesa, kaip gaivališkos apibendrinančio pusėtino supratimo nuosėdos – santykiuose su tiesa tai tarsi sieros garai, kuriuos palieka žaibas. Tiesa niekada nėra gaivalas. Valstybės pedagogikos užduotis būtų pakirsti gaivališką viešą nuomonę ir lavinant kiek įmanoma įgalinti matymo ir pagarbos individualumą. Tada vietoj taip vadinamos viešos sąžinės – šio radikalaus subanalinimo – vėl taptų galinga individo sąžinė, tai yra tiesiog sąžinė“ (249 p. ir toliau).

Interesas suprasti istoriškumą iškyla prieš užduotį išplėtoti „gimininį skirtumą tarp ontiškojo ir istoriografiškojo“. Tuo įtvirtintas *fundamentalus „gyvenimo filosofijos“ tikslas*. Vis dėlto klausiniją reikia *iš principo* radikalizuoti. Kaip kitaip istoriškumas turi būti filosofiškai pagautas ir „kategorialiai“ suvoktas savo skirtimi nuo ontiškojo, jei ne tuo, kad „ontiškasis“ kaip ir „istoriografiškasis“ įvedami galimo lyginamumo ir atskiriamumo *pirmapradžiu vieniu*? Tačiau tai teįmanoma įžvelgus tai, kad: 1) istoriškumo klausimas yra *ontologinis* klausimas apie istoriškai būvančiojo buvimo sąrangą; 2) ontiškojo klausimas yra *ontologinis* klausimas apie nečiabūtiško buvinio, esamojo plačiausia prasme, buvimo sąrangą; 3) ontiškasis tėra *viena* buvinio sfera. Būties idėja apima „ontiškąjį“ *ir* „istoriografiškąjį“. *Ji* yra tai, kas privalo leistis „diferencijuotis giminiškai“.

Neatsitiktinai Yorckas neistorinį buvinį vadina tiesiog ontiškuoju. Tai tėra tradicinės ontologijos nepalaužiamos viešpatystės atspindys, ontologijos, kuri kilusi iš *antikinės* būties klausinijos, kuri laikosi ontologinės problematikos, ją iš principo susiaurindama. Skirtumo tarp ontiškojo ir istoriografiškojo problema tegali būti išplėtota kaip tyrimo problema, jei ji *prieš tai užsitikrino kreiptį*, pamatine ontologija aiškindama būties apskritai prasmės klausimą[1]. Taip aiškėja, kokia prasme čiabūties preliminari
404 egzistencialiai-laikinė analitika pasiryžusi globoti grafo Yorcko dvasią, kad pasitarnautų Dilthey'aus darbui.

Šeštas skyrius

Laikiškumas ir įlaikiškumas kaip vulgarios laiko sampratos ištaka

§ 78. Ankstesnės čiabūties laikinės analizės neišsamumas

Parodant tai, kad (ir kaip) laikiškumas konstituoja čiabūties buvimą, buvo parodyta, kad istoriškumas kaip egzistencijos buvimo sąranga yra „iš principo“ laikiškumas. Istorijos laikinis pobūdis interpretuotas neatsižvelgiant į „tikrybę“, kad bet koks įvykis prabėga „laike“. Kasdienei čiabūties suprasčiai, faktiškai žinančiai visą istoriją tik kaip „įlaikišką“ įvykį, nebuvo suteiktas žodis istoriškumo egzistencialiai-laikinės analizės metu. Jei egzistenciali analitika turi ontologiškai praskaidrinti čiabūtį kaip tik jos faktiškumu, tuomet ir istorijos faktinei „ontiškai-laikinei“ išsklaidai privalu *raiškiai* grąžinti jos teises. Laikas, „kuriame“ sutinkamas buvinys, juolab *iš principo* būtinai analizuotinas, net jei ir gamtos vyksmai anapus istorijos apibrėžti „per laiką“. Tačiau už aplinkybę, kad istorijos ir gamtos *moksluose* iškyla „laiko faktorius“, elementaresnis faktas, kad čiabūtis dar prieš bet kokį teminį tyrimą „skaitosi su laiku“ ir lygiuojasi *į jį*. Ir čia vėlgi lieka lemiamas *tas* čiabūties „skaitymasis“ „su savo laiku“, prieš bet kaip naudojant matuoklį, priderintą apibrėžti laikui. Pirmasis eina prieš pastarąjį ir visų pirma įgalina kažką panašaus į laikrodžio naudojimą.

Faktiškai egzistuodama būtent ta čiabūtis „turi“ „laiką“ arba „neturi jokio“. Ji „pasiima laiką“ arba ji „negali sau leisti laiko“. Kodėl čiabūtis pasiima

---

[1] Plg. § 5 ir § 6, 15 p. ir kt. p.

laiką ir kodėl ji gali jį „prarasti“? Iš kur ji ima laiką? Kaip šis laikas santykiauja su čiabūties laikiškumu?

Faktinė čiabūtis paiso laiko egzistencialiai nesuprasdama laikiškumo. Elementarų skaitymosi su laiku elgesį reikia išaiškinti klausiant, ką reiškia tai, kad buvinys yra „laike“. Bet koks čiabūties elgesys turi būti interpretuojamas remiantis jos būtimi, tai yra remiantis laikiškumu. Verta parodyti, kaip čia- 405
būtis *it* laikiškumas laikina elgesį, kuris santykiauja su laiku *tuo* būdu, kad paiso jo. Todėl ligšiolinis laikiškumo apibūdinimas ne tik apskritai neišsamus tiek, kiek buvo imta domėn ne visos fenomeno dimensijos, bet ir iš principo turi spragų, nes pačiam laikiškumui priklauso kažkas panašaus į pasaulio laiką griežtąja pasaulio egzistencialiai-laikinės sampratos prasme. Kaip tai įmanoma ir kodėl tai būtina, turi būti įvesta į suprastį. Taip paaiškėja vulgariai žinomas „laikas“, „kuriame“ iškyla buvinys, o drauge šio buvinio įlaikiškumas.

Kasdienė, pasiimanti laiką čiabūtis pirmiausiai aptinka laiką prie [an] įpasauliškai sutinkamo parankinio ir esamojo. Taip „patiriamą“ laiką ji supranta artimiausios buvimo suprasties horizonte, tai yra supranta jį patį kaip kažkaip esamą. Kaip ir kodėl susidaro vulgari laiko samprata, reikia išaiškinti remiantis besirūpinančios laiku čiabūties laikiškai funduota buvimo sąranga. Vulgari laiko samprata kyla niveliuojant pirmapradį laiką. Argumentuojant šią vulgarios laiko sampratos ištaką pateisinama ankstesnė laikiškumo kaip *pirmapradžio* laiko interpretacija.

Susidarant vulgariai laiko sampratai pasirodo nepaprasta dvejonė dėl to, ar laikui priskirtinas „subjektyvus“, ar „objektyvus“ pobūdis. Suvokiant jį kaip sau būnantį, vis dėlto jis pirmiausia priskiriamas „sielai“. O ten, kur jis „sąmoningas“, jis vis tik veikia „objektyviai“. Hegelio laiko interpretacijoje abi galimybės tam tikru būdu panaikintos. Hegelis bando apibrėžti sąsają tarp „laiko“ ir „dvasios“, kad tuo padarytų suprantama, kodėl dvasia kaip istorija „sukrenta į laiką“. Atrodo, kad ankstesnė čiabūties laikiškumo ir pasaulio laiko priklausomybės jam interpretacija savo *rezultatu* sutaria su Hegelio. Tačiau kadangi ši laiko analizė iš principo skiriasi savo nuostata ir tikslu nuo Hegelio, tai yra fundamentaliu ontologiniu siekiu orientuota kaip tik *priešingai* jam, trumpas Hegelio sąryšio tarp laiko ir dvasios koncepcijos atvaizdavimas gali pasitarnauti netiesiogiai paaiškinant ir iš anksto egzistencialiai-ontologiškai interpretuojant čiabūties laikiškumą, pasaulio laiką ir vulgarios laiko sampratos ištaką.

Į klausimą, ar į laiką ateina ir kaip ateina „būtis“, kodėl ir kokia pra- 406
sme mes jį vadiname „būvančiu“, tegalima atsakyti, parodžius, kiek pats laikiškumas savo laikinimo visuma įgalina kažką panašaus į buvimo suprastį ir buvinio prakalbinimą. Skyrius skaidomas taip: čiabūties laikiškumas ir

rūpinimasis laiku (§ 79); rūpimas laikas ir įlaikiškumas (§ 80); įlaikiškumas ir vulgarios laiko sampratos genezė (§ 81); laikiškumo, čiabūties ir pasaulio laiko egzistencialiai-ontologinės sąsajos priešpastatymas Hegelio laiko ir dvasios santykio koncepcijai (§ 82); čiabūties egzistencialiai-laikinė analitika ir būties apskritai prasmės fundamentalus ontologinis klausimas (§ 83).

§ 79. Čiabūties laikiškumas ir rūpinimasis laiku

Čiabūtis egzistuoja kaip buvinys, savo būtimi susiduriantis *su* šia būtimi. Esmingai pirma savęs, ji apmetusi save ant savo gebos būti prieš bet kokį grynąjį [bloßen] ir vėlesnį savęs pačios nagrinėjimą. Apmatu ji atidengta kaip įmesta. Įmesta ji palikta „pasauliui“ ir rūpestingai nupuola į jį. Kaip rūpestis, tai yra egzistuodama nupuolančiai įmestu vieniu, buvinys atvertas kaip tas ‚čia‘. Būnantis kartu su Kitais, jis laikosi vidutiniu išskleistumu, artikuliuotu šneka ir išsakytu kalba. Buvimas-pasaulyje jau visada iš*si*sakęs, o, *kaip buvimas ties* įpasauliškai sutinkamu buviniu, jis nuolat pats išsisako prakalbinant ir aptariant susirūpinusiajam. Apdairiai supratingas rūpinimasis pagrįstas laikiškumu ir lūkuringai-sulaikančio dabartinimo modusu. Kaip rūpestingas atsiskaitymas, planavimas, apdairumas ir apsaugojimas, jis visada jau sako, girdimai ar ne: „*tada*“ – tai turint įvykti, „*prieš tai*“ – tą pabaigiant, „*dabar*“ – atsigriebiant už tai, kas „*tuomet*“ nepavyko ir dingo.

Tuo „tada“ rūpinimasis išsisako lūkuriuodamas, sulaikydamas tuo „tuomet“ ir dabartindamas tuo „dabar“. Tame „tada“ paprastai neraiškiai glūdi tas „dar ne dabar“, tai yra, tai išsakyta lūkuringai-sulaikančiu, atitinkamai lūkuringai-užmaršiu dabartinimu. Tas „tuomet“ slepia savyje tą „nebe dabar“. Su juo sulaikymas išsisako kaip lūkuringas dabartinimas. Tas „tada“ ir tas „tuomet“ kartu suprasti to „dabar“ atžvilgiu, dabartinimas
407 turi savitą svorį. Išties, jis visada laikėja vieningai su lūkuriuote ir sulaikymu, tegu jie ir modifikuoti į nelūkuringą užmarštį, kurios modusu laikiškumas įsivelia dabartyje, kuri dabartindama visų pirma sako „dabar-dabar“. Tai, ko lūkuriuoja rūpinimasis kaip tai, kas artimiausia, prakalbinama tuo „tučtuojau“, o tai, kas padaryta, atitinkamai pamesta, pirmiausiai disponuojama tuo „ką tik“. Tuo „tuomet“ išsisakančio sulaikymo horizontas yra tas „*anksčiau*“, horizontas tam „tada“ – tas „*vėliau*“ („būsimas“), horizontas tam „tada“ – tas „šiandien“.

Tačiau kiekvienas „tada“ *kaip toks* yra „tada, kada...“, kiekvienas „tuomet“ – „tuomet, kai...“, kiekvienas „dabar“ – „dabar, kai...“. Šią, atrodo, savaime suprantamą tų „dabar“, „tuomet“ ir „tada“ ryšio struktūrą vadiname *datuojamumu*. Taip dar privalu visiškai nepaisyti, ar datuojama faktiškai atsižvelgiant į kalendorinę „datą“. Ir be tokių „datų“ tie „dabar“, „tada“ ir

„tuomet“ daugiau ar mažiau apibrėžtai datuoti. Jei nelieka datavimo apibrėžtumo, tai nereiškia, kad stinga datuojamumo struktūros arba kad ji atsitiktinė.

Kas yra tai, kam esmingai priklauso toks datuojamumas ir kuo šis pagrįstas? Tačiau ar gali būti keliamas labiau bereikalingas klausimas nei šis? Tuo „dabar, kai...“ juk numanome „žinomą“ „laiko tašką“. Tas „dabar“ yra laikas. Neginčijamai, tuos „dabar – kai“, „tada – kada“, „tuomet – kuomet“ tam tikru būdu suprantame ir taip, kad jie susiję su „laiku“. Tai, kad panašus dalykas numanomas pačiu „laiku“, kaip tai įmanoma ir ką reiškia „laikas“ – visa tai dar nesuvokiama „natūraliai“ suprantant tą „dabar“ ir t. t. Ar taip jau savaime suprantama tai, kad mes „lyg niekur nieko suprantame“ ir „natūraliai“ išsakome kažką panašaus į „dabar“, „tada“ ir „tuomet“? Iš kur gi imame šiuos „dabar – kai...“? Ar tai radome prie [unter] įpasauliško buvinio, esamojo? Akivaizdu, kad ne. Ar vis tik tai apskritai pirma buvo rasta? Ar mes kaskart ruošėmės to ieškoti ir tai nustatyti? „Kiekvieną kartą“ tuo disponuojame, niekada raiškiai neperimdami, ir nuolat tai vartojame, nors ir ne visada garsiai išsakydami. Labiausiai triviali, kasdien tariama šneka, pavyzdžiui, „šalta“, kartu numano tą „dabar, kai...“. Kodėl čiabūtis, prakalbinta rūpimojo, nors dažniausiai garsiai neišsakydama, kartu išsako tą „dabar, kai...“, „tada, kada...“, „tuomet, kuomet...“? Todėl, kad išskleidžiantis prakalbinimas kieno... (von...) kartu išsako *save*, tai yra apdairiai suprantančią *būtį ties* parankiniu, leidžiančiu jai sutikti atskleidžiant, ir todėl, kad šis 408
save su išskleidžiančiu prakalbinimu ir aptarimu pagrindžia *dabartinimu* ir teįmanomas kaip pastarasis[1].

Lūkuringai-sulaikantis dabartinimas išskleidžia *save*. Ir vėlgi tai teįmanoma, kadangi jis – sau pačiam ekstatiškai atviras – sau pačiam kaskart jau atvertas ir artikuliuojamas suprantančiai-šnekia išsklaida. *Kadangi laikiškumas ekstatiškai-horizontaliai konstituoja to ‚čia‘ apšviestumą, jis jau visada pirmapradiškai išskleidžiamas ir žinomas tuo ‚čia‘.* Save išskleidžiantį dabartinimą, tai yra tuo „dabar“ prakalbintą išskleistąjį, vadiname „laiku“. Čia pasireiškia vien tik tai, kad laikiškumas, atpažįstamas kaip ekstatiškai atviras, pirmiausiai ir dažniausiai tėra žinomas šiuo rūpestingu išskleistumu. Tačiau laiko „betarpiškas“ suprantamumas ir atpažinumas nepašalina to, kad tiek pirmapradis laikiškumas kaip toks, tiek ir jame laikėjanti išsakyto laiko ištaka lieka neatpažinti ir nesuvokti.

Tai, kad su tuo „dabar“, „tada“ ir „tuomet“ išskleistajam priklauso datuojamumo struktūra, tampa elementariausiu įrodymu, kad išskleistasis kilęs iš save išskleidžiančio laikiškumo. Sakydami „dabar“ visada jau suprantame ir

---

[1] Plg. § 33, 154 p. ir kt. p.

„dabar, *kai* tas ir tas...“, to kartu netardami. Vis tik dėl ko [weshalb]? Dėl to, kad tas „dabar“ išskleidžia buvinio *dabartinimą*. Tame „dabar, kai...“ glūdi dabarties *ekstatinis* pobūdis. Tų „dabar“, „tada“ ir „tuomet“ *datuojamumas* yra laikiškumo *ekstatinės* sąrangos *atspindys* ir dėl to esmingas pačiam išsakytam laikui. Tų „dabar“, „tada“ ir „tuomet“ datuojamumo struktūra yra patvirtinimas to, kad jie *kilę iš laikiškumo, paties laiko*. Tų „dabar“, „tada“, „tuomet“ išskleidžiantis išsakymas yra pirmapradiškiausia[1] *laiko pateiktis*. O kadangi čiabūtis kaskart jau atverta sau pačiai kaip buvimas-pasaulyje, – o tuo drauge atskleistas įpasauliškas buvinys, – *ekstatiniu* vieniu laikiškumo, kuris su datuojamumu suprantamas netematiškai ir kaip toks neatpažįstamas, išskleistas laikas kaskart jau ir datuojamas iš to ‚čia‘ atvertumu sutinkamo buvinio: dabar, kai trenkia durimis; dabar, kai man stinga knygos ir panašiai.

Dėl tos pačios ištakos iš *ekstatinio* laikiškumo tiems „dabar“, „tada“ ir „tuomet“ priklausantiems horizontams būdingas datuojamumas kaip
409 „tas ‚šiandien‘, kada...“, „vėliau, kada...“ ir „tas ‚anksčiau‘, kai...“.

Jei lūkuriavimas, save suprantantis tuo „tada“, save išskleidžia ir drauge kaip dabartinimas supranta tai, ko lūkuriuojama, iš savo „dabar“, tada to „tada“ „pateiktyje“ jau glūdi tas „o dabar dar ne“. Dabartinantis lūkuriavimas supranta tą „iki tol“. Išskleidimas artikuliuoja šį „iki tol“ – jis „turi“ būtent „savo laiką“, kaip tas *tuo tarpu*, taip pat turintis datuojamumo ryšį. Jis išreiškiamas tuo „tuo metu...“. Rūpinimasis vėlgi gali lūkuriuodamas artikuliuoti patį „metu“ per kitas to „tada“ pateiktis. Tas „iki tol“ suskirstomas skaičiuojant „nuo tada – iki tada“, tačiau tai iš anksto „apimta“ pirminio „tada“ lūkuringu apmatu. Lūkuringai-dabartinančiai suprantant tą „metu“, artikuliuojamas „trukimas“. Ši trukmė, laikiškumui išskleidžiant *save*, vėlgi yra pravertas laikas, kuris būtent taip netematiškai suprantamas kaip „protarpis“ rūpinantis. Lūkuringai-sulaikantis dabartinimas tik todėl „iš“skleidžia tą *įtemptą* „metu“, kad jis taip atvertas *sau* kaip istorinio laikiškumo ekstatinis *tįsumas*, nors ir neatpažintas kaip toks. Tačiau čia pasirodo kitas „pateikto“ laiko savitumas. Ne tik tas „metu“ yra įtemptas, bet ir kiekvienas „dabar“, „tada“, „tuomet“ kaskart turi kintančio ilgio atkarpą su datuojamumo struktūra: „dabar“ – pertraukos metu, valgant, vakare, vasarą; „tada“ – pusryčiaujant, lipant ir panašiai.

Lūkuringai-sulaikančiai-dabartinantis rūpinimasis vienaip ar kitaip „leidžia sau“ laiką ir šį rūpestingai pateikia sau, net ir neapibrėždamas laiko kiekviena specifine apskaita ir prieš visa tai. Drauge laikas datuojamas būtent tuo rūpestingo laiko-leidimo-sau modusu remiantis kaskart kaip tik

[1] artimiausia (aut. past. paraštėse)

rūpimuoju aplinkoje ir atverto pajaučiančiame supratime iš to, kuo užsiimama „per dieną“. Kaskart po to, kada čiabūtis lūkuriuodama rūpimajame pasineria ir, nelūkuriuodama savęs pačios, pamiršta save, juk lieka jos laikas, kuris tai sau „leidžia“, taip *uždengdamas*. Kaip tik kasdieniu rūpestingu „gyvavimu“ čiabūtis niekada savęs nesupranta kaip bėgančios išilgai nepertraukiamai besitęsiančios tų grynų [puren] „dabar“ sekos. Laikas, kurį sau leidžia čiabūtis, dėl šios uždangos turi tarsi skyles. Dažnai, grįždami prie „sugaišto“ laiko, nebesuimame dienos. Ši skylėto laiko nesuimtis vis dėlto yra ne suskal- 410
dymas, bet kaskart jau atverto, ekstatiškai *tąsaus* laikiškumo modusas. Būdą, kuriuo „prabėga“ „leistas“ laikas, ir manierą, kaip rūpinimasis jį sau pateikia daugiau ar mažiau raiškiai, tegalima fenomenaliai deramai eksplikuoti, viena vertus, atmetus nepertraukiamos dabar-tėkmės teorinį „vaizdinį“, o, kita vertus, suvokiant, kad galimi būdai, kuriais čiabūtis teikia ir leidžia sau laiką, pirma apibrėžtini iš to, *kaip ji, atitikdama būtent tą egzistenciją, „turi“ savo laiką.*

Anksčiau buvo apibūdintas autentiškas ir neautentiškas egzistavimas atsižvelgiant į jį funduojančio laikiškumo laikinimo modusą. Pagal tai laikėja neautentiškos egzistencijos neryžtingumas nelūkuringai-užmaršaus dabartinimo modusu. Neryžtingasis supranta save remdamasis artimiausiais nutikimais ir at-sitiktinumais, sutinkamais ir permainingai prasismelkiančiais taip dabartinant. Pa*si*mesdamas it devyndarbis rūpinimesi, neryžtingasis *eikvoja* juo *savo laiką*. Juk iš čia išplaukia jį apibūdinanti šneka „neturiu laiko“. Kaip neautentiškai egzistuojantis nuolat eikvoja laiką ir niekada tokio „neturi“, taip autentiškos egzistencijos laikiškumo išskirtinumas lieka toks, kad pasiryžus jis niekada neeikvoja laiko ir „visada turi laiko“. Vis tik ryžtingumo laikiškumui, atsižvelgiant į jo dabartį, būdingas *akimirksnis*. Jo autentiškas situacijos dabartinimas pats nekreipia, bet yra *santūrus* atbuvusia ateitimi. Akimirksnio egzistencija laikėja, visa it likimiškai besitęsdama, savasties autentiško, istoriško *nuolatinumo* prasme. Taip laikinė egzistencija „nuolat“ turi savo laiką *tam*, kurio iš jo reikalauja situacija. Tačiau ryžtingumas taip atveria tą ‚čia‘ tik kaip situaciją. Todėl atvertasis niekada negeba taip sutikti ryžtingojo, kad jis galėtų tam nepasiryžęs eikvoti savo laiką.

Faktiškai įmesta čiabūtis gali „imti“ sau laiką ir jį eikvoti tik todėl, kad jai, kaip ekstatiškai tąsiam laikiškumui, paskirtas „laikas“ su laikiškumu pagrįstu to ‚čia‘ atvertumu.

Kaip atverta, čiabūtis faktiškai egzistuoja *būdama kartu* su Kitais. Ji laikosi viešu, vidutiniu suprantamumu. Kasdien būnant vienam su kitu išskleistì ir ištartì „dabar, kai...“, „tada, kada...“ iš principo suprantami, nors jie

411 vienareikšmiškai ir datuoti tam tikru mastu. „Artimiausiai“ būdami vienas su kitu, daugelis gali „drauge“ sakyti „*dabar*“, kiekvienas pasakytą „dabar“ datuodami skirtingai: dabar, kai atsitinka viena ar kita. Išsakytas „dabar“ yra kiekvieno pasakytas viešai būnant-vienam-su-kitu-pasaulyje. Todėl išskleistas, išsakytas būtent tos čiabūties laikas kaskart jau ir *įviešintas* dėl jo ekstatinio buvimo-pasaulyje. Juk kadangi kasdienis rūpinimasis save supranta remdamasis rūpimu „pasauliu“, jis *ne* pažįsta jos imamą „laiką“ *kaip savo*, bet rūpestingai iš*naudoja* „duotą“ laiką, su kuriuo skaito*ma*si. Tačiau „laiko“ viešumas tuo primygtinesnis, kuo labiau faktinė čiabūtis *raiškiai rūpinasi* laiku, kurio ji specialiai paiso.

§ 80. Rūpimas laikas ir įlaikiškumas

Kol kas tevertėjo suprasti, kaip laikiškumu grindžiama čiabūtis egzistuodama rūpinasi laiku ir kaip šis įviešinamas, išskleidžiant rūpinimąsi buvimui-pasaulyje. Taip dar liko visiškai neapibrėžta, kokia prasme išsakytas viešas laikas „*yra*“ ir ar jis apskritai gali būti prakalbintas kaip *būnantis*. Prieš nusprendžiant kaip nors dėl to, ar viešas laikas „vis tik vien subjektyvus“, ar „iš tikro objektyvus“, ar nei vienas iš šiųdviejų, visų pirma privalu detaliau apibrėžti viešo laiko fenomenalų pobūdį.

Laiko įviešinimas vyksta ne vėliau ir ne atsitiktinai. Veikiau, kadangi čiabūtis kaip ekstatiškai-laikiška kaskart jau *yra* atverta, o egzistencijai priklauso suprantanti išsklaida, laikas rūpinantis jau ir įviešintas. Lygiuojamasi *į jį* taip, kad jis kažkaip privalo būti aptinkamas kiekvienam.

Nors laiko rūpinimasis ir gali būti charakteringai datuojamas aplinkos nutikimais, kaip apibūdinta, iš principo tai juk visada jau vyksta laiko rūpinimosi horizonte, kuris mums žinomas kaip astronominė ir kalendorinė *laiko apskaita*. Jis ne iškyla atsitiktinai, o yra savaip egzistencialiai-ontologiškai būtinas čiabūties kaip rūpesčio pamatinėje sąrangoje. Kadangi čiabūtis, kaip įmesta, esmiškai egzistuoja nupuldama, ji rūpestingai išskleidžia savo laiką, apskaitydama jį. *Laiko apskaitoje* „autentiškas“ laiko *įviešinimas* laikėja
412 taip, kad privalu pasakyti: *čiabūties įmestumas grindžia tai, kad laikas „duotas“ viešai*. Kad užtikrintume galimą suprantamumą argumentuodami viešo laiko ištaką iš faktinio laikiškumo, prieš tai privalėjome apskritai apibūdinti rūpinimosi laikiškume išskleistą laiką bent jau tam, jog paaiškintume, kad laiko rūpinimosi esmė glūdi *ne* skaičių apibrėžčių taikyme datuojant. Todėl *laiko apskaitos* egzistencialiai-ontologiškai lemiamas dalykas pamatytinas ne sukiekybinant laiką, bet privalo būti pirmapradiškiau suvokiamas iš besiskaitančios su laiku čiabūties laikiškumo.

„Viešas laikas“ pasirodo kaip tas laikas, „kuriame“ sutinkamas įpasauliškai parankus ir esamas. Tai verčia šį nečiabūtišką buvinį vadinti *įlaikišku*. Įlaikiškumo interpretacija teikia pirmapradiškesnį žvilgsnį į „viešo laiko“ esmę, o drauge įgalina jos „būties“ ribų nustatymą.

Čiabūties buvimas yra rūpestis. Šis buvinys, kaip įmestas, egzistuoja nupuldamas. Palikta „pasauliui“, atskleistam jos faktiniu ‚čia‘, ir rūpestingai jam pavesta, čiabūtis taip lūkuriuoja savo gebos-būti-pasaulyje, kad ji *su* tuo skaitosi ir *to* „paiso“, su kuo ji dėl šios gebos būti galiausiai sudaro išskirtinę *aplinkybę*. Kasdieniam *apdairiam* buvimui-pasaulyje reikia *žiūros galimybės*, tai yra šviesumo, tam, kad galima būtų rūpestingai apsieiti su parankiniu esamojo viduje. Su faktišku jos pasaulio atvertumu čiabūčiai atskleista gamta. Savo įmestumu ji atiduota dienos ir nakties kaitai. Pirmoji savo šviesumu teikia įmanomą žiūrą, pastaroji ją atima.

Apdairiai rūpestingai lūkuriuodama žiūros galimybės ir save suprasdama per savo kasdienį darbą, čiabūtis sau teikia savo laiką tuo „tada, kada aušta“. Tas rūpimas „tada“ datuojamas tuo, kas artimiausios aplinkos aplinkybe susiję su šviesėjimu: saulės patekėjimu. Tada, kada ji pateka, yra *laikas kam*... Tad čiabūtis datuoja laiką, kurį ji privalo pasiimti iš to, kas pasiliktumo pasaulyje horizonte sutinkama pasaulyje kaip kažkas, su kuo ji sudaro išskirtinę aplinkybę apdairiai gebai-būti-pasaulyje. Rūpinimasis vartoja teikiančios šviesą ir šilumą saulės „parankybę“. Saulė datuoja besirūpinant išskleistą laiką. Iš šio datavimo išauga „natūraliausias“ laiko matas – diena. O kadangi 413
čiabūties, kuri privalo pasiimti savo laiką, laikiškumas baigtinis, jos dienos taip pat jau suskaičiuotos. Tas „tuo metu, kol diena“ rūpestingam lūkuriavimui teikia galimybę apdairiai apibrėžti tuos „tada“, kuriais reikia rūpintis, tai yra, padalinti dieną. Dalinama vėlgi atsižvelgiant į tai, kas datuoja laiką, – į keliaujančią saulę. Kaip patekėjimas, taip saulėlydis ir vidurdienis yra išskirtiniai „plotai“, kuriuos užima šviesulys. Jo reguliaraus grįžtančio praslinkimo, laikindama jai teikiamą laiką, paiso įmesta į pasaulį čiabūtis. Jos įvykis yra *kasdienis* dėl datuojančios laiko išsklaidos, nužymėtos remiantis įmestumu į tą ‚čia‘.

Šis datavimas, vykstantis šviesuliui teikiant šviesą ir šilumą ir jo išskirtinių „plotų“ danguje, yra laiko pateiktis, vienbalsiai „kiekvieno“ kiekvieną kartą ir vienodai pirmiausiai vykdoma tam tikru mastu, būnant vienam su kitu „po tuo pačiu dangumi“. Datuojamasis disponuojamas aplinkoje ir vis dėlto neapribotas būtent tuo rūpimu įrankių pasauliu. Pastarajame veikiau jau visada kartu atskleista gamtinė ir viešoji aplinka[1]. Drauge kiekvienas gali „paisyti“

[1] Plg. § 15, 66 p. ir kt. p.

šio viešo datavimo, kuriuo kiekvienas pateikia sau laiką ir kuris taiko viešai disponuojamą *matą*. Šis datavimas skaitosi su laiku *laiko matavimo* prasme, tad pastarajam reikia laiko matuotojo, tai yra laikrodžio. Čia glūdi tai, kad *su įmestos, paliktos „pasauliui“, sau teikiančios laiką čiabūties laikiškumu taip pat jau atskleistas kažkas panašaus į „laikrodį“, tai yra parankinys, pats reguliariai pasikartodamas tapęs prieinamu lūkuringu dabartinimu.* Įmesta ties parankiniu būtis pagrįsta laikiškumu. Jis yra laikrodžio pagrindas. Kaip laikrodžio faktinio būtinumo galima sąlyga, laikiškumas drauge sąlygoja laikrodžio atskleistinumą; taigi tik lūkuringai-sulaikantis saulės judėjimo, sutinkamo atskleidžiant įpasaulišką buvinį, dabartinimas įgalina, o drauge verčia, kaip save išskleidžiantis, datuoti remiantis viešai parankiu aplinkoje.

Vien „natūralus“ laikrodis, kaskart jau atskleistas su laikiškai pagrįstos čiabūties faktiniu įmestumu, motyvuoja, o drauge įgalina dar patogesnių
414 laikrodžių gamybą ir naudoseną būtent taip, kad šis „dirbtinis“ laikrodis privalo būti „nustatytas“ anuo „natūraliu“, jei jis savo ruožtu prieinamą turi padaryti laiką, pirma atskleistą natūraliu laikrodžiu.

Prieš pažymint egzistencialiai-ontologine prasme laiko apskaitos ir laikrodžio naudojimo formavimosi pagrindinius tarpsnius, pirmiausiai turi būti išsamiau apibūdintas laiko matavimui rūpimas laikas. Jei vien laiko matavimas „autentiškai“ paviešina rūpimą laiką, tuomet sekant tuo, kaip pasirodo datuotasis tokiu „apskaitančiu“ datavimu, viešas laikas turi būti prieinamas kaip fenomenaliai nedangstomas.

Rūpestingu lūkuriavimu to save išskleidžiančio „tada“ datavimas apima: tada, kada aušta, yra *laikas tam* kasdieniam darbui. Rūpinantis išskleistas laikas kaskart jau suprastas kaip laikas tam... Būtent tas „dabar, kai šis bei tas“ kaip *toks* kaskart yra *tinkamas* arba *netinkamas*. Tas „dabar“ – ir taip kiekvienas išskleisto laiko modusas – yra ne tik „dabar, kai...“, bet ir kaip šis, esmingai datuojamas, o drauge esmingai apibrėžtas per tinkamumo, atitinkamai netinkamumo, struktūrą. Išskleistam laikui iš pat pradžių būdingas „laikas tam [zu]...“, atitinkamai „netinkamas laikas dėl [für]...“. Lūkuringai-sulaikantis rūpinimosi dabartinimas supranta laiką remdamasis tuo ‚kam‘, kuris savo ruožtu galiausiai nustatytas tuo čiabūties gebos būti ‚dėl ko‘. Įviešintas laikas šiuo tam-kad-ryšiu praveria *tą* struktūrą, su kuria anksčiau[1] susidūrėme kaip su *reikšmingumu*. Jis konstituoja pasaulio pasauliškumą. Įviešintas laikas kaip laikas-tam... esmingai turi pasaulio pobūdį. Todėl laikiškumo laikinimu save įviešinantį laiką vadiname *pasaulio laiku*. Beje, ne todėl, kad, tarkim, jis *esamas* kaip *įpasauliškas* buvinys, kokiu jis niekada

[1] Plg. § 18, 83 p. ir kt. p. ir § 69 c, 364 p. ir kt. p.

negali būti, bet todėl, kad jis priklauso *pasauliui* egzistencialiai-ontologiškai interpretuota prasme. Toliau bus privalu parodyti, kaip pasaulio struktūros esminiai ryšiai, pavyzdžiui, tas „*tam-kad*“, dėl laikiškumo ekstatiškai-horizontalios sąrangos susiję su viešu laiku, pavyzdžiui, su „tada-kada“. Bet kokiu atveju rūpimą laiką tik dabar galima struktūriškai išsamiai apibūdinti: jis datuojamas, įtemptas, viešas ir taip struktūruotas priklauso pačiam pasauliui. Pavyzdžiui, kiekvienas natūraliai-kasdien išsakytas „dabar“ turi šią struktūrą ir kaip toks suprastas čiabūties rūpestingu davimu-sau-laiko, nors netema- 415
tiškai ir priešsąvokiškai.

Įmestai-nupuolančiai egzistuojančiai čiabūčiai priklausančiame gamtinio laikrodžio atvertume drauge glūdi išskirtinis rūpimo laiko *įviešinimas*, kuris kaskart jau įvykdytas faktinės čiabūties ir kuris dar auga ir įsitvirtina, tobulėjant laiko apskaitai ir geriau naudojant laikrodį. Čia neturi būti istoriografiškai vaizduojama laiko apskaitos ir laikrodžio naudojimo istorinė raida savo galimais pavidalais. Veikiau tebūnie egzistencialiai-ontologiškai paklausta: koks atskleidžiamas čiabūties laikiškumo laikėjimo modusas, *orientuojantis* į laiko apskaitą ir laikrodžio naudojimą, tampa akivaizdus? Atsakant į šį klausimą privalu pirmapradiškai suprasti, kad *laiko matavimas*, tai yra drauge raiškus rūpimo laiko įviešinimas, pagrįstas čiabūties *laikiškumu*, būtent jo visiškai apibrėžtu laikėjimu.

Mums lyginant „primityvią“ čiabūtį, kurią analizuodami laikėme „natūralios“ laiko apskaitos pagrindu, su „pažengusiąja“, pasirodo, kad pastarajai diena ir saulės šviesos buvojamumas nebepirmenybiški, nes ši čiabūtis turi „pirmenybę“ galėdama ir naktį paversti diena. Panašiai jai nebereikia raiškaus, betarpiško žvilgsnio į saulę ir jos padėtį, nustatant laiką. Nuosavo matuoklio padirbimas ir naudosena leidžia laiką nuskaityti tiesiog iš specialiai tam pagaminto laikrodžio. Tas ‚kiek-valandų‘ [Wieviel-Uhr] yra „kiek-laiko“ [Wieviel-Zeit]. Nors tai ir gali likti uždengta, nuskaitant būtent tą laiką, ir laikrodžio naudojimas pagrįstas čiabūties laikiškumu, kuris įgalina rūpimo laiko datavimą atveriant tą ‚čia‘, nes laikrodis, įgalinantis viešą laiko apskaitą, privalo būti sureguliuotas „gamtiniu“ laikrodžiu. Su *gamtos* atskleisties pažanga besiformuojanti *gamtinio* laikrodžio suprastis nukreipia į naujas laiko matavimo, kuris santykinai nepriklausomas nuo dienos ir būtent to raiškaus dangaus stebėjimo, galimybes.

Tačiau tam tikru būdu jau ir „primityvi“ čiabūtis darosi nepriklausoma nuo tiesioginio laiko nuskaitymo iš dangaus, kadangi ji ne nustato saulės padėtį danguje, o matuoja šešėlį, kurį meta kiekvieną kartą disponuojamas buvinys. Tai pirmiausiai gali įvykti su paprasčiausia antikinio „valstiečio lai- 416
krodžio“ forma. Šešėlyje, kuris nuolat lydi kiekvieną, saulė sutinkama savo

kintančio buvojamumo skirtinguose plotuose atžvilgiu. Dieną skirtingi šešėlių ilgiai gali būti „kiekvieną kartą“ pamatuoti žingsniu. Net jeigu individų kūnų [Körper] ir kojų ilgiai skirtingi, vis tik jųdviejų *santykis* tam tikru riboto tikslumo mastu yra konstanta. Pavyzdžiui, rūpestingo susitarimo laiko vieša apibrėžtis tada įgauną tokią formą: „Kai šešėlis bus kojos ilgio, tada susitikime ten“. Taip, vienam glaudžiau būnant su kitu labai ribotoje artimiausioje aplinkoje, neraiškiai suponuota „vietos“ padėties, kurioje žingsniu matuojamas šešėlis, lygybė. Čiabūčiai net nereikia šio laikrodžio nešiotis, ji tam tikru būdu yra jis pats.

Viešo saulės laikrodžio, ant kurio šešėlio brūkšnys juda prieš saulės judėjimą sunumeruotoje juostoje, nebereikia aprašinėti. Tačiau kodėl punkte, kurį užima šešėlis ciferblate, vis randame kažką panašaus į laiką? Nei šešėlis, nei padalinta juosta nėra pats laikas ir vargiai jų erdviškas tarpusavio sąryšis. Vis tik kur yra laikas, kurį taip tiesiogiai išskaitome iš „saulės laikrodžio“, o ir iš kiekvieno kišeninio laikrodžio?

Ką reiškia laiko išskaitymas? „Žiūrėti į laikrodį“ juk gali reikšti ne tik stebėti parankų kintantį įrankį, sekant rodyklės padėtį. Laikrodžiu nustatydami tą ‚kiek-valandų‘, raiškiai ar neraiškiai *sakome*, kad *dabar* yra tiek ir tiek, *dabar* laikas tam..., atitinkamai dar yra laiko... būtent *dabar*, kol... Žiūrėjimas-į-laikrodį pagrįstas tuo ‚pasiimti-laiką‘ ir yra jo kreipiamas. Kas jau pasirodė elementariausiai apskaitant laiką, čia tampa aiškesnis: į laikrodį žiūrintis lygiavimasis *į laiką* iš esmės yra *sakymas-dabar*. Tai yra taip „savaime suprantama“, kad į tai visai nekreipiame dėmesio ir dar mažiau raiškiai žinome tai, kad čia tas ‚dabar‘ kaskart jau suprastas ir *išskleistas* savo pilnatviškais struktūriniais sandais, kaip antai datuojamumu, įtampa, viešumu ir pasauliškumu.

Tačiau sakymas-dabar yra *dabartinimo*, kuris laikėja išvien su sulaikančiu lūkuriavimu, šnekėjimo artikuliacija. Datavimas, naudojant laikrodį, pasirodo kaip esamojo išskirtinis dabartinimas. Datavimas ne tiesiog remiasi
417 esamuoju, bet pačiam rėmimuisi būdingas *matavimas*. Išties, matmuo gali būti išskaitomas betarpiškai. Tačiau čia glūdi tai, kad masto turimybė suprantama matuotiname ruože, tai yra tas jo *buvojamumo* ‚kaip-dažnai‘ apibrėžiamas ruožu. Matavimas laikiškai konstituojasi, dabartinant buvojantį mastą buvojančiame ruože. Masto idėjoje glūdintis nekintamumas reiškia, kad jis kiekvieną kartą privalomai esamas kiekvienam savo nuolatinumu. *Matuojantis* rūpimo laiko datavimas išskleidžia laiką dabartindamas atžvilgiu esamojo, kuris kaip mastas ir kaip tai, kas matuojama, tėra prieinamas išskirtiniu dabartinimu. Kadangi datuojant matavimu buvojančiojo dabartinimas ypatingai pirmenybiškas, matuojantis laiko išskaitymas iš laikrodžio

pabrėžtinai išsisako tuo ‚dabar'. Todėl *matuojant laiką* jis taip *įviešinamas*, kad kiekvieno vis sutinkamas kaip „dabar ir dabar ir dabar". Šis „visuotinai" laikrodžiu prieinamas laikas aptinkamas tarsi *esama to ‚dabar' įvairovė*, laiko matavimo tematiškai nenukreipus į laiką kaip tokį.

Kadangi faktinio buvimo-pasaulyje laikiškumas pirmapradiškai įgalina erdvės atvertį, o erdviška čiabūtis kaskart sau pavedusi čiabūtišką ‚štai čia' iš atskleisto ‚ten', čiabūties laikiškume rūpimas laikas kaskart susietas su čiabūties vieta atsižvelgiant į jo datuojamumą. Ne laikas pririšamas prie vietos, bet laikiškumas yra tos galimybės sąlyga, kad datavimas gali prisirišti prie erdviškos vietos būtent taip, kad šis kiekvienam tampa įpareigojantis kaip matas. Laikas ne vien sukabinamas su erdve, bet menamai sukabintina „erdvė" tesutinkama dėl laikiškumo besirūpinant laiku. Dėl to, kad laikrodis ir laiko apskaita funduoti čiabūties *laikiškumu*, čiabūčiai konstituojant šį buvinį kaip istorinį, galima parodyti, kiek laikrodžio naudojimas pats yra ontologiškai istorinis ir kiek kiekvienas laikrodis kaip toks „turi istoriją"[1]. Matavimu įviešintas laikas jokiu būdu netampa erdve, kai datuojama re- 418 miantis erdviškais mato santykiais. Vargiai tai, kas egzistencialiai-ontologiškai esminga *matuojant* laiką, ieškotina skaitmeniškai apibrėžiant datuotą „laiką", kai remiamasi *erdviškais ruožais* ir erdviško daikto vietos kitimu. Veikiau tai, kas ontologiškai lemiama, glūdi specifiniame *dabartinime*, kuris įgalina matavimą. Datavimas remiantis „erdviškai" esamuoju toli gražu nėra laiko įerdvinimas – šis tariamas įerdvinimas reiškia ne ką kitką kaip kiekvieno esamo kiekvienu ‚dabar' buvinio dabartinimą, kai buvinys buvoja. Esmingai būtinu sakančiu-dabar laiko matavimu tarsi pamirštama laimėjus to, kas matuojama, kaip tokio matą taip, kad anapus ruožo ir skaičiaus niekas nerastina.

Kuo mažiau čiabūtis turi išeikvoti laiko rūpindamasi laiku, tuo jis tampa „brangesnis" ir tuo *patogesnis* privalo būti laikrodis. Laikas ne vien tik turi būti „tiksliau" pateiktas, bet pats laiko apibrėžimas turi kaip galima mažiau pareikalauti laiko, o drauge vis tik derėti su Kitų laiko pateiktimis.

Kol kas tevertėjo apskritai parodyti laikrodžio naudojimo „sąsają" su laikiškumu, atimančiu iš savęs laiką. Kaip konkreti suformuotos astronominės laiko apskaitos analizė priklauso gamtos atskleisties egzistencialiai-ontologinei

[1] Čia nenagrinėtina reliatyvumo teorijos *laiko matavimo* problema. Šio matavimo ontologinių pamatų išaiškinimas jau suponuoja pasaulio laiko ir įlaikiškumo paaiškinimą remiantis čiabūties laikiškumu, kaip ir gamtos atskleisties egzistencialiai-laikiškos konstitucijos bei matavimo apskritai laikinės prasmės nušvietimą. Fizikinės matavimo technikos aksiomatika remiasi šiais tyrinėjimais ir savo ruožtu niekada negeba išskleisti laiko problemos kaip tokios.

interpretacijai, taip kalendorinės istorinės „chronologijos“ pamatą tegalima atkasti keliant istoriografinio pažinojimo egzistencialios analizės uždavinį[1].
419 Laiko matavimas ryškiai įviešina laiką taip, kad tik taip tampa aišku, ką paprastai vadiname „laiku“. Rūpinantis kiekvienam daiktui priskiriamas „jo laikas“. Jis „turi“ jį ir kaip kiekvienas įpasauliškas buvinys tegali jį „turėti“ apskritai būdamas „laike“. Laiką, „kuriame“ sutinkamas įpasauliškas buvinys, žinome kaip pasaulio laiką. Šis dėl ekstatiškai-horizontalios laikiškumo, kuriam priklauso, sąrangos *taip pat* transcendentiškas kaip pasaulis. Pasaulio laikas įviešintas atveriant pasaulį taip, kad kiekviena laikiškai rūpestinga būtis, būnanti *įpasauliškai*, buvinį apdairiai supranta kaip sutinkamą „laike“.

Laikas, „kuriame“ juda ir rymo esamasis, *nėra* „objektyvus“, jei tai laikoma įpasauliškai sutinkamo buvinio esamybe-sau. Tačiau *vargiai* laikas *„subjektyvus“*, jei tuo suprantame esamybę ir pasitaikymą „subjekte“. *Pasaulio laikas yra „objektyvesnis“ už kiekvieną galimą objektą, nes jis, kaip įpasauliškai būvančio galimybės sąlyga, kaskart jau ekstatiškai-horizontaliai „objektuojamas“ atveriant pasaulį.* Todėl pasaulio laikas, skirtingai nei manė Kantas, fiziškajame *lygiai taip pat betarpiškai* aptinkamas kaip ir psichiškajame, o pirmajame – ne vien einant pastarojo aplinkkeliu. „Laikas“ pirmiausiai pasirodo būtent danguje, tai yra ten, kur jis aptinkamas, natūraliai kreipiant-save *į jį* taip, kad „laikas“ net tapatinamas su dangumi.

Tačiau pasaulio laikas yra ir „subjektyvesnis“ už kiekvieną galimą subjektą, nes jis tinkamai suprasta rūpesčio, kaip faktiškai egzistuojančios šios būties savasties, prasme kartu teįgalina šią būtį. „Laikas“ nesamas nei „subjekte“,

---

[1] Kaip pirmas bandymas interpretuoti chronologinį laiką ir „istorijos skaičius“ plg. autoriaus Freiburgo habilitacijos paskaita (vasaros semestras, 1915): ‚Der Zeitbegriff in der Geschichtswissenschaft‘ [‚Laiko samprata istorijos moksle‘]. Paskelbta žurnale *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik* [*Filosofijos ir filosofinės kritikos žurnalas*], 161 t. (1916), 173 p. ir kt. p. Sąsajos tarp istorijos skaičių, astronomiškai apskaitomo pasaulio laiko ir čiabūties laikiškumo bei istoriškumo reikalingos tolesnių tyrinėjimų. Be to, plg. G. Simmel, *Das Problem der historischen Zeit* [*Istoriografinio laiko problema*]. *Philosophische Vorträge* [*Filosofijos paskaitos*] paskelbtos Kanto draugijos, Nr. 12, 1916. Abu pagrindžiantys veikalai apie istoriografinės chronologijos formuotę yra šie: Josephus Justus Scaliger, *De emendatione temporum* [*Apie laiko patobulinimą*], 1583 ir Dionysius Petavim S. J., *Opus de doctrina temporum* [*Veikalas apie laiko doktriną*], 1627. Apie antikinę laiko apskaitą plg. G. Bilfinger, *Die antiken Stundenangaben* [*Antikiniai valandų matavimai*], 1888; *Der bürgerliche Tag. Untersuchungen über den Beginn des Kalendertages im klassischen Altertum und im christlichen Mittelalter* [*Miestelėno diena. Kalendorinės dienos pradžios klasikiniu laikotarpiu ir krikščioniškaisiais viduramžiais tyrinėjimai*], 1888. H. Diels, *Antike Technik* [*Antikos technika*], II leid., 1920., 155–232 p. ir kt. p. *Die antike Uhr* [*Antikinis laikrodis*]. Apie naująją chronologiją kalbama knygoje Fr. Rühl, *Chronologie des Mittelalters und der Neuzeit* [*Viduramžių ir Naujųjų laikų chronologija*], 1897.

nei „objekte“, nei „viduje“, nei „išorėje“ ir „yra“ „*anksčiau*“ už kiekvieną subjektyvumą bei objektyvumą, nes jis „anksčiau“ už juos atvaizduoja pačios galimybės sąlygą. Ar jis vis tik turi „būtį“ apskritai? O jei ne, ar tada jis yra „fantomas“, ar „būnantis“ kaip kiekvienas galimas buvinys? Tolesni tyrinėjimai, kreipiami tokių klausimų, susiduria su tomis pačiomis „ribomis“, kurios jau iškilo anksčiau, svarstant sąsają tarp tiesos ir būties[1]. Kaip vėliau 420
bebūtų atsakoma į šiuos klausimus, atitinkamai visų pirma juos pirmapradiškai iškėlus, kol kas verta suprasti, kad laikiškumas, kaip ekstatiškai-horizontalus, laĩkina kažką panašaus į *pasaulio laiką*, kuris konstituoja parankinio ir esamojo įlaikiškumą. Tačiau tuomet šis buvinys niekada negali būti pavadintas „laikiniu“ griežtąja prasme. Jis, kaip kiekvienas nečiabūtiškas buvinys, yra nelaikiškas, nesvarbu, ar jis realiai pasitaiko, kyla ir praeina, ar „idealiai“ susidaro.

Tad jei pasaulio laikas priklauso laikinimui ir laikiškumui, tuomet jis negali būti nei „subjektyvistiškai“ išgarintas, nei „įdaiktintas“ blogai „objektyvuojant“. Vieno ir kito tik tada išvengiama aiškiai įžvelgiant, – ne tik neužtikrintai dvejojant tarp abiejų galimybių, – kai galima suprasti, kaip kasdienė čiabūtis teoriškai suvokia „laiką“ iš savo artimiausios laiko suprasties ir kiek ši laiko sąvoka ir jos viešpatavimas užtveria galimybę suprasti, ką ji numano iš pirmapradžio laiko, tai yra ką ji numano kaip *laikiškumą*. Kasdienis rūpinimasis, teikiantis sau laiką, randa „laiką“ prie įpasauliško buvinio, kuris sutinkamas „laike“. Todėl privalu nuskaidrinti vulgarios laiko sampratos genezę, išeinant iš įlaikiškumo.

§ 81. Įlaikiškumas ir vulgarios laiko sampratos genezė

Kaip kasdieniam, apdairiam rūpinimuisi pirmiausiai pasirodo kažkas panašaus į „laiką“? Kokia rūpestinga apsieitimi, naudojant įrankius, jis tampa *raiškiai* prieinamas? Jei, atveriant pasaulį, laikas įviešintas, o su pasaulio atvertumui priklausančiu įpasauliško buvinio atskleistumu visada jau yra ir rūpimas, čiabūčiai, kuri skaitosi su *savimi*, apskaičiuojant laiką, tuomet raiškiai *į laiką* lygiuoja„mas“ elgesys yra naudojant laikrodį. Jo egzistencialiai-laikinė prasmė pasirodo kaip keliaujančios rodyklės dabartinimas. Rodyklės padėčių dabartinantis *sekimas skaičiuoja*. Šis dabartinimas laikėja dabartinančio sulaikymo ekstatiniame vienyje; *dabartinant sulaikyti* tą „tuomet“ reiškia: sakant-dabar būti atviram to ‚anksčiau‘, tai yra to ‚nebe-dabar‘, horizontui. 421
Dabartinant lūkuriuoti to „tada“ reiškia: sakant-dabar būti atviram to ‚vėliau‘, tai yra to ‚dar-ne-dabar‘, horizontui. *Tai, kas pasirodo tokiu dabartinimu, yra*

[1] Plg. § 44 c, 226 p. ir kt. p.

laikas. Taigi kaip skamba apdairaus, pasiimančio laiką, rūpestingo laikrodžio naudojimo horizonte praveriamo *laiko* definicija? *Jis yra tai, kas pasirodo suskaičiuota, dabartinimu, apskaita sekant keliaujančią rodyklę būtent taip, kad dabartinimas laikėja ekstatiniame vienyje su sulaikymu ir lūkuriavimu, kurie pagal tuos ‚anksčiau' ir ‚vėliau'* yra *horizontaliai atviri*. Tačiau tai yra ne kas kita, kaip egzistencialiai-ontologinė išsklaida definicijos, kurią pateikia Aristotelis apie laiką: *τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ χρόνος, ἀριθμὸς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον και ὕστερον*. „Laikas yra būtent tai, kas suskaičiuota anksčiau ir vėliau sutinkamo judėjimo horizonte"[1]. Kaip ši definicija iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti neįprasta, taip ji yra „savaime suprantama" ir tikrai gauta, nustatant ribas egzistencialiai-ontologiniam horizontui, iš kurio jį paėmė Aristotelis. Taip praveriamo laiko ištaka Aristoteliui netampa problema. Jo laiko interpretacija veikiau orientuota į „natūralią" buvimo suprastį. Kadangi visgi ji pati ir ja suprasta būtis iš principo šiame tyrinėjime suprobleminama, tai Aristotelio laiko analizė tematiškai tegali būti interpretuojama *išsprendus* buvimo klausimą būtent taip, kad ji apskritai įgautų principinę reikšmę, pozityviai įsisavindama kritiškai apribotą antikinės ontologijos klausiniją[2].

Visi vėlesni svarstymai apie laiko sampratą iš principo laikosi Aristotelio definicijos, tai yra jie taip tematizuoja laiką, kaip jis pasirodo apdairiai rūpinantis. Laikas yra tai, kas „suskaičiuota", tai yra tai, kas išsakyta dabartinant *keliaujančia* rodykle (atitinkamai šešėliu), ir, nors netematiškai, tai, kas numanoma. Dabartinant judantįjį savo judesyje, sakoma: „dabar štai čia, dabar štai čia ir t. t." Tai, kas suskaičiuota, yra tie ‚dabar'. O šie pasirodo „kiekviename ‚dabar'" kaip „tučtuojau-nebe..." ir „kaip-tik-dar-ne dabar". Tokiu būdu, naudojant laikrodį, „išvystamą" pasaulio laiką vadiname *dabar-laiku*.
422 Kuo „natūraliau" su laiku skaitosi sau laiką teikiantis rūpinimasis, tuo mažiau jis laikosi ties išsakytu laiku kaip tokiu; tačiau jis pamestas prie rūpimo įrankio, kaskart turinčio savo laiką. Kuo „natūraliau", tai yra kuo mažiau tematiškai kreipdamas į laiką kaip tokį, rūpinimasis apibrėžia ir pateikia laiką, tuo labiau – įgarsindama ar ne – nupuolanti-dabartinant būtis ties rūpimuoju nedelsdama sako: dabar, tada, tuomet. Ir taip vulgariai laiko suprasčiai laikas vis tik pasirodo kaip nuolat „esamų" ‚dabar' – drauge praeinančių ir ateinančių – seka. Laikas suprantamas kaip tas ‚vienas po kito', kaip tų ‚dabar' „srautas", kaip „laiko tėkmė". *Kas glūdi šioje rūpimo pasaulio laiko išsklaidoje?*

Atsakymą gausime, sugrįžę prie pasaulio laiko *pilnatviškos* esminės struktūros ir su ja palyginę tai, ką žino vulgari laiko suprastis. Kaip pirmasis

---

[1] Plg. *Physik* [*Fizika*], Δ 11, 219b 1 p. ir kt.
[2] Plg. § 6, 19–27 p.

rūpimo laiko esminis momentas, buvo iškeltas *datuojamumas.* Jis pagrįstas laikiškumo ekstatine sąranga. Tas „dabar“ yra esmingai dabar-čia... Suprastas rūpinantis, nors kaip toks ir nepagautas, datuojamas ‚dabar‘ yra kaskart tinkamas, atitinkamai netinkamas. Dabar-struktūrai priklauso *reikšmingumas.* Todėl rūpimą laiką pavadinome *pasaulio laiku.* Išskleidžiant vulgarų laiką kaip dabar-seką, *stinga* tiek datuojamumo, tiek ir reikšmingumo. Laiko, kaip to gryno [pures] ‚vienas po kito‘, apibūdinimas *neleidžia* „pasirodyti“ nė vienai iš šių struktūrų. Vulgari laiko išsklaida jas *uždengia.* Laikiškumo, kuriuo pagrįsti to ‚dabar‘ datuojamumas ir reikšmingumas, ekstatiškai-horizontali sąranga *niveliuojama* šios uždangos. Tie ‚dabar‘ tarsi pakirpti pagal šiuos ryšius ir taip pakirpti vien rikiuojasi vienas po kito, kad sudarytų tą ‚vienas po kito‘.

Ši niveliuojanti pasaulio laiko, įgyvendinamo vulgarios laiko suprasties, uždanga neatsitiktinė. Juk kaip tik *dėl to,* kad kasdienė laiko išsklaida tesilaiko rūpestingo supratingumo akiratyje ir tesupranta tai, kas save „rodo“, supratingumo horizonte, ji privalo išvengti šios struktūros. Tai, kas rūpestingai matuojant laiką suskaičiuota, tas ‚dabar‘, kartu suprantama, rūpinantis parankiniui ir esamajam. O kadangi *šis* rūpinimasis laiku grįžta prie paties kartu suprasto laiko ir jį „nagrinėja“, jis mato tą ‚dabar‘, kuris juk irgi kažkaip „čia“ yra, *tos* buvimo suprasties, kuria pats šis rūpinimasis nuolat vadovaujasi, horizonte[1]. Todėl tie *‚dabar‘* tam tikru būdu ir *kartu esami,* 423
tai yra, buvinys sutinka *taip pat ir* tą ‚dabar‘. Nors raiškiai nesakoma, kad tie ‚dabar‘ esami kaip daiktai, taip jie ontologiškai juk „matomi“ esamumo idėjos horizonte. Tie ‚dabar‘ *praeina,* o praėjusieji sudaro praeitį. Tie ‚dabar‘ *ateina,* o ateisiantieji teikia „ateities“ ribas. Pasaulio laiko kaip dabar-laiko vulgari interpretacija visai nedisponuoja horizontu, kad galėtų padaryti prieinamą kažką panašaus į pasaulį, reikšmingumą, datuojamumą. Šios struktūros būtinai lieka uždengtos, juolab kad vulgari laiko išsklaida dar labiau įtvirtina šią uždangą, pati sąvokiškai apibūdindama laiką.

Dabar-seka suvokiama kaip kažkaip esama; vis tik ji save nustumia „į laiką“. Sakome: *tame* kiekviename ‚dabar‘ yra tas ‚dabar‘, *tame* kiekviename ‚dabar‘ jis jau dingęs. Tame *kiekviename* ‚dabar‘ tas ‚dabar‘ yra dabar, tad, nuolat buvodamas *kaip savastingas,* tegu tame kiekviename ‚dabar‘ išnyksta ateinantis kitkas. Kaip *šis* permainingas, jis juk drauge parodo nuolatinį savo paties buvojamumą, todėl jau Platonas, taip žvelgdamas į laiką kaip į susidarančiai-praeinančią dabar-seką, vis tik privalėjo laiką pavadinti amžinybės atvaizdu: *εἰκὼ δ᾽ ἐπενόει κινητόν τινα αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ διακοσμῶν ἅμα*

---

[1] Plg. § 21, ypač 100 p. ir toliau.

οὐρανὸν ποιεῖ μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ κατ᾽ ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν[1] [Todėl jis nutarė sukurti tam tikrą judantį amžinybės panašumą; ręsdamas dangų, kartu su juo [Tėvas] kuria amžiną vienovėje glūdinčios amžinybės atvaizdą, judantį nuo skaičiaus prie skaičiaus, kurį mes pavadinome laiku].

Dabar-seka yra nepertraukiama ir be spragų. Kaip „toli" beprasibrautume ir į to ‚dabar' „dalis", jis visada dar yra ‚dabar'. Laiko pastovumas matomas neištirpinamo esamojo horizonte. Ontologiškai orientuojantis į nuolat esamąjį, ieškoma laiko nepertraukiamumo problemos, atitinkamai čia leidžiama iškilti aporijai. Taip privalo likti *uždengta* specifinė pasaulio laiko struktūra, kadangi ji *įtempta* drauge su ekstatiškai funduotu datuojamumu. Laiko įtampa suprantama ne iš laikiškumo, kuris save įviešinęs rūpindamasis laiku, ekstatinio vienio horizontalaus *tįsumo*. Tai, kad kiekviename dar tokiame momentiniame ‚dabar' *kaskart jau* yra ‚dabar', privalu suvokti iš *dar* „ankstesniojo", iš kurio kyla kiekvienas ‚dabar' – iš ekstatinio tįsumo laikiškumo, kuris svetimas kiekvienam esamojo nepertraukiamumui, tačiau savo
424 ruožtu atvaizduoja prieigos prie esamo pastoviojo galimybės sąlygą.

Vulgarios laiko interpretacijos pagrindinė tezė – laikas esąs „begalinis" – primygtiniausiai praveria tokioje išsklaidoje glūdintį pasaulio laiko, o drauge laikiškumo apskritai niveliavimą bei uždangą. Laikas pirmiausiai pateikia save kaip nepertraukiamą tų ‚dabar' seką. Kiekvienas ‚dabar' yra jau ir tas ‚ką tik', atitinkamai tas ‚tuoj'. Jei apibūdinant laiką pirma ir išimtinai laikomasi *šios sekos*, tuomet joje kaip tokioje iš principo negalima rasti nei pradžios, nei pabaigos. Kiekvienas paskutinis ‚dabar' *kaip tas ‚dabar'* kaskart visada *jau* yra tas ‚nebe-tuoj', taigi laikas to ‚nebe-dabar', praeities, prasme; kiekvienas pirmasis ‚dabar' kaskart yra tas ‚ką-tik-dar-ne', tad laikas to ‚dar-ne-dabar', „ateities", prasme. Todėl laikas yra be pabaigos „į abi puses". Ši laiko tezė teįmanoma *orientuojantis į esamos dabar-eigos laisvai plevenantį ‚sau'*, ties kuriuo pilnatviškas dabar-fenomenas uždengtas datuojamumo, pasauliškumo, įtampos bei čiabūtiško vietiškumo atžvilgiu ir nusmukęs iki neatpažįstamo fragmento. Jei žvelgiant į esamybę ir nesamybę „iki pabaigos" „apmąstoma" dabar-seka, tuomet niekada negalima rasti pabaigos. Iš to, kad *šis* laiko *apmąstymas* ‚iki pabaigos' kaskart visada dar *privalo mąstyti* laiką, išvedama, kad laikas *yra* begalinis.

Tačiau kuo pagrįstas šis pasaulio laiko niveliavimas ir laikiškumo uždanga? Pačios čiabūties, kurią preliminariai interpretavome kaip *rūpestį*, būtimi[2].

---

[1] Plg. *Timaeus* [*Timajas*] 37 d 5–7 (liet. leid.: Platonas. 1995. *Timajas. Kritijas.* Vilnius: Aidai, 75 p., versta N. Kardelio).

[2] Plg. § 41, 191 p. ir kt. p.

Čiabūtis, įmesta-nupuolanti, pirmiausiai ir dažniausiai pamesta prie rūpimojo. Tačiau šiuo pamestumu pasireiškia čiabūties uždengiantis bėgsmas nuo savo autentiškos egzistencijos, kuri buvo pažymėta kaip užbėgantis ryžtingumas. Susirūpinusiame bėgsme glūdi bėgsmas *nuo* mirties, tai yra nusisukimas *nuo* buvimo-pasaulyje pabaigos[1]. Šis nusisukimas nuo... pats sau yra ekstatiškai *ateitiškos* būties *link* pabaigos modusas. Nupuolančiai-kasdienės čiabūties neautentiškas laikiškumas, kaip toks, nusisukdamas nuo baigtinumo neįvertina autentiško ateitiškumo, o drauge laikiškumo apskritai. Ir jei jau vulgari čiabūties suprastis vadovaujama tūlo, tada visų pirma gali įsitvirtinti savimaršus „vaizdinys", kad viešas laikas „begalinis". Tūlas niekada nemiršta, nes jis *negali* mirti, kadangi mirtis kaskart yra manoji ir egzistenciškai autentiškai tesuprantama užbėgant ryžtingumui. Tūlas, kuris niekada ne- 425
miršta ir klaidingai supranta būtį link pabaigos, vis dėlto charakteringai išskleidžia bėgsmą nuo mirties. Iki pabaigos „jis visada dar turi laiko". Čia pasireiškia laiko-turėjimas gebos prarasti prasme: „dabar dar vien tai, tada tai ir dar tik tai, o tada..." Čia suprantamas ne, tarkim, laiko baigtinumas, bet, priešingai, rūpinamasi, kaip kuo daugiau prisigrobti iš laiko, kuris dar ateis ir „praeis". Viešai laikas yra kažkas, ką kiekvienas pasiima ir gali paimti. Niveliuota dabar-seka lieka visiškai neatpažįstama dėl savo kilmės iš atskiros čiabūties laikiškumo kasdieniame ‚vienas su kitu'. Ir kaip „laikas" gali bent kiek palytėti savo eiga, jei „laike" esamas žmogus nebeegzistuoja? Laikas eina toliau, kaip jis juk jau „buvo", kai žmogus „įžengė į gyvenimą". Težinomas viešas laikas, kuris niveliuotas priklauso kiekvienam, o tai reiškia – niekam.

Vis tik kaip ir išsilenkiant mirties ši nuseka paskui bėgantįjį, o jis nusigręždamas ją juk privalo pamatyti, taip ir vien tik vykstanti, nekenksminga, begalinė tų ‚dabar' seka juk nepaprastai mįslingai išsidėsto „virš" [über] čiabūties. Kodėl sakome, kad laikas praeina, bet *lygiai taip* nepabrėždami, kad jis atsiranda? Atsižvelgiant į gryną [reine] dabar-seką juk abu gali būti sakomi vienodai teisėtai. Šnekėdama apie *praeinantį* laiką, čiabūtis galiausiai supranta apie laiką daugiau nei ji norėtų laikyti tiesa, tai yra *laikiškumas*, kuriame laikėja pasaulio laikas, *ne visiškai užvertas* kaip beuždengus. Šneka apie praeinantį laiką išreiškia „patyrimą", kad jo negalima sulaikyti. Šis „patyrimas" vėlgi teįmanomas dėl noro sulaikyti laiką. Čia glūdi neautentiškas „akimirksnių" *lūkuriavimas*, kuris jau *pamiršta* ir išslystančiuosius. Užmirštantis-dabartinant neautentiškos egzistencijos *lūkuriavimas* sąlygoja praeinančio laiko vulgaraus patyrimo galimybę. Kadangi čiabūtis savipirmumu yra ateitiška, lūkuriuodama ji privalo suprasti dabar-seką kaip *išslystančiai-praeinančią. Čiabūtis žino prabėgų laiką iš „prabėgaus" žinojimo apie savo*

---

[1] Plg. § 51, 252 p. ir kt. p.

mirtį. Pabrėžtinai šnekant apie praeinantį laiką atsispindi čiabūties laikiškumo *baigtinis ateitiškumas.* O kadangi mirtis, net šnekant apie praeinantį laiką, gali likti uždengta, laikas pasirodo kaip prasižengimas „sau".

426 Tačiau netgi šitaip sau prasižengiant grynai [reinen] dabar-seka, pro bet kokį niveliavimą ir uždangą prasiveria pirmapradis laikas. Vulgari išsklaida apibrėžia laiko srautą kaip tą *neapgręžiamą* ‚vienas po kito'. Kodėl laiko negalima apgręžti? Savaime ir kaip tik išskirtinai žvelgiant į dabar-srautą, neįžvelgtina, kodėl gi tų ‚dabar' seka negali būti vėl išdėliota atvirkščiai. Apgrąža negalima dėl pačios viešo laiko kilmės iš laikiškumo, kurio laikinimas, pirma ateitiškas, ekstatiškai „eina" link savo pabaigos būtent taip, kad jis jau „yra" link pabaigos.

Vulgarus laiko, kaip begalinės, praeinančios, neapgręžiamos dabar-sekos, apibūdinimas išplaukia iš nupuolančios čiabūties laikiškumo. *Vulgarus laiko vaizdinys savaip natūraliai teisėtas.* Jis priklauso čiabūties kasdieniam būtiškumui ir kol kas viešpataujančiai buvimo suprasčiai. Todėl ir *istorija* pirmiausiai ir dažniausiai *viešai* suprantama *kaip įlaikiškas* įvykis. Ši laiko išsklaida praranda savo išskirtinę ir pirmenybinę teisę, tik pretenduodama perteikti „teisingą" laiko sąvoką ir gebėti nužymėti teįmanomą horizontą laiko interpretacijai. Veikiau išplaukė tai, kad tik iš čiabūties laikiškumo ir jo laikėjimo tampa suprantama, *kodėl ir kaip pasaulio laikas priklauso jam.* Vien iš laikiškumo gautos pasaulio laiko pilnatviškos struktūros interpretacija kreipia link vulgarioje laiko sampratoje glūdinčios uždangos „matymo" apskritai ir link laikiškumo ekstatiškai-horizontalios sąrangos niveliavimo įvertinimo. Tačiau orientavimas į čiabūties laikiškumą drauge leidžia nurodyti šios niveliuojančios uždangos kilmę ir faktinį būtinumą bei patikrinti vulgarias tezes apie laiką jų teisėtu pagrindu.

Vis dėlto, *atvirkščiai*, laikiškumas lieka *neprieinamas* vulgarios laiko suprasties horizonte. Vis tik kadangi dabar-laikas privalo būti pirma orientuotas į laikiškumą ne tik jį įmanomai išskleidžiant, o jis pats telaikėja čiabūties neautentiškame laikiškume, jis pateisina save atsižvelgdamas į dabar-laiko kilimą iš laikiškumo, šį prakalbindamas kaip *pirmapradį laiką.*

Ekstatiškai-horizontalus laikiškumas *pirma* laikėja iš *ateities.* Vulgari laiko suprastis, priešingai, pamatinį laiko fenomeną mato tame ‚*dabar*', būtent pakirptame savo pilnatviška struktūra, gryname [puren] ‚dabar',
427 vadinamame „dabartimi". Iš čia galima perimti tai, kad iš principo privalo likti neperspektyvu *remiantis šiuo ‚dabar'* išaiškinti ar net išvesti *akimirksnio* ekstatiškai-horizontalų fenomeną, priklausantį autentiškam laikiškumui. Atitinkamai ekstatiškai suprasta ateitis, datuojamas, reikšmingas „tada" ir vulgari „ateities" samprata nesusikloja dar neatėjusio, bet tik ateisiančio gryno

[puren] ‚dabar‘ prasme. Vargiai sutampa ekstatinis buvusumas, datuojamas, reikšmingas „tuomet“ ir praeities samprata praėjusio gryno [puren] ‚dabar‘ prasme. Tas ‚dabar‘ ne brandina tą ‚dar-ne-dabar‘, bet dabartis išplaukia iš ateities laikiškumo laikėjimo pirmapradžiame ekstatiškame vienyje[1].

Nors vulgari laiko patirtis pirmiausiai ir dažniausiai žino tik „pasaulio laiką“, ji juk visada teikia jam drauge ir *išskirtinį* ryšį su „siela“ ir „dvasia“. Beje, ir ten, kur dar nebūdinga raiški ir pirminė filosofinio klausimo orientacija į „subjektą“. Tam galėtų užtekti dviejų charakteringų patvirtinimų. Aristotelis sako: *εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο πέφυκεν ἀριθμεῖν ἢ ψυχὴ καὶ ψυχῆς νοῦς, ἀδύνατον εἶναι χρόνον ψυχῆς μὴ οὔσης*<...>[2] [jei nieko kito siela arba sielos protas neskaičiuoja, tuomet, nesant sielos, neįmanoma, kad būtų laikas]. O Augustinas rašo: *inde mihi visum est, nihil esse aliud tempus quam distentionem; sed cuius rei nescio; et mirum si non ipsius animi*[3] [todėl man atrodo, kad laikas yra ne kas kita, kaip ištįsimas; tačiau ko? Nežinau, bet nustebčiau, jeigu tai nebūtų pačios sielos [ištįsimas]]. Taigi ir čiabūties kaip laikiškumo interpretacija iš principo – ne anapus vulgarios laiko sampratos horizonto. O Hegelis jau raiškiai bandė iškelti vulgariai suprasto laiko sąsają su dvasia; o laikas, nors „subjektyvus“, bet nerišliai stūkso „šalia“ to „aš mąstau“[4]. Tai, kaip *Hegelis* raiškiai pagrindė laiko ir dvasios sąsają, tinka netiesiogiai paaiškinant ankstesnę čia- 428
būties kaip laikiškumo interpretaciją ir nurodant pasaulio laiko ištaką iš laikiškumo.

§ 82. Laikiškumo, čiabūties ir pasaulio laiko egzistencialiai-ontologinės sąsajos priešpastatymas Hegelio laiko ir dvasios sąsajos koncepcijai

Istorija, kuri esmingai yra dvasios istorija, prabėga „laike“. Taigi „istorijos raida sukrenta į laiką“[5]. Tačiau Hegelis nesitenkina iškeldamas dvasios įlaikiškumą kaip faktą, jis bando suprasti to, kad dvasia sukrenta į laiką,

---

[1] To, kad tradicinė amžinybės samprata „stovinčio ‚dabar‘“ (*nunc stans*) reikšme gauta iš vulgarios laiko suprasties ir jos ribos nustatytos orientuojantis į „pastovaus“ esamumo idėją, nereikia detaliai svarstyti. Jei *Dievo* amžinybė leistųsi filosofiškai „konstruojama“, tada ji tegalėtų būti suprantama kaip pirmapradiškesnis ir „begalinis“ laikiškumas. Ar čia ta *via negationis et eminentiae* galėtų teikti įmanomą kelią, telieka atviras klausimas.

[2] *Physik* [*Fizika*] D 14, 223 a 25; plg. ibid. 11, 218 b 29-219 a, 1, 219 a 4-6.

[3] *Confessiones* [*Išpažinimai*] lib. XI, cap. 26. (liet. leid. 2004: 287, versta E. Ulčinaitės.)

[4] Kita vertus, kiek Kantui vis tik prasiveržia radikalesnė laiko suprastis nei Hegeliui, parodo šio veikalo antrosios dalies pirmasis skirsnis.

[5] Hegel, *Die Vernunft in der Geschichte. Einleitung in die Philosophie der Weltgeschichte* [*Protas istorijoje. Pasaulio istorijos filosofijos įvadas*]. Leid. von G. Lasson, 1917, 133 p.

kuris yra „nejuslus jusliškasis“, galimybę[1]. Laikas privalo galėti tarsi įsisavinti dvasią. O ši vėlgi privalo būti gimininga laikui ir jo esmei. Todėl verta pasvarstyti du dalykus: 1) kaip Hegelis nustato laiko esmės ribas? 2) kas priklauso dvasios esmei, kuri ją įgalina „sukristi į laiką“? Atsakymas į šiuos du klausimus vien tik pasitarnauja išskirtinai *paaiškinant* ankstesnę čiabūties kaip laikiškumo interpretaciją. Tai nepretenduoja į bent kiek santykinai išsamų problemų, kaip tik neišvengiamai suskambėjusių Hegeliui, aptarimą. Juolab kad net į galvą neateina „kritikuoti“ Hegelį. Eksponuotų laikiškumo idėjų priešpastatymas Hegelio laiko sampratai visų pirma prašosi todėl, kad Hegelio laiko samprata radikaliausiai sąvokiškai suformuoja – per mažai kreipdama į tai dėmesį – vulgarią laiko suprastį.

a) Hegelio laiko samprata

„Sisteminę vietą“, kurioje filosofiškai interpretuojamas laikas, galima vertinti kaip taip kreipiančios pamatinės laiko koncepcijos kriterijų. Pirmoji perduota, tematiškai detali vulgarios laiko suprasties išsklaida randama Aristotelio „Fizikoje“, tai yra siejant su *gamtos* ontologija. „Laikas“ susijęs su „vieta“ ir „judėjimu“. Hegelio laiko analizė, ištikimai perduodama,
429 randa savo vietą jo „Filosofijos mokslų enciklopedijos“ antrojoje dalyje pavadinimu ‚Gamtos filosofija‘. Pirmajame skyriuje aptariama mechanika. Jo pirmasis skirsnis skirtas svarstymui apie „erdvę ir laiką“. Jie yra „tie abstraktūs ‚vienas anapus kito‘“.

Nors Hegelis ir gretina erdvę bei laiką, tai vis tik atsitinka ne vien tik išoriškai sugretinant erdvę, „o taip pat laiką“. „Su šiuo ‚taip pat‘[2] kovoja filosofija“. Perėjimas nuo erdvės prie laiko reiškia ne juos aptariančių paragrafų sujungimą, bet tai, kad „erdvė pati pereina“. Erdvė „yra“ laikas, tai yra laikas yra erdvės „tiesa“[3]. Jei erdvė dialektiškai *apmąstoma* tuo, *kas ji yra*, tai ši erdvės būtis, pasak Hegelio, atsidengia kaip laikas. Kaip apmąstoma erdvė?

Erdvė yra „gamtos būties anapus savęs [Außersichsein] neįtarpinta nesvarba“[4]. Tuo norima pasakyti, kad erdvė yra jos atskiriamų taškų abstraktus daugis [Vielheit]. Jais erdvė nepertraukiama, tačiau ji atsiranda ir ne iš jų, juolab ne sudedant juos. Erdvė, atskirta atskiriamais taškais, kurie

---

[1] Ibid.

[2] Viengubos kabutės – autoriaus (vertėjo pastaba).

[3] Plg. Hegel, *Encyklopädie der philosophischen Wissenschaften im Grundrisse* [*Filosofijos mokslų enciklopedijos metmenys*], leid. von G. Bolland, Leiden 1906, §§ 254 ir kt. p. Šiame leidime pateikti ir „priedai“ iš Hegelio paskaitų.

[4] Ibid. § 257, priedas.

patys yra erdvė, savo ruožtu lieka neatskirta. Pačioms skirtims būdinga tai, ką jos skiria. Tačiau taškas, kiek jis apskritai kažką atskiria erdvėje, vis dėlto yra erdvės *neiginys*, tačiau taip, kad jis kaip šis neiginys (taškas gi yra erdvė) pats lieka erdvėje. Taškas iškyla ne kaip Kitas it erdvė iš pastarojo. Erdvė yra taškų įvairovės neatskiriamas ‚vienas anapus kito'. Tačiau erdvė nėra, tarkim, taškas, bet, kaip Hegelis sako, „taškiškumas"[1]. Tuo pagrįstas teiginys, kuriuo Hegelis apmąsto erdvę savo tiesa, tai yra kaip laiką:

„Neigiamybė, kuri tašku susijusi su erdve ir joje plėtoja savo kaip linijos ir paviršiaus apibrėžtis, vis dėlto sferoje anapus savo būties yra vienodai *savyje* [*für sich*] ir savo apibrėžtims, bet drauge taip, kaip nustatyta sferoje anapus savo būties, pasirodydama kaip nesvarbi ramaus ‚vieno šalia kito' atžvilgiu. 430
Taip, sau nustatyta, ji yra laikas"[2].

Jei erdvė įsivaizduojama, tai yra ji betarpiškai stebima, nesvarbiai susidarant jos skirtims, tada neiginiai tarsi paprastai duoti. Tačiau šis vaizdijimas dar neapima erdvės jos būtimi. Tai teįmanoma apmąstant teze bei antiteze ir juos panaikinančia sinteze. Būtis *apmąstoma*, o kartu pagaunama savo būtimi tik tada, kai neiginiai ne paprastai išlieka savo nesvarbia sandara, bet panaikinti, tai yra patys paneigiami. Neigdamas neiginį (tai yra taškiškumą), taškas nustato save *savyje* [*für sich*], tuo išsiverždamas iš sandaros nesvarbos. Kaip savyje nustatytas, jis skiriasi nuo šio ir ano, jis *nebe* šis, bet *dar ne* tas. Nustatydamas save savyje jis nustato tą ‚vieną po kito', kuriame jis glūdi, sferą anapus savo būties, nuo šiol paneigto neiginio sferą. Taškiškumo kaip nesvarbos panaikinimas reiškia nebebuvimą pasiliekant erdvės „paralyžiuotoje ramybėje". Taškas „pasišiaušia" prieš visus kitus taškus. Šis neiginio kaip taškiškumo neiginys, pasak Hegelio, yra laikas. Jei šis svarstymas apskritai turi demonstruojamą prasmę, tai nieko kito negali suponuoti kaip tai, kad kiekvieno taško nusistatymas savyje yra tas ‚dabar-štai-čia', ‚dabar-štai-čia' ir t. t. Kiekvienas taškas „yra" savyje nustatytas dabar-taškas. „Taigi taškas tikroviškas laike". Tai, *kuo* taškas kaip šis čia gali savyje kaskart nusistatyti, yra tas ‚dabar'. Taško nusi-statymo-savyje *galimybės* sąlyga yra tas ‚dabar'. Ši galimybės sąlyga sudaro taško *būtį*, o būtis drauge yra mąstomumas. Tad kadangi grynas [reine] taškiškumo, tai yra erdvės, mąstymas kaskart „apmąsto" tą ‚dabar' ir to ‚dabar' būtį anapus savęs, erdvė „yra" *laikas*. Kaip pastarasis pats apibrėžiamas?

„Laikas, kaip neigiamas būties anapus savęs vienis, taip pat yra tiesiog abstraktus, idealus. Jis yra būtis, kurios būnančios nėra ir kuri nebūnanti yra, – jis yra stebimas tapsmas; tai yra kad skirtys, nors tiesiog momentiškos,

[1] Ibid. § 254, priedas.

[2] Plg. Hegel, *Encyclopädie, krit. Ausgabe von Hoffmeister* [*Enciklopedija, Hoffmeisterio kritinis leidimas*], 1949, § 257.

betarpiškai save panaikinančios, apibrėžtos kaip išorinės, tačiau sau pa-
čioms išoriškos“[1]. Laikas šiai išsklaidai atsidengia kaip „stebimas tapsmas“.
431 Pasak Hegelio, šis reiškia perėjimą nuo būties prie niekio, atitinkamai nuo
niekio prie būties[2]. Tapsmas yra tiek susidarymas, tiek praėjimas. Būtis
„praeina“, atitinkamai „praeina“ ir nebuvimas. Ką tai reiškia laiko atžvil-
giu? Laiko būtis yra tas ‚dabar‘; tačiau kadangi kiekvienas ‚dabar‘ taip pat
jau *nebe*-yra, atitinkamai dabar kaskart dar-*nėra*, tai gali būti pagaunama ir
kaip nebuvimas. Laikas yra *„stebimas“* tapsmas, tai yra perėjimas, kuris ne
mąstomas, bet paprastai siūlosi dabar-sekoje. Jei laiko esmė apibrėžiama kaip
„stebimas tapsmas“, tada tuo prasiveria tai, kad laikas pirminiu būdu supran-
tamas iš to ‚dabar‘ būtent taip, kaip jis aptiktas gryno [pure] stebėjimo.

Nereikia smulkmeniškai svarstyti, kad paaiškintume, jog Hegelis savaip interpretuodamas laiką juda link vulgarios laiko suprasties. Hegelio laiko iš ‚dabar‘ apibūdinimas suponuoja tai, kad tas ‚dabar‘ savo pilnatviška struktūra lieka uždengtas ir niveliuotas, kad galėtų tapti stebimu, nors ir „idealiai“ esamu.

Tai, kad Hegelis laiką interpretuoja remdamasis pirmine orientacija į niveliuotą ‚dabar‘, patvirtina šie teiginiai. „Tas ‚dabar‘ turi baisią teisę – jis ‚yra‘[3] ne kas kitas kaip atskiras ‚dabar‘, tačiau, man jį išsakant, šis išskirtasis, būdamas pasišiaušęs, yra ištirpęs, išsileidęs, išsivadėjęs[4]“. Beje, gamtoje, kur laikas yra tas ‚dabar‘, tų dimensijų *‚sudėtinės‘*[5] skirtys“ (praeitis ir ateitis) neiškyla[6]. „Todėl laiko pozityvia prasme galima pasakyti, kad tėra dabartis, nėra nei ‚prieš‘, nei ‚po‘; tačiau konkreti dabartis, būdama nėščia ateitimi, yra praeities rezultatas. Teisinga dabartis kartu yra amžinybė“[7].

Jei Hegelis laiką vadina „stebimu tapsmu“, tuomet jame neturi pirmumo
nei susidarymas, nei praėjimas. Vis dėlto jis progai pasitaikius laiką apibū-
dina kaip „suvalgymo abstrakciją“, taip pateikdamas vulgarią laiko patirtį
ir laiko išsklaidą radikaliausia formule[8]. Kita vertus, Hegelis yra pakanka-
mai nuoseklus, autentiškoje laiko definicijoje nesuteikdamas suvalgymui
ir praėjimui pirmumo, kuris vis tik teisėtai nustatomas kasdien patiriant
432 laiką; taigi Hegelis negebėtų dialektiškai pagrįsti šio pirmumo, kaip „aplin-
kybės“, – jo įvestos kaip savaime suprantamos, – kad tas ‚dabar‘ išnyra, kaip

1 Ibid., 258 p.

2 Plg. Hegel, *Wissenschaft der Logik* [*Logikos mokslas*], I knyga, 1 skirsnis, 1 skyrius (leid. G. Lasson 1923), 66 p. ir kt. p.

3 Viengubos kabutės – autoriaus (vert. pastaba).

4 Plg. *Encyklopädie* [*Enciklopedija*], ibid., § 258, priedas.

5 Viengubos kabutės – autoriaus (vert. pastaba).

6 Ibid., § 259.

7 Ibid., § 259, priedas.

8 Ibid., § 258, priedas.

tik taškui nusi-statant-savyje. Taigi taip, apibūdindamas laiką kaip tapsmą, Hegelis pastarąjį supranta taip pat „abstrakčia“ prasme, kuri – dar už laiko kaip „srauto“ vaizdinio. Todėl deramiausia Hegelio laiko koncepcijos išraiška glūdi laiko kaip *neiginio* (tai yra taškiškumo) *neiginys* apibrėžtyje. Čia formalizuota ir nepermaldaujamai suniveliuota dabar-seka kraštutine prasme[1].

---

[1] Iš to niveliuoto ‚dabar‘ pirmumo aiškėja, kad ir Hegelio laiko sąvokinė apibrėžtis seka *vulgarios* laiko suprasties, o tai reiškia, drauge *tradicinės* laiko sąvokos linija. Galima parodyti, kad Hegelio laiko samprata netgi *tiesiogiai* gauta iš Aristotelio „Fizikos“. „Jenos logikoje“ (plg. leid. G. Lasson 1923), kurios apmatas sukurtas Hegelio habilitacijos metu, jau suformuota „Enciklopedijos“ laiko analizė dėl visų esminių dalių. Skirsnis apie laiką (202 p. ir kt. p.), net grubiai tikrinant, pasirodo kaip Aristotelio veikalo apie laiką *parafrazė*. Hegelis jau „Jenos logikoje“ plėtoja savo laiko koncepciją gamtos filosofijos rėmuose (186 p.), jos pirmoji dalis perrašyta pavadinimu „Saulės sistema“ (195 p.). Prijungdamas eterio ir judėjimo sąvokinę apibrėžtį, Hegelis svarsto apie laiko sampratą. Erdvės analizė čia dar pakartotinai pertvarkyta pagal tai. Nors dialektika jau ir prasiveržia, ji dar neturi vėlesnės sustingusios, schematinės formos, vietoj to ji įgalina jau parengtą [aufgelockert] fenomenų supratimą. Pakeliui nuo Kanto prie Hegelio sudarytos sistemos dar kartą lemtingai įsiveržia Aristotelio ontologija ir logika. Tai seniai žinomas faktas. Tačiau poveikio kelias, maniera ir ribos lig šiol vienodai tamsūs. Tai naujai nušvies Hegelio „Jenos logikos“ ir Aristotelio „Fizikos“ bei „Metafizikos“ *konkreti* palyginamoji filosofinė interpretacija. Šiam nagrinėjimui užtektų kelių aptakių nuorodų.

Aristoteliui laiko esmė – *νῦν*, Hegeliui – tas ‚dabar‘. Aristotelis *νῦν* suvokia kaip *ὅρος*, Hegelis tą ‚dabar‘ pateikia kaip „ribą“. Aristotelis *νῦν* supranta kaip *στιγμή*. Hegelis tą ‚dabar‘ interpretuoja kaip tašką. Aristotelis tą *νῦν* pažymi kaip *τόδε τι*. Hegelis tą ‚dabar‘ vadina „absoliučiu šiuoju“. Aristotelis tradiciškai susieja *χρόνος* su *σφαῖρα*, Hegelis pabrėžia laiko „bėgimą ratu“. Hegelis, žinoma, išvengia centrinės Aristotelio laiko analizės tendencijos – nudengti funduojančią sąsają (*ἀκολουθεῖν*) tarp *νῦν*, *ὅρος*, *στιγμή*, *τόδε τι*. Su Hegelio teze „erdvė „yra“ laikas“ pagal rezultatą sutampa Bergsono koncepcija, nepaisant bet kokio įvairumo pagrindimo. Tik Bergsonas sako priešingai: laikas (*temps*) yra erdvė. Ir Bergsono laiko koncepcija akivaizdžiai išaugusi iš Aristotelio veikalo apie laiką nagrinėjimo interpretacijos..
Tai ne vien tik išorinė literatūrinė sąsaja to, kad vienu metu su Bergsono *Essai sur les données* 433
immédiates de la conscience [*Apie betarpiškus sąmonės duomenis*], kur parodoma *temps* ir *dureé* problema, pasirodė Bergsono veikalas pavadinimu *Quid Aristoteles de loco senserit* [*Ką Aristotelis manė apie vietą*]. Atsižvelgdamas į Aristotelio laiko kaip *ἀριθμὸς κινήσεως* apibrėžtį Bergsonas prieš laiko analizę analizuoja skaičių. Laikas kaip erdvė (plg. *Essai*, p. 69) yra kiekybinis nuoseklumas. Trukmė aprašoma, atvirkščiai orientuojantis į šią laiko sampratą kaip kokybinį nuoseklumą. Čia ne vieta Bergsono laiko sampratos ir kitų dabartinių laiko sampratų kritiniam aiškinimuisi. Kiek šiandienos laiko analizėse apskritai kažkas esminga laimima be [über] Aristotelio ir Kanto, daugiau susidūria su laiko pagava ir „laiko sąmone“. Nurodant tiesioginę sąsają tarp Hegelio laiko sampratos ir Aristotelio laiko analizės, Hegeliui turi būti ne „priskiriamas“ „priklausomumas“, bet atkreipiamas dėmesys į šios filiacijos principinį mastą jo logikoje. Apie Aristotelį ir Hegelį plg. Nicolai'aus Hartmanno straipsnį „Aristotelis ir Hegelis“ knygoje *Beiträgen zur Philosophie des deutschen Idealismus* [*Vokiečių idealizmo filosofijos klausimai*], 3 t. (1923) 1–36 p.

Hegelis geba atkurti sąsają tarp laiko ir dvasios vien iš šios formaliai-dialektinės laiko sampratos.

433 *b) Hegelio laiko ir dvasios sąsajos interpretacija*

Kaip suprantama pati dvasia, jei galima sakyti, kad pagal ją, ją įgyvendinant, sukrentama į laiką, apibrėžtą kaip neiginio neiginys? Dvasios esmė yra *sąvoka*. Tuo Hegelis supranta ne stebimą rūšies visuotiną dalyką kaip mąstinio formą, bet paties save mąstančio mąstymo formą: *savi*voką – kaip to ‚ne-aš' *pagavą*. Kadangi to *ne-aš* pagava atvaizduoja perskyrimą, grynoje [reinen] sąvokoje, kaip *šio* „perskyrimo" pagavoje, glūdi skirties perskyrimas. Todėl Hegelis gali formaliai-apofantiškai apibrėžti dvasios esmę kaip neiginio neiginį. Šiuo „absoliučiu negatyvumu" logiškai formalizuotai interpretuojamas Descartes'o *cogito me cogitare rem*, kuriame jis mato tos *conscientia* esmę.

Tad sąvoka yra save suvokiantis savasties sąvokiškumas, savasčiai autentiškai būnant taip, kaip ji gali būti, tai yra *laisvai*. „*Aš* yra pati gryna [reine] sąvoka, atėjusi pas čiabūtį kaip sąvoka"[1]. „Tačiau Aš yra šis *pirmiausia* grynas [reine], su savimi susijęs vienis, bet ne betarpiškai, o abstrahuojantis nuo bet
434 kokio apibrėžtumo ir turinio ir atsitraukiant į beribiškos lygybės su savimi laisvę"[2]. Taip Aš yra „*visuotinumas*", bet *lygiai taip* betarpiškai „atskirybė".

Šis neiginio neigimas yra kartu dvasios „absoliuti nerimastis" ir jos *savipravertis*, kuri priklauso jos esmei. Istorijoje save įtikrovinančios dvasios „pažangumas" savyje palaiko „pašalinimo principą"[3]. Visgi pašalinimas tampa ne to, kas pašalinta, atskyrimu, bet jo *įveika*. Įveikiantis, o drauge palaikantis išsilaisvinimas apibūdina dvasios laisvę. Todėl „pažanga" niekada nereiškia tik kiekybinio ‚daugiau', bet yra esmingai kokybinė būtent dvasios kokybe. „Pažangumas" yra sąmoningas ir save žinantis iš savo tikslo. Kiekviename savo „pažangos" žingsnyje dvasia turi įveikti „pačią save" kaip iš tiesų priešišką savo tikslo kliūtį[4]. Dvasios raidos tikslas yra „pasiekti savo nuosavą sąvoką"[5]. Pati raida yra „nuožmi, begalinė kova su pačiu savimi"[6].

---

[1] Plg. Hegel, *Wissenschaft der Logik* (*Logikos mokslas*), II t. (leid. Lasson 1923), 2 dalis, 220 p.

[2] Ibid.

[3] Plg. Hegel, *Die Vernunft in der Geschichte. Einleitung in die Philosophie der Weltgeschichte* [*Protas istorijoje. Pasaulio istorijos filosofijos įvadas*). Leid. G. Lasson 1917, 130 p.

[4] Ibid., 132 p.

[5] Ibid.

[6] Ibid.

Kadangi save įsąvokinančios *dvasios* raidos nerimas yra *neiginio neiginys*, jai, kaip save įtikrovinančiai, lieka sukristi „į laiką" kaip betarpišką *neigimo neiginį*. Vis tik „laikas yra pati *sąvoka*, kuri *duota akivaizdžiai* ir kuri pasirodo sąmonei kaip tuščia žiūra; todėl dvasia būtinai pasireiškia laike, ir ji reiškiasi laike tol, kol ne*pagauna* savo grynosios [reinen] sąvokos, t. y. tol, kol nesunaikina laiko. Laikas yra *išorinė*, stebima, savasties *nepagauta* grynoji [reine] savastis; laikas yra tik stebima sąvoka"[1]. Taip *pagal savo esmę* dvasia neišvengiamai pasirodo laike. „Taigi pasaulio istorija apskritai yra dvasios laike išsklaida, kaip kad idėja išskleidžia save gamta"[2]. „Pašalinimas", priklausantis raidos judėjimui, savyje slepia sąryšį su nebuvimu. Tai laikas, suprastas remiantis pasišiaušusiu ‚dabar'.

Laikas yra „abstraktus" negatyvumas. Kaip „stebimas tapsmas", jis yra betarpiškai aptinkamas, perskiriantis saviatskyrimas, „čia esantis", tai yra esama sąvoka. Kaip dvasios esamasis ir kartu išoriškasis, laikas ne turi galią 435
sąvokai, bet veikiau sąvoka „yra laiko galia"[3].

Hegelis parodo dvasios istorinio įtikrovinimo „laike" galimybę atsigręždamas prie *dvasios formalios struktūros patybės ir laiko kaip neiginio neiginio.* Tuščiausia, formaliai-ontologinė ir formaliai-apofantiška abstrakcija, link kurios judant atsižadama dvasios ir laiko, įgalina abiejų giminystės atkūrimą. Tačiau kadangi laikas vis tik drauge suvokiamas tiesiog niveliuoto pasaulio laiko prasme ir taip jo kilmė lieka visiškai uždengta, jis tiesiog stovi prieš dvasią kaip esamasis. Todėl dvasia *visų pirma privalo sukristi* „į laiką". Ką jau ontologiškai reiškia šis „sukritimas" ir dvasios, turinčios galią laikui ir autentiškai „esančios" anapus jo, įtikrovinimas, lieka tamsu. Kaip Hegelis mažai nuskaidrina niveliuoto laiko ištaką, taip visiškai nepatikrinęs jis palieka klausimą, ar dvasios esminė sąranga kaip neiginio neigimas apskritai gali būti kitaip nei pagrįsta pirmapradžiu laikiškumu.

Ar Hegelio laiko ir dvasios bei jų sąsajos interpretacija išlieka ir ar ji apskritai remiasi į ontologiškai pirmapradį pamatą, dabar dar negali būti svarstoma. Tačiau tai, *kad apskritai* drįstama kelti dvasios ir laiko sąsajos formaliai-dialektinę „konstrukciją", praveria jųdviejų pirmapradę giminystę. Hegelio „konstrukcija" skatinama pastangõs ir kovõs suvokiant dvasios „konkretybę". Tai išreiškia šis teiginys iš jo „Dvasios fenomenologijos" paskutinio skyriaus: „Todėl laikas pasirodo kaip savyje neišbaigtos dvasios likimas ir būtinybė, kaip būtinybė, praturtinanti kraitį, kurį savimonė turi

---

[1] Plg. *Phänomenologie des Geistes* [*Dvasios fenomenologija*]. WW. II, 604 p. (liet. leid. 1997: 578–579, versta A. Šliogerio).

[2] Plg. *Die Vernunft in der Geschichte* [*Protas istorijoje*], ibid., 134 p.

[3] Plg. *Encyklopädie* [*Enciklopedija*], § 258.

sąmonėje, išjudinanti *betarpiškumą* to, kas *esti savyje* – formą, kuria substancija esti sąmonėje; arba priešingai – jeigu tai, kas esti savyje, traktuojama kaip *vidus*, laikas turi realizuoti ir praverti tai, kas yra tik *vidùja*, tai yra tą vidų nusavinti savitikros labui“[1].

Vis dėlto ankstesnė čiabūties egzistenciali analitika „sukonkretina“ pačią faktiškai įmestą egzistenciją, kad atidengtų laikiškumą kaip tai, kas ją
436 pirmapradiškai įgalina. Dvasia ne vien sukrenta į laiką, bet *egzistuoja kaip* pirmapradis laikiškumo *laikinimas*. Laikiškumas laikina pasaulio laiką, kurio horizonte gali „pasireikšti“ „istorija“ kaip įlaikiškas įvykis. Ne „dvasia“ sukrenta *į* laiką, bet faktinė egzistencija kaip nupuolanti „sukrenta“ *iš* pirmapradžio, autentiško laikiškumo. Tačiau šis „sukritimas“ pats turi savo egzistencialią galimybę laikiškumui priklausančiu savo laikinimo modusu.

§ 83. Čiabūties egzistencialiai-laikinė analitika ir būties apskritai prasmės fundamentalus ontologinis klausimas

Ligšiolinių samprotavimų užduotis buvo egzistencialiai-ontologiškai interpretuoti faktinės čiabūties *pirmapradę visumą* remiantis *jos pagrindu* ir atsižvelgiant į autentiško ir neautentiško egzistavimo galimybes. Kaip šios pagrindas ir kartu kaip rūpesčio buvimo prasmė prasivėrė *laikiškumas*. Todėl tai, ką *preliminari* egzistenciali čiabūties analitika parengė *prieš* atkasdama laikiškumą, nuo šiol *atšaukta* į čiabūties buvimo visybės pirmapradę struktūrą – laikiškumą. Iš analizuotų pirmapradžio laiko laikinimo galimybių savaip tebuvo „pagrįstos“ vien anksčiau „parodytos“ struktūros. Tačiau iškeliant čiabūties buvimo sąrangą vis dėlto telieka *vienas kelias*. Tikslas – išplėtoti buvimo klausimą apskritai. Egzistencijos *tematinę* analitiką savo ruožtu tereikia apšviesti prieš tai paaiškinta būties apskritai idėja. Tai galioja juolab tada, kai matuokliu laikomas įvade išsakytas teiginys: filosofija yra universali fenomenologinė ontologija, kuri kaip *egzistencijos* analitika, remdamasi čiabūties hermeneutika, įtvirtino bet kokio filosofinio klausinėjimo kreipties pabaigą ten, iš kur ji *išplaukia* ir kur *atsimuša*[2].[3] Žinoma, ir šią tezę galima vertinti ne kaip dogmą, o kaip dar „užslėptos“ principinės problemos formulavimą: ar ontologiją galima *ontologiškai* pagrįsti, ar jai ir tam reikia *ontinio* pamato ir *koks* buvinys privalo perimti fundavimo funkciją?

Tai, kas, atrodo, taip aišku, kaip antai egzistuojančios čiabūties skirtis nuo nečiabūtiško buvinio būties (pavyzdžiui, realumo), vis dėlto tėra

---

[1] Plg. *Phänomenologie des Geistes* [*Dvasios fenomenologija*], ibid., 605 p. (liet. leid. 1997: 579, versta A. Šliogerio).

[2] Taigi ne egzistencijos filosofija. (aut. past. paraštėse)

[3] Plg. § 7, 38 p.

ontologinės problematikos *išeities taškas*, bet ne tai, ties kuo filosofija gali nusiraminti. Tai, kad antikinė ontologija plėtoja „daikto sampratas“ ir kad kyla pavojus „sudaiktinti sąmonę“, žinoma seniai. Vis tik ką reiškia sudaiktinimas? Iš kur jis išplaukia? Kodėl būtis kaip tik „pirmiausiai“ „suvokiama“ remiantis esamuoju, *o ne* parankiniu, kuris juk *dar arčiau*? *Kodėl* šis sudaiktinimas vis įsiviešpatauja? Kaip *pozityviai* struktūruota „sąmonės“ būtis, kad sudaiktinimas jai nederamas? Ar apskritai užtenka „sąmonės“ ir „daikto“ „skirties“, pirmapradiškai išskleidžiant ontologinę problematiką? Ar atsakymai į šiuos klausimus – pakeliui? Ir ar galima atsakymo bent jau *ieškoti*, kol būties apskritai prasmės *klausimas* lieka neiškeltas ir neišaiškintas?

Būties apskritai „idėjos“ ištaka ir galimybė niekada negali būti tiriama formaliai-loginės „abstrakcijos“ priemonėmis, tai yra be užtikrinto klausimo ir atsakymo horizonto. Verta ieškoti ir *eiti* tuo[1] *keliu*, nuskaidrinančiu ontologinį fundamentalų klausimą. Ar jis *unikalus*, ar apskritai *teisėtas*, gali būti nuspręsta tik *paėjus*. *Ginčas* dėl būties interpretacijos negali būti išspręstas, *nes jis dar net neįsiplieskęs*. Ir pagaliau jo negalima „išlaužti iš piršto“, vietoj to, ginčui įplieksti jau reikia parengties. Vis tik *pakeliui* link to yra šis tyrinėjimas. Kur jis?

Kažkas panašaus į „būtį“ atverta suprantant buvimą, o tai, kaip supratimas, priklauso egzistuojančiai čiabūčiai. Ankstesnis, nors ir nesąvokinis būties atvertumas įgalina tai, kad čiabūtis, kaip egzistuojantis buvimas-pasaulyje, gali santykiauti *su buviniu*, įpasauliškai sutinkamu, kaip ir su savimi pačia kaip egzistuojančia. *Kaip apskritai galimas čiabūtiškai atveriantis būties supratimas*? Ar gali klausimas pasiekti savo atsakymą atsigręždamas į buvimą-suprantančios čiabūties *pirmapradžio buvimo sąrangą*? Čiabūties visybės egzistencialiai-ontologinė sąranga pagrįsta laikiškumu. Taigi ekstatinio laikiškumo pirmapradis laikinimo būdas pats privalo įgalinti būties apskritai ekstatinį apmatą. Kaip interpretuotinas šis laikiškumo laikinimo modusas? Ar iš pirmapradžio *laiko* kelias veda į *būties* prasmę? Ar laikas pats prasiveria kaip *būties* horizontas?

[1] ne ,tuo‘ (viengubos kabutės – autoriaus) vieninteliu (aut. past. paraštėse)

Pastabos paraštėse iš autoriaus asmeninio egzemplioriaus

Pastabos paraštėse atsirado „Būtį ir laiką" leidžiant *Raštuose* (*Gesamtausgabe*, Franfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1977). Jas parinko Friedrichas-Wilhelmas von Hermannas pagal Martino Heideggerio nurodymus.

Pastabos paraštėse iš Martino Heideggerio asmeninių egzempliorių jo pageidavimu skelbiamos *Raštų* tomuose. Išimtis taikoma vien leidžiant atskiromis laidomis pagrindinį kūrinį „Būtis ir laikas".

Šios vėlesnės autoriaus pastabos paraštėse, kaip ir autoriaus pastabos pirmajame leidime (1927) bei vertėjo pastabos, pateiktos išnašose atitinkamų puslapių apačioje. Autoriaus pastabos paraštėse pateikiamos originaliai: iš didžiosios ar mažosios raidės, su tašku pabaigoje ar be jo – taip, kaip buvo užrašyta autoriaus.

Asmenvardžių rodyklėje asmenvardžiai autoriaus pastabose paraštėse pažymėti „past. par." po puslapio numerio. Sąvokų žodyne šios knygos pabaigoje sąvokos vien iš autoriaus pastabų paraštėse pažymėtos „p." skliaustuose.

Graikiški ir lotyniški žodžiai

a) Įvadas

Graikiškų ir lotyniškų žodžių reikšmės pateiktos vadovaujantis M. Heideggerio interpretacija. Daugelyje vietų jis pats juos išverčia arba interpretuoja savo plėtojamų idėjų kontekste. Puslapiai nurodyti ne lietuviškojo leidimo, bet originalo (žr. paraštėse). Sudarant šią rodyklę remtasi vertimais į anglų k. ir rusų k. bei neįkainuojamais N. Kardelio patarimais.

b) Literatūra

Heidegger, M. 1996. *Being and Time*. Trans. by J. Stambaugh. New York: State University of New York Press.

Kuzavinis, K. 1996. *Lotynų – lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Liddell, H. G.; Scott, R.; Jones, H. S.; McKenzie, R. 1996. *Greek – English Lexicon*. Oxford: Oxford University Press.

Хайдеггер, М. 1997. *Бытие и время*. Пер. В. В. Бибихина. Москва: Ad marginem.

c) Lotyniški žodžiai

Asmenvardžiai

Puslapiai, kuriuose minimi asmenvardžiai, nurodyti originalo (žr. puslapiai paraštėse).

Sąvokų žodynas

a) Įvadas

Lietuviškojo vertimo pabaigoje pateiktas sąvokų žodynas, o ne rodyklė dėl kelių priežasčių: 1) originale nėra rodyklės su nurodytais puslapiais, kuriuose vartojamos sąvokos; tokia rodyklė vertime rodytų tam tikrą pretenziją į didesnį sistemiškumą ir moksliškumą nei tai pateikta originale; turint omenyje lietuviškosios heidegerianos skurdumą ši pretenzija – visiškai nepamatuota; 2) rodyklės reikalingumas kelia abejonių ir todėl, kad lietuvių tyrinėtojai ir po šio vertimo privalės studijuoti M. Heideggerio pagrindinį veikalą originalo kalba, be to, šis pagalbinis aparatas jau sukurtas vertimuose į kitas kalbas (pavyzdžiui, anglų); 3) čia pateikiamas vokiečių–lietuvių, o ne lietuvių–vokiečių sąvokų žodynas, nes jis skirtas pirmiausia tyrinėtojams, operuojantiems originaliais terminais, kurių vertimas tėra kukli pagalba

padedant suprasti M. Heideggerį; 4) šis žodynas, tikėtina, pasitarnaus kuriant fenomenologinių (ne vien M. Heideggerio) terminų žodyną, prisidėsiantį prie lietuviškosios filosofinės terminijos formavimosi.

Žodyną sudarant buvo pasitelkti negausūs M. Heideggerio tekstų vertimai į lietuvių kalbą (žr. literatūros sąrašą). Vis dėlto žodynas gimė verčiant *Būtį ir laiką*, o ne buvo sudarytas prieš vertimą. Žodyno sudarymas – tam tikras hermeneutinio rato atvejis: I vertimo etape (verčiant pažodžiui) po ranka turėti keli kiekvienos pagrindinės sąvokos variantai, išplaukę iš konteksto ir tikslinti bei atrinkti II (gludinant vertimo kalbą), III (redaguojant) ir IV (pakartotinai lyginant tekstus ir tikrinant vertimą) etapuose atsižvelgiant į besiformuojančią lietuviškojo vertimo visumą. Šią evoliuciją (ir skirtingus vertimo etapus) liudija *Būties ir laiko* vertimo ištraukų publikacijos žurnale *Santalka: filosofija, komunikacija*. Skirtinguose numeriuose sąmoningai – siekiant išprovokuoti kuo daugiau kritikos ir komentarų, prisidėsiančių prie galutinio rezultato – pateikiami ne tik skirtingi tam tikrų sąvokų (pavyzdžiui, *Dasein*) vertimai, bet ir skirtingos vertimo strategijos atsisakant pažodinio („mašininio“) vertimo, kuris ne priartina, bet atitolina nuo autoriaus.

b) Literatūra

Heidegeris, M. 1980. „Meno kūrinio prigimtis“, iš B. Kuzmickas (sud.). *Grožio kontūrai*. Vilnius: Mintis, 208–255. Vert. J. Girdzijauskas.

Heidegeris, M. 1988. „Helderlinas ir poezijos esmė“, iš V. Daunys (sud.). *Veidai: jaunųjų kūrybos almanachas 88*. Vilnius: Vaga, 251–266. Vert. A. Sverdiolas.

Heidegger, M. 1992. „Rinktiniai raštai“. Vilnius: Mintis. Vert. A. Šliogeris.

Heidegger, M. 2003. *Meno kūrinio ištaka*. Vilnius: Aidai. Vert. T. Sodeika, J. Jonutytė.

Heidegger, M. 2011. „Būtis ir laikas §39–§41“, *Santalka: filosofija, komunikacija* 19(2): 108–118. Vert. T. Kačerauskas.

Heidegger, M. 2012. „Būtis ir laikas §42–§43“, *Santalka: filosofija, komunikacija* 20(2): 180–188. Vert. T. Kačerauskas.

Heidegger, M. 2012. „Būtis ir laikas §44“, *Santalka: filosofija, komunikacija* 20(1): 91–100. Vert. T. Kačerauskas.

A
Abart – porūšis
Abbild – atvaizdas
Abblendung – aptemdymas
Abfolge – seka
Abgefragte – apklaustasis
Abgeschiedenheit – atskyrumas
Abgeschlossenheit – atskirtumas
Abgrenzung – at(si)ribojimas
Abhängigkeit – priklausomumas
Abhebung – išskyrimas, priešpastatymas
Abkehr – atsižadėjimas
Abkunft – kilimas
Abkünftigkeit – išvestumas
Ablauf – eiga
Ablaufen – tėkmė
Ableben – nugyvenimas
Ablehende – atmestasis
Ablehnung – atmetimas
Ablesung – išskaitymas
Ablösung – atskyrimas
Abschätzen – įvertinimas
Abschnitt – skirsnis
Abschnürung – atkirtimas
Abschütteln – nusimetimas
Abschüttelung – nusimestis
Absicht – siekis
Abstand – atstumas
Abstand nehmen – atsisakyti
Abständigkeit – atstumiškumas
abstandmäßig – atstumo atžvilgiu
Abständigkeit – nuotolumas
Abstoßtendenz – atstūmimo tendencija
Abstufungsordnung – pakopiškumas
Absturz – krytis
Abteilung – skyrius
Abträgliche – kenksmingasis
Abträglichkeit – kenksmingumas
Abwandlung – pavidalas
Abwechslung – pasikeitimas
Abwege – klystkeliai
Abwenden – nusigręžimas
Abwesenheit – nebuvimas
abzielen – siekti
Abzweckung – siekiamybė
Affektcharakter – afektyvumas
Affektion – afekcija
Ahnen – nujautimas
Aktionsart – veiksmažodžio rūšis
All – visata
Alleinsein – vienatis
alles-gesehen-haben – viskas-pamatyta
alles-verstanden-haben – viskas-suprasta
Allgemeine – (tai, kas) visuotina, visuotinas dalykas
allgemeines Begriff – bendroji sąvoka
allgemeine Meinung (Ermessung) – bendroji nuomonė
allgemeines Subjekt – visuotinas subjektas
mit allgemeinen Charakteristik – visuotinai apibūdinant
allgemeines Seinkönnen – visuotinė geba būti
allgemeine Lage – visuotina padėtis
Allgemeinheit – visuotinumas

Allgemeingültigkeit – visuotinis galiojamumas
Alltag – šiokiadienis
Alltäglichkeit – kasdienybė
Alltagspsychologie – buitinė psichologija
Als-Struktur – tarsi-struktūra
Alte – senumas
Altertümer – senienos
Altertumspflege – paveldosauga
Andersartigkeit – kitoniškumas
Andersheit – kitybė
Andeutungsweise – pabrėžtinai
Aneignung – įsisavinimas
Aneinanderfügung – sujungimas
Aneinanderreihung – sugretinimas
Aneinandervorbeigehen – neatsižvelgimas vieno į kitą
zu Anfang – iš pradžių
Anfragen bei... – užklausa ko...
Angabe – pateiktis
Angänglichkeit – kliudomumas
Angehende – kliudantysis
Angelegenheit – reikalas
Angelesene – skaitiniai
Angemessenheit – deramumas
Angeregtheit – susijaudinimas
Angerufen – pašauktinis
Angerufensein – pašauktybė
Angerufenwerden – pašauktumas
Angerufenwerdenkönnen – geba tapti pašauktam
Angeschaute – stebimas(is)
Angewiesenheit – pavestumas
Angleichung – prisiderinimas
Angst – baimė
Angstbereit – pasiruošęs baimei
Anhalt – atrama
Anhängen – pridėjimas
Anhäufung – kaupimas
Ankehr – atsigręžimas
Ankommende – ateinantysis
Ankünftige – ateisiantysis
Anlehnung – atrama
Anliegen – siekinys
in Anmessung – (pri)derinant, (pri)derindamas
Anregung – stimulas
Anruf – pašauktis
Anrufen – pašaukimas
Ansatz – nuostata, nustatymas
im ersten Ansatz – iš pradžių nustatant
mit dem Ansatz – nustatęs, nustačius
Anschauen – stebėjimas
Anschauung – stebėsena
Anschein – regimybė
im Anschluß – remiantis
Ansehen – pagarba
Ansetzen – nustatymas
Ansetzung – nustatymas, nuostata
Ansiedlung – nausėdija
an-sich – sau, savaime
Ansichhalten – laikymasis sau
Ansichsein – buvimas sau
An-ihm-selbs-sein – buvimas-sau-pačiam
An-sich-vorhanden-sein – esamybė-sau
An-sich-sein – buvimas-sau
Ansprechen – prakalbinimas
Anspruch – pretenzija
in Anspruch nehmen – pareikalauti
Anstarren – įsistebeilijimas
Anstoß – postūmis
Anstrengung – pastanga

Anstückung – pridūrimas
Anteil – dalis
Antrieb – paskata
Anweisung – pavedimas
Anwendung – pritaikymas
Anwesenheit – buvojamumas
Anwesende – buvojantysis
Anwesenheit – buvojamumas
Anzahl – skaičius
durch Anzahl – skaičiuojant
Anzeichen – žymė
Anzeige – rodmuo
Anzurufende – pašauktinasis
Apriori – apriorika, *a priori*
Art – tipas, maniera
Auch-da-sein – irgi-čia-būtis
Aufbau – sudarymas
Aufbauelement – sudėtinis elementas
Aufbauzusammenhang – sudarymo kontekstas
Auf-der-Spur-sein – buvimas-sekant-pėdsaku
Aufdringlichkeit – įkyrumas
Aufeinander-aufpassen – paisymas-vienas-kito
Aufenthalt – sustojimas
Aufenthaltslosigkeit – nesustojamumas
Auffallen – neįprastis
Auffälligkeit – neįprastumas
Auffassung – koncepcija
Aufgabe – užduotis
Aufgehen – pasinėrimas
aufgehen in der Sache – panardinti reikale
Aufgerufenwerden – iššauktumas
Aufgeschlossene – atidarytasis
Aufgeschloßenheit – atidaruma
Aufgezeigte – parodytasis
Aufhebung – panaikinimas
Aufhellung – nuskaidrinimas
Aufklärung – išaiškinimas
Aufkommen – iškilimas
Aufleuchten-lassen – nušviest-umas
Auflösung – išsiskaidymas, išskaidymas
Aufnahme – įsisavinimas
Aufregung – sąmyšis
Aufriß – apžvalga
Aufrollung – išskleidimas
Aufruf – iššūkis
Aufrufen – iššaukimas
Aufrütteln – sukrėtimas
Aufsässigkeit – užsispyrimas
Aufschluß – atidarymas, paaiškinimas
Auf-sich-Zukommen – atėjimas-savęsp
Auf-sich-Zukommen-lassen – ateitinumas-savęsp
Aufsplitterung – suskaldymas
Aufspüren – susekimas
Aufsteigen – iškiltis
Aufstieg – pakeltis
Aufsuchen – išieškojimas
Aufweis – nuoroda
Aufweisung – nurodymas
Aufweisungsart – nurodymo tipas, nurodymo būdas
Aufzählung – išvardijimas
Aufzeigen – parodymas
Aufzeigung – išroda
augenblicklos-unentschlossene – neakimirksnio-neryžtingas
unter die Augen gehen – stoti akivaizdon
Ausarbeitung – (iš)plėtotė
Ausbeutung – gavyba

Ausbildbarkeit – formuotinumas
Ausbildung – formuotė
Ausdehnung – tįsumas
Aus-der-Welt-gehen – ėjimas iš pasaulio
Ausdruck – išraiška
zum Ausdruck kommen – pasireikšti
Ausdrücklichkeit – raiškumas
Auseinandergelegte – išnagrinėtasis
Auseinandergelegtheit – išnagrinėtumas
Auseinandernehmen – išardymas
Auseinandersetzung – aiškinimasis
Ausfluß – ištekėjimas
Ausformung – suformavimas
Ausführung – įvykdymas
Ausgang(spunkt) – išeities taškas
Ausgang nehmen – kilti, pra(si)dėti
im Ausgang – išeinant, remiantis
Ausgangsbasis – išeities bazė
Ausgeben – pateikimas
Ausgedehntheit – ištęstumas
Ausgegebensein – pasidavystė
Ausgelegte – išskleistasis
Ausgelegtheit – išskleistumas
ausgeliefern – išduoti
Ausgeliefertsein – išduodamybė
Ausgerichtetheit – nukreipiamumas
Ausgesagte – ištartasis
Ausgesprochen – išraiška
Ausgesprochene – išsakytasis
Ausgesprochenheit – išsakytumas
Ausgleichen – išlyginimas, kompensavimas
Ausgleiten – paslydimas
Auskunft – informacija
Auslegbarkeit – išskleistumas
Auslegen – išskleidimas
Ausleger – išskleidėjas
Auslegung – išsklaida
Auslösung – sukėlimas
Ausmaß – mastas
Ausmessen – išmatavimas
Ausmessung – matuotė
Ausnahmenzustand – išimtinė būklė
ausnehmend – ypatingas
Ausrede – atsikalbinėjimas
ausrichtend-entfernende – nukreipiančiai-nutolinantis
Ausrichtung – nukreipimas
Ausrücken – atitrūkimas
Ausrückung – atotrūkis
Ausrufen – sušukimas
Ausruhen – ilsėjimasis
Aussagende – ištariantysis
Aussagesatz – ištaros teiginys
Ausschau halten – dairytis
Ausschließende – išskirtasis
Ausschließlichkeit – išskirtinumas
Aussehen – išvaizda
Aussein auf – siekis ko
Äußerlichkeit – išorybė
außer-sich – anapus-savęs
Aussetzung – nutraukimas
Aussichtslosigkeit – neperspektyvumas
Aussprechen – išsakymas
Ausspruch – posakis
Ausstand – trūkumas
Ausstattung – aprūpinimas
Ausstellung – išstatymas
Ausstrahlung – sklaida

Auswahl – atranka
Ausweg – landa
Ausweichen – išsilenkimas
Ausweichung – vengtis
Ausweisung – pademonstravimas
Auswirkung – poveikis
Auswicklung – išplėtojimas
Auszeichnung – išskirtinumas
Auszulegende – išskleistinys
Auszusagende – tai, kas ištartina

B

Bahn – vėžės, juosta
Band – saitas
Bangigkeit – bijojimas
auf der Basis – pagrindu
Bau – statinys
Bauwerk – pastatas
Bedarf – reikmė
Bedeuten – reiškimas
Bedeutsamkeit – reikšmingumas
Bedeutsamkeitsbezug – reikšmingumo ryšys
Bedeutungsbestand – reikšminis sandas
Bedeutungslosigkeit – nereikšmingumas
Bedrängtsein – sunkenybė
Bedrohbarkeit – grasumas
Bedrohen – grasa
Bedrohende – grasinantysis
Bedrohliche – grėsmingasis
Bedrohlichkeit – grėsmingumas
Bedrohte – grasinys
Bedrohtheit – grasumas
Bedrohung – grėsmė
Beendigung – pabaigtis
Befindlliche – pajaučiantysis
Befindlichkeit – pajaustis
befindlich-verstehend – pajaučiančiai-suprantantis
Befragende – apklausiamasis
Befragte – apklaustasis
Befreiung – išlaisvinimas
Befremden – nuostaba
Befund – duomenys
Befürchtung – būgštavimas
Begebenheit – nutikimas
Begegnen – sutikimas
Begegnende – sutinkamasis
Begegnenlassen – sutiktumas
Begegnis – sutiktis
Begegnisart – sutikties būdas
Begegnischarakter – sutikties pobūdis
Begreifen – suvokimas
Begrenzheit – ribotumas
Begriff – sąvoka, samprata
Begriffbildung – sąvokdara
Begrifflichkeit – sąvokiškumas
Begründete – pagrįstas dalykas
Begründung – pagrindimas
Behaftetsein – prikaustomybė
Behagen – pasitenkinimas
Behandlungsart – aptarinėjimas
Beharrliches – tvirtasis
Beharrlichkeit – tvirtumas
Behebung – pašalinimas
Beherschbare – užvaldomasis
Beherrschbarkeit – registruojamumas
Beherrschen – valdymas
Behinderung – kliuvinys
Beibringen – įdiegimas
Beisammen – drauguma
Beisammensein – draugybė
Beisammen-vorhanden-sein – esam-ybė-drauge
Beiträglichkeit – prisidėjamumas

Beiziehung – pritraukimas
Bejahung – patvirtinimas
Bekannte – pažįstamasis, tai, kas žinoma
Bekanntwerden – susižinojimas
Bekümmernis – rūpestingumas
Bekundung – pa(si)reiškimas
Belanglose – nesvarbusis
Beleg – patvirtinimas
Belieben – nuožiūra
kommt im Bemerken – pastebimas
Bemühen – stengimasis
Bemühung – pastanga, metmenys (dgs.)
Benachrichtigung – informavimas
Bennenung – įvardijimas
Benommenheit – užgožtumas
Benötigte – reikalingasis
Benutzer – naudotojas
Berechnen – apskaičiavimas
Berechnung – skaičiuotė
Bereden – apkalba
Beredete – apkalbėtasis
Bereitschaft – pasirengimas
Bereitstellen – paruošimas
Bergen – slėpimas
Bericht – pranešimas
Berufung – apeliavimas
beruhigt-vertraut – nuramintas-artimas
Beruhigung – nuraminimas
Berührung – palytėjimas
Beschädigung – gadinimas
Beschaffen, Beschaffung – parūpinimas
Beschaffenheit – savybė
Beschäftigsein – užimtybė
Beschäftigung – užsiėmimas
Beschauen – apžiūrėjimas
Beschlossenheit – užbaigtumas
Beschränkung – apribojimas
Besinnung – nuovoka
Besorgbares – rūpimasis
Besorge – rūpinimasis
Besorgen – rūpinimasis
im Besorgen – rūpinantis
besorgend-befindlich – rūpestingai-pajaučiantis
besorgend-beredend – rūpestingai-apkalbančiai
besorgend-umsichtig – rūpestingai-apdairus
besorgend-vertraut – rūpestingai-artimas(-ai)
Besorgnis – susirūpinimas
Besorgte – susirūpinęs, rūpimas(-is)
Besorgung – susirūpinimas
Bestand, Bestandstuck – sandas
Bestandart – sando tipas
Beständigkeit – nuolatinumas
Bestehen – sandara
Bestimmen – apibrėžimas
Bestimmende – apibrėžiantysis
Bestimmte – apibrėžtasis
Bestimmung – apibrėžtis
Bestimmtheit – apibrėžtumas
Bestimmtbarkeit – apibrėžiamumas
Bestimmungsart – apibrėžties būdas
in betonten Sinne – pabrėžtinai
Betrachtung – samprotavimas, nagrinėjimas
Betreffbare – interesas
Betrieb – darbas
Betriebsamkeit – veiklumas
Betroffenheit – sąlytiškumas

Betroffenwerden – sąlytis
Beute – grobis
Bevorstand – artuma
Bevorstehen – artinamumas
Bewahrung – apsaugojimas
Bewährung – pasitvirtinimas
Bewältigung – įveika
Bewandtnis – aplinkybė
Bewandtnisart – aplinkybiškumas
Bewandtnisbezüge – aplinkybių ryšiai
Bewandtnisganzheit – aplinkybių visybė
Bewandtnischarakter – aplinkybių pobūdis
Bewandtnis haben – būti aplinkybiškam
bewandtnishaft – aplinkybinis
bewandtnismäßig – aplinkybiškas
Bewandtniszusammenhang – aplinkybių sąsaja, aplinkybių kontekstas
Bewegte – tai, kas juda
Bewegtheit – judrumas
Bewegtheitscharakter – judrumo pobūdis
Bewegung – judėjimas
Bewegungsart – judriškumas
Bewegungsbegriff – judėjimo sąvoka
Beweis – įrodymas
Beweis gegen – argumentas prieš
Beweis für – argumentas naudai
Beweisbarkeit – įrodomumas
Beweis im Zirkel – įrodinėjimas ratu
Beweismittel – įrodymo priemonė
Bewenden haben – pasitenkinti
Bewendenlassen – pasitenkinamumas
Bewerkstelligung – atlikimas
Bewertung – vertinimas
Bewußtseinsinhalten – sąmonės turiniai
Bezeichnete – nusakytasis
Bezeichnung – nusakymas
Bezeugende – paliudijantysis (p.)
Bezeugte – tai, kas paliudyta; paliudytasis
Bezeugung – paliudijimas
Beziehen – surišimas
Beziehung – sąryšis
im Beziehung – siejant
Beziehungsart – sąryšių tipas
Beziehungcharakter – sąryšingumas
Bezirk – sfera
Bezogene – tai, kas susiję; susijusysis
Bezogenheit – santykinumas
Bezug – ryšys
Bezug haben – būti susijusiam
im Bezug, in Bezug, bezüglich – dėl, atsižvelgiant
mit Bezug – remiantis, paremtas
Bezug nehmen – remtis
Bezugscharakter – rišlumas
Bezugszusammenhang – ryšio sąsaja
Bild – vaizdas, įvaizdis
Blässe – blyškumas
Bleiben – pasilikimas
Bleibende – liekantysis
Blickrichtung – akiratis
Blick – žvilgsnis, akiratis
im Blick haben – turėti prieš akis
im Blick stehen – kristi į akis

in den Blick kommen – iškilti
prieš akis
in den Blick nehmen (bringen,
bekommen) – iškelti prieš
akis
Blickstellung – perspektyva
bloß – grynasis, vien tik
Boden – dirva
auf dem Boden – remiantis
Bodenlosigkeit –
nepamatuojamumas
Bodenständigkeit – sėslumas
Bösen – blogis
Bosheit – blogumas
Bösesein – blogybė
Botmäßigkeit – priklausomybė
am Brett haben – turėti kieno
akyse
bringen zu Begriff – įsąvokinti
Bruch – trūkis
Bruchstückig – su pertrūkiais
Bürgschaft – laidavimas

C

Charakter – pobūdis, bruožas
Charakter von Bewegtheit –
judrumo pobūdis
Charakter der Unbewandtniss –
neaplinkybiškumas
Charaktere – bruožai
Charakteristik – apibūdinimas

D

im Dabeisein – būnant šalia
Dagewesene – čia buvusysis
Dahinleben – gyvavimas
Darlegung – dėstymas
Dasein – čiabūtis
Daseinsgewißheit – čiabūties
tikrumas
daseinshaft – čiabūtiškas (p.)
daseinsnäßy – čiabūtinis
Daseinsverfassung – čiabūties
sąranga
Daßsein – kad-buvimas
Datierbarkeit – datuojamumas
Datierende – datuojamasis
Dauern – trukmė
Davorstehen – stovėjimas priešais
an der Decke – palubėj
Definition – definicija
Defizienz – defektyvumas
Derivat – vedinys
Derivation – išvedimas
Desiderat – pageidavimas
Deskription – aprašymas
Deuten – išreiškimas
deutlich machen – paaiškinti
deutlich werden – paaiškėti
Deutung – traktuotė
dichtend – pramanytas
Dienlichkeit – tarnaujamumas
im Dienste stehen – tarnauti
Diesseits – šiapusybė
Differenz – skirtumas
Diktum – pasakymas
Dimension – matmuo
Dimensionalität –
matmeniškumas
Dinghaftigkeit – daiktuoliškumas
Dingvorhandenheit – daikto
esamumas
Direktion – direktyva
Diskrimen – bandinys
Doppeldeutigkeit –
dviprasmiškumas
Dortzuhandene – tas,
‚ten parankusis'
Drang – veržlumas
Draußensein – laukujybė

Dreifachheit – trejopumas
Dreingabe – priedas
Dringliche – primygtinasis
Dringlichkeit – primygtinumas
Drohen – grasinimas
Drohende – grąsintojas
Dublette – dublikatas
Duktus – mokslotyra
Dumpfheit – bukumas
Dunkelheit – tamsybė
Durcharbeitung – išplėtojimas
Durchforschung – išyrimas
Durchgang – praeiga
Durch-kommen-wollen – norėjimas-pra-eiti
Durchleuchtung – peršvietimas
Durchschnitt – vidurkis
Durchschnittlichkeit – vidutinumas
Durchsichtigkeit – skaidra
Durchsichtig machen – praskaidrinimas
durchstreichen – perbraukti
durch und durch – visiškai
Dürftigkeit – skurdumas
Dutzendware – serijinės prekės

E

Ebene – plotmė
eben-noch-nicht-jetzt – kaip-tik-dar-nedabar
echt – tikras(is)
Echtheit – tikrumas
Ehrfurcht – pagarba
Ehrwürdigkeit
Eifer – įkarštis
Eifersüchtig – pavydus
Eigenart – savitumas
Eigenbefund – nuosavi duomenys
Eigenschaft – ypatybė
eigenst – saviškiausias
Eigentlichkeit – autentiškumas
Eigentümliche – savitumas, savitasis
Eigentümlichkeit – savitumas
Eigenwilligkeit – originalumas
Eignetheit – būdingumas
Einander-nichts-angehen – dėmesio-nekreipimas-vieno-į-kitą
Einblick – žvilgsnis
Einbruch – įsiveržimas
Eindeutigkeit – vienareikšmiškumas
Eindringlichkeit – primygtinumas
Einebnung – sulyginimas
Einerlei – vienodumas
Einfache – paprastasis
Einfachheit – paprastumas
Einfall – išmonė
Einförmigkeit – vienarūšiškumas
Einfühlung – įsijautimas
eingangs – pradžioje
Eingehen – įplauka
Einheit – vienis
in der Einheit – išvien
Einklang – dermė
Einräumen – suerdvinimas
Einrichtung – apstatymas, įrengimas, priemonė (socialinė)
Einsatzstelle – paskirties punktas
Einschluß – įtrauktumas
Einsicht – įžvalga
einspringend-beherrschende – pavaduojančiai-užvaldantis
Einsprung – šuolis (p.)
Einstellung – nusistatymas

Einteilung – suskirstymas
Einwand – prieštara
Einwirkung – įtaka
Einzeln – individas
im Einzeln – skyrium
Einzelnheit – atskirybė
Empfinden – pajautimas
Empfindung – pajauta
Empirische – empirika
Ende – pabaiga
am Ende – galiausiai
zu Ende – iki pabaigos
Endecharakter – pabaigtiškumas
Endlichkeit – baigtinumas
endlos – be pabaigos
Enge – ankštuma
Entartung – išsigimimas
Entblendung – apakinimo panaikinimas
Entdeckend-sein – buvimas-atskleidžiant
Entdeckendsein – buvimas atskleidžiant
Entdeckung – atskleistis
Entdeckbarkeit – atskleistinumas
Entdeckte – atskleistasis
Entdecktheit – atskleistumas
Entdeckt-sein – atskleist-ybė
Enteignis – nusavinimas (p.)
Entfaltung – pasklaida
Entfernheit – nuotolumas
Entfernen – nutolimas
entfernend-ausrichtend-besorgend – nutolinančiai-nukreipiančiai-rūpestingas
ent-fernend-ausrichtende – nu-tolinančiai-nukreipiantis
Ent-fernte – nutolusysis
Entferntheit – nuotolumas
Entfernung – nuotolis
entformalisieren – atformalizuoti
Entfremdung – atitoltis
Entgegenkommen – pataikavimas
Entgegenwärtigung – atidabartinimas
Enthaltensein – turimybė
Enthobensein – (naštos) nuimtybė
Enthüllen – atidengimas
Enthülltsein – atidengtybė
Enthüllung – atodanga
Entlastung – nurašymas
entlegen – tolimas
Entleihen – pasiskolinimas
Entrückung – proveržis
Entscheiden – nulemtis
Entschiedenheit – nulemtumas
Entschließen – pasiryžimas
Entschließung – pasiryžtis
entschlossen – ryžtingas(is), pasiryžęs
Entschlossenheit – ryžtingumas
in der Entschlossenheit – pasiryžus
Entschluß – ryžtas
Entschränkung – atribojimas
Entsetzen – siaubas
Entsprechung – atitikimas
Entspringen – išplaukimas, ištekėjimas
Entstehung – susidarymas
Entweltlichung – atpasaulinimas
Entwerfen – apmetimas
Entwicklung – raida
Entwirrung – išpainiojimas
Entwöhnung – atpratinimas
Entworfene – apmestasis
Entworfenheit – apmestumas

Entwurf – apmatas
Entwurfcharakter – apmatiškumas
Entwurzelung – išrautis
Erbarmungslosigkeit – negailestingumas
zur Erbauung – pamokymui, pamokant
Erbe – palikimas
Erbringen – pateikti
Erbschaft – paliktis
Erbstücke – paveldėti daiktai
Erdenkliche – pramanytas dalykas
Erdichtung – pramanas
Ereignis – atsitikimas
Erfahrbarkeit – patiriamumas
Erfahren – patirtis
Erfahrung – patyrimas
Erfassen – pagava
Erfassung – pagautis
Erfassungsart – pagavos būdas
Erfindung – išgalvojimas
Erfolgen – įvykti
Erfordernis – reikalavimas
Erforschung – ištyrimas
Erfüllung – išpildymas
Erfragte – išklausiamasis
Ergänzung, Ergänzen – papildymas
Ergebnis – rezultatas
Ergehen – skelbti
Ergiebigkeit – gausa
Ergreifen – užčiuopimas
Erhaltung – išlaikymas
Erhellung – nušvietimas
Erhoffte – besitikintysis
Erkannten – pažintas(is)
Erkennen – pažinojimas
Erkenntnis – pažinimas
Erkenntnisart – pažinumas
Erkenntnistheoretisch – pažintinis teorinis
Erklären – aiškinimas
Erklärung – paaiškinimas
Erläuterung – (pa)aiškinimas
Erlebnisablauf – išgyvenimo tėkmė
Erlebnisstrom – išgyvenimų srautas
Erlebte – išgyventasis
Erledigung – išbaiga
Erleuchtung – apšvietimas
Ernst – rimtis
Erörterte – tai, kas svarstyta
Erörterung – svarstymas
Erreichte – pasiektasis
Ersatzthema – atsarginė tema
Erscheinung – reiškinys, pasireiškimas
Erscheinen – reiškimasis
Erschließbare – atveriamas(is)
Erschließen – atvėrimas
Erschließendsein – atvertybė
Erschließung – atvertis
Erschließungscharakter – atvertinumas
Erschließungstragweite – atverties mastas
Erschlossene – atvertasis
Erschlossenheit – atvertumas
Erschlossenheitscharakter – atvirybiškumas
Erschrecken – išsigandimas
Erschreckende – išsigandusysis
Erschütterung – sukrėtimas
Ersetzen – pavadavimas
Erstrecktheit – tįsumas
Erstreckung – tąsa
Ertrag – svarba

Erwägung – išnagrinėjimas
Erwarten – laukimas
Erwartung – lūkestis
Erwiderung – atsakas
Evidenz – akivaizdumas
Ewige – amžinumas
Exatheit – tikslumas
Exempel – pavyzdys
exemplarisch – pavyzdinis
Exemplifizierung – paaiškinimas pavyzdžiais
Existenzialien – egzistencialai
Existenzialität – egzistencialumas
Existenzverfassung – egzistencijos sąranga
Explikate – aiškiniai
Extrem – kraštutinumas

F

Faden – siūlas
Faktizität – faktiškumas
Fall – kritimas
nicht Fall ist – ko nėra
Falle – spąstai
Fallen – sukritimas
Falschsein – klaidybė
Fassung – pagava
Fazit – išdava
Fehlen – stygius
Fehlende – stingantysis
Ferne – toluma
Fernhaltung – atmetimas
Fernsinne – toliajuslės
Fernste – tolimiausias(is)
Fertigwerden – pabaigtumas
Festhalten – laikymasis
unter Festhaltung – laikantis
Feststellen – nustatymas
Feststellung – nustatymas
Filiation – posūkis
Finden – atradimas
Fliehen – bėgsmas
Flucht – bėgsmas
Flurstein – ežios akmuo
Fluß – srautas
Folge – seka, sekimas, laida
Folgeordnung – sekos tvarka
Folgezeit – vėlesnis laikas
Forderung – reikmė
Förderung – iššūkis
Fortbildung – ištobulinimas
Fortgang – tolesnė eiga
Fortkommen – pragyvenimas
fortleben – tebegyventi
Forst – mediena
Fortschreiten – pažangumas
Fortschritt – pažanga
Fortsein – tolybė
Fragen – klausinėjimas
Frage nach dem Sein – būties klausimas
Frage nach dem Wer – klausimas apie tą ‚Kas' [Wer]
Fragestellung – klausinija
Fragwürdigkeit – abejotinumas
Freibleiben – laisvumas
Freigabe – atlaisvinimas
Freigeben – palaisvinimas
Freilegung – atkasimas, išlaisvinimas (horizonto)
Freimut – nuoširdumas
Freischwebend – laisvai plevenantis
Freisein – laisvybė
Freiwerden – (iš)laisvėjimas
Fremdheit – svetimumas
Fremdverstehen – svetimojo supratimas
Führung – vadovavimas
Fülle – gausa

Fund – radinys
Fundamentalanalyse – fundamentali analizė
Fundamente – pamatai
Fundamentierung – pagrindimas
Fundierungszusammenhänge – fundavimo sąsajos
Funktionsbegriff – funkcinė sąvoka
Furcht – išgąstis
furchtbar – išgąstingas
Furchtbare – išgąstingasis
Furchtbarkeit – išgąstingumas
Fürchten – nuogąstavimas
fürchten für – nuogąstauti už
fürchten um – nuogąstauti dėl
fürchtend – išgąsdinantis
fürchten sich – nuogąstauti dėl savęs
Furchtlosigkeit – benuogąstumas
furchtsam – nuogąsčiai
Furchtsamkeit – nuogąstumas
für-sich-erhoffen – savyje-tikėtis
Fürsorge – globa
Fürsorge für die anderen – kitų globa
Fürsprache – užtarimas
Für-wahr-halten – laikymas-teisingu
Fußfassen – atrama

G

Gang – eiga
im Gang halten – nenutraukti
nach dem Gang – paėjus
Ganzes – visuma
Gänze – visovė
Ganzheit – visybė
Ganzsein – visybiškumas
Ganzseinkönnen – visybiškumo geba
Gattung – rūšis
Geahnte – nujaustasis
Gebiet – sritis
Gebilde – darinys, lipdinys
Gebliebene – (iš)likusysis
Gebrauch – vartosena, naudosena
in Gebrauch – vartojant
Gebrauchen – naudojimas
Gebrauch machen – pasinaudoti
Gebrauchend-hantierend – naudojant-manipuliuojant(is)
Gebrauchmachen – naudosena
Gebrauchsding – naudmuo
Gebrauchszeug – naudojamas(is) įrankis
Gebrauchte – naudojamas(is)
Gebung – duotis
Gedachte – mąstinys
Gedachtheit – mąstomumas
Gedeihen – klestėjimas
Gedrücktheit – prislėgtumas
Geeignetheit – tinkamumas
auf die Gefahr – rizikuojant
Gefährdung – grėslumas
Gefaßtsein – savitvardybė
Gefolgschaft – palyda
Gefragtes – klausiamasis
Gegebenheit – duotumas
Gegenbegriff – kontrsąvoka
Gegebene – duotasis
Gegeneinander – abipusiškumas
Gegend – apylinkė
gegendhaft – apylinkiškas
Gegenfall – kontratvejis
Gegenfrage – kontrklausimas
Gegeninstanz – priešprieša

Gegenphänomen – kontrfenomenas
Gegenmöglichkeit – kontrgalimybė
Gegenrede – atkirtis
im Gegendsatz – priešinant
Gegensatzglieder – priešybės nariai
Gegenspiel – priešingybė
Gegenstimmung – priešinga nuotaika
Gegenstand – dalykas, objektas
im Gegenteil – atvirkščiai
Gegenüberstehen – priešstata
Gegenwart – dabartis
gegenwärtig – dabartiškas
Gegenwärtigen – dabartinimas
gegenwärtigend-vergessende – užmirštantis-dabartinant
gegenwärtigend-verfallend – nupuolantis-dabartinant
Gegenwärtigung – sudabartinimas
Gegliederte – išskaidytasis
Gehalt – turinys
gehalten – santūrus
gehaltet – suturėtas
Gehäuse – kiautas
gehen auf – būti nukreiptam
gehen nach – susidurti
Gehörigkeit – bendrumas
Gehörte – priklausinys
Gekonnte – įgalintasis
Gelegenheit – proga
gelegentlich – proginis, progai pasitaikius
Gelichtetheit – apšviestumas
Gelten – galiotė
Geltende – galiojantysis
Geltend machen – pareikšti
Geltung – galiojimas
Gemachte – tai, kas padaryta
Gemäßheit – atitikmuo
Gemessenes – tai, kas matuojama
Gemisch – mišinys
Gemüt – nuovoka
Genäherte – priartėjusysis
Genannte – įvardytasis
Geneigtheit – polinkis
Genommene – suimtasis
Genügen – pakaktis
Genügsamkeit – nuosaikumas
genuin-existenzial – natūraliai-egzistencialus
Genuß – skonis
in Genuß – mėgaujantis
Genußfähigkeit – geba mėgautis
Gerät – reikmuo
Gerede – šnekalai
Geredete – apšnekėtasis
Gerufene – šaukiamasis
Gerüst – karkasas
Gesagte – tai, kas pasakyta; posakis, pasakytasis
Gesagtsein – pasakomybė
Gesamtausdehnung – visuminis tįsumas
Gesamtbestand – visuminis sandas
Gesamtheit – visetas
Geschaffene – kūrinija
Geschaffenheit – sukurtumas
Geschäft – verslas, reikalas, klausimas
Geschäftheit – veiklumas
Geschäftigkeit – veiklumas
geschätzt – gerbiamas
Geschehen – įvykis
Geschehenscharakter – įvykiškumas

Geschehnis – nutiktis
Geschichtliche – istoriškas(is)
Geschichtlichkeit – istoriškumas
Geschick – lemtis
geschlossen – užvertas, uždaras
Geschreibe – rašliava
Geschriebene – rašiniai
Gesehene – pamatytasis
Gesetzlichkeit – teisėtumas
Gesetztes – nutariamasis
Gesichtete – išvystamasis; tai, kas išvystama
Gesichtspunkt – požiūris
Gesollte – privalėtinys
Gespantheit – įtampa
Gestalt – figūra, forma
Gestalthafte – tai, kas figūratyvu
Gestaltung – formavimas
Gesteinsart – uolienų tipas
gestimmt – nuteiktas
Gestimmtheit – nuotaikumas
Gestimmtsein – nuotaikybė
Gestirn – šviesulys
Gestorbene – pasimiręs
Gestrige – vakardiena
Gesuchte – ieškomasis
Getrieb – bėgis
Geurteilte – nuspręstasis
Gewählthaben – parinktumas
Gewähr geben – laiduoti
Gewaltsamkeit – primygtinumas
Gewärtigen – lūkuriavimas
gewärtigend-behaltend – lūkuringai-sulaikantis
gewärtigend-gegenwärtigendes – lūkuringai-dabartinantis
Gewärtigung – lūkuriuotė
Gewesen – buvusysis
gewesend – atbūvantis
Gewesenheit – buvusumas
Gewesensein – buvusybė
Gewinnung – išgavimas
Gewirr – sumaištis
Gewissen-haben-wollen – norėjimas-turėti-sąžinę
Gewissenlosigkeit – nesąžiningumas
Gewißheit – tikrumas
Gewissenserfahrungen – sąžinės potyriai
Gewissensruf – sąžinės šauksmas
Gewißsein – tikrenybė
gewiß-sein – būti tikram
Gewiß-sein – buvimas tikru
Gewißwerden – užsitikrinimas
Gewohnheit – įprotis
Gewollte – norimasis
Gewonnen – tai, kas laimėta (pasiekta), laimėjimas
Geworfene – įmestasis
Geworfenheit – įmestumas
Geworfensein – įmestybė
Gewühl – grūstis
Gewünschte – pageidautinis
Gezählte – suskaičiuotas(is)
Gezeigte – parodytasis
Gier – smalsa
Glauben – tikėjimas
Gleichartigkeit – vienodumas
Gleichgültigste – nesvarbiausias
Gleichgültigkeit – nesvarba
Gleichheit – lygybė
Gleichmut – šaltakraujiškumas
Gleichursprünglichkeit – lygiapradiškumas
Gliederung – skaidymas
Grauenhafte – klaikuma
Grauen – klaikas
Grausamkeit – nuožmumas
Greifbarkeit – apčiuopiamumas

Griffige – pagaulusis
Griffigkeit – pagaulumas
großer Haufen – minia
Grübeln – dūmojimas
Grund – pagrindas
Grundart – pamatiškumas
Grundbefindlichkeit – pamatinė pajaustis
Grundbestand – pamatinis sandas
Grundbestimmtheit – pamatinis apibrėžtumas
Grundcharakter – pamatinis bruožas
auf dem Grund(e) – dėl, pagrindu
aus Grunde – iš pagrindų, remiantis pagrindu
im Grunde – iš principo, pagrindu
Grundbestimmtheit – pamatinis apibrėžtumas
gründen – būti pagrįstu
gründend – (pa)grindžiamas
Grundlagen – pagrindai
Grundlegung – pagrindimas
Grundphänomen – pagrindinis fenomenas
Grundsatz – pamatinis teiginys
Grundsein – pagrindybė
Grundverfassung – pamatinė sąranga
Gültigkeit – galiojamumas
gutes Gewissen – švari sąžinė
der Gute – gerasis
Gutes – gėris
Gutsein – gėrybė

H

Habe – turtas
Habitus – išvaizda
Halt bieten – paremti
Haltung – laikysena
Hammer – plaktukas
Hammerding – kalimo daiktas
Hämmern – kalimas
zur Hand – po ranka
Handbuch – žinynas
Handeln – veikimas
Handgriff (Kanto) – metodas (Plečkaičio)
Handhaben – įvaldymas
Handhabung – valdymas
Handlichkeit – patogumas
Handstreich – vienas kirtis
Handwerker – amatininkas
Handwerkszeug – rankų darbo įrankis
Hang – potraukis
Hantieren – manipuliavimas
Hantierung – manipuliuotė
Harmloseste – nekenksmingiausias
Harmlosigkeit – nekenksmingumas
Härte – griežtumas, kietumas
Hauptstruktur – pagrindinė struktūra
Hauptstück – (tai, kas) svarbiausia
Hauptzug – pagrindinis bruožas
von Hause aus – iš pat pradžių
Hausgerät – rakandas
Haushalt – namų ūkis
Häuten – odos žaliava
Hebung – iškeltis
Heilligkeit – šventumas
Heiterkeit – linksmumas
Held – herojus
hell – šviesus
Helle – šviesumas
Helligkeit – švytumas

hellsichtig – akivaizdus
Hellwerden – šviesėjimas
Hemmnis – kliūtis
Hemmung – sutrikdymas
Herabdrücken – susiaurinti
Herabminderung – sumenkinimas
Herannahen – artinimasis
in Herannahen – artindamasis
Herannahende – besiartinantis
Herausarbeitung – išplėtojimas
Herausgestellte – tai, kas iškelta
Heraussage – ištarimas
Herausstellung – iškėla
Heraustreten – išsiveržimas
Herbeifürung – sukėlimas
Hereinwirken – poveikis
Hergestellte – gaminamasis
Herkommende – atslenkantysis
Herkunft – kilmė
Herrschaft – viešpatystė
zur Herrschaft kommen – įsiviešpatauti
Herstellen – gaminimas
Herstellung – gamyba, atkūrimas
Hergestelltheit – pagamintumas
Herumstehen – stoviniavimas
Hervorbringende – iškeliantysis
Hervorbringung – iškėla
Hervorgebrachte – iškeltasis
Herzustellende – pagamintinys
Heute – tas ‚šiandien'
Hereinbrechend – griaunamasis
Hinausgehen – išėjimas
Hinausgesprochenheit – išsakytumas
Hinausstehen – ištrūkimas (p.)
Hinblick – atžvilgis
Hinblicknahme – atsižvelgimas
Hinblick auf – atsižvelgimas
Hindernde – kliuvinys
Hingabe – atsidavimas
Hingegebensein – atsidavystė
Hingehen – nuėjimas
Hingehören – priklausymas
Hingehörigkeit – priklausomumas
Hinhören – pasiklausymas
Hinsehen – įžvelgimas
Hinsicht – atžvilgis, įžvelgtis
Hinterbliebenen – pasilikusieji
Hintergrund – užnugaris
Hinterlassenschaft – paliktis
Hinweis – nuoroda
Hinzusetzung – pridėjimas
Historie – istoriografija
Historische – istoriografika
Historismus – istorizmas
Hobel – oblius
Hof – ūkis
Hoffen – vylimasis
Hoffende – viltingasis
Hoffnung – viltis
Horchen – klausa
Hören – klausymas, girdėjimas
Hörenkönnen – geba klausyti
Hörensagen – nuogirdos
Hörende – besiklausantysis
Hörigkeit – priklausomybė
Horizontcharakter – horizontiškumas

I

Ich-denke-sagen – Aš-mąstau-sakymas
Ichding – ašdaiktis
Iche – ašai
Ichheit – ašybė
Ich-hier – Aš-štai-čia
Ichlichkeit – ašiškumas (p.)

Ich-sagen – sakymas-Aš
im Ich-sagen – sakant-Aš
Ichsubstanz – to ‚Aš' substancija
Ich-vernehmen – Aš-nuovoka
Identifizierung – identifikavimas
Identifizierung mit – (su)tapatinimas su
im-Blick-behalten – sulaikymas-akiratyje
im-schon-sein-im – jau-būnant-kame
Inangriffnahme – pradžia
Inanspruchnahme – panaudojimas
Inbegriff – įkūnijimas
In-der-Unwahrheit-sein – buvimas-netiesoje
In-der-Welt-sein – buvimas-pasaulyje
In-der-Welt-sein-können – geba-būti-pasaulyje
Index dafür – tai rodo
Indifferenz – indiferencija
Ineinanderarbeit – sąveika
In-einer-Welt-sein – buvimas-kuriame-nors-pasaulyje
in-Frage-stehen – abejotinumas
Inheit – vidujumas
Innensein – vidujybė
inner-umweltlich – aplinkos-viduje
innerumweltlich – aplinkos viduje
Innere – vidus
innerhalb der Welt – pasaulio viduje
Innerliches – tai, kas viduja
Innerräumliche – įerdviškasis
Innerumweltlich – aplinkos viduje
Innerweltliche – įpasauliškasis
Innerweltlichkeit – įpasauliškumas
Innerzeitiges – įlaikumas
Innerzeitigkeit – įlaikiškumas
In-sein – į-būtis
in-seins-freies – laisvas-nuo-į-būties
In-sich-handeln-lassen – leidimas-veikti-savyje
ins Reine bringen – išgryninti
Instandsetzen – sutaisymas
Inständigkeit – primygtinumas (p.)
interdieren – pretenduoti
Interesse – interesas, susidomėjimas
Inwendigkeit – vidujybė
Irrtum – suklydimas

J

Jemeinigkeit – manybė
Jenseits – anapusybė
Je-schon-haben-bewenden-lassen – kaskart-jau-pasitenkinti
Jetzfolge – dabar-seka
Jetzmannigfaltigkeit – to ‚dabar' įvairovė
Jetzt-da – dabar-čia
Jetztfolge – dabar-seka
Jetzt-hier – dabar-štai-čia
Jetzt-sagen – sakymas-dabar
Jetztstruktur – dabar-struktūra
Jetzt-zeit – dabar-laikas

K

Kampf – kova
Kapitel – skyrius
Kenntlichkeit – atpažinumas
Kenntnis – žinija
Kenntnisnahme – susipažinimas
Kennzeichen – atžymėjimas

Kennzeichnung – pažymėjimas
Kern – branduolys
Kitt – klijai
Klärung – (pa)aiškinimas
Kluft – praraja
Kompositum – junginys
Können – galėjimas
Konkretion – konkretumas
Konsequenz – padarinys
in der Konsequenz – dėl
Konstatieren – konstatavimas
Konstituens – konstitutas
Konstitutivum – konstitutyvas
Kontingenz – atsitiktinybė
Kontinuität – nepertraukiamumas
Konzentration – koncentracija
Kopula – jungtis
Körperding – kūniškas daiktas
Körpersein – kūniškumas
Kosten – kaštai
Kraft – jėga
Kreis – ratas (supratimo, hermeneutinis), apskritimas
Kunde – žinia
Kundgabe – skelbimas
kundgeben – (pa)skelbti
Kunft – atėjimas
künftig – būsimas
kurzerhand – nedelsdamas

L

Lage – padėtis
Landbestellung – žemdirbystė
Landeskunde – kraštotyra
Last – našta
Lauf – tėkmė, judėjimas
Laune haben – įsigeisti
lautlich – girdimai, girdimas
Lautlosigkeit – begarsumas
Lebende – gyvenantysis
lebendig – gyvybingas
der Lebendig – gyvasis
Lebensanschauung – gyvenimo žiūra
Lebewesen – būtybė
Leerheit – tuštuma
Lehre – teorija
Lehrfach – disciplina
Lehrstücken – pamokymai
Leibkörper – kūnas
Leistung – galia
Leitband – gairė
Leitfaden – kreiptis
Leitung – vadovavimas
am Leitfaden – kreipiant
Lenkbarkeit – nukreiptumas
Letzheite – galutinumas
Leuchten – švietimas (p.)
Leugnung – paneigimas
Licht – šviesa
ans Licht bringen – nušviesti
ans Licht tretten – iškilti švieson
Licht verschaffen – apšviesti, išsklaidyti
Lichtung – proskyna
Lieferant – tiekėjas
Liegenschafte – pastatai
Loch – skylė
Lust – pasitenkinimas

M

Macht – galia
Mächtigkeit – galingumas
Machtspruch übernehmen – prievartauti
das Man – tūlas
Mangel – stoka
Mangelhaftigkeit – stokojamumas

Mannigfaltigkeit – įvairovė
Man-selbst – pats-tūlas
Maß – mastas, matas
Maßtab – mastas
Maßzahl – matmuo
Mathematische – matematiškumas
Mehrfältigkeit – daugiariopumas
Meldende – skelbiantysis
Menschending – žmogaus būtybė
Menschenwesen – žmogiška būtybė
Mensch-sein – žmogaus-būtis (p.)
Merkzeichen – žymuo
Meßzeug – matuoklis
Milieu – terpė
Mißgrif – apsirikimas
Mißleitung – suklaidinimas
Mißmut – apmaudas
Mißverstand – nesusipratimas
Mißverständnis – nesuprastis
Mißverstehen – klaidingas supratimas
Mitbefindlichkeit – pajaustis-kartu
Mit-dabei-sein – taip-buvimas-kartu
Mitdasein – čiabūtis (kartu) su kitais
Miteinanderaufgehen – vieno su kitu pasinėrimas
Miteinanderfürchten – nuogąstavimas vieno su kitu
Miteinandersein – buvimas vieno su kitu
im Miteinandersein, durch das Miteinandersein – būnant vienam su kitu
Miteinanderteilen – komunikavimas vieno su kitu
Miterschlossenheit – atvertumas-kartu
Mitfürchtende – išgąsdinant(ys)is kartu
Mitgehen – lydėjimas
Mitgemeinte – kartu numanomasis
Mitgenommenwerden – pasiimtis
Mitgeschehen – bendras įvykis
Mitgeschehen – įvykis-kartu
Mitgeteiltes – iškomunikuotasis
mitkonstituieren – konstituoti kartu
mitsagen – kartu tarti, susakyti
Mitsehenlassen – matuma-kartu
Mitseieind – būnantis su kitais
Mitsein – sambūvis
im Mitsein – būdamas (būnant) kartu
mitteilen – (iš)komunikuoti, išdėstyti
Mitteilen – komunikavimas
mitteilen sich – teikti komunikaciją
Mitteilung – komunikacija
Mit-teilung – ko-munikacija
Mittelstellung – tarpinė padėtis (p.)
Mitvorhandensein – esamybė-kartu
Mitwelt – bendrapasaulis
Modalisierung – modalizavimas
Moderne – modernybė
Mögliche – galimasis
Möglichkeitscharakter – galimybiškumas
Möglichsein – galima būtis
Momentanwirklichkeit – momentali tikrovė
Morgige – rytdiena
Muße – neskubra

N

Nacheinander – paeiliškumas

Nacheinanderkommen – atėjimas-paeiliui

Nachfolge – įpėdinystė

Nachforschung – ištyrimas

Nachholen – įveika

Nachkommen – pavėlavimas

Nachprüfung – papildomas patikrinimas

Nachreden – gandai

Nachrichtenwesen – žiniasklaida

Nachsagen – persakymas

Nachschlagewerk – vadovas

Nachsehen – neatida

Nachsicht – atlaida

Nachsprechen – pakartojimas

nächst – artimiausias(is), artimiausiai

Nächstbegegnende – artimiausiai sutinkantis

Nächstbesorgte – artimiausiai rūpimas

Nächsten – artimiausieji

Nächsten-Besten – pirma-pasitaikęs

Nachtansicht – tamsusis aspektas

Nachteil – žala

Nachtseite – tamsioji pusė

Nachvollzug – atliktis

Nachweis – argumentas

Nachweisung – argumentuotė

Nahe – artumas

Nähe – artuma

Nahenkönnen – geba priartėti

Nahende – prisiartinantis

Näherkommen – prisiartinimas

Nähern – priartinimas

Nähernde – priartinantysis

Näherung – priartėjimas

Name – vardas, pavadinimas

Natur – gamta, prigimtis

Naturdinglichkeit – gamtos daiktiškumas

Naturmacht – gamtos galia

Naturwelt – gamtos pasaulis

Nebeneinander – gretimumas

Nebeneinander-Vorhandensein – esamybė-vieno-šalia-kito

in der Nebenordnung – prijungiant, prijungiamas

Negation (Hegelio) – neiginys

im Negativen – daug kuo

Negativität – neigiamybė

Negieren – neigimas

nehmend sich Zeit – neskubrus

Nennung – įvardijimas

Netzwerk – tinklas

Neue – naujuma

Neuerdings – iš naujo, pastaruoju metu

Neues – naujybė

Neuentdeckung – nauja atskleistis

Neugier – smalsulys

Neutrum – bevardis

Nichtsein – nebuvimas

Nicht – niekas

Nichtbestehen – neišlaikymas

Nicht-Charakter – niek-iškumas

Nichtcharakter – niekšiškumas

Nicht-durch-kommen – ne-pra-einuma

nichteigentlich – beautentis

Nicht-es-selbst-sein – buvimas-ne-savimi

Nichtfeststellbarkeit – nenustatomumas

Nichtheit – niekybė

Nichthergehörige – nepriklausantysis
nichtig – niekiškas
Nichtigkeit – niekumas
Nicht-mehr-da-sein – nebe-čia-būtis
Nicht-mehr-dasein-können – ne-be-čiabūties-geba
Nicht-mehr-verstehen – nebe-supratimas
Nichtmehrvorhandene – nebesamumas
Nichtoffenbare – neatskleidžiamasis
Nichts – niekis
Nichtsein – nebuvimas
Nichtvorhandensein – nesamybė
Nichtwissen – nežinojimas
Nichtzeigen – nerodymas
Nicht-zuhause-sein – buvimas-ne-namie
Niemand – niekas
Nivelierung – sulyginimas
Nochdasein – dar-čiabūtis
Nochnichtbeisammensein – dar-nedraugybė
Noch-nicht-freiwerden – dar-ne-laisvėjimas
Noch-nicht-Gesehen – dar-ne-matytas
Noch-nicht-jetzt – dar-ne-dabar
Noch-nicht-zugänglich-geworden-sein – dar-ne-tapęs-prieinamu
Noch-nicht-vorhandenes – dar-ne-esamas
Noch-nicht-zu-Ende-seiende – dar-nebūvant(ys)is-pabaigon
Noch-verbleibende – dar-pasiliekantysis
Not – vargas
Notiz nehmen nicht – nekreipti dėmesio
Notwendig – neišvengiama (painiava)
Notwendige – neišvengiamasis, būtinasis
Notwendigkeit – neišvengiamumas, būtinumas, būtinybė (Hegelio)
Nur-herum-hören – vien-su-klusimas
Nurhinsehen – vien įžvelgimas
nur-immer-schon-bei – tik-visada-jau-ties
Nur-lebende – vien-gyvenantysis
Nur-mit-ahnen – vien-nujautimas-kartu
Nur-noch-hinsehen – dar-tik-įžvelgimas
Nur-noch-verweilen – dar-tik-liktis
Nur-noch-vorhandensein – dar-tik-būsimybė
Nur-noch-vorhanden – dar-tik-būsimas(is)
Nur-noch-vor-sich-Haben – dar-tik-turėjimas-prieš-save
Nur-sehen-lassens – vien-matuma
Nur-sich-umsehen – vien-apsi-dairymas
Nur-so-hinfragen – vien-šiaip-paklausimas
Nur-Vernehmen – vien-nuovoka
Nurvorhandensein – vien esamybė
Nutzen – nauda
Nützlichkeit – naudingumas
Nützlichkeitsmoral – utilitarinė moralė

O
Offenbare – pravertasis
offenbaren, machen offenbar – praverti
offenbaren sich – prasiverti
Offenbarkeit – pravertumas
Offenbar-machen – pravėr-imas
Offenheit – atvirumas
Offensein – atvirybė
Öffentlichkeit – viešumas
Ohnmacht – negalia
Ontisches – ontiškasis
Ontologisches – ontologiškasis
Orientierung – orientavimas
Ort – vieta
Örtlichkeit – vietiškumas
Ortsadverb – vietos prieveiksmis
Ortswechsel – vietos pasikeitimas

P
passend – tinkamas
Perfekt – būtasis
Person – asmuo
Personding – asmendaiktis
Personsein – asmenybė
Personalität – personalumas
Personalpronomen – asmeninis įvardis
Pfeife – pypkė
Pflege – globojimas
Physische – fiziškasis
Platz – plotas
Platzganzheit – ploto visybė
Platzierbar – patalpinamas
Plötzlichkeit – staigumas
Polhöhe – padėtis
Prädikation – predikacija
Prädikatsetzung – predikavimas
Prägung – įspaudas, pavyzdys, (žodžių) junginys
unter Preisgabe – atsisakius
Primäre – pirmumas
Privation – privacija
Problemverschlingungen – problemų raizginiai
Provenienz – kilmė
Prüfen – patikra
Punkt – taškas
Punktualität – taškiškumas
pur – grynas (pur)

Q
Quantifizierung – sukiekybinimas
Quantifizierbar – sukiekybinamas

R
Rahmen – rėmai
Raub – apiplėšimas
Rauben – plėšimas
Raumausmessung – erdvės išmatavimas
Raumcharakter – erdvės pobūdis
Raum-geben – erdvės teiktis
Räumlichkeit – erdviškumas
Räumlichsein – erdvybė
Raumstelle – erdvės punktas
Raumstrecken – erdviniai ruožai
Reales – realusis
Realität – realumas
Realste – realiausias dalykas, realiausiasis
Rechnen – skaitymasis, paisymas
Rechnung tragen, rechnen – paisyti
Rechnung tragen – paisymas
Rechtmäßigkeit – teisėtumas

Rede – šneka, posakis
Reden – šnekėjimas
Redenhalten – kalbos sakymas
Redende – šnekantysis
Redenkönnen – šnekėjimo geba
Redner – šnekėtojas
Refugium – prieglobstis
in der Regel – kaip taisyklė
regional – regioninis
Regung – protrūkis
Reichtum – turtai
Reichweite – pasiekiamumas
Reihung – rikiuotė
ins Reine bringen – išgryninti
Reinigung – apvalymas
Reiz – sužadinimas
Relate – saitai
Relation – relacija
Relationscharakter – relacijos pobūdis
Relationssystem – relacijų sistema
Relativierung – santykio nustatymas
relevant – relevantiškas
Relevanz – relevancija
Rest – liekana
Richtmaß – matuoklis
Richtung – kryptis, platuma (geografinė)
Richtungnahme – nukreipimas
Rückführung – suvedimas
Rückgang – atogrąža
Rücknahme – atšaukimas
Rückruf – atšauktis
Rückschlag – atmestis
Rücksicht – atodaira
Rücksichtslosigkeit – beatodaira
Rücksprache – pasitarimas
Rückstrahlung – atšvaitas
Rückzeichen – atžyma
Rührende – jaudintojas
Ruf – šauksmas
Rufen – šaukimas
Rufcharakter – šauksmumas
Rufer – šaukėjas
zur Ruhe kommen – aprimti
Rührung – sujaudinimas

S

Sache – reikalas, dalykas
Sache vorstehen – sutvarkyti reikalą
Sachgehalt – dalykų turinys
Sachgemäßigkeit – dalykybiškumas
Sachhaltigkeit – dalykingumas
Sachheit – dalykumas
Sachlage – situacija
Sachlichkeit – dalykiškumas
Sachgemäßheit – tinkamumas
Sachverhalt – dalyko padėtis
Sagen – sakymas
Sammler – kaupėjas (p.)
Sammlung – kaupimas (p.)
Satz – teiginys
Satzaussage – teiginio (teiginių) ištara
Schädlichkeit – žalingumas
Schalten – šeimininkavimas
Schärfe – griežtumas
Schätzung – branginimas, įvertinimas
Schauplatz – arena
Scheidung – atskyra
Schein – regimybė
Scheinen – atroda
Scheinklarheit – tariamas aiškumas
Scheu – drovumas

Schicksal – likimas
Schicksalhaft – likimiškai
Schilderung – atvaizdavimas
Schlichtheit – paprastybė
Schluß – užbaiga
Schon-sein-bei-der-Welt – jau-buvimas-ties-pasauliu
Schon-sein-in – jau-buvimas-kame
Schon-sein-in-einer-Welt – jau buvimas-kuriame-nors-pasaulyje
Schreibzeug – rašymo medžiaga
schrittweise – žingsnis po žingsnio
Schüchternheit – baikštumas
schulden – būti skolingam
Schulden haben – skolų turėjimas, įsiskolinimas
Schuldhaben – kaltumas
Schuldiggewordensein – prasikaltybė
Schuldigsein – kaltybė
Schuldigseinkönnen – kaltybės geba
schuldig machen sich – prasikalsti
Schuldigwerden – prasikaltumas
Schuldigwerdenkönnen – geba prasikalsti
schuld sein an – būti kaltam kuo
Schwanken – dvejonė
Schwermut – širdgėla
Seelische – sielos dalykai
Sehenlassen – matuma
Seiend – būvantysis (p.)
Seiende – buvinys, būvantysis
Seiendheit – buvumas (p.)
Seiendsein – buvinybė (p.)
Sein – būtis, buvimas
Sein-bei – buvimas-ties
Sein bei – buvimas ties
Sein-bei-innerweltlich-Zuhandenem – buvimas-ties-įpasauliškai-parankiu(oju)
Sein, darum es diesem Seiendem in seinem Sein geht – būtis, su kuria susiduria šis buvinys jam būnant
in seinem Sein – jam būnant
Seinkönnen – geba būti
Seinsart – būtiškumas
Seinsauslegung – buvimo išsklaida, išsklaida būnant
Seinsbegriff – buvimo samprata
Seinsbestand – buvimo sandas
seinsbestimmend – apibrėžiantis buvimą
Seinsbestimmtheit – buvimo apibrėžtumas
Seinsbestimmung – buvimo apibrėžtis
Seinsbeziehung – buvimo sąryšis
Seinsbezug – buvimo ryšys
Seinscharakter – buvimo pobūdis
Seinscharaktere – buvimo bruožai
Seinsentlastung – buvimo nuokrova
Seinsfrage – buvimo klausimas
seinsmäßig – būtiškas
Seinsmodi – buvimo modusai
Seinsmöglichkeit – galimybė būti
Seinsproblem – buvimo problema
Seins-sinn – buvimo-prasmė
Seinsstand – buvimo padėtis
Seinsstruktur – buvimo struktūra
Seinstendenz – buvimo tendencija
Seinsverhältnis – buvimo santykis

Seinsverfassung – buvimo sąranga
Seinsverlust – buvimo netektis
Seinsverständnis – buvimo suprastis
im Seinsverständnis – suprantant buvimą
Seinsverstehen – buvimo supratimas
Seinsweise – buvimo būdas
Sein zu Anderen – buvimas link Kitų
Seinszusammenhang – buvimo sąsaja
Sein zum Ende – būtis pabaigon
Sein zu Möglichkeiten – buvimas link galimybių
selbig – savastingas
Selbigkeit – patybė
Selbst – savastis
Selbstauffassung – savivoka
Selbstaufgabe – saviuždava
Selbstaufklärung – saviaiška
Selbstauslegung – savisklaida
Selbstbesinnung – savinuovoka
Selbstding – daikto savastis
Selbsterkenntnis – savižina
Selbstgebung – saviduotis
Selbstgewißheit – savitikrumas
Selbstheit – savastumas
Selbstpunkt – savasties taškas
Selbstsein – savastytė
Selbstseinkönnen – savastybės geba
Selbst-sein-können – savastybės-geba
Selbstsicheres – pasitikintis savimi
Selbstsicherheit – savikliova
Selbstkönnen – savigeba
Selbstsorge – savirūpa
Selbstständigkeit – savarankumas
Selbsttäuschung – saviapgaulė
Selbstvergessen – savimaršus
Selbstverhalten – elgimasis
Selbstverlorenheit – saviprarastis
Selbstverständliche – savaime suprantamasis; (tai, kas) savaime suprantama
Selbstverständlichkeit – savaime suprantamumas
Selbstwahrnehmung – savivoktis
Selbstzergliederung – saviskaida
Seyn – būvis (p.)
Seyn-lassen – buvin-umas (p.)
Sichabfinden – taikstymasis
Sichabwenden – nusigręžimas
sich-angehen-lassende – leidžiantis-save-kliudyti
Sichängsten – savibauga
Sich-an-ihm-selbst-zeigen – savi-roda-sau-pačiam
Sich-an-ihm-selbst-zeigende – pasi-rodantis-sau-pačiam
Sich-gegenseitig-abhören – abipusis-išklausymas
Sichaufhalten – apsistojimas, susilaikymas
Sich-auf-sich-zukommenlassen – savo-tinkamumas-sau
Sichaussprechen – išsisakymas
Sich-befinden – savi-nuojautumas
Sichbeschäftigung – užsiėmimas
Sichbringen – saviveika, savivestis
Sich-darin-halten – ten-laikymasis
sich-darin-halten – ten-laikytis
Sichdrücken – išsisukinėjimas
Sicheinräumen – susierdvinimas
Sicheinsetzen – pritarimas

Sichenthalten – susilaikymas
Sichentscheiden – pasiryžimas
Sichentschließen – savipasiryžimas
Sicherheit – patikimumas
Sicherstrecken – tęsimasis
Sicherung – užtikrinimas, apsauga
Sich-finden – savi-rastis
Sichfreihalten – savęs laikymas laisvu
Sichfreimachen – išsilaisvinimas
Sichfügen – prisitaikymas
Sichfürchten – savinuogąstavimas
Sichfürsetzen – nusistatymas savyje
Sich-gegenseitig-kennen – abipusė-savi-žina
Sich-gewonnen-haben – savilaimėjamumas
Sichhalten – laikymasis
Sich-halten – laikymas-is
Sich-immer-schon-verstehen – visada-jau-savęs-supratimas
sich-in-der-Wahrheit-halten – laikytis-tiesoje
Sich-jagen – savęs-vaikymas
Sichkennen – savižina
Sichkennenlernen – susižinojimas
Sichliche – savasis (p.)
Sichlösen – išsivadavimas
Sichmelden – saviskelba
Sich-mitfürchten – savinuogąstavimas-kartu
Sich-nicht-mehr-auskennen – nebe-susi-gaudyti, nebe-si-orientuoti
Sich-nicht-zeigen – ne-savi-roda
Sich-nicht-zeigendes – ne-pasi-rodantis
Sichoffenbaren – prasivėrimas
Sichoffenbarung – savipravertis
Sichretten – išsigelbėjimas
Sichrichten – lygiavimasis
Sichrichtung – lygiuotė
Sich-selbst-wählen – savipasirinkimas
Sichselbstzeigendes – save patį rodantis
Sicht – žiūra
in die Sicht kommen – pasirodyti
Sichtart – žiūros maniera
sichtbar – matomas
sichtbar machen – iškelti aikštėn
sichtbar werden – pasimatyti
sichten – išvysti
sichtig – akivaizdus
Sichtlosigkeit – žiūros nebuvimas
Sichtung – peržiūra
Sichtweite – matomumas
Sichüberhören – savęs nenugirdimas
Sichüberlassen – pasidavimas
Sichüberliefern – saviperdava
Sichumsehen – žvalgymasis
Sichverfangen – įsipainiojimas
Sichvergewissern – įsitikinimas
Sichvergleichen – susilyginimas
Sichvergnügen – pasitenkinimas
Sichverhalten – santykiavimas
Sichverlegen – persikėlimas
Sichversehen – apsipažinimas
Sichversetzen – persikėlimas
Sichverstecken – savislėpa
Sichverstehen – saviprata
Sichverweisen – savinukreipimas
Sichvoraussetzen – savisuponavimas

Sich-vor-finden – savi-aptiktis
Sichvorrufenlassen – savisušauktumas
Sichvorweg – savipirmumas
sich vorweg – pirma savęs
Sich-vorweg-im-schon-sein-in-einer-Welt – pirma-savęs-jau-buvimas-kuriame-nors-pasaulyje
Sich-vorweg-schon-sein-in – pirma-savęs-jau-buvimas-kame
Sich-vorweg-sein – buvimas-pirma-savęs
Sichzeigen – saviroda
Sichzeigende – savirodantysis
Sich-Zeit-lassen – davimas-sau-laiko
Sich-Zeit-nehmen – pasiimti-laiką
Sichziehenlassen – savitraukuma
Sichzurückholen – susigrąžinimas
Simplizität – paprastumas
Sinn – pojūtis
Sinnbestimmung – prasminis apibrėžtumas
Sich-so-an-ihm-selbst-zeigende – taip-pasi-rodantis-sau-pačiam
Sollen – privalėjimas
Sorge – rūpestis
Sorgfalt – rūpestingumas
Sorglosigkeit – nerūpestingumas
Sosein – taip-buvimas
So-und-so-vorhandensein – taip-ar-taip-esamybė
Spanne – protarpis
Spannweite – ilgis
Spielart – veiksmų tipas
Spielraum – veiksmo erdvė
Sprachgebrauch – kalbos vartosena
Sprechen – kalbėjimas
Sprengstück – sproginys
Sprengung – sprogimas
Sprung – šuolis
Sprungbrett – tramplinas
Stand – padėtis
Standfestigkeit – tvirtumas
Ständigkeit – nuolatinumas
Standpunkt – pozicija
Stätigkeit – atkaklumas, nuolatiniškumas
Station – stotis
Stätte – vieta
Stehen – stovėjimas
Stelle – punktas, padėtis
Stellung – laikysena, išstata
Stellungnahme – nusistatymas
Sterben – mirimas
Stetige – pastovusis
Stetigkeit – pastovumas
Stillstand – prastova
Stimmung – nuotaika
Stimmungscharakter – nuotaikingumas
stimmungsfrei – laisvas nuo nuotaikos
stimmungsmäßig – nuotaikiškai
Störende – trikdantysis
Störung – trikdys, sutrikimas
Stoß – smūgis, postūmis
Strafwürdigkeit – baustinumas
Strecke – ruožas, ruožai
Strenge – griežtumas
Strukturganze – struktūrinė visuma
strukturmäßig – struktūriškai
Stück – dalis
Sturmball – plūduras
Sturz – griūtis
Stutzigwerden – suklusimas

Subjektsetzung – subjektinimas
Substanzbegriff – substancinė sąvoka
Substanziale – substancialusis
Sukzession – nuoseklumas

T
am Tag sein – akivaizdu
an den Tag – į dienos šviesą
Tagwerk – kasdienis darbas
im Tasten – liečiant
Tastsinn – lyta
Tat – veikla
in der Tat – iš tikrųjų
in die Tat umsetzen – įgyvendinti
Tatbestand – faktinė medžiaga
Tatenlosigkeit – dykumas
Tathandlung – veika (p.)
Tatsache – tikrenybė
Tatsachenwissenschaft – empirinis mokslas
Täuschbarkeit – apgaunamumas
Tauschen – apgavimas
Täuschung – apgaulė
Teilung – dalybos
temporal – temporalus
Tempus – gramatikos laikas
Tendenz – tendencija, polinkis
Tilgung – padengimas
Tinte – rašalas
Titel – pavadinimas
Tondaten – garso duomenys
Tonfall – intonacija
Tote – mirusysis
Totenfeier – atminos
Träger – dėvėtojas
Tragweite – mastas
Transport – pernešimas
trauernd-gedenkend – gedintis-minintis
Treiben – gyvenimo būdas
Trennen – atskyrimas
Trennung – atskirtis
Treue – ištikimybė
Trieb – paskata
Trotzen – spyriojimasis
Trübsinn – liūdesys
Tun – poelgis

Ü
Überantwortsein – patikėtinybė
Überbleibsel – liekana
Überbrückung – įveikimas
Überdruß – nuobodulys
Übereinkunft – susitarimas
Übereinstimmung – atitiktis
Überfallensein – užpuolamybė
Übergleiten – nuslydimas
Überholte – pralenktasis
Überlassenheit – pasiliktumas
Überlegenheit – išdidumas
Überlegung – apsvarstymas, pasvarstymai
Überlieferte – perduotasis
Überlieferung – perdavimas
überlieferungsgemäß – tradiciškai
Übermacht – persvara
Übermittlung – pateikimas
über Nacht – žaibiškai
Übernahme – perėmimas
übernehmen sich – perimti save
Überprüfen – patikrinimas
Überraschende – užklupantysis
Überraschtwerden – užkluptumas
Überredung – įsikalbėjimas
Überrest – likutis
Überrumpelung – apstulbinimas

Überschau – apžvalga
Übersicht – apžvalga
übersichtlich – apžvalgiai
Überspringen – peršokimas
Überwindung – įveika
Überzeugung – įsitikinimas
Üblichkeit – įprastumas

U

Umfang – apimtis
Umgang – apsieitis
Umgangsart – apsieities būdas
Umgehen – apsiėjimas
umgrenzen – apribinti, nustatyti ribas, (su)teikti ribas
Umhafte – apimtis
Umkehr – apgrąža
Umkehrung – apgręžtis
Umkreis – sritis, apsuptis
Umräumen – perstatymas
Umschlag – permaina
Umschließende – apsupantysis
Umsicht – apdaira
Umsicht des Besorgens – besirūpinanti apdaira
umsichtig-auslegend – apdairiai-išskleidžiantis
umsichtig-besorgend – apdairiai-rūpestingas(-ai)
umsichtig-rechnend – apdairiai-paisantis
Umstand – aplinkybė
Umstände – aplinkybės
Umständlichkeit – smulkmeniškumas
Umstellen – perstatymas
Umstellung – pertvarka
um-uns-herum – aplink-mus
Umwelt – aplinka
umweltlich – aplinkoje, aplinkos
Umweltlichkeit – aplinkiškumas
Umweltnatur – gamtinė aplinka
umwillen – dėl
um-willen – dėl-to
um-zu-Bezug – tam-kad-ryšys
Unabgeschlossenheit – neišbaigtumas
Unannehmlichkeit – nepatogumas
Unauffälligkeit – nepastebimumas
Unausgesprochenheit – neišsakytumas
Unbedeutsamkeit – nereikšmingumas
Unbedürftigkeit – savipakankamumas
Unbestimmtbarkeit – neapibrėžiamumas
Unbestimmtheit – neapibrėžtumas
Unbezogenheit – nesantykinumas
in der Unbezogenheit – nesantykiaudamas
unbezüglich – nesantykinis
Unbezüglichkeit – neryšingumas
Uneigentlichkeit – neautentiškumas
Unendlichkeit – begalinumas
Unentschlossene – neryžtingasis
Unerbittlichkeit – nepermaldaujamumas
Unerledigte – neišbaigtasis
Unfall – nelaimingas atsitikimas
Ungefüge – gremėzdiškumas
Ungeklärtheit – neišaiškinmumas
Ungelegene – nepatogumas
Ungestimmtheit – nedarna
Unüberholbarkeit – neaplenkiamumas

Unganzheit – nevisybė
Ungestimmtheit – nenuotaikumas
ungestört – nesutrikdytas
Unhandliche – neparankusis
unheimlich – klaiku
Unheimlichkeit – klaikas
Unkenntnis – nežinija
Unlebendiges – negyvastis
unmißverständlich – be nesusipratimų
Unmittelbare – betarpiškasis
Unruhe – nerimas
Unselbst-ständigkeit – nesava-rankumas
Unsichtbarkeit – nematomumas
Unsinnige – tai, kas beprasmiška
Unständigkeit – nenuolatinumas
unter Beachtung – turint omeny
Unterbau – atrama
Unterbindung – atkirtimas
Unterbleiben – nepavykimas (nepavykus)
Untereinandersein – buvimas tarp kitų
im Untereinandersein – būnant tarp kitų
Unterfangen – sumanymas
Unterhalt – prasimaitinimas
Unterhalten – išlaikymas
Unterkommen – prisiglaudimas
Unterkunft – prieglobstis
Unterlage – padėklas
Unternehmung – verslas
Unterlassen – neatlikimas
Unterlassung – neatliktis
Unternehmen – sumanymas
Unternehmunge – verslas
Unterscheidbarkeit – atskiriamumas
Unterscheiden – perskyrimas
Unterscheidung – perskyra
Unterschied – skirtis
unterschieden – atskirtas, išskirtas
bei allen Unterschieden – vis kitaip
Unterschiedlichkeit – skirtingumas
unterschiedlos – neskiriant
unterschiedslos – neatskiriamas
Unüberwindlichkeit – neįveikiamumas
Unveränderung – nekintamumas
Unverbindlichkeit – neįpareigojamumas
Unverborgenheit – nepaslėptis
Unverdorbenheit – nesugedamumas
Unvergangenes – nepraėjusysis
Unverschlossenheit – neuždarumas
Unverständigen – neprotingieji
Unverständliche – nesuprantamas dalykas
Unverständlichkeit – nesuprastumas
Unvertraute – neartimasis
Unverweilen – neliktis
Unverwendbares – nepritaikomasis
Unvollkommenheit – netobulybė
Unvollständigkeit – neišsamumas
Unvorhandenheit – nesamumas
Unwetter – dargana
Unzeit – netinkamas laikas
Unzuhandene – neparankusis
Unzureichende – nepakankamumas
Unzusammen – tas ‚nedrauge'
Unzusammenhang – nerišlumas

Urelement – proelementas
Urgrund – pirmoji priežastis
Urphänomen – profenomenas
Ursprung – ištaka
Ursprung haben – rastis
Ursprünglichkeit – pirmapradiškumas
Ursprüngliche – pirmapradiškasis
Urstand – propadėtis
Urteilen – sprendimas
Urteil – sprendinys
Urteilsfällung – sprendyba
Urteilstheorie – sprendimo teorija
Urteilsvollzug – išsprendimas
Urteilsvorgang – sprendijimas

V

Velleität – potraukis
Verabredung – susitarimas
Verallgemeinerung – apibendrinimas
Veränderung – pokytis
Veranlassung – dingstis
Veranstaltung – procedūra
Veräußerlichung – subanalinimas
Verbergen – paslėpimas
Verbiegung – perlenkimas
Verbinden – jungtis, sujungimas
Verbindung – jungtis
Verbindlich – įpareigojantis
Verbindlichkeit – įpareigojamumas
Verbleib – pasiliktis
Verbleibende – pasiliekantysis
Verborgenes – paslėptasis
Verborgenheit – paslėptumas
Verbraucher – vartotojai
Verbrüderung – broliavimasis
Verbundenheit – sąjunga
Verdecktheit – uždengtumas
Verdeckung – uždanga
Verderben – nuosmukis
verdeutlichen – paaiškinti
verdinglichen – sudaiktinti
Verdinglichung – sudaiktinimas
Verdrehung – išvertimas
Verdunkelung – aptemdymas
Vereinzelung – atskyrimas
Verenden – baigmė
Verfahren – priemonė
Verfall – nupuolimas
Verfallen – nuopuolis
verfallend – nupuolantis
Verfallenheit – nuopuolumas
Verfallensein – nuopuolybė
Verfängnis – painumas
Verfassung – sąranga
Verfehlung – nusižengimas
Verfertigung – padirbimas
im Verfolg – sekant
verfolgen – (pa)sekti
verfügbar machen – pateikti
Verfügbare – disponuojamasis
Verfügbarkeit – disponuojamumas
Verfügbarmachen – įdisponavimas
Verführung – nuokrypis
Vergangene – praėjusysis
Vergänglichkeit – praeitumas
Vergangenheitscharakter – praeitiškumas
Vergegenwärtigung – įdabartinimas
Vergehen – prasižengimas
Vergessen – užmarštis
Vergessenheit – užmaršumas
Vergessen machen – užmaršinti
Vergleichshinsicht – lyginamumas

Verhaftung – prieraišumas
Verhalten – elgesys
im Verhalten – santykiaujant
Verhalten tastend – lytėjimas
Verhaltung – elgsena
Verhältnis – santykis
Verhandlung – manipuliuotė
verharrend-wechselnden – stingdančiai-keičiantis
Verhärtung – sąstingis
verhüllen – dangstyti
verhüllen sich – dangstytis
Verhülltbleiben – dangstomumas
verkapselt – užsklęstas
Verkehrung – iškreipimas
Verkennung – neįsąmoninimas
Verkettung – susiklostymas
Verklammerung – sukabinimas
Verknüpfen – sukabinimas
Verknüpfung – sankaba
Verkoppelung – sankiba
Verkuppelung – suvedimas
Verlassen – palikimas
Verlassenheit – paliktumas
Verlauf – eiga
Verlautbarung – paskelbimas, įgarsinimas
Verlegenheit – keblumas
Verlegung – perkeltis
Verlierenkönnen – geba prarasti
Verloren – pamestas
Verlorenheit – pamestumas
Verlorensein – pamestybė
Verlust – prarastis
in Verlust geraten – prapulti
Vermag – geba
Vermeinen – numanymas
Vermmeintlichkeit – menamumas
Vermengung – painiojimas
Vermissen – pasigedimas
Vermögen – gebėjimas
Vermutung – spėjimas
Vernachlässigung – nepuoselėjimas
Vernehmen – nuovoka
Vernehmenlassen – nuovokiškumas
Vernehmlichkeit – nuovokumas
Vernommene – suvokiamasis
Vernunft (Kanto) – protas (Plečkaičio)
Veröffentlichung – įviešinimas
Verräumlichung – įerdvinimas
Verrechnen – atsiskaitymas
Verrichten – padarymas
Verrichtung – atlikimas
Versagen – atmetimas, neklausymas
Versäumnis – praleidimas
Verschiebung – spekuliacija
Verschiedenheit – įvairumas
verschließen – užverti
Verschließen – užvėrimas
Verschließung – užvertis
Verschlossenheit – uždarumas, užvertumas
Verschuldung – įsiskolinimas
Verschüttung – užverstis
verschwiegen – tylus
verschwiegend – tylingas
Verschweigenheit – nutylėjimas
Verschwiegenheit – tylumas
Verschwinden – išnykimas
Verschwindenmachen – pradanginimas
Versehen – neapsižiūrėjimas
Verstand – intelektas
Verstandene – suprastasis
Verstandeswesen – supratinga būtybė

verständig – supratingas
Verständigkeit – supratingumas
Verständigung – susitarimas
verständlich – suprantamas
Verständlichkeit – suprantamumas
verstandesmäßig – supratingas
Versteck – priedanga
versteckt – paslėptas
Verstehbare – suprantamasis
Verstehbarkeit – suprastumas
verstehend-auslegend – suprantančiai-išskleidžiantis
verstehend-befindliche – suprantančiai-pajaučiantis
Versteifung – sąstingis
Verstellen – pakeitimas
Verstellung – pakeistis
Verstelltheit – pakeistumas
Verstimmung – sudirgimas
Verstorbene – velionis
Verstoß – pažeidimas
Versuchung – pagunda
Verteilung – paskirstymas
Vertrautheit – artimumas
vertraut machen – supažindinti
Vertrautsein – artimybė
Vertretbarkeit – atstovaujamumas
Verwahrung – sauga
Verweilen – liktis
Verweisen – nukreipimas
Verweisung – nukreiptis
Verweisungsbezüge – nukreipčių ryšiai
Verweisungsmannigfaltigkeit – nukriepčių įvairovė
Verweltlichung – įpasaulinimas
Verwendbarkeit – vartojiškumas
Verwendung – vartojimas
Verwertung – įdiegimas
verwickelt – painus
Verwicklung – sanpyna
Verwiesenheit – nukreiptumas
Verwirklichte – įtikrovinamasis
Verwirrung – painiava
Verwischbar – ištrinamas
Verwunderung – stebėjimasis
Verzehren – suvalgymas
Verzichten – atsisakymas
Verzweiflung – neviltis
in Vielerlei – daugeriopas
Vielfältigkeit – įvairumas
Vielgeschäftig – devyndarbis
Vielgestaltigkeit – daugialypumas
mit dem Viel-sprechen – daug-kalbant
Volk – tauta
Vollenden – išbaiga
Vollendung – išbaigtis
Volksbegriff – liaudiškas posakis
Vollständigkeit – išsamumas
Vollzug – įgyvendinimas
Vollzugsart – įgyvendinimo būdas
Vollzugsform – įgyvendinio forma
Vorausgegangene – pirma įvykęs (p.)
vorausschicken Orientierung – iš anksto orientuotis
voraussetzen – suponuoti
Voraussetzen – suponavimas
Voraussetzung – prielaida
voraussetzungslos – nepagrįstai
Vorbegriff – išankstinė sąvoka, išankstinė samprata
Vorbehalt – išlyga
vorbehalten – rezervuoti
vorbehaltlich – paisant
Vorbeiziehen – praslinkimas

Vorbemerkung – pratarmė
Vorbestimmung – išankstinė apibrėžtis
Vorbezogenheit – pirminis santykinumas
Vorbildlich – pavyzdingas
Vorblick – apžvalga
Vordringen – sklaida
Vordringen – prasibrovimas
Vorentdecktheit – išankstinis atskleistumas
Vorenthalten – nuslėpimas
Vorfall – incidentas
Vorgabe – išankstinė duotis
Vorgang – vyksmas
Vorgängigkeit – pirmybiškumas
Vorgefallenorhabe – sumanymas
Vorgegebene – iš anksto duotasis
Vorgehen – veiksena
Vorgehend – iš anksto
Vorgestelltes – vaizdijamasis
Vorgezeichnete – nužymėtasis
Vorgriff – užbėga
Vorhabe – užmojis
vorhaben – sumanyti
nur noch Vorhanden – dar tik būsimas
Vorhandenes – esamasis
Vorhandenheit – esamumas
Vorhandensein – esamybė
Vorherrschaft – viešpatavimas
vorherrschend – vyraujantis
Vorkehrung – priemonė
Vorkommen – pasitaikymas
Vorkommnis – nutiktis, procesas
vorlaufen – užbėgti
Vorlaufen – užbėgimas
vorläufig – išankstinis, iš anksto, kol kas
Vorläufigkeit – užbėgumas
Vormeinung – numanymas
Vorrang – pirmumas
Vorrang gewinnen – persverti
Vorrufen – sušaukimas
zum Vorschein bringen – parodyti
zum Vorschein kommen – pasirodyti
vorrufen – sušaukti
Vorrufen – sušaukimas
Vorsicht – numatymas
Vor-sicht – nu-matymas
Vorsorge – apdairumas
vorspringend-befreienden – iššokančiai-išlaisvinantis
Vorstellen – vaizdijimas
Vorstellende – vaizduojantysis (p.)
Vorstellte – vaizduojamasis
Vorstellung – vaizdinys, vaizdijimas
Vorstruktur – priešstruktūra
Vorstufe – išankstinė pakopa
Vorthema – išankstinė tema
Vorverstehen – išankstinis supratimas
Vorwalten – vyravimas
Vorweg-bereden – išankstinė-apkalba
Vorwegnehmen – užbėgimas už akių
Vorwegschieben sich – pirma išlįsti
vorweisen – nukreipti
Vorweisung – nukreiptis
Vorzeichen – požymis
vorzeichnen – nužymėti
Vorzeichnung – nužymėjimas
Vorzug – pirmenybė
vorzüglich – pirmiausia, pirmenybinis

W
Wachsding – vaškinis daiktas
Wahl – parinkimas, rinkimasis
Wählen – pasirinkimas
wählen – pasirinkti
wahlfreie – laisvai pasirenkamas
wahllos – nesirenkant
wahr – teisingas, tikrasis (Kanto-Plečkaičio)
wahrhaft – iš tiesų, tiesusis
Wahrheitsanspruch – tiesos pretenzija
Wahrnehmen – suvokimas, bandymas suvokti
Wahrnehmung – suvoktis
Wahrsein – tiesybė
Wandel – kismas
Wandlung – pasikeitimas
ins Wanken kommen – susvyruoti
Warnung – įspėjimas
Warten – palaukimas
wasgehaltlich – to ‚kas' turiniu (p.)
Was-sein – kas-būtis
Wechsel – kitimas, kaita
Wechselwirkung – sąveika
wegdeuten, wegerklären – nuaiškinti
auf dem Wege – pakeliui
im Wege – skersai kelio
weghören – praklausyti
Wegkreuzung – kryžkelė
Wegmarken – kelrodžiai
Wegräumen – pašalinimas
Wegrichtung – nukreipimas
Wegstreichen – užbraukimas
Wegweiser – rodyklė
zur Wehr setzen, wehren – priešintis
Weisung – nurodymas
Weite – apimtis, platumas
Weitergesagtwerden – plepuma
Weiterreden – plepalai
weit-geschichtlich – plačiai istoriškas
Weitläufigkeit – nuodugnumas
zur Welt – pasaulin
Weltanschauung – pasaulėžiūra
Welterkennen, Erkennen der Welt – pasaulėžina
Welt-Geschichte – pasaulio istorija
Welt-Geschichtliche – pasaulio istorika
Weltbegriff – pasasaulėvoka
Weltbild – pasaulėvaizdis
weltgeschichtlich – pasauliškai istoriškas(is)
weltlos – bepasaulis
Weltmäßigkeit – pasaulybė
Weltoffenheit – pasaulio atvirumas
Weltstoff – pasaulio medžaga
Weltvertrautheit – pasaulio artimumas
Weltzeit – pasaulio laikas
Wendung – pasakymas
wer – kuris, kas [wer]
Wer – tas ‚Kas' [Wer]
Werden – tapsmas
Werfrage – klausimas ‚kas'
Wer-frage – klausimas-kas
Werk – dirbinys
zu Werke gehen – imtis darbo
Werkstatt – dirbtuvė
Werkwelt – darbo pasaulis
Werkzeugcharakter – darbo įrankio pobūdis

Werkzusammenhang – dirbinio kontekstas
Wert – vertė
Werte – vertės
wertbehaftet – su prikaustyta verte
Wertbehaftetheit – vertės prikaustomumas
Werten – vertybės
Wertprädikat – vertės predikatas
Werttheorie – vertybių teorija
Wertung – įvertis
Wertverwirklichung – įvertybinimas
wesen – buvoti (p.)
Wesen – esmė, būdas
wesenhaft – esmingai
Wesensaussage – esminė ištara
Wesensbestand – esminis sandas
Wesenscharakter – esmiškumas
wesensmäßig – esmiškai
Wesensstruktur – esminė struktūra
Wesensverfassung – esminė sąranga
wesentlich – esminis, esmingai
Wesentliche – tai, kas esminga
Widerlegung – atmetimas
Widerruf – panaikinimas
Widerschein – atspindys
Widersetzen – priešinimasis
Widerstand – atspara
Widerstanderfahrung – atsparos patyrimas
Widerständigkeit – atsparumas
Widerstehen – atsparumas
Widrigkeit – nemalonumas
Wiederaufnahme – atnaujinimas
Wiederbringen – atkėlimas
Wiederholbarkeit – pakartotinumas
Wiederholung – kartotė
Wiederinstandsetzung – atstatymas
Wiederkehr – pasikartojimas, sangrįža
Wille – valia
Wirbel – sūkurys
wirklich – tikrasis, tikroviškas, iš tikro
Wirkliche – tikroviškasis
Wissen – žinojimas, žinia
wohl-verstandende – tinkamai-suprastas
Wohnzeug – gyvavimo įrankis
Wollen – norėjimas
Wort – išsireiškmas
zum Wort bringen – prakalbinti
Wörterding – žodžiadaiktis
Wortklügelei – daugžodžiavimas
worumwillen – dėl ko
worum-willen – dėl-ko
wovor (Furcht, Angst) – ko
wovor (Flucht) – nuo ko
wovor (Geworfenheit) – prieš ką
Wunsch – pageidavimas
wunschen – pageidauti
Wünschen – geidavimas
Würdigung – pripažinimas
Wurf – metimas
Wurfcharakter – metimo pobūdis
Wurzel – gelmė

Z

Zauber – burtai
Zeichen – ženklas
Zeichencharakter – ženkliškumas
Zeichending – daiktženklis
Zeichensein – ženklybė
Zeichenstiftung – ženklo steigimas

Zeichnung – piešinys
Zeigbare – rodomasis
Zeigen – rodymas
Zeigende sich – tai, kas pasirodo
Zeigung – parodymas
Zeigzeug – rodymo įrankis
Zeitablesung – laiko nuskaitymas
Zeitalter – epocha
Zeitbesorgen – rūpinimasis laiku
zeitbesorgend – (besi) rūpindamas(is) laiku
Zeitbestimmen – laiko apibrėžimas
zeitgebend – teikiantis laiką
zeithaft – laikiškas
zeitigen sich – laikėti
zeitigen – duoti; laikinti
Zeitigung – laikinimas
Zeitigungsart – laikinimo būdas
Zeitigungsmöglichkeit – laikinimo galimybė
zeitlebens – visą gyvenimą, gyvenant
zeitlich – laikinis
Zeitlichkeit – laikiškumas
zeitlos – belaikis
Zeitmaß – laiko matas
Zeitmessung – laiko matavimas
Zeitpunkt – laiko taškas
Zeitrechnung – laiko apskaita
Zeitspanne – laikotarpis
Zeitstufe – laiko laipsnis
Zersplitterung – išsisklaidymas
Zerstreutheit – išsiblaškomumas
Zerstreuung – išsiblaškymas
Zerstückelung – suskaldymas
Zeug – įrankis
Zeugart – rodymo maniera
Zeugcharakter – įrankiškumas
Zeugding – daiktiškas įrankis
zeughaft – įrankiškas
Zeugnis – liudijimas
Zeugverfassung – įrankio sąranga
Zeugzusammenhang – įrankio kontekstas
Zirkel im Beweis – įrodinėjimas ratu
Zubereiten – parengimas
Züchtung – veisimas
Zueignung, Zueignen – įsisavinimas
Zuendegekommensein – besibaigiamybė
zu-Ende-kommen – atėjimas-pabaigon
Zuendekommensein – pabaigybė, besibaigiamybė
zu-Ende-sein – buvimas-pabaigon
Zufall – atsitiktinumas
Zuflucht – metimasis
Zuflucht nehmen – mestis
Zugabe – priedas
Zugang – prieiga
Zugangsart – prieigos būdas
Zugänglichkeit – prieinamumas
Zuge – tarpsnis, linija
Zu-gegensein – prieš-statymas
Zugehörigkeit – priklausomybė
Zugreifen – griebimasis
zu-handen – pa-rankus
Zuhandene – parankinys, parankusis
Zuhandenheit – parankumas
Zuhandensein – parankybė
Zuhilfenahme – pagalba
Zukünftigkeit – ateitiškumas
Zukünftig-wiederholend – ateitiškai-pakartotinis

zum Verständnis gebracht
werden – būti suprasta
Zulänglichkeit – pakankamumas
Zumutung – akiplėšiškumas
zum-Zeichen-nehmen – laikmas
ženklais
zunächst und zumeist –
pirmiausiai ir dažniausiai
Zuordnung – priskyrimas
Zurückbleibende – pasiliekantis
(p.)
Zurückbinden – pakartotinis
siejimas
Zurückbringen – grąžinimas
Zurückgehen – grįžimas,
pasitraukimas
Zurückhaltung – sulaikymas
Zurückkommen – sugrįžimas
Zurücknahme – atšaukimas
Zurückrufen – atsiliepimas
Zurückzutasten – atsiekti
Zurückweichen vor... –
išvengimas ko...
Zurückweisung – atsisakymas
Zurüstung – parengtis
Zusammenbinden – susiejimas
Zusammenbruch – žlugimas
Zusammenfügen – sujungimas
Zusammenfügung – sujungtis
Zusammengehörige –
priklausantysis vienas kitam
Zusammengenomene –
surinktasis
Zusammenhang – sąsaja,
kontekstas
im Zusammenhang – siejant
Zusammennehmen – surinkimas
Zusammenraffen – susiėmimas
Zusammensein – draugybė
Zusammenstimmung – dermė
Zusammenstückung – krūva
Zusammen-vorhanden-sein –
esamybė-drauge
Zusammenvorkommen –
pasitaikymas-drauge
Zusatz – priedas
Zu-sein – buvimas-prie
Zuspitzung – paaštrinimas
Zustand – būklė
Zustimmung – sutikimas
zustreben – siekti
Zu-verstehen-geben – davimas
suprasti
Zuweisung – priskirtis
Zuwiderlaufen – nesuderinamas
Zweck – tikslas
Zweideutigkeit – dviprasmybė
Zweifelhaftigkeit – abejotinumas
Zwiespältigkeit – prieštaringumas
Zwischenreich – tarpsluoksnis

MARTIN HEIDEGGER

BŪTIS IR LAIKAS

Vertė į lietuvių kalbą *Tomas Kačerauskas*
Redaktorius *Laurynas Barkauskas*
Maketuotoja *Audronė Gurklienė*

2014.01.29. 25,45 aut. l. Tiražas 250 egz.
Vilniaus Gedimino technikos universiteto leidykla
„Technika“, Saulėtekio al. 11, 10223 Vilnius
http://leidykla.vgtu.lt
Spausdino UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13B, 09109 Vilnius